E. K. Waterhouse

ΜΝΗΜΕΙΑ

ΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΜΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ

ΥΠΟ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΤΗ: ΑΡΩΓΗ: ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

3 ΟΔΟΣ ΟΦΘΑΛΜΙΑΤΡΕΙΟΥ 3

1890

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΑ ΑΙΩΝΑ

[Ὁ *Κ. Ζησίου* κατέστησέ μοι γνωστὸν ὅτι ὁ ἐν Ἀδριανουπόλει καθηγητὴς *Γ. Ἰ. Λαμπουσιάδης* εἶναι κάτοχος ἀνεκδότου χειρογράφου Ἐπισκόπου τινός, περιηγησαμένου τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν κυρίως Ἑλλάδα, καὶ δὴ καὶ τὰς Ἀθήνας, κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Εὐθὺς ἀπηύθυνα πρὸς τὸν Λαμπουσιάδην ἐπιστολὴν ἐξαιτούμενος τὴν ἀποστολὴν τῆς περὶ Ἀθηνῶν σχετικῆς περικοπῆς· οὗτος δὲ προθύμως παρέσχε μοι ταύτην.

Τὰ πλεῖστα τῆς περὶ Ἀθηνῶν περικοπῆς ταύτης εἶναι εἰλημμένα ἐκ τῶν ἐν τῇ Τουρκογραικίᾳ Ἐπιστολῶν τοῦ Καβάσιλα καὶ Ζυγομαλᾶ. *Πᾶσα νέα πληροφορία τοῦ Ἐπισκόπου*—ἐξαιρουμένου τοῦ Ἐπιγράμματος—*ἐτέθη διὰ κυρτῶν στοιχείων*.

Τὴν περικοπὴν ταύτην ὁ κ. Λαμπουσιάδης συνώδευσε διὰ τῆς ἑξῆς ἐπιστολῆς.

Ἀνακοίνωσις Γ. Ἰ. Λαμπουσιάδου.

Ἐν Ἀδριανουπόλει τῇ 24 Νοεμβρίου 1889.

«*Ἀξιότιμε Κύριε.*

Εὐχαρίστως σπεύδω ἵνα ἀποστείλω ὑμῖν πιστὸν κατὰ πάντα ἀντίγραφον τῶν ἐντυπώσεων, ἃς ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἀπεκομίσατο ὁ συμπολίτης ἡμῶν *Ἰγνάτιος Ναζιανζοῦ* Ἐπίσκοπος χρηματίσας, περιηγηθεὶς περὶ τὸ 1772 τὴν Ἑλλάδα [1].

[1] Περὶ τοῦ Ἰγνατίου τούτου Ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ ἐκτενῶς ἔγραψεν ἤδη ἐν ἀξιολόγῳ διατριβῇ καταχωρισθείσῃ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ *Ἀληθείᾳ* τοῦ 1889 (ἀριθ. 27—29), ὁ κ. Γ. Ἰ. Λαμπουσιάδης. Ὁ Ἰγνάτιος—Ἰωάννης Σαράφογλους ὀνομαζόμενος πρότερον,—ἦτο Ἀδριανουπολίτης (ὁ πατήρ του κατήγετο ἐκ τῆς ἐν τῇ μικρᾷ Ἀρμενίᾳ κώμης Βάν), ἐγεννήθη ἐν Ἀδριανουπόλει τῷ 1739, μετὰ περιπετειώδη δὲ βίον, ὃν διήνυσε σπουδάζων παρὰ διαφόροις ὀνομαστοῖς τότε διδασκάλοις καὶ περιηγούμενος, ἐγένετο ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ, εἶτα δὲ ἀπεσύρθη ἐφη-

Καὶ περὶ μὲν τοῦ συγγραφέως ἴδε «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» ἀριθ. 27, 28 καὶ 29 τρέχοντος ἔτους, ἔνθα διεξοδικὸς γίνεται λόγος, τὰ δὲ σχετικὰ περὶ Ἀθηνῶν ἔχουσιν ὧδε·

*

«...... *Καὶ μετὰ ταῦτα ἀφέντες καὶ τὴν Βοιωτίαν εἰσήλθομεν εἰς τὴν Ἀττικήν, καὶ παρεγενόμεθα εἰς Ἀθήνας ἐν ἔτει αψοβ' Ἰανουαρίου ιε'.* Πάλαι μὲν τὸ τῶν Ἀθηνῶν ἄστυ τρίπλοκον ὂν [1] καὶ ἅπαν οἰκούμενον, νῦν δὲ τὸ ἐσώτερον σώζεται, ἔστι μὲν ἡ Ἀκρόπολις *ἐφ' ὑψηλῶν ἀκροτόμων πετρῶν κειμένη, ἔχουσά τε καὶ παροῦσαν κάτω τὴν πόλιν ἅπασαν καὶ τὴν θάλασσαν, ἔνθα καὶ* Ναὸς *τῆς Ἀθηνᾶς ἐπιγέγραπται* «τῷ Ἀγνώστῳ Θεῷ» *ὃς τὰ σκῆπτρα τῶν Ὀρθοδόξων ἐν Κωνσταν/πόλει ἰθυνόντων μετεβλήθη εἰς ναὸν ἅγιον μεθονομασθεὶς τῆς Θεοτόκου· εἶτα ἐκπεσόντων μετετράπη εἰς Τζαμὶ ὑπὸ τῶν Τουρκικῶν καὶ διὰ τῆς βολῆς τῶν Βενετίκων ὑπὸ πυροβόλου κόνεως καὶ τῆς ἐν αὐτῷ πεσούσης βόμβης ἐκρημνίσθη μέρος,* ἅπασά τε ἤδη κατοικουμένη ὑπὸ μόνων τῶν Ἰσμαηλιτῶν ἡ Ἀκρόπολις. Τὸ δὲ ἐκτὸς (τὸ ἀναμεταξύ φημι) ἐστὶν ἡ πόλις κατοικουμένη ὑπό τε Χριστιανῶν καὶ *Τουρκῶν*. Τοῦ δὲ ἐξωτέρου (τὸ τρίτον τοῦ Ἄστεως φημὶ) τὸ πάλαι ἦν οἰκούμενον, ὅλον δέ, ἐν ὅσῳ οἱ ἄνθρωποι τυγχάνοντες ἦσαν ἐξ ἀνδρὸς τὸν ἀριθμὸν χιλιάδες δώδεκα, ἀφ' ἓξ ἢ ἑπτὰ μιλίων περιεχόμενον, ἐν ᾧ ἦσαν καὶ βασίλεια διὰ μαρμάρων καὶ κιόνων μεγίστων, *ἐκ τῶν ὁποίων μόνοι οἱ κίονες σώζονται μέχρι τοῦ νῦν, πλησίον ὄντες τῆς Καλλιρρόης ποταμοῦ, καὶ τὰ λαμπρότατα προπύλαια,* ἐφ' ὧν τῆς πύλης ἐπιγέγραπται μονόστιχον καὶ ἔτι σωζόμενον· *ἐκ μὲν τοῦ ἑνὸς μέρους ἔξωθεν ἔχει ταύτην τὴν ἐπιγραφήν·* «Αἵδ' εἰσ' Ἀθῆναι Θησέως ἡ πρὶν πόλις»· *ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου μέρους ἔσωθεν* : «*Αἵδ' εἰσὶν Ἀδριανοῦ κ' οὐχὶ ἡ Θησέως πόλις*».

«Ἀνέγνων δέ που καὶ περὶ τῆς πόλεως ταύτης τὰ Ἰαμβικὰ ταῦτα, ὅσα ἐμφαίνοντο ἐν τοίχῳ

Ἐτῶν [2] *πρὸ πολλῶν τῶν λόγων τὴν μητέρα*

συχάζων εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου καὶ ἀπεβίωσε τῷ 1820 εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 81 Πολλὰ συνέγραψε σωζόμενα πάντα σχεδὸν ἀνέκδοτα, ἐν οἷς καὶ τὸ παρὰ τῷ κ. Λαμπουσιάδη περιηγητικὸν σύγγραμμά του.

Τῷ 1772 ἐπεσκέψατο καὶ τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἱκανὸν χρόνον διέμεινεν, ἐκφωνήσας καὶ ἐν τῷ τότε Μητροπολιτικῷ ναῷ (τὴν 1 Ἀπριλίου 1772) λόγον περὶ ἐξομολογήσεως σωζόμενον καὶ αὐτὸν ἀνέκδοτον.

[1] Ἴδε τόμος Α', σελ. 70—71 «Ἐπιστολὴ Καβάσιλα».

[2] Ἐν τῇ Ἐπιστολιμαίᾳ διατριβῇ τοῦ Ζυγομαλᾶ (Μνημείων σελ. 67) φέρεται

Χρυσᾶς Ἀθήνας, τὴν περίβλεπτον πόλιν
Στοά τις ἤδη ποικίλως κοσμουμένη
Γραφῶν ἐκαλλώπιζεν ἐξῃρημένων
Κεχρυσωμένη σώμασιν ἐκπλήττουσί πως
Τῇ στιλπνότητι, Ποικίλη καλουμένη.
Ταύτην τὴν κρατοῦσαν ἐν πάσαις πόλιν
Ναῶν ἐγέρσει καὶ Στοῶν ἠνθισμένων
Πολλοῖς σὺν ἄλλοις κάλλεσι θεαμάτων
Οἰκιῶν ὑπερλάμπρων τε λαμπραῖς ἰδέαις.

«Ἦσαν καὶ ἄλλοι στίχοι, οὐκ ἀνεγινώσκοντο δὲ ὑπὸ τοῦ χρόνου ἐξηφανισμένοι. Διῆλθον δὲ τὰς Ἀθήνας ἀκριβῶς φιλοπραγμονήσας πάντα[1]. τόν τε Ἄρειον Πάγον, *κείμενον ἐπὶ λόφου κατάντικρυ τῆς Ἀκροπόλεως*. Τὰς ποτὲ Ἀκαδημίας *τοῦ Πλάτωνος, τὰ νῦν λέγονται Ἀκαδήμια. Τὸ Λύκειον τοῦ* Ἀριστοτέλους *τοῦ ὁποίου μία μόνη καμάρα σώζεται πύλης, ἤδη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Τὸν τόπον τῆς ποικίλης Στοᾶς τοῦ Ξενοκράτους, ἐξ ἧς οἱ Στωϊκοὶ φιλόσοφοι. Εὗρον αὐτῆς μίαν πέτραν ἔνδον Ἀθηνῶν ἐν τῷ μετοχείῳ τῆς Πεντέλης Μοναστηρίου γεγραμμένη Στ*ωά[2], *καὶ ἕτερα γράμματα ὑπὸ τοῦ χρόνου διεφθαρμένα· καὶ τὸ Κυνόσαργες, γυμνάσιον, ἐν ᾧ ἐξησκοῦντο οἱ νόθοι, καί γε ἤδη νομίζεται εἶναι χωράφιόν τι (ἢ καὶ ὡς ἄλλοι λέγουσι) τὸ Κυνόσαργες Γυμνάσιον νὰ ἦτον πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ εἰς τὴν Κυνόσουραν, ἄκραν*

«*Ἐκ τῶν*» προφανῶς ἡ ἀνάγνωσις, ἢ μᾶλλον διόρθωσις, τοῦ Ἰγνατίου εἶναι ὀρθοτέρα· ἐπίσης τὸ ἐν τῷ στίχῳ 5ῳ «*κεχρυσωμένη*» τίθεται ἀντὶ τοῦ «*κεχρωσμένη*».

[1] *Μνημείων* τόμ. Α', σελ. 54, Ἐπιστολὴ Ζυγομαλᾶ.

[2] Ἡ ἐν τῷ μετοχίῳ τῆς Πεντέλης μνημονευομένη ὡς ὑπάρχουσα ἐπιγραφὴ «*Στοὰ*» «*καὶ ἕτερα γράμματα*» εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ ὑφ' ἡμῶν ἀναγνωσθεῖσα ἐπιγραφὴ «ΣΤΩΙΚΩΝ» περὶ ἧς ἐποιησάμεθα ἀνακοίνωσιν ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ Ἑταιρείᾳ «*Ἀθηνᾷ*» κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 12 Νοεμβρίου 1889, ἤτοι 12 ἡμέρας πρὸ τῆς ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἀποστολῆς τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος περιγραφῆς. Τὰ περὶ τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης ὡς ἑξῆς ἐσημειώθησαν ἐν τῇ *Νέᾳ Ἐφημερίδι* τῆς 14 Νοεμβρίου :

«Τέλος δὲ ὁ κ. Δ. *Γρ. Καμπούρογλους* ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἐν τῷ κατὰ τὴν ὁδὸν Μητροπόλεως μετοχίῳ τῆς Πεντέλης κατάκεινται μάρμαρά τινα ἀνήκοντα εἰς ὡραίαν βυζαντιακὴν ἐκκλησίαν σωζομένην καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας· τὰ μάρμαρα, δι' ὧν αὕτη εἶχε κτισθῆ, ἀνῆκον εἰς τὴν *Ποικίλην Στοάν*· τοῦτο ἐξάγει ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς : ΣΤΩΙΚΩΝ, κεχαραγμένης ἐπὶ δοκοῦ, διὰ μεγίστων χαρακτήρων, γραφῆς ρωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων».

παραθαλασσίαν, κοινῶς Κάβο Σίδρο λεγόμενον. Τοὺς κήπους τοῦ Ἐπικούρου, ἐν οἷς ἐφιλοσόφει αὐτός τε καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι κῆποι νομίζονται παρά τινων μὲν τὰ πρὸς τὸν Ἅγιον Δημήτριον κατὰ τὴν Στέρναν περιβόλια, παρ' ἄλλων δὲ τὰ Σωπόλια (ἃ ἔδει λέξειν Ἐξωπόλια, ἤτοι τὰ ἔξω τῆς πόλεως προπύλαια [1] *τὰ νῦν τῶν Ἀθηναίων περιβόλια*). Τὸ Πάνθεον, οἰκοδομὴν νικῶσαν πάσας τὰς οἰκοδομὰς γλυπτῶς, ἐκτὸς δὲ πάσης τῆς οἰκοδομῆς ἔχουσαν τὰς ἱστορίας Ἑλλήνων καὶ ταῦτα τὰς θείας, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἐπάνω τῆς μεγάλης πύλης ἵππους δύο φρυασσομένους ἀνδρομέαν εἰς σάρκα, τὸ δοκεῖν ἐμψύχους, οὓς λέγεται, ὅτι ἐλάξευσε Πραξιτέλης, καὶ ἔστιν ἰδεῖν διϊκνουμένην καὶ λίθων τὴν ἀρετήν, *ὧν τὸ πλεῖστον μέρος ἐκρέμησε*, θεάσασθαί τε καὶ ἄλλα θαύματος ἄξια· *Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὸ Θησεῖον ἔξω τῆς πόλεως τριάκοντα ἓξ κίονας γύρωθεν ἔχον, ἤδη δέ ἐστι ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ἀκάματος λεγόμενος*. Ὄρη Ἀθηνῶν [2] τὰ πλησίον τούτων κείμενα (δι' ὧν ὡς οἶμαι θαυμάσιαι αἱ Ἀθῆναι διὰ τὸν ἀέρα, τῆς ὑγείας αἴτιον, μνήμης, εὐφωνίας καὶ ἄλλων καλῶν, τὸν χεόμενον ἐξ αὐτῶν τῶν ὀρῶν, καὶ ἄριστον ὄντα καὶ μυρεψικὸν ταῖς βοτανῶν δυνάμεσι τῶν ἐς ἀεὶ ἐμφύτων καὶ ἀνεξαλείπτων αὐτοῖς, ὡς ἐμπεριπατήσας εἶδον καὶ κατεσκόπευσα) ταῦτά εἰσίν. Ὁ Ὑμηττός, *ὅστις καὶ Κεκρόπιον ἐλέγετο, νῦν δὲ Τηλεβοῦνι καὶ κοινότερον Τρελλοβοῦνι καὶ Τρελλός· περίφημον δὲ διὰ τοῦ καλλίστου μέλιτος καὶ εὐχρήστου πρὸς θεραπείαν. Ὁ Λυκαβητὸς ἢ* Λυβοκαμητὸς *πλησίον τοῦ Τηλεβοῦνι. Ὁ Βριλησσὸς ἢ* Ἀριλισσός, *κοινῶς Ὀζειὰς ἢ Ὀζά, ἐπάνωθεν τῆς Χασᾶς χωρίον. Ἡ Παρνέθη ἢ* Πάρνης, *κοινῶς τῆς Πεντέλης βουνόν, ἔνθα καὶ λιθοτομίαι ἀξιόλογοι, καὶ ἀμπελῶνες καὶ ἐλαιῶνες καὶ μοναστήριον τῆς Θεοτόκου Πεντέλι καλούμενον*. Καὶ ὁ Κορύδαλος, *ὅστις κεῖται μεταξὺ τῆς Ἐλευσῖνος καὶ τοῦ Πειραιᾶ, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὄρους ἐκλήθη καὶ ὁ δῆμος Κορυδαλεῖς, καὶ ὁ Θεόφιλος ὁ τὴν λογικὴν συγγράψας (οὗ τὸ ἰδιόχειρον κέκτημαι) Κορυδαλεύς*. Οὐ λέγω δὲ τὸν καταντικρὺ βουνόν [3], βοτάνην πᾶσαν (εἰπεῖν) ἰατρείας ἁπάσης πρόξενον ἐμπεριέχοντα, ὃν κῆπον Ἀδώνιδος ὀνομάζω, ἢ ἀέρων εὔπνοιαν, ἢ ὑδάτων πότμον, ἢ ἀγαθῶν ἄλλων, ἐξ ὧν συμβαίνει τοὺς νῦν Ἀθηναίους *τινὰς* ἤδη βαρβαρωθέντας φύσει μνήμονας καὶ εὐφώνους εἶναι, μέλεσι διαφόροις θέλγειν, ὡς Σειρήνων μέλη τοὺς ἀκούοντας, οὓς εἴ γε Ὀρφεὺς (ὃς θῆρας καὶ λίθους ἐλέγετο θέλγειν) ἢ Μη-

[1] Ἐν τῷ χειμένῳ τοῦ Ζυγομαλᾶ (Μνημ. σελ. 66) φέρεται «*προαύλια*».
[2] *Μνημείων* Τόμ. Α', σελ. 66.
[3] *Μνημείων* Τόμ. Α', σελ. 54.

. . . . .ρκανδρος ἢ Μαρσύας (ὃς ἀντήρισεν Ἀπόλλωνι) ἤκουσε φύσει τὴν τέχνην νικῶντας, ἐξεπλάγησαν καὶ τοὺς αὐλοὺς ἔρριψαν ἄν, καὶ καλάμους συνέτριψαν. Ποταμοὶ δὲ[1] ὁ Κηφισσὸς καὶ ὁ Εἰλισσὸς *κοινῶς Καλλιρρόη, ἐφ' ἧς καὶ γέφυρα πρὸ τῶν Κιόνων*. Τούτων τοῦ ποταμοῦ τοῖς ὕδασι ποτίζουσιν Ἀθηναῖοι τὰ δένδρα τῶν ἐλαιῶν, χιλιάδες ὄντα πολλά, καὶ ἔλαιον ποιοῦσι *καὶ σάμπουνα κατασκευάζουσι*, δι' ὧν ἡ Κων/νούπολις καὶ ἄλλαι πόλεις ἐξαρκοῦνται καὶ Ἀθηναῖοι χρήματα πολλὰ κερδαίνουσι διὰ τὰς χρείας, ἃς ἔχουσιν ἐξοικονομούμενοι δεόντως. *Ἐν αὐταῖς οὖν Ἀθήναις διατρίβων μῆνας δέκα καὶ ξεναγόμενος καὶ βλέπων ὅσα ἠδυνάμην λατόμια, ναούς, Μοναστήρια, ἀκρωτήρια, νεώρια, ἐπίνεια καὶ ἄλλα ἔτι ἐρείπια ἀξιόλογα, ἐκ τῶν ὁποίων φαίνεται ἡ ἄκρα αὐτῶν παλαιά, καὶ ἀρχαία μεγαλοπρέπεια τῆς σήμερον*. Ἔρημοι ἀπέμειναν αἱ Ἀθῆναι περίπου τριακοσίους χρόνους, οἱ δὲ νῦν Ἀθηναῖοι οὗτοι ἐκ διαφόρων εἰσὶ μερῶν συνηγμένοι.......» [1].

* * *

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Ἀθηνῶν ἔγραψεν ὁ ἡμέτερος συμπολίτης πρὸ ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν. Καὶ κατὰ πόσον μὲν αἱ πληροφορίαι αὐτοῦ καὶ γνῶμαί εἰσιν ἀληθεῖς, δὲν εἶνε ἐμὸν ἔργον νὰ ἐξετάσω, ἀλλ' ἐναπόκειται ἀποκλειστικῶς ὑμῖν. Οὐδὲν ἧττον σᾶς ὁμολογῶ, ὅτι δέν μοι φαίνονται πολλοῦ λόγου ἄξιαι, τὸ δὲ περὶ τῶν Ἀθηνῶν μέρος τοῦτο τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ἰγνατίου ὁμολογουμένως εἶνε τὸ χείριστον πάντων.

Ἐπεθύμουν δὲ πολύ, ἀξιότιμε Κύριε, νὰ μάθω, ἂν αἱ περὶ τῶν Ἀθηνῶν σημειώσεις τοῦ ἡμετέρου συμπολίτου ἤθελον κριθῆ ἄξιαι τῆς τιμῆς τοῦ νὰ φιλοξενηθῶσιν ἐν τῷ λαμπρῷ ὑμῶν ἔργῳ, καὶ ὁποίαν ἐν αὐτῷ ἤθελον καταλάβει θέσιν, καθόσον πολὺ ἐνδιαφέρομαι περὶ αὐτοῦ, ὡς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς βιογραφίας του θέλετε πεισθῇ.

Πρόθυμος
Γ. Ι. ΛΑΜΠΟΥΣΙΑΔΗΣ

Ἀνακοίνωσις Ἰ. Σακκελίωνος.

Περὶ ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Παρθενίου (Γερένη) Ἀθηναίου, Πατριάρχου Ἱεροσολύμων.

Φίλτατέ μοι,

Ἄσμενος ἀνακοινῶ τῇ ἀγάπῃ σου ὅτι ἐν χειρογράφῳ τεύχει εὑρι-

[1] *Μνημείων* Τόμ. Α', σελ. 66.

σκομένῳ παρὰ τῷ σεβαστῷ φίλῳ κ. Ἀλεξάνδρῳ Γ. Π... ...χουσι καὶ τὰ ἑξῆς πονήματα, ἤτοι α') «*Παρθενίου πρεσβυτέρου καὶ ἀρχιμανδρίτου τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων Ἱστορία χρονολογική, ἀρχομένη κατὰ τὸ χιλιοστὸν ἑπτακοσιοστὸν τριακοστὸν ἔτος τὸ σωτήριον, ἐν ᾗ καὶ πλεῖστα τῶν ἀρχαιοτέρων ἐγκατέσπαρται*»· (ἐμπεριείληπται ἐν φύλλοις 45 ἐν σχήματι τετάρτου, ἀτυχῶς ὅμως ἐλλιπὴς ἐν τέλει. Εἶναι δὲ οὗτος ἀναμφιβόλως ὁ ὑμέτερος συμπολίτης Παρθένιος Γερένης)· β') *Παρθενίου μητροπολίτου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης ἐξ Ἀθηνῶν Ἱστορία τῆς μεταξὺ Ῥωμαίων τε καὶ Ἀρμενίων διαφορᾶς*»· (ἐμπεριείληπται ἐν φύλλοις 40 πλήρης) Ἀμφότερα δὲ τὰ πονήματα ταῦτα φαίνονταί μοι ἀνέκδοτα.

Ἐν Ἀθήναις 9 Δεκεμβρίου 1889.

Ὁ ὑμέτερος
Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ

ΚΑΜΟΥΚΑΡΕΑ

Ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς *Ἑβδομάδος* (ἔτ. α', ἀριθ. 18) ἐγράφη πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἀττικοῦ, ὅτι τὸ ὄνομα *Καπνικαρέα* τὸ διδόμενον εἰς τὴν γνωστὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἀθηνῶν «εἶναι δημιούργημα τῶν ἀγνοούντων τὴν σημασίαν τοῦ ὀνόματος» *Καμουκαρέα*, ὡς ὑπὸ τῶν πολλῶν καλεῖται ἡ ἐκκλησία αὕτη· ἀλλαχοῦ δὲ ἐγράφη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ὅτι ὠνομάζετο ὁ ναὸς οὕτως διὰ τὸν καλύπτοντα τὴν εἰκόνα τῆς ἐν αὐτῷ Παναγίας *καμουκᾶν*, τὸ πολύτιμον τῶν παρελθόντων αἰώνων ὕφασμα [1].

Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη μέγαν ἐκινδύνευσε κίνδυνον ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως μηναίου τινὸς καταλεγομένου ἄλλοτε εἰς τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς ἐκκλησίας ταύτης, ἀνευρεθέντος δὲ ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ τῶν Μεγάρων ναῷ τῆς Παναγίας [2]. Τὸ μηναῖον τοῦτο, ὡς μετὰ τὰ στιχηρὰ τοῦ μηνὸς Μαρτίου ἀναγράφεται, «ἐτυπώθη ἐνετίῃσι παρὰ Βαρθολομαίῳ τῷ ἰαννίνῳ ἀναλώμασι καὶ ἐπιμελείᾳ κυρίου ἀνδρέου τοῦ σπινέλλου, ᾧ καὶ παρὰ τῆς ἐκλαμπροτάτης ἀρχῆς τῶν ἐνετῶν συνεχωρήθη χάρις μέχρι κ' ἐτῶν κτλ. ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ χιλιοστῷ πεντηκοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ

1 Σ. Ἐ. Ἀντίθετον γνώμην ὑπεστήριζεν ὁ *Ἰω. Σακκελίων* ἐν ἀξιολόγῳ διατριβῇ καταχωρισθείσῃ ἐν τῇ *Στοᾷ* (1884) δεχόμενος ὡς ὀρθὴν τὴν ὀνομασίαν: «*Καπνικαρέα*».

2 Ἤδη ἐν τῷ τμήματι τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης.

ι . . . – ριου ὀγδόῃ ἱσταμένου». Ἐν τῷ β' φύλλῳ τοῦ μηνὸς Μαρτίου καταχωρίζονται δώδεκα δίστιχα ἐλεγεῖα, ὧν ἡ ἀρχὴ

Ἑλλαδικῶν χαρίτων τὸ κλέος βαρὺς ὤλεσεν αἰὼν
βαρβαρικοῖς δαμάσας ἤθεσιν ἀγλαΐαν,

ἐπιστελλόμενα ὑπὸ Ἰάννου τοῦ Μινδονίου «τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιερεῖ κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ διονυσίῳ», γνωστὰ ἤδη ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ Legrand (Bibliographie Hellenique vol. II, 187).

Ἐν τῇ πέζῃ δὲ τοῦ αὐτοῦ φύλλου ὑπὸ τὰ ἐλεγεῖα φέρονται χειρόγραφα τάδε·

«Ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίου ιδ' ἔτους, ζξζ'ου [1]

† Εἰς δόξαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιυ Χυ καὶ εἰς τιμὴν καὶ δόξαν τῆς ὑπὲρ εὐλογημένης [2] ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῆς ἐπονομαζομένης Καπνικαρέας· ἐπαφῆκαν διὰ ψυχικὴν σωτηρίαν καὶ διὰ μνημόσυνον τῶν γεννητόρων αὐτῶν εἰς τὸν ἄνωθεν ναὸν μῆνας τρεῖς ἤγουν Μάρτιον, καὶ Ἀπρίλιον, καὶ Μάϊον τοὺς ὁποίους τρεῖς μῆνας, οἱ δύο μοναχαῖς ἤγουν Σωφρονία ἐκ μέρους τῶν Κορφῶν· καὶ ἡ ἑτέρα Σωφρονία καὶ αὐτὴ ἐκ μέρους Ἀθηνῶν, ἡ ὁποῖοι ἄνωθεν τρεῖς μήναις, ἐδέθησαν εἰς τρία μέρη, ὁ καθ' ἕνας μήνας μὲ τὰ σανιδόπουλάν του [3]. Λοιπὸν λέγωμεν καὶ τοῦτο· ὅτι ἤτις ἐκεῖνος ὁποῦ ἤθελεν τὰ ὑστερίσι, ἀπὸ τὸν ἄνωθεν ναὸν τῆς ὑπὲρ ἁγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτ(όκου) νὰ ἔχει τὰς ἀρὰς τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων Πατέρων τῶν ἐνικαίᾳ Συνόδων· καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τὸν Ἰούδαν· ὁμοίως καὶ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν· τὸ ἆρον ἆρον σταύρωσον αὐτόν».

Ἰδοὺ λοιπὸν πρὸ 330 ἐνιαυτῶν δύο σωφρονέσταται μὲν βεβαίως, λογιώταται δὲ ἅμα μοναχαὶ παρέρχονται δειναὶ πολέμιαι τῆς γνώμης τοῦ Ἀττικοῦ· ὁ ταλαίπωρος καμουκᾶς, ὡς ξεπεσμένος εὐγενής, ἀπορρίπτεται, ῥοβολοῦσι δὲ γαυριῶσαι αἱ παραγωγαί, ἃς οἱ σοφοὶ τοῦ αἰῶνος κατὰ τοὺς *καπνοὺς* ποῦ ἀνέβαινον εἰς τὴν κεφαλήν των εἶπον: ἡ κεκαυμένη καὶ *καπνίζουσα καρέα*, τὰ *καμίνια τοῦ Καρᾶ*, ἡ *καπινάδα τοῦ Καρέα* καί, ὥς τις καπνιστὴ γλῶσσα, ἡ *καπνισμένη κάρα* ἀγνώστου ἁγίου καὶ ὅ,τι ἄλλο περὶ τοῦ ζητήματος εἰκῇ ἐρρήθη ὑπὸ τῶν πρότερον.

Ἀλλ' ὁ πρῶτος τῶν ἐπαϊόντων μελετήσας τὸ μηναῖον καὶ γράψας περὶ αὐτοῦ [4] ἔμεινεν ἀθέατος τῶν ἐν τῷ τελευταίῳ φύλλῳ τοῦ Μαρτίου χειρογράφων σημειωμάτων. Ἐνταῦθα ἀναγράφονται τάδε:

[1] Ἀπὸ Χριστοῦ 1559.
[2] Ἡ Ὑπεραγίας.
[3] Νῦν σώζονται ὁ Μάρτιος καὶ ὁ Ἀπρίλιος μόνον δεδεμένοι εἰς ἕν.
[4] Σ. Ἐ. Ἴδε ἐν *Ἑστίας* Δελτίῳ ἀρ. 667 (1889) διατριβὴν *Δ. Φιλίου*,

«έτουτώ τό χαρτήν ύνέ τῆς κάμουχάρεας καὶ ωπύῶς τῶ παρ[illegible] ρεσμό του μέτρωπόλίτύ κέ ηχθτέρου τοῦ πάπά θώμά δόξα σί ὠ θεός ύμον κύριε».

«Ετόυτω το μύνεο υνε τῆς κὰμηχὰρεὰς καὶ οπη τὸ χάλάσι να εχη τον αχο εχη τον αφορεςμο τοῦ κἀρὴκὶ ενη μετασαρχοσις καὶ ζουντομε..., τος

παπας χιορβας

(είς) τη χαμουκαρέ(α)»

«Ετουτω το το μινεο ηνε της καμὃυχαρεας απο εμενα το γιοργακη πολαχαρις μιχαηλος γραφο».

Οὕτως ἐπανερχόμεθα εἰς τὸν *Καμουκᾶν*. Σύγχυσις λοιπὸν πάλιν καὶ ἀμφιβολία. Δύο μὲν μοναχαί, ὧν ἡ ἑτέρα οὐχὶ ἐξ Ἀθηνῶν, ἀλλὰ Κερκυραία, θέλουσι νὰ καλῆται ἡ ἐκκλησία Καπνικαρέα, δύο δὲ ἱερεῖς, ἀμφότεροι ἴσως ἐφημέριοι τοῦ ναοῦ, ὀλιγώτερον λόγιοι τῶν μοναχῶν, καλοῦσιν αὐτὸν Καμουκαρέαν καὶ Καμηκαρέαν, οὐδέτερος δὲ Καπνικαρέαν. Εἶνε δὲ οἱ γράψαντες ταῦτα ἱερεῖς σύγχρονοι ὁπωσδήποτε τῶν ἀφιερωσασῶν τὸ μηναῖον μοναχῶν (μ. Χ. 1559), ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς ἐπικλήσεως, κατὰ τῶν ἁρπάγων τοῦ πολυτιμοτάτου μηναίου, τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ Καρύκη, κατ' ἐκείνους περίπου τοὺς χρόνους μητροπολίτου ὄντος Ἀθηνῶν καὶ μετ' ὀλίγον πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως (Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων τόμ. α', σελ. 383 κἑξ).

Τί δ' ἐκ τούτων ἐξάγομεν;

Ὅτι ὁ μὲν πολὺς λαός, ἐν οἷς καὶ αἱ κοινοὶ ἱερεῖς ἐκάλουν τὴν ἐκκλησίαν διὰ τοῦ συνήθους ἐκ τοῦ καμουκᾶ παρηγμένου ὀνόματος *Καμουκαρέαν*, οἱ δὲ σοφολογιώτατοι, οἱ γραμματιζόμενοι, καὶ τότε ὅπως νῦν, ὠνόμαζον αὐτὴν *Καπνικαρέαν*.

*

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ περὶ τῆς ἐκκλησίας ταύτης λόγου, ἀνακοινῶ καὶ δύο ἐπιγραφὰς ἐξ αὐτῆς.

Ἐπὶ τοῦ ἐσχάτου πρὸς βορρᾶν περιεργοτάτου κιονοκράνου τοῦ προνάου εἶνε ἀναγεγλυμμένον τὸ συμπίλημα τῶν γραμμάτων τόδε· δηλοῦν ὅτι ὁ στῦλος οὗτος εἶνε ἀφιέρωμα Γεωργίου τινὸς ἄγνωστον ποίου καὶ πότε βιώσαντος, ὄπισθεν δὲ τοῦ ναοῦ παρὰ τὴν θυρίδα τῆς πρὸς βορρᾶν προσθήκης ἐπὶ τεμαχίου γείσου ὕψους 0,8 ἡ ἐπιγραφὴ ἥδε·

«(πε)ριχέκλιστε Στρατολάου ἐνθάδε κῖτε θυ(γάτηρ) ἅμα Εὐφημεία ὁ κέ τούτης ἀνὴρ Ἀδόλιος».

Κ. Γ. ΖΗΣΙΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΣΑΛΑΜΙΝΙ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΣ

Τοποθεσίαι τινές, ὡσεὶ θείᾳ βουλήσει πρὸς τοῦτο ἐκλεγεῖσαι, εἰς φοβερὰς καὶ τρικυμιώδεις ἐποχὰς καθίστανται σωτηρία κινδυνευόντων λαῶν. Εἴπερ τις καὶ ἄλλος τόπος ἡ νῆσος Σαλαμὶς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι κέκτηται κατ' ἐξοχὴν τὸ προσὸν τοῦτο, διὰ τὰ φύσει πρὸς ἄμυναν καὶ σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος ἑκάστοτε χρησιμοποιηθέντα πλεονεκτήματα αὐτῆς.

Ὅπως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐκ τῶν στενῶν αὐτῆς ἀνέθορεν ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος, οὕτω καὶ κατὰ τὸν φοβερὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 αὐτὴ αὕτη ἐξελέγη καὶ κατέστη τὸ ἀσφαλὲς πάντων τῶν ἐν τῇ Στερεᾷ καταδιωκομένων Ἑλλήνων καταφύγιον, καὶ τὸ ἀπροσπέλαστον τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν ἄσυλον. Ἐν τούτοις καίτοι ἅπασα ἡ νῆσος κατέστη τὸ ἄσυλον τῶν προσφύγων, ἡ ἐν αὐτῷ ὅμως κειμένη ἱερὰ Μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἡ Φανερωμένη, ἦν ἡ ἑστία καὶ τὸ κέντρον αὐτῶν κατὰ πάντα· καὶ τοῦτο οὐ μόνον, ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς, ἢ διότι οἱ μοναχοί της ἀνεφαίνοντο ἄξιοι πατριῶται, καὶ ὄντως Χριστιανοί, ἀλλὰ πάντως διὰ τὸ θαυματουργὸν ὄνομα τῆς ἐκκλησίας, ὅπερ ἀπὸ τῆς εὑρέσεως τῆς εἰκόνος, τουτέστι πρὸ τριακοσίων ἐτῶν, δὲν ἔπαυε φερόμενον εὐλαβῶς ἀνὰ τὰ στόματα τοῦ λαοῦ δι' ἣν ἔκτοτε ἐπεδαψίλευεν ἀδιαλείπτως τοῖς προστρέχουσι θαυμασίαν αὐτοῦ ἀντίληψιν. Ὅθεν ἀρξαμένου τοῦ ἀγῶνος καὶ τῶν Τούρκων κατεχόντων τὰς Ἀθήνας, τὸν Πειραιᾶ, τὴν Ἐλευσῖνα, ἔστιν ὅτε καὶ τὰ Μέγαρα, ἡ ῥηθεῖσα Μονὴ ἐκλεγεῖσα, κατέστη καὶ διετέλει τὸ συνεντευκτήριον τῶν ὁπλαρχηγῶν, τὸ φυλακεῖον πάντων τῶν τοῦ πολέμου ἐφοδίων, τὸ τροφοδοτεῖον ἐν γένει τῶν στρατιωτῶν, γυναικῶν καὶ παίδων, ὡς ἐναποτιθεμένων ἐν αὐτῇ πάντων τῶν παρ' ὁμογενῶν καὶ φιλελλήνων ἀποστελλομένων τροφῶν καὶ ἐνδυμάτων· τὸ θησαυροφυλάκιον πάντων τῶν πολυτίμων πραγμάτων τῶν τε Μονῶν καὶ πέριξ κοινοτήτων, καὶ τὸ θεραπευτήριον τῶν ἐν ταῖς μάχαις πληγωθέντων, ἢ ἄλλως ἀσθενῶν. Ἰδοὺ τίνι τρόπῳ διηγεῖτο ἡμῖν ταῦτα ὁ πρὸ μικροῦ ἀποβιώσας μοναχὸς τῆς Μονῆς ταύτης *Ἀνανίας*, ἐκ Κουντούρων τοῦ Δήμου Ἐλευσῖνος, ὑπερενενηκοντούτης τὴν ἡλικίαν, ἀγω-

νιστὴς καὶ πρῶτος ἐξάδελφος τοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου Κούντους Νικολ. Ζέρβα ἐνδόξου ὁπλαρχηγοῦ τῆς Κρήτης.

* * *

— Νά, τὸ γλέπεις ἐκεῖνο; (λέγει ἡμῖν ὁ γέρων, δεικνύων μὲ τὴν ράβδον του τὸ πέριξ τῆς Μονῆς πυκνότατον ἐκ πευκῶν καὶ κέδρων δάσος).

— Ναὶ τὸ βλέπω.

— Οὔτε θυμάρι γιὰ φρόκαλο εὕρισκες ἐκεῖ 'ς τὴν ἐπανάστασι, καὶ μηδὲ χορτάρι γιὰ ταμπάκο ἐφύτρωνε.

— Καὶ διατί, παπποῦ;

— 'Επειδὴς ἐδωνὰ μέσα κι' ὄξω τοῦ μοναστηρίου ἤσανε ἑβδομῆντα πέντε χιλιάδες ψυχαῖς, καπετανέοι, στρατιώταις, παπάδες, γιατροί, παιδιά, γυναῖκες, χίλια καὶ δύο, κι' ἄκουες νύχτα καὶ 'μέρα μποῦ, μποῦ, μποῦ. Τί ν' Περαίας; τί ν' 'Αθῆνα, τὸ σήμερο; καὶ δὲν ἀφῆκαν μήτε γίδι, μήτε πρόβατο, μήτε βῶδι τοῦ μοναστηρίου, μήτε φοῦχτα ἀλεῦρι γιὰ πρόσφορο, νὰ ἴτσι, τίποτις...

— Ποῦ ἤσουν ἐσύ, παπποῦ, τότες, καὶ πῶς τὰ εἰξεύρεις;

— 'Εγὼ ἦρθα σὲ τοῦτο τὸ μοναστῆρι καὶ ἔγεινα καλόγερος εἰς τὰ εἰκοσιδυό, καὶ τάϊδα καὶ *τἄκουκα* καὶ *γνώρικα* καὶ τὰ καπετανᾶτα ὅλα. Νὰ ἐκεῖ 'ς τὸν πύργο ἐμαζεύγουνταν πᾶσα βράδυ καὶ τὰ λέγανε καὶ τὰ τετοιώνανε ὅλα κρυφά, κρυφά, καὶ τὸ πωρνὸ πωρνὸ τἄγλεπες κ' ἔπερνε πᾶσα ἕνας τοὺς 'δικούς του, καὶ τἄκαναν πούφ, τὄνα 'πᾶ, τἄλλο 'κεῖ, δρόμο, πόλεμο πλιάτσικο, τὸ βράδι σοῦρπα, σοῦρπα, νάτα φορτωμένα ὅλα τοῦτο 'κεῖνο· τὄμου ἐρχόντανε, πρῶτα κι' ἀρχῆς ἐβγάνανε τὸ καλλίτερο μερδικὸ τουνῆς νὰ τῆς Παναγίας, κ' ὕστερα νὰ τὸ πάρουνε δυὸ τρεῖς πρῶτοι καπετάνοι νὰ πᾶν νὰ γονατίσουν μπροστὰ 'ς τὴν εἰκόνα νὰ προσκυνήσουν καὶ νὰ τἀφήκουν νὰ φύγουν».

— Λοιπὸν τὸ εἶχαν σὲ ὑπόληψι τὸ μοναστῆρι ἐκεῖνοι;

'Ο γέρων διανοίξας τοὺς πυριφλεγεῖς ὀφθαλμούς του τότε καὶ μετὰ θυμοῦ στρέψας, μοὶ λέγει:

— Ὄχι!; ἦταν κ' ἐκεῖνοι σᾶν κ' ἐσᾶς! ὅπου ὄντες μπαίνεται 'ς τὴν ἐκκλησὰ σηκώνετε σᾶν μουλάργια τὸ κεφάλι..... 'Εκεῖνοι βρὲ ἕνα προσκύνημα εἶχαν, τὴ Φανερωμένη, ἀλλοῦ δὲν εὕρισκες ἐκκλησά, οἱ Τοῦρκοι τὴς ἐχάλακαν, τὴς ἔκαψαν ὅλαις, λοιπὸν τὤχαν κατὰ πολλὰ εὐλαβὶ τοῦτο τὸ μοναστῆρι, ἐκεῖνοι 'ρέ, ὄχι ἀπὸ τὰ πλιάτσικα, μόνο καὶ τἀκριβά τους ὅλα, ἄρματα, χαϊμαλιά, ἀσήμνια ἐδῶ 'ς τὴν Παναγιὰ τἄχαν τάμμα,καὶ τὸ θωροῦσαν μιστὸ κ' ἔπαινο μεγάλο ποιὸς νὰ τῆς φέρῃ τὰ πλειὰ ἀκριβά,ὡς καὶ τὰ κόκκαλά τους ἀκόμη ὅλοι οἱ μεγάλοι ἐδῶ νὰ τὰ θάψουν τὸ κἄνανε παραγγελιὰ κ' ἐπὰ τρέχανε νὰ γιατρευτοῦν λαβωμένοι.

Μετ' οὐ πολὺ εἴδομεν τὸν γέροντα ἱστάμενον ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς πρὸ τῆς μεγάλης θύρας τοῦ ναοῦ κύπτοντα δὲ τὴν κεφαλὴν νὰ κτυπᾷ διὰ τῆς ράβδου τὴν πλάκα.

— Τί σοῦ ἔκαμε, γέρω, ἡ πλάκα καὶ τὴν κτυπᾷς;

— Νό, ἔλα νὰ τὸ μάθῃς κ' ἐσύ. Τί μοῦ ἔκαμε! 'Εδωνᾶ ἀποκάτω 'ς τὴν πλά-

κα ἔχουν θαμένα τὰ κόκκαλα τοῦ Γκοῦρα, ποῦ τἄφεραν ἀπὸ τὸ Κάστρο τῆς 'Αθήνας, ὅπου ἐσκοτώθηκε, τὰ παλληκάρια του· 'πειδὴς τῶχε ἔτσι παραγγελιά. Δὲν σοῦ λέω 'γὼ βρέ ; πῶς 'κεῖνοι 'ποῦ λευτερώκανε τοῦτο τὸν τόπο δὲν ἦπαν ξιπασμένοι σἂν ἐσᾶς ; Τὸ μοναστῆρι τοῦτο τῶχαν σἂν τοῦ ἅγιο Τάφο εὐλαβί. Μὰ εἶχε καὶ τάξι τότες, θυλικὸ δὲν ἔμπαινε ποτὲς μέσα, παρὰ νὰ διαβαστῇ καὶ νὰ φύγῃ εὐθύς. Πάω ἐνενῆντα τέσσερα χρόνια, εἶδα χ' ἦρθαν ἄρρωστοι νά, σἂν τὰ μαλλιὰ τῆς κεφαλῆς μου, ἄλλοι λυσασμένοι, ἄλλοι παράλυτοι, ἄλλοι τρελοί κι' ἀπὸ εἴκοσι, ἕνας δὲν ἐγιατρεύετο· πόσαις στέρφαις, ποῦ δὲν ἔκαναν παιδιὰ εἶδα χ' ἤπιαν τὸ καντύλι της καὶ ἐγέννησαν. Τώρα τρέχουν 'ς τὴν Τῆνο, μνιὰ εἶν' ἡ χάρι της. Τότε Τῆνος καὶ ἅγιος Τάφος ἦταν ἡ Φανερωμένη.

— Λοιπὸν τὰ κόκκαλα τοῦ Γκοῦρα ἐδῶ εἶναι ;

— Ναὶ ἐδῶ, μὰ τὸν ἐξεχάκανε τὰ γκουβέρνα μας καὶ μήτε οἱ 'δικοί του τὸν θυμήθηκαν νὰ φέρῃ ἕνας μνιὰ φοῦχτα κόλυβα 'ς τὴ Φανερωμένη διὰ νά τοῦ πῇ ὁ κόσμος ὁ Θεὸς συχωρέσῃ του. Ἤτανε πρῶτο παλληκάρι, ἦταν ἀρχηγὸς τῆς Ῥούμελης, ἐσκοτώθηκε 'ς τὸν πόλεμο καὶ δὲν ἔπρεπεν οἱ τέτοιοι νὰ ξεχνιῶνται, μὰ αἴ..... τί νὰ 'πῇ κανένας· ἄλλοι φυτεύγουνε τἀμπέλια, κι' ἄλλοι πίνουν τὰ χρασά».

* *
*

Τοιαῦτά εἰσι τὰ παρὰ τοῦ γέροντος μοναχοῦ λεχθέντα, ἅτινα καὶ παρ' ἄλλων βεβαιοῦνται, καὶ δὴ ὑπὸ δημοτικῶν ᾀσμάτων.

Ἰδοὺ τί λέγουσιν οἱ ἑξῆς στίχοι, ἀναφερόμενοι εἰς τὸν Καραϊσκάκην ἐν Φαλήρῳ πληγωθέντα·

'Εγὼ κι' ἂν ἐλαβώθηκα, συντρόφια, μὴ λυπᾶσθε,
πάω ταχὺ 'ς τὴν Κούλουρη μέσ' στὴ Φανερωμένη,
'ποῦν' οἱ βασιλικοὶ γιατροὶ νὰ 'γιάνουν τὴν πληγή μου,
καὶ νὰ κρεμάσω τ' ἅρματα ἀπάνω 'ς τ' ἁγιοβῆμα
κι' ὡς τὰ διαβάσῃ ὁ λειτουργὸς θὲ νὰ τὰ βάλω νἄρθω.

Ὁ Μητρομάρας, ἀφιερώνων κατὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ τὸ περιώνυμον ξίφος του εἰς τὴν Μονὴν ταύτην, ἀπήγγειλεν, ὡς λέγεται, τὸ ἑξῆς δίστιχον·

Τῶν ἀντρειωμένων τ' ἅρματα δὲν πρέπει νὰ πουλιῶνται,
πρέπει σὲ τέτοιαν ἐκκλησιὰ νἆναι νὰ λειτουργιῶνται.

Τὸ ξίφος τοῦτο ἐδόθη παρὰ τῶν προκατόχων ἡγουμένων ἐπὶ ἀποδείξει εἰς τὸν 'Ανδ. Μιαούλη, ἵνα δοθῇ εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Ναυστάθμου.

* *
*

Καταφυγόντων τῶν ἐκ τῆς Στερεᾶς κατοίκων Ἑλλήνων ἐν τῇ νήσῳ, καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας καὶ πάντα τὰ πρὸς πόλεμον ἐφόδια ἐν τῇ Μονῇ ἐξασφαλισάντων, οἱ ἐπαναστάται οὐδὲν εἶχον τὸ παρακωλύον αὐτοὺς πρὸς πᾶσαν ἐνέργειαν, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ πάλιν πολ-

λοὶ τῶν ἐν τῇ Μονῇ ἔπιπτον εἰς τὰς συνήθεις τῶν Τούρκων ἐνέδρας, κατὰ τὴν εἰς τὴν Στερεὰν μεταβίβασιν αὐτῶν, καὶ ἐπειδὴ ὡς ἐκ τῆς μεγάλης τοῦ πλήθους συρροῆς καὶ ἄλλων αἰτίων ἐνέσκηψε νόσος φθοροποιὰ ἐν τῇ Μονῇ, ὠχύρωσαν τὸ ἐν τῇ Μεγαρικῇ παραλίᾳ Βούδουρον ἀκρωτήριον, τῶν Μεγαρέων ἁπάντων ἐν αὐτῷ μετοικησάντων. καὶ τὸ κατέστησαν ἐπὶ τῆς στερεᾶς προμαχῶνα ἀμυντικώτατον, ἐξασφαλίσαντες οὕτω σὺν τῇ ἀραιώσει τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὴν ταχεῖαν καὶ ἀκίνδυνον μεταβίβασιν αὐτῶν εἰς Σαλαμῖνα, ὡς τοῦ ἀκρωτηρίου μὴ ἀπέχοντος τῆς νήσου πλέον τῶν ἑξήκοντα μέτρων.

Οἱ Ὀθωμανοί, τούτων οὕτω γενομένων, καταπολεμούμενοι πανταχόθεν καὶ τοὺς Ἕλληνας ἀδυνατοῦντες νὰ συλλάβωσιν ἢ νὰ καταδιώξωσιν ἀποτελεσματικῶς, περιήρχοντο εἰς δεινὴν ἀμηχανίαν. Συνεννοηθέντες δὲ οἱ κατὰ τὴν Στερεὰν παπάδες πολλὰς πολλαχόθεν κατὰ καιροὺς ἐποίουν, καὶ δὴ ἐν ὥρᾳ νυκτός, ἀποπείρας, κατασκευάσαντες ἐν Ἐλευσῖνι σχεδίας καὶ λέμβους ὅπως διαπλεύσωσι τὸν πορθμὸν καὶ εἰσβαλόντες εἰς τὴν νῆσον ἐξοντώσωσι καὶ καταστρέψωσι τοὺς ἐπαναστάτας καὶ δὴ τοὺς ἐν τῇ Μονῇ. Ἀλλ' ὅμως, καίπερ εἰς τοῦτο ἐπὶ πολὺ παντὶ σθένει ἀγωνισθέντες πάντοτε ἀπετύγχανον καὶ τοῦτο διότι οὐ μόνον καθ' ὅλην τὴν βόρειον τῆς νήσου παραλίαν ἀπὸ ἀνατολῶν ἄχρι δυσμῶν εἶχον τάξει οἱ Ἕλληνες φυλακάς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀπέναντι ἐπὶ τῆς Στερεᾶς παραλίαν εἰς ἐπικαίρους θέσεις φρουρὰν ἰσχυράν, ὥστε προλαμβάνοντες οὕτω ἀείποτε ἀπέκρουον καὶ ἐμηδένιζον ἐπιτυχῶς τὰς κατ' αὐτῶν ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων. Τρόπῳ τοιῷδε ἐξασφαλιζόμενοι κατὰ τῶν ἐκ τῆς Στερεᾶς ἐχθρῶν δὲν εἶχον ἀνάγκην οὔτ' ἀπὸ θαλάσσης, ἐπειδή, ὡς γνωστόν, ἡ νῆσος προησπίζετο πόρρωθεν καὶ προὐφυλάσσετο ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ τῆς Ὕδρας, τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Ψαρρῶν.

Οὗτοί εἰσιν οἱ ἱστορικοὶ λόγοι, ὧν ἕνεκεν δὲν ἠδυνήθη ἐχθρικὸς ποὺς κατὰ τὸν τοῦ 1821 ἀγῶνα νὰ πατήσῃ τὸ τῆς νήσου ἔδαφος, οὐδὲ μιαρὰ χεὶρ νὰ βεβηλώσῃ τὴν ἐν αὐτῇ ἱερὰν Μονὴν τῆς Νεοφανείσης, ὡς τὰ σιγίλλια τὴν ἀποκαλοῦσιν. Οἱ ἄνθρωπαι ἐν τούτοις τοῦ καιροῦ ἐκείνου βλέποντες ἀσθενεστάτην τὴν αὐτῶν δύναμιν παραβαλλομένην πρὸς τὰς κολοσσιαίας τῶν Τούρκων, αἵτινες ἀκατάβλητοι ἐθεωροῦντο, εἰς μόνην τὴν Θείαν Πρόνοιαν ἀνέθεντο τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας αὐτῶν, διὸ τὰ πάντα ἀποδίδουσι, τουτέστιν ἐπαγρύπνησιν, γενναιότητα καὶ προθυμίαν τῶν ἡμετέρων, καθὼς καὶ τὴν ἐκ τούτων ἀποσόβησιν καὶ τροπὴν τῶν Ὀθωμανῶν εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ Σαλαμῖνος θαυματουργὸν δύναμιν τῆς Νεοφανείσης. Οἱ ἑξῆς στίχοι τεθειμέ-

νοι εἰς τὸ στόμα τοῦ Κιουτάγια, τοὺς ὁποίους ἐτραγῴδησεν ἡμῖν ὁ ἐκ τῆς Πελοποννήσου βλαχοποιμὴν Παναγ. Μπαχθαλιᾶς, ἀπεικονίζουσι τὸ βαθὺ τῆς εὐσεβείας αἴσθημα τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων.

Χωριὰ καὶ Κάστρα καὶ βουνά, κι' ὅλα τὰ Μοναστήρια
ἐδιάβηκα, τὰ πάτησα, καὶ τἄκαμα ὅλα στάνη,
μὰ ἡ Παναγιὰ τῆς Κούλουρης τὸ μέγα Μοναστῆρι,
ὁπούχει ἐξῆντα σήμαντρα, κ' εἰκοσιτρεῖς καμπάναις
μὲ δεσποτάδες, ἱερεῖς, μὲ ψάλταις ἐνενῆντα,
στέκεται καὶ μὲ πολεμᾷ δὲν 'φίνει νὰ τὴν πάρω,
δεκάξε φόρμους ἔκαμα κ' εἰκοσενῆα γιουροῦσα
μὰ ἡ φωτιά της μ' ἔκαψε, καὶ φεύγω, τὴν ἀφίνω ....

*

Πολλὰ τῶν ῥηθέντων βεβαιοῦνται καὶ παρὰ τῶν ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Μονῆς ἐπιστολῶν. Μία τούτων, ἡ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ τῶν προυχόντων πρὸς τὸν τότε ἡγούμενον Γρηγόριον Κανέλλον ὑπὸ χρονολογίαν 24 Νοεμβρίου 1822, λέγει τάδε·

«Πανοσιώτατε ἡγούμενε. Σᾶς πέμπομεν ὅλα τὰ πολύτιμα σκεύη τῶν ἐκκλησιῶν μας καὶ τὴν βιβλιοθήκην τῆς κοινότητος καὶ παρακαλοῦμεν νὰ τὰ φυλάξητε καλὰ ἕως ὅτου ἀποκατασταθῇ τὸ γένος μας».

Παρόμοιον γράφει καὶ ὁ τῆς Αἰγίνης Ἐπίσκοπος ἀποστέλλων τὰ κειμήλια καὶ τὴν βιβλιοθήκην του, ἵνα, λέγει, χρησιμεύσῃ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν πρὸς φωτισμὸν τοῦ ἔθνους.

* * *

Τὸ δὲ ἱστορικὸν τῆς Μονῆς, ὡς γέγραπται ἐν τοῖς Πατριαρχικοῖς σιγιλλίοις ἔχει ὡς ἕπεται κατὰ περίληψιν.

Ἐν ᾗ θέσει κεῖται σήμερον ἡ Μονὴ ὑπῆρχε πάλαι ποτὲ ἑτέρα· ἀλλ' ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἃς ὑπέστη τὸ ἥμερον ἔθνος περιπετειῶν κατεστράφη, καὶ ἐντελῶς ἐξηφανίσθη, ὥστε οὐδ' ἴχνος αὐτῆς διεκρίνετο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, οὐδὲ ὑπῆρχεν ἄνθρωπος νὰ γνωρίζῃ τι περὶ αὐτῆς· ἀλλ' ἐνῷ πρὸ τριακοσίων ἐτῶν περίπου ὁ Λάμπρος Κανέλλος Μεγαρεύς, οἰκογενειάρχης, ἁπλοῦς ἐργάτης, κατὰ πάντα ἐνάρετος εἰργάζετο ἐν Κορίνθῳ, *ἐφανερώθη* καθ' ὕπνον εἰς αὐτὸν ἡ Θεοτόκος ἐπιτάσσουσα νὰ κατέλθῃ εἰς Σαλαμῖνα, καὶ εἰς ἣν ὑπεδείκνυεν αὐτῷ θέσιν σκάπτων θὰ ἀνεύρῃ τὴν εἰκόνα αὐτῆς, εἶτα δὲ νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὴν ἐκκλησίαν καὶ ν' ἀποκαταστήσῃ τέλειον Μοναστήριον. Ὁ Λάμπρος ἀφυπνισθεὶς ἐθεώρησε τὸ ὅραμα τοῦτο ἁπλοῦν ὄνειρον, ὥστε διστάζων οὔτε νὰ τὸ διηγηθῇ εἰς ἕτερον ἀπετόλμησεν· ἀλλὰ πάλιν τὴν ἐπομένην καὶ μεθεπομένην νύκτα εἶδε τὸ αὐτό, ἐναργέστε-

ρον τοῦ πρώτου, καὶ τὴν Θεοτόκον αὐστηρότερον ἐπιτάσσουσαν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προειρημένων, ὑποδεικνύουσαν συνάμα πάντας τοὺς ἀγροὺς ἐκείνους μὲ τὰ ὁροθέσια αὐτῶν, οἵτινες ἀνῆκον εἰς τὴν πάλαι Μονήν.

Ὅθεν πεισθεὶς πλέον ὁ Λάμπρος κατῆλθεν εἰς Σαλαμῖνα καὶ ἀνασκάψας ἐν τῇ ὑποδειχθείσῃ θέσει εὗρεν ἀληθῶς τὴν εἰκόνα τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.—Ἐκ τούτου δὲ ἐκλήθη Φανερωμένη ἢ Νεοφανεῖσα, ὅτι δηλαδὴ *ἐφανερώθη* εἰς τὸν Λάμπρον. Ἑορτάζεται δὲ οὐχὶ τὴν 15 Αὐγούστου, ἀλλὰ τὴν 23 αὐτοῦ, «*τὰ 'νιάμερα τῆς Παναγίας*».

Γνωστῆς γενομένης τῆς εὑρέσεως τῆς εἰκόνος, πλῆθος πολὺ συνέρρεε πολλαχόθεν διὰ τὰ καθεκάστην ἐπιτελούμενα θαύματα τῇ προσκυνήσει αὐτῆς. Ὁ Λάμπρος ἐγκαταλείψας πάραυτα τὰ ἐγκόσμια τήν τε γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἠσπάσθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα μετονομασθεὶς Λαυρέντιος καὶ εἰς μόνην τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἐξ ὀπτασίας κελεύσματος ἀφιερωθεὶς ᾠκοδόμησε τὸν μεγαλοπρεπῆ ναόν, ἔκτισε τὰ κελία καὶ ἀπεκατέστησε τὸ Μοναστήριον τῇ συνδρομῇ εὐσεβῶν Χριστιανῶν, ὡς νῦν ἔτι ὑπάρχει. Ταῦτα ἐν συνόψει τὰ ἐν σιγιλλίοις.

Ἡ δὲ παράδοσις λέγει σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τάδε·

Ἐκ Κορίνθου τὸ πρῶτον κατελθὼν ὁ Λάμπρος εἰς τὴν μεγαρικὴν παραλίαν, καὶ μὴ εὑρίσκων, ἕνεκα μεγάλης τρικυμίας πλοιάριον ὅπως μεταβῇ εἰς Σαλαμῖνα πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς εἰκόνος, ἵστατο ἐπὶ πολὺ ἐκεῖ ἐν ἀμηχανίᾳ, ἀλλ' αἴφνης ἤκουσεν ἐξ ὕψους φωνῆς λεγούσης αὐτῷ τάδε: «ρίψε τὸ ἐπανωφόρι σου (γιουρτὶ) εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κάθισον ἐπ' αὐτοῦ καὶ θέλεις διαπλεύσει ἀσφαλῶς τὸν πορθμὸν δι' αὐτοῦ». Ὁ Λάμπρος ποιήσας ἄνευ δισταγμοῦ τὸ τοιοῦτον μετέβη εἰς Σαλαμῖνα ἀβλαβῶς χρώμενος ἀντὶ λέμβου τῷ ἐπανωφορίῳ αὐτοῦ.

Σὺν τούτοις ἀναφέρομεν καὶ τὸ ἑξῆς· Ἀφ' ἧς ὁ Πατὴρ οὗτος ἐκήρυξεν ὅτι δι' ὀπτασίας ἐγένοντο αὐτῷ γνωστὰ τὰ ἀνήκοντα τῇ πάλαι Μονῇ κτήματα, ἀπήτησε καὶ τὰ ἔλαβεν ἅπαντα, πλὴν τῆς Γλυφάδος, ἥτις ἀποτελεῖ τὸν σπουδαιότερον τῆς Μονῆς ἀγρόν, ἔνθα τανῦν ὑπάρχει ὁ μεγαλείτερος ἐλαιὼν αὐτῆς. Κατείχετο δὲ τότε ὁ ἀγρὸς οὗτος ὑπὸ πανισχύρου Ὀθωμανοῦ ἄρχοντος, ὅστις οὔτε νὰ ἀκούσῃ τι περὶ ἀποδόσεως ἔστεργεν, ὅθεν μάτην ὁ Λαυρέντιος μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν ζητῶν διὰ τοῦ Πατριαρχείου καὶ ἄλλων ἰσχυρῶν προσώπων τὸν ῥηθέντα ἀγρόν, ὁ κάτοχος αὐτοῦ διέμενεν ἀδυσώπητος. Μετὰ χρόνου δὲ πολλοῦ παρέλευσιν ἡ τοῦ Ὀθωμανοῦ σύζυγος ἠσθένησε βαρέως, αἱ δὲ προσπάθειαι τῶν ἰατρῶν οὐδὲν ἴσχυον πρὸς θεραπείαν αὐ-

τῆς, συνέβη δὲ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις νὰ διατρίβῃ καὶ ὁ Λαυρέντιος ἐν Ἀθήναις, ἔνθα διέτρεχεν ἀνὰ τὴν πόλιν φήμη μεγάλη ὅτι οὗτος διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Θείου θεραπεύει πολλοὺς τῶν ἀσθενούντων· τοῦτο μαθοῦσα καὶ ἡ τοῦ ὀθωμανοῦ ἄρχοντος γυνὴ παρεκάλει τὸν σύζυγον αὐτῆς, ὅπως ἐπιτρέψῃ τῷ καλογήρῳ ἐλθόντι νὰ δεηθῇ καὶ ὑπὲρ αὐτῆς, ἀλλ' ὁ ὀθωμανὸς ἄρχων ἐφρύαξεν ἀκούσας τῆς συζύγου του αἰτουμένης τοιαῦτα, ὥστε ἀγρίως ἐπέπληξεν αὐτήν· ἐν τούτοις τῆς νόσου δεινουμένης, ὁ ὀθωμανὸς ἐνέδωκεν ἐν τέλει, καὶ μεταπεμψάμενος ἐπέτρεψε τῷ καλογήρῳ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν ἀσθενοῦσαν καὶ δεηθῇ ὑπὲρ αὐτῆς. Ὁ Λαυρέντιος ἐλθὼν ἐπὶ τῆς κλίνης τῆς πασχούσης ὕψωσε τὴν ῥάβδον αὐτοῦ, καὶ τρὶς τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ποιήσας ἐπ' αὐτῆς, ἀπήγγειλε τὴν προσήκουσαν εὐχήν, καὶ εἶτα ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια. Τὴν ἐπομένην δ' ἀμέσως ἠκούσθη ὅτι ἡ ἀσθενὴς ἀνέλαβε, τὴν μεθεπομένην καὶ καθ' ἑξῆς ὅτι ἐθεραπεύθη καὶ ἰάθη ἐντελῶς. Τότε ὁ ὀθωμανὸς ἄρχων καλέσας τὸν Λαυρέντιον ἐζήτησε συγγνώμην καὶ εἶτα μετὰ σεβασμοῦ παρεχώρησεν ἐγγράφως εἰς τὴν Μονὴν τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον, ὃν κατεῖχε καὶ ἠρνεῖτο νὰ ἀφήσῃ. Τοιαῦτά εἰσι καὶ τὰ ἐκ παραδόσεως.

Ἡ ῥηθεῖσα ῥάβδος τοῦ Λαυρεντίου ἐδόθη σὺν ἄλλοις τῷ κ. Λαμπάκῃ παρὰ τοῦ πρώην ἡγουμένου Μισαὴλ Ζαχαρίου [1].

Καίτοι ὁ Λαυρέντιος δὲν συγκαταριθμεῖται εἰς τὴν χορείαν τῶν ἑορταζομένων ἁγίων, οὐχ ἧττον οἱ κατὰ καιροὺς Μητροπολῖται Ἀθηνῶν γινώσκοντες τὰ κατ' αὐτὸν ἐπέταξαν τοῖς μοναχοῖς τῆς ἀνοικοδομηθείσης Μονῆς (Φανερωμένης) νὰ ἑορτάζωσιν αὐτόν, συνετάχθη δὲ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐκτενὴς Ἀκολουθία. Τελεῖται δὲ ἡ μνήμη αὐτοῦ τὴν 7 Μαρτίου, ὅτε πλῆθος πολὺ ἐκ τῶν πέριξ, καὶ δὴ ἐκ τῆς ἐπαρχίας Μεγαρίδος, προσέρχεται εἰς τὴν Μονήν, ἔνθα ὁ τάφος αὐτοῦ καὶ ἡ κάρα ἐν ἀργυρῷ κιβωτίῳ ὑπάρχει.

Οὕτω παραληφθέντων ἁπάντων τῶν κτημάττων τῆς Μονῆς, τοῦ ναοῦ δὲ καὶ τῶν κελλίων ἐν τάξει μεθ' ὅλων τῶν ἐν αὐτοῖς ἀπαιτουμένων οἰκοδομηθέντων, τὸ Μοναστήριον τῆς ἐν Σαλαμῖνι Μονῆς τῆς Νεοφανείσης κατέστη περιώνυμον, τὸ μὲν διὰ τὴν ὡραίαν καὶ ἀσφαλῆ ἐν ἡμέραις τοῦ κινδύνου τοποθεσίαν αὐτοῦ, τὸ δὲ διὰ τὴν εἰς τοὺς μετ' εὐλαβείας προστρέχοντας ἀσθενεῖς ἐπιδαψιλευομένην ἀενάως θαυμασίαν αὐτοῦ ἀντίληψιν.

*

[1] Σ. Ἐκδ. Ἤδη εὑρίσκεται ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Τελευτήσαντος, ὡς εἴρηται, τοῦ γέροντος Ἀνανίου, ὁ τῆς Μονῆς ἡγούμενος Ἀβέρκιος Κουμάντος ἀναμνησθεὶς τί περὶ τῶν ὀστῶν τοῦ Ἰ. Γκούρα εἶπεν ὁ ἀποβιώσας, διέταξεν ἀνασκαφὴν ἔνθα εὗρεν αὐτὰ ἐν τῇ ὑποδειχθείσῃ θέσει ἐντὸς σεσηπότος κιβωτίου, οὗτινος μόνον αἱ σιδηραῖ λαβαὶ καὶ οἱ συγκρατοῦντες αὐτὸ ἧλοι ἐσώζοντο.

Ἐκ τούτων λαβόντες ἀφορμὴν ἐξέθεμεν τὰ ὀλίγα ταῦτα.

Ἐν Φανερωμένῃ τὴν 10 Νοεμβρίου 1889.

Ν. Γ. ΦΩΤΑΚΗΣ

Ἰδιόχειρος σημείωσις

τοῦ κατὰ τὴν Τουρκικὴν κατάκτησιν Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Ἰσιδώρου[1].

«*Αὕτη ἡ βίβλος ἐστὶ τοῦ μητροπολίτου τῶν Ἀθηνῶν Ἰσιδώρου, ἣν ἐκ τῆς πόλεως αἰχμαλωτισθεῖσαν ἐξηγώρακεν ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ, καὶ πρὸς ὃν ἂν τύχοιεν περιπεσεῖν, εὐχέσθω τῇ ψυχῇ τοῦ ταύτην κεκτημένου, τοῦ λυτρωθῆναι αἰωνίου κολάσεως καὶ τῆς Χριστοῦ βασιλείας τυχεῖν*».

Ἐπίγραμμα ἐπιτυμβίου πλακός

ὑποτιθεμένης ὅτι ἐκάλυπτε τὸν νεκρὸν τοῦ αὐτοῦ Μητροπολίτου Ἰσιδώρου[2].

†

«*Φῶς ζωῆς*

οἰκίδιον διαφέρον

τῷ δεσπότῃ μου τῷ ἁγίῳ Ἰσιδώρῳ».

[1] Ἡ σημείωσις αὕτη εὕρηται ἐπὶ κώδηκος ἐκ περγαμηνοῦ χάρτου, περιέχοντος τὰ Η' βιβλία τοῦ Θουκυδίδου, καὶ ἀποτεθησαυρισμένου ἐν τῇ βασιλικῇ βιβλιοθήκῃ Μονάχου. Ἡ σημείωσις ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῷ «Ἱστορικῷ Καταλόγῳ» τῶν Μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μεσσηνίας κ. Παναρέτου Κωνσταντινίδου.

[2] Ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ L. Ross τῷ 1841 παρὰ τὰ θεμέλια τοῦ ἐν Τήνῳ ναοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας (L. R. Inscriptiones graecae ineditae N° 105, 1842).

κγ'

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ

ΑΡΧΑΙΑΙ ΚΑΙ ΝΕΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

ΥΠΟ GUILLETIERE[1]

ΒΙΒΛΙΟΝ Α'

. . . .

Κατὰ τὸν διάπλουν ἡμῶν ἀφίνομεν πρὸς δυσμὰς μὲν τὸν κόλπον τοῦ Ναυπλίου τῆς Ῥωμανίας[2], τὴν νῆσον Ὕδραν καὶ τὸ Σκύλλαιον ἀκρωτήριον, πρὸς ἀνατολὰς δὲ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, περὶ ὧν, ὡς καὶ περὶ τῆς Πελοποννήσου, θὰ πραγματευθῶ ἄλλοτε ἐν καιρῷ εὐθέτῳ. Ἐπὶ τέλους πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν εὐχῶν ἡμῶν εὑρέθημεν τὴν 15 Ἀπριλίου, ἡμέραν Δευτέραν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τῆς Αἰγίνης[3] εἰς ἀπόστασιν δεκαὲξ λευγῶν ἀπ' Ἀθηνῶν. Ἐνταῦθα συνηντήσαμεν *καΐκιον* (Saique), ἢ μικρὸν ἑλληνικὸν πλοιάριον, πλέον πρὸς δυσμὰς τῆς νησῖδος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ἄρμπορα (Saint George d'Arbora), ἣν οἱ μὲν Ἰταλοὶ καλοῦσι Πῖλον τοῦ Καρδιναλίου (Capello di Cardinale), οἱ δὲ ἀρχαῖοι ὠνόμαζον Ἄλβοναν[4]. Αἱ βόρειαι ἀκταὶ τῆς νησῖδος ταύτης εἶνε χθαμαλαί, αἱ δὲ πρὸς νότον ὑψηλαὶ καὶ λίαν ὀξυβελεῖς, ἐξ ὧν εὐκόλως διακρίνεται ἀπὸ τῶν περικειμένων ἄλλων νήσων. Τὸ πλοιάριον πρὸ μικροῦ εἶχε παραλά-

1 Ἴδε *Ἱστορίας Ἀθηναίων* τόμ. Α', σελ. 356.

2 Τὸν Ἀργολικὸν κόλπον.

3 Σαρωνικοῦ.

4 Ἐννοεῖ τὴν ἀπὸ τῶν ἐνετικῶν χρόνων Σὰν Τζώρτζη καλουμένην νησῖδα, ἣν οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμαζον *Βέλβιναν* καὶ ὄχι Ἄλβοναν. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀναφέρεται ὅτι αὕτη ἦν ἱκανῶς κριθοφόρος καὶ ὅτι περιεῖχε καὶ πόλιν, ἧς ὁ κάτοικος Βελβινήτης. Νῦν ἡ νῆσος αὕτη εἶνε κτῆμα τῆς ὑδραϊκῆς οἰκογενείας Πατέρου καὶ καλλιεργεῖται ἐν μέρει ὑπὸ Ὑδραίων γεωργῶν. Ἀπέχει δὲ τῆς μὲν Ὕδρας 18 μίλια, τοῦ δὲ Σουνίου 11· περίμετρον ἔχει 6 μιλίων καὶ ἐπιφάνειαν 6—8 τετραγ. χιλιομέτρων. Ἡ ὑψηλοτέρα αὐτῆς κορυφὴ ἔχει ὕψος 360 μέτρων. Β.

βει ἔλαιον καὶ δέρματα ἐκ τοῦ Πόρτο-Λιόνε, ὅστις,ὡς προεῖπον ὑμῖν, εἶνε ὁ ἀρχαῖος Πειραιεύς, ὁ περιώνυμος τῶν Ἀθηνῶν λιμήν. Ὁ πλοίαρχός μας, μαθὼν κατὰ τὸν διάπλουν ὅτι ὁ Βοϊβοδας τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Καδῆς (κριτὴς) καὶ οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι ἀξιωματικοὶ ἐπέβαλλον ἀπό τινος εἰς τὰ πλοῖα τὰ προσορμιζόμενα εἰς Πόρτο-Λιόνε νὰ ἀποτίνωσι νέους δασμούς, καὶ σκεπτόμενος νὰ ἐκπλεύσῃ,προσεκάλεσε τὸ πλοιάριον νὰ πλησιάσῃ, οὗτινος ὁ ναύκληρος ἐπεβεβαίωσε τὴν εἴδησιν περὶ ἐπιβολῆς νέας φορολογίας,προσέθηκε δὲ ὅτι θὰ μᾶς ἠνάγκαζον νὰ πληρώσωμεν πέντε τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ ὅλων τῶν ἐμπορευμάτων, ὅτι τὰ *Τιμὶν* (οὕτω καλοῦσι τὰ μικρὰ ἡμῶν Λουδοβίκια τῶν πέντε σολδίων) ἦσαν ἐκεῖ ἀπηγορευμένα καὶ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ φέρωμεν μεθ' ἡμῶν ἄλλα νομίσματα εἰμὴ μόνον ρεάλια, τῶν ὁποίων μάλιστα ὑπετίμησαν τὴν ἀξίαν, διότι, ἐνῷ πάντοτε τὰ νομίσματα ταῦτα ἐτιμῶντο πρὶν τριάκοντα τριῶν παράδων, ὑπεβίβασαν τὴν ἀξίαν αὐτῶν εἰς εἴκοσιν ἑπτά. Ἰσοδυναμεῖ δὲ ὁ *παρᾶς* πρὸς τρία *ἄσπρα*, ἕκαστον δὲ τούτων πρὸς ἓξ ἕως ἑπτὰ δηνάρια τῆς Γαλλίας, ἤτοι ὁ παρᾶς εἶνε ἴσος πρὸς τὸ νόμισμα τὸ ἐν Παρισίοις καλούμενον *Κάρολος*. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἦν ἐπιβλαβὲς εἰς τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα τῶν Γενοατῶν καὶ ἐναντίον πρὸς τὰς Συμβάσεις, τὰς συνομολογηθείσας ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ 1665, ὁ πλοίαρχός μας ἀπεφάσισε νὰ προσορμίσῃ τὸ πλοῖον εἰς τὴν ἀλίμενον νησῖδα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ἄρμπορα (Βέλβιναν), καὶ γράψῃ ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας, ὅπως πληροφορηθῇ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν καταθλιπτικῶν τούτων μέτρων καὶ διευθυνθῇ εἰς ἄλλους λιμένας, ἂν αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ δὲν ἤθελον συγκατατεθῇ εἰς ὅρους λογικωτέρους. Ἀπέστειλε τὴν λέμβον του εἰς Πειραιᾶ κομίζουσαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Πρόξενον τοῦ ἔθνους τῶν Γενοατῶν. Νομίζω δὲ ὅτι ὁ πρόξενος οὗτος ἐξεπλήρου τὰ τῆς ὑπηρεσίας του καθήκοντα διὰ τελευταίαν φοράν· διότι ἡ θέσις του ἦτο ὑπεσκαμμένη καὶ μάλιστα σχεδὸν κατειλημμένη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Ζιρὼ (Jean Giraud) ὁρμωμένου ἐκ Λυὼν καὶ χρηματίσαντος ἄλλοτε προξένου τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους. Ὁ Ζιρὼ εἶνε ἐπιτήδειος ἀνὴρ καὶ νοήμων, ἀλλ' ἐπιρρεπὴς πρὸς τὰς ἀπολαύσεις καὶ ἰδίως τὸ χαρτοπαίγνιον· διότι καὶ ἐν Ἀθήναις ἐπίσης εὑρίσκονται παῖκται ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀφοῦ δὲ ἀπελύθη τῆς προξενικῆς θέσεως τῆς Γαλλίας, κατώρθωσε νὰ διορισθῇ πρόξενος τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ὁλλανδίας. Εἶνε ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες γνωρίζουσι νὰ φαίνωνται καὶ νὰ προξενῶσι πάταγον.

Οὕτως ἐπέτυχε νὰ νυμφευθῇ κόρην τινὰ Ἀθηναίαν, ἐρασμιωτάτην καὶ ἐναρετωτάτην, καταγομένην δὲ ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Παλαιολόγων·

κ, ότι κλάδος τις τῆς ἐνδόξου ταύτης οἰκογενείας εἶχεν ἐγκατασταθῇ ἐν Ἀθήναις. Ὁ Ζιρὼ διὰ τοῦ γάμου τούτου πολὺ ὠφελήθη.

Ὁ ἐν Ἀθήναις πρόξενος τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους κατάγεται ἐκ Μασσαλίας, καλούμενος Φραγκίσκος Σαταινιέ (Chastaignier), ὅστις εἶνε λίαν ἔντιμος ἀνὴρ καὶ μετὰ ζήλου ὑπερασπίζει τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους του.

Ἐνῷ περιεμένομεν τὴν λέμβον μας εἰς Ἅγιον Γεώργιον Ἄρμπορα, ὁ Ὀσμὰν Τσελεμπῆς, ὅστις εἶχεν ἀκριβῆ γνῶσιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν Τούρκων τῶν μερῶν τούτων, ἐλθὼν παρέστησεν εἰς τὸν πλοίαρχόν μας ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀπειλήσῃ τὰς ἐν Ἀθήναις ἀρχὰς διὰ τῆς στερήσεως τῶν δώρων, ἅτινα εἶχε προορίσει νὰ φιλοδωρήσῃ εἰς αὐτὰς κατὰ τὴν εἰς τὸν λιμένα προσόρμισιν τοῦ πλοίου, πρὸς τούτοις δὲ ν' ἀναχθῇ πρὸς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος καὶ νὰ ἀναμένῃ τὴν λέμβον αὐτοῦ ἐν τῷ λιμένι Ράφτῃ, κειμένῳ κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἀττικῆς καὶ πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν τοῦ Σουνίου, ἢ μᾶλλον εἰς τὸν λιμένα τῆς Κέας (Zea) ἀπεχούσης πέντε λεύγας ἐκ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου. Εἶπε δὲ ὅτι οἱ δύο οὗτοι λιμένες ἦσαν οἱ ἀσφαλέστεροι τῆς Μεσογείου, ὅπερ ἦν ἀληθέστατον, ἐκτὸς δὲ τῆς ἀσφαλείας εἰς ἀμφοτέρους τούτους τοὺς λιμένας, τὰ πλοῖα ἠδύναντο νὰ ὑδρεύωνται, σιτίζωνται καὶ ξυλεύωνται Μετὰ τοῦτο ἀπεκαλύφθη ἐντελῶς καὶ ὡμολόγησεν ἡμῖν ὅτι ἦν νενυμφευμένος, καὶ ὅτι δὲν εὑρίσκετο μακρὰν περισσότερον τῶν πέντε ἢ ἓξ λευγῶν ἀπὸ τοῦ μέρους, ἔνθα διέμενεν ἡ σύζυγος αὐτοῦ, προσθεὶς λίαν φιλοφρόνως ὅτι ἂν μέχρι τῆς ἐπανόδου τῆς λέμβου ὁ ὅμιλος τῶν περιηγητῶν ἤθελε νὰ ἐπιχειρήσῃ μικράν τινα ἐκδρομὴν μετ' αὐτοῦ, ἦν πρόθυμος νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς ὡραῖόν τι μέρος. Ὁ πλοίαρχος ἀποστέλλων τὴν λέμβον αὐτοῦ εἰς Ἀθήνας διέταξεν, ἵνα ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν νῆσον Κέαν, εἰς ἣν ἀπεφάσισε νὰ κατευθυνθῇ, ἡμεῖς δὲ τυχόντες εὐκαιρίας ἑλληνικοῦ πλοιαρίου πλέοντος ἐξ Ἁγίου Γεωργίου Ἄρμπορα πρὸς τὴν ἤπειρον τῆς Ἀττικῆς ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐπιβῶμεν αὐτοῦ. Ὁ πλοίαρχος, πληροφορηθεὶς τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον ὡδήγει ἡμᾶς ὁ Ὀσμὰν Τσελεμπῆς, διεβεβαίωσεν ἡμᾶς, ὅτι θὰ μᾶς περιέμενεν ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἐν Κέᾳ, ἂν δὲ ἐκεῖθεν μεθωρμίζετο εἰς Ἀθήνας, θὰ εἰδοποίει ἡμᾶς διὰ ταχυδρόμου· ἀλλ' ἄν, ὡς ἐκ τῆς ἀπληστίας τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχῶν, ἠναγκάζετο νὰ ἐκπλεύσῃ καὶ σταθμεύσῃ εἰς Σμύρνην, θὰ ἔπεμπε τὰς ἀποσκευὰς ἡμῶν εἰς Ράφτην, ἐξ οὗ εὐκόλως θὰ ἠδυνάμεθα νὰ μετακομίσωμεν αὐτὰς εἰς Ἀθήνας. Ὅθεν ἐνδυθέντες ταχέως ὡς Ἕλληνες ἐπέβημεν τοῦ πλοιαρίου, τοῦ μέλλοντος νὰ μᾶς διαπεραιώσῃ εἰς τὸ ἀκρωτήριον Καβο-Κολῶνες, τὸ ὑπὸ τῶν

ἀρχαίων καλούμενον Σούνιον. Διεκρίνομεν ἤδη τοὺς ἐπὶ ὑψώματος ἀκτῆς ἐγειρομένους καὶ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου κατεσκευασμένους στύλους, ἐξ ὧν τὸ ἀκρωτήριον ἔχει σήμερον τὸ ὄνομα τοῦτο. Κάτωθι τῆς ἀκτῆς πρὸς δυσμὰς σχηματίζεται μικρὸς φυσικὸς λιμήν, οὗτινος ὁ πυθμὴν καὶ ἡ ἀσφάλεια εἶνε ἐξαίρετα, διότι αἱ ἀκταὶ τῆς ἠπείρου προφυλάττουσιν αὐτὸν πανταχόθεν ἐκτὸς τοῦ νοτίου μέρους, ὅπερ ὅμως καὶ τοῦτο προασπίζεται ὑπὸ τοῦ νησυδρίου Γαδερονῆσι (Γαϊδουρονῆσι) τῆς τῶν ἀρχαίων Γαδαλώνης [1]. Οὐχ ἧττον κατὰ τὸ δυτικὸν κέρας αὐτοῦ σχηματίζονται ἀμμώδεις ὕφαλοι, ἐφ' ὧν παρ' ὀλίγον νὰ ἐξοκείλῃ τὸ πλοιάριόν μας. Ἐνταῦθα κατὰ πρῶτον ἀπέβημεν εἰς τὴν ξηράν· τότε δὲ καὶ μόνον ἐπιστεύσαμεν ὅτι πραγματικῶς εὑρισκόμεθα ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος· διότι τὴν εἰς Μάϊναν (Μάνην) ἀπόβασίν μας ἐθεωροῦμεν ὡς μηδέν. Εἶνε ἀδύνατον νὰ σᾶς ἐκφράσω τὴν χαρὰν τοῦ εὐαρίθμου ἡμῶν ὁμίλου. Ἐν πρώτοις ὁ Δρέλιγκστων ἐκδηλῶν τὴν περιεργίαν του δι' εὐαρεστοτάτων ἀπαρχῶν ἀνερριχήθη κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς τῆς ἀγούσης πρὸς τοὺς στύλους καὶ ἠθέλησε νὰ προσέλθῃ καὶ θαυμάσῃ τὸ ἔργον. Οἱ νῦν Ἕλληνες, κατὰ μίμησιν δὲ τούτων καὶ οἱ Ἰταλοὶ πλοηγοί, διατείνονται ὅτι οἱ στῦλοι οὗτοι εἶνε λείψανα μεγαλοπρεποῦς τινος ἀνακτόρου οἰκοδομηθέντος ἐνταῦθα τῇ διαταγῇ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔχεται ἀληθείας. Εἶνε λείψανα μεγαλοπρεποῦς ναοῦ ἀφιερωμένου τῇ Παλλάδι, ὃν οἱ Ἀθηναῖοι ἀνήγειραν ἐπὶ τοῦ ὑψώματος τούτου περιλαμβανομένου ἐν τῇ περιοχῇ δήμου τινός, οὗτινος ἐπίσης εἴδομεν ἐρείπιά τινα. Παρετηρήσαμεν ὅτι τὸ μῆκος τοῦ ναοῦ ἦν διπλάσιον τοῦ εὔρους αὐτοῦ, τὰ δὲ κοσμήματα, ἅτινα οἱ ἄλλοι ναοὶ ἔφερον μόνον κατὰ τὸ ἀέτωμα αὐτῶν, κατεκόσμουν πλουσίως πάσας τὰς πλευρὰς τούτου. Ἄλλοτε θὰ ἴδητε τὰς ἀκριβεῖς διαστάσεις τούτου, ἃς ἐπὶ τόπου διέγραψα. Οἱ ἀγχίνοες ἀρχιτέκτονες οἱ ἐπιδιώκοντες τὰς ἀληθεῖς ἀναλογίας τοῦ δωρικοῦ ῥυθμοῦ θὰ κρίνωσιν, ἂν ἐνταῦθα εἶνε τὸ ἔργον ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ ἐνδοξότερος τῶν ἀρχιτεκτόνων περιέγραψε μετὰ τοσούτων ἐπαίνων. Ἀλλὰ μή με μέμφεσθε ὅτι κρατῶ παρ' ἐμαυτῷ τὰ σχέδιά μου καὶ ὅτι θέλω ἐγὼ αὐτὸς νὰ φέρω εἰς τὴν Γαλλίαν τὰ σχεδιογραφήματα τῶν μνημείων, ἀναγλύφων, ἐπιγραφῶν καὶ προσωπογραφιῶν, ἅτινα

[1] Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶνε ἄγνωστος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ νησὶς αὕτη, ἥτις ὠνομάζετο Νῆσος ἢ Χάραξ Πατρόκλου, ἀφ' ὅτου περιετείχισε καὶ περιεχαράκωσεν αὐτὴν ὁ Πάτροκλος ναύαρχος τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου, πεμφθεὶς ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου πρὸς βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων κατ' Ἀντιγόνου τοῦ Δημητρίου. B.

κρετήρησα κατὰ τὰς περιηγήσεις μου. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον δὲν θὰ σᾶς περιγράψω οὐδὲ ἓν ἐξ ὅσων θὰ σᾶς ὁμιλήσω.

Δὲν ὑπάρχει εὐαρεστοτέρα θέα ταύτης τῆς ἐκτυλισσομένης πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἱσταμένων μεταξὺ τῶν στύλων. Ἅπασα ἡ θάλασσα τοῦ Αἰγαίου ἐξετείνετο πρὸς ἀριστερὰν ἡμῶν. Οὐδὲν δὲ τερπνότερον θέαμα, τοῦ νὰ παρατηρῇ τις τὰς πολυαρίθμους νήσους, ὑφ' ὧν αὕτη εἶνε ἐγκατεσπαρμένη, καὶ ὧν πλείστας διακρίνομεν διὰ τῶν διόπτρων. Κατὰ μέτωπον ἐβλέπομεν τὴν ὑγρὰν κέλευθον, ἣν διεσχίσαμεν διαπλέοντες. Πρὸς τὰ δεξιὰ ὁ κόλπος τῆς Αἰγίνης ἐπεβοήθει ἡμᾶς ὅπως μαντεύσωμεν εἰς ποῖον μέρος τῆς παραλίας κεῖται ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν· στρέψαντες δὲ τὰ βλέμματα ἡμῶν πρὸς βορρᾶν, ὅπως παρατηρήσωμεν τὴν ξηράν, εἴδομεν πλείστας καλύβας καὶ διεκρίνομεν τὴν ἀρχὴν τοῦ περιωνύμου πεδίου τοῦ Μαραθῶνος τοσούτῳ ὀλεθρίου ἀποβάντος ἄλλοτε τοῖς Πέρσαις.

Ὁ Ὀσμὰν Τσελεμπῆ ἐφαντάζετο ὅτι ἔβλεπε τὸ μέρος, ἐν ᾧ διέμενεν ἡ σύζυγός του· ὑπὸ τῆς ἰδέας δὲ ταύτης κατεχόμενος καὶ ἀνυπομονῶν ἠνάγκασεν ἡμᾶς νὰ κατέλθωμεν ἐκ τοῦ ὄρους ταχύτερον παρ' ὅσον ἐσκεπτόμεθα νὰ πράξωμεν τοῦτο. Διηυθύνθημεν κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὰς καλύβας, ἃς εἴχομεν διακρίνει, ὅπως, τῆς ὥρας προκεχωρηκυίας οὔσης, καταλύσωμεν ἐν αὐταῖς, καὶ προμηθευόμενοι ὀχήματα μεταβῶμεν τὴν ἐπιοῦσαν παρὰ τῷ Ὀσμάν.

Κατῴκουν ἐν ταῖς καλύβαις ταύταις τινὲς τῶν παρὰ τοῖς Τούρκοις καὶ Ἕλλησι γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀρναουτῶν, παρ' ἡμῖν δὲ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀλβανῶν. Οὗτοι ἐν μέρει ὁρμῶνται ἐκ τῶν δυτικῶν μεθορίων τῆς Μακεδονίας ἐκ τῶν πέριξ τῶν πόλεων Ἀπολιμένης καὶ Σαπόζας (Apolimena et Sapoza), ἐν μέρει δὲ ἐξ Ἠπείρου καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Χειμάρρας. Εἶνε φύσει ἀνδρεῖοι, ἀποφασιστικοὶ καὶ ἀκαταπόνητοι. Εἶνε μεγάλοι κλέπται κατὰ ξηρὰν ἐν Ἑλλάδι, ὅπως εἶνε τοιοῦτοι κατὰ θάλασσαν οἱ Μανιᾶται. Μεταξὺ πεντήκοντα κλεπτῶν ἀνασκολοπιζομένων ἐν Τουρκίᾳ ἐξάπαντος οἱ τεσσαράκοντα ἐννέα εἶνε Ἀρναοῦται. Τούτους ἐξεπάτρισαν οἱ Ἕλληνες αὐτοκράτορες κατὰ τὴν παρακμὴν τοῦ κράτους ὡς ὄντας ταραξίας καὶ ῥέποντας φύσει πρὸς ἐπανάστασιν, διότι ἐνόμιζον ὅτι ἤθελον μεταβάλει τὰς διαθέσεις αὐτῶν διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς κατοικίας αὐτῶν. Οὕτω τοὺς ἀτιθασσοτέρους τούτων μετῴκησαν εἰς Πελοπόννησον καὶ τὰ περίχωρα τῶν Ἀθηνῶν. Ἔκτοτε δὲ καὶ ἄλλοι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σκενδέρμπεη προσῆλθον, τινὲς δὲ ἐκ τῶν ὑπηκόων τοῦ ἡγεμόνος τούτου κατέφυγον εἰς τὴν Πουΐλην (Pouïlle) καὶ κατὰ τὸ μέρος τῆς Δαλματίας τὸ ὑπα-

γόμενον εἰς τοὺς Ἐνετούς. Οἱ ἐν Ἑλλάδι διεσπάρησαν κατὰ συνοι- κισμοὺς πολυαρίθμους, ὧν ἕκαστος περιλαμβάνει εἴκοσιν ἢ τριάκοντα καλύβας. Οἱ παρὰ τὴν θάλασσαν ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἁλιείαν, οἱ δὲ ἐν τοῖς μεσογείοις εἰς τὴν κτηνοτροφίαν· ἀλλὰ πανταχοῦ κλέπτουσιν ὁσάκις δύνανται. Πρεσβεύουσι δὲ τὴν θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων, ἐνῷ ἐν Ἰταλίᾳ ἠσπάσθησαν τὴν τῶν Καθολικῶν. Ἐν Ἑλλάδι λαλοῦσι τρεῖς γλώσσας, τὴν Τουρκικήν, Ἑλληνικὴν καὶ τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν διάλεκτον, ἥτις εἶνε διεφθαρμένη σλαβωνική. Εἴχομεν σχηματίσει τοσούτῳ φρικαλέαν ἰδέαν περὶ τῆς θηριωδίας αὐτῶν, ὥστε ἐφανταζόμεθα ὅτι αὐθωρεὶ ἤθελον ἐφορμήσει καθ' ἡμῶν. Συνέβη δὲ εἰς τὴν πρώτην καλύβην, εἰς ἣν προσήλθομεν, νὰ ἀποθάνῃ πρὸ ὀλίγου ὁ οἰκοδεσπότης, εἴδομεν δὲ ἐξερχομένους τοὺς γείτονας, οἵτινες παρέστησαν κατὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Ὁ περὶ τὴν κεφαλὴν τῶν γυναικῶν κόσμος προσείλκυσε τὴν προσοχὴν ἡμῶν· εἶνε ἀλλόκοτος, καὶ μίαν ἡμέραν ἡ ζωγραφικὴ θὰ σᾶς χορηγήσῃ ἀντικείμενα γέλωτος.

Ἀφοῦ ὁ Ὀσμὰν καὶ ἐγὼ προσείπομεν αὐτοὺς τὸ *σελὰμ ἀλέϊκιουμ*, χαιρετισμὸν τουρκικόν, οὗτοι, εἰς οὓς ἡ γλῶσσα αὕτη καὶ τὸ ἦθος τοῦ Ὀσμὰν ἐπεβάλλοντο, ὑπεδέχθησαν ἡμᾶς ἀρκούντως εὐμενῶς. Εἷς τούτων μᾶς ὡδήγησεν εἰς τὴν καλύβην του, εἰς ἣν εἰσήλθομεν καθ' ὃν χρόνον ἐπεκράτει καθαριότης ἐν αὐτῇ καὶ ἦν ἱκανῶς ηὐτρεπισμένη, ἀπουσιαζόντων τῶν κτηνῶν εἰς τοὺς ἀγρούς. Εἰς τὰ μέρη ταῦτα κτήνη καὶ ἄνθρωποι πάντοτε συνδιαιτῶνται. Ἐφάγομεν τὸ πρόγευμά μας ἀποτελούμενον ἐκ γάλακτος, τυροῦ καί τινων μικρῶν πλακουντίων κεκαρυκευμένων διὰ μέλιτος καὶ ἀμυγδάλων, τὰ ὁποῖα ὁ ξενίζων ἡμᾶς, ὅστις ἦν καὶ ὁ ἀρτοποιὸς τοῦ χωρίου, παρεσκεύαζεν ὅπως καταθέσῃ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ τεθνεῶτος κατὰ τὰ ἐν ταῖς κηδείαις τῆς Ἑλλάδος ἐπικρατοῦντα ἔθιμα, καὶ τὰ ὁποῖα χρησιμεύουσιν ὡς ἑλώρια εἰς τοὺς μικροὺς παῖδας, οἵτινες προθυμοποιοῦνται νὰ προστρέχωσιν εἰς τὰς κηδείας σωρηδὸν καὶ νὰ ψάλλωσι τὸ *ἐλέησον*. Ἡ θύρα τῆς καλύβης ἡμῶν εἶχεν ἤδη πολιορκηθῇ. Ἡ ἐπικήδειος αὕτη τελετὴ εἶνε ἀξία λεπτομεροῦς περιγραφῆς. Τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ ἦν ἐκτάδην κείμενον πρὸς τὴν θύραν τῆς καλύβης καὶ ἐπὶ εὐτελοῦς ὀθόνης, ἑκατέρωθεν δὲ αὐτοῦ ἀφ' ἑνὸς μεγάλη ποιμενικὴ ῥάβδος καὶ ἀφ' ἑτέρου *καραμπίνα*. Ταῦτα ἦσαν τὰ ἐν εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ ἐφόδια τοῦ τεθνεῶτος, ἅτινα οὐδέποτε εἰς τοιαύτας περιστάσεις λησμονοῦσι νὰ ἐπιδεικνύωσιν ἐκτεθειμένα παρὰ τὸ πτῶμα. Ἡ χήρα αὐτοῦ ἐξεῤῥήγνυτο εἰς γοερὰς κραυγὰς προξενούσας φόβον μᾶλλον ἢ οἶκτον. Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἦσαν ἀτάκτως ἐῤῥιμμέναι ἐπὶ τῶν ὤμων, ἐκτὸς βοστρύχων τινῶν, οὓς ἀπέσπα

κατ' ἔθιμον μᾶλλον ἢ ἐκ λύπης. Εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν γοερῶν αὐτῆς ὀλοφυρμῶν πᾶσαι αἱ γείτονες ἔσπευδον νὰ συνενώσωσι τοὺς ἑαυτῶν καὶ κατὰ διαλείμματα νὰ καταπαύωσιν, ὅτε ἡ γηραιοτέρα αὐτῶν ἤρχιζε πάλιν καὶ τότε ἐπανελάμβανον τοὺς θρήνους αὐτῆς πᾶσαι αἱ ἄλλαι. Οἱ ἄνδρες ἀλληλοδιαδόχως προσερχόμενοι παρὰ τὸν νεκρόν, ἀπηύθυνον, ἕκαστος κατὰ τὴν τάξιν του τὸν λόγον, ὅπως ἐκφράσωσι τὴν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ του λύπην καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ διαπραχθεῖσαν μωρίαν νὰ παραδώσῃ τὴν ψυχήν του. Σᾶς διαβεβαιῶ ὅτι ἂν ἰδίοις ὄμμασι δὲν ἔβλεπον ταῦτα, οὐδέποτε ἤθελον πιστεύσει ὅτι συμβαίνουσι παρόμοια. «Διατί ν' ἀποθάνῃς τόσον ταχέως, ἔλεγεν εἰς τὸν νεκρὸν ὁ ξενίζων ἡμᾶς; Τίνος ἐστερήθης, ἀφοῦ τὰ χρήματα τῶν διαβατῶν ἦσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν σου, καὶ ἂν δὲν εἶχες τοιαῦτα, εἶχον οὗτοι διὰ σέ;» Ἄλλος γείτων προσελθὼν προσεφώνησε τὸν νεκρὸν ὡς ἑξῆς: «Σὺ ἦσο φόβητρον ὅλου τοῦ κόσμου. Δὲν ἐσκέφθης ὅτι ἀφίνων σεαυτὸν ν' ἀποθάνῃς, θὰ ἐπροξένεις εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς ἐχθρούς σου, οἵτινες δὲν θὰ εἶχον πλέον τίποτε νὰ φοβῶνται διὰ τὰ ποίμνιά των; Ἰδοὺ ἡ σύζυγός σου, ἥτις οὐδέποτε εἰς οὐδὲν σοὶ ἀντέστη ἀτιμωρητεὶ καὶ δὲν δύναται νὰ ζητήσῃ ἄλλον ἄνδρα ἐν τῇ οἰκογενείᾳ της δεσποτικώτερον σοῦ· διατί λοιπὸν νὰ ἀποθάνῃς;» Οἱ θρῆνοι τῶν ἄλλων ἐπίσης ἦσαν τοῦ αὐτοῦ ὕφους, ἐνόμισα δὲ κατ' ἀρχὰς ὅτι ὑπηγορεύθησαν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Ὀσμὰν Τσελεμπῆ ὅπως μᾶς εὐχαριστήσῃ. Τὸ ἀληθὲς ὅμως εἶνε ὅτι οἱ Ἀρναοῦται θριαμβεύουσι διὰ τῶν βιαιοπραγιῶν των καί, πρᾶγμα ἀπίστευτον, θέλουσι νὰ χρησιμεύωσι ταῦτα ὡς μαθήματα διὰ τὴν ἀγωγὴν τῶν τέκνων αὐτῶν, ἅτινα δὲν τολμῶσι ν' ἀπουσιάζωσιν ἀπὸ τοὺς ὡραίους τούτους πανηγυρικούς. Προσῆλθεν ἕτερος, ὅστις ὡμίλησε πρὸς τὸν τεθνεῶτα κατ' ἄλλον τρόπον. «Ἀφοῦ ἀπέθανες, τὸ πρᾶγμα εἶνε τετελεσμένον. Ἀλλ' εἰπὲ μόνον εἰς τὸν Ἅγιον Πέτρον, ὅπως σοὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν τοῦ Παραδείσου καὶ παρατηρήσῃς ἀμέσως ἂν ἐν τῇ Κολάσει τιμωροῦνται οἱ Σκυλλότουρκοι οὗτοι οἱ κακοποιοῦντες ἡμᾶς.» Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ Ὀσμὰν Τσελεμπῆς ἀνέμενεν ἡμᾶς παρὰ τῷ ξενίζοντι, ἄλλως ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτοῦ ὁ ῥήτωρ δὲν θὰ ἐτόλμα νὰ ὁμιλήσῃ οὕτω. Εἴδομεν δὲ αὐτὸν παρακολουθοῦντα τὴν κηδείαν. Ὁ Ὀσμὰν εἶπεν ἡμῖν ὅτι τὴν ἐπιοῦσαν λίαν πρωῒ θὰ ἀνεχώρει πρὸ ἡμῶν, ἐὰν τῷ ἐπετρέπομεν, διὰ νὰ ἴδῃ εἰς τίνα κατάστασιν εὑρίσκεται ἡ οἰκογένειά του καὶ προετοιμάσῃ τὰ πρὸς ὑποδοχὴν ἡμῶν. Συνεφωνήσαμεν μετ' αὐτοῦ λίαν προθύμως, οὗτος δὲ ἀνεχώρησε κατὰ τὸ λυκαυγὲς συνοδευόμενος ὑπὸ ὁδηγοῦ, ὃν ἐξαπέστειλεν αὖθις πρὸς ἡμᾶς περὶ τὴν μεσημβρίαν φέροντα ἵππους. Ἱππεύσαντες ἀμέ-

σως ἐπορευόμεθα ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Καλαούς (κολαγούζ), ὡς καλοῦσι τὸν ὁδηγόν. Οἱ φιλοπερίεργοι συνοδοιπόροι ἡμῶν ἐρευνῶντες καὶ σπουδάζοντες ἐπισταμένως τὸ ἔδαφος τοῦτο ἀνεγνώρισαν ὅτι αἱ καλύβαι, ἃς ἤδη ἐγκατελίπομεν, δὲν ἀπεῖχον πολὺ ἀπὸ τὸ μέρος, ἔνθα ὑπῆρχεν ἄλλοτε ὁ δῆμος Κεφαλή, περίφημος διὰ τὴν λατρείαν τῶν κατοίκων αὐτοῦ πρὸς τοὺς Διοσκούρους Κάστορα καὶ Πολυδεύκην. Ἦν δὲ ὁ δῆμος οὗτος τῆς φυλῆς Ἀκαμαντίδος μιᾶς ἐκ τῶν δέκα φυλῶν, εἰς ἃς ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ἦν διηρημένος, ὡς οἱ Ῥωμαῖοι διηροῦντο εἰς τριάκοντα πέντε καὶ οἱ Ἑβραῖοι εἰς δώδεκα. Ἀφίνομεν πρὸς τὰ δεξιά, τουτέστι πρὸς ἀνατολάς, τὸν λιμένα Ῥάφτην, καλούμενον ἄλλοτε Ποταμὸν καὶ ὑπαγόμενον εἰς τὴν φυλὴν Λεοντίδα· ὁ Παυσανίας οὐδὲν ἀξιοσημείωτον ἀναφέρει ἐνταῦθα ἐκτὸς τοῦ τάφου τοῦ Ἴωνος (Ione) υἱοῦ τοῦ Ξούθου καὶ υἱωνοῦ τοῦ Ἕλληνος, ἐξ οὗ τοῦ ὀνόματος ὠνομάσθη ἡ Ἑλλάς. Οἱ Ποτάμιοι ἐκωμῳδοῦντο ἄλλοτε ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὴν εὐκολίαν καὶ ἀστασίαν πρὸς τὸ δημιουργεῖν ἑκάστοτε νέους ἄρχοντας. Τέλος τὸ μέρος, εἰς ὃ διηυθυνόμεθα, ἔκειτο μικρὸν ἐκεῖθεν τοῦ ἐνώπιον ἡμῶν ὑψουμένου ὄρους *Ἀγχέσμου*.

Εἶνε δὲ τὸ ὄρος τοῦτο δρυμῶδες, ἐν ᾧ ἐνδιαιτῶνται πολυπληθεῖς ἀγριόχοιροι καὶ ἄρκτοι. Ἕνεκα δὲ τούτου ἐγένετο ἀντικείμενον λόγου ἐν τῇ Πύλῃ, ὅπερ ἴσως θὰ σᾶς φανῇ ἀπίστευτον, ὅπως ἐξαχθῇ τῆς ἀφανείας εἰς ἣν περιῆλθεν ἐπὶ τῶν ἀρχαίων, ὑφ᾽ ὧν δὲν μνημονεύεται εἰμὴ διὰ τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἱστάμενον ἄγαλμα τοῦ Διός. Ὅτε ὁ Μέγας Βεζύρης ἔπεισε τὸν Σουλτάνον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως εὑρίσκηται πλησίον τῆς Κρήτης καὶ διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἐμψυχώνῃ τοὺς πολιορκητάς, προέτεινεν αὐτῷ ὡς διαμονὴν τὴν Λάρισσαν ἢ τὰς Ἀθήνας· ὅπως δὲ πείσωσιν αὐτὸν νὰ προτιμήσῃ τὰς Ἀθήνας ἀντὶ τῆς Λαρίσσης περιέγραφον αὐτῷ τὰς ἐκ τῆς θήρας τέρψεις, δι᾽ ἣν ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἦν κατειλημμένος ὑπὸ πάθους ἀκαθέκτου, ἄλλοι δέ τινες ἐκ τῶν παρὰ τὰς Θήβας Τούρκων ἀξιωματικῶν ἐνεκωμίαζον τὰς ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἀγχέσμου εὐχαρίστους ἐκδρομάς. Ἀλλ᾽ ὁ Σουλτάνος εὗρε τὰ αὐτὰ πλεονεκτήματα καὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Θεσσαλίας. Ἐκτὸς δὲ τῆς ἰσότητος τῶν προτερημάτων, καὶ πολιτικοὶ λόγοι δὲν ἐπέτρεπον τὴν εἰς Ἀθήνας κάθοδον αὐτοῦ, διότι οἱ Ἑνετοί, θαλασσοκράτορες ὄντες, ἐνδεχόμενον ἦν νὰ ἀποκλείσωσι τὸν Πειραιᾶ καὶ ἴσως μάλιστα εὐτολμοῦντες ἀπεπειρῶντο ἀπόβασιν εἰς τὴν ξηρὰν ὑπὸ τὰ ὄμματα καὶ πρὸς καταισχύνην τοῦ Μεγάλου Κυρίου (Grand Seigneur).

Ἐκεῖθεν τοῦ Ἀγχέσμου συνηντήσαμεν τὸν Ὀσμὰν Τσελεμπῆν ἐρχό-

μενον πρὸς ὑποδοχὴν ἡμῶν καὶ παρακολουθούμενον ὑπὸ δύο δούλων. Ἦτο κατηυχαριστημένος ὡς εὑρὼν τὴν σύζυγον αὐτοῦ καὶ τὰς λοιπὰς οἰκογενειακὰς ὑποθέσεις ἐν καλῇ καταστάσει. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἀμέσως ἐμέτρησεν ἡμῖν τὸ ποσὸν τῶν λύτρων του κατευχαριστῶν καὶ περιπτυσσόμενος ἡμᾶς, εἶπε δὲ ὅτι ὥρισε τὸ *κονάκι* ἡμῶν ἐπὶ δεκαπενθήμερον ἐντὸς τῆς οἰκίας αὐτοῦ. *Κονάκι* εἶνε λέξις τουρκική, σημαίνουσα κατάλυμα, ἢ τόπον ἀποχωρήσεως καὶ ἀναπαύσεως. Ὡδήγησεν ἡμᾶς κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν οἰκίαν του, ἥτις ἦν ἐξοχικὴ καὶ ἔκειτο εἰς θέσιν καλουμένην *Ἐμπόριον*. Ἡ λέξις αὕτη, ἑλληνικὴ οὖσα, σημαίνει ἀγοράν, κατ' ἐπιχώριον δὲ παράδοσιν, ἐνταῦθα ἐτελεῖτο ἄλλοτε κατά τινας χρόνους εἶδός τι ἐμπορικῆς πανηγύρεως, μετενεχθείσης ἀκολούθως εἰς Ῥάφτην. Ἡ οἰκία ἦν κτῆμα τοῦ πενθεροῦ τοῦ Ὀσμάν, διότι αἱ οἰκίαι καὶ τὰ ἀκίνητα κτήματα ἀνήκουσιν εἰς τοὺς Τούρκους. Ὁ Σουλτάνος ἔχει πάντοτε τὴν ἰδιοκτησίαν αὐτῶν, παρέχει δὲ εἰς αὐτοὺς ταύτας πρὸς κατοικίαν ὡς εἰς οἰκοφύλακας, οὓς ἀντικαθιστᾷ, ὅταν ἐγκρίνῃ. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἂν ἔχῃ τις ὀλίγους φίλους παρὰ τῇ Πύλῃ κατορθώνει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ ἀνανεώνῃ τοὺς τίτλους τῆς κατοχῆς. Οὕτως εἶνε δυνατὴ ἡ μεταβίβασις αὐτῶν ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν· ἀλλ' ὁ στερούμενος εὐνοίας ἀναγκάζεται νὰ παραχωρῇ αὐτὰς εἰς νεήλυδας.

Ὁ πενθερὸς τοῦ Ὀσμὰν ἦν σεβάσμιός τις γέρων διατελέσας ἄλλοτε βέης τῆς Εὐβοίας· ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἡλικίας ἀποσυρθεὶς τῆς ὑπηρεσίας διήρχετο τὰς τοῦ γήρατος αὐτοῦ ἡμέρας ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ, συγκατοικῶν μετὰ τῆς συζύγου, τῶν δύο ἀνυπάνδρων θυγατέρων καὶ τῆς ἑτέρας, τῆς τοῦ Ὀσμὰν συζύγου. Εἶχε δύο υἱοὺς ὑπηρετοῦντας ἐν Κρήτῃ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ πρώτου Βεζύρου· διότι ἐθεώρουν αἶσχος οἱ νέοι τοῦ μέρους τούτου νὰ ζῶσιν ὡς ἀστοὶ τόσον πλησίον τοῦ στρατοῦ εὑρισκόμενοι. Διὰ τοῦτο δὲν εὕρομεν ἄλλους Τούρκους εἰμὴ μόνον τοὺς ἕνεκα γήρατος, ἢ ἀσθενείας, ἢ ὑπηρεσίας ἀπαλλασσομένους τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ νὰ διατελῶσι παρὰ τῷ Βεζύρῃ. Ὁ πενθερὸς τοῦ Ὀσμὰν καλούμενος Μουσταφᾶ βέης ὑπεδέξατο ἡμᾶς φιλοφρονέστατα χαριζόμενος τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ ἐπαινοῦντι τὰς πρὸς αὐτὸν παρασχεθείσας ὑφ' ἡμῶν ὑποχρεώσεις, πρὸς πλείονα δὲ τιμὴν ἡμῶν προσεκάλεσε τρεῖς ἢ τέσσαρας Τούρκους ἐκ τῶν πέριξ. Καὶ τοῦτο ἦτο πολύ· διότι καὶ ἐν καιρῷ πλήρους εἰρήνης εἶνε τοσοῦτον σπάνιοι, ὥστε ἀπέναντι ἑνὸς Τούρκου θὰ εὕρητε τετρακοσίους Ἕλληνας ἐκτὸς τῶν Ἀρναουτῶν. Καθόσον δὲ πλησιάζετε πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ μᾶλλον ἀλλοιοῦται ἡ κατάστασις· ἐν δὲ τῇ Ἀσίᾳ εὕρηνται τετρακό-

σιοι Τοῦρκοι ἀπέναντι ἑνὸς Ἕλληνος. Ὁ Μουσταφᾶ βέης εἶπεν ἡμῖν εἰς χαριεστάτην γαλλικὴν γλῶσσαν· «Εἰς τὰ μέρη σας ἐκλαμβάνουσι τοὺς Τούρκους ὡς θηρία ἄγρια· δὲν δυσαρεστοῦμαι διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐκδηλουμένην ὀλίγην τιμήν. Ἂν δὲν εὑρισκόμεθα ἐν τοιαύτῃ κακῇ ὑπολήψει, δὲν θὰ μοὶ συνεχωρεῖτέ ποτε τὴν εὐτελῆ περιποίησιν ἣν μέλλω νὰ σᾶς προσφέρω». Ἄφησεν ἡμᾶς μετὰ τοῦ Ὀσμὰν καὶ τῶν τεσσάρων Τούρκων γειτόνων του, οἵτινες ὡδήγησαν ἡμᾶς εἴς τινα αἴθουσαν τοῦ ἐμπροσθίου τμήματος· διότι πᾶσαι αἱ οἰκίαι αὐτῶν εἶνε διῃρημέναι εἰς δύο τμήματα, τὸ μὲν ἐμπροσθόδομον διὰ τοὺς ἄνδρας, τὸ δὲ ὀπισθόδομον διὰ τὰς γυναῖκας, αἵτινες, ἀόρατοι αὐταί, δύνανται νὰ ἔρχωνται καὶ βλέπωσι τὰ γενόμενα ἐν τῷ ἀνδρωνίτῃ διὰ τῶν μυστικῶν στοῶν, περιπεφραγμένων διὰ δικτυωτῶν (καφασίων). Ἐν ταῖς κατοικίαις τῆς κατωτέρας κοινωνικῆς τάξεως ὑπάρχουσι πάντοτε δωμάτια κεχωρισμένα, αἱ δὲ γυναῖκες σπεύδουσι ταχέως νὰ κρυφθῶσιν ἐντὸς τοῦ ἀδύτου αὐτῶν, εὐθὺς ὡς εἰσέλθῃ τις ἔξωθεν.

Οἱ συνοδοιπόροι περιηγηταὶ δὲν εἶχον ἰδεῖ ποτε σοβαρότητα παραπλησίαν τῇ τῶν τεσσάρων Τούρκων, οὔτε ἦθος εὐσχημονέστερον οὔτε πνεῦμα ἐμβριθέστερον κατὰ τὸ φαινόμενον. Ἀληθῶς, ἅμα ἐννοήσωσιν ὅτι Χριστιανός τις παρατηρεῖ αὐτούς, ἐπιδείκνυνται σοβαρώτεροι καὶ αὐτῶν τῶν Ἱσπανῶν· ἀλλ' ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ μετὰ φίλων συναναστροφῇ καταφαίνονται ἄνθρωποι ὡς καὶ οἱ λοιποί, τὸ πνεῦμα ἀνακουφίζεται καὶ παραδίδονται εἰς τὴν χαρὰν ὡς ἠθέλομεν πράξει καὶ ἡμεῖς. Ὡς εἴθισται παρ' αὐτοῖς, δοῦλοι προσήνεγκον ἀρώματα καὶ ἔθεσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν κάλυμμα, ὅπως ἡ εὐωδία μὴ εὕρῃ μέρος πρὸς ἐξάτμισιν. Πρὸς τούτοις προσήνεγκον ἡμῖν δύο εἴδη ποτῶν, καφέ, ἤτοι ὕδωρ πινόμενον θερμὸν ἔτι, ἐν ᾧ προηγουμένως βράζεται ὁ καρπὸς δένδρου καλουμένου βούν, ὅστις καθιστᾷ τὸ ὕδωρ μέλαν καὶ πικρόν, ἀλλὰ ῥωστικόν, εἶτα δὲ *σορμπὲτ* (=σερμπέτ, ἤτοι τὸ ἐκ σακχάρεως καὶ χυμοῦ τινος ἢ ἁπλοῦ ὕδατος γλυκὺ ποτόν), ὅπερ εἶνε εἶδός τι λεμονάδας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κηρὸς εἶνε κοινότατος ἐν τοῖς περιχώροις τῶν Ἀθηνῶν, ὁ φωτισμὸς γίνεται διὰ κηρίων ἢ μᾶλλον δι' ἐκκλησιαστικῶν λαμπάδων μακρῶν πέντε μέχρις ἓξ ποδῶν. Μία καὶ μόνη λαμπὰς ἐφώτιζε τὴν εὐρεῖαν αἴθουσαν. Ὁ *σοφᾶς* (ἀνάκλιντρον) ἦν καθαρώτατα ἐστρωμένος· ἀπ' ἐναντίας δὲ οἱ τοῖχοι διετέλουν εἰς ἣν κατάστασιν ἀφῆκεν αὐτοὺς ὁ κτίστης· θεωρεῖται δὲ μεγάλη πολυτέλεια ὅταν οὗτοι εἶνε ἐζωγραφημένοι διά τινων ἀνθέων, τῆς ἐξεικονίσεως ἀνθρωπίνων μορφῶν οὔσης ἀπηγορευμένης ὑπὸ τῶν διατάξεων τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας. Διὰ τὸ γεῦμα διηυθέτησαν ἐπὶ τοῦ *σοφᾶ* δύο στρογ-

γύλας τραπέζας ὕψους ἑνὸς περίπου ποδός. Εἰς τοιαύτας τραπέζας ὁ Εὐρωπαῖος αἰσθάνεται ἀμηχανίαν νὰ παρακαθίσῃ ἀναγκαζόμενος νὰ ἔχῃ τὰς κνήμας διεσταυρωμένας. Ἡ ὀχληρὰ αὕτη συνήθεια ἐφόβιζεν ἤδη τοὺς ἡμετέρους περιηγητάς. Ἐνῷ δὲ ἔτι ἱστάμεθα ὄρθιοι, πρὸς πλείονα ἔκπληξιν ἡμῶν, παρέθεσαν ἐπὶ τῆς τραπέζης μέγα πινάκιον ὀρύζης χωρὶς προηγουμένως νὰ θέσωσιν ἐπιτραπέζιον ἐπίστρωμα (τραπεζομάνδηλον), τοῦτο δὲ ὡς καὶ τὰ χειρόμακτρα εἶνε ἄγνωστα παρ' αὐτοῖς. Μόνον ἐπιτραπέζιον σκεῦος ὑπῆρχε μακρόν τι τεμάχιον, ἐκ βαμβακίνου πανίου καὶ ποικιλόχρουν, τιθέμενον πρὸ τῶν δαιτημόνων καὶ χρησιμεῦον πρὸς ἀπόμαξιν τοῦ στόματος καὶ τῶν χειρῶν αὐτῶν. Ἡ δὲ χρῆσις τῶν παροψίδων, ἁλατοδοχείων καὶ πηρουνίων εἶνε ἄγνωστος παρ' αὐτοῖς. Δικαιολογούμενοι δὲ λέγουσιν ὅτι τὸ ἐπὶ τῆς τραπέζης παρατεθειμένον μέγα πινάκιον εἶνε ἱκανὸν ν' ἀναπληρώσῃ τὰς παροψίδας· ἡ δὲ ἀνάγκη τῶν ἁλατοδοχείων προϋποτίθησι κακοὺς μαγείρους. Ἐπίσης δὲν στεροῦνται ἐπιχειρημάτων ὅπως καταδικάσωσι τὴν χρῆσιν τῶν πηρουνίων, λέγοντες ὅτι εἶνε καταφρόνησις τῶν δώρων τοῦ Θεοῦ καὶ ἐμπαιγμὸς τῆς φύσεως νὰ προσκολλῶμεν εἰς τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν ἡμῶν ἄλλους δακτύλους παρὰ τοὺς ἐκ φύσεως ὑπάρχοντας τοιούτους. Τὸ ἐκ τοῦ πινακίου λαμβανόμενον κρέας ἐπιστρέφεται δὶς ἢ τρίς, ἕκαστος δὲ τῶν συνδαιτημόνων δάκνει αὐτὸ ἐκ περιτροπῆς ἐπίσης δὶς ἢ τρίς. Προέτειναν καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ λάβωμεν τὴν ἔντιμον ταύτην ἐλευθερίαν, ἀλλ' οὔτε τὸ προνόμιον τοῦτο οὔτε ἡ λοιπὴ καθαρότης τῆς παρασκευῆς συνετέλουν πρὸς διέγερσιν τῆς ὀρέξεως. Πρὸς τούτοις ἦραν ἐκ τῆς τραπέζης τὸ περιέχον ὄρυζαν πινάκιον, ὅπως ἀναθερμάνωσιν αὐτό. Ἐν τῷ μεταξὺ παρεκάλεσαν ἡμᾶς νὰ μεταβῶμεν πρὸς συνδιάλεξιν εἰς ἑτέραν αἴθουσαν, εἰς ἣν ἦλθον ὡσαύτως ὁ Ὀσμάν, Μουσταφᾶ βέης καὶ οἱ ἄλλοι τέσσαρες Τοῦρκοι. Ἡ συνδιάλεξις ἐγένετο ξηρά. Οἱ Τοῦρκοι ἵσταντο ὄρθιοι, προσηλωμένοι καὶ ἀκίνητοι. Μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας λέξεις ἕκαστος ἐσιώπα, ἐπὶ μακρὸν δὲ χρόνον ἐπεκράτει βαθεῖα σιγή· μετὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας μόλις εἷς ἐξ αὐτῶν ἤρχιζε νὰ ὁμιλῇ καὶ μετὰ τέσσαρας λέξεις ἐπήρχετο ἄκρα σιωπή. Ἐν τέλει ἔλαβον τὰ κομβολόγιά των, τὰ ὁποῖα οἱ Τοῦρκοι πάντοτε φέρουσι καὶ ἀπαγγέλλουσι τὴν λέξιν *Ἀλλὰχ* ἐπὶ ἑκάστου κόμβου. Νὰ ἐβλέπετε τότε τὴν ἀπονεκρωθεῖσαν ὄψιν τοῦ Δρέλιγκστων, τοῦ ζωηροτάτου ἐκείνου, ὅστις καθηλωμένος ὡς καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς τὸν τοῖχον, ἐβλασφήμει ἐνδομύχως κατὰ τῶν τόσῳ ψυχρῶν καὶ ἀντιθέτων πρὸς τὰ ἡμέτερα ἠθῶν. Μοὶ εἶπε δὲ ταπεινῇ τῇ φωνῇ καὶ μειδιῶν, ὅτι ἔμελλε νὰ μεταβῇ πρὸς ἀνίχνευσιν

ὡραίας τινὸς Μουσουλμανίδος, ὅπως χαριτολογήσῃ μετ' αὐτῆς, καὶ ἀποχωρήσας ἡσύχως ἀπὸ τῆς συναναστροφῆς ἀπεπειράθη νὰ διολισθήσῃ μέχρι τῆς θύρας καὶ εἰσδύσῃ εἰς τὴν αὐλήν· ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἔσπευσαν νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτόν, ὁ δὲ Μουσταφᾶς βέης ἀφοῦ ἔθηκεν ὑπομειδιῶν τὸ κομβολόγιόν του ὑπὸ τὸν ὑπενδύτην του ὡδήγησεν ἡμᾶς εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐξ ἧς ἐπίτηδες μᾶς εἶχον ἀπομακρύνει· τότε δὲ εὕρομεν ἐν αὐτῇ γεῦμα τοσούτῳ καθαρὸν καὶ ἐξαίρετον, οἷον ἠδύνατό τις νὰ παραγγείλῃ καὶ ἐν Γαλλίᾳ. Πρὸς παρασκευὴν τούτου κατέβαλον πάντα τὰ δυνατὰ αὐτῶν μέσα οἱ χριστιανοὶ δοῦλοι, ἐδανείσθησαν δὲ παρὰ τῶν Ἑλλήνων τὰ ἐλλείποντα παρὰ τοῖς Τούρκοις ἐπιτραπέζια σκεύη. Οὔτε ὁ οἶνος δὲν ἔλειπεν ἐκ τῆς τραπέζης. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὴν σήμερον οἱ Τοῦρκοι δὲν ποιοῦνται χρῆσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναπληροῦσι τοῦτον διὰ τοῦ ῥοσολίου. Ἅπαντες τότε παρεδόθησαν εἰς εὐφρόσυνον εὐθυμίαν. Τότε ἀντήχει ἡ λέξις *Ἀσκηνᾶ*, σημαίνουσα τουρκιστὶ *εἰς ὑγείαν σας*, μετὰ τῆς ἀναποφεύκτου ἀπαντήσεως *ἀφιετλέρ*, σᾶς εὐχαριστῶ (μὲ ταὶς ὑγείαις σας). Ὁ Μουσταφᾶς διέταξε μυστικῶς, ἵνα αἱ δοῦλαι τῆς συζύγου αὐτοῦ ἐμφανίζωνται αἰφνιδίως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς τὸ μικρὸν παράθυρον τοῦ δικτυωτοῦ (jalousie), τὸ ἀνοιγόμενον ἐκ τοῦ διαμερίσματος αὐτῶν καὶ βλέπον εἰς τὴν ἡμετέραν αἴθουσαν. Ὁ Ὀσμὰν ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς ἡμῶν ὅτι αἱ γυναικαδέλφαι αὐτοῦ καὶ ἡ σύζυγος κινούμεναι ἐκ περιεργίας νὰ μᾶς ἴδωσι πιθανὸν ὡσαύτως καὶ αὐταὶ νὰ ἐμφανισθῶσιν εἰς τὸ παράθυρον. Διὰ τοῦτο δὲν ἐπαύομεν ἐνατενίζοντες τὰ βλέμματά μας συνεχῶς πρὸς τὸ δικτυωτὸν τοῦτο, ὅπου ἐνεφανίζοντο αἰφνιδίως γυναικεῖα πρόσωπα, ἀμέσως ἀποσυρόμενα καὶ ἐκρηγνύμενα εἰς παταγώδεις γέλωτας.

Ἐκ περιεργίας εἴχομεν τὰ βλέμματα προσηλωμένα πρὸς τὰ ἄνω, ἀλλ' ἐν τῇ τραπέζῃ ὑφιστάμεθα μικράς τινας κακεντρεχείας. Οἱ ὑπηρετοῦντες δοῦλοι ἀφῄρουν ταχέως ἐκ τῆς τραπέζης τὰς παροψίδας μετὰ τῶν κεκαρυκευμένων ἐδεσμάτων καὶ ἀντ' αὐτῶν ἔρριπτον καυλοὺς κράμβης ἢ νεογέννητα μικρὰ γατάκια ἐντὸς τῶν παροψίδων, ὅπου ἐφέρομεν τὰς χεῖρας, ἐνῷ εἴχομεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστραμμένους ἐπὶ τῶν δικτυωτῶν. Μετ' ὀλίγον αἱ γυναῖκες ἤρξαντο ᾄδουσαι. Οἱ ἦχοι αὐτῶν ἦσαν χαῦνοι ὡς συνήθως, ἀλλ' αἱ φωναὶ θελκτικαί. Συνωδεύοντο δὲ τὰ ᾄσματα αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἤχου μικρῶν χαλκῶν τυμπάνων, ἅτινα ἔπληττον λίαν εὐαρέστως. Ἔτι δὲ περισσότερον καὶ ἐχόρευσαν χάριν ἡμῶν.

Εἶνε ἀληθὲς ὅμως ὅτι ταῦτα πάντα ἐγίνοντο ὄπισθεν τοῦ δικτυωτοῦ, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν δὲν συμμετέσχον τῆς ἡδονικῆς ἀπολαύσεως τῶν ὤτων. Ἐν γένει οὐδέποτε εὐωχία ὑπῆρξε τόσον ἐπιτερπής. Ἐπειδὴ δὲ

τὰ γεύματα τῶν Τούρκων εἶνε ἄθλια, αἰσθάνονται μεγάλην χαρὰν ὅταν παρασκευάζωσι τοιοῦτον ὡς ὑπῆρξε τὸ ἡμέτερον γεῦμα. Διὰ τοῦτο δὲν ἀποκρούουσι τὴν πρόσκλησιν Χριστιανοῦ προσκαλοῦντος αὐτοὺς εἰς γεῦμα. Εἷς ἐκ τῶν τεσσάρων Τούρκων εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτοῦ τὸ μικρὸν χαριέστατον τέκνον του ἡλικίας ἓξ μέχρις ἑπτὰ ἐτῶν, ὅπερ περιπτυξάμενος εἶπε γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ : Τέκνον μου, ἂν θέλῃς νὰ ἦσαι εὐτυχής, ἐνθυμοῦ καθ' ἅπαντα τὸν βίον σου νὰ ἐκτελῇς δύο πράγματα ὅσον δύνασαι συχνότατα : *προσευχὴν Τούρκου καὶ γεῦμα Χριστιανοῦ.*

Ἐν μέσῳ παραπλησίων τέρψεων ἀπηλαύομεν εὐθυμίας ἀμεταπτώτου, ἐκτὸς Ἰταλοῦ τινος ἐκ τῶν ἡμετέρων λίαν θρησκομανοῦς, ὃν ἔτυπτεν ἡ συνείδησις ὡς παρακαθήμενον εἰς γεῦμα κατὰ τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα. Νομίζω δὲ ὅτι θὰ ἐπελανθανόμεθα καὶ αὐτῶν τῶν Ἀθηνῶν, ἂν πρὸς τὴν ἑσπέραν τῆς 19 Ἀπριλίου, ἡμέρας τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, δὲν ἔφθανεν ἱππεὺς ἀποσταλεὶς ἐσπευσμένως ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου, ὅστις εἰδοποίει ἡμᾶς ὅτι ἔπεμψε τὴν λέμβον αὐτοῦ πρὸς τὰ ἄνω τοῦ λιμένος Ῥάφτη, ὅπως ἐπιβάντες αὐτῆς συναντηθῶμεν ἐν τῷ λιμένι τῆς Κέας καὶ ὅτι ἐξομαλύνας τὰ ὑπὸ τῶν ἀργῶν τῶν Ἀθηνῶν παρεμβαλλόμενα προσκόμματα μόνον ἡμᾶς περιέμενεν, ὅπως ἐκπλεύσῃ τοῦ λιμένος. Τότε ἐσκέφθημεν περὶ ἐπιστροφῆς.

Ἐφιλοδωρήσαμεν τὰς ἐν τῇ οἰκίᾳ γυναῖκας προσενεγκόντες ἐν ὀνόματι παντὸς τοῦ ὁμίλου, ὡραῖον χρυσίχρονον ὡρολόγιον, ὅπερ ἐπὶ τούτῳ εἴχομεν φέρει καί τινα μικρὰ κοσμήματα. Κατὰ τὸν ἀποχαιρετισμὸν ὁ Ὀσμὰν Τσελεμπῆς διεβεβαίωσεν ἡμᾶς, ὅτι μετ' ὀλίγον προὐτίθετο νὰ μᾶς ἴδῃ ἐν Ἀθήναις. Εἶχεν ἀποφασίσει νὰ μεταβῇ εἰς Κρήτην ὡς στρατεύσιμος καὶ παρακαλέσῃ τοὺς φίλους του νὰ ἐνεργήσωσι παρὰ τῷ Βεζύρῃ, ὅπως ἀποδοθῇ αὐτῷ τὸ τιμάριόν του, ὅπερ ἀπώλεσε κατὰ τὴν ἀπουσίαν του. Ἐν τῷ Τουρκικῷ στρατῷ μόνη ἡ ἀσθένεια δύναται ν' ἀπαλλάξῃ τὸν στρατεύσιμον τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, πολλάκις δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀσθενεῖς ὑποχρεοῦνται νὰ χορηγήσωσιν ἀντικαταστάτην. Τέλος, ἐγκαταλιπόντες τὸν Ὀσμὰν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ ἐπανίδωμεν αὐτὸν μετ' ὀλίγον, διηυθύνθημεν πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν τοῦ Ῥάφτη διὰ τῆς εἰς τὴν θάλασσαν κατερχομένης ὁδοῦ.

Ἡ λέμβος ἀνέμενεν ἡμᾶς εἴς τινα ἔρημον ἀνθρωπίνης κατοικίας λιμένα, ὅστις κεῖται νοτιοδυτικῶς τῆς νήσου Εὐβοίας καὶ κατὰ τὴν ἐσχατιὰν τοῦ ὁμωνύμου πορθμοῦ, τοῦ πάλαι πεφημισμένου Εὐρίπου. Ἡ λέμβος διῆλθεν εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς τετάρτου τῆς λεύγης ἀπὸ τοῦ Ῥάφτη, ὅστις, ὡς εἶπον, ἐπέχει τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου δήμου Ποτα-

μῶν, κληθέντος οὕτω ἕνεκα τῶν πέριξ πολυπληθῶν πηγῶν, ἐξ ὧν ἐσχηματίζοντο μικρὰ ποτάμια. Ὁ λιμὴν τοῦ Ράφτη εἶνε εἷς ἐκ τῶν ἀσφαλεστέρων πάσης τῆς Ἑλλάδος. Ἐν αὐτῷ ἀγκυροβολοῦσιν εἰς βάθος ἑπτὰ μέχρις ὀκτὼ ὀργυιῶν· ὁ πυθμὴν εἶνε βορβορώδης καὶ κατάφυτος ὑπὸ θαλασσίων φυτῶν. Ἀλλὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ λιμένος καθιστᾷ ἐξαίρετον ἡ πανταχόθεν προασπίζουσα αὐτὸν νησίς, ἧς τὰ ἑκατέρωθεν ἔκ τε δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν σχηματιζόμενα διάρματα χρησιμεύουσιν ὡς στόμια αὐτοῦ πρὸς εἴσπλουν καὶ ἔκπλουν. Ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς νησῖδος ἵσταται μέγα μαρμάρινον ἄγαλμα, οὗ τὴν ἀπεικόνισιν ὡς καὶ τὴν ἑτέρου τινὸς ἀγάλματος τοποθετημένου ἐπὶ ἐγγὺς κειμένου σκοπέλου θὰ σᾶς κομίσω ὁ ἴδιος. Ὁ βράχος εἶνε στρογγύλος κατὰ τὴν βάσιν καὶ ὀξύτατος κατὰ τὴν κορυφήν. Τὸ καλλίτερον ἀγκυροβόλιον γίνεται πλησίον χθαμαλῆς τινος νησῖδος κειμένης ἐντὸς τοῦ λιμένος.

Ἀφήσαντες τὸν Ῥάφτην πρὸς βορρᾶν ἐξεκλίναμεν τῶν ἀμμωδῶν καὶ ἐπικινδύνων ὑφάλων τῶν διεσπαρμένων πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν τοῦ Μακρονησίου, Isola-longa καλουμένης ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, ταὐτωνύμως πρὸς τὴν ἑλληνικὴν σημασίαν. Τὸ μῆκος αὐτῆς ἐκ δύο λευγῶν διατρέχει ἐκ τοῦ ΑΒΑ πρὸς τὸ ΔΝΔ. Τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο Νῆσος τῆς Ἑλένης, ὡς ἐνταῦθα προσορμισθείσης αὐτῆς κατὰ τὴν ἐξ Ἰλίου ἐπάνοδον. Οἱ μόνοι κάτοικοι αὐτῆς εἶνε μοναχοί (Calogers), ζῶντες ἐν μεγάλῃ αὐστηρότητι. Ἐκ Μακρονησίου διηυθύναμεν τὴν πρῷραν πρὸς τὴν νῆσον Κέαν κειμένην ΝΑ, ΒΔ. Ἀνήλθομεν ἐπὶ τοῦ πλοίου ἡμῶν ὅτε τὰ πάντα ἦσαν προπαρεσκευασμένα καὶ τὸ πλοῖον ἕτοιμον πρὸς ἀπόπλουν εἰς τὸν κόλπον τῆς Αἰγίνης· μόλις δὲ ἐπέβημεν, ἀμέσως ἀνήχθημεν. Μετὰ τρεῖς ὥρας ἀνεκαλύψαμεν διὰ τῶν διόπτρων τὴν παραλίαν τῆς Μακίνας (Macina) ἢ τῆς Μουνυχίας ἀπεχούσης μόλις μίαν λεῦγαν ἐξ Ἀθηνῶν.

ΒΙΒΛΙΟΝ Β´

Ὁ κόλπος τῆς Ἔνζια (Αἰγίνης) ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Σαρωνικὸς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Σάρωνος ἐκβάλλοντος εἰς αὐτὸν πρὸς δυσμάς, πρὸς τὸ Ἑξαμίλιον (ὡς ὀνομάζεται νῦν ὁ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου). Σήμερον δὲ ὁ κόλπος οὗτος ἔχει τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς νήσου Ἔνζια, τῆς περιωνύμου ἄλλοτε Αἰγίνης καὶ τοσοῦτον ἰσχυρᾶς κατὰ θάλασσαν, ὥστε οἱ νησιῶται κάτοικοι αὐτῆς νὰ διαμφισβητῶσι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἑλληνικῶν θαλασσῶν. Τὸ μῆκος τοῦ κόλπου εἶνε περίπου εἴκοσι τεσσάρων λευγῶν, ὁριζομένων (τῶν λευγῶν) ἐξ

ἀνατολῶν ὑπὸ τῆς νήσου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ἄρμπορα τῆς κατὰ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ κειμένης, ἐκ δυσμῶν δὲ ὑπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ φρουρίου Πολικάστρου (Παλῃοκάστρου) ἀπέχοντος μόλις δύο λεύγας ἀπὸ Κορίνθου. Ἡ δὲ ἀπόστασις ἀπὸ Κάβο Κολῶνες μέχρι τοῦ Πόρτο Λιόνε εἶνε δώδεκα λευγῶν κατὰ διεύθυνσιν ΝΑ ΒΔ.

Οἱ χριστιανοὶ πειραταὶ οὕτω δεινῶς ἐλυμήναντο τὰ παράλια ταῦτα διὰ τῶν ἀποβάσεων αὐτῶν, ἰδίως ἀπὸ τοῦ Κρητικοῦ πολέμου, ὥστε πάντες οἱ συνοικισμοὶ κεῖνται νῦν μεσογείως εἰς ἀπόστασιν ὁλοκλήρου λεύγης ἀπὸ τῆς παραλίας. Οἱ νεώτεροι Γεωγράφοι δὲν παρεμόρφωσαν αὐτὸν ὀλιγώτερον. Εἶνε δὲ παράδοξον, ὅτι ὁ κόλπος οὗτος, ὅστις ἦν ὁ περιφημότερος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, σήμερον εἶνε ὁ ἧττον γνωστὸς πάντων, καὶ περὶ οὗ οἱ γεωγραφικοὶ πίνακες ἀσυμφωνοῦσι καὶ ἀνακριβῶς τοποθετοῦσι τὸ Λαύρειον, τὴν Μουνυχίαν, τὴν Σαλαμῖνα καὶ τὴν Αἴγιναν! Ἐξηκριβώσαμεν ὅτι τὸ Λαύρειον ἔκειτο τρεῖς λεύγας πρὸς δυσμὰς τοῦ Σουνίου καὶ ἐπείσθημεν περὶ τῆς πλάνης τῶν πινάκων, τοποθετούντων αὐτὸ κατὰ τὴν παραλίαν τοῦ Εὐρίπου, ἔκ τε τῆς ἀπόψεως τοῦ ὄρους, ὅπερ ὁ Θουκυδίδης μνημονεύει ὡς ἐνταῦθα κείμενον, καὶ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους, ἐν ᾧ ἄλλοτε ὑπῆρχον ἀργύρεια, διότι οἱ ἡμέτεροι φιλοπράγμονες συμπαρέλαβον μετά τινας ἡμέρας ἱκανὰ τεμάχια πρὸς ἀνάλυσιν καὶ ἀνεκάλυψαν ὡς ἐκ τοῦ ὑπομέλανος χρώματος, τοῦ βάρους καὶ διὰ τῆς ἀναλύσεως αὐτῶν πάσας τὰς ἰδιότητας τῶν ἀργυρούχων γαιῶν.

Ὅτε τὸ πλοῖον ἡμῶν εὑρίσκετο κατὰ διεύθυνσιν νοτιοβόρειον ὡς πρὸς τὸ ὄρος τοῦ Λαυρείου, διεκρίναμεν τὰς ἀπορρῶγας ἀκτὰς (falaises) ἢ ἀποκρήμνους παραλίας τῆς νήσου Ἔνζια καθιστώσας δυσπρόσιτον αὐτὴν πανταχόθεν ἐκτὸς τῆς βορειοδυτικῆς παραλίας, ἔνθα κεῖται ἡ πόλις, ἐξ ἧς τὸ ὄνομα ἐδόθη τῇ νήσῳ. Ἄλλοτε θὰ πραγματευθῶ περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῆς πόλεως. Τὸ μῆκος τῆς νήσου ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς εἶνε πέντε λευγῶν, τὸ δὲ μεῖζον πλάτος αὐτῆς τριῶν. Κεῖται δ' ἀκριβῶς κατὰ τὸ μέσον τοῦ μήκους καὶ εὔρους τοῦ κόλπου, ἔχοντος δωδεκάλευγον πλάτος. Πλέοντες κατὰ τὸν πορθμὸν τὸν διαχωρίζοντα αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἠπείρου τῆς Ἀττικῆς διεκρίναμεν τὸ Φάληρον, ὅπερ ἦν ἄλλοτε λιμὴν τῶν Ἀθηνῶν πρὶν ἢ ὁ Θεμιστοκλῆς συλλάβῃ τὴν ἰδέαν νὰ ὀχυρώσῃ τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς. Ἐν Φαλήρῳ ὑπάρχουσι νῦν δύο ἢ τρεῖς εὐτελεῖς καὶ ἔρημοι καλύβαι καταστραφεῖσαι ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ἐφοπλιστῶν. Τὸ ἀγκυροβόλιον ἐνταῦθα εἶνε καλὸν γινόμενον εἰς βάθος δέκα ἢ δώδεκα ὀργυιῶν. Παρὰ τὰς ἀκτὰς εὕρηνται φρέατα κάλλιστα, ἐξ ὧν ὑδρεύονται τὰ προσορμι-

ζόμενα πλοῖα. Ἡ ἐντεῦθεν μέχρις Ἀθηνῶν ἀπόστασις εἶνε πέντε τέταρτα τῆς λεύγης, ἐντεῦθεν δὲ ἡ πόλις κεῖται πλησιέστερον πρὸς τὴν θάλασσαν. Ὁ πλοίαρχος ἡμῶν πλείστας προσπαθείας κατέβαλεν, ὅπως ἀναχαιτίσῃ τοὺς περιηγητάς μας, οἵτινες παντὶ σθένει ἤθελον ν' ἀποβῶσιν εἰς Φάληρον, ὅπου πρὸ τριῶν χιλιάδων ἐτῶν ἐτάφη ὁ σοφὸς Μουσαῖος, ὁ ἐφευρὼν τὴν σφαῖραν καὶ ἀφεὶς ἡμῖν τὰς περὶ κατασκευῆς αὐτῆς γνώσεις....[1].

Εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς ὁλοκλήρου τετάρτου τῆς λεύγης πρὸς δυσμὰς τοῦ Φαλήρου φαίνεται κατὰ τὴν παραλίαν ὁ τόπος, ἐφ' οὗ τέως ἠγείρετο τὸ φρούριον τῆς Μουνυχίας, πολλάκις μνημονευομένης ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ διά τε τὸ κάλλος τοῦ λιμένος αὐτῆς καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, καθὼς καὶ διὰ τοὺς εἰς αὐτὴν ἄσυλον εὑρίσκοντας, οἵτινες, καταδιωκόμενοι ἐν Πειραιεῖ καὶ Φαλήρῳ, κατέφευγον ἐνταῦθα. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἡμετέρων πινάκων τοποθετοῦσι τὴν Μουνυχίαν εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων λευγῶν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Φαλήρου διαστρέφοντες συνάμα τὴν ἀπόστασιν καὶ τὴν γωνίαν τῆς τοποθεσίας αὐτῆς. Νῦν ὁ τόπος οὗτος ἔρημος ὤν, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι, ὀνομάζεται Μακύνα (Macyna), κειμένη ἐπὶ ἄκρας ἀποκρυπτούσης τὴν θέαν τοῦ Πειραιῶς εἰς ὃν κατεπλέομεν. Ἀλλ' ἄνεμος ἀπόγειος πνεύσας αἰφνιδίως σφοδρότατος παρέσυρεν ἡμᾶς πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν τῆς Σαλαμῖνος, τῆς νῦν ἄνευ διακρίσεως Κόλουρι καὶ Σάντα Μπρουσσία καλουμένης. Ὁ ἀντίπνοος οὗτος ἄνεμος ἀπέβη εὐνούστατος εἰς τοὺς ἡμετέρους φιλοπράγμονας, τοὺς διαφλεγομένους ὑπὸ φλογερᾶς ἐπιθυμίας νὰ διαδράμωσι τὴν νῆσον ταύτην, τὴν πάλαι ποτὲ ἀποτελοῦσαν βασίλειον, οὗ τὸ στέμμα ἔφερον ὁ Τελαμὼν καὶ Αἴας, τὴν περιώνυμον διὰ τὴν ἐν αὐτῇ γέννησιν τοῦ ποιητοῦ Εὐριπίδου καὶ ἔνδοξον διὰ τὴν παρ' αὐτὴν καταστροφὴν τοῦ πολυαρίθμου στόλου τοῦ Ξέρξου. Ἀλλ' ἔπνεε σφοδρότατος ἄνεμος διαρκέσας καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα καὶ μὴ ἐπιτρέψας νὰ ἀποβῶμεν εἰς τὴν ξηράν, ὅσον ἐπεθυμοῦμεν ταχύτερον.

Τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα διήλθομεν ἐν ἀφοσιώσει πρὸς τὰ θεῖα καὶ εὐσεβείᾳ, τὸ δὲ πλήρωμα ἐξετέλεσε τὰς κοινὰς προσευχὰς μετὰ μεγάλης εὐλαβείας. Οἱ συμπλωτῆρες δύο Γερμανοί, ὄντες Λουθηρανοί, ἐξήσκησαν τὰ τῆς λατρείας αὐτῶν ὡς εἴθισται παρ' αὐτοῖς· τὸ Πάσχα αὐτῶν καὶ τὸ τῶν Ἑλλήνων συνέπεσεν ἐφέτος μετὰ τοῦ ἡμετέρου, ἡ δὲ μόνη διαφορὰ συνίστατο εἰς τοῦτο, ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ἠρίθμουν τὴν ἑνδεκάτην Ἀπριλίου, ἡμεῖς δὲ τὴν εἰκοστὴν πρώτην.

[1] Παραλείπονται ὅλως ἄσχετά τινα.

Ἠγκυροβολήσαμεν μεταξὺ βράχου τινός, ὅςις εἶνε ἡ νῆσος Ψυττάλεια, καὶ τῆς νήσου Κόλουρι. Ὁ σκόπελος Σκυράδιον (Σκιράδιον) ἐφαίνετο πρὸς ἀνατολὰς πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἀθηνῶν. Δὲν θὰ χρονοτριβήσω ἀναφέρων ὑμῖν τὴν φήμην τῶν πολυθρυλήτων ἐν τῇ ἀρχαιότητι Ψυτταλείας καὶ Σκιραδίου, διότι νῦν εὑρίσκομαι εἰς χώραν τόσον γόνιμον εἰς θαυμαστὰ κατορθώματα ὥστε δὲν ἔχω εἰμὴ νὰ ἐρωτήσω ὑμᾶς πόθεν ἐπιθυμεῖτε ν' ἀρχίσω;

Εὐκόλως ἀνεγνωρίσαμεν τὸν βράχον Κέρας πρὸς τὴν παραλίαν, καθ' ἣν ὁ πορθμὸς τῆς Σαλαμῖνος στενοῦται ἐπὶ μᾶλλον καὶ καθιστᾷ τὴν νῆσον πλησιεστέραν πρὸς τὸ ἔδαφος τῆς ἀρχαίας Ἐλευσῖνος καὶ τῶν Μεγάρων. Ὁ βράχος οὗτος ἐγένετο ἄλλοτε περιβόητος διὰ τὸν μεγαλοπρεπῆ ἀργυροῦν θρόνον, ἐφ' οὗ καθήμενος ὁ Ξέρξης ἐθεᾶτο τὴν μεταξὺ τοῦ στόλου αὐτοῦ καὶ τοῦ τῶν Ἑλλήνων ναυμαχίαν.

Πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν τοῦ βράχου σχηματίζεται λιμὴν ἱκανῶς καλὸς ὀνομαζόμενος Πόρτο-Λόγκο ἢ λιμὴν τῶν τριήρων (γαλερῶν). Ἐνταῦθα εὕρηται πορθμευτικὴ λέμβος διαπορθμεύουσα τοὺς ἐκ Σαλαμῖνος εἰς Ἀθήνας μεταβαίνοντας, ἀφ' ὧν ὁ λιμὴν οὗτος ἀπέχει δύο λεύγας.

Τὴν πρωΐαν τῆς Δευτέρας τῆς 22 Ἀπριλίου ὁ ὅμιλος τῶν περιηγητῶν ἐπιβὰς λέμβου κατηυθύνετο πρὸς τὸν λιμένα τῆς Σαλαμῖνος. Τούτους συνώδευσα κἀγώ, μεθ' ὧν προσωρμίσθημεν εἰς ὅρμον τινὰ στενώτατον, διανοιγόμενον πρὸς μεσημβρίαν τῆς νήσου καὶ ἔχοντα μέχρι τοῦ μυχοῦ μῆκος μιᾶς λεύγης. Ἀποβάντες εἰς τὴν ξηρὰν κατὰ τὴν ἄκραν τοῦ ὅρμου εὕρομεν ἑκατοντάδα ἄντρων καὶ διακοσίας περίπου πενιχρὰς καλύβας, ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται ἡ πρωτεύουσα τῆς νήσου καὶ τὰ ἐλεεινὰ λείψανα τοῦ βασιλείου τοῦ Αἴαντος. Οἱ κάτοικοι δὲν ὑπερβαίνουσι τοὺς τετρακοσίους, ἐπὶ τοῦ προσώπου δ' αὐτῶν εἰκονίζεται ἡ ἀπόγνωσις. Εὐθὺς ὡς διακρίνουσιν ἐν τῇ θαλάσσῃ λέμβον τινὰ καταφεύγουσι δρομαίως εἰς τὰ μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένα σπήλαια αὐτῶν διὰ τὸν φόβον τῶν πειρατῶν, οἵτινες πολλάκις ἐπερχόμενοι ἀπάγουσι καὶ ἀπεμπολοῦσιν αὐτούς· διὰ τοῦτο εὐθὺς ὡς εἶδον ἡμᾶς ἐτράπησαν εἰς φυγήν, ἡμεῖς δὲ ἠκούομεν τὰς κραυγὰς αὐτῶν διωκόντων τὰ κτήνη πρὸς τὰ κρησφύγετα αὐτῶν ὅπως τὰ διασώσωσιν ἀπὸ τῆς διαρπαγῆς. Εἷς ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐπρόφθασε γέροντά τινα μὴ δυνάμενον ἕνεκα γήρατος νὰ τρέχῃ. Διεβεβαιώσαμεν αὐτὸν καὶ ἐπείσαμεν διὰ θωπειῶν καὶ ἐκ τοῦ σχήματος ἡμῶν ὅτι δὲν εἴμεθα πειραταὶ καὶ παρεκαλέσαμεν ὅπως μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὸ στόμιον κρησφυγέτου τινός, ἐξ οὗ ἐπὶ τῇ προσκλήσει αὐτοῦ ἐξῆλθον πέντε ἢ ἓξ νησιῶται. Καθησυχάσαμεν αὐτοὺς

καὶ ἐζητήσαμεν ζωοτροφίας ἀπέναντι τιμήματος, ὅπερ προκατεβάλομεν αὐτοῖς. Συνήγαγον τοὺς ἄνδρας καὶ τὰ κτήνη. Ἠγοράσαμεν πέρδικας πρὸς ἓν *τιμὸν* τὴν δωδεκάδα, τὰς ὁποίας, ὡς μᾶς εἶπον, ἀκριβοπώλουν· τὰ τιμὸν ἔχουσι μεγάλην κυκλοφορίαν κατὰ τὰ μέρη ταῦτα, ἀλλὰ μᾶς εἶπον ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ κυκλοφορήσωσιν αὐτὰ ἐν Ἀθήναις, ὅπου εἶχον ἀπαγορευθῆ, διότι οἱ Ἰταλοὶ ἔμποροι ἔφερον πολλὰ κίβδηλα παραχαραχθέντα ἐν τοῖς ὄρεσι τῆς Γενούης· οὐχ ἧττον ἤλπιζον ὅτι θὰ ἐξεποίουν αὐτὰ ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου. Παρέθεσαν ἡμῖν γεῦμα ἐντὸς μικρᾶς τινος ἐκκλησίας, ἧς ὁ ἱερεὺς ἀπεδήμει εἰς Ἀθήνας. Δὲν ἠθέλομεν νὰ φάγωμεν ἐντὸς αὐτῆς ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἱερότητα τοῦ τόπου, ἀλλ' οὗτοι ἐνεθουσιάσθησαν μὲν ἐκ τῆς εὐλαβείας ἡμῶν, μᾶς εἶπον ὅμως ὅτι αὐτὸς ὁ πανάγαθος Θεὸς μᾶς ἔδιδε τὴν τροφὴν καὶ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀποποιώμεθα τὴν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ εἴσοδον. Ἔδωκαν ἡμῖν οἶνον μετρίας ποιότητος, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ἦτο ἐξαίρετον ἀντληθὲν ἔκ τινος παρὰ τὴν ἐκκλησίαν πηγῆς, ἣν χιλιάκις κατηράσθησαν οἱ δυστυχεῖς οὗτοι ὡς προσελκύουσαν πολλάκις τοὺς πειρατὰς πρὸς ὕδρευσιν.

Νομίζω ὅτι κατὰ τὴν ἀνὰ τὴν νῆσον ἐκδρομὴν ἡμῶν εὕρομεν χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν τὸ σπουδαστήριον τοῦ ποιητοῦ Εὐριπίδου, ἐν ᾧ συνέθετό τινας τραγῳδίας αὐτοῦ· διότι ἡ ἱστορία ἀναφέρει ὅτι πρὸς ἀποφυγὴν περισπασμῶν τοῦ νοῦ εἰργάζετο ἐντὸς ζοφερωτάτου τινὸς σπηλαίου τῆς νήσου, τοιαῦτα δὲ σπήλαια διετρέξαμεν πλεῖστα..........

Ἐπιστρέψαντες εἰς τὸ πλοῖον ἡμῶν περὶ τὴν δεκάτην ὥραν εὕρομεν ἐπ' αὐτοῦ τὸν πρόξενον τῆς Γενούης καὶ τὸν δραγομᾶνον αὐτοῦ ἢ διερμηνέα, οἷον ἔχει ἕκαστος πρόξενος πρὸς διευκόλυνσιν τῶν μετὰ τῶν Τούρκων διαπραγματεύσεων. Ὁ πλοίαρχος ἡμῶν συνενοήθη μετ' αὐτῶν περὶ τῶν συνήθων δικαιωμάτων τῶν καταβαλλομένων ὑπὸ ἑκάστου πλοίου ἐν Πειραιεῖ, ἤτοι δύο τοῖς ἑκατὸν εἰς τὸν πρόξενον, δύο τοῖς ἑκατὸν εἰς τὸν διερμηνέα καὶ τρία τοῖς ἑκατὸν εἰς τὸν βοϊβόδαν κύριον τῶν τελωνείων τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκανόνισαν ὡσαύτως τὰ δῶρα, ἅτινα ἔδει νὰ προσφέρωσιν εἰς τοὺς τούρκους ἀξιωματικοὺς καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν Καδῆν, ὅστις ἔχων δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλῃ φόρους ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων τῶν ἐξ Ἀθηνῶν ἐξαγομένων ὑπὸ τῶν ξένων ἠδύνατο μὴ φιλοδωρούμενος νὰ ἐπιβάλῃ τοιούτους βαρεῖς. Ἐξ Ἀθηνῶν γίνεται ἐξαγωγὴ μετάξης, ἐλαίων, δερμάτων καὶ βαλανιδίων, ὧν σημαντικὴν ποσότητα ἐξάγουσιν οἱ Ἑνετοὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ χρησιμοποιοῦσιν αὐτὰ ἐν τοῖς βυρσοδεψείοις πρὸς κατεργασίαν τῶν δερμάτων. Τὰ κενὰ πλοῖα, ἅτινα δὲν παραλαμβάνουσι φορτίον ἔκ τινος λιμένος, ἀλλὰ μόνον

προσορμίζονται, δὲν ἀπαλλάσσονται τῆς πληρωμῆς ἑνὸς σκούδου εἰς τὸν οἰκεῖον πρόξενον διὰ δικαίωμα ἀγκυροβολήσεως· ἀλλὰ διὰ τῶν δύο τοῖς ἑκατὸν ὁ πρόξενος ὑποχρεοῦται νὰ ἐργάζηται διὰ τὴν πώλησιν τῶν ἐμπορευμάτων καὶ νὰ ἐπιμελῆται ἰδίᾳ τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους αὐτοῦ. Εἶνε δικαστὴς τῶν ἐμπορικῶν διαφορῶν τῶν ἀναφυομένων μεταξὺ ἐμπόρων τῆς αὐτῆς σημαίας, ἁμιλλωμένων τίς νὰ ἔχῃ εὐρυτέραν δικαιοδοσίαν καὶ τίς νὰ τηρήσῃ κάλλιον τὰ προνόμιά του· τοῦτο δὲ καθιστᾷ αὐτοὺς ἀντιζήλους πρὸς ἀλλήλους καὶ πολλάκις περιάγει αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν ἢ πτώχευσιν. Διότι τὰ χριστιανικὰ ἔθνη τὰ μὴ ἔχοντα πρέσβυν ἢ πρόσεδρον παρὰ τῇ Πύλῃ δὲν ἔχουσι δικαίωμα ἀντιπροσωπεύσεως διὰ προξένων, εἶνε δὲ ἠναγκασμένα νὰ τίθενται ὑπὸ τὴν προστασίαν προξένου τινὸς ἐγκατεστημένου. Συμβαίνουσι δὲ διηνεκεῖς σπουδαρχίαι περὶ ἐπικρατήσεως· ἕκαστος τούτων περιέρχεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξοικονομῇ χρηματικῶς τοὺς πασάδες καὶ διοικητὰς (Sangiacs) ὅπως ἀποκλείσῃ τὸν ἀνταγωνιστήν. Κέκτηνται δὲ μεγάλην ἐπιτηδειότητα οἱ τοῦρκοι ἀξιωματικοὶ ὅπως προσποιῶνται πολλάκις ὅτι εὐνοοῦσιν ἔθνος τι καὶ οὕτω φορολογῶσι τὰ ἄλλα. Οὕτως οἱ Τοῦρκοι ἀπαιτοῦσι χρήματα παρὰ πάντων. Ἔτι δὲ καὶ ὅταν πρὸς τούτοις προσποιῶνται ὅτι θέλουσι νὰ παραπέμψωσι τὰς ἡμετέρας δίκας ἐνώπιον τοῦ τουρκικοῦ δικαστηρίου, πρέπει ὁ ἐνδιαφερόμενος νὰ κρατῇ εἰς χεῖρας τὸ βαλλάντιόν του, ὅπως ἀναστείλῃ τὴν ἀπειλὴν καὶ ἀποτρέψῃ τὸ πραξικόπημα. Καὶ οἱ Ἀρμένιοι ὡσαύτως ἐγείρουσι διαφοράς, ἐπειδὴ δὲ δὲν ἔχουσι δικαίωμα προξενείας, οἱ ἄλλοι πρόξενοι ἀνθαμιλλῶνται ὅπως προσελκύσωσιν αὐτοὺς καὶ οὕτω καταστρέφονται.

Ἄλλοτε μόνος ὁ πρέσβυς τοῦ Αὐτοκράτορος ὑπῆρχεν, ὅστις δὲν ἀνεμιγνύετο εἰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, ἀλλ᾽ἀπὸ τεσσάρων ἢ πέντε ἐτῶν, ἤτοι ἀπὸ τῆς εἰρήνης τῆς συνομολογηθείσης μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς ἐν Οὐγγαρίᾳ Neuhauzel, ἐπειδὴ κατηρτίσθη ἐν Βιέννῃ ἐμπορικὴ ἑταιρεία ἐργαζομένη ἐν Τουρκίᾳ διὰ τοῦ Δουνάβεως, ὁ πρέσβυς οὗτος νῦν ἐκπληροῖ καθήκοντα προξενείας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔνθα δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλοι πρόξενοι ἐκτὸς τῶν πρέσβεων καὶ προσέδρων.

Ἐπειδὴ τὸ Γαλλικὸν ἔθνος συντηρεῖ ἐν Ἀθήναις ἐκκλησίαν, πᾶν πλοῖον ὑπὸ τὴν ἡμετέραν σημαίαν χορηγεῖ ὑπὲρ αὐτῆς πέντε σκοῦδα· Καὶ ὁ βοϊβόδας δὲ ἀπαιτεῖ παρ᾽ἡμῶν πλείονα ἢ παρ᾽ἄλλων ἐθνῶν· ἀλλὰ πιθανῶς ἡ φήμη τῶν ὅπλων τοῦ βασιλέως καὶ ἡ σύνεσις τῶν πρεσβευτῶν αὐτοῦ θὰ ἐπιφέρωσι ταχέως τὴν δέουσαν θεραπείαν. Ἐν τούτοις τοῦτο δὲν διευκολύνει ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰς ὑποθέσεις τοῦ προξένου

ἡμῶν Καστεινιέ, καίτοι οὗτος ἔχει ἔτι τὸν τίτλον καὶ τὰ καθήκοντα προξένου τοῦ Μωρέως, ὑπ' αὐτὸν δὲ ὑπάγονται οἱ ἐν Πάτραις, Ναυπλίῳ καὶ ἀλλαχοῦ ὑποπρόξενοι. Διὰ τοῦτο προτίθεται νὰ ἐκχωρήσῃ τὰ πάντα εἰς τὸν ἀδελφόν του. Τὸ προξενεῖον, συμπεριλαμβανομένων καὶ πάντων τῶν ἐξόδων, δὲν ἀποφέρει αὐτῷ πεντακόσια φράγκα ἐτησίως. Μέμφεται διὰ τῆς γινομένης αὐτῷ ζημίας τὰς μυστικὰς μηχανορραφίας τοῦ Ζιρώ, ὅστις συνεννοούμενος μετὰ πολλῶν ἐμπόρων Γάλλων ὑποχρεοῖ αὐτοὺς νὰ προσφεύγωσιν ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν σημαίαν, ὅπερ μεγάλως ζημιοῖ τὴν ἡμετέραν, καὶ θὰ βλάψῃ αὐτὴν ἔτι μᾶλλον ὅταν ὁ Ζιρὼ ἀναλάβῃ τὸ προξενεῖον τῆς Γενούης. Ἐπειδὴ δὲ ἐπληροφορήθην ὅτι θὰ ἀναλάβῃ (ὁ Ζιρὼ) τοῦτο πρὸ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχωρήσεώς μου, ἀπεφάσισα ἀπόφασιν, ἣν καὶ οἱ φίλοι μου ἐπεδοκίμασαν. Ὁ ἔρως καὶ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος μου, ἅτινα ἰσχυρῶς ἐπενήργουν ἐν τῇ καρδίᾳ μου, καὶ ὧν ἐφαίνετο ἐντελῶς ἀπεστερημένος θέλων νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ ἔθνος ἀποσπασθὲν τῆς Γαλλικῆς σημαίας, μὲ ἠνάγκασαν νὰ σκεφθῶ ἐγκαίρως πρὸς λῆψιν προφυλάξεων κατὰ τὰς συναντήσεις, εἰς ἃς θὰ εὑρισκόμην μετ' αὐτοῦ. Ἐσκέφθην ὅτι ἐὰν παριστάμην ὡς Γάλλος ἐν Ἀθήναις, θὰ ἠναγκαζόμην καὶ ἐκ καθήκοντος καὶ ἐκ κλίσεως νὰ ἐξωθήσω αὐτὸν ἐν ταῖς συνομιλίαις περὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ προξενείου· ἀλλ' ἡ μικρὰ ἐξωτερικὴ ἐπιβολὴ ἑνὸς ἀθλίου ἐν τῷ κόσμῳ, ὡς ἤμην ἐγώ, δὲν ἤθελε προσπορίσει τῇ Γαλλίᾳ μεγάλην ὠφέλειαν καὶ ἂν διήγειρον μέγαν πάταγον. Ἄλλως εἶχον ἀνάγκην τοῦ πλοιάρχου μας, μεθ' οὗ ἕνεκα τούτου θὰ συνεκρουόμεθα. Οὕτω παρεκάλεσα πάντας τοὺς συμπλωτῆρας νὰ λέγωσιν ὅτι εἶμαι Γενουάτης πρὸς ἀποφυγὴν ἀνωφελῶν συζητήσεων, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Τέλος εἰσεπλεύσαμεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς κατὰ τὴν πρώτην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν, διότι ἡ Σαλαμὶς μόλις ἀπέχει ἐντεῦθεν τρεῖς λεύγας. Παρετηρήσαμεν κατὰ τὴν μικρὰν ταύτην θαλασσοπορίαν, ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ ῥεύματα φέροντα πρὸς τὴν ξηράν.

Ἡ ξηρὰ τοῦ Πειραιῶς κυρτοῦται εἰς τρία διάφορα τόξα καὶ σχηματίζει διὰ τῶν ἑλιγμῶν αὐτῆς τρεῖς λιμένας, οὓς ἡ ἀγκυροβόλησις, ἡ προφύλαξις καὶ ἡ χωρητικότης καθιστῶσι θαυμασίους καὶ δικαιολογοῦσι καλῶς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεμιστοκλέους προτιμήσαντος τούτους τοῦ Φαλήρου. Τετρακόσια πλοῖα δύνανται ἀνέτως νὰ ἀγκυροβολήσωσιν ἐν αὐτοῖς εἰς βάθος ἐννέα, δέκα καὶ δώδεκα ὀργυιῶν, εἴς τινα δὲ μέρη καὶ μέχρι δεκαπέντε. Προασπίζονται ἐκ δυσμῶν ὑπὸ τῆς νησῖδος *Βελβίνης*, ἣν σήμερον καλοῦσι *Βλένδαν*. Ἡ νῆσος εἶνε ἀκατοίκητος, ἀλλὰ τὰ πλοῖα προσεγγίζουσιν εἰς αὐτὴν πρὸς ξύ-

λευσιν. Ὁ μεσαῖος ἐκ τῶν τριῶν λιμένων ὀνομάζεται Πόρτο-Λιόνε· ὁ μυχὸς αὐτοῦ ἢ λεκάνη ἔχει διεύθυνσιν ΒΒΑ, ἡ δὲ εἴσοδος αὐτοῦ εἶνε στενή, ὅπερ συντελεῖ εἰς τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῦ. Φαίνονται ἔτι ἐπὶ τῶν βράχων τῆς θαλάσσης αἱ ἁλικρηπῖδες αἱ ὑποστηρίζουσαι τὴν ἅλυσιν ἥτις ἔκλειε τὴν εἴσοδον. Πρὸς τὸν μυχὸν σχηματίζεται μικρὰ λεκάνη, ὅπου προσορμίζονται αἱ τριήρεις (γαλέραι). Τὸ μέρος τοῦτο οἱ Ἰταλοὶ καλοῦσι *Δάρσε* ἢ *Δαρσίνε*. Οἱ δὲ ἀρχαῖοι ὠνόμαζον ἕνα ἐκ τῶν τριῶν λιμένων Ἀφροδίσιον, ὡς ἐκ τοῦ ἐκεῖ που ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης, τὸν δεύτερον Κάνθαρον, ὀνομασθέντα οὕτω ἐκ τοῦ ἥρωος Κανθάρου, καὶ τὸν τρίτον Ζέαν, προωρισμένον εἰς ἐκφόρτωσιν τοῦ σίτου.

Ἅμα ἀποβάντες εἰς τὴν ξηράν, τὸ πρῶτον, ὅπερ ἐπράξαμεν, ἦτο νὰ καταρασθῶμεν τοὺς Ῥωμαίους καὶ τὸν βάρβαρον ὕπατον Σύλλαν, οἵτινες μετὰ τὴν δήωσιν τῶν Ἀθηνῶν πρὸ 1754 ἐτῶν κατέστρεψαν ὡσαύτως καὶ τὸν Πειραιᾶ. Ἠσθάνθημεν λοιπὸν μεγάλην λύπην ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς ἐρημώσεως καὶ μονώσεως τοῦ Πόρτο-Λιόνε.

Διηρωτώμεθα περὶ τῶν περιφήμων ναῶν τοῦ Διός, τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἀφροδίτης, περὶ τῶν πέντε ἐκείνων στοῶν, αἵτινες συνδεθεῖσαι πρὸς ἀλλήλας ἐκλήθησαν *Μακρὰ Στοὰ* κατὰ μίμησιν τῆς ἐν Ἀθήναις τοιαύτης, περὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Βάκχου, περὶ οὗ λόγον ποιοῦνται ὅ τε Θουκυδίδης καὶ Ξενοφῶν, περὶ τῆς μεγάλης ἐκείνης δημοσίας ἀγορᾶς, τῆς τοῦ Ἱπποδάμου καὶ περὶ τῆς περιβοήτου βιβλιοθήκης τοῦ φιλοβίβλου Ἀπελλίκοντος (Appollicon), ἐν ᾗ ἀπέκειντο τὰ ἀπαράμιλλα ἐκεῖνα ἀντίγραφα, ἅτινα γινώσκομεν μόνον ἐκ τῆς ἀπαριθμήσεως Διογένους τοῦ Λαερτίου. Ἡλίκη ἀπώλεια καὶ ὀδύνη διὰ τοὺς φιλολόγους! Διηρωτώμεθα περὶ τοῦ δικαστηρίου τῆς Φρεαττοῦς, περιωνύμου διὰ τὰς συνεδρίας τῶν δικαστῶν αὐτοῦ καθημένων κατὰ τὰς ποινικὰς ὑποθέσεις παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης, καὶ διὰ τὰς προνομίας τῶν ἐνόχων ἀπολογουμένων ἀπὸ τοῦ πλοίου πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς ξηρᾶς ἀκροωμένους δικαστάς. Τέλος διεπυνθανόμεθα περὶ τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐκείνης Σκευοθήκης, ἀριστουργήματος τοῦ ἀπαραμίλλου ἀρχιτέκτονος Φίλωνος, περὶ τῶν θαυμαστῶν ἐκείνων νεωσοίκων προφυλασσόντων τὰς τριήρεις. Ἔπρεπε δὲ νὰ προβάλλωμεν πρὸς ἀλλήλους τὰς ἐρωτήσεις ταύτας, διότι οὐδὲ εἷς κάτοικος φαίνεται πλέον ἐνταῦθα. Ποῦ οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι, καθ' οὓς ἐκ τοῦ λιμένος τούτου ἀνήγοντο συγχρόνως τετρακόσιαι νῆες, πολυπληθὴς δὲ λαὸς ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀπειρία ναυτῶν ἀφ' ἑτέρου ἀνεκραύγαζον ἀμοιβαίως ἀποχωριζόμενοι *Ἀγαθῇ Τύχῃ* (καλὴ τύχη), *Εὔπλοια* (καλὸν κατευόδιον), *Πρόνοια σώζουσα* (εἴθε ἡ θεία Πρόνοια νὰ μᾶς διασώζῃ); Τί ἐγένοντο, ἐλέγομεν, τοσοῦτοι *Θαλασ-*

σάρχαι ἢ ἀρχηγοὶ στόλου, καὶ οἱ δύο ἐκεῖνοι ἄρχοντες, οὓς ἐκάλουν *Ἀποστόλους* καὶ οὓς ἡμεῖς θὰ ὠνομάζομεν *Φροντιστὰς τοῦ ναυτικοῦ*; Τέλος οἱ Τριηράρχαι ἐκεῖνοι, ἢ εὔποροι πολῖται οἱ ὑποχρεούμενοι νὰ ναυπηγῶσι καὶ ἐξαρτύωσιν ἰδίᾳ δαπάνῃ τριήρεις ἀναλόγως τῷ πλούτῳ αὐτῶν; Ὁποία θαυμαστὴ τάξις, καὶ ὁποία ἀστυνομία! Ὁ πολίτης ὁ κεκτημένος περιουσίαν δεκαοκτὼ χιλιάδ. δραχμῶν ἦν Τριήραρχος καὶ ἐξήρτυε μίαν τριήρη, ἐξήρτυε δὲ δύο ἂν ἐκέκτητο διπλασίαν ταύτης περιουσίαν, ἀλλὰ δὲν ὑπεχρεοῦτο εἰς τὸν ἐξοπλισμὸν περισσοτέρων τῶν τριῶν τριήρων· ὅτε δὲ δὲν εὑρίσκοντο πολλοὶ πολῖται δυνάμενοι νὰ ἐξοικονομῶσιν ἕκαστος ἰδίᾳ τὸ ποσὸν τῶν δεκαοκτὼ χιλιάδων δραχμῶν, ὅσαι ἀπῃτοῦντο διὰ τὰς τριήρεις, συνηταιρίζοντο πολλοὶ πολῖται, ὅπως ὁμοῦ κατασκευάσωσιν ὅ,τι εἷς μόνος ὑπεχρεοῦτο· ἀλλ' οὐδεὶς παρεπονεῖτο. Ὁ πολίτης, ὁ θέλων ν' ἀπαλλαγῇ τῆς δαπάνης ταύτης, ἠδύνατο ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἕτερός τις ἦν πλουσιώτερος αὐτοῦ, ὅστις ἐτίθετο εἰς τὴν θέσιν τοῦ καταγγέλλοντος. Ἴδετε πῶς τὸ πνεῦμα τοῦ θαυμασίου τούτου λαοῦ κατεμερίζετο εἰς ἔρωτα πρὸς τὰ γράμματα καὶ εἰς ἔρωτα πρὸς τὴν ναυσιπλοΐαν. Ἕκαστος πατὴρ ὤφειλεν ἀναγκαίως νὰ διδάξῃ τοὺς υἱοὺς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ *κολύμβημα*, ἐκ τοσούτων δὲ περιφήμων νόμων, οὓς ἐπέβαλον αὐτοῖς, ὀλίγους διετήρησαν μετὰ τοσαύτης αὐστηρότητος μεθ' ὅσης τοῦτον.

Ὁ Πειραιεὺς ἔσχε τὴν δόξαν νὰ ἴδῃ ἐν τῷ περιβόλῳ τῶν τειχῶν αὐτοῦ τινας ἐκ τῶν πρώτων φιλοσοφικῶν σχολῶν..........

Κατὰ μετάφρασιν Β.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΕΓΓΡΑΦΑ

[Τὰ ἑξῆς τρία σιγίλλια περιέχονται ἐν πολυτίμῳ χειρογράφῳ Δοσιθέου τοῦ Πάνυ, φέροντος τὴν ἐπιγραφὴν «Νομικὴ συναγωγή», καὶ ἀποτεθησαυρισμένου ἐν τῇ πλουσίᾳ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγιοταφιτικοῦ Μετοχίου. Ἐδημοσιεύθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ Κ. Σάθα ἐν τῷ Ἀττικῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ 1871].

Α'

ΣΙΓΙΛΛΙΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ

† Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου γράμματος τοῦ πάλαι ἀοιδίμου κὺρ Διονυσίου, ἐπικυρωθέντος καὶ ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ κὺρ Διονυσίου.

† *Διονύσιος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.*

Καὶ τοῦτο σὺν ἄλλοις ἔθος ἐπικρατοῦν ἐνεργεῖται παρὰ τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, διηνεκῶς ἐπικυροῦν δηλονότι τὸν τῆς ἡμέρας πατριάρχην οἰκουμενικόν, τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἀοιδίμων πατριαρχῶν σωζόμενα γράμματα, ὅσα ἐπ' εὐλόγοις αἰτίοις ἔφθασε γενέσθαι περὶ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, τοῦτο μέν, πρὸς κραταιοτέραν ἀσφάλειαν τῶν δι' ἐκείνων τῶν γραμμάτων τυπωθέντων πραγμάτων καὶ δαψιλευθέντων τινῶν προνομίων, τοῦτο δέ, πρὸς διαμονὴν μείζονα χρονικῆς παρατάσεως, διὰ τῆς τῶν γραμμάτων καὶ πραγμάτων ἀνανεώσεως, τούτῳ γὰρ καὶ μόνῳ τῷ τρόπῳ, διὰ τῆς κατὰ καιροὺς ἀνανεώσεως, πέφυκεν οὐ μακρὰν τὰ πράγματα παρατείνεσθαι· ἐπειδὴ τοιγαροῦν ἐνεφανίσθη καὶ ἡμῖν ἤδη γράμμα παλαιγενὲς πατριαρχικόν, τοῦ πρόπαλαι ἀοιδίμου πατριάρχου κὺρ Διονυσίου, διαλαμβάνον περὶ τοῦ ἱεροῦ καὶ σεβασμίου μοναστηρίου τῆς ὑπεραγίας μου Θεοτόκου τῆς Καισαριανῆς ἐπικεκλημένου, τοῦ κατὰ τὸ Ὑμήττιον ὄρος τῶν Ἀθηνῶν κειμένου, σὺν τῷ μετοχίῳ αὐτοῦ, τῆς Θεοπίστης λεγομένου, ὡς ἀνέκαθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ καταρξεως, ἐφάνη ἐλεύθερον γεγονὸς καὶ ἀσύδοτον, παρά τε τῆς τότε

λατινικῆς αὐθεντείας, ὡσαύτως καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς συγκατανεύσεως καὶ συμπράξεως, πάσης τε δουλοσύνης ἀνώτερον, καὶ παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ κατὰ τόπον μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ἀκυρίευτον· φησὶ γὰρ οὑτωσὶ κατὰ λέξιν τὸ τοῦ Διονυσίου γράμμα· «καὶ τὸν κατὰ καιροὺς »δὲ λαγχάνοντα ἀρχιερέα Ἀθηνῶν, τῶν τῆς μονῆς μηδὲν πραγμα»τεύεσθαι παρακελευόμεθα, μηδὲ κατάρχειν αὐτὴν ἐν οἵῳ δή τινι »πράγματι, μηδὲ δούλην αὐτοῦ ὑπονοεῖν, ἢ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ »εἶναι, μηδὲ ὑπὸ τὴν χώραν αὐτοῦ ὑποτάττεσθαι λέγομεν, ἐπειδὴ ἔκ»παλαι τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς διὰ γραμμάτων ἀρχαίων εὕρομεν ἔχειν, »ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸν ἡγούμενον αὐτόν, ἢ τοὺς τῆς μονῆς ἀδελφοὺς ὁρίζειν »ἔχει, ἢ ἐξουσιάζειν, ἢ κρίνειν, ἢ ἐξετάζειν, ἐπειδὴ ἐκ παλαιᾶς ἐπι»κρατείας οὐδένα τῶν ἀποιχομένων ἀρχιερέων εὕρομεν ἔχειν τοιοῦ»τόν τι, ἄνευ καὶ μόνου τοῦ ἰδίου μνημοσύνου, τοῦτο γὰρ καὶ μόνον »ἐδόθη αὐτῷ τὸ μνημονεύεσθαι, τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα ἐν ἐλευθερίᾳ κεῖ»σθαι τῇ μονῇ παρελάβομεν, καὶ ἡμεῖς ὁμοίως τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς »ὑπερασπιζόμενοι ἐπικυροῦμεν, καὶ ἐπιβεβαιοῦμεν αὐτήν, καὶ παρα»κελευόμεθα, μήτε ἀρχιερέα, μήτε ἱερέα, μήτε τινὰ τῶν λαϊκῶν μη»δέποτε χεῖρα δυναστείας ὀρέγειν, κατὰ τῆς μονῆς, ἢ τῶν αὐτῆς». ταῦτα μὲν οὖν τὰ αὐτολεξεὶ κείμενα, ἐν τῷ διαληφθέντι τοῦ κὺρ Διονυσίου γράμματι, καὶ μέχρι τῆς δεῦρο τὸ ἱερὸν αὐτὸ μοναστήριον, πάντη ἐλεύθερον εὑρίσκεται, καὶ ἀσύδοτον ἀπὸ παντοίας ἀσυδοσίας βασιλικῆς τε καὶ ἐκκλησιαστικῆς. Ἐπὶ δὲ τούτοις ἐνεφανίσθησαν καὶ ἕτερα γράμματα, τῆς τε λατινικῆς αὐθεντείας, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας, διαλαμβάνοντα εἶναι τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου τῆς Καισαριανῆς τὸ κατὰ τὰς Ἀθήνας γυναικεῖον καταγώγιον, τὸ καλούμενον μέγα μοναστήριον τῆς Παναγίας Παντανάσσης, προσηλωθὲν αὐτῷ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπό τινος Νικολάου Μπονεφατζῆ τὴν κλῆσιν ἔχοντος, ὡς ἴδιον ἐκείνου πρᾶγμα, καὶ κτῆμα προϋπάρχον, αὐθεντικοῖς τε γράμμασι καὶ ἐκκλησιαστικοῖς ἐπικυρωθέν, τοῦ ἐλεύθερον συνδιατελεῖν τοῦτ᾽ αὐτῷ καὶ ἀδούλωτον, ἕως τε τῆς παρούσης ἡμέρας, σὺν τῷ διαληφθέντι μετοχίῳ αὐτοῦ τῆς Παντανάσσης, ἐδεήθησαν δὲ οἱ ἐν αὐτῷ συνασκούμενοι πατέρες ἐπικυρωθῆναι καὶ παρ᾽ ἡμῖν τὰ παλαιγενῆ αὐτῶν γράμματα, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν συνήθειαν, πρὸς κραταιοτέραν ἀσφάλειαν· τούτου χάριν τὴν αἴτησιν αὐτῶν ὡς εὔλογον εὐμενῶς ἀπεδεξάμεθα, καὶ τῷ ἔθει τοῦ οἰκουμενικοῦ τούτου θρόνου, κατὰ τοὺς πρὸ ἡμῶν ἀοιδίμους πατριάρχας χρώμενοι, ἅτε οὐχ ἧττον τῶν ἄλλων, τῆς τῶν ἁγίων ἁπανταχοῦ ἐκκλησιῶν, τοῦ Θεοῦ προκοπῆς καὶ βελτιώσεως φροντίζοντες, γράφομεν καὶ

ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς, μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων, καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα πάντα μὲν τὰ παλαιγενῆ καὶ ἀρχαῖα γράμματα, ὅσα διαλαμβάνει περὶ τοῦ μοναστηρίου αὐτοῦ, τῆς Παναγίας τῆς Καισαριανῆς, καὶ τοῦ ὑποκειμένου αὐτῷ μετοχίου, τοῦ καλουμένου μεγάλου Μοναστηρίου, τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Παντανάσσης, ἔχωσι καὶ παρ' ἡμῖν τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχύν, ἀμετάθετα διαμένοντα εἰς τὸν ἑξῆς ἅπαντα χρόνον καὶ ἀμετάτρεπτα· τὸ δὲ ἱερὸν αὐτὸ μοναστήριον τῆς Καισαριανῆς σὺν τῷ ἰδίῳ μετοχίῳ τῆς Παναγίας Παντανάσσης, κατὰ τὰ ἀρχαῖα αὐτοῦ προνόμια, ὑπάρχῃ διὰ παντὸς πάντῃ καὶ παντοίως ἐλεύθερον καὶ ἀσύδοτον τελείως μετὰ πάντων τῶν κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτῶν κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, καὶ ἀδούλωτον, καὶ ἀκαταπάτητον, καὶ ἀνενόχλητον, καὶ ἀνεπηρέαστον, μηδενὸς τῶν πάντων ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ, καὶ αὐτοῦ τοῦ κατὰ τόπον μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ἔχοντος ἄδειαν κατεπεμβαίνειν αὐτοῦ ποτε, καὶ κατεξουσιάζειν, ἢ ζητεῖν λαμβάνειν τι ὁλοτελῶς, ἀρκουμένῳ μόνῳ τῷ μνημοσύνῳ αὐτοῦ, καθάπερ ἐδόθη αὐτῷ καθ' ἅπαξ, τὸ μνημονεύεσθαι δηλονότι ἐν αὐτῷ, κατὰ πάσας τὰς ἱερὰς τελετάς· ἐν δὲ τῷ μετοχίῳ τῆς Παντανάσσης, ὡσαύτως τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἀσυδοσίας ἐπικρατούσης, πάντα τὰ αὐτοῦ εἰσοδήματα, καὶ τὰς κληρονομίας τῶν ἀποθνησκουσῶν ἐν αὐτῷ μοναζουσῶν γυναικῶν ἔχῃ καὶ κερδαίνῃ τὸ μοναστήριον τῆς Καισαριανῆς ἅπαντα, μὴ τολμῶντός τινος τῶν ἐξ ἑτέρας μονῆς ἱερομονάχων εἰσέρχεσθαι καὶ ἀποκείρειν τινὰ τῶν προσερχομένων γυναικῶν τῇ μοναστικῇ πολιτείᾳ παντάπασι· πλὴν τούτων τῶν τῆς Καισαριανῆς πατέρων, ὑφ' ὧν καὶ ἐφημερεύεται τὸ μετόχιον, καὶ ἐπισκέπτεσθαι, κατὰ τὴν περίληψιν τῶν ἐν αὐτοῖς ἀρχαιοτάτων γραμμάτων, καὶ ἁπαξαπλῶς εἰπεῖν, ὅσα ἐξ ἀρχαίας φιλοτιμίας ἐπεβραβεύθησαν τῷ αὐτῷ μοναστηρίῳ σὺν τῷ μετοχίῳ αὐτοῦ, παρακελευόμεθα διαμένειν κεκυρωμένα, καὶ ἀπαρασάλευτα, κατὰ τὰ γράμματα τῶν πρὸ ἡμῶν ἀοιδίμων πατριαρχῶν· ὃς δ' ἂν ὀψέποτε φανείη ἀθετῶν τι τῶν τυπωθέντων περὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ, καὶ χεῖρα δυναστείας ἐπιβαλεῖν αὐτῷ βουληθείη πλεονεκτικῶς πως, καὶ ζημιῶσαι, καὶ βλάψαι αὐτό, ὁποίας ἂν εἴη τάξεως καὶ βαθμοῦ..... Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἐπιβεβαιωτήριον σιγιλλιῶδες γράμμα, καὶ ἐδόθη τῷ διαληφθέντι μοναστηρίῳ τῆς Καισαριανῆς· ͵αχοη', ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ, ἰνδ. α'.

Β'

ΣΙΓΙΛΛΙΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ

† Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου σιγιλλιώδους γράμματος τοῦ μοναστηρίου τῆς ὑπεραγίας τῆς Θεοτόκου τῆς Μεντέλης τοῦ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Ἀθηνῶν.

† *Διονύσιος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.*

Ἐπειδὴ σὺν ἄλλοις ἔθος ἀρχαῖον καὶ τοῦτο ἐπικρατεῖ τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, τὸ ἀνακαινίζειν δηλονότι τὸν κατὰ καιροὺς πατριάρχην τά τε πρὸ αὐτοῦ πατριαρχικῶς γεγονότα γράμματα, ἐπὶ διαφόροις αἰτίαις ταῖς συμπιπτούσαις, μετ' εὐλογοφανοῦς διακρίσεως, ὅπως διὰ τοιούτου ἀνακαινισμοῦ μὴ φθάσωσι γενέσθαι τοῦ χρόνου ταχὺ παρανάλωμα, καὶ δὴ παραστάντες ἐνεχείρισαν καὶ ἡμῖν κατὰ τὸ παρόν, πατριαρχικὸν σιγιλλιῶδες, τοῦ πάλαι ἀοιδίμου πατριάρχου κὺρ Ἱερεμίου, οἱ ἐκ τῆς μονῆς πατέρες τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου Μεντέλης καλουμένης, ἥτις ἐν ταῖς Ἀθήναις διατελεῖ, διαλαμβάνον τὴν ὑπ' ἐκείνου τοῦ πατριάρχου φιλοτιμηθεῖσαν αὐτῇ ἐλευθερίαν καὶ ἀσυδοσίαν· φησὶ γὰρ ῥητῶς τὰ τοιάδε κατὰ λέξιν· «ἵνα εἴη τὸ μοναστήριον αὐτὸ πάντῃ ἐλεύθερον καὶ ἀδέσπο»τον, χρέος ἔχον μόνον ἀπαραίτητον μνημονεύειν ἀόκνως ἑκάστοτε »ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, τὸ ὄνομα τοῦ κατὰ τόπον ἱερωτάτου μητρο»πολίτου Ἀθηνῶν, ὅστις οὐδεμίαν ἄλλην ἐξουσίαν ἐχέτω ἐν αὐτῷ, »μηδὲ κατεπεμβαινέτω αὐτοῦ, μηδὲ βίᾳ ζητείτω τι τοῦ μοναστη»ρίου, ἀλλ' ἢ μόνον τὸ χειροτονεῖν ἐκεῖσε ἐν αὐτῷ, εἰ δεήσει, ἀναγνώ»στας, ὑποδιακόνους, καὶ διακόνους, καὶ εἰς τὸ τοῦ πρεσβυτέρου προ»βιβάζειν ἀξίωμα· εἰ δὲ προκαλεσαμένων αὐτὸν εἰς τοῦτο τῶν ἐνα»σκουμένων, αὐτὸς δὲ δυσχερὲς τὸ τοιοῦτον ὑπολάβῃ, τεχνικῶς τοῦτο »ποιῶν δωροδοκίας ἕνεκα, ἡ ἀξία παιδεία κατ' αὐτοῦ παρ' ἡμῶν γε»νήσεται, μὴ δυναμένου ὅλως ἔπειτα ἀντιλέγειν, ἢ ἀντιπείθεσθαι τὸν »ῥηθέντα κατὰ τόπον μητροπολίτην, ὁμοίως παρακελεύεται, ἵνα τὰ »κτήματα καὶ πράγματα, ἀμπέλιά τε καὶ χωράφια, καὶ τὰ λοιπὰ »πάντα, ὅσα προσηλώθησαν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς προσηλωθήσονται τῷ εἰ»ρημένῳ μοναστηρίῳ αὐτῷ, ὦσιν ἀναφαίρετα, καὶ ἀνεκποίητα· μηδε»νὸς ἀποσπᾶσθαί τι τούτων, ἐν ἀργίᾳ καὶ ἀφορισμῷ ἀλύτῳ· τὰ γὰρ »τῷ Θεῷ ἀφιερωθέντα ἀναπόσπαστά εἰσι, καὶ διαγέτωσαν οἱ ἐν αὐτῷ »ἐνασκούμενοι κοινοβιακῶς, μηδὲν ἴδιον ἔχοντες, ἀλλὰ πάντα κοινά,

»ζῶντες καὶ αὐτοὶ εἰρηνικῶς ἐν Χριστῷ, ἓν ἔργον ἔχοντες ὑμνεῖν τὸν »Θεόν, καὶ μνημονεύειν πάσης ψυχῆς Χριστιανῶν· πρὸς τούτοις ἀπο»φαινόμεθα, ἵνα οἱ ἐν αὐτῷ ἀσκούμενοι πάντες συναθροιζόμενοι ἐκλέ»γωσιν ἡγούμενον καὶ ἀποκαθιστῶσιν αὐτὸν ἡγουμενεύειν ἐν τῷ μο»ναστηρίῳ αὐτῷ, καὶ τῇ ἐκλογῇ μόνῃ αὐτῶν γενέσθω ὁ ἡγούμενος »κατὰ καιρούς, καὶ μηδεὶς ἄλλος διακρινέτω αὐτοῖς κατὰ τοῦτο· δια»φυλαττέτωσαν δὲ καὶ διατηρείτωσαν τὰ τοῦ κοινοβίου πάντα κα»λῶς, ὡς καὶ τὰ ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ Ὄρει κοινοβιακὰ διάγουσι μονα»στήρια»· κἀπὶ τούτοις ἐδεήθησαν ἐπικυρωθῆναι καὶ παρ' ἡμῶν, ὅσα προεγράφη, καὶ πεφιλοτίμηται τῷ αὐτῷ μοναστηρίῳ· τούτου χάριν ἀποδεξάμενοι τὴν αἴτησιν αὐτῶν, ὡς εὔλογον οὖσαν, κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ οἰκουμενικοῦ τούτου θρόνου, γράφομεν καὶ ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς, μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα τὸ κατὰ τὰς Ἀθήνας διαληφθὲν αὐτὸ ἱερὸν μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, τὸ καλούμενον τῆς Μεντέλης, καθ' ἣν λαβὸν ἔχει πρὸ χρόνων ἐλευθερίαν, διὰ τοῦ εἰρημένου πατριαρχικοῦ σιγιλλιώδους γράμματος τοῦ κὺρ Ἱερεμίου, ὑπάρχῃ καὶ νῦν ὡσαύτως, καὶ εἰς τὸν ἑξῆς ἅπαντα χρόνον, πάντῃ ἐλεύθερον καὶ ἀσύδοτον, μετὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων, κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, καὶ λοιπῶν παντοίων πραγμάτων, ὧν κέκτηται νῦν, καὶ εἴ τι ἄλλο μετέπειτα προσκτήσεται, καὶ ἀκαταζήτητον καὶ ἀνενόχλητον καὶ ἀνεπηρέαστον καὶ ὅλως ἀκαταζήτητον, ὡς εἴρηται παρά τε τοῦ κατὰ καιροὺς μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ παντὸς ἄλλου προσώπου, ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ, μηδενὶ μηδὲν τελείως παρέχειν ὀφεῖλον, ὡς ἅπαξ ἀπηλλαγμένον πάσης δόσεως καὶ δουλώσεως, ἔχῃ δὲ μόνον ἐν αὐτῷ ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Ἀθηνῶν τὸ κανονικὸν αὐτοῦ μνημόσυνον ἀπαραιτήτως, καὶ τὸ προσκαλούμενος ὑπὸ τῶν πατέρων ποιεῖν τὰς χειροτονίας, ὅσας δεήσει γενέσθαι ἐν αὐτοῖς, ἀναγνωστῶν δηλονότι, ὑποδιακόνων καὶ διακόνων, καὶ πρεσβυτέρων κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν· τὴν δὲ διαγωγὴν αὐτῶν ἔχωσιν οἱ πατέρες κοινοβιακῶς ὡς διείληπται, κατὰ τὰ μοναστήρια τοῦ ἁγίου Ὄρους, κατ' οὐδὲν ἰδιοῤῥυθμοῦντες ἀλλὰ τὰ πάντα κοινῶς καὶ κοινὰ κατέχωσι· περὶ δὲ τῆς ἐκλογῆς τοῦ κατὰ καιροὺς ἡγουμένου αὐτῶν, μηδεὶς ἔχῃ ἄδειαν, ἢ ἐκλέγειν, ἢ προχειρίζεσθαι, ἢ ἐπιβεβαιοῦν αὐτόν, ἀλλ' οἱ πατέρες μόνοι συναθροιζόμενοι κοινῇ διασκέψει ἐκλέγωσι καὶ καθιστῶσι τὸν ἡγούμενον αὐτῶν, ὅστις ἄν περ φανείη παρ' αὐτοῖς ἄξιος καὶ ἁρμό-

διος ἀνεμποδίστως· ὃς δ' ἂν φανείη ἐναντίος καὶ ἀπειθὴς τοῖς γεγραμμένοις, καὶ διανοηθείη ὀψέποτε διασεῖσαι καὶ διαταράξαι τὴν ἐλευθερίαν αὐτὴν τοῦ μοναστηρίου, ἢ ζητῆσαι λαβεῖν τι καὶ ζημιῶσαι αὐτό, ἢ καθ' ὁποιοῦν τρόπον βλάψαι καὶ καταβιάσαι, καὶ δυναστεῦσαι αὐτό, ὁποίας ἂν εἴη τάξεως.... Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν πατριαρχικὸν συνοδικὸν ἐπιβεβαιωτήριον γράμμα, καὶ ἐπεδόθη τῷ διαληφθέντι μοναστηρίῳ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Μεντέλης. Ἐν ἔτει ,αχοη', μηνὶ Ἰουνίῳ, ἰνδ. α'.

Γ'

ΣΙΓΓΙΛΙΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ

† *Διονύσιος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.*

Τῶν ὑπὸ χρόνου τελούντων, ὡς μὴ ἀεὶ ὡσαύτως ἐχόντων, ἀμαυρουμένων τῷ χρόνῳ διηνεκῶς, οὐκ ἄλλως ἡ ἐπὶ πολὺ τῶν τοιούτων διαμονὴ πέφυκε γίνεσθαι, τοῖς ὡς ἐφικτὸν πραγματευομένοις αὐτήν, εἰ μή που τοῖς κατὰ καιρὸν ἀνακαινίσμασι, τοῦτο γάρ πως μακροζωίαν οἶδε ποιεῖν, οἷς χρόνος ῥέων ἀεὶ φθορὰν κατὰ φύσιν ἐπάγει, καὶ λήθης παραπέμπει βυθοῖς τὰ φθάσαντα· διὸ κἂν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὑπομνήμασιν, οἱ κατὰ καιροὺς πατριάρχαι, τὰ τῶν πρὸ αὐτῶν ἀοιδίμων πατριαρχῶν ἐπὶ διαφόροις αἰτίαις φιλοτιμηθέντα γράμματα, πατρικῆς κηδεμονίας παραστατικὰ τυγχάνοντα, καὶ τῆς ἁρμοζούσης ἐκκλησιαστικῆς ἀντιλήψεως, τοῖς χρῄζουσιν αὐτῆς πρὸς ἑδραίαν διαμονήν, τῶν σφῶν θεοφιλῶν ἐνεργειῶν, καὶ ψυχωφελῶν κατορθωμάτων, μετ' εὐμενείας ἐπικυροῦσι, καὶ νεωτέροις ἰδίοις ἐπικρατύνουσι γράμμασιν, ὅπως διαρκέστερα γινόμενα, τὰ χρηστὰ τῶν πραγμάτων, τὴν χρονικὴν ἀποφύγῃ καταστροφὴν καὶ ἐξάλειψιν. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ τανῦν ἐξ Ἀθηνῶν ἀπάρας ὁ ὁσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς κὺρ Νικηφόρος, καὶ συγκομισάμενος ἐνεχείρισεν ἡμῖν πατριαρχικὸν σιγιλλιῶδες γράμμα τοῦ ποτε μακαρίτου πατριάρχου κὺρ Ἰωαννικίου, διαλαμβάνον, ὅτι ἱερεύς τίς ποτε Δημήτριος ἐν Ἀθήναις τὸ ἐπίκλην Κολοκύνθης, θεοσεβοῦς ὑπάρχων διαθέσεως καὶ εὐλαβὴς τὰ θεῖα, τῆς ἐναρέτου ζωῆς ἐραστὴς καὶ τῶν πρὸς Θεὸν ἀφορώντων κατορθωμάτων σπουδαστής, ἀφιέρωσε τῷ Θεῷ κτητορικόν τινα ναόν, τῶν ἁγίων καὶ θαυματουργῶν Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, ὃν ἐκ προγόνων εἶχε κτῆμα προπατορικόν, ἐν ᾧ αὐτός τε καὶ οἱ πρὸ αὐ-

τοῦ ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ καταγόμενοι, ψάλλοντες διετέλουν τὰ τῆς ἱερωσύνης, προσανατεθεικώς τε αὐτῷ πᾶσαν τὴν πατρικὴν αὐτοῦ κληρονομίαν, καὶ ἣν ἐκέκτητο κτῆσιν, ἔνδον τε τῆς περιοχῆς τοῦ ναοῦ καὶ ἐκτός, κελλία δηλαδή, καὶ δένδρη ἐλαιῶν, καὶ ὀσπήτια ἀνώγαια καὶ κατώγαια, καὶ ἀμπελῶνας, πρὸς δὲ τούτοις σκεύη ἱερά, καὶ βιβλία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, κατὰ τὴν περίληψιν τῆς διαθήκης αὐτοῦ, ἐν ᾗ κατ' εἶδος ἐμπεριέχεται ἅπαντα, κατὰ τὰ ὁροθέσια ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀφιερωθέντων αὐτοῦ κτημάτων, ἀποκατέστησεν αὐτόν, καὶ ἅπασαν τὴν λοιπὴν αὐτοῦ πατρικὴν κληρονομίαν, γυναικεῖον μοναστήριον κοινοβιακόν, καὶ φροντιστήριον ψυχῶν, καὶ σεμνεῖον ἀρετῆς, διαδεξάμενος κοινοβιακῶς διάγειν τὰς ἐν αὐτῷ μοναζούσας, καὶ πᾶσαν τὴν ζωάρκειαν αὐτῶν κοινὴν ἔχειν, ὅπως διὰ τῆς κοινοπραγίας καὶ κοινῆς συναντιλήψεως κοιναρέσκεια μεταξὺ τούτων συνακμάζῃ, καὶ ὁ καρπὸς τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης ἐπανθῇ, δι' ἧς ἅπαν ἀγαθὸν καὶ θεάρεστον ἀποπερατοῦται, καὶ εὐχερῶς ὁ τοῦ Χριστοῦ ζυγός, ὡς χρηστὸς ὄντως καὶ ἐλαφρός, τοῖς βαστάζουσιν αὐτὸν φέρεται, κἀπὶ τούτοις τὸ θεάρεστον αὐτὸ ἔργον, τῆς κοινοβιακῆς δηλαδὴ διαγωγῆς, τῷ διαληφθέντι πατριαρχικῷ γράμματι προσησφαλίσαντο οἱ φροντίζειν λαχόντες τῆς αὐτοῦ συντηρήσεως καὶ συστάσεως, ἐν ᾧ κοινοβίῳ, καὶ σεβασμίῳ μοναστηρίῳ πρὸ χρόνων ἱκανῶν εὑρίσκετο διαιτώμενος καὶ ἐπιστατῶν, οὗτος αὐτὸς ὁ διαληφθεὶς ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Νικηφόρος, ὑπὸ τοῦ πρὸ ἀρχιερατεύσαντος ἐν Ἀθήναις κὺρ Ἀνθίμου, κοινῇ γνώμῃ καὶ ἐπισκέψει τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου προτραπεὶς καὶ ταχθεὶς κατασκηνοῦν ἐν αὐτῷ, διοικεῖν τε καὶ ἐπιστατεῖν αὐτό, καὶ ἐπιμελεῖσθαι κατὰ πάντα τῆς συστάσεως αὐτοῦ καὶ αὐξήσεως, ὅπερ ἐδεήθη μετὰ πολλῆς ἱκεσίας ἐπικυρωθῆναι καὶ παρ' ἡμῶν, πρὸς ἐπικρατεστέραν ἀσφάλειαν. Τούτου χάριν ὡς τὴν φροντίδα τῶν ἁπανταχοῦ ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν θεόθεν ἐμπιστευθέντες, καὶ τῶν εὐαγῶν οἴκων καὶ ἱερῶν σεμνείων καὶ μοναστηρίων τὴν ἐπισύστασιν καὶ κραταίωσιν, ὑπέρ τι ἄλλο ποθοῦντες, τὴν αἴτησιν αὐτοῦ καὶ θερμὴν ἱκεσίαν οὐ παρεβλέψαμεν, ἀλλ' εὐμενῶς ἀπεδεξάμεθα, καὶ τῷ κανονικῷ ἔθει χρώμενοι τοῦ καθ' ἡμᾶς πατριαρχικοῦ καὶ ἀποστολικοῦ τούτου θρόνου, γράφομεν καὶ συνοδικῶς ἀποφαινόμεθα μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα τοῦ πατριαρχικοῦ συνοδικοῦ τε σιγιλλιώδους ἐκείνου γράμματος τοῦ κὺρ Ἰωαννικίου, ὡσαύτως καὶ τῆς διαθήκης καὶ διατάξεως καὶ κοινοβιακῆς ὑποτυπώσεως τοῦ προειρημένου παπᾶ Δημητρίου ἐχόντων τὸ κῦρος καὶ

τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ ἀμετάπτωτον, εἰς τὸ ἑξῆς τὸ ἐν Ἀθήναις αὐτὸ ἐκεῖνο μοναστήριον τὸ ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον τῶν ἁγίων καὶ θαυματουργῶν Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, ὅπερ εὐλαβῶς ἀποκατέστησεν ὁ εὐλαβέστατος ἐκεῖνος ἐν ἱερεῦσι κὺρ Δημήτριος, εἴη καὶ διαμένῃ μέχρι παντὸς κοινόβιον ἀμετάτρεπτον καὶ ἀμετάθετον, καὶ διεξάγηται κατὰ τοὺς ὅρους καὶ νόμους τῶν κοινοβίων, πάντα δηλονότι τῶν ἐν αὐτῷ συνασκουμένων μοναζουσῶν καλογραιῶν, ὅσα εἰσερχόμενα φέρουσι, καὶ ὅσα μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν κτήσωνται, εἶναι καὶ κεῖσθαι κοινὰ πρὸς χρῆσιν καὶ κυβέρνησιν τῆς ἁπασῶν συνοδίας αὐτῶν, καὶ μηδεμίαν ἄδειαν ἔχειν τινὰ τῶν πρὸς συγγενῶν ἑκάστης, τῶν ἐν αὐτῷ τῷ κοινοβίῳ συνασκουμένων μοναζουσῶν μετὰ θάνατον ἐκείνης κληρονομίαν λαμβάνειν τῆς αὐτῆς, καὶ πρᾶγμα πολὺ ἢ ὀλίγον τῆς περιουσίας τῆς θανούσης ἀποσπᾶν, καὶ ὡς κληρονομίαν ἰδίαν ἀποφέρεσθαι, ἀλλὰ μένειν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τὰ πάντα κινητὰ ὄντα καὶ ἀκίνητα, καὶ σώζεσθαι καὶ φυλάττεσθαι εἰς χρῆσιν τοῦ κοινοβίου ἀπαράτρεπτον, διατελῇ τε τὸ αὐτὸ κοινόβιον ἀκαταπάτητον καὶ ἀδούλωτον, μηδενὸς ὅλως τολμῶντος καθαρπάσαι ἢ σφετερίσασθαι πολὺ ἢ ὀλίγον ἐξ αὐτοῦ, μόνου τοῦ ὀνόματος τοῦ κατὰ καιροὺς προϊσταμένου ἀρχιερέως μνημονευομένου ἐν αὐτῷ, κατὰ τὰς ἱερὰς τελετάς· ὁ δὲ ὁσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς αὐτὸς κὺρ Νικηφόρος ἔχῃ ὡς καὶ πρότερον τὴν φροντίδα τοῦ αὐτοῦ κοινοβιακοῦ μοναστηρίου διαιτώμενος, καὶ κατοικῶν ἐν αὐτῷ ἐφ' ὅρῳ ζωῆς αὐτοῦ, καὶ φροντίζῃ τῆς αὐξήσεως καὶ βελτιώσεως αὐτοῦ, ἱερουργῶν τῷ Θεῷ, καὶ μνημονεύων τῶν κτιτόρων, καὶ πάντων τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, παρ' οὐδενὸς ἐνοχλούμενος ἢ ἐπηρεαζόμενος ἐν τῷ ἐπιβλέπειν καὶ ἐπιτηρεῖν τὸ μοναστήριον θεαρέστως· ὃς δ' ἂν ὀψέποτε φανῇ ἐναντίος τῆς τοιαύτης ἐπικυρώσεως, καὶ πλεονεξίᾳ σατανικῇ νικώμενος ἀποσπάσαι κατατολμήσῃ τι τῶν τοῦ μοναστηρίου πραγμάτων, ἐπὶ προφάσει κληρονομίας, ὡς συγγενής τινος τῶν τελευτωσῶν καλογραιῶν, καὶ ἀδικήσῃ καὶ ζημιώσῃ τὸ κοινόβιον, ἱερωμένος μὲν ὢν ἀργὸς ἔστω πάσης ἱεροπραξίας, καὶ ἐστερημένος παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ εἰσοδήματος, καταφρονῶν δὲ καὶ ἀφωρισμένος ἀπὸ Θεοῦ, καὶ ἀσυγχώρητος ὡς ἄξιος τελείας καθαιρέσεως· λαϊκὸς δέ, ἀφωρισμένος εἴη ἀπὸ Θεοῦ Κυρίου παντοκράτορος, καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος, καὶ ἄλυτος μετὰ θάνατον, αἱ πέτραι, τὰ ξύλα, ὁ σίδηρος λυθήσονται, αὐτὸς δὲ οὐδαμῶς, καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ εἴη μετὰ τοῦ Ἰούδα, καὶ προκοπὴν οὐ μὴ ἴδοι, ἔχων καὶ τὰς ἀρὰς τῶν ἁγίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ τῶν λοιπῶν Συνόδων. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἐπικυρωτικὸν σιγιλλιῶδες γράμμα, καὶ ἐδόθη τῷ αὐτῷ κοινοβίῳ. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ͵αχοζ' νοεμβρίου, ἰνδικτιῶνος α'.

ΤΟ ΣΙΓΙΛΛΙΟΝ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΑΩΣ

[Τὸ ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις πολύτιμον σιγίλλιον τοῦτο, ὑφ' οὗ πρὸς τοῖς ἄλλοις διαφωτίζεται καὶ τὸ περὶ τοῦ Πατριάρχου Καρύκη ζήτημα, περιεσώθη ὑπὸ τοῦ κ. Γρ. Μπουρνιᾶ, οὕτινος κοσμεῖ τὴν συλλογήν· ἀντεγράφη δὲ παρὰ τοῦ ἰδίου. Ἐν τῷ Α' τόμῳ τῆς ἱστορίας ἡμῶν (σελ. 381—387) ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ ἴδῃ σχετικά τινα].

† Τιμόθεος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἅπασι τοῖς κατὰ θεῖον σκοπὸν θεαρέστως καὶ εὐσεβῶς κινουμένοις γε καὶ προθυμουμένοις ἀνεγείρειν καὶ ἀνακτίζειν καὶ ἐκ βάθρων αὐτῶν ἀνοικοδομεῖν καὶ συνιστᾷν θεῖα καὶ ἱερὰ μοναστήρια, λίαν ὑπάρχει ὄντως τὸ ἀσφαλὲς καὶ ἐπάναγκες, οὐ μόνον ξύλοις καὶ λίθοις ὑλικοῖς, ὁμογενέσιν ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ἀρωγῇ τε καὶ χάριτι καὶ συνεργείᾳ καὶ δεήσει βοήθειαν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας κτήσασθαι, ἐνδυναμοῦσαν τε καὶ περιτοιχίζουσαν αὐτὰ λόγοις ἰσχυροῖς καὶ προνομίοις καλοῖς καὶ δικαίοις θείοις, ἐλευθερίαν δηλαδὴ καὶ ἀδουλωσίαν... καὶ τοῦτον τὸν τρόπον, ὅπως εὐαγής οἶκος καὶ δεδοξασμένον θεοῦ σκήνωμα Μονὴ ἢ Μοναστήριον, ἐξοικονομηθὲν κόποις καὶ ἐξόδοις πολλοῖς παρὰ τῶν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου κυρίου ἀγαπησάντων καὶ τὸν τόπον τοῦ σκηνώματος τῆς δόξης αὐτοῦ....... ταῖς προϊούσαις τοῦ καιροῦ ἐπεκτάσεσι καὶ χεὶρ ἄδικος παρὰ παντὸς τοῦ εὐλόγου τε καὶ δικαίου ἀμέτοχος θέλουσα ἐξουσιάζειν, ἢ κατεπεμβαίνειν καὶ ζημιοῦν, κωλύεται τῇ ἰσχύϊ τοῦ κρείτονος ὡς εἴρηται.... μένου διεκδικεῖν καὶ ἀμύνεσθαι· ἀπόντος γὰρ τούτου ὁ μοχθῶν ἐπὶ τὴν ἄμμον ἐθεμελίωσεν. Ἐπεὶ τοίνυν καὶ οἱ ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ Μητροπόλει Ἀθηνῶν εὐσεβέστατοι ἄνδρες, κῦρις Δημήτριος ὁ Ἀναδραμάρης καὶ κῦρις Ἰωάννης Ντούτζης ὁ Ἀλεξηνᾶς θείῳ ζήλῳ κινηθέντες πρὸ χρόνων οὐκ ὀλίγων ἀνήγειραν ἐκ βάθρων αὐτὸν ἐπὶ σταυροπηγίῳ Πατριαρχικῷ ὡς ἐπιστώθημεν ἀπὸ γράμματος τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Κυροῦ Ἱερεμίου τὸν ἐν τῇ θέσει τῆς Ταῶ εὑρισκόμενον θεῖον Ναὸν τοῦ Παντοκράτορος Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τοῦτον δαπάναις οἰκίαις καὶ ἀναλώμασιν ὡς οἷόν τε κατακοσμήσαντες καὶ εἰς ὃ νῦν ὁρᾶται καταστήσαντες πολλοὺς μὲν καὶ ἄλλους εὗρον θαυμάζοντας καὶ ἀποδεχομένους τὴν περὶ ταῦτα προθυμίαν αὐτῶν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος τυγχάνοντας τόν τε ποτὲ Μητροπολίτην..... Σωφρόνιον καὶ τὸν ἐπίσκοπον Σισανίου Λαυρέντιον, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸν ἐς

ὕστερον χρηματίσαντα Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως κῦρ Θεοφάνην τὸν Καρύκην, Ἱερομόναχον ἔτι τῷ τότε ὄντα καὶ ἕτερόν τινα Παπᾶ Νεκτάριον..... αὐτόχθονες ὄντες καὶ ἱκανοί..... καὶ ἐννοῆσαι τὸ ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον, οὐ λόγοις μόνον τοὺς ῥηθέντας ἐδέξαντο...ἀλλὰ καὶ συμφωνίαις,καὶ ὑπόσχεσιν ἔστερξαν καὶ συνήνεσαν κοινωνῆσαι τε αὐτοῖς ἐν πᾶσι τοῖς πρὸς αὔξησιν καὶ βελτίωσιν τῆς Μονῆς συντείνουσι καὶ διὰ βίου φροντίζειν αὐτοὺς καὶ ὁλοψύχως ἐπιμελεῖσθαι καὶ προίστασθαι· ἥ τε γὰρ θέσις τῆς Ταῶ.... τῷ ὄντι καλῶς καὶ τὸ ἡσύχιον καὶ ἔξω φροντίδων τῷ τόπῳ περιέστιν ἐξ οὗ καὶ πρὸς τὸν ὅμοιον ζήλῳ διηγέρθησαν καὶ σὺν Θεῷ..... πλήθη μοναχῶν συνηθροίσθησαν καὶ τὸν Μονήρη βίον ἐπιποθήσαντες καὶ τοιούτῳ τετυχηκότες Μοναστηρίῳ ἐπιτηδείως ἔχοντι καί ἠξιώθημεν....ἐπιβεβαιῶσαι τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀδουλωσίαν τῆς αὐτῆς Σεβασμίας καὶ Πατριαρχικῆς Μονῆς δι' ἡμετέρου γράμματος Πατριαρχικοῦ. Τούτου χάριν τὴν αἴτησιν αὐτῶν ἀποδεξάμενοι ὡς εὔλογον οὖσαν καὶ φίλην Θεῷ τὸ παρὸν ἀπολύομεν πατριαρχικὸν ἡμῶν γράμμα καὶ ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀποφαινόμεθα γνώμῃ καὶ τῆς καθιερωθείσης ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων Συνόδου τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἡ αὐτὴ θεία καὶ ἱερὰ Μονὴ τοῦ Παντοκράτορος Σωτῆρος Χριστοῦ τῆς Ταῶ ὡς Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ εἴη καὶ μένῃ ἐλευθέρα καὶ ἀδούλωτος καὶ ἀσύδοτος καὶ ἀτελὴς καὶ ἔχῃ πᾶσαν αὐτονομίαν καὶ αὐτοδεσποτείαν ἣν καὶ τὰ ἀπανταχοῦ κέκτηνται Πατριαρχικὰ Σταυροπηγία, συμπᾶσι τοῖς ἀφιερωμένοις ἢ καὶ ἀφιεροθησομένοις ἐν αὐτῇ κινητοῖς τε καὶ ἀκινήτοις πράγμασι καὶ τοῖς μετοχίοις αὐτῆς, μνημονεύουσα ἀκαταπαύστως τοῦ ὀνόματος τοῦ κατὰ καιροὺς οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μὴ τολμῶντος τοῦ κατὰ τόπον Μητροπολίτου Ἀθηνῶν τοῦ τε νῦν καὶ τῶν μετ' αὐτὸν ἐπομένων ἐναντιωθῆναι τῇ ἐλευθερίᾳ καὶ ἀδουλωσίᾳ αὐτῆς καὶ ζητῆσαί τι νοσφίσασθαι ἄχρι καὶ ὀβολοῦ οὔτε ἀπὸ τῶν τῆς Μονῆς οὔτε ἀπὸ τῶν αὐτῆς μετοχίων, ἀλλ' οὔτε ἄδειαν ἔχειν ἀργεῖν ἢ ἀφορίζειν τοὺς ἐνασκουμένους αὐτῆς, καὶ διακρίνειν ἢ ἀνακρίνειν πλὴν τοῦ συνήθους αὐτοῦ καὶ μόνου μνημοσύνου, ἢ τοῖς μετοχίοις καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἐν βάρει ἀργίας ἀσυγγνώστου καὶ ἀφορισμοῦ ἀλύτου καὶ αἰωνίου τοῦ ἀπὸ Θεοῦ· διοικεῖται δὲ καὶ κυβερνᾶται παρὰ τοῦ κατὰ καιροὺς ἡγουμένου αὐτῆς μηδενὸς τῶν ἁπάντων ἱερωμένου καὶ λαϊκοῦ τολμῶντος... καταπατεῖν καὶ θλίβειν τοὺς ἐν αὐτῇ ὄντας ἢ καὶ ἐσομένους ἱερομονάχους καὶ μοναχοὺς καὶ ἀφαρπάζειν τι τῶν τῆς αὐτῆς Μονῆς ἢ καὶ τῶν αὐτῆς μετοχίων καὶ ἢ ἰδίας χρήσεις ἔχειν ἢ ἕλκειν βίᾳ καὶ δυναστείᾳ τὰ κινητὰ καὶ ἀκίνητα, χωρὶς τῆς γνώμης τοῦ ἡγουμένου καὶ τῶν λοιπῶν

ἀδελφῶν· ὁ γὰρ τὸ τοιοῦτον ποιήσων ὁποίου ἂν εἴη καταλόγου ἀφωρισμένος ἔστω ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος αἰωνίως ὡς αὐθάδης καὶ ἱερόσυλος· τὸν δὲ κατὰ καιροὺς ἡγούμενον τῆς Μονῆς ταύτης ἐκλέγεσθαι καὶ προβάλλεσθαι θέλομεν ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ προκρίτων, γερόντων καὶ ἡγουμένων καὶ ἐφορᾷν τὴν Μονὴν μέχρις ἂν ἑαυτὸν παρέχῃ ὀρθὸν καὶ ἀνέγκλητον, μετὰ γὰρ τοῦτο ἄδειαν ἔχειν τοὺς γέροντας ἐξωθεῖν αὐτὸν τῆς ἡγουμενείας καὶ ἕτερον καθιστᾶν ἀντ' αὐτοῦ ἐπὶ συμφέροντι τῆς Μονῆς μηδενὸς τῶν ἐν αὐτῇ ἐναντιουμένου ἢ ἀντιλέγοντος ἐν ἀργίᾳ ἀσυγνώστῳ καὶ ἀφορισμῷ ἀλύτῳ τοῦ ἀπὸ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐνασκουμένους τῆς αὐτῆς Μονῆς ἄδειαν ἔχειν ἀποφαινόμεθα προσκαλεῖσθαι ὃν ἂν ἐθέλωσι τῶν ἀρχιερέων (ἐπιτελεῖν) τὰς ἀναγκαιούσας χειροτονίας ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς........ καὶ τὰ ἀρχιερατικὰ αὐτῇ ποιεῖν δίχα τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως. Ὅθεν καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου δήλωσιν καὶ διηνεκῆ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Σιγιλλιῶδες γράμμα καὶ ἐπεδόθη τῇ διαληφθείσῃ ταύτῃ Σεβασμίᾳ καὶ Σταυροπηγιακῇ ταύτῃ Μονῇ τοῦ Παντοκράτορος Σωτῆρος Χριστοῦ τῆς Ταῶ καὶ δι' αὐτῆς τοῖς κατὰ καιροὺς οὖσι καὶ ἐσομένοις ἱερομονάχοις καὶ μοναχοῖς καὶ τῷ αὐτῶν καθηγουμένῳ. Ἐν ἔτει ΖΡΚΒ' (1614) Ἀπριλίου κ', ἰνδικτιῶνος ιβ'.

† *Τιμόθεος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.*

Ὁ (Ἐφέσου). Ὁ Ἡρακλείας (ἕπονται πέντε ὑπογραφαὶ ἀρχιερέων δυσανάγνωστοι).

Ὁ πρώην.... Ἄνθιμος. Ὁ Λακεδαιμονίας Διονύσιος. Ὁ Νικαίας Πορφύριος Ὁ Ἀγχιάλου.... Ὁ Φιλιππουπόλεως Ἰωάσαφ. Ὁ Χριστιανουπόλεως Νεκτάριος. (Ἕπονται ἓξ ὑπογραφαὶ ἀρχιερέων δυσανάγνωστοι). Ὁ Προικοννήσου Κλήμης. Ὁ ...... Ὁ Μεσημβρίας Πανάρετος (ἕπονται τέσσαρες ἔτι ὑπογραφαὶ δυσανάγνωστοι).

ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΑΡΥΚΗ
ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

[Περὶ τοῦ ἐν τῷ ἀνωτέρω Σιγιλλίῳ μνημονευομένου περιωνύμου διά τε τὸ καλλίφωνον αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀνεκδοτικὸν καὶ περιπετειῶδες τοῦ βίου του, ἀγνοουμένου δὲ ὅλως πρό τινων ἐτῶν, Πατριάρχου Καρύκη, ἐδημοσιεύθησαν αἱ ἀκόλουθοι ἔρευναι. Περὶ αὐτοῦ ἴδε οὐσιώδη τινὰ ἐν τῷ Α΄, τόμῳ τῆς Ἱστορίας ἡμῶν σελ. 383 - 386.]

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ [1]

Περὶ Θεοφάνους τοῦ Καρύκη, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

Ἰ. Σακελλίωνι τῷ ἐλλογίμῳ φίλῳ Σ. Κ. Οἰκονόμος χαίρειν.

§ α΄. Τὸν ἐν τῷ Εὐαγγελικῷ Κήρυκι (σελ. 445. ἔτ. 1862) ἐκδεδομένον ὑπὸ σοῦ «*Κατάλογον τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχευσάντων*, ἐπὶ τῆς *Ἀγαρηνῆς τυραννίδος*» τοῦ μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Νεοφύτου τοῦ Μαυρομμάτη, ὡς εὐλόγως ἐν τοῖς αὐτόθι προειρημένοις σοι εἴκασας, μετὰ πολλῆς τῆς περιεργείας ἀνέγνων. Ἥσθην (πῶς δοκεῖς;), καὶ πάντες δ᾽ οἱ εὐφρονοῦντες καὶ τὰ πατρῷα περὶ πολλοῦ ποιούμενοι καὶ μὴ ἐν Καρὸς μοίρᾳ ποιούμενοι, καλὸν καὶ τοῦτ᾽ ἀπόγευμα λογισάμενοι τῶν ἡδίστων καρπωμάτων, ὧν ἀπὸ τοῦ καλοῦ κήπου τῆς περιπύστου Πατμιακῆς βιβλιοθήκης λίαν φιλογενῶς καὶ ἀξιομιμήτως σὺν πολλῷ τῷ καμάτῳ ἀνθολογήσας τοῖς ὁμογενέσι παραθεῖναι πεφιλοτίμησαι. Ἐν γοῦν τοῖς αὐτόθι ἀναφερομένοις Πατριάρχαις εἰκοστὸς ἕβδομος ἀπαντᾷ: «ὁ Καρύκης ὁ μουσικώτατος καὶ καλλίφωνος· ὅστις ποτὲ ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν ἀναβὰς εἰς ἓν τῶν Μετζιτίων ἔδωκε δόξαν τῷ Θεῷ· ἐκ τῆς οὖν μελῳδίας ἔξυπνος γενόμενος ὁ βασιλεὺς, καὶ ζητήσας αὐτὸν οὐχ εὗρε». Περὶ τούτου τοίνυν, ὡς ὀρθῶς ὑποσεσημείωκας, οὔτε ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Κωνσταντινουπόλεως ποιμεναρχῶν, τῷ ἐπιλεγομένῳ Ζαχαρία Μαθᾶ, οὔτε παρ᾽ ἄλλῳ τινι τῶν ἐπιχειρησάντων καταλέξαι τοὺς ἐπὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀναβεβηκότας ἡμετέρων τε καὶ ἀλλογενῶν (οἷον Κουπέρου, Λεκυίνου, Ἱλαρίωνος κτλ.) εὕρομέν τι. Καί πως πλάσμ᾽ ἂν δόξειε κατ᾽ ἀρχὰς τὸ λεγόμενον, ἄλλως τε καὶ μὴ ἐπικρατούσης ἐν τῷ Καταλόγῳ τῆς προσηκούσης ἀκριβείας καὶ τάξεως· τεκμήριον δὲ πλὴν ἄλλων, ἂν εἴη καὶ ἡ μετάθεσις τοῦ πρὸς

[1] Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀνέκδοτον οὖσαν ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτον ὁ κ. Σάθας ἐν τῷ «Βιογραφικῷ σχεδιάσματι περὶ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄.» (1870).

τὰς διφθόγγους καὶ τριφθόγγους μίσους ἀπὸ τοῦ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου γενομένου πατριάρχου Νικήτα τοῦ Σλάβου (κατὰ τὸν παραδόντα τὸ λεγόμενον ἱστορικὸν[1]) εἰς τὸν πατριάρχην Ῥαφαὴλ τὸν Σέρβον (τῷ 1481). Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ παρασιώπησις τοῦ κυρίου ὀνόματος, ἄπορος τὸ πρῶτον κἀμοὶ φανεῖσα, ἀπιστότερον τὸ ἱστόρημα καθίστη. Ὕστερον μέντοι ἐπιστατικώτερον λογισαμένῳ καὶ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐφεξῆς παρατεθησομένων μαρτυρίων ἀμυδρὸν παρασχούσης φῶς, ἔδοξέ μοι ἱκανῶς τὴν ὕπαρξιν τοῦ πράγματος ἀποδεδεῖχθαι. Διὸ προφρόνως ἔρχομαι λιτὸν μὲν ἀλλὰ φιλικὸν παραθησόμενός σοι ἐπίδειπνον, τοὺς περὶ τοῦ σεσιγημένου καὶ ἀκατονομάστου, δὸς δ' εἰπεῖν καὶ δυσκλεοῦς τούτου Πατριάρχου ἐπελθόντας μοι λογισμοὺς καὶ τοὺς ἐπιφανέντας μάρτυρας. Καὶ δὴ πρῶτον μὲν τοῦ κυρίου αὐτοῦ ὀνόματος οὐ παράπτωσις ἀλλὰ βραχυλογικὴ παράλειψις κακόζηλος φαίνεταί μοι ἐνταῦθ' εἶναι, ἐξυπακουομένου ἐκ τῶν ἀμέσως προειρημένων. Ἀμέσως γὰρ πρὸ τοῦ προειρημένου χωρίου κεῖται τάδε· «ΚΣΤ'. Θεοφάνης ὁ Ἀθηνῶν μῆνας ζ',» μεθ' ἃ «ΚΖ'. ὁ Καρύκης» κτλ., ἔνθεν ὑποδηλοῦ-οἶμαι, ὅτι Θεοφάνης καὶ ὁ Καρύκης οὗτος ἐκυριωνυμεῖτο.

§ β'. Ἀλλὰ τίς ἄρα καὶ ἦν ὁ παράδοξος οὗτος Καρύκης, καὶ πόσης ἔχονται ἀληθείας τὰ περὶ τῆς πατριαρχείας καὶ τῆς ἀσεβεστάτης αὐτοῦ πράξεως ἱστορούμενα; Περὶ τούτων ἔρχομαι διὰ βραχέων τὰ ἐνόντα εἰκοτολογῆσαι, ἀφορμὴν γοῦν πρὸς τελειοτέραν διασάφισιν παρεχόμενος. Ἐν γὰρ τῷ παρ' ἡμῖν χειρογράφῳ τῶν τοῦ σοφωτάτου τῶν Κυθήρων ποιμένος Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου καὶ ἄλλων διαπρεψάντων ἐπὶ παιδείᾳ Ἑλλήνων ἐπιστολῶν καταλέγονται καὶ ἓξ (αἱ 34—39) τοῦ ἀγλαοῦ τούτου γόνου τῆς καλλιγόνου Κρήτης «Τῷ πανιερωτάτῳ Φιλιππουπόλεως Θεοφάνει τῷ Καρύκῃ» τῷ ͵αφϞ' γεγραμμέναι. Καὶ ἐν μὲν τῇ 34, ἧς σοι ἐφεξῆς ἀντίγραφον παρατίθημι, τὸ μουσικὸν αὐτοῦ καὶ εὔφωνον ὑπερεπαινῶν, παρακαλεῖ «Καὶ καινοτέροις λέγων, ἀνακίνει τὸ ἔναυλον τῆς ψυχῆς θέλγητρον ἢ ᾄσμασιν, εἰ καὶ τοῦτο δυνατὸν, ἢ γοῦν προσφθέγμασι.» Τῆς δὲ 36 τοιάνδε ποιούμενος τὴν ἀρχὴν «Ὡς ἥδιστον τῇ νοερᾷ τραπέζῃ παρεισῆκταί μοι τὸ καρύκευμα, τοῦτό τοι καὶ τῇ ἑαυτοῦ φύσει καὶ τῇ περὶ ἐμὲ σπουδῇ καὶ δὴ καὶ τῷ ἐπιτηδεύματι παραδεικνύον εἶναι σαφέστατα», περὶ τῶν πρὸς Σεβῆρον τὸν Φιλαδελφείας διαλλαγῶν εὐαγγελίζεται καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς ἀλγεινῆς πρὸς ἐκεῖνον πανηγυρίζει διχοστασίας, ἣ καὶ τῶν ἄλλων τεσσάρων ὑπόθεσις γέγονεν. Ἐν δὲ ταῖς τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μελετίου τοῦ Πηγᾶ γνωσταῖς σοι

[1] Βλ. Γλυκᾶ Βίβλ. Χρονικ. σελ. 527. ἐκδ. Bon.

ἐπιστολαῖς δευτέρα ἠρίθμηται ἡ «Θεοφάνει Μητροπολίτῃ Φιλιππουπόλεως» κατὰ τὸ ᾳφγά ἐπισταλεῖσα, αὐτῷ δηλονότι τῷ ἄνευ παρωνυμίου ἐνταῦθα λεγομένῳ Καρύκῃ, ὡς ἀνδρὶ οὐχ οὕτως εὐκαταφρονήτῳ (μαρτυρεῖ δὲ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ καὶ ὁ Μαργούνιος, ὡς εἴδομεν), περὶ τῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου διαφορῶν πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας θρόνον μηνύουσα. Κἀνταῦθα μὲν ἀναφέρεται ὁ ἀνὴρ κυριωνυμικῶς ἄνευ παρωνυμίου. Ἐν ἄλλαις ὅμως τέσσαρσι τῶν ἐπιστολῶν μέμνηται ὁ Μελέτιος τοῦ Καρύκη ἄνευ κυριωνυμίας. Καὶ δὴ ἐν μὲν τῇ πρὸς Διονύσιον τὸν Ἡρακλείας σλβ'. αἰνιγματωδῶς ὡς πρὸς εἰδότα λέγει, ὅτι ἐθλίβετο ὑπὸ τοῦ ἀπηνεστάτου κριτοῦ κατὰ τὴν ἐν Βασιλευούσῃ διατριβήν· «Ἔγνω γὰρ ἐκφοβῆσαι Μελέτιον, ἵνα τῶν ἓξ χιλιάδων τῶν χρυσῶν νομισμάτων ὁ Ἰουδαῖος ὁ συμμύστης αὐτοῦ (ὃς καὶ μετ' οὐ πολὺ δυσθανατοῦντι τῷ τότε φοβερῷ μικροῦ συναπέλαυε τῆς ἀγχόνης) τύχῃ παρ' ἐμοῦ ὧν ὤφειλεν ὁ Καρύκης». Σαφέστερον δὲ γράφει ἐν τῇ πρὸς τὸν Ῥόδου Παΐσιον σμζ'. «Εὖ δ' οἶδας ἀγωνιζομένοις ἡμῖν πρῶτον μὲν μεθ' οἵας ἐνστάσεως βιαζόμενοι παρὰ πάντων, καὶ παρ' αὐτοῦ γε τοῦ Καρύκη, τὴν ἐπιστασίαν ἀναζώσασθαι τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, τηλικοῦτον ἐξεκλίναμεν ὄγκον δόξης, ὡς ἂν τις φαίη τῶν ἐπιπολαίως τὴν τῶν ὄντων φύσιν ἐξεταζόντων· ὡς δ' ἔχει ταῖς ἀληθείαις, πραγμάτων ὄγκον, πόνων, μόχθων, θλίψεων, κινδύνων· δεύτερον δὲ ἐπειδὰν (ἴσ. γρ. ἐπειδὴ) *τῶν τῇδε ἀπῆρεν ὁ Καρύκης*, ταῖς πανδήμοις προστεθέντος παρακλήσεσι καὶ τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος· ὅτε δὴ καὶ θεόθεν οἰηθεὶς τὰ τῆς οἰκονομίας ἐκκρέμασθαι, εἴλημμαι μὲν τῶν οἰάκων μετ' οὐ σμικρᾶς μέντοι γε τῆς ἀθυμίας». Ἀλλ' ἔτι σαφέστερον ταῦτα διηγεῖται ἐν τῇ πρὸς τὸν Φιλαδελφείας Γαβριήλ, ἣν ὁ μακαρίτης Νεόφυτος ὁ Καυσοκαλυβίτης παρενέθηκεν ἐν τῷ προλόγῳ τῷ προτεταγμένῳ τῆς τῷ ᾳψξθ' ἐκδοθείσης *Ὀρθοδόξου ὁμολογίας* τοῦ Πηγᾶ «Ἐγράψαμεν, λέγων, πρὸς τὴν σὴν ἱερότητα ἀπ' Αἰγύπτου εὐθὺς μηνυθέντες παρὰ τῆς Συνόδου καὶ τοῦ λαοῦ σὺν καὶ βασιλικῷ προστάγματι, τοῦτο αὐτὸ μηνύοντες καὶ παρακαλοῦντες, εἰ δυνατόν σε τοῦ θρόνου τούτου τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἀντιλαβέσθαι, εἰ δὲ μήγε, τὸν ἱερώτατον Μαργούνιον. Ἦν ἐμὸν τότε φροντίσαι, καὶ ἡμῖν τὸ πᾶν ἐπεκρέματο. Ἐβράδυνεν ἡ ἀπόκρισις· *παρεισέδυ ὁ Καρύκης*, πολλὰ βλάψας καὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἐν βραχέσιν [1], ἀντιλέγοντος ἐμοῦ καὶ παραινοῦντος τὰ δέοντα, πλὴν μὴ παῤῥησίᾳ πολλῶν ἕνεκα, ὥστε μηδὲ πάμπαν σιωπᾶν, μηδὲ καταβοᾶν ἀναιδέστατα. Τοῦτον ἁρπάσασα τοῦ Θεοῦ τοῦ φιλανθρώπου ἡ θεία πρόνοια πάλιν χηρεύουσαν (καί περ καὶ

[1] Παρὰ τῷ Νεοφύτῳ γέγραπται «τοῦ Θεοῦ ἐν βραχεῖ», κρεῖττον. οἶμαι.

τότε *χηρεύουσαν*· οὐ γὰρ ἦν ὁ Καρύκης νόμιμος ἀνὴρ) τὴν Ἐκκλησίαν κατέστησεν· Εἰς ἡμᾶς ἔπεσε πάλιν ὁ κλῆρος» κτλ. Ἀλλ᾽ ἔτι σαφέστερον καὶ περιστατικώτερον ἀφηγεῖται ταῦτα ἐν τῇ πρὸς Μαργούνιον καὶ Σεβῆρον κοινῇ ρπέ. ἐπιστολῇ, ἣν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως τῷ 7106 (1598) ἐπέσταλκεν, ἀπολογούμενος περὶ ἀποδοχῆς τῆς ἐπιτεθείσης αὐτῷ ἐπιστασίας· «Οὐκ αὐτὸς ἐγώ, λέγει αὐτόθι, καὶ πολλαχόθεν ἄλλοθεν ἔγνων μαθὼν τὰς τοῦ Κυρίου ἐκκινήσεις κατὰ τῶν ἀμελέστερον ἢ ἐνδεέστερον τοῦ προσήκοντος τὰς προστασίας διεπόντων, κἀξ ὧν Καρύκης πέπονθεν αὐτός; Ὅς τοῦ θρόνου ἐγκρατὴς γενόμενος ἀναξίως καὶ παρ᾽ ἐμοῦ εὐθὺς ἐκ προοιμίων ἔνδον τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου ἐλεγχόμενος ἐφ᾽ οἷς σύνοιδα πνευματικῶς, καὶ νουθετούμενος ἀπέχεσθαι τῶν ὑπὲρ τὴν ἀξίαν, ὅτε παρεισέδυ ἀποδεξάμενος *τὰ τῆς μεταθέσεως κηρύγματα*, ἐκώφευε· καὶ μετὰ ταῦτα πανδημεὶ κατασυρόμενος καὶ διωχθείς, ἐμοῦ ἐπὶ μάρτυσι τῷ ἱερωτάτῳ Ἡρακλείας καὶ τῷ ἱερωτάτῳ Ῥόδου ἀγωνιζομένου, εἰς τὴν Πόλιν ἀνακληθείς, ἵνα μετὰ τιμῆς τὴν τιμὴν τοῦ Πατριάρχου ἑκουσίως ἀποβάλῃ (ἄλλως γὰρ ἦν ἀδύνατον καὶ τὴν ἐκείνου δοξομανίαν θεραπεῦσαι καὶ σβέσαι τὸ σκάνδαλον), καὶ παρακούσας· ἐμοὶ γὰρ τὴν ἀξίαν παρεχώρει, ἑτέρῳ δὲ οὐδενί· ἔλεγε γὰρ[1], Σοὶ μέν, μακαριώτατε Πάτερ, ἡδέως ὑποχωρῶ καὶ παρακαλῶ δέξασθαί σε τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον· ἑτέρου γὰρ ὅλως τῶν ἁπάντων οὐκ εἰμὶ ἀναξιώτερος. Ἀντέλεγον δ᾽ ἐγώ, ὡς ἀνάξιος ὢν αὐτὸς παραχωρήσει καὶ παύει τὰς κατ᾽ αὐτοῦ βλασφημίας τὰς παρὰ πάντων, προσελευθερῶν καὶ ἑαυτὸν τοῦ κρίματος καὶ τῆς ἁμαρτίας, δι᾽ ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. Ἐγὼ γὰρ ὅλως οὐ δέχομαι, ἔλεγον, τὸ πρᾶγμα, ἀλλ᾽ ἴσως εἰσάξομέν τινα Θεοῦ ἄξιον ἱερέα. Τέλος δὲ καὶ παρόντος τοῦ Ἡρακλείας ἐλέγξας αὐτὸν ὡς οὐκ ἐξὸν γράφειν, προειπών τε καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ κακὴν ἐσομένην καὶ τὸν θάνατον κακίω, εἶδον κρίσιν Θεοῦ Σαβαώθ, θάνατον ἀνέλπιστον καταδικασθέντος θεόθεν αὐτοῦ. Κατορχησάμενος γὰρ ὁ τρισάθλιος τοῦ ἱεροῦ Νιπτῆρος μετὰ χλεύης τῶν ἀκουσάντων (μόνοι γὰρ παρῆσαν σχεδὸν οἱ ἱερεῖς, καὶ αὐτοὶ μετὰ βάρους (ἴσ. βίας) καθελκυσθέντες), παρεωρακὼς τὴν λειτουργίαν τηλικαύτης ἡμέρας, μεθ᾽ ἣν εἰώθει ἐπιτελεῖσθαι ὁ Νιπτήρ, τῇ τε ὑστεραίᾳ ᾄσας, ὥς φασι, τὸ *Κύκνειον* κατὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν τῶν σωτηρίων παθῶν· τὸ μέγα Σάββατον εὐτρεπιζόμενος καὶ ἐνδυόμενος τοὺς λεπτοὺς χιτωνίσκους, ᾔσθετο τῆς Θεοῦ ὀργῆς οὕτως ἀξίως, ὥστε πρὶν τεθνάναι ἢ ἀκουσθῆναι νοσῶν».

§ γ΄. Ἐκ τούτων τοίνυν δῆλα γίνονται τὰ ἑξῆς·

[1] Παρέλκει ὁ «γὰρ καὶ ἴσως ἐξαλειπτέος.

α΄.) Ὅτι μετὰ τὴν τοῦ Ἀθηνῶν Θεοφάνους τελευτὴν καὶ τὴν τοῦ Μελετίου εἰς τὴν βασιλεύουσαν μετάκλησιν καὶ ἄφιξιν γενομένην πρὸ τοῦ Πυανεψιῶνος (Ὀκτωβρίου) τοῦ ͵αφϟζ΄ (ὡς μαρτυρεῖ ἡ πρὸς αὐτὸν 23 ἐπιστολὴ τοῦ Μαργουνίου) καὶ μετὰ πολλὰς χρονοτριβάς, χρήμασιν (ἑξακισχιλίοις, ὡς ἔοικε, χρυσοῖς) παρεισέδυ εἰς τὸ Πατριαρχικὸν ἀξίωμα ὁ Καρύκης καὶ ἐπατριάρχησε μέχρι τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἴσως τοῦ 1598 σωτηρίου ἔτους.

β΄.) Ὅτι οὗτος ἦν εὔφωνος ἀοιδὸς καὶ τοσοῦτον φιλῶν ᾄδειν, ὥστε καὶ αὐτὴν τὴν τῆς μεγάλης Πέμπτης λειτουργίαν παρεωρακέναι καὶ τὸν Νιπτῆρα, χάριν τοῦ ᾆσαι.

γ΄.) Ὅτι μετατεθεὶς ἐγένετο Πατριάρχης.

δ΄.) Ὅτι ἐξελεγχθεὶς καὶ ἀποδιωχθεὶς δι᾽ ἃς ἀποσιωπᾷ ὁ Μελέτιος ἀῤῥήτους κακίας· ὧν μία ἦν ἴσως καὶ ἡ παρὰ τοῦ Ἄρτης Νεοφύτου λεγομένη (ἀπίθανον γάρ μοι δοκεῖ μετὰ τὸ πατριαρχεῦσαι εἰς τοῦτ᾽ ἀπονοίας ἐκτραχηλισθῆναι), προσεκλήθη εἰς τὴν Πόλιν παραιτηθῆναι εὐσχημόνως.

ε΄.) Ὅτι παρακούσας καὶ ἀπομονωθεὶς καὶ ἀραῖς ὑποβληθείς, κατὰ τὸ μέγα σάββατον τὴν μιαρὰν αὐτοῦ ἀπέῤῥηξε ψυχήν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Πάσχα τοῦ 1597 τῇ 27 Μαρτίου ἑωρτάσθη, τὸ δὲ τοῦ 1598 τῇ 15 Ἀπριλίου, ἡ τελευτὴ ἄρα αὐτοῦ κινδυνεύει μεταξὺ τῆς 27 Μαρτίου τοῦ 1597 καὶ τῆς 15 Ἀπριλίου τοῦ 1598, εἰς τὴν ἐσχάτην μᾶλλον, ἔμοιγε δοκοῦν, προσήκουσα ἡμέραν· ἤτοι ἐγένετο αὕτη τῇ 14 Ἀπριλίου τοῦ 1598, ὅτε ἦν τὸ μέγα Σάββατον τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, ἐν ᾧ, κατὰ τὸν ἱερὸν Μελέτιον, «ἐνδυόμενος τοὺς λεπτοὺς χιτωνίσκους ᾔσθετο τῆς Θεοῦ ὀργῆς οὕτως ἀξίως, ὥστε πρὶν τεθνάναι ἢ ἀκουσθῆναι νοσῶν.»

ϛ΄.) δὲ καὶ τελευταῖον, ἐπειδὴ ὁ κατὰ τὸν Μελέτιον κακὸς κακῶς ἀπολόμενος Καρύκης ἦν εὔφωνος καὶ ᾠδικὸς καὶ ἀρχιερεὺς πρότερον, Θεοφάνης δ᾽ ἦν ὁ παρὰ τοῦ Ἄρτης Νεοφύτου ἐν τῷ Καταλόγῳ ἀριθμούμενος μουσικώτατος καὶ καλλίφωνος Καρύκης, εὔφωνος δὲ συνάμα καὶ Θεοφάνης Φιλιππουπόλεως μητροπολίτης Καρύκης, πρὸς ὃν αἱ τοῦ Μαργουνίου καὶ ἡ τοῦ Μελετίου ἐπιστολή· αὐτὸς ἄρα ὁ Φιλιππουπόλεως Θεοφάνης ἦν ὁ τῆς φιλαρχίας οἰκτρὸν γενόμενος θῦμα βραχύβιος Πατριάρχης, μεθ᾽ ὃν πάλιν τὰ τῆς ἐπιστασίας τοῦ θρόνου καὶ διὰ βασιλικοῦ προστάγματος τῷ γενναίῳ τῆς ἐκκλησίας προασπιστῇ καὶ ἀκαταβλήτῳ τῆς Ὀρθοδοξίας στύλῳ ἀνετέθησαν Μελετίῳ· ὃς καθ᾽ ὅλον σχεδὸν τὸ ͵αφϟη΄ ἔτος ἀκαταμάτως τὸν ἀμπελῶνα καθαίρων καὶ περιφράσσων καὶ καλλιεργῶν διετέλεσεν, ὡς ἐξ ἐπιστολῶν αὐτοῦ τούτου συνάγομεν.

§ δ΄. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἀγνώστου τέως καὶ ἀκλεοῦς τοῦ Καρύκη πατριαρχείας, ἣν ἐπιμαρτυρεῖ ἡμῖν ὁ μακαρίτης Δυῤῥαχίου Χρύ-

σανθος, ὅς καταριθμῶν ἐν τῷ β΄. μέρει τοῦ *Μεγάλου* αὐτοῦ *Θεωρητικοῦ* (ἐκδέδοται ἐν Τεργέστῃ τῷ 1832) τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διαπρέψαντας μουσικούς, λέγει (σελ. XXXV) «*Θεοφάνης Καρύκης*» πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως», ἐκ παραδόσεως, ἢ μᾶλλον ἔκ τινος ἐν τοῖς Πατριαρχείοις σωζομένου σημειώματος τὴν εἴδησιν ἀρυσάμενος[1]. Εἰ δὲ δεῖ τι καὶ περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ εἰπεῖν, καὶ μὴ ἄντικρυς ματαιοπονία τὸ πρᾶγμα, οὐδαμῶς μοι δοκεῖ αὐτῷ τὸ ἐπώνυμον ἐπὶ τῇ ἡδυφωνίᾳ προσκολληθῆναι, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ γένους κατελθεῖν εἰς αὐτόν. Ἔν τινι γὰρ τῶν τοῦ Μαργουνίου ἐπιστολῶν, τῇ ἐν τῷ χειρογράφῳ 92, τῷ ͵αφϟζ΄ ἐπεσταλμένῃ «τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐν πνευματικοῖς πατράσι κυρίῳ Σαμουὴλ τῷ Πριμπέτῳ», ὅς ἐκ τοῦ αὐτόθι φερομένου «φροντίδες ἱερᾶς μονῆς ἀλλεπάλληλοι» καθηγεμὼν φαίνεται μοναστηρίου τινός· ἐν ταύτῃ οὖν ἀναγινώσκεται. «Ἐῤῥωμένον σε διαφυλάττοι ὁ Κύριος ψυχῇ τε καὶ σώματι, ὁσιώτατέ μοι καὶ λογιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ· καὶ τοῦτ᾽ αὐτὸ δι᾽ ἡμᾶς τῷ εὐγενεστάτῳ Μιχαήλῳ τῷ Καρύκῃ διασημάναις, ἡμῖν χαριζόμενος». Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς ἀμέσως ἐφεπομένης ἐπιστολῆς αὐτοῦ πάλιν τοῦ Μαξίμου πρὸς τὸν αὐτὸν Σαμουὴλ Ἀθήνησι διατρίβων φαίνεται ὁ λόγιος ἱερομόναχος, ὑπῆρχεν ἄρα τότε ἐνταῦθα εὐγενής τις οἰκογένεια Καρύκη, ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων διατηρουμένη. Ὅτι γὰρ ἦν πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ τοῦ Κέκροπος Καρύκης, καὶ οὗτος τῶν εὐγενῶν, μαρτυρεῖ ὁ ἔτι ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐπωνυμούμενος εὐαγὴς ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὃν Καρύτση ἡ συνήθεια προφέρει, ὥσπερ καὶ τὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου τῷ Ῥαγκαβᾷ ἡ ζῶσα παράδοσις ἀναφέρει. Ἀλλὰ κἂν τοῖς Βυζαντινοῖς οὐκ ἦν ἄγνωστον τὸ ὄνομα τοῦτο. Ἥ τε γὰρ Ἄννα ἡ Κομνηνὴ (Ἀλεξ. Β. τ. 2) καὶ Μιχαὴλ ὁ Γλυκᾶς[2] μνημονεύουσιν ἀποστασίας διπλῆς γονομένης ἔν τε Κρήτῃ καὶ Κύπρῳ, αὐταρχοῦντας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ· διαφωνοῦσι μέντοι περὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν, ἡ μὲν τὴν τῆς Κρήτης τῷ Καρύκῃ προσάπτουσα, ὁ δὲ τούτων μὲν θατέρῳ, τῷ Ῥα-

[1] Ὁ σοφὸς τῆς ἱστορικῆς χρονολογίας ἀνιχνευτὴς καὶ βεβαιωτὴς καὶ τῶν ἐν ταῖς Ῥωσσικαῖς βιβλιοθήκαις ἐν χειρογράφοις θησαυρῶν ἀναδιφητὴς καὶ ἐξεταστὴς Μουράλτος ἐν Catalogue des Manuscrits grecs de la Biblioth. Imper. puplique pag. 76 (St Petersbourg, 1864), ἐν τοῖς 93 μουσικοῖς, ὧν μουσουργήματα περιέχει ὁ CXXXII κώδηξ (περὶ οὗ φησὶ τάδε «Collection de cantiques de 93 differents auteurs nommés ci-dessus munis des notes musicales faites au temps de Pierre-le-Grand. XVII au XVIII S. 4. 461 feul. etc.) ἐν τούτοις οὖν ἐνενηκοστὸν ἀναφέρει Theophanes Kyricès patriarche 320· ἔνθα ἐσφαλμένως ὁ Καρύκης μετεποιήθη εἰς Κυρίκην, ὥσπερ καὶ ὁ τέταρτος Ἀναστάσιος ὁ Ῥαψανιώτης γράφεται Rhapsientote.

[2] Βιβλ. Χρονικ. σελ. 620.

ψομμάτη, τὴν δὲ τῆς Κύπρου τῷ πρώτῳ, ὃν καὶ ἀποκαλεῖ *Κάρυκον*.

§. ε. Ταῦτα, φιλότης, εἴησαν τῆς ἐμῆς πρὸς Σὲ φιλίας καὶ τιμῆς τῆς πολλῆς λεπτὸν τεκμήριον, καὶ μαρτύριον τοῦ ζήλου, μεθ' οὗ ἐπαινῶ καὶ θαυμάζω τοὺς πόνους, οὓς πρὸς διαφώτισιν τοῦ βίου τῶν πατέρων ἡμῶν λίαν λυσιτελῶς καὶ εὐγνωμόνως διαπονεῖς, οὐ δοκεῖν ἀλλ' εἶναι χρήσιμος βουλόμενος, καὶ διὰ τοῦτο παρὰ τῶν δοκούντων παρευδοκιμούμενος· οὐ πρῶτος δ' εἶ Σὺ ἀλλ' οὐδ' ἔσχατος ἴσως, πολλοστὸς δὲ καὶ πολλῶν προηγούμενος, οὓς ὁ χρόνος μέχρι τῆς ὑπὲρ τὴν δόξαν ἀναβάσεως τῆς ἀληθείας παρ' ἡμῖν οἴσει. Καταπαύω δὲ τὸν λόγον παρασυνάψας καὶ ἣν ἔφθην ὑποσχόμενος ἐπιστολὴν τοῦ Μαργουνίου Ἔρρωσο. Ἀθήνησι τῇ 15 Νοεμβρίου 1862.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΒΟΥΛΙΣΜΑ[1]

Τῷ ἐν ἰατροφιλοσόφοις λογίῳ ἀνδρὶ κυρίῳ Σοφοκλεῖ Κ. Οἰκονόμῳ
Εὐστάθιος ἀρχιμανδρίτης Βουλισμᾶς.

Ἡ ἐπισυνημμένη σημείωσις συνερράφη ἔκ τε τῶν ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ παρατεθεισῶν ἱστορικῶν μαρτυριῶν ἐν τῇ περὶ Καρύκη ὑμετέρᾳ κριτικῇ ἐπιστολῇ καὶ ἐκ τῶν ἀπὸ τοῦ ὑμετέρου κώδηκος τοῦ Ἱέρακος ἐκδοθέντων ὑπὸ τοῦ Κ. Σάθα πατριαρχικῶν ἐγγράφων, καὶ ἐκ τῶν ἐπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ ὑμετέρου χειρογράφου γενομένων παρατηρήσεων. Ἅπασα ἡ ὕλη ἐλήφθη ἐκ τῶν ὑμετέρων λειμώνων, ἁρμόδιον δ' ἵνα καὶ ἐν ταῖς ὑμετέραις ἀποθήκαις ἀποτεθῇ. Ἐν Ἀθήναις μηνὶ ἰουλίῳ ͵αωο΄.

Θεοφάνης ὁ ἀπ' Ἀθηνῶν καὶ Θεοφάνης ὁ Καρύκης, δύο Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ Νεοφύτου τοῦ Μαυρομμάτη καταλεγόμενοι, εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον.

Ὅτι Θεοφάνης ὁ Καρύκης, ὁ μουσικὸς καὶ πρώην Φιλιππουπόλεως μητροπολίτης, εἶναι ὁ παρεισδύσας εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως πρὸ τῆς τοποτηρητίας τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, ὑπεραποδεικνύεται ἐκ τῆς περὶ τοῦ Καρύκη ἐπιστολῆς τοῦ κυρίου Σοφοκλέους Οἰκονόμου· ὅτι δὲ ὁ Θεοφάνης οὗτος εἶναι ἕτερος, τοῦ ἐν πᾶσι τοῖς καταλόγοις τῶν πατριαρχῶν χαρακτηριζομένου: ἀπ' Ἀθηνῶν, δισταγμοὺς μὲν εἴχομεν τὸ κατ' ἀρχάς, πεποίθησιν δὲ ἐμορφώσαμεν ὕστερον ὅτι ἀμφότεροι εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον.

[1] Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς καὶ λογίου κληρικοῦ κ. Εὐσταθίου Βουλισμᾶ τότε Ἀρχιμανδρίτου καὶ ἤδη Ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» τοῦ 1884 (τεῦχος 24 σελ. 336 καὶ ἑπ).

Πρώτην ἀφορμὴν τοῦ δισταγμοῦ περὶ τῆς μὴ διαφορᾶς τῶν δύο προσώπων ἐλάβομεν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἑνὸς ἐγγράφου ἐκ τοῦ κώδηκος τοῦ Ἱέρακος, τοῦ ὑπὸ τοῦ Κ. Σάθα ὑπ᾽ ἀριθμὸν 35 ἐκδοθέντος καὶ ἐπιγραφομένου *πρός τινας ἀρχιερεῖς Καρύκη διὰ τοῦ μεγάλου ρήτορος* (*γρ. Θεοφάνους τοῦ ἀπ᾽ Ἀθηνῶν*). Τὰ δύο στοιχεῖα *γρ*, συγκοπὴ τῆς λέξεως «γράφε», δηλοῦσι συνήθως *διόρθου* ἢ γράφε τὰ ἑξῆς *ἀντὶ τῶν ἐν τῷ κειμένῳ λέξεων*· δυνατὸν δὲ τὰ μετὰ τοῦ *γρ* νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς προσθήκη ἢ προσδιορισμὸς τοῦ κειμένου ἀλλ᾽ ὁποιανδήποτε σημασίαν ἔχωσι, διὰ τῆς σημειώσεως ταύτης ὁ σχολιαστὴς ἀναντιρρήτως ἠθέλησε νὰ εἴπῃ: Τὸ ἑπόμενον ἔγγραφον εἶναι Θεοφάνους τοῦ ἀπὸ Ἀθηνῶν.

Τὸν δισταγμὸν ἡμῶν τοῦτον ἐνίσχυσεν ὁ πανοσιολογιώτατος ἀρχιμανδρίτης κ. Γερμανὸς Γρηγορᾶς, ὅστις παραθέσας τὰ ὑπὸ τοῦ Κ. Σάθα ἐκδοθέντα μετὰ τοῦ κώδηκος τοῦ Ἱέρακος εἶδεν ὅτι ἡ σημείωσις αὕτη δὲν ἐτυπώθη ὡς εὑρίσκεται ἐν τῷ κώδηκι. Ὁ κώδηξ ἐν τῷ περιθωρίῳ παραλλήλως τῇ ἐπιγραφῇ ἔχει μόνον *Θεοφάνους τοῦ ἀπὸ Ἀθηνῶν*· τὰ δὲ πρὸ ταύτης κείμενα ἐν τοῖς ἐκδεδομένοις δύο στοιχεῖα *γρ* εἶναι αὐτόβουλος καὶ ἀδικαιολόγητος προσθήκη τοῦ κυρίου Σάθα. Ἡ ἐκ τοῦ χειρογράφου ἔλλειψις τῶν δύο στοιχείων *γρ* ἀδιστάκτως ἀποδεικνύει ὅτι ὁ σοφὸς σχολιαστὴς προσθέσας τὰς λέξεις *Θεοφάνους τοῦ ἀπὸ Ἀθηνῶν*, ἠθέλησεν οὐχὶ νὰ διορθώσῃ τὴν ἐπιγραφὴν ἀλλὰ μᾶλλον νὰ προσδιορίσῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἐκδόντος τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, δηλῶν ὅτι ὁ Καρύκης εἶναι ὁ ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἀναβὰς Θεοφάνης. Γνωστὸν δὲ εἶναι καὶ τοῖς μικρὰν πεῖραν ἔχουσι τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων ὅτι αἱ φράσεις «Γαβριὴλ ὁ ἀπὸ Θεσσαλονίκης, Ἄνθιμος ὁ ἀπὸ Ἐφέσου» δηλοῦσιν ὅτι ὁ Γαβριὴλ ἐγένετο πατριάρχης ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης μετατεθείς, ὁ δὲ Ἄνθιμος μετετέθη ἀπὸ τῆς Ἐφέσου.

Ἀλλὰ μία ἁπλῆ σημείωσις, ἔστω καὶ μὴ ἀμφιβόλου ἐξηγήσεως, ἀρκεῖ, νὰ δώσῃ ἀναντίρρητον ἀπόδειξιν περὶ τῆς ταυτότητος τῶν δύο προσώπων; Οὐχὶ βεβαίως· οὐδὲ ταύτην θεωροῦμεν ὡς μόνην ἀπόδειξιν, ἀλλ᾽ ὡς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐπελθόντος δισταγμοῦ. Πρὸς ἐμπέδωσιν δὲ τῆς ἰδέας ταύτης ἐρχόμεθα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐξ ὧν ἀποδεικνύεται· α΄) ὅτι οὐδόλως ἀντίκειται εἰς τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἱστορούμενα ἡ ταυτότης τῶν δύο προσώπων· β΄) ὅτι μεταξὺ τοῦ θανάτου τοῦ Γαβριὴλ καὶ τῆς τοποτηρητίας τοῦ Πηγᾶ *ἓν μόνον πρόσωπον* ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο κατὰ μὲν τοὺς καταλόγους εἶναι *Θεοφάνης Ἀθηνῶν*, κατὰ δὲ τὰς προσφάτους μαρτυρίας εἶναι ὁ *Καρύκης*.

Α΄. Ὅτι ἡ ταυτότης τῶν δύο προσώπων δὲν ἀντίκεινται εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ χρονολογίαν.

Κατὰ τὸν ἐν σελ. ϟγ΄ καὶ ϟδ΄ ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα τυπωθέντα κατάλογον τὸν ἐπὶ τῶν τριῶν πατριαρχιῶν τοῦ Ἱερεμίου μνημονευομένων πατριαρχῶν κ. λ. ἐπισήμων προσώπων, Φιλιππουπόλεως μητροπολῖται φαίνονται δύο, *Θεόληπτος* καὶ *Θεοφάνης*. Καὶ *Θεόληπτος* μὲν εἶναι ὁ μετὰ τὸν Πατέσταν πατριαρχεύσας καὶ ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου ἐξωσθείς, ὄντος τοῦ Ἱερεμίου ἐξορίστου εἰς Ρόδον, μεθ᾽ ὃν πάλιν ὁ Ἱερεμίας τὸ τρίτον ἐπατριάρχευσε· *Θεοφάνης* δὲ εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ Καρύκης, ὡς ἀποδεικνύεται εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν τοῦ Μαργουνίου καὶ Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, αἵτινες φέρουσι χρονολογίαν 1590 καὶ 1591 καὶ ἐν αἷς, ὡς κάλλιστα παρατηρεῖ ὁ κύριος Οἰκονόμος, μαρτυρεῖται ὡς ἀνὴρ οὐχ οὕτως εὐκαταφρόνητος. Καὶ ἐὰν μὲν ἐμπεριέχηται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοφάνους ὡς μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως ἐν τῇ «Τουρκογραικίᾳ», τότε οὗτος ἐγένετο Φιλιππουπόλεως ἀμέσως μετὰ τὸν Θεόληπτον· ἐὰν δὲ ἐκ τῶν ἄλλων πηγῶν ἐλήφθη τὸ ὄνομα, ἴσως διεδέχθη ἕτερον διάδοχον τοῦ Θεολήπτου. Ἀλλὰ τοῦτο πρὸς τὸν σκοπὸν ἡμῶν εἶναι ὡς διάφορον, ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν ὅτι κατὰ τὸ 1590 καὶ 1591 ὁ Θεοφάνης οὗτος ἦν Φιλιππουπόλεως. Εἰς τὸν αὐτὸν κατάλογον μητροπολῖται Ἀθηνῶν καταγράφονται τρεῖς· *Νικάνωρ Μητροφάνης* καὶ *Θεοφάνης*. Καὶ ὁ μὲν Νικάνωρ φαίνεται ὑπογεγραμμένος ἐν τῇ καθαιρέσει τοῦ Πατέστου καὶ ταῖς ψήφοις τοῦ Θεολήπτου (σελ. 142) ὁ δὲ Μητροφάνης ἐπαρουσίαζεν ἐν τῇ κατὰ τὸ 1593 συγκροτηθείσῃ μεγάλῃ συνόδῳ, ἐν ᾗ τῇ τούτου προτάσει ἐξεφωνήθη ὁ πρῶτος κανὼν ταύτης (Σάθ. σελ. 89), ὁ δὲ Θεοφάνης ἀναφέρεται ἐν τῷ κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Ἱερεμίου ἐκδοθέντι καθαιρέσεως ἐγγράφῳ (Σάθ. σελ. 197) ἐν ἔτει ,ζρδ΄ (ἐνισταμένῳ, ἤτοι 1595). Ἐκ τούτων λοιπὸν συνάγομεν ὅτι ὁ κατὰ τὸ 1590 καὶ 1591 φαινόμενος μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως Θεοφάνης ἠδύνατο μετὰ τὸ 1593, ἀποθανόντος ἢ μετατεθέντος τοῦ Μητροφάνους, νὰ μετατεθῇ εἰς τὴν Ἀθηνῶν μητρόπολιν. Τοιουτοτρόπως δὲ ἡ χρονολογία μᾶς ἐπιτρέπει νὰ θέσωμεν τὸν Θεοφάνην Καρύκην κατὰ μὲν τὰ ἔτη 1590 καὶ 1591 μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως, κατὰ δὲ τὸ 1594 καὶ 1595 νὰ ἔχωμεν αὐτὸν τὸν ἴδιον μητροπολίτην Ἀθηνῶν.

Β΄. Ὅτι μεταξὺ τοῦ θανάτου τοῦ Γαβριὴλ καὶ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Πηγᾶ ἓν μόνον πρόσωπον παρεισέδυ.

Τὸ ὑπ᾽ ἀριθμὸν 35 τελευταῖον ἐκ τοῦ κώδηκος τοῦ Ἱέρακος ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα ἔγγραφον (σελ. 202), ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ὁποίου

ἔλαβεν ἀφορμὴν ἡ σημείωσις αὕτη, εἶναι ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ πρός τινας ἀρχιερεῖς. Τὸν ἐκδόντα τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ μὲν Ἱέραξ ἐπέγραψεν ἁπλῶς μόνον Καρύκην (εἶχε προτάξει τὴν λέξιν μητροπολίτης, ἀλλ' ὁ ἴδιος τὴν διέγραψεν), ὁ δὲ πολυμαθὴς σχολιαστής, ὡς ἐπεξηγῶν τὸ λαϊκὸν ὄνομα, ὀνομάζει Θεοφάνην τὸν ἀπὸ Ἀθηνῶν. Τὸ ὀρθὸν τῆς ἐπεξηγήσεως ταύτης ἐπιβεβαιοῖ τὸ ἐμπεριεχόμενον τῆς ἰδίας ἐπιστολης.

Αὕτη ἐν περιλήψει περιεῖχε·

α') Ὅτι οὗτος ἄλλοτε συνελθούσης τῆς μεγάλης συνόδου (ἐννοεῖ δὲ τὴν ἐν ἔτει 1593), συνεβούλευσε τόμον γενέσθαι ἐντελλόμενον τὸ μὴ τολμᾶν τοὺς περὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀρχιερεῖς μετὰ τὸ χηρεῦσαι πατριάρχου χειροτονεῖν ἕτερον πρὸ τοῦ συνελθεῖν πάντας ἢ τοὺς πλείονας.

β') Ὅτι μετὰ τὴν κανονικὴν ταύτην διαταγὴν ἐτόλμησέ τις διὰ παρουσίας δέκα καὶ μόνον ἀρχιερέων βίᾳ τὸν θρόνον ἁρπάσαι καὶ *ὀνομασθῆναι* πατριάρχην, καὶ ταῦτα *πρὸ ὀλίγου*.

γ') Ὅτι μετὰ τὸ *ἀποθανεῖν* τὸν μακαρίτην πατριάρχην Γαβριὴλ ὅμοια τοῖς ῥηθεῖσιν ἔδει γενέσθαι· ἀλλ' ὁ Κύριος ᾠκονόμησε παραγενέσθαι αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ κοινῇ γνώμῃ, σκέψει καὶ συνδρομῇ ἐκώλυσε καὶ διέλυσε τὰ μελετώμενα τῶν ἀτόπων.

δ') Ὅτι καταπείσας τοὺς κρατοῦντας καὶ τὸ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ὄνομα τοῖς πᾶσι προθείς, ἄδειαν ἔλαβε τηρηθῆναι τὴν περὶ τούτου οἰκονομίαν καὶ κρίσιν εἴς τε τὴν ἐξουσίαν τῶν κανόνων καὶ εἰς τὴν ἄφιξιν τῶν ἀρχιερέων· καὶ τούτων ἕνεκεν γράφει καὶ συμβουλεύει.

ε') Ἀποδοῦναι τῷ μεγάλῳ ῥήτορι 1) τὰ μπακία τῆς ζητείας τοῦ κὺρ Ἱερεμίου 2) τὴν βοήθειαν ἢ πεσκέσια τοῦ κὺρ Γαβριήλ, καὶ 3) τὰ χαράτσια καὶ

ς') Παραγενέσθαι τὴν ταχίστην, ἵνα μετὰ πάντων πέρας προσῆκον τοῖς πράγμασι γένηται καὶ ὁ πρὸς τοὺς κρατοῦντας λόγος βεβαιωθῇ ὅτι χωρὶς τῆς παρουσίας αὐτῶν οὐδὲν κανονικῶς ἐπιτελεῖται.

Ἐκ τῆς περιληπτικῆς δὲ ταύτης συνόψεως συνάγομεν ὅτι α') ὁ Καρύκης ἦτο ἀληθῶς ἀνὴρ βαρύτητος καθὼς ἐκ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῶν τοῦ Μαργουνίου καὶ Μελετίου τοῦ Πηγᾶ συμπεραίνει ὁ κ. Οἰκονόμος, καὶ καθὼς τῷ ὄντι βλέπομεν τοῦτον ἐκ Πελοποννήσου γνώμῃ καὶ προτροπῇ τῆς συνόδου ἀποσταλέντα καὶ ἐν συνόδῳ τὸ βῆμα καταλαμβάνάνοντα καὶ ἤδη μεταξὺ τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐξουσίας μεσάζοντα· β') ὅτι πρὸ *ὀλίγου* ἐτόλμησέ τις διὰ παρουσίας δέκα μόνον ἀρχιερέων ἁρπάσαι τὸν θρόνον καὶ ὀνομασθῆναι πατριάρχης. Ὅτι δὲ ὁ τολμητίας οὗτος εἶναι ὁ πρὸ τοῦ Γαβριὴλ ἐπὶ ὀλίγας μόνον ἡμέρας ὀνομασθεὶς πα-

τριάρχης Ματθαῖος, καὶ ἄλλοθεν καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀποδεικνύεται. Ἀλλ' ὅπως δήποτε κἂν ἐξηγηθῇ τὸ *πρὸ ὀλίγου*, ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἕπεται· γ') ὅτι μετὰ τὸν *θάνατον τοῦ Γαβριὴλ* διὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀφίξεως τοῦ Καρύκη δὲν συνέβησαν *ὅμοια τοῖς ῥηθεῖσιν*· δ') τούτου δὲ καταλαβόντος τὴν Κωνσταντινούπολιν προτίθεται μὲν τὸ ὄνομα τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ προσκαλοῦνται οἱ ἀρχιερεῖς διὰ τὴν κανονικὴν ἐκλογὴν κ.λ. ὁποῖα δὲ τὰ μετὰ ταῦτα, αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ μακαριωτάτου Ἀλεξανδρείας Μελετίου τοῦ Πηγᾶ αἱ παρατεθεῖσαι ἐν τῇ περὶ Καρύκη κριτικῇ ἐπιστολῇ τοῦ σοφοῦ κ. Σ. Οἰκονόμου συνεχίζουσι τὴν ἱστορίαν.

Θεοφάνης ἄρα ὁ ἀπὸ Ἀθηνῶν καὶ Θεοφάνης ὁ πρότερον Φιλιππουπόλεως εἶναι αὐτὸς οὗτος Θεοφάνης ὁ Καρύκης. Ἐν Ἀθήναις μηνὶ ἰουλίῳ ἔτει ͵αωο'.

Ὀψίγραφον.

Ἀνακοινώσαντες τὰς ἀνωτέρω παρατηρήσεις τῷ ἐλλογιμωτάτῳ ἀρχιμανδρίτῃ κυρίῳ Γερμανῷ Γρηγορᾷ, παρατηροῦντι ὅτι πρὸς διασάφησιν τῶν τοιούτου εἴδους ζητημάτων ἡ κυριωτέρα πηγὴ εἶναι αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Πηγᾶ, ἐλάβομεν παρ' αὐτοῦ κατάλογον τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἐξαχθέντων ἐκ τοῦ χειρογράφου τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς σχολῆς, παραβληθέντα δὲ καὶ πρὸς τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις. Περιέχει δὲ ὁ κατάλογος οὗτος τὴν ἐπιγραφὴν καὶ τὴν ἀρχὴν ἑκάστης ἐπιστολῆς καὶ τὴν χρονολογίαν ἔνθα ἐτηρήθη ἐν ἀμφοτέροις ἢ ἐν ἑκατέρῳ κώδικι. Ἐν τούτῳ λοιπὸν ἡ ἀριθμουμένη ρμϛ' οὕτως ἔχει.

† *Τῷ Θεσσαλονίκης μητροπολίτῃ*
σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόποις.

«Γνωρίζομεν τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ ὅτι ἀποθανόντος Θεοφάνους τοῦ πρώην Ἀθηνῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει θάνατον ὀξὺν οἷς οἶδε κρίμασιν ἡ τοῦ Θεοῦ Πρόνοια. . . . Ἔρρωσθε ͵αφϟζ'».

ΣΧΕΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΑΞΙΜΟΥ ΜΑΡΓΟΥΝΙΟΥ

† *Τῷ πανιερωτάτῳ Φιλιππουπόλεως Κυρίῳ Θεοφάνι τῷ Καρύκῃ, Μάξιμος ἐπίσκοπος Κυθήρων εὖ πράττειν.*

Ὁ δὲ πανιερώτατος καὶ τὰ τῆς ψυχῆς περιπολεύων διηνεκῶς Θεοφάνης, καὶ ἐν τοῖς μάλιστα ἡμῖν καταθύμιος, ὁποιωνοῦν τῶν πρὸς ἡμῶν ἀμοιρήσει γραμμάτων; καὶ πῶς ἂν λόγον ἔχοι τοῖς κατάχρεως αὐτῷ διὰ πολλὰ γενομένοις; ἢ πῶς ἂν ἡμεῖς τὸ μὴ ἀργὸν τοῦ νοός, κἂν ἄλλοι ἄλλως φθόνῳ τηκόμενοι τὸ τοῦ Μαργουνίου διερμηνεύουσι ψευδῶς ἐπώνυμον[1], καὶ ἔργοις αὐτοῖς ἀποδεικνύοιμεν; Ταῦτ' οὖν πρὸς τὴν ἱεράν σου ψυχὴν διαχαράττομεν, τὸ γλυκύ μοι καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα, Θεόφανες ἱερώτατε, καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν ἐφ' ὅσον ἐξισχύομεν, τοῖς γράμμασιν ἐναποτιθέμενοι. Καὶ γὰρ οὐκ ἀγενεῖς ἡμεῖς, τῶν περὶ σὲ παιδικῶν ἐρασταί, οὔκουν οὐδὲ τῶν ἐπί τι χρόνου ἐρώντων τεμάχιον, ἀλλὰ τὸ ἅπαξ ἐναποστάξαν ἡμῶν ταῖς ἀκοαῖς τῶν ἡδίστων καὶ σωζουσῶν σου σειρήνων φίλτρον τε καὶ μελῴδημα οὕτως ἐμφιλοχωρεῖ μου τῇ διανοίᾳ καὶ τὸ τῆς ψυχῆς κατακηλεῖ ἀφιέμενον, ὡς τῇ τοῦ ἔρωτος ὑπερβολῇ ἔσθ' ὅτε καὶ εἰς ἱεράν τινα τρέπεσθαί με μανίαν, καὶ οὐράνιόν τινα ὥσπερ ἐκ γηΐνου ἀποκαθίστασθαι, εἴπερ θεῖόν τι ἡ ἐνταῦθα μουσικὴ καὶ ὅτι μάλιστα ἀγγελοειδές, τὸν νοερὸν τῶν ἀσωμάτων περὶ τὴν ἀνωτάτω οὐσίαν χορὸν ὥσπερ τι ἀπήχημα ἔσχατον ἐκμιμούμενον. Ἆρ' ἀντικενοῖς ἡμίν οὕτω τῆς σῆς φαρέτρας τὰ βέλεμνα, ἢ καὶ ὑποτέμνεις τὰ τῆς ὁρμῆς καὶ ἀλλοσέ ποι ἀνθελκόμενός τε καὶ μεθελκόμενος; Δέδοικα γὰρ μή ποτέ σοι

[1] Τὴν παρὰ τὸ «μάργος», ὡς ἔοικεν, ἐννοεῖ παραγωγὴν τοῦ ἑαυτοῦ ἐπωνύμου Μαργούνιος, ἢ γοῦν καὶ τὴν ἀνουστέραν ταύτης παρὰ τὸ ἀργὸς νοῦς, ἃς ἀμφοτέρας ὁ ὑπερήδιστος ἀποστατίδης Ματθαῖος ὁ Καρυόφυλλος, τὸ μέγ' ὄνειαρ τῆς παπικῆς μεγαλειότητος καὶ κόσμημα τῆς τῶν παπολατρῶν εὐαγγελικῆς ἀρετῆς, συνεχάτυσεν ἐν ἑνὶ τῶν ἕνδεκα στίχων ἐκείνων, ὧν οὐκ οἶδ' ὅτι πρῶτον προσήκει θαυμάσαι, τὸ ἄχαρι καὶ ἄμουσον τῆς ὑφῆς, ἢ τῶν νοημάτων τὴν εὐτέλειαν ἢ τὸν θησαυρὸν τῆς καρδίας τοῦ ποιητοῦ, ὃν οὐ Μοῦσαι ἀλλ' Ἐριννύες φαίνονται ἐμπνέουσαι· ἔστι δὲ ὁ στίχος ὅδε «Νοῦς μάργος ἢ νοῦς ἀργὸς ἦν Μαργούνιος» (Βλ. Α. Βλαστοῦ Χιακά. Τόμ. Β. σελ. 90). Ταύτην δὲ τὴν σχολαστικὴν τῶν φθονερῶν παραγωγὴν ὑπαινίττεται καὶ τὸ παρὰ Κομνηνῷ τῷ Παπαδοπούλῳ ἀπαντῶν ἐπιτύμβιον Ἀθανασίου τοῦ Σκληροῦ τοῦ καὶ Πικρίδου εἰς τὸν ἀοίδιμον, λέγον «Οὐ μάργος ἐνθάδ' ὕπνον ὕστατον δρέπει». Βλ. Nic. Comn. Papadopol. Hist. Gymnas. Patav. T. 2. p. 265.

παρυποκλέπτει πρὸς ἑαυτὸ τὸ μεῖζον τοῦ φίλτρου τὰ νοερώτερα, ἅτε δή σοι πρὸς τὴν μουσικὴν συγγενέστερα· πλὴν ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνα περὶ τὴν ἱερὰν καὶ μόνην ἀπασχολοῦνται μουσικήν, τὴν ἐξαστράπτουσαν τῆς ὑπερουσίου οὐσίας λαμπηδόνα διαδεχόμενα, καθ' ἣν καὶ αὐτῶν τάξιν ἕκαστον εἴληφεν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν κάτω προνοίας ἔσθ' ὅτε γίγνονται, τὸ τῆς ἀγαθοπαρόχου πανταιτίας προνοητικὸν καὶ παναρμόνιον μελούργημα ἄχρι τῶν ἐσχάτων διαβιβάζοντα, κἀντεῦθεν ἀναλόγως τοὺς ἱεροὺς τῶν προνοουμένων ὕμνους ὥσπερ τινὶ ἀντιστρόφῳ πορείᾳ ἐκεῖσε διαπορθμεύοντα, καὶ οὕτω τελοῦνταί τε καὶ τελοῦσι τοὺς μυουμένους τὰ μυστικώτερα. Καὶ αὐτὸς τοίνυν καὶ ἐνασμενίζοις ἔσθ' ὅτε ταῖς οὐρανίαις δυνάμεσι συμμουσουργῶν αὐταῖς τὰ ἀπόρρητα καὶ ταύτῃ σου τὴν ἱερὰν κατατέρπων ψυχήν, νοερῶς τοῖς νοεροῖς συναπτόμενος· ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ τῇδέ ποτε συγκαταβιβάζοιο, καὶ τοὺς ἐνσωμάτους ἐνσώματος ἔτι ὢν καταγλυκαίνων σοῖς ἀναγώγοις (γρ. ἀναγωγοῖς) μελῳδήμασι· καὶ γὰρ ἐμοὶ δοκεῖν οὗτος καὶ ταῖς ἱεραῖς ἐκφαντορίαις τῆς ἐνταῦθα μουσουργίας γέγονεν ὁ σκοπὸς τοῖς τὸ ἐνδότερον τῆς παραδόσεως μεταλλεύουσι· γίγνου δέ ποτε καὶ ἡμέτερος καὶ καινοτέροις ἀνακίνει τὸ ἔναυλον τῆς ψυχῆς ἡμῶν θέλγητρον, ἢ ᾄσμασιν, εἰ καὶ τοῦτο δυνατόν, ἢ γοῦν προσφθέγμασι· τάχ' ἂν καὶ συνενωθείημεν τελεώτερον ἀντερώμενοι, νοῦς νοῒ τῷ πρώτῳ καὶ ἀλλήλοις συγγιγνόμενοι, εἴπερ τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἴσα, τοῦτό τοι τῆς ἱερᾶς γεωμετρίας τὸ μυσταγώγημα. Ἐῤῥωμένην διαφυλάττοι ὁ Κύριος τὴν σὴν πανιερότητα, ἀδελφὲ ἐν Χριστῷ παναιδεσιμώτατε. Ἐνετίηθεν, Μαιμακτηριῶνος δ' ἱσταμένου κατὰ τὸ ͵αφγ' ἔτος.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Πρός τινας ἀρχιερεῖς Καρύκη, διὰ τοῦ μεγάλου ῥήτορος (γρ. Θεοφάνους τοῦ ἀπὸ Ἀθηνῶν)[1].

† Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς σῶμα ἑαυτοῦ καταδεξάμενος ὀνομάσαι τὴν πᾶσαν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν, καὶ τοὺς καθ' ἕνα ἡμῶν ἀλλήλων ἀποδείξας μέλη, ἔδωκε καὶ ἡμῖν πρὸ πάντων ἔχειν οἰκείως κατὰ τὴν τῶν μελῶν συμφωνίαν, εἴτε πάσχῃ εἴτε χαίρῃ ἓν μέλος, ἢ συμπάσχωμεν ἢ καὶ συγχαίρωμεν ἀλλήλοις· διόπερ, εἰ καὶ πλεῖστον ἀλλήλων διεχωρίσμεθα ταῖς οἰκήσεσιν, ἀλλὰ τῷ γε λόγῳ τῆς συναφείας ἐγγὺς ἀλλήλων ἐσμέν. Ἐπεὶ οὖν οὐ δύνασθε εἰπεῖν ὡς ὅλως ἡμῶν οὐκ ἔχετε, πάντως οὐ

[1] Ἡ ἐν παρενθέσει σημείωσίς ἐστι τοῦ τελευταίου τοῦ κώδικος κατόχου.

δίκαιόν ἐστιν οὐδὲ λυσιτελὲς καὶ συμφέρον τὸ μὴ φροντίζειν ὑμᾶς τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης, ἀλλ' ἀμελῶς περὶ αὐτὴν ἔχοντας, ἐγγὺς ὁρᾷν τὰ δεινὰ, ἐξὸν ἀκούειν μακρὰν γινόμενα, καὶ τὴν παρ' ἑτέρων βοήθειαν ἐξαιτεῖν, καὶ ταῦτα ἐπιζήμιον οὖσαν, ἐξὸν ἀλλήλοις ὑμᾶς βοηθεῖν καὶ οἰκονομεῖν πάντα πρὸς τὸ τῆς ἐκκλησίας συμφέρον. Ἤδη μὲν οὖν καὶ ἄλλοτε συνελθούσης τῆς μεγάλης συνόδου, τὴν τοῦ Χριστοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν ἐπὶ τὸ χεῖρον ὁρῶντες προκόπτουσαν, τόμον γενέσθαι συνεβουλεύσαμεν, μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο κανονικῶς ἐντελλόμενον, τὸ μὴ τολμᾷν τοὺς περὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀρχιερεῖς μετὰ τὸ χηρεῦσαι πατριάρχου, χειροτονεῖν ἕτερον πρὸ τοῦ συνελθεῖν πάντας τῆς ἐπαρχίας, ἢ καὶ τοὺς πλείονας, ἀφορισμοῖς αὐτὸν καὶ ἀραῖς παντοίαις ἀσφαλισάμενοι· ἀλλὰ πάντως διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν κακίαν, ἐτόλμησέ τις μετὰ τὴν κανονικὴν ταύτην διαταγὴν καὶ διὰ παρουσίας δέκα καὶ μόνων ἀρχιερέων, μὴ ἐνεγκόντων τὴν ἐπενεχθεῖσαν αὐτοῖς βίαν, τὸν τοιοῦτον θρόνον ἁρπάσαι καὶ πατριάρχην ὀνομασθῆναι· καὶ γὰρ ἔγνω μετὰ τῶν στηριζόντων αὐτὸν, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων γενομένων τοιούτων παρὰ τοὺς θείους θεσμοὺς, οὐδεμία φροντὶς παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐγένετο, οὐδὲ συνεπάθησέ τις ταῖς θλίψεσι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα πάντων εἰδότων καλῶς, ὅτι γε τὰ κακῶς καὶ ἐπ' ἀνατροπῇ τῶν κανόνων δαπανηθέντα παρ' ἡμῶν ἀπαιτοῦνται· καὶ ταῦτα μὲν οὕτω πρὸ ὀλίγου· ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν μακαρίτην πατριάρχην κὺρ Γαβριὴλ, ὅμοια τοῖς ῥηθεῖσι γενέσθαι (οὐκ ἐπαύσαντο γὰρ οἱ τὰ πρότερα τολμήσαντες, ἀλλ' ὥρμησαν παρὰ κανόνας καὶ χωρὶς τῆς τῶν ἀρχιερέων προτροπῆς καὶ ἀδείας τῆς πατριαρχικῆς ἀξίας ἀντέχεσθαι, ἐξ ὧν ἔμελλον δαπανηθῆναι μὲν ὀλίγα τινὰ, λογισθῆναι δὲ ταῦτα εἰς τὸ τριπλάσιον διὰ τὴν μοχθηρίαν τῶν δαπανώντων, ἥτις ἐδείχθη καὶ ἐν τοῖς προτέροις, καὶ τὸ δὴ χείριστον ὡς ἐκινδύνευε τὰ πάντα χωρὶς συνόδου ἀρχιερατικῆς καὶ σκέψεως γίνεσθαι), ὁ πάντα ἐφορῶν κύριος τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ ἐλεήσας πρὸ τοῦ συμβῆναί τι τοιοῦτον, ᾠκονόμησε παραγενέσθαι ἡμᾶς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· ἔνθα γενομένης σκέψεως, γνώμῃ κοινῇ τῶν τε καθευρεθέντων πανιερωτάτων μητροπολιτῶν τῶν καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ συνδρομῇ τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν, καὶ τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων, τὰ μὲν ἤδη μελετώμενα τῶν ἀτόπων πάσῃ σπουδῇ ἐκωλύσαμεν, καὶ ὡς ἱστὸν ἀράχνης διελύσαμεν, καταπείσαντες δὲ τοὺς κρατοῦντας, καὶ τὸ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ὄνομα τοῖς πᾶσι προθέντες, ἵνα καὶ μᾶλλον τὸ πρᾶγμα στηρίζηται, ἄδειαν πᾶσαν ἐλάβομεν τοῦ τηρηθῆναι τὴν περὶ τούτων οἰκονομίαν καὶ κρίσιν εἴς τε τὴν ἐξουσίαν τῶν κανόνων καὶ εἰς τὴν ὑμετέραν ἄφιξιν· διὸ καὶ γράφομεν πρὸς ὑμᾶς καὶ

ἀξιοῦντες συμβουλεύομεν, ἵνα, ἐρχομένου τοῦ μεγάλου ῥήτορος κὺρ Γεωργίου καὶ δυναμένου ἀπαγγεῖλαι ὑμῖν διὰ στόματος πάντα, πρῶτον μὲν φροντίσητε ἀποδοῦναι πρὸς αὐτὸν τά τε μπακία τῆς ζητίας τοῦ κὺρ Ἱερεμίου, καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ κὺρ Γαβριὴλ, καὶ τὰ ὀφειλόμενα χαράτζια πάντα ἀνελλιπῶς κατὰ τὰ περὶ τούτων γενόμενα πατριαρχικὰ κατάστιχα· εἶθ᾽ οὕτω θέοντες, τὸ τοῦ λόγου φάναι, καὶ πᾶσαν πρόφασιν καὶ ἀμέλειαν ἀποτιναξάμενοι, σπουδάσητε παραγενέσθαι πρὸς ἡμᾶς τὴν ταχίστην, ἵνα μεθ᾽ ὑμῶν πάντων πᾶν προσῆκον τοῖς πράγμασι γένηται, καὶ ὁ παρ᾽ ἡμῶν λόγος βεβαιωθῇ, ὃν εἴπομεν πρὸς τοὺς κρατοῦντας, ὅτι χωρὶς τῆς ἐκλογῆς τῆς παρουσίας ὑμῶν οὐδὲν τῶν καθ᾽ ἡμᾶς κανονικῶς ἐπιτελεῖται. Ταῦτα εἰδότες μὴ βραδύνατε τὴν τῶν μπακίων πάντων δόσιν, ἀναγκαιοτάτην οὖσαν μάλιστα εἰς ἀπότισιν τῶν ὀφειλομένων χρημάτων τοῖς τιμιωτάτοις κληρικοῖς τοῖς ἐν Καραμανίᾳ, οἵτινες ἐν καιρῷ ἀνάγκης τοῦ βασιλικοῦ πεσκεσίου τοῦ δοθέντος παρὰ τοῦ μακαριωτάτου κὺρ Γαβριὴλ δεδώκασιν αὐτὰ, καὶ πρόθυμοί εἰσι καὶ ἀπὸ τουνῦν βοηθῆσαι, ἱκανοὶ ὄντες καὶ κατὰ πάντα φιλόκαλοι, ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς μετὰ σπουδῆς ἔλθετε πρὸς ἡμᾶς εἰς βεβαίωσιν τῶν τε ἡμετέρων λόγων, καὶ στηριγμὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως· καὶ γὰρ ἐάν τις ὑμῶν τῶν ἀρχιερέων, ὃ οὐκ ἐλπίζομεν, οὐδὲ γένοιτο, μὴ πεισθείη ἡμῖν, εὐαγγελιζομένοις τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐκκλησίας καὶ συμβουλεύουσι τὰ συμφέροντα, οὕτω ποιῆσαι καὶ ἐλθεῖν, γινωσκέτω, ὅτι προηγουμένως μὲν τῆς προσηκούσης ἐκκλησιαστικῆς παιδείας πειραθήσεται, ἔπειτα δὲ καὶ τῇ δυνάμει τοῦ βασιλικοῦ ὁρισμοῦ παιδευθήσεται ἀσυγγνώστως, καὶ ἀθῷοι ἡμεῖς τῆς αἰτίας ἐσόμεθα· οὕτω γενέσθαι φροντίσατε, καὶ μὴ ἄλλως, διὰ τὸν Κύριον...

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΡΟΥΣΙΟΥ

[Καὶ τὰς πολυτίμους ταύτας σημειώσεις ἐκ τῶν ἀνεκδότων χειρογράφων τοῦ Κρουσίου ὀφείλομεν σὺν ἄλλοις εἰς τὰς ἐρεύνας τοῦ διακεκριμένου ἱστοριοδίφου, τοῦ διδάκτορος κ. Β. Μυστακίδου].

Περὶ Καρύκη

[Ἐκ χειρογράφου τοῦ Κρουσίου ἐπιγραφομένου *Diarium* (τόμος 7ος σελ. 298) ἀποτεθησαυρισμένου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Τυβίγγης ὑπ᾽ ἀριθμὸν *Mh. 466*. Αἱ σημειώσεις φέρονται ἐκ στόματος τοῦ τὴν Τυβίγγην κατὰ τὴν 6 Μαΐου 1599 ἐπισκεψαμένου τὸν Κρούσιον Πελαγωνίας καὶ Περλεάπου (sic) Ἱερεμίου].

«... Patriarchae Constantinopoli, ut D. Hieremias ait, a 6 an-

nis plures... 4) ὁ.... Καρίκης Eps (=Episcopus) Φιλιπποπόλεως· 2) Ἀθηνῶν, postea patriarcha. Tunc Θ.» (δηλ. *τεθνηκώς*).

[Ἐκ τοῦ τόμου VI τοῦ αὐτοῦ χειρογράφου τοῦ Κρουσίου σελ. 358 καὶ ἑξῆς· γράφει αὐτῇ χερὶ ὁ Ἀντώνιος Ἱερεὺς ὁ τούπίκλην Γιενίτσχιος, ὁ Κορίνθιος καὶ Νεοπάτρας πρεσβύτερος, ἐπισκεψάμενος τὴν Τυβίγγην τῷ 1597].

«Ὁ παναγιώτατος είμῶν κῦρ ειερεμείας ὁ πατριάρχης τῆς Κων-»σταντινουπόλεως, συμβούλιον ἐποίησεν... ἵνα ἔλθῃ πρὸς τὴν Γερμανίαν »διὰ τὴν ἐκλεκτὴν πίστιν καὶ ἔρχετον μὲ τὸν μητροπολίτην τοῦ Τρου-»νόβου: μὲ τὸν μητροπολίτην τῆς Ἀτήνας το Καρείκυ.. κλ. κλ.

*
* *

Περὶ Δημητρίου τοῦ Ἀθηναίου

Ἐν σ. 541 τόμου Δ' τοῦ Diarium τοῦ Κρουσίου.

25 μαΐου 1593 γράφει ὁ Κρούσιος λατινιστὶ ὅτι Δημήτριος ὁ Ἀθηναῖος *τριβάρβαρος τῇ γλώττῃ* μετὰ ἑρμηνέως ἐπεσκέψατο αὐτόν. Εἶχε testimonium ὑπὸ τοῦ πρωτονοταρίου, ὃν λογοθέτην ἀπεκάλει, ἐν Κωνσταντινουπόλει γεγραμμένον καὶ ὑπὸ τοῦ Ἱερεμίου ὑπογεγραμμένον. Συνέλεγεν ἐλεημοσύνην 60 χιλιάδων ἄσπρων, εἰς ἃ ἦτο καταδεδικασμένος ὑπὸ τῶν Τούρκων, quia ipsorum religionem insectatus esset:

Γράμμα Ἱερεμίου τοῦ Β'.

«*Ἱερεμίας ἐλέῳ θεοῦ κλ....*

† Οἱ ἁπανταχοῦ εὑρισκόμενοι ἱερώτατοι ἀρχιερεῖς, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, χρησιμώτατοι ἄρχοντες καὶ ὁ λοιπὸς χριστώνυμος τοῦ κυρίου λαός· χάρις εἴη ὑμῖν ἅπασι καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ. Δέξασθε καὶ τὸν παρόντα χριστιανὸν Δημήτριον τὸν ἐξ Ἀθηνῶν, ἐρχόμενον πρὸς ὑμᾶς ἐλέους ἕνεκα. Καὶ γὰρ οὗτος εὑρισκόμενος ἐν Φιλιππουπόλει καὶ ἐργαζόμενος τὴν τέχνην αὐτοῦ(1) καὶ εὐσεβῶς διάγων διεβλήθη, ὡς ὑβρίσας τὴν τῶν Ἀγαρηνῶν θρησκείαν· κἀντεῦθεν εἰς φυλακὴν ἐμβληθεὶς καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας τιμωρίας ὑποστὰς ὑπὲρ τοῦ φυλάξασθαι εὐσεβῶς τὴν τούτου εὐσέβειαν, τέλος δι' ἐγγύης χριστιανῶν τινων φιλοθέων, ὧν εἷς ἐστιν ὁ παρὼν Εὐστάθιος, καὶ δόσεως χρημάτων ὡσεὶ χιλιάδων ἀσπρῶν ἑξήκοντα, ἃ ἔτι ὀφείλονται, μόλις ἀπέφυγε τῶν χειρῶν τῶν κατηγόρων καὶ ἀπηνῶν ἀνδρῶν ἐκείνων. Ὅθεν γράφομεν καὶ δηλοποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν ἅπασαν ὡς ἐπιστώθημεν ἐκ τοῦ γράμματος τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως. Ἐπίδοτε πρὸς αὐτὸν ἐλεημοσύνην, ὅσην

(1) Ὁ Κρούσιος σημειοῦται ἐν τῇ ὤχ «Ait facere παπούτσια».

ἂν ἐκ Θεοῦ ὁδηγηθῆτε: ὁ μὲν πολύ, ὁ δὲ ὀλίγον, ἵνα διὰ μετὰ ταύτης (sic) δυνηθείη ὁ πτωχὸς οὗτος συνάξαι τὸ τοιοῦτον χρέος, ἄπειρον ὄν: καὶ οἱ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐγγυηταὶ ἀνέσεως τύχωσιν: ὑμεῖς δὲ τὸν ἄξιον λήψοισθε μισθὸν ἑκατονταπλασίονα παρὰ Θεοῦ Παντοκράτορος τοῦ ὑπὲρ θυσίαν δεχομένου ἔλεον· οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

Ἐν μηνὶ μαΐῳ Ἰνδ. Ε ης (manus patriarchae γράφει ὁ Κρούσιος)

Εἰς τὸ testimonium τοῦτο ἦν ὑπογεγραμμένος καὶ *ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Τυρνόβου Διονύσιος*: Turnobum ab Athenis distat 17 ἡμέρας et a C/poli 7.

Περὶ τοῦ Μητροπολίτου Νικάνορος
Πληροφορίαι τινὲς περὶ Ἀθηνῶν

Ἐν σελ. 210 τοῦ Δ΄ τόμου περιέχεται καὶ τόδε τὸ σημείωμα ἐξ ἀνακοινώσεως τοῦ ἐν Τυβίγγῃ κατὰ *μάρτιον τοῦ* 1590 ἐπισκεψαμένου τὸν Κρούσιον Λεοντίου ἱερομονάχου τοῦ Κυπρίου, τοῦ Φιλοπόνου.

Athenarum metropolita est adhuc Nicanor, Thessalonicae Metrophanes. Athenis est foris adhuc ἡ Ἀκαδημία καὶ τὸ Λύκειον aliquatenus et ibi oleae. Ἡ πόλις τετειχισμενη: in qua instat Ecclesia ubi est altar ignoti Dei: sed tabula hujus Ἐπιγραφῆς sublata.

Περὶ Παλαιολόγων[1]

Ἐν σελ. 317 τοῦ Δ΄. τόμου τοῦ Diarium—Mense Julio 1591.

27 Julii (ὁ ὑπηρέτης) adducit mihi virum Graecum, μελανοπώγωνα, honeste vestitum, habentem albam crucem in sinistra et anteriore parte nigri pallii cum lato et mundo circa collum lineo collari (pfifferlingk ego voco) et cum eo adducens famulum Germanum. Accipio eos humaniter, etsi eram a lectione publica Graeca, et diurnis laboribus, fessus. Tunc ille accepit sermonem

[1] Ἐκ τῶν πολυτίμων τούτων περὶ Παλαιολόγων ἀνεκδότων σημειώσεων τοῦ Κρουσίου σχετιζομένων πρὸς τὰς προδημοσιευθείσας (Μνημείων τόμ. Α΄. σελ. 88—89. 210 καὶ 302. Ἱστορίας σελ. 177—178) καὶ πρὸς ἄλλας ἀνεκδότους ἔτι ἐρεύνας ἡμῶν λύεται τὸ περὶ τῆς σημασίας τῶν ἐν Ἀθήναις Παλαιολόγων ζήτημα καὶ τὸ περὶ τῆς συγγενείας αὐτῶν πρὸς τὸν τελευταῖον τῶν Ἑλλήνων Αὐτοκράτορα. **Δ. Γρ. Κ.**

Graecum disertissime et elegantissime. Se gaudere quia me videret: cujus nomen ubique esset notissimum in Graecia, Hierosolymis, Alexandriae, Cairi et ubi non? Dixi ego. Deo tribuatur hominis gloria, ἐγὼ δὲ ἄνθρωπος εὐτελὴς καὶ ταπεινός.

Σελ. 319 αὐτόθι. Scripsit haec mihi D(ominus) Thomas Constantinopolita Paleologus, 28 Juli 1591 ante et post prandium meum.

Ἀφοῦ ἡ Κπολις ἥλοτο ὑπὸ τῶν Τουρκῶν βασιλεύοντος τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου ἥλοτο κωνσταντινούπολις· αυτὸς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἔσχε δύο γυναῖκας· ἡ μία *Εἰρήνη* ἡ ἑτέρα *Μαρία*. Ἐκ τῆς *Εἰρήνης* ἔσχε δύο υἱοὺς *Κωνσταντῖνον* καὶ *Μανουὴλ* καὶ ἀδελφὸν *Δούκαν Ἀνδρόνικον Θεσσαλονίκης*. Αὐτὸς ὁ *Δούκας* ἔσχεν υἱὸν *Κωνσταντῖνον*. Αὐτὸς ἔσχεν υἱὸν *Μανουήλ*· ὁ *Μανουὴλ* ἐδέξατο τὸ ὄνομα τὸν μουαμετανῶν. Καὶ αὐτὸς ἔσχεν υἱὸν τοὔνομα *μουσλὴ* τοῦρκος ὤν· ἡ μήτηρ τοῦ μουσλῆ *Μαρία* τοὔνομα ἐκ γένους τοῦ *Ῥάλεος* τῆς οἰκίας. Οἱ δε ἄνωθεν υἱοὶ τοῦ αὐτοκράτωρ (sic) εἰσῆλθαν πρὸς τὴν Ρώμην, καὶ ἐκεῖ ἐτελεύτησαν. ὁ δὲ τοῦ Κωνσταντίνου ὁ ὑὸς ὁ Μανουὴλ ἐδέκατο τῶν μουαμετανῶν νομων καὶ ὑπῆρχεν ἐν ἀξιωμα παρα τοῦ βασιλέως των Τουρκῶν καὶ ὁ ὑὸς αὐτου *μουσλῆς* ἐδέξατο τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ λαθρα φυγὰς ᾤχετο εκ τοῖς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὴν Βενετίαν εἰσῆλθεν καὶ ἔκτις εναιτους......»

[Εἶτα ποιεῖται λόγον περι μητροπόλεων, ἐπαρχιῶν ἐκ σελιδων 320—325.

Ἐν σελ. 326 φέρεται τόδε σχῆμα.]

Fratres	Constantinus ultim: imp. Constant. Andronicus — Constantinus, Manuel Thomas de patre testatur principe Dux Venetus Ciconia 16 August. media Xa (ut audio) ὁ λαμπρότατος κύριος Θωμᾶς discessit.

Agit XXXX^{m} aetatis annum. habet unicum fratrem, nullam sororem. Nomen fratris Turcicum Σουλεϊμάν: post baptisma dictus est Κωνσταντῖνος. Thomæ nomen ante βάπτισμα μουσλης erat.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΔΗΜΟΓΕΡΟΝΤΟΣ ΑΘΗΝΩΝ

[Τὴν ἀνέκδοτον ταύτην βιογραφίαν τοῦ Προκοπίου Βενιζέλου, ἑνὸς τῶν τελευταίων τριῶν Δημογερόντων Ἀθηνῶν (1820—1821) τῶν ἐξ ὡρισμένης οἰκογενειακῆς τάξεως ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ, παραδοθεῖσαν ὑμῖν ὑπὸ τῶν ἀπογόνων του, εὐχαρίστως δημοσιεύομεν. Παρατηρήσεις τινας θέλομεν καταχωρίσει ἐν οἰκείῳ τόπῳ].

«*Ὁ Προκόπιος Βενιζέλος* προὔχων Ἀθηναῖος καὶ Προεστὼς τῆς πόλεως Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὸ ἔτος 1813 μέχρι τοῦ ἔτους 1821, ἐπολιτεύθη καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο τῆς Δημογεροντίας του, μὲ πατριωτισμὸν ἁγνὸν καὶ μεγάλην φιλοπατρίαν. Κατὰ τὸ ἔτος δὲ 1818 ὁ τότε διατελῶν ἐπὶ τριετίαν ὡς Διοικητὴς ἢ Βοεβόδας τῆς Πόλεως Ἀθηνῶν Ὀθωμανός, ὢν ὠμὸς καὶ κακότροπος τύρρανος, ἐζήτησε νὰ λάβῃ μετὰ τὸ τέλος τῆς τριετίας αὐτοῦ παρὰ τῶν τριῶν τότε προεστώτων τῶν Ἀθηνῶν ἐν οἷς καὶ ὁ Προκόπιος Βενιζέλος εὐχαριστήριον παρ' αὐτῶν ἔγγραφον ἀπευθυνόμενον πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην καὶ πιστοποιοῦν τὴν καλὴν αὐτοῦ διοίκησιν καὶ τὰς εὐχαριστίας τῶν πολιτῶν πρὸς αὐτόν. Διὰ τούτου δὲ ἤλπιζεν οὗτος νὰ κατορθώσῃ τὴν ἐπὶ τρία εἰσέτι ἔτη διαμονήν του ὡς βοεβόδα εἰς τὰς Ἀθήνας.

Τὸ ἐν λόγῳ εὐχαριστήριον ἔγγραφον συνταχθὲν καὶ προσυπογραφὲν παρὰ τῶν δύο ἑτέρων συμπροεστώτων του (τῷ 1818) ἀπεστάλη τελευταῖον μετὰ πλουσίου δώρου καὶ πρὸς τὸν Προκόπιον Βενιζέλον πρὸς ὑπογραφήν, ὅστις ὅμως γενναιοφρονῶν οὐχὶ μόνον ἠρνήθη ῥητῶς τοῦ νὰ προσυπογράψῃ αὐτὸ μὴ ἀποδεχθεὶς τὰ δῶρα, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάρρους καὶ γενναιότητος ἀνήγγειλε πρὸς τὸν Διοικητὴν ὀθωμανόν, ὅτι, ἐπειδὴ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως γινώσκει τὴν κακὴν αὐτοῦ διοίκησιν καὶ τὴν καταπίεσιν τῶν συμπολιτῶν του παρ' αὐτοῦ, προτιμᾷ (ὁ Προκόπιος) ἐν ἀνάγκῃ καὶ αὐτὴ ἡ δεξιὰ χεὶρ νὰ ἐκκοπῇ παρὰ νὰ προσυπογράψῃ τοιοῦτο πιστοποιητικὸν ὅλως ἀντίθετον τῆς ἐπιθυμίας τῶν συμπατριωτῶν του καὶ τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος του, καθόσον γνωρίζει, ὅτι οἱ συμπολῖται του, καταδυναστευόμενοι ἐκ τῆς διοικήσεώς του ἐπιθυμοῦσι καὶ εὔχονται τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτῶν ἐκ τούτου. Κατὰ συνέπειαν, ὡς ἦτο ἑπόμενον, ὁ θηριώδης ὀθωμανὸς διοικητὴς φριάξας ἐκ τῆς ἀνελπίστου καὶ γενναίας ταύ-

της ἀποποιήσεως τοῦ Προκοπίου Βενιζέλου ὤμοσε τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἐξόντωσιν αὐτοῦ τε καὶ τῆς οἰκογενείας του, ἀναγγείλας πρὸς τὸν Προκόπιον, ὅτι ἐντὸς βραχέος ἐλπίζει οὐχὶ μόνον ἡ δεξιά του νὰ ἐκκοπῇ ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία του κεφαλή. Κατὰ συνέπειαν ὅθεν μετὰ τὴν λῆξιν τῆς τριετοῦς αὐτοῦ διοικήσεως καὶ συνεπείᾳ ἐγγράφων παραπόνων ἀπευθυνθέντων πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Κυβέρνησιν, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Προκοποίου Βενιζέλου ἐκ μέρους τῶν κατοίων τῆς πόλεως Ἀθηνῶν, μετακαλεῖται ὁ ῥηθεὶς ὀθωμανὸς διοικητὴς ἀντικατασταθεὶς παρ' ἑτέρου. Ὁ δὲ πρῶτος βοεβόδας ὅλος μαινόμενος καὶ πνέων ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ προταιτίου Βενιζέλου ἅμα τῇ ἀφίξει του εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐκατηγόρησεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Σουλτάνου, ζωγραφίσας μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα τὸν ῥηθέντα Προκόπιον Βενιζελον ὅτι δῆθεν παρακινεῖ τὸν ραγιὰν εἰς ἐπαναστάσεις κατὰ τῆς Πύλης. Ὅτι ὡς Προῦχων πλούσιος πάντοτε τῆς πόλεως Ἀθηνῶν, ἐξασκεῖ μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς νέα πνεύματα τοῦ λαοῦ ὃν διεγείρῃ, εἰς παρακοὴν κατὰ τῆς ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, ὅτι ἐμποδίζει ἐν τῷ φανερῷ τὴν μεταφορὰν εἰς Κωνσταντινούπολιν τοῦ ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἐξερχομένου ἐλαίου ἐξαποστέλλων τοῦτο διὰ τῶν φίλων του Ὑδραίων εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ὅτι ἐν γένει ἀντιφέρεται εἴς τε τοὺς νόμους καὶ τὰ συμφέροντα τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως κ.τ.λ. Συνεπείᾳ λοιπὸν τῶν κατηγοριῶν τούτων δικασθεὶς ὁ Προκόπιος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐρήμην, ὡς τοῦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ἰδίως παρὰ τοῖς ὀθωμανοῖς εἰθίζετο, κατεδικάσθη ἵνα ὁ μὲν Προκόπιος Βενιζέλος ἀπαχθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποκεφαλισθῇ, ἡ δὲ ἐν Ἀθήναις κινητὴ καὶ ἀκίνητος περιουσία αὐτοῦ δημευθῇ ἀποπεμπομένης ἐνταυτῷ τῆς οἰκογενείας του ἐκ τῶν οἰκιῶν αὐτοῦ. Πρὸς ἐκτέλεσιν δὲ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐπέμφθη κατεπειγόντως ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀθήνας ἀξιωματικός τις (Μπουμπασίρης ἐπιλεγόμενος) μετὰ τῆς ἐντόνου διαταγῆς, ἵνα ἅμα τῇ ἀφίξει του τὸν μὲν Προκόπιον συλλάβῃ καὶ σιδηροδέσμιον ἀπαγάγῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν δὲ περιουσίαν του νὰ δημεύσῃ καὶ τὴν οἰκογένειαν του ἀποπέμψῃ ἐκ τῶν οἰκιῶν αὐτῆς.

Ὁ ἐν λόγῳ ἀξιωματικὸς συνοδευόμενος ὑπὸ ἰσχυρᾶς ἐνόπλου δυνάμεως ἀφιχθεὶς εἰς τὰς Ἀθήνας συλλαμβάνει εὐθὺς τὸν Προκόπιον καὶ σιδηροδέσμιον τὸν ῥίπτει ἐντὸς πλοίου, ὑπὸ τὴν φύλαξιν τῆς ἐνόπλου δυνάμεως ἥτις ἔλαβε τὴν διαταγὴν νὰ μεταφέρῃ αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἀλλὰ τῇ θείᾳ προνοίᾳ καὶ βοηθείᾳ τὸ μεταφέρον τὸν Προκόπιον πλοῖον ἕνεκα τῶν ἐπικρατησάντων τότε ἐναντίων ἀνέμων προσορμίζεται εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου Χίου, ὅπου φίλοι ἐκεῖ τινες τοῦ Προκοπίου πληροφορηθέντες τὸν σκοπὸν τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν μεταφορᾶς του τῇ

βοηθείᾳ τοῦ ἐν Χίῳ τότε Ἄγγλου Προξένου ὑποκλέπτουσιν ἐν καιρῷ νυκτὸς τὸν αἰχμάλωτον Προκόπιον παρὰ τῶν φυλάκων του οὓς ἐπὶ τούτῳ ἐν προηγηθέντι συμποσίῳ μεθύουσι, λάθρα δὲ καὶ μετὰ μεγίστης προφυλάξεως ἐπιβιβάζουσιν εὐθὺς τὸν Προκόπιον ἐντὸς Ἀγγλικοῦ τινος πλοίου εὑρεθέντος τῇ θείᾳ συνάρσει κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐν τῷ λιμένι τῆς Χίου καὶ διευθύνουσιν αὐτὸν μετημφιεσμένον εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τὴν φύλαξιν καὶ προστασίαν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγγλικῆς Πρεσβείας, ὅπου καὶ ἀσφαλῶς διέμενε μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεώς του. Ἀσφαλισθεὶς δ' οὕτως ὁ Προκόπιος ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγγλικῇ Πρεσβείᾳ, εἰδοποιεῖ κρυφίως τὴν ἐν Ἀθήναις διαμένουσαν οἰκογένειάν του, τὸ τοῦ θεοῦ μέγα θαῦμα τῆς σωτηρίας του.

Ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἅμα πληροφορηθεῖσα τοῦτο ἐγκατέλειψε τὰ τέκνα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Θείας Προνοίας καὶ τῶν συγγενῶν της καὶ παραλαβοῦσα μέγα χρηματικὸν ποσὸν ὅπερ κατώρθωσε νὰ συναθροίσῃ ἔκ τε τῶν ἐκποιήσεων πολυτίμων τινῶν κοσμημάτων καὶ ἐκ τῆς γενναίας συνδρομῆς συγγενῶν, φίλων καὶ συμπολιτῶν, μεταβαίνει εἰς Κωνσταντινούπολιν προσποιηθεῖσα ἄγνοιαν πάντων τῶν λαβόντων χώραν περιστατικῶν ὡς πρὸς τὴν φυγοδικίαν τοῦ συζύγου της. Μεταβᾶσα δ' ἐκεῖ προσεκλήθη παρὰ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου ὅστις φιλοξενήσας ταύτην τῇ ἔδωκε τὰς δεούσας συμβουλάς. Παρουσιάζεται πολλάκις εἴς τε τὸν Σουλτάνον καὶ τὸν μέγαν Βεζύρην καὶ ἐξαιτεῖται δικαιοσύνην καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεύρεσιν τοῦ ἀπολεσθέντος καὶ ἀδίκως καταγγελθέντος συκοφαντηθέντος καὶ ἐρήμην καταδικασθέντος συζύγου της, παραστήσασα πολλάκις γυμνὴν τὴν διαβολὴν, τὴν συκοφαντίαν καὶ τὴν ἀδικίαν ἥτις ἐγένετο ἐν τῇ οἰκογενείᾳ της. Μετὰ διετεῖς κόπους καὶ ἐπαναλειπτικὰς παραστάσεις καὶ αἰτήσεις πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Σουλτάνου παρουσιασθεῖσα αὐτοπροσώπως καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Σουλτάνον κατωρθώθη τέλος πάντων τῇ συμπράξει καὶ τῇ συνδρομῇ πολλῶν φίλων καὶ ἰδίως τῆς Ἀγγλικῆς Πρεσβείας ἡ ἔκδοσις Φιρμανίου ἤτοι αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος δι' οὗ ἐχαρίζετο ἡ καταγνωσθεῖσα κεφαλικὴ ποινὴ τοῦ Προκοπίου καὶ πρὸς τὴν σύζυγόν του ἡ ἄδεια, ἵνα ἐλευθέρως ζητήσῃ καὶ ἀνεύρῃ αὐτόν. Ἐπὶ τῇ ἐκδόσει δὲ τοῦ φιρμανίου τούτου, ἐδεήθη νὰ μετρήσῃ προκαταβολικῶς ἐπὶ τραπέζης τὸ μέγα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ποσὸν τῶν 700,000 τουρκικῶν γροσίων. Λαβοῦσα δὲ οὕτως ἡ σύζυγος τοῦ Προκοπίου τὸ ποθητὸν τοῦτο τῆς βασιλικῆς χάριτος διάταγμα σπεύδει πρὸς τὸν κεκρυμμένον σύζυγον αὐτῆς καὶ μετὰ δακρύων χαρᾶς ἀναγγέλει πρὸς αὐτὸν τὴν ἀπόδοσιν τῆς πληρεστάτης ἐλευθερίας του, ἣν ἡ θεία Πρόνοια τοσοῦτον σοφῶς καὶ δικαίως ἐδωρήσατο καὶ ἐπροπαρα-

σκευάσατο αὐτοῖς. Κατὰ συνέπειαν ἀμφότεροι οἱ σύζυγοι Προκοπίου Βενιζέλου εὐχαριστήσαντες τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνδραμόντας αὐτοὺς φίλους ἐπανακάμπτουσιν εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν τὰς Ἀθήνας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1821 οὓς ὑποδεχθέντες μετ' εὐφημιῶν καὶ χαρᾶς οἱ συμπολῖται αὐτῶν, ἐκλέγουσιν εὐθὺς τὸν Προκόπιον ἐκ νέου ὡς προεστῶτα τῆς πόλεως παρέξαντες αὐτῶν τὸ δικαίωμα ἵνα ἁπάσας τὰς δημοτικὰς εἰσπράξεις καταλογίζῃ εἰς ἀποζημίωσιν τῶν μεγάλων χρηματικῶν δαπανῶν καὶ ζημιῶν εἰς ἃς ὑπέκυψεν, ὑπερασπιζόμενος καὶ ἐπιδιώκων τὸ συμφέρον καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν συμπολιτῶν του καὶ τῆς Πατρίδος του.

Ὁ Προκόπιος δὲ μεμυημένος ὢν τὰ τῆς φιλικῆς ἑταιρίας κατὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμονήν του ἤρξατο εὐθὺς μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδόν του νὰ ἐργάζηται κρυφίως ἐπὶ τῆς εὐοδώσεως καὶ πραγματοποιήσεως τοῦ μεγάλου τούτου ἔργου καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐλάμβανε μυστικὰς συνεντεύξεις μεθ' ἁπάντων τῶν προὐχόντων συμπολιτῶν του. Ἐκραγείσης δὲ μετ' ὀλίγον τῆς Ἑλλ. ἐπαναστάσεως καὶ κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Πελοπόννησον, οἱ ἐν Ἀθήναις Ὀθωμανοὶ πληροφορηθέντες τοῦτο καὶ ἐμπλησθέντες φόβου συλλαμβάνουσι τὸν Προκόπιον προεστῶτα τότε διατελοῦντα ὡς ἐρρέθη μετὰ τῶν δύο ἑτέρων συναδέλφων του(τῷ 1821) Ἀγγέλου Γέροντα καὶ Παλαιολόγου Βενιζέλου καὶ ἑτέρων πεντήκοντα περίπου ἐκ τῶν προὐχόντων Ἀθηναίων, τοὺς ὁδηγοῦσιν μεθ' ἑαυτῶν ὡς Ὁμήρους ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἐντὸς τῆς ὁποίας πάντες οἱ Ὀθωμανοὶ μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των κατέφυγον περιφρουρηθέντες πρὸς ἀσφάλειάν των. Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας τὸ διακαῖον πῦρ τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως ἀναφλέγεται καὶ καθ' ἅπασαν τὴν Ἀττικήν. Οἱ ἐπαναστατήσαντες χριστιανοὶ πολιορκοῦσι στενῶς τοὺς ἐν τῇ Ἀκροπόλει ὀχυρωθέντας ὀθωμανούς. Ἐν τῷ διαστήματι δὲ τῆς πολιορκίας ταύτης στενοχωρηθέντες οἱ ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ὀθωμανοὶ καὶ ὑποκύψαντες ὡς ἐκ τούτου εἰς πολλὰς στερήσεις καὶ ἐλλείψεις ἰδίως ζωοτροφιῶν καὶ ὕδατος πρὸς ἐκδίκησιν ἐφόνευον καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἕνα ἐκ τῶν ὁμήρων τούτων τῶν Ἀθηναίων οὓς εἶχον πεφυλακισμένους ἐντὸς τοῦ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τετραγώνου Ἐνετικοῦ Πύργου, Γουλᾶ ἐπικαλουμένου, παρέχοντες αὐτοῖς πρὸς ζωάρκειαν μικρὸν τεμάχιον μελανοῦ ἄρτου καὶ ῥανίδας τινὰς λασπώδους ὕδατος.

Φονεύσαντες δὲ οὕτω κατ' ὀλίγον οἱ Ὀθωμανοὶ ἅπαντας τοὺς λοιποὺς ὁμήρους τῶν Προυχόντων Ἀθηναίων διετήρησαν μόνον ζῶντας τοὺς τρεῖς Προεστῶτας ἐν οἷς ἦτο καὶ ὁ Προκόπιος. Μετὰ δὲ τὴν διάλυσιν τῆς πολιορκίας τῆς ἀκροπόλεως πραγματοποιηθείσης ὡς ἐκ τῆς ἀφίξεως μεγάλης στρατιᾶς εἰς τὴν Ἀτικὴν ὑπὸ τὸν στρατάρχην πασᾶν

Ὀμὲρ Βριώνην, ὅστις ἅμα τῇ ἀφίξει του πληροφορηθεὶς περὶ τῶν ἐν τῇ φυλακῇ διατελούντων τριῶν Προεστώτων Ἀθηναίων (καθότι προσωπικῶς ἐγνώριζε τὸν Προκόπιον) διέταξεν εὐθὺς νὰ ἐξαγάγωσιν αὐτοὺς ἐκ τῆς σκοτεινῆς ταύτης καὶ ὑγρᾶς φυλακῆς των καὶ νὰ τοὺς μεταφέρωσιν εἰς ἑτέραν εὐρυχωροτέραν καὶ καθαρωτέραν παρέξας αὐτοῖς καὶ καλλιτέραν τροφὴν καὶ ὕδωρ ἄφθονον πρὸς πόσιν καὶ ἐνδυμασίαν πρὸς κάλυψιν τῆς ἐντελοῦς αὐτῶν γυμνότητος· ὥστε καλλιτερευθείσης οὕτω τῆς τύχης αὐτῶν ὁ Προκόπιος ἐκατόρθωσε τῇ ὑποσχέσει ἁδρᾶς ἀμοιβῆς νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῶν ἐν Ὕδρᾳ φίλων αὐτοῦ ἰδίως δὲ μετὰ τοῦ Λαζάρου Κουτουριώτου καὶ Γκίκα Γκιώνη οἵτινες ἑτοιμάσαντες πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσίν του κατάλληλον πλοῖον ἔπεμψαν αὐτῷ πρὸς τὸν Πειραιᾶ μὲ τὴν διαταγὴν νὰ παραπλέῃ παρὰ τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Μουνυχίας καὶ νὰ κατωρθώσῃ σονεννόησιν μετὰ τῶν αἰχμαλώτων καὶ τοῖς παρέξῃ πᾶσαν βοήθειαν καὶ συνδρομὴν πρὸς τὴν ἀπόδρασίν των, οὓς ἀφοῦ κατωρθώσῃ καὶ παραλάβῃ νὰ τοὺς μεταφέρει εἰς Ὕδραν. Κατὰ συνέπειαν δὲ προμηθευθέντες παρὰ τοῦ εἰρημένου πλοίου τὰ ἀναγκαῖα σχοινία ἐπιχειροῦσι τὴν ἀπόδρασίν των καὶ κρεμασθέντες ἐκ τῶν ἐπάλξεων ἐν καιρῷ νυκτὸς κατώρθωσαν μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας καὶ μεγάλους κινδύνους, τῇ τοῦ Παντοδυνάμου βοηθείᾳ, νὰ κατέλθωσι καὶ οἱ τρεῖς ἐκ τῆς φυλακῆς των ἀβλαβεῖς. Ἐκεῖθεν δὲ πεζοὶ καὶ γυμνόποδες ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς ἔσπευσαν πρὸς τὸ παράλιον τῆς Μουνυχίας ἀναζητοῦντες τὸ σωτήριον πλοῖον. Ἀφιχθέντες τέλος εἰς τὸ παράλιον ὅτε ἤδη ἐξέλιπον πᾶσαι αἱ σωματικαὶ δυνάμεις αὐτῶν ἀναγνωρίζουσι τὸ σωτήριον πλοῖον, τὸ ὁποῖον ὅμως ἦτο ἀγκυροβολημένον μακρὰν τῆς ξηρᾶς καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐδεήθη νὰ παρέλθῃ ἀρκετὸς καιρὸς πρὸς συνενόησιν, ἵνα ἀποστείλῃ τὴν λέμβον αὐτοῦ πρὸς παραλαβήν των.

Ἤδη εἶχεν ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος ὅτε γενομένης γνωστῆς τῆς ἐκ τῶν φυλακῶν ἀποδράσεως τῶν αἰχμαλώτων ἀπεστάλησαν εὐθὺς πρὸς καταδίωξίν των Ὀθωμανοὶ ἱππεῖς οἵτινες πλησιάζοντες πρὸς τὴν παραλίαν καὶ ἀναγνωρισθέντες μακρόθεν παρὰ τῶν αἰχμαλώτων ἔσπευσαν καὶ οἱ τρεῖς πρὸ τῆς ἀφίξεως τῆς λέμβου νὰ εἰσδύσωσιν ἐντὸς τῆς θαλάσσης μέχρι λαιμοῦ ἵνα προφθάσωσι τὴν λέμβον καὶ σωθῶσι καὶ ἥτις πλησιάσασα αὐτούς, μόλις ἐκράτησαν διὰ τῶν χειρῶν των τὰ ἄκρα αὐτῆς, καὶ σύρουσα αὐτοῖς ὄπισθεν ἔσπευσε νὰ ἀπομακρυνθῇ τοῦ παραλίου καθόσον πλησιάσαντες οἱ καταδιώκοντες αὐτοῖς ἱππεῖς ἐξεκένουν ραγδαῖον σφαιροπυροβολισμὸν κατ' αὐτῶν. Τοιουτοτρόπως διακινδυνεύσαντες τὸν μέγαν καὶ ἔσχατον τῶν κινδύνων διεσώθησαν οἱ τρεῖς μάρτυρες οὗτοι μεταφερθέντες διὰ τοῦ πλοίου εἰς τὴν νῆσον Ὕδραν σχεδὸν ἡμιθανεῖς, ἀσθε-

νεῖς ἐξησθενισμένοι καὶ ἀδύνατοι ἐκ τῶν παντοειδῶν κακουχιῶν ἃς ὑπέστησαν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ αὐτῶν. Ὁ Προκόπιος εὑρεθεὶς ὡς ἐκ θαύματος ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐν Ὕδρᾳ οἰκογενείας του καὶ διὰ τῆς συνδρομῆς καὶ περιθάλψεως τῶν ἀγαθῶν καὶ γενναίων φίλων του Ὑδραίων ἀναρρώσας καὶ ἀνακτήσας τὴν ὑγείαν του καὶ τὰς σωματικάς του δυνάμεις ἔσπευσεν εὐθὺς νὰ τρέξῃ πάλιν ὅπου τὸ καθῆκον καὶ τὸ πρὸς τὴν πατρίδα του χρέος ἐκάλουν αὐτόν.

Διαφόρους δὲ ἐξετέλεσεν ἀνατεθείσας εἰς αὐτὸν ὑπηρεσίας καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος ἰδίως δὲ ὡς μέλος τῆς ἐπὶ τῶν τροφῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐπιτροπῆς, ἐπὶ τῆς ἀρχηγείας Καραϊσκάκη κ.τ.λ. ὑπηρετήσας πάντοτε μετὰ ζήλου καὶ ἁγνοῦ πατριωτισμοῦ. Μετὰ δὲ τὴν ἄφιξιν τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος προσβληθεὶς ἐκ νευρικῆς ἀποπληξίας ἐπελθούσης αὐτῷ συνεπείᾳ τῶν κακουχιῶν καὶ βασάνων ἃς ὑπέστη κατά τε τὴν διάρκειαν τῆς αἰχμαλωσίας του καὶ ἐν καιρῷ τῆς Ἑλλ. ἐπαναστάσεως κατέκειτο κλινήρης ἐπὶ ὁλόκληρον δεκαπενταετίαν. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1853 ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ. Ἡ μόνη δὲ ἀμοιβὴ ἣν ἔλαβεν ὁ Προκόπιος Βενιζέλος ἀπέναντι τῶν μεγάλων δαπανῶν καὶ τῶν σπουδαίων ὑπηρεσιῶν καὶ ἀγώνων του ἀπεριγράπτων οὓς διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἔθνους του προσέφερε, ἦτο ἡ ἐξ 70 δραχμῶν σύνταξίς του διαρκέσασα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1849 μέχρι τοῦ ἔτους 1853.

Ν. ΚΟΔΡΙΚΑΣ [1]

Πιστοποιητικὸν τοῦ Δήμου Ἀθηναίων περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Προκοπίου Βενιζέλου.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Δηλοποιεῖ ὅτι

Ὁ κύριος Προκόπιος Βενιζέλος αὐτόχθων Ἀθηναῖος, προεστὼς τῆς πόλεως ταύτης πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἐκ τῶν ἐγκρίτων οἰκογενειῶν καταγόμενος, ὑπέμεινε κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας πολλὰς καὶ δεινὰς περιστάσεις καὶ κακουχίας, αἰχμαλωτισθεὶς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἐπαναστάσεως, καὶ βληθεὶς εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ἐν αἷς ἐκρατεῖτο ὡς ἐνέχυρον, ὢν τότε προεστώς, ἡρπάγει δὲ κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν ἅπασα ἡ κινητὴ καὶ ἀκίνητος περιουσία του, καὶ ἔμεινε ἔκτοτε πένης περιφερόμενος μετὰ τὴν ἐλευθερίαν του καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Ἐπαναστάσεως μετὰ τῆς πολυμελοῦς οἰκογενείας του, πότε μὲν εἰς τὴν

[1] Βενιζέλος.

Στερεὰν Ἑλλάδα, πότε δὲ εἰς τὰς Νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Ἤδη δὲ πρὸ δέκα ἐτῶν κατάκειτος ἀπὸ παραλυσίαν προελθοῦσαν ἐκ τῶν κακουχιῶν, πορίζεται τ' ἀναγκαῖα τῆς οἰκογενείας του ἐκ τῆς μηνιαίας συντάξεως, τὴν ὁποίαν ἡ πατρικὴ πρόνοια τῆς Α. Μ. ἐδωρήσατο αὐτῷ. Ἔχει δὲ πολυμελῆ οἰκογένειαν συγκειμένην ἀπὸ θήλεα, καὶ ἕνα μόνον υἱὸν τὸν ὀνομαζόμενον Νικόλαον Βενιζέλον ὅστις εἶναι τὸ ὑποστήριγμα τῆς οἰκογενείας ταύτης.

Διὸ πρὸς πίστωσιν τοῦ ἀνωτέρω ἀφίεται τὸ παρὸν διὰ νὰ τὸ χρησιμεύσῃ ὅθεν ἀνήκει.

Ἀθῆναι τῇ 7 Ὀκτωβρίου 1842.

Ὁ Δήμαρχος

(Τ. Σ.) Α. ΠΕΤΡΑΚΗΣ

Ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΧΩΜΑΤΙΑΝΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

[Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ἀπεστάλη ἡμῖν ὑπὸ τοῦ λογίου Κυθηρίου ἱστοριοδίφου τοῦ Δρ. κυρίου Ἐμμ. Μόρμορη. Σώζεται τοῦτο εἰς τὸν ἐν τῷ Φρουρίῳ τῆς πόλεως Κυθήρων Ναὸν τῆς Θεοτόκου Μυρτιδιώτισσας, ὅπου ἐτάφη ὁ Ἀλέξανδρος Λογοθέτης — διατελέσας καὶ πρόξενος Ἄγγλος ἐν Ἀθήναις — ὅστις κατέφυγεν εἰς Κύθηρα, μετὰ τῆς συζύγου του Φραγκίσκης Ἀβραμιώτου θυγατρὸς τοῦ διασήμου ἰατροῦ Διονυσίου Ἀβραμιώτου, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐπαναστάσεως. Τινὰ τῶν προφανῶς λελανθασμένων ἐν τῷ κειμένῳ ἀπεκατέστησαν].

Vide viator et oculos defige
Pius Subter hunc humilem Homo
Tatum (;) tumulum ecce jacet
Alexander Logotheta. urbs
Athenarum patria ejus fuit
Cum decore sedulitate que
Maxima officium gessit Consulis
Regie Majestatis Britannicae in vita
Attica insulisque subiectis.
Obit XI juni anno Domini MDCCCXXII.

Σύζυγος Ἀβραμιώτη.

ΕΓΓΡΑΦΑ

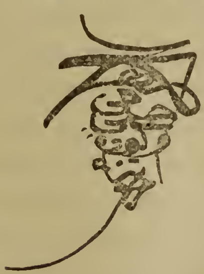
ΤΑΠΙ ΤΟΥ ΔΙΑΣΗΜΟΥ ΧΑΤΖΗ ΑΛΗ ΧΑΣΕΚΗ

Αἰτία τῆς γραφῆς τοῦ παρόντος ταπίου εἶνε ἡ ἑξῆς:

Ὁ Μουλᾶ Μπεκὴρ Κότουλου διορισθεὶς ἐπίτροπος τῆς Σεριφὲ Χανούμ, θυγατρὸς τοῦ ἀποβιώσαντος Μουσταφᾶ Ἀχμὲτ Ὀζοὺν Ἀμπδῆ, κατοίκου τῆς περιφερείας Ἀθηνῶν, ἧς ἡ διαχείρισις κατὰ τὸ 1199 ἀνετέθη εἰς ἡμᾶς, δυνάμει ἐπιτροπικοῦ ἐγγράφου θεωρηθέντος ἐγκύρου διὰ τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἀλῆ ἀγᾶ Βαϊζζαδὲ καὶ Ὀμὲρ Μεχμὲτ Σακιζῆ, οἰκείᾳ θελήσει τῆς ἐντολοδότιδος αὐτοῦ ἐπώλησε καὶ παρέδωκεν εἰς τὸν φέροντα τὸ παρὸν Σπύρον Λογοθέτην ἐκ τοῦ ἐν τῷ τμήματι *Κατάδεμα* καὶ τῇ θέσει *Μαροῦσι* κειμένου καὶ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς συνιδιοκτήτου ἑνὸς ζευγαρίου περίπου τὸ ἥμισυ τῶν γαιῶν καλλιεργησίμων καὶ μὴ ἀπέναντι διακοσίων γροσίων, ὁ εἰρημένος δὲ ἀγοραστὴς παρεδέχθη καὶ παρέλαβεν αὐτὸ γενόμενος ἰδιοκτήτης αὐτοῦ. Ληφθέντος δὲ τοῦ κατὰ τὸν αὐτοκρατορικὸν νόμον ἀπαιτουμένου τέλους παρὰ τοῦ ἰδιοκτήτου τῶν γαιῶν τούτων, ἐδόθη εἰς χεῖρας του τὸ παρὸν ταπίον. Ἐνόσῳ δὲ κατ' ἔτος ἀποτίνει τὴν νόμιμον δεκατείαν εἰς τοὺς κυρίους τῶν γαιῶν οὐδεμία παρ' οὐδενὸς γενέσθω διατάραξις τῆς διακατοχῆς αὐτῶν. Τῷ 1199 (1785).

ΧΑΤΖΗ ΑΛΗΣ
Βοϊβόδας Ἀθηνῶν

ΠΑΝΟΜΟΙΟΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ
ΤΟΥ ΒΟΙΒΟΔΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΧΑΤΖΗ ΑΛΗ ΧΑΣΕΚΗ

Η ΣΦΡΑΓΙΣ ΑΥΤΟΥ

ΑΠΑΝΤΑΧΟΥΣΑ ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΥ

τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς ἐν Σαλαμῖνι Μονῆς τῆς Νεοφανείσης (Φανερωμένης)

[Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀπεστάλη ἡμῖν παρὰ τοῦ ἀξιοτίμου Κρητὸς ὁπλαρχηγοῦ καὶ δικηγόρου κ. Ν. Φωτάκη, διαμένοντος ἐν τῇ Μονῇ Φανερωμένης καὶ ἀξιεπαίνως καταγινομένου, μετὰ τοῦ γνησίου ἕλληνος (Μεγαρέως) Ἡγουμένου κ. Ἀβερκίου Κουμάντου, πρὸς ταξινόμησιν καὶ διάσωσιν τῶν μὴ ἀπεμποληθέντων παρὰ τῶν προκατόχων του πολυειδῶν καὶ πολυτίμων κειμηλίων τῆς Μονῆς].

† Οἱ ἁπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης εὐσεβεῖς καὶ ὀρθόδοξοι χριστιανοί, ὅσοι τε τοῦ ἱεροῦ καταλόγου, καὶ ὅσοι λαϊκοί, κατὰ βαθμὸν δὲ Πανιερώτατοι καὶ λογιώτατοι Μητροπολῖται καὶ Ἀρχιεπίσκοποι, Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι, Σεβασμιώτατοι καὶ αἰδεσιμώτατοι οἰκονόμοι καὶ πρωτοσύγγελοι, Πανοσιώτατοι καθηγούμενοι τῶν ἱερῶν μοναστηρίων, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι, πνευματικοὶ πατέρες, ἱεροδιάκονοι καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί. Ἐντιμώτατοι κληρικοί, εὐγενέστατοι ἄρχοντες, χρησιμώτατοι πραγματευταί, Θεοκυβέρνητοι καραβοκύριοι καὶ ναῦται, τεχνῆται καὶ μαγίστορες πάντων ρουφετίων καὶ ἅπαξ ἁπλῶς οἱ λοιποὶ πάντες χριστιανοί, χαίρετε ἐν κυρίῳ καὶ ὑγιαίνετε. Τὴν ὀφειλομένην καὶ προσήκουσαν εὔνοιαν καὶ προσκύνησιν ἀπονέμομεν ἑνὶ ἑκάστῳ ἡμεῖς οἱ μικροὶ καὶ εὐτελεῖς ὑμῶν εὐχέται Ἱερομόναχοι καὶ μοναχοί, οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς κειμένης ἐν τῇ νήσῳ Σαλαμῖνι, ἤγουν Κούλουρη. Ἥτις ἁγία μονὴ θαυμασίως καὶ παραδοξοτρόπως ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων, οὖσα πρότερον ναὸς παμπάλαιος καὶ διεφθαρμένος. Ἡ γὰρ πολυώνυμος καὶ πολυύμνητος δέσποινα πρὸ ὀλίγων χρόνων ἐφάνη καθ᾿ ὕπνον Λαυρεντίῳ τινὶ μοναχῷ ἔτι ἐν γῇ διατρίβοντι καὶ ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ ἐνασκουμένῳ μέχρι τοῦδε, κοσμικῷ ὄντι τότε καὶ ὑπὸ ζυγὸν ὑπανδρείας, μετὰ γυναικὸς δηλαδὴ καὶ τέκνων πολλῶν, εὐλαβεῖ δὲ εἰς τὰ θεῖα τὰ μέγιστα καὶ θεοσεβεῖ. Τούτῳ δὴ τῷ διαληφθέντι Λαυρεντίῳ ἐνεφανίσθη ἡ πανάμωμος δέσποινα, ὡς ἔφημεν, καθ᾿ ὕπνον, οὐ μόνον μίαν, ἀλλὰ τρίς, δεικνύουσα αὐτῷ ἀριδηλώτατα τὰ ὁροθέσια τῆς αὐτῆς μονῆς, χωράφια ἀμπελῶνας κολόνας κιόνια καὶ καθ᾿ ἑξῆς τὰ ἄλλα πάντα, ἅτινα ὑπῆρχον κατωρυγμένα ἐν τῇ γῇ καὶ ἀφανῆ, μηδενὸς τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ Κούλουρῃ κατοικούντων γινώσκων αὐτὰ τὸ παράπαν, μόνη δὲ ἡ ταῦτα ὁμολογήσασα τῷ ρηθέντι

αὐτῆς λάτρῃ καὶ ὑπουργῷ Λαυρεντίῳ καὶ οἷον εἰπεῖν δακτυλοδεικτὶ αὐτῷ ταῦτα δείξασα, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τὸν πανσεβάσμιον αὐτῆς καὶ θεομητορικὸν χαρακτῆρα, ἤτοι τὴν ἁγίαν αὐτῆς καὶ θαυματόβρυτον εἰκόνα πρὸς τοῖς ἄλλοις αὐτῷ τούτῳ τῷ Λαυρεντίῳ δέδειχται, κατωρυγμένην καὶ αὐτὴν οὖσαν (ὢ θαύματος καινοτάτου) χρόνοις ἀσημάντοις καὶ ἀορίστοις, ἅπερ πάντα κειμήλια καὶ κτήματα ἐκ τοῦ ὕπνου ἐγερθεὶς ὁ προρρηθεὶς Λαυρέντιος καὶ τοὺς τόπους ἀνερευνήσας οὓς αὐτῷ ἐσημειώσατο ἡ πάναγνος δέσποινα, εὗρε πάντα (ὢ τερατουργήματος φρικτοῦ) σῶα τε καὶ ὁλόκληρα. Ὅθεν τὰ πάντα καταλιπὼν καὶ γενόμενος μοναχὸς ἤρξατο ἐκ τῶν αὐτοῦ χρημάτων τε καὶ κτημάτων συμβοηθούσης καὶ τῆς ἐλεημοσύνης τῶν χριστιανῶν οἰκοδομῆσαι θεῖον οἶκον εἰς ὄνομα τῆς αὐτῷ ὁραθείσης ὑπεραγίας θεοτόκου ὃν καὶ τελειώσας ἔθετο ἐν αὐτῷ τὴν ἐκ γῆς ἀναδοθεῖσαν θείαν εἰκόνα, ἥτις θαύματα ἐκτελεῖ ἄπειρα καθ' ἑκάστην πρὸς τοὺς μετὰ πίστεως προσερχομένους τῇ σκέπῃ αὐτῆς εὐσεβεῖς χριστιανοὺς ἐξ ὧν τινὲς εὐλαβεῖς ζήλῳ θείῳ κινηθέντες καὶ ἐνθερμανθέντας τῷ πόθῳ τῆς θεομήτορος ἀπετάξαντο τῷ κόσμῳ καὶ γεγόνασι μοναχοὶ ὑποταγέντες τῷ χρηστῷ ἐκείνῳ ἀνδρὶ καὶ θεοφιλεῖ Λαυρεντίῳ, ὅστις πρὸς τὴν τούτων ὑποδοχὴν καὶ διαμονὴν δεῖν ἔγνω οἰκοδομῆσαι καὶ ἱκανὰ κελία καὶ ὅσα χρεία τοῖς μονάζουσι καὶ τοῖς προεξάρχουσι χριστιανοῖς χάριν εὐλαβείας καὶ προσκυνήσεως, δι' ἃ δὴ πάντα καὶ προσέτι διὰ τὴν τοῦ θείου καὶ περικαλλοῦς ναοῦ ζωγραφίαν στενοχωρηθείς, ἠναγκάσθημεν ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς μοναχοί, οἱ ἐν αὐτῇ τῇ ἁγίᾳ μονῇ μοναχοὶ ᾑρετησάμενοι κατοικῆσαι καὶ μονάσαι καὶ αὐτῷ τῷ ἁγίῳ γέροντι Λαυρεντίῳ ὑποταγῆναι, προσδραμεῖν εἰς τὰ φιλάνθρωπα σπλάγχνα ὑμῶν τῶν εὐσεβῶν καὶ φιλελεημόνων χριστιανῶν χάριν ἐλέους καὶ βοηθείας, καὶ δὴ στέλλομεν τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς, τὸν ὁσιώτατον αἰδεσιμώτατον ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς κύριον παππᾶ Κυπριανὸν σὺν τῇ αὐτοῦ συνωδείᾳ· διὸ δεόμεθα ὑμῶν ὦ εὐσεβεῖς καὶ ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, δέξασθε αὐτοὺς ἐν σπλάγχνοις καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ συνδράμετε καὶ βοηθήσατε αὐτοὺς λόγῳ τε καὶ τὴν κατὰ δύναμιν ἐλεημοσύνην ἐπίδοτε αὐτοῖς ὅ,τι νεύσει ὁ κύριος εἰς τὴν ἑκάστου καρδίαν μὴ ἐκ λύπης τινος, ἢ ἀνάγκης, ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς (Παύλου φωνῇ) καὶ γραφθῆτε εἰς τοῦτο τὸ νεοφανὲς καὶ νεόδμητον μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ὁ μὲν πρόθεσιν ὁ δὲ σαραντάριον ὁ δὲ ἀδελφάτον καὶ ἄλλος ἄλλο τι πρὸς καλλωπισμὸν καὶ ζωγραφίαν τοῦ θείου ναοῦ καὶ ἀπαρτισμὸν καὶ βελτίωσιν τῶν ἄλλων οἰκοδομημάτων τῆς μονῆς χρειωδῶν ἀποτελεσμάτων, ἵνα γένησθε νέοι κτήτορες ταύτης τῆς ἁγίας μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ συμπληρωταὶ τοῦ θείου ἔργου

τούτου· οὕτω ποιήσητε θεοσεβέστατον σύνταγμα καὶ μὴ ἐκπέσωμεν τῶν ἐλπίδων, ἵνα καὶ παρ᾽ ἡμῶν ἔχητε τὸ μνημόσυνον ἀκατάπαυστον καὶ ἄληκτον ἐν ταῖς ἱεροτελεταῖς καὶ τὴν ἀδάπανον εὐχαριστίαν καὶ παρὰ τῆς πανυπεράγνου Θεοτόκου ἀπολαύσητε πολλῶν καὶ μεγίστων δωρεῶν καὶ χαρίτων καὶ τῆς ἐν τῷ βίῳ τούτῳ δεινῶν προφυλακῆς τε καὶ ἀπαλλαγῆς καὶ τῆς παρ᾽ αὐτῆς ἐπικουρίας καὶ ἐπισκοπῆς καὶ διὰ τῆς εὐηκόου πρὸς τὸν μονογενῆ υἱὸν πρεσβείας καὶ μεσιτείας μετὰ γῆρας βαθεῖ καὶ πίονι ἀξιωθῆτε καὶ τῆς ἀνεσπέρου καὶ ἀϊδίου μακαριότητος καὶ εὐφροσύνης, ἧς καὶ ἡμεῖς σὺν ὑμῖν ἀξιωθείημεν ἐν Χριστῷ κυρίῳ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Νεοφανείσης ἐν Κουλούρῃ
Λαυρέντιος *μοναχὸς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἀδελφοί*

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ο ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ ΕΝ ΤΗ ΔΗΜΩΔΕΙ ΠΟΙΗΣΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Φίλε Κύριε.

Σχετικῶς πρὸς ὅσα ὀρθώτατα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ *Ἱστορίᾳ* (σελ. 290—293) ἐγράψατε περὶ Ἐρωτοκρίτου, ἀποστέλλω ὑμῖν τὰ κατωτέρω οὐχὶ ὡς ἐλπίζω ἄσχετα εἰς τὸ ὑπὸ συζήτησιν θέμα.

Ἐν Ἠπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ ὑπάρχει δημῶδες ᾆσμα ἐν ὅλως πρωτοτύπῳ ἤχῳ ᾀδόμενον, τὸ ὁποῖον πιστότατα ἀπεικονίζει τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ἔπους τοῦ Ἐρωτοκρίτου, καθ᾽ ὃ ἡ Ἀρετὴ εὑρισκομένη ἐν τῇ φυλακῇ καὶ πιεζομένη ὑπὸ τῶν γονέων της διὰ τῆς στερήσεως τῆς προσωπικῆς της ἐλευθερίας, τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης, ὅπως συγκατανεύσῃ νὰ γίνῃ σύζυγος τοῦ υἱοῦ τοῦ τοῦ Βυζαντίου Ρήγα, ἀποκρίνεται ὅτι δὲν ἐννοεῖ νὰ ὑπανδρευθῇ ποτέ!

Ἰδοὺ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος δημῶδες ᾆσμα:

«Διψοῦν οἱ κάμποι γ̮ιὰ νερὸ καὶ τὰ βουνὰ γ̮ιὰ χ̮ιόνι,
«Διψάει κ̮ι' ἡ δόλ̮ια ἡ 'Αρετὴ γ̮ιὰ μ̮ιὰ σταλ̮ιὰ νεράκι.
«Πέντε 'μεροῦλες νηστικὴ καὶ δέκα διψασμένη,
«Κ' ἡ μάννα της τῆς ἔλεγε κι' ἡ μάννα της τῆς λέγει:
—«Δόσ' 'Αρετή μ' τὸ λόγο σου γ̮ιὰ νὰ σ' ἀρραβων̮ιάσω,
«Νὰ πάρῃς γυ̮ιὸν τοῦ Βασιλε̮ιά, νὰ πάρῃς γυ̮ιὸν τοῦ Ρήγα.
«Κι' ἡ πικραμμένη ἡ 'Αρετὴ τῆς πικραπολογιέται:
—«Δὲν θέλω μ̮άννα μ' παντρε̮ιά, δὲν θέλω μάννα μ' ἄνδρα,
«Οὔτε καὶ γυ̮ιὸν τοῦ Βασιλε̮ιᾶ, οὔτε παιδὶ τοῦ Ρήγα
«Μόν' θέλω νά εἶμαι ὅσο ζ̮ιῶ στ' 'Αφέντη μου (1) τὸ σπίτι».

'Απλῆ παράθεσις τοῦ Δ'. μέρους τοῦ ἔπους τοῦ 'Ερωτοκρίτου ἀπὸ τοῦ 1—846 στίχου καὶ τοῦ ἀνωτέρω δημώδους ᾄσματος ἀρκεῖ ν' ἀποδείξῃ τὴν στενωτάτην σχέσιν τοῦ μέρους τούτου τῆς ἐν λόγῳ ἐποποιίας πρὸς τὸ δημῶδες ᾆσμα, καὶ ἐκ τῆς ταὐτότητος τῶν ἰδεῶν καὶ ἐκ τῆς ταὐτότητος τοῦ ὀνόματος τῆς 'Αρετῆς, ὅπερ εἰς ἀμφότερα ταῦτα ὑπάρχει.

'Εν Τρικκάλοις. . . . .

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

'Επιτύμβιον ἐπίγραμμα

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ

[Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ τάφου της κειμένου ποτὲ ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ ἱεροῦ βήματος τοῦ ἐν τῇ Μονῇ αὐτῆς Ναοῦ τοῦ 'Αγίου 'Ανδρέου].

†

Φιλοθέης ὑπὸ σῆμα τόδ' ἁγνῆς κεύθει σῶμα
ψυχὴν δ' ἐν μακάρων θήκετο ὑψιμέδων.

(1) 'Αφέντης=πατὴρ (ἐν 'Ηπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ).

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ

ΑΡΧΑΙΑΙ ΚΑΙ ΝΕΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

ὑπὸ GUILLETIERE

(Συνέχεια).

Ἐν Πειραιεῖ ὑπάρχει ὡραιότατος μαρμάρινος λέων, ἐξ οὗ ὀνομάζεται ὁ περίφημος οὗτος λιμήν. Ὁ λέων ἔχει ἀνοικτὸν τὸ στόμα πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης· παρίσταται δὲ ὡς βρυχώμενος καὶ ἕτοιμος νὰ ὁρμήσῃ κατὰ τῶν ἐν τῷ λιμένι ἀγκυροβολούντων πλοίων. Ἐκεῖ πλησίον ἦτο ἄλλοτε ὁ τάφος τοῦ Θεμιστοκλέους, τῇ σήμερον δὲ βλέπει τις μικρὸν *κερβανσεράϊον*, ὅπερ ὅμως δὲν εἶναι ἐκτισμένον ὡς τὰ λοιπὰ τῆς Τουρκίας, ἅτινα χρησιμεύουσιν ὡς πανδοχεῖα καὶ ὡς ἀποθῆκαι τῶν ἐμπορευμάτων, ὥστε δὲν θὰ περιγράψω πρὸς ὑμᾶς ἐνταῦθα τοιοῦτον κερβανσεράϊον. Τὸ τοῦ Πειραιῶς εἶναι ἐλεεινή τις οἰκοδομή, ἔνθα ἐν περιπτώσει βροχῆς ἀποθέτουσι τὰ δι' Ἀθήνας ἐκφορτονόμενα ἢ τὰ ἐκεῖθεν ἐρχόμενα πρὸς ἐξαγωγήν. Ἰδοὺ ὅλα σχεδὸν τὰ ἐν Ἑλλάδι τακτικὰ κερβανσεράϊα: Δύο ἐν Θήβαις, ἓν ἐν Μεγάροις, ἓν ἐν Κορίνθῳ, ἓν ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἓν ἐν Ναυπλίῳ, ἓν ἐν Τριπόλει καὶ δύο ἐν Μιστρᾷ ἢ Λακεδαίμονι.

Ἐπὶ ἀπορρῶγος παρὰ τὸν λιμένα ἀκτῆς, ὑπάρχει παλαιὸς πύργος ἢ φανός, ὃν οἱ Ἀθηναῖοι ὀνομάζουσι Πύργον, οἱ δὲ Ἰταλοὶ καλοῦσι *Torre del foco*. Οἱ μόνοι κάτοικοι τοῦ Πειραιῶς εἶναι δύο πτωχοὶ Ἕλληνες, φύλακες τοῦ Πύργου, τοποθετημένοι ἐκεῖ χάριν τῆς προφυλάξεως ἀπὸ τῶν Πειρατῶν· οὗτοι τὴν μὲν ἡμέραν ὑψοῦσι μικρὰν σημαίαν, ὅταν διακρίνωσι πλοῖον, τὴν δὲ νύκτα ἀνάπτουσι πυρά, ὅπως εἰδοποιήσωσι, καὶ τὰ πυρὰ ταῦτα ἀνάπτουσι κατὰ πᾶσαν ἑσπέραν. Καθ' ὅλην δὲ τὴν ἀκτὴν ὑπάρχει ἀπὸ λεύγης εἰς λεύγαν ὅμοιος πύργος, ὑπὸ δύο ἀνδρῶν φρουρούμενος· ὅστις δὲ τῶν φρουρῶν ἀνακαλύψῃ ἐχθρικὸν πλοῖον, ῥίπτει χαμαὶ ἀπὸ τοῦ πύργου τοὺς ἀνημμένους δαυλούς, ὅπως εἰδοποιήσῃ τοὺς ἄλλους πύργους, οἵτινες πράττουσι τὸ αὐτό· εἰς τὸ σύνθημα τοῦτο, ἅπας ὁ τόπος τίθεται ὑπὸ τὰ ὅπλα καὶ ὁ λόγος μεταβαίνει ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον, ὅπως γνωσθῇ τίς τῶν πύργων ἔδωκε τὸ πρῶτον σημεῖον καὶ δράμωσιν ἔνοπλοι πρὸς τὰ ἐκεῖ. Ἐὰν δὲ οὐδὲν ἀνακαλύψωσι, τὸ πῦρ καίει ἐπὶ

ἑκάστου πύργου χρησιμεῦον μόνον εἰς τὸ καταστῆσαι τοῖς πειραταῖς γνωστόν, ὅτι φρουροῦσι καλῶς· ἀλλ᾽ οἱ πειραταὶ ὅπως ὑπεκφύγωσι τὰς προφυλάξεις τῆς σημαίας καὶ τῶν πυρῶν, καταβιβάζουσι τὰ ἱστία των ἵνα μὴ ἀνακαλυφθῶσι· διότι ἄνευ τῆς προφυλάξεως ταύτης πλοῖον 200 τόννων διακρίνεται ὑπὸ τῶν φρουρῶν τούτων εἰς ἀπόστασιν ἓξ ἢ ἑπτὰ λευγῶν· μεγαλείτερον πλοῖον διακρίνεται εἰς μεγαλειτέραν ἀπόστασιν καὶ ὅταν δύο πλοῖα πελαγοδρομῶσιν, ἀνακαλύπτονται ἀπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων λευγῶν, ἐκτὸς ἂν καταβιβάσωσι τὰ ἱστία.

Εἴδομεν προσέτι ἐν Πειραιεῖ ἱκανοὺς λαξευτοὺς λίθους ἐκ τῶν ἀρχαίων τειχῶν τὰ ὁποῖα συνέδεον αὐτὸν μὲ τὸ Ἄστυ· καθ᾽ὅλην τὴν εἰς Ἀθήνας ἄγουσαν πλεῖστοι ὑπάρχουσιν. Ἔχουσι σχῆμα κυβικὸν καὶ οἱ ἐν τοῖς θεμελίοις εἰσέτι εὑρισκόμενοι εἰσὶν ἡνωμένοι διὰ σιδηρῶν δεσμῶν.

Ἀφ᾽ οὗ ἐπ᾽ ὀλίγον περιεπατήσαμεν, ἐπέβημεν ἵππων κομισθέντων ἡμῖν ἐξ Ἀθηνῶν. Ἅμα ἐχωρήσαμεν βήματά τινα πρὸς τὸ ΝΑ. τὸ πρῶτον ἀντικείμενον τὸ ὁποῖον προσέβαλε τὴν ὅρασιν ἡμῶν ἦτο ὁ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως μεγαλοπρεπὴς ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς φαινόμενος πολὺ ἄνω τῶν τειχῶν. . . . .

Ἡ ὁδός, ἣν ἐβαδίζομεν οὖσα παρὰ τὸ βόρειον σκέλος τῶν τειχῶν, ὠνομάζετο ὁδὸς Θησέως. Ἐν αὐτῇ φαίνεται ὁ ναὸς τοῦ Θησέως καὶ ὀλίγον προσωτέρω ὁ τάφος τοῦ διασήμου ποιητοῦ Μενάνδρου καὶ τὸ κενοτάφιον τοῦ Εὐριπίδου.

Κατὰ τὸ ἥμισυ τῆς ὁδοῦ εὑρίσκεται μέγα φρέαρ περὶ τὸ ὁποῖόν εἰσι πεφυτευμέναι ἐλαῖαι καθιστῶσαι τὸν τόπον λίαν εὐάρεστον. Τὸ φρέαρ τοῦτο ὑπελάβομεν ὡς τὴν κρήνην, ἥτις ἄλλοτε εὑρίσκετο παρὰ τὸ τέμενος τοῦ Σωκράτους· ἐπειδή, ὅπως εἰς τοὺς Θεούς, οὕτω καὶ εἰς τοὺς ἐνδόξους ἄνδρας ὑπῆρχον ἀφιερωμένα τεμένη.

Ἕνεκα τῶν δῃώσεων τῶν χριστιανῶν πειρατῶν, μόλις μίαν λεύγαν μακρὰν τοῦ Πειραιῶς ἀπαντῶσιν οἰκίαι ἐξοχικαί. Ἀλλ᾽ἐκεῖθεν προχωρῶν πρὸς τὰς Ἀθήνας εὑρίσκει τις οἰκοδομὰς μικρὰς κομψοτάτας ἐντὸς ἀμπελώνων καὶ ἐλαιώνων, ὧν ἑκάστη ἔχει καὶ κῆπον πλήρη ἑσπεροειδῶν δένδρων καὶ ροιῶν. Ἀλλὰ καὶ κρῆναι καὶ αὔλακες ὕδατος δὲν ἐλλείπουσιν ἐκεῖ.

Ἐν τοῖς πλείστοις τῶν κήπων ὑπάρχουσι μηχαναί, τὰς ὁποίας εἷς ἵππος κινεῖ πρὸς ἄντλησιν καὶ διανομὴν τοῦ ὕδατος. Οἱ σημερινοὶ Ἀθηναῖοι ὀνομάζουσι τὰς ἐν τοῖς ἀγροῖς οἰκοδομάς των *σπήτια τῶν χωρίων* καὶ τοὺς κήπους των *περιβόλια*.

Μόλις εἴδομεν τὴν πόλιν καὶ εἰσήλθομεν εἰς αὐτήν, ἐπειδὴ μικρὸς λόφος, πέραν τῆς Ἀκροπόλεως, ὃν εἴχομεν κατέναντι, μᾶς τὴν ἀπέ-

κρυπτεν. Ἐμέλλομεν νὰ καταλύσωμεν ἐν οἰκίᾳ τὴν ὁποίαν ἐκράτησαν δι᾽ ἡμᾶς παρά τινι ἐκκλησίᾳ ὀνομαζομένῃ Ἅγιος Ἰωάννης.[1]

Ἐξ ὅλων τῶν ἀρχαίων πόλεων αἵτινες ὑπάρχουσιν ἐν Ἑλλάδι οὐδεμία διετήρησε τὸ ὄνομά της ὅσον ἡ τῶν Ἀθηνῶν.

Εἰς μάτην οἱ ἡμέτεροι Γεωγράφοι ἠθέλησαν νὰ τὸ διαφθείρωσι λέγοντες αὐτὸ *Σετίνη*. Οἱ κάτοικοί της Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι, οἱ γείτονές της ἀκόμη προφέρουσι καὶ γράφουσιν Ἀθῆναι....

...Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνθυμοῦνται εἰσέτι τὴν εὐμένειαν, ἣν ὁ ἡγεμὼν οὗτος (Μωάμεθ ὁ Β΄) ἐπεδείξατο πρὸς τὴν πόλιν των. Οἱ ἐν αὐτοῖς ὀλίγον πεφωτισμένοι οὐδέποτε διαλέγονται περὶ θρησκείας, χωρὶς ν᾽ ἀναφέρωσιν ἐν πάσῃ στιγμῇ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Παύλου καὶ τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου. Οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην τῶν ἀρχαιοτήτων δεικνύουσι χωρὶς νὰ ὁμιλήσωσι περὶ Θεμιστοκλέους καὶ Ἀδριανοῦ, οὔτε περὶ πολιτικῶν νὰ ποιήσωσι λόγον οὐδέποτε δύνανται, χωρὶς συγχρόνως νὰ ἀναμνησθῶσι καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Σουλτάνου Μωάμεθ τοῦ Β΄....

Εἰς τὸ ιζ΄, κεφ. τῶν πράξεων τῶν Ἀποστόλων, γίνεται λόγος περὶ τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀρειοπαγίτου καὶ γυναικός τινος Δαμάριδος, ὡς πρώτων ἀσπασθέντων τὸν χριστιανισμόν. Τὸ μέρος αὐτὸ τῶν ἱερῶν βιβλίων εἶναι τόσον πολύτιμον εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὥστε ὅταν χριστιανὸς ξένος παρευρίσκεται εἰς τὰς λειτουργίας των, πάντοτε ἀναγινώσκουσι τὴν περικοπὴν ταύτην, ἀντὶ τῆς ὡρισμένης τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ τὴν προφέρουσι μετὰ ἐπισημότητος καὶ κατανύξεως διὰ νὰ ἐπιδειχθῶσι εἰς τοὺς ξένους καὶ τοῦτο ἔγκειται εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ τοῦ διψῶντος πάντοτε διὰ δόξαν.

Ὅταν εἰς δικαστικήν τινα ὑπόθεσιν πρόκειται νὰ ὁρκισθῇ Ἀθηναῖος ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου ἀνοίγουσι πρὸς τοῦτο τὴν Καινὴν Διαθήκην εἰς τὸ μέρος τοῦ τοῦ ιζ΄ κεφ. καὶ ἡ ἐπίθεσις τῆς χειρὸς ἐπὶ τῆς σελίδος αὐτῆς προσθέτει πολὺ εἰς τὸ κῦρος τοῦ ὅρκου των. Θεωροῦσι τὸν ἅγιον Διονύσιον ὡς τὸν πρῶτον αὐτῶν ἐπίσκοπον.

Αἱ ἀρχαὶ τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπῆρξαν πολὺ γόνιμοι καὶ κατέστησαν ἀξιοσημείωτοι διὰ τοῦ αἵματος πλήθους μαρτύρων.

Πρὸ πάντων τῷ 125 μ. Χ. μέγας ἀριθμὸς Ἀθηναίων ἀπέθανον διὰ τὴν πίστιν ἐνισχυθέντες ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τοῦ Ποπλίου τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς ἦτο τότε ἐν Ἀθήναις ὅπου ἐμυεῖτο τὰ Ἐλευσίνεια μυστήρια. Ἀλλὰ τρία ἔτη βραδύτερον Κο-

[1] Ἕπεται συνοπτικωτάτη ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ συγγραφέως.

δράτος ὁ διάδοχος τοῦ Ποπλίου ἐσταμάτησε τὸν ροῦν τῆς καταδρομῆς διὰ λαμπροῦ λόγου, τὸν ὁποῖον ἀπηύθυνεν εἰς τὸν ἴδιον αὐτοκράτορα, τότε εὑρισκόμενον πάλιν ἐν Ἀθήναις, ὅπου εἶχεν ἔλθῃ ὅπως ἐγκαινίσῃ τὸν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς συμπληρωθέντα παρ' αὐτοῦ. Ἡ εὐγλωττία τοῦ φιλοσόφου Ἀριστείδου ὅστις ἦτο χριστιανὸς ὑπεβοήθησε τὴν τοῦ Κοδράτου καὶ κατώρθωσε νὰ ἐξευμενίσῃ τὸν Ἀδριανὸν διὰ σοφῆς Ἀπολογίας τοῦ χριστιανισμοῦ, ἣν τῷ προσέφερε.

Καλόγηροί τινες καυχῶνται ὅτι ἔχουσι τὴν Ἀπολογίαν ταύτην ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Μοναστηρίου τῆς Μεδέλης (Πεντέλης) κειμένου ἓξ μίλλια μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν παρήγαγεν ἔκτοτε (ἀπὸ τοῦ Κοδράτου) πολλοὺς μεγάλους ἄνδρας. Προήχθη εἰς ἀρχιεπισκοπὴν ἐξαρτωμένην ἐκ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Σήμερον δὲ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῶν Ἀθηνῶν τελοῦσιν ἑπτὰ ἐπισκοπαί. Δύο ἐν Αἰγαίῳ, ἡ τῆς Σκύρου καὶ ἡ τῆς Ἄνδρου. Μία ἐν Εὐβοίᾳ ἡ τῆς Καρυστίας, καὶ τέσσαρες ἐν ἠπείρῳ, ἡ τῆς Πορθινίας[1], ἡ τῆς Δαυλίδος,[2] ἡ τῆς Ἑτεροτοπίας[3] καὶ ἡ τῆς Αὐλῶνος.[4]

Ὁ νῦν ἀρχιεπίσκοπος εἶναι ἀνὴρ πνευματώδης, ἀλλ' ἀγράμματος καὶ ἥκιστα εὔνους πρὸς τὸ λατινικὸν δόγμα. Εἶναι καλόγηρος ἐκ τῶν πέριξ τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἐπειδή, ὡς γνωστόν, εἰς τὰς ἀρχιεπισκοπικὰς ἕδρας τῆς Ἑλλάδος ἀείποντα προχειρίζονται καλόγηροι. Προεχειρίσθη δὲ οὐ πρὸ πολλοῦ. Ὁ προκάτοχός του διατρίβων εἰσέτι ἐν Ἀθήναις, εἶναι ἄνθρωπος βίου παραδειγματικοῦ, ἀλλ' ἐπαύθη αὐθαιρέτως ὑπὸ τῆς Πύλης, ἥτις ἐκλέγουσα καὶ παύουσα κατὰ βούλησιν τοὺς Πατριάρχας τῆς Κωνσταντινουπόλεως προξενεῖ τὸν σάλον τῆς ἐκλογῆς καὶ παύσεως τῶν ἄλλων ἀρχιερέων, οἵτινες εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ ὑπάγονται· διότι προχειρίζεται εἰς Πατριάρχην ὁ δυνάμενος νὰ δώσῃ μεγαλήτερον *πεσκέσιον*· δηλονότι φόρον μεταβαλλόμενον εἰς ἑκάστην ἀλλαγὴν Πατριάρχου· τοῦτο δὲ ἀναγκάζει τὸν νεοπροχειρισθέντα Πατριάρχην νὰ ἐκλέγῃ ἀρχιεπισκόπους καὶ ἐπισκόπους ἐκ τῶν δυναμένων νὰ καταβάλωσιν ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς των ὡς οἷόν τε πλεῖστα χρήματα. Οὗτοι δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον προσφέρονται πρὸς τοὺς κληρικοὺς καὶ ἱερεῖς τῆς ἐπισκοπῆς των, ὥστε τὸ εἰσπραττόμενον χρῆμα ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα μεταβιβαζόμενον χρησιμεύει εἰς ἀπότισιν τοῦ πρὸς τὴν Πύλην

[1] Βεβαίως Πορθμοῦ (ἐν Εὐβοίᾳ).

[2] Δαυλίας (ἐν Φωκίδι).

[3] Ἴσως Κορωνείας (ἐν Βοιωτίᾳ).

[4] (ἐν Εὐβοίᾳ).

χρέους τοῦ Πατριάρχου. Πρὸς πλείονα μάλιστα κορεσμὸν τῆς φιλαργυρίας τῶν Τούρκων, ὑπάρχουσιν ἐν Ἀθήναις τέσσαρες μεγάλοι ἐξομολογηταί, οἵτινες διορίζονται ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ὅπως ἐξομολογῶσιν εἰσπράττοντες χρηματικὴν ποσότητα, ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ἁμαρτήματος, οὗ τὴν ἀπόλυσιν ἐξαιτοῦνται. Ὁ πρώην ἀρχιεπίσκοπος εἶναι εἷς τῶν τεσσάρων ἐξομολογητῶν καὶ συγχρόνως διευθυντὴς (directeur) γυναικείας τινος Μονῆς· διότι ἐν Ἀθήναις ὑπάρχουσι τρεῖς τοιαῦται Μοναί. Ἀριθμοῦνται ἐν τῇ πόλει μέχρι τριῶν καὶ ἑκατὸν ἐκκλησιῶν, ὧν τέσσαρες καλοῦνται *Παναγίαι*, ἐπειδὴ εἶναι ἀφιερωμέναι εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ τρεῖς εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον. Αἱ ὀνομαστόταται τῶν λοιπῶν εἰσιν ὁ ἅγιος Δημήτριος, ὁ ἅγιος Ἰωάννης, ἡ ἁγία Κυριακή. Ἀλλὰ πλὴν τούτων τῶν ἑκατὸν τριῶν, ὑπάρχουσι διπλάσιαι ἐν τοῖς πέριξ τῆς πόλεως εἰς ἀπόστασιν μιᾶς λεύγης. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ ἐλάχιστον παρεκκλήσιον θεωρεῖται ὡς ἐκκλησία, καὶ συχνὰ εἷς μόνος παπᾶς κυβερνᾷ δύο ἢ τρεῖς.

Ἐν ἑκάστῃ αὐτῶν μία καὶ μόνη ἁγία Τράπεζα ὑπάρχει. Πολλαὶ δὲ ὑπάρχουσιν, ἐν αἷς τρὶς ἢ τετράκις τὸ ἔτος τελεῖται λειτουργία. Ἐπίσης οἱ πλουσιώτατοι τῶν κατοίκων ἔχουσιν ἕκαστος τὸ ἴδιον αὐτῶν παρεκκλήσιον ἐκ συνετοῦ τινος σκοποῦ τείνοντος νὰ παρακωλύῃ τὴν λίαν συνεχῆ ἐμφάνισιν τῶν συζύγων καὶ θυγατέρων των ἐν ταῖς ὁδοῖς. Ἐκ τούτου συμβαίνει ὅτι ἐξαιρέσει τῶν μεγάλων ἑορτῶν, αἱ μεγάλαι ἐκκλησίαι εἰσὶ σχεδὸν ἔρημοι ἐκκλησιαζομένων· ἀπαγορεύεται μάλιστα εἰς τὰς γυναῖκας νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὴν λειτουργίαν ἐκτὸς τῆς ἐνορίας των, ὅπως αἴρεται αὐταῖς πᾶσα πρόφασις τοῦ περιτρέχειν τὰς ὁδούς. Ὁ θρησκευτικὸς ζῆλος ἐνταῦθα εἶναι ἔκτακτος καὶ δὲν ὑπάρχουσιν Ἀθηναῖοι ὀπαδοὶ τοῦ λατινικοῦ δόγματος· εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ τρίτον σχεδὸν τῶν κατοίκων δὲν εἶναι σχισματικοί, παραδεχόμενοι τὴν καὶ ἐκ τοῦ *Υἱοῦ ἐκπόρευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος*, τὸ πρωτεῖον τοῦ Πάπα καὶ τὰ σπουδαιότατα τῶν μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἀμφισβητουμένων. Ὁ πατὴρ Σίμων ἐκ Κομπιέννης, μοναχὸς καπουτσῖνος, ἐκ τῶν ἱεραποστόλων τῶν Ἀθηνῶν, ἀνὴρ συνετώτατος καὶ σοφώτατος, ἀκροᾶται ἐνίοτε τῶν ἐξομολογήσεων τοῦ πρώην ἀρχιεπισκόπου, πλείστων μοναχῶν τῆς Πεντέλης, ἐνίων τῶν προὐχόντων κοσμικῶν, οἷον Παλαιολόγων, Βενιζέλων, Καπετανάκιδων, Χαλκοκονδυλῶν καὶ ἱκανῶν ἄλλων.

Ὁ πρώην ἀρχιεπίσκοπος, πρὶν ἢ παυθῇ ὑπὸ τῶν Τούρκων πολλάκις ἔδειξεν ὅτι ἐπεθύμει σφόδρα νὰ ἴδῃ αἰρόμενον τὸ σχῖσμα καὶ προήχθη μέχρι τοῦ νὰ εἴπῃ ὅτι, ἐὰν ἐπὶ τῶν χρόνων του ἤθελε γείνει ἡ ἕνωσις τῶν ἐκκλησιῶν Λατινικῆς καὶ Ἀνατολικῆς, προφρόνως θὰ ἔδιδε τὴν

παραίτησίν του ὑπὲρ τοῦ Λατίνου ἐπισκόπου, ὅστις ἐν Ῥώμῃ τιτλοφορεῖται Ἀρχιεπίσκοπος τῶν Ἀθηνῶν *in partibus Infidelium*. Ἠθέλησε νὰ μάθῃ τὸ ὄνομα καὶ τὰ ἤθη αὐτοῦ. Οὗτος ὁ ἀρχιεπίσκοπος ὀνομάζεται Κάρολος Vecchi, ἔχει δὲ τέσσαρα σημαντικὰ ἀξιώματα ἐν τῇ Αὐλῇ τῆς Ῥώμης. Εἶναι γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου τῶν Ἐπισκόπων, πάρεδρος τοῦ ἱεροδικαστηρίου, σύμβουλος τοῦ ἐξομολογητηρίου καὶ γραμματεὺς τοῦ συλλόγου de propagande fide (τῆς διαδόσεως τῆς πίστεως) εἶναι πολὺ προβεβηκὼς καὶ τοσοῦτον καταβεβλημένος, ὥστε οἱ ἰατροὶ τῷ ἐπέβαλον ὡς δίαιταν νὰ πίνῃ τρὶς τῆς ἡμέρας σοκολάταν.

Ὁ πρώην ἀρχιεπίσκοπος, ὅστις διά τε τὴν εὐσέβειαν καὶ πολυμάθειάν του ληφθεὶς ἐκ τῆς Μονῆς τῆς Πεντέλης προεχειρίσθη εἰς ἀρχιερέα εἶναι κατενθουσιασμένος, ὁσάκις ἀκούει τοὺς πατέρας καπουτσίνους λέγοντας ὅτι ἡ πόλις τῶν Παρισίων θεωρεῖ μέγα εὐτύχημα αὐτῆς ὅτι ἔσχε πρῶτον ἐπίσκοπον τὸν μέγαν ἅγιον Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην. Τότε λαμβάνει τὸν λόγον μετ' ἀφελείας γέροντος σεβασμίου καὶ μεθ' ὕφους ἀπαστράπτοντος ἐκ χαρᾶς: Βλέπετε λοιπόν, λέγει γαυριῶν, ὅτι ἄνευ τῶν Ἀθηνῶν ἡ Γαλλία οὐδέποτε ἴσως θὰ ἀπέκτα Ἀπόστολον!...

Ἐῶμεν χαίρειν τοὺς ἐκ τῶν ἡμετέρων σοφούς, οἵτινες βασιζόμενοι ὀρθῶς ἢ οὔ, ἐπὶ τῆς συγχρόνου διδασκαλίας, ὑπεστήριξαν ὅτι ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὸν χριστιανισμὸν τῶν Γαλατῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἦ ἔργον τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρειοπαγίτου, καὶ ὅτι δὲν εἶναι οὗτος ὁ κηρύξας ἐνταῦθα τὸ Εὐαγγέλιον. Εἰ καὶ ἡ χρονολογία εἶναι ὑπὲρ αὐτῶν, ἡ γενικὴ ἐν Ἀθήναις παράδοσις τοῖς εἶναι ἐναντία, ἐφρόντισα ἰδίᾳ νὰ πληροφορηθῶ περὶ τούτου. Οἱ ἐνταῦθα εἶναι πεπεισμένοι περὶ τῆς ἀποστολῆς του καὶ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου του ἐν τοῖς Γαλάταις. Δὲν εἶναι μικρὸν ν' ἀκούῃ τις ὁμολογοῦντα τοῦτο τὸν κοινὸν λαὸν τῶν Ἀθηνῶν, ὅστις φύσει ὑπερήφανος καὶ φίλος τῶν ἐπιδείξεων ὤν, μεγαλύνει ἐν ταύτῃ τῇ περιπτώσει τὴν ταπεινοφροσύνην τοῦ ἁγίου Διονυσίου θελήσαντος νὰ ἐγκαταλίπῃ ἐπισκοπὴν τοσοῦτον ἔνδοξον οἵα ἡ ἑαυτοῦ, ὅπως ἐλθὼν ἐγκαταστήσῃ τὴν ἕδραν του ἐν Γαλατείᾳ. Ἀλλ' οἱ ἀγαθοὶ ἀστοὶ τῶν Ἀθηνῶν χωροῦσιν ἔτι πορρωτέρω ἐπειδὴ παρὰ τὴν ἀρχιεπισκοπικὴν οἰκίαν ὑπάρχει *μικρὸν παρεκκλήσιον* τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου τούτου, τὸ ὁποῖον βράχος καταπεσὼν κατηρείπωσε, καθ' ἑκάστην καθικετεύουσι τοὺς ἡμετέρους ἱεραποστόλους ἵνα πορευθέντες παρὰ τῷ ἡμετέρῳ βασιλεῖ ἐπιτύχωσι παρὰ τοῦ μεγάλου τούτου ἡγεμόνος τὸ ἀναγκαῖον χρῆμα πρὸς ἀνοικοδόμησιν τοῦ παρεκκλησίου, χάριν ἀνορθώσεως παρ' αὐτοῖς τῆς δόξης τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

Ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων της, ἐθαύμασα ἀναγνοὺς καὶ

ἀκούσας λεγόμενον πολλάκις, ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἦσαν ἔρημοι. Βεβαιότατα οἱ ταῦτα γράψαντες περιηγηταὶ μόλις εἰσελθόντες εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐξῆλθον· ἴσως ἀφίκοντο κατά τινα βροχερὰν ἡμέραν, ὅτε οὐδεὶς εὑρίσκετο ἐν ταῖς ὁδοῖς ἢ μᾶλλον ἐν καιρῷ ἐπιδημίας, καθ' ἣν οἱ κάτοικοι κατέφυγον εἰς τὰς ἐξοχικὰς οἰκίας των. Ἡ πόλις κατοικεῖται ὑπὸ δεκαπεντάκις χιλίων μέχρι δεκαεξακισχιλίων ἀνθρώπων, ἐξ ὧν χίλιοι ἢ διακόσιοι καὶ χίλιοι Τοῦρκοι. Οἱ ἰσραηλῖται οὐδέποτε ἐγένοντο ἐνταῦθα ἀνεκτοὶ ὡς κάτοικοι, καίτοι οὐκ ὀλίγοι ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς πέριξ, ἰδίᾳ ἐν Θήβαις καὶ Εὐβοίᾳ. Καθ' ἅπασαν τὴν τουρκικὴν αὐτοκρατορίαν μόνον αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Τραπεζοῦς διετήρησαν ἑαυταῖς τὸ προνόμιον τοῦ νὰ ἀπαγορεύηται ἡ ἐν αὐταῖς ἐγκατάστασις τῶν Ἑβραίων. Συχνότατα οἱ Τοῦρκοι μεγιστᾶνες ἐπεχείρησαν νὰ εἰσαγάγωσιν αὐτούς. Οἱ χριστιανοί, ὅπως ἀντιστῶσι, κρύφα ἐκέρδησαν μὲ τὸ μέρος των τοὺς Μωαμεθανοὺς τῆς πόλεως παριστῶντες αὐτοῖς ὅτι οἱ Ἑβραῖοι θ' ἀνελάμβανον ὁλόκληρον τὸ ἐμπόριον καὶ θὰ κατέστρεφον τοὺς λοιποὺς κατοίκους. Ἄλλως ἠπείλησαν τοὺς Ἑβραίους οἵτινες ἐξελιπάρουν ἵνα ἐγκαταστῶσιν, ὁ δὲ φόβος τῶν ραβδισμῶν τοὺς ἠνάγκασε ν' ἀποστῶσι τῆς ἰδέας ταύτης. Οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν ἀποστρέφονται αὐτούς...

Σήμερον, ὅπως καὶ πάλαι, οἱ Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρων τῶν φύλων εἶναι λίαν εὐειδεῖς καὶ κράσεως θαυμασίας, οὗ ἕνεκα εἶναι καὶ μακρόβιοι. Οἱ περιηγηταὶ ἡμῶν ἀπέδωκαν τὴν εὐρωστίαν των εἰς τὴν τροφὴν καὶ εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ μέλιτος, τὸ ὁποῖον οἱ Ἀθηναῖοι τρώγουσι πολύ, εἶναι δὲ τοῦτο ἐνταῦθα ἐξαίρετον. Εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν θεωροῦσι τὸ μέλι ὡς ὑγιεινοτάτην τροφήν, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἀποδίδουσι τὴν ὑγείαν, ἧς ἀπολαύουσιν εἰς τὴν θαυμασίαν θέσιν τῶν ὀρέων των, ἅτινα προφυλάττουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν φθοροποιῶν ἀνέμων. Ἐὰν ἐγνώριζον τὰ βότανα τὰ ὁποῖα φύονται ἐν αὐτοῖς, θὰ ἐφρόνουν περὶ τούτου ἄλλως. Ἔχουσιν ἅπαντες φωνὴν ἰσχυρὰν καὶ ἡδεῖαν, μνήμην δὲ ἐξαισίαν.

Ὡς πρὸς τὸ πνεῦμά των, Φίλιππος ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ὥριζεν αὐτοὺς παραβάλλων πρὸς τοὺς Ἑρμᾶς, οἵτινες, ἔλεγε, μόνον στόμα εἶχον ἵνα ἀγορεύωσι καὶ φλυαρῶσιν. Ἔλεγεν ὅτι, ὅπως οὐδαμοῦ τὸ μέλι ἦτο τοσοῦτον ὑγιεινὸν καὶ τὸ κώνιον τοσοῦτον δηλητηριῶδες, οὕτω οὐδαμοῦ ὑπῆρχε πόλις γεννῶσα καλλιτέρους ἄνδρας, ὁσάκις ἐπιδίδωνται εἰς ἀγαθόν, οὔτε χειροτέρους ὁσάκις ἀσπάζωνται τὸ κακόν. Εἶναι φύσει φιλοκερδεῖς καὶ κρυψίνοι. Αἱ γυναῖκες εἶναι ἀγαθαί, εὐσεβεῖς καὶ σώφρονες, ἀποφεύγουσαι τὴν συνάντησιν τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων τὴν ἀρετὴν ὑποπτεύουσιν. Ὁ λαὸς δὲν ἀγαπᾷ τοὺς Φράγκους ἢ Λατίνους,

αἱ δὲ συχναὶ ἐπιδρομαὶ τὰς ὁποίας κάμνουσι οἱ ἡμέτεροι πειραταὶ κατὰ τὰς ἀπροσδοκήτους ἀποβάσεις των, τοσοῦτον διέθεσαν αὐτὸν ἐχθρικῶς πρὸς ἡμᾶς, ὥστε ἐν καιρῷ πολέμου μᾶς μισεῖ περισσότερον ἢ οἱ Τοῦρκοι. Ἅμα τὰ σκάφη αὐτῶν καταστῶσιν ὁρατὰ ἀπὸ τῆς παραλίας πρῶτος ὁ λαὸς οὗτος ἐξοπλίζεται πρὸς ἀπόκρουσιν αὐτῶν, ἀποκαλῶν πάντα Φράγκον κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Τούρκων *γκιαούρ*. Οὕτω αἱ βαρβαρότητες ἡμῶν ἐξῆψαν τὸ καθ' ἡμῶν μῖσος. Καὶ ὅμως τοῦτο δὲν ἐμφωλεύει ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν προὐχόντων τῆς πόλεως, οἵτινες δὲν παύουσιν ἐπιδαψιλεύοντες πᾶσαν φιλοφροσύνην εἰς τοὺς ξένους τοὺς προαιρουμένους νὰ ζῶσι κοσμίως, διὸ δὲν ἐννοῶ τὴν ἀδικίαν τῶν ἄλλως περὶ τούτου ὁμιλησάντων.

Οἱ προὔχοντες τῶν Ἀθηναίων πρῶτοι πλησιάζουσι τὸν ξένον, πρῶτοι συνάπτουσι σχέσεις πρὸς αὐτόν, ἐπὶ τέλους οὐδεὶς ἐν Ἀθήναις δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι ξένος, ἀρκεῖ ὀλίγον νὰ εἶναι κοινωνικός. Τινὲς τῶν ἡμετέρων ἐμπόρων ἀρνοῦνται τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀποκρύπτουσι τοὺς ἀπορρήτους λόγους τῆς δυσπιστίας τοὺς ἐκπτοήσαντας τοὺς Ἕλληνας. Ἂς καταστῇ τις ὕποπτος ἐν Παρισίοις ἢ ἀλλαχοῦ καὶ θὰ ἴδῃ μετὰ ταῦτα ἐὰν θὰ δυνηθῇ νὰ εὕρῃ αὐτόθι ἐμπιστοσύνην. Ἐπὶ τέλους οἱ Ἀθηναῖοι τῆς σήμερον ὑποστηρίζουσι θαυμασίως τὴν φήμην τῆς φιλοξενείας, ἥτις ἦτο τοσοῦτον ἔμφυτος εἰς τοὺς προγόνους αὐτῶν.

Τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμά των εἶναι τὸ καθαρώτερον καὶ τὸ ἧττον διεφθαρμένον τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἀρχαία ἑλληνική, οὐδαμοῦ ἄλλοθι καταληπτὴ οὖσα, ἐν Ἀθήναις ἐννοεῖται. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι, ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι ὁμιλῶσι, νομίζει τις ὅτι ᾄδουσι καὶ ὁ μουσικὸς τόνος αὐτῶν ἔχει τι τὸ ἀπειρόκαλλον· ἕνεκα τούτου ἀναμφιβόλως τινὲς ὑπεστήριξαν ὅτι οὗτοι ὁμιλοῦσι κάκιστα. Ἀλλὰ κατά τινα παροιμίαν ἐπικρατοῦσαν ἐν Ἑλλάδι, ὅπως ὁμιλῇ τις εὐαρέστως δέον νὰ μεταχειρίζηται ἀθηναϊκὴν φρασεολογίαν, καὶ προφορὰν ναυπλιακήν· διότι τὸ Ναύπλιον εἶναι ἡ μόνη τῆς Ἑλλάδος πόλις, ἔνθα ἡ στροφὴ τῆς φωνῆς εἶναι ἡδίστη καὶ φυσικωτάτη. Οἱ πλεῖστοι τῶν Μωαμεθανῶν Ἀθηναίων ἐπειδὴ δὲν ἔρχονται εἰς ἐπιμιξίαν πρὸς τοὺς ἐκτὸς Τούρκους ἀγνοοῦσι τὴν τουρκικὴν καὶ ὁμιλοῦσι μόνον τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἐκ τῆς τουρκικῆς οὐδὲν ἄλλο σχεδὸν γνωρίζουσιν ἢ τὰς ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ λέξεις τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεώς των «*Λὰ ἰλλὰχ ἰλλαλὰχ βὲ Μουχαμὲτ ρεσοὺλ οὐλλάχ*».

Ὁσάκις ἀπαντῶσι Τοῦρκον ἐξ ἄλλου τόπου, πλησιάζουσιν αὐτὸν ὑψοῦντες τὸν ἀντίχειρα πολὺ ὑψηλὰ πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐὰν δὲ ἐκεῖνος ἀγνοῇ τὴν ἑλληνικὴν ἡ συνδιάλεξις λήγει. Ἡ περιβολὴ δὲν διακρίνει αὐτοὺς ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων· διότι πλὴν τοῦ *τουρβανίου* ἅπαντες εἶναι

ἐνδεδυμένοι ὅπως καὶ οὗτοι. Αἱ γυναῖκες μάλιστα τῶν Τούρκων κατ' οὐδὲν ἐξωτερικῶς διακρίνονται τῶν Ἑλληνίδων. Ἐν Ἀθήναις ὑπάρχουσι τρία μουσουλμανικὰ τεμένη. Τὸ ἓν ἐν τῷ Φρουρίῳ, ὅπερ εἶναι ὁ ἀπαράμιλλος ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς· δύο δὲ ἐν τῇ πόλει, ὧν τὸ πρώτιστον εἶναι τὸ διάσημον Πάνθεον, ὅπερ ὁ Ἀδριανὸς ἀνήγειρεν.

Ὡς πρὸς τὴν κυβερνητικὴν μορφὴν τῶν Ἀθηνῶν, ὑπάρχουσιν αὐτόθι τέσσαρες ἐξουσίαι διέπουσαι τὰ κοινά. Ἐκ τούτων τὰς τρεῖς διαχειρίζονται Τοῦρκοι ἀξιωματικοί, δηλονότι τὴν τοῦ Σαρδάρ, τὴν τοῦ Δισδὰρ καὶ τὴν τοῦ Καδῆ· τὴν τετάρτην καλουμένην τῶν *βεκκιάδος* (δημογερόντων) διαχειρίζονται χριστιανοί. Ὁ Σαρδὰρ εἶναι ὁ διοικητὴς τῆς πόλεως καὶ ἀρχηγὸς τῶν Γιαννιτσάρων ἢ τῆς φρουρᾶς τῆς πεδινῆς χώρας, κατοικεῖ δ' ἐντὸς τῆς πόλεως. Ὁ Δισδὰρ εἶναι διοικητὴς τοῦ Φρουρίου καὶ κατοικεῖ ἐν αὐτῷ. Ἄρχει τῶν Γιαννιτσάρων τῆς φρουρᾶς καλούμενος προσέτι καὶ ἀγᾶς τοῦ Φρουρίου. Ὁ Καδῆς κατοικῶν ἐπίσης ἐν τῇ πόλει ἀπονέμει συγχρόνως τήν τε ποινικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν δικαιοσύνην.

Οἱ Vecchidos δὲ ὄντες εἴκοσι καὶ τέσσαρες γέροντες ἐκλεγόμενοι ἐκ τῶν καλλιτέρων οἰκογενειῶν τῶν Ἀθηνῶν κανονίζουσι τὰς πρὸς ἀλλήλους ὑποθέσεις τῶν χριστιανῶν. Ὁ Βοεβόδας ἢ μισθωτὴς τῶν προσόδων τοῦ Κιζλὰρ-Ἀγασί, κέκτηται καὶ οὗτος δικαιοδοσίαν τινά, προκειμένου περὶ συμφερόντων τῆς μισθώσεως ταύτης.

Ἠρώτησα τοὺς μᾶλλον πεφωτισμένους ἐκ τῶν δημογερόντων, διατί ἡ πόλις των, τυγχάνουσα ἡ *πολυανθρωποτάτη* τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἦτο ἡ ἕδρα Σαντζιὰκ ἢ Μπέη. Μοὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι τοῦτο ἦτο μία ἀκόμη τῶν ἐνδείξεων τῆς πρὸς τὴν πόλιν εὐμενείας Μωάμεθ τοῦ Β', ἐπειδὴ τοῦ βαθμοῦ τούτου οἱ ἀξιωματικοὶ ἔχοντες ἀείποτε πολυάριθμον θεραπείαν μεθ' ἑαυτῶν καθίστανται ἐπαχθεῖς εἰς ἣν ἑδρεύουσι πόλιν. Οὕτω ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ δὲν ἠθέλησεν ἵνα οἱ κατώτεροι ἀξιωματικοὶ οἱ συγκροτοῦντες τὸν οἶκον ἑνὸς Σαντζιάκ, καὶ δίκην λῃστῶν ἐπιζητοῦντες ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ των πᾶσαν εὐκαιρίαν πρὸς πλουτισμόν, λῃστεύωσι τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῷ ὅτι ἐγκαθιστάμενοι ἐν αὐτῇ αὐξάνουσι δῆθεν τὸ ἀξίωμά της.

Ἡ δικαιοδοσία τῶν δημογερόντων ἐκτείνεται μόνον ἐπὶ τῶν πολιτικῶν δικῶν τῶν χριστιανῶν, τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν ἐφεσιβαλλομένων ἐνώπιον τοῦ Καδῆ.

Ἀλλ' ὅπως κλείωσιν ἐπιτηδείως τὴν ὁδὸν τῆς ἐφέσεως καὶ ἀποκρύπτωσιν ἀπὸ τὸν Καδὴ τὰς πρὸς ἀλλήλους τῶν χριστιανῶν διενέξεις, ἐνεργοῦσι μᾶλλον ὡς διαιτηταὶ ἢ ὡς δικασταί, καὶ προσπαθοῦσι νὰ λύ-

ωσι τὰς διαφορὰς διὰ φιλικοῦ συμβιβασμοῦ τῶν διαδίκων. Οἱ ἐν αὐτοῖς μᾶλλον σημαίνοντες εἶναι οἱ δύο Παλαιολόγοι, Σταμάτης καὶ Γιάννης, καὶ οἱ δύο Βενιζέλλοι, Γιάννης καὶ Δημήτριος. Ὑπάρχουσι προσέτι ὁ Γιαννάκης Κορουλῆς[1] ὁ Δημήτριος Περιολῆς[2], ὁ Λεονάρδος Σκληρός, ὁ Νικολὸς Καντσιλλιέρης, ὁ Δημήτριος Σκληρός, ὁ Δημήτριος Μακόλας, ὁ Παναγιώτης Καβαλλιέρης, ὁ Γιάννης Βερδογονής[3], ὁ Πωλημένος Ζαρλῆς, ὁ Σταμάτης Χαλκοκονδύλης, καταγόμενος ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ Χαλκοκονδύλη, καὶ ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς Καπετανάκης, πλούσιος ἔμπορος, ὁμιλῶν κάλιστα τὴν ἰταλικὴν καὶ πολὺ εὐνοῶν τοὺς Φράγκους. Διέτριψε μακρὸν χρόνον ἐν Ζακύνθῳ, ἔνθα συνεδέθη στενῶς μὲ τὸν Τωλινιάν, Πρόξενον τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ. Οἱ Δημογέροντες φοροῦσι μικροὺς πίλους, ὅπως διακρίνωνται τῶν λοιπῶν κατοίκων. Εἶναι ἰσόβιοι καὶ ὁ ἀποθανὼν ἀντικαθίσταται διὰ τῆς ψήφου τῶν ἐπιζώντων, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπικυροῦται ὑπὸ τοῦ Καδῆ. Τὸ Δικαστήριόν των δὲν ἔχει τόπον σταθερόν· συνεδριάζουσιν ἄλλοτε μὲν παρὰ τοῖς Παλαιολόγοις, ἄλλοτε δὲ παρὰ τοῖς Καπετανάκαις, ἑνὶ λόγῳ παρὰ τῷ ἀρχαιοτέρῳ ἢ τῷ ἐπισημοτέρῳ αὐτῶν. Ὁ γραμματεὺς αὐτῶν τηρεῖ ἅπαντα τὰ πρωτόγραφα τῶν συνομολογουμένων μεταξὺ χριστιανῶν συμβολαίων, δι' ἀγορὰν καὶ πώλησιν οἰκιῶν καὶ ἀκινήτων· διότι κατὰ τὴν σύμβασιν ἣν μετὰ τοῦ Μωάμεθ συνῆψαν, ἐπετράπη αὐτοῖς ἡ κτῆσις καὶ κατὰ βούλησιν διάθεσις τῶν κτημάτων αὐτῶν. Ὁ Καδῆς ἐπικυροῖ τὰ συμβόλαια. Οἱ Χριστιανοὶ δὲν εἶναι ἐξῃρημένοι τοῦ φόρου τοῦ παιδομαζώματος· ἀλλὰ δι' ὀλίγου χρήματος ἕκαστος ἰδιώτης ἀπαλλάσσεται αὐτοῦ, καὶ διὰ λόγους, οὓς κατωτέρω θ' ἀναφέρω, ἐν Ἀθήναις ὁ φόρος οὗτος δὲν εἰσπράττεται μεθ' οἵας αὐστηροτητος καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐνταῦθα δὲν εἰσεπράχθη ἀπὸ τοῦ 1666 ἔτους.

Ὡς πρὸς τὸν κεφαλικὸν φόρον, τὸν ὀνομαζόμενον *χαράτς*, ἐν Ἀθήναις οὗτος εἶναι δύο σκούδων κατ' ἔτος, ἀλλ' αἱ γυναῖκες εἶναι ἀσύδοτοι. Ὑπάρχει ἀκόμη φόρος τις ὃν ἀπαιτεῖ ὁ Μέγας Κύριος· ὀνομάζεται Ἀβαλὶς καὶ εἰσπράττεται ὑπὲρ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ἀναλόγως τῶν ἑστιῶν ἑκάστου τόπου. Ἀλλ' ὑπάρχουσι πολλοὶ Ἀθηναῖοι προνομιοῦχοι· ἅπαντες οἱ παρέχοντες ὑπηρεσίαν τινὰ ἐν τῷ φρουρίῳ εἶναι ἐξῃρημένοι· δηλονότι οἱ ἐπὶ τῆς ἐπισκευῆς τῶν τειχῶν, τῆς διανομῆς καὶ τῆς διατηρήσεως τοῦ ὕδατος, τοῦ καθαρισμοῦ τῶν ὅπλων, τῆς συντηρήσεως καὶ ἐπισκευῆς τῶν τροχῶν καὶ ὑποστατῶν τῶν τηλεβόλων, καὶ πάντες

[1] Λελανθασμένον τὸ ὄνομα.

[2] Βεβαίως Περούλης.

[3] Λελανθασμένον καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο, ἴσως Βροντογούνης.

οἱ ἐπιφορτισμένοι μὲ παρομοίους ἀγγαρείας. Ὁσάκις εἰσπράττεται ὁ φόρος οὗτος, ἕκαστος προνομιοῦχος Ἀθηναῖος μεταβαίνει παρὰ τῷ Τούρκῳ ἀξιωματικῷ τῷ ἐντεταλμένῳ τὴν εἴσπραξιν καὶ ἐπιδεικνύει αὐτῷ διπλώματα τοῦ προνομίου του. Τοιαῦτα προνόμια παρεχωρήθησαν ὑπὸ διαφόρων Σουλτάνων: ὁ δεῖνα τὰ εἶχε λάβει παρὰ Μωάμεθ τοῦ Β΄., ὁ δεῖνα παρὰ τοῦ μεγάλου Σουλεϊμάν, ὁ δεῖνα παρὰ τοῦ Ἀμουράτ. Φροντίζουσιν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ τὰ ἐπικυρῶσιν, ἡ δὲ ἐπικύρωσις γίνεται ἐν τῇ Υ. Πύλῃ ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν τοῦ Διβανίου.

Ἡ ἔκτακτος φιλανθρωπία ἣν ἐπιδείξατο πρὸς ταύτην τὴν πόλιν ὁ Μωάμεθ, ἡγεμὼν ὅστις ἄλλως ὑπῆρξεν μέγας ἐχθρὸς τῶν χριστιανῶν, ἐνεφύτευσεν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν Ἀθηναίων μῖσος πρὸς τὴν λατινικὴν κυριαρχίαν καὶ ἡ ἀποστροφὴ αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν. Ἀλλὰ κατόπιν, ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ ἡγεμόνος ἐκείνου, ἐπειδὴ ἡ βαρβαρότης τῶν Τούρκων ἐπέσκηψε σκληρότερον ἐπ' αὐτῶν ἢ ἐπὶ τῶν λοιπῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος, τὰ αἰσθήματα τῶν Ἀθηναίων ἐκ τούτου μετεβλήθησαν, μετὰ προθυμίας δὲ θὰ ἤκουον λόγους περὶ ἐλευθερίας, ἐὰν ἡ Χριστιανοσύνη ἤθελε τοῖς προσφέρει ἡγεμόνα τινὰ σημαντικόν.

Ἐὰν οἱ ἱππόται τῆς Μελίτης καὶ οἱ λοιποὶ χριστιανοὶ καταδρομεῖς δὲν ἔκαμνον ἀποβάσεις ἢ δῃώσεις εἰς τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, οἱ Τοῦρκοι δὲν θὰ κατηγόρουν τοὺς Ἀθηναίους ὡς συνενοημένους πρὸς τοὺς πειρατὰς καὶ κρύφα εἰδοποιοῦντας αὐτοὺς ὅπως ὑποβοηθῶσι τὰς λεηλασίας ταύτας. Ἐπὶ ταύτῃ τῇ προφάσει συνελαμβάνοντο οἱ πλουσιώτατοι τῶν κατοίκων καὶ ἐβιάζοντο νὰ πληρώνωσι πρόστιμα βαρύτατα.

Μεταξὺ τῶν προὐχόντων ἤρχισαν ἐπίσης ἀναφυόμεναι ἔριδες καὶ σήμερον κρατοῦσιν εἰς διχοστασίαν τοὺς τρεῖς ἀδελφοὺς τοῦ οἴκου τῶν Παλαιολόγων, ἐν οἷς πλὴν τῶν δύο δημογερόντων ὑπάρχει εἷς προωρισμένος διὰ τὸ ἱερατικὸν στάδιον. Ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ἐπὶ διενέξεώς τινος περὶ διανομῆς τῆς περιουσίας των τοσοῦτον ἐξεμάνησαν, ὥστε κατήντησαν νὰ κατηγορήσωσιν ἀλλήλους ὅτι προδίδουσι τὸν Μέγαν Κύριον καὶ διατηροῦσι μυστικὰς συνενοήσεις μετὰ τῆς Βενετίας. Ὁ οἶκος τῶν Βενιζέλων, ὅστις στενότατα εἶναι συνδεδεμένος μὲ τὸν ἰδικόν των ἐμετρίασε τὸ μῖσος τοῦτο, πολεμηθὲν καὶ ὑπὸ τῶν παρακελεύσεων τοῦ πατρὸς Σίμωνος.

Ἐπὶ τέλους ὁ ἀγαθὸς ἀστήρ, ὅστις ἀπὸ τοσούτων αἰώνων ἐπροστάτευσε τὴν διάσημον ταύτην πόλιν, ἀνέλαμψε καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Σήμερον αὕτη εἶναι ἡ εὐδαιμονεστάτη τῶν ἑλληνίδων πόλεων, ἀπολαύουσα μεγίστης προστασίας. Ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ Κιζλὰρ-ἀγασὶ εὐνούχου αἰθίοπος διοικοῦντος τὰς ὀδαλίσκας ἢ κόρας τοῦ Σεραΐου. Οὐ-

τος εἶναι ὁ διοικῶν ἐν τῇ μυστηριώδει ταύτῃ κατοικίᾳ, ἔνθα ὁ Μέγας Κύριος μόνον αἰθίοπας εὐνούχους ἀνέχεται, ὧν μάλιστα ἐκλέγονται οἱ δυσμορφώτεροι, ὅπως ἐμβάλλωσιν ὀλιγώτερον εἰς πειρασμὸν τὰς περικαλλεῖς ταύτας κόρας. Αἱ Ἀθῆναι δύνανται ν' ἀναπνέωσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Κιζλὰρ-ἀγασί, ὅστις εἶναι ἐκ τῶν ἐπισημοτάτων μεγιστάνων τοῦ Κράτους, ἔχων τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀποκρύφων ἀπολαύσεων τοῦ ἡγεμόνος καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ ἐν ταῖς ἡδονικωτάταις καὶ καταλληλοτάταις στιγμαῖς πρὸς ἐπιτυχίαν χαρίτων.

Ἡ νέα τῶν Ἀθηνῶν εὐδαιμονία,[1] ἐδόθη αὐταῖς ὑπὸ νεάνιδος γεννηθείσης ἐντὸς τῶν τειχῶν αὐτῶν ἐπὶ τῆς βασιλείας Μωάμεθ τοῦ Γ', ἀποθανόντος τῷ 1604 καὶ ὅςτις ἦτο πρόπαππος τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ τοῦ Δ', τοῦ νῦν κρατοῦντος τὰ σκῆπτρα τῆς μοναρχίας ταύτης. Ἡ νεαρὰ αὕτη Ἀθηναία ὠνομάζετο Βασιλικὴ (Basilia)· ἀλλ' ἐπειδὴ ἕνεκα τῶν θελγήτρων τοῦ προσώπου αὐτῆς εἰσήχθη εἰς τὸ σεράγιον, οἱ Τοῦρκοι τὴν μετωνόμασαν Γιοχαὴν (Johahi). Παρ' ὀλίγον δὲ νὰ ἀνακηρυχθῇ Χουγκιὰρ Ἀζακῆ, ἤτοι πρώτη σουλτάνα τῆς Αὐτοκρατορίας τυγχάνουσα ὀλίγον ὑποδεεστέρας εὐτυχίας τριῶν ἄλλων κορῶν, αἵτινες, ἐξ Ἀθηνῶν καταγόμεναι, ἔγειναν αὐτοκράτειραι τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ ὁ μὲν Θεοδόσιος ὁ Β', ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρκαδίου, ἐνυμφεύθη (421 μ. Χ.) τὴν Ἀθηναΐδα, θυγατέρα τοῦ ὀνομαστοῦ φιλοσόφου τῶν Ἀθηνῶν Λεοντίου, ὅστις μετωνόμασε τὴν ὡραίαν κόρην ἀπὸ Ἀθηναΐδος Εὐδοκίαν· ἀλλ' ὑπ' ἀμφότερα τὰ ὀνόματα διεκρίθη ὡς ἡ σοφωτάτη, συνετωτάτη καὶ περικαλλεστάτη γυνὴ τοῦ αἰῶνος. Ἔπειτα δὲ (769 μ. Χ.) Λέων ὁ υἱὸς Κωσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου ἔλαβεν ὡς γυναῖκα τὴν Εἰρήνην, γεννηθεῖσαν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, ἀλλ' ἔχουσαν πολὺ ὀλιγώτερα προτερήματα τῶν τῆς Ἀθηναΐδος. Μετὰ δέ τινα χρόνον (808 μ. Χ.) Σταυράκιος ὁ υἱὸς τοῦ Νικηφόρου, ὅστις μόνον ἐπί τινας μῆνας ἐβασίλευσε, συνεζεύχθη μετὰ τῆς Θεοφανοῦς, χαριεστάτης κόρης, ἥτις ἐπίσης κατήγετο ἐξ Ἀθηνῶν. Ἡ δὲ Βασιλικὴ εἶχε γονεῖς χριστιανούς, καὶ ἡρπάγη ἐκ τοῦ κόλπου αὐτῶν ὑπὸ ἀξιωματικῶν Τούρκων ἐπιτετραμμένων τὸ παιδομάζωμα, οἵτινες ἔμαθον περὶ τῆς ἐκτάκτου αὐτῆς καλλονῆς. Ἡ μήτηρ τῆς κόρης, ἀναλυομένη εἰς δάκρυα κατὰ τὴν ἁρπαγὴν αὐτῆς καὶ σφίγγουσα αὐτὴν εἰς τὰς ἀγκάλας της, τὴν ἐξώρκισε νὰ ἔχῃ πάντοτε κατὰ νοῦν τὴν θρησκείαν αὐτῆς καὶ τὰς συμφορὰς τῆς πατρίδος της. Ἐπειδὴ δὲ ἡ οἰκογένεια αὐτῆς εἶχεν ὑπάρξει εἴπερ τις καὶ ἄλλη

[1] Ἡ περικοπὴ αὕτη κατεχωρίσθη καὶ εἰς τὴν «Ἑστίαν» τοῦ 1887 κατὰ μετάφρασιν τοῦ Σ. Λάμπρου.

τὸ ἀντικείμενον τῆς πλεονεξίας καὶ τῶν καταδιώξεων τῶν Τούρκων τῆς πόλεως, ἡ νεᾶνις διεφύλαξε μετὰ στοργῆς τὴν ἀνάμνησιν τῶν συστάσεων τῆς μητρός της. Ἐστάλη δὲ εἰς τὸ σεράγιον κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ, ἡγεμόνος παραδεδομένου εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ ὅστις ἐκ πασῶν τῶν ἀρετῶν αἵτινες ἐνδεικνύουσι τὸν πολεμιστὴν εἶχε μόνον μίαν, τὸ νὰ κατασκευάζῃ ἄριστα βέλη· καὶ μάλιστα οἱ γενίτσαροι δυσηρεστημένοι ἡμέραν τινὰ ἤλεγξαν αὐτὸν ἐν ταραχῇ, λέγοντες ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ κατασκευάζῃ αὐτὰ ἄριστα, ἀφ' οὗ δὲν ἐτόλμα νὰ τὰ δοκιμάζῃ κατὰ τῶν χριστιανῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἦτο φιληδονώτατος, κατὰ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ συνηθροίσθη ἐν τῷ γυναικωνίτῃ συγχρόνως πλῆθος νεανίδων ὡραίων μέγα ὅσον οὐδέποτε. Ἅπαντες οἱ μπεγλερμπέϊδες, ἤτοι οἱ γενικοὶ διοικηταὶ τῶν ἐπαρχιῶν, ὅλα τὰ σαντζάκια, ἤτοι οἱ νομάρχαι, πεπεισμένοι ὅτι εὐηρέστουν εἰς τὸν ἡγεμόνα, καὶ θεωροῦντες τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν φιληδόνων αὐτοῦ διαθέσεων ὡς ἀσφαλὲς μέσον τῆς διατηρήσεως αὐτῶν ἐν τοῖς ἀξιώμασι καὶ τῆς ἀνόδου εἰς μεγαλείτερα, ἔστελλον αὐτῷ καθ' ἑκάστην ἐκλεκτὰς καλλονάς, ἀποστέλλοντες δ' αὐτάς, κατεφόρτονον πάντοτε διὰ κοσμημάτων καὶ δώρων, ὅπως ταῦτα διανεμηθῶσιν εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ σεραγίου καὶ ἀναγκάσωσι τοὺς εὐνούχους νὰ προστατεύωσι τοὺς μπεγλερμπέϊδες τοὺς ἀποστέλλοντας τὰς κόρας καὶ τὰ δῶρα. Τὴν ἀρίστην δὲ μερίδα πρέπει πάντοτε νὰ λαμβάνῃ ὁ κισλὰρ-ἀγᾶς, καθότι ἐκ τῆς εὐνοίας αὐτοῦ ἢ δυσμενείας αἱ ὡραῖαι τοῦ χαρεμίου γίνονται τὸ ἐκλεκτὸν ἀντικείμενον τῶν θωπειῶν τοῦ ἡγεμόνος ἢ ἀπόβλητα καθάρματα. Ἄν τις αὐτῶν κατώρθωσε ν' ἀρέσῃ εἰς τὸν ἀρχιευνοῦχον τοῦτον, κατέθηκεν εἰς χεῖρας ἀσφαλεῖς τὰ ἴδια αὐτῆς συμφέροντα καὶ τὰ τῶν μπεγλερμπέϊδων οὓς συνιστᾷ εἰς αὐτόν· ὁ κισλὰρ-ἀγᾶς θὰ εὕρῃ τρόπον νὰ καταστήσῃ καὶ τὴν μὲν καὶ τοὺς δὲ ἀρεστοὺς εἰς τὸν σουλτάνον. Ἀλλ' ἡ Βασιλικὴ ἢ Γιοχαὴ ἦλθεν εἰς τὸ σεράγιον φέρουσα ἀντὶ πάσης ἄλλης συστάσεως καὶ ἀντὶ παντὸς ἄλλου πλούτου μόνα τὰ θέλγητρα τοῦ ἰδίου προσώπου. Μὴ ἔχουσα ἄλλον εἰσαγωγέα πλὴν τῶν κατωτέρων ἀξιωματικῶν τῶν ἁρπασάντων αὐτὴν ἐκ τοῦ πατρικοῦ οἴκου, ἐμίσει αὐτούς, ἀποδοκιμάσασα τὴν βίαν αὐτῶν, καὶ δὲν θὰ ἐδείκνυε διάθεσιν νὰ δεχθῇ τὰ δῶρά των, καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει θὰ ἦσαν ἀρκετὰ πλούσιοι, ὥστε νὰ παράσχωσιν εἰς αὐτὴν τοιαῦτα. Ἀλλ' ὅμως ἡ συνήθεια καθιστᾷ τὰς τοιαύτας ἐλευθεριότητας ὑποχρεωτικάς. Ὅτε δὲ ἡ Γιοχαὴ εἰσῆλθεν εἰς τὸ σεράγιον, εἷς τῶν μαύρων εὐνούχων, ὅστις ἐφρούρει κατὰ τὴν πύλην εἶπεν εἰς αὐτὴν ταπεινῇ τῇ φωνῇ· «τοὐλάχιστον μὴ κάμῃς ὅ,τι ἡ τελευταῖον εἰσελθοῦσα ἐνταῦθα, ἥτις, μὴ φιλοδωρήσασα ἕνα τῶν ἀξιωμα-

τικῶν, περιεφρονήθη». Εἰς δὲ ἀπόστασιν ἓξ βημάτων γηραιά τις *καντούν*, ἤτοι μία τῶν ἐπιστατριῶν, ὧν ἑκάστη ἡγεῖται πέντε τῶν γυναικῶν τοῦ χαρεμίου, θελχθεῖσα ὑπὸ τῆς καλλονῆς τῆς Γιοχαῆς, προςῆλθε καὶ εἶπεν εἰς αὐτήν· «Τίς εἶναι ὁ πασᾶς, ὅν ἐπιθυμεῖς νὰ προστατεύσῃς; Ἔχεις φίλτρα δυνάμενα νὰ δικαιολογήσωσιν ὅλα τὰ ἐγκλήματα ὅσα θὰ πράξῃ, καὶ οἱ ὀφθαλμοί σου φέρουσιν ἤδη τὴν συγχώρησιν τῶν ἁρπαγῶν του». Καὶ τὸ μὲν ἔθος τοῦ κολακεύειν εἶναι παγκόσμιον, ἡ δὲ ἀπληστία πρὸς δωροληψίαν φέρει ἐπὶ τὰ χείλη χαριεντισμούς καὶ ἐν τῷ σεραγίῳ ὡς ἀπανταχοῦ. Ἀλλ᾽εἶναι ἀληθῶς ἄξιον ἐκπλήξεως πῶς οἱ εὐνοῦχοι εἶνε ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις φιλοχρήματοι, ἐν ᾧ κέκτηνται ἤδη περιουσίαν καὶ δὲν ἔχουσι τέκνα εἰς ἃ ν᾽ ἀφήσωσι τὰ ἀγαθὰ ἅτινα θησαυρίζουσι. Τοῦτο ἀποδεικνύει σαφῶς ὅτι δὲν πρέπει νὰ περιμένωμεν λογικὴν ἀπὸ τῆς γενικῆς τῶν ἀνθρώπων ἀδυναμίας καὶ ὅτι αἱ κακίαι ἡμῶν προέρχονται ἐκ τῶν διαστροφῶν τῆς φύσεως μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν ἀναγκῶν τοῦ βίου.

Ἡ Γιοχαὴ οὐδὲν ἄλλο ἠδυνήθη ν᾽ ἀπαντήσῃ εἰς τοὺς μισθίους ἐκείνους ἢ τοὺς λόγους οὓς συχνὰ ἐπανέλαβεν ἐν τῷ σεραγίῳ· «Δὲν ἔχω τίποτε νὰ προσφέρω εἰς ὑμᾶς, καὶ ἂν ἀκόμη ἠδυνάμην νὰ σᾶς δώσω τὴν πόλιν ἐν ᾗ ἐγεννήθην, διότι καὶ αὐτὴ εἶνε οὕτω πτωχή, ὥςτε δὲν θὰ τὴν ἠθέλατε». Ἔλεγε δὲ ταῦτα, παρασκευάζουσα ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον μετὰ πολλοῦ πνεύματος, ἤτοι ὡς θυγάτηρ τῶν Ἀθηνῶν, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἡ μήτηρ εἶχε συστήσει εἰς αὐτὴν πρὸς ὠφέλειαν τῆς πατρίδος. Καὶ κατ᾽ ἀρχὰς μὲν παρεδόθη εἰς χεῖρας τῆς *καντοὺν κιάγια*, ἤτοι τῆς ἀρχιεπιστατρίας. Ὅτε δὲ αὕτη εἰσήγαγεν αὐτὴν εἰς τὸν *σουσοὺκ-ὀντᾶν*, ἤτοι εἰς τὸν θάλαμον τῶν νεωστὶ ἐλθουσῶν, ὁ σουλτάνος εὑρίσκετο ἐν αὐτῷ μετὰ ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ εὐνοουμένων, αἵτινες διεσκέδαζον αὐτὸν παρορμῶσαι εἰς δρόμον ἔλαφον οἰκοδίαιτον, ἣν ἐπείραζον αἱ εὐνοούμεναι, ἀντιπειραζόμεναι ὑπ᾽ αὐτῆς. Ἐπὶ δὲ τῇ διαδόσει τῆς ἀφίξεως τῆς Γιοχαῆς, τὰ μετὰ τῆς ἐλάφου παίγνια διεκόπησαν, τὰ ἐξ ἀνθέων πλέγματα, δι᾽ ὧν ἤθελον νὰ στολίσωσιν αὐτήν, ἐτέθησαν ἐκποδών, καὶ αἴφνης ταραχὴ θανάσιμος κατέλαβε πάσας ἐκείνας τὰς καλλονάς. Πάντοτε ὁπόταν φθάσῃ εἰς τὸ χαρέμιον νέα τις γυνή, ἡ ζηλοτυπία, ἡ περιέργεια, ὁ φόβος καὶ μυρίαι ἄλλαι καταπλήξεις συνταράσσουσιν αὐτάς. Ἐν δὲ τῇ περιστάσει ταύτῃ τίς ἀντίζηλος δὲν ὤφειλε νὰ τρέμῃ; Μόνον ἐκεῖναι δὲν θορυβοῦνται ὅσαι κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἔτυχον ἀπόβλητοι τῆς εὐνοίας τοῦ ἡγεμόνος, αἵτινες ἐνασμενίζουσι μετὰ σπουδῆς λέγουσαι, ὅτι οὐδέποτε ἐφάνη καλλονὴ ὁποία ἡ τῆς νέας δούλης καὶ ταῦτα ὅπως προκαλέσωσι τὸ πεῖσμα ἐκείνων αἵτινες εὐδοκιμοῦσι. Παρετηρήθη ὅτι ὁ σουλ-

τάνος τὸ κατ᾽ ἀρχὰς δὲν ἔδειξε μεγάλην σπουδὴν ὅπως τὴν ἴδῃ· τοῦτο δὲ προὐξένησε χαρὰν εἰς τὰς εὐνοουμένας. Ἠρώτησε δὲ μόνον ἂν ἦτο ἀληθῶς τοσοῦτον ὡραία ὅσον εἶχον κηρύξει αὐτήν. Κατὰ πρῶτον τέσσαρες ὀδολίσκαι προσεφέρθησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς ἐξέτασιν αὐτῆς, ἡ δὲ ἀναμενομένη περὶ αὐτῆς ἔκθεσις αὐτῶν ἦτο ἤδη προμεμελετημένη ἐν τῇ ψυχῇ των. Τοὐλάχιστον ὁ σουλτάνος ἦτο πεπεισμένος περὶ τούτου, ἐπειδή, γνωρίζων ἐκ πείρας τοὺς τρόπους τοῦ ὡραίου φύλου, κατενόει, ὅτι αἱ γυναῖκες ἠξεύρουσι νὰ ὁμιλῶσι παρὰ τὴν γνώμην αὐτῶν, καὶ ὅτι φθονοῦσαι ἡ μὲν τὴν δέ, προσποιοῦνται μέν, ὅτι ἐπαινοῦσι πονηρῶς ὅ,τι δὲν εὑρίσκουσιν ὡραῖον, λαλοῦσι δὲ μετὰ περιφρονήσεως περὶ παντὸς ὅ,τι κρύφα θέλγει αὐτὰς ἐπὶ μᾶλλον. Ὁ σουλτάνος λοιπὸν ἦτο συνειθισμένος εἰς τὰς ἀναληθείας τῆς ζηλοτυπίας καὶ ἤξευρεν ἐκ τῶν προτέρων πῶς νὰ ἐξηγήσῃ ὅ,τι ἔμελλον νὰ εἴπωσιν αὐτῷ περὶ τῆς Γιοχαῆς. Ἀλλὰ δὲν εὑρέθη εἰς τὴν δυσχερὴ ταύτην θέσιν, καθότι ἐκεῖναι δὲν ἐπέστρεψαν καθόλου, καὶ τοῦτο δὴ ἤρκεσεν αὐτῷ εἰς ἐξεικόνισιν φυσικὴν τῆς Ἀθηναίας, ἐπειδὴ ἔκρινεν ὀρθῶς, ὅτι αἱ ἄλλαι δὲν ἐτόλμων νὰ ἔλθωσιν ὅπως κηρύξωσι τὸν θρίαμβον τῆς νέας ταύτης ἀντιζήλου. Λαβὼν δὲ τὴν ἔνδειξιν ταύτην τῆς καλλονῆς της, ἔτρεξε πρὸς αὐτήν. Τὴν εἶδε καὶ εὗρεν αὐτὴν οὕτως ὡραίαν, ὥστε ἐνησμένιζεν ἐπαναλαμβάνων εἰς αὐτὴν τοῦτο ἐπὶ δύο ὅλας ἡμέρας, καὶ ἐπὶ μακρότατον χρόνον ἐκείνη μόνη περιέσπασεν ὅλας αὐτοῦ τὰς μερίμνας.

Ἡ Βασιλικὴ τὸ πρῶτον ἠσχολήθη περὶ τὴν μελέτην πασῶν τῶν σκευωριῶν καὶ ῥᾳδιουργιῶν τῶν ὀδαλισκῶν, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδείξῃ διαγωγὴν ὅλως διάφορον τῆς ἐκείνων. Ἡμέραν τινὰ καθ᾽ ἣν εὑρίσκετο μόνη μετὰ τοῦ σουλτάνου ἔν τινι κιοσκίῳ, ἤτοι σκιάδι ὁρώσῃ πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐπεχείρησε νὰ καταδείξῃ εἰς αὐτὸν ἐπιτηδείως τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὸν ὤνιον χαρακτῆρα τῶν εὐνοουμένων τούτων, αἵτινες ἐπώλουν τὰ ἀξιώματα τῆς αὐτοκρατορίας διὰ τῶν μαύρων εὐνούχων καὶ ἐκαπηλεύοντο τὰς κυριωτάτας θέσεις τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς διοικήσεως.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΙΩ. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝΟΣ

Βίος Ὁσίου Μάρκου τοῦ Ἀθηναίου.—Ἀκολουθία τῶν κεκοιμημένων, ποίημα Νικολάου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν.

Φίλτατέ μοι,

Ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τῆς Ἀκολουθίας τοῦ ὁσίου Χριστοδούλου τοῦ κτήτορος τῆς περιωνύμου μονῆς τῆς Πάτμου, τῇ ἐν Βενετίᾳ ἐκτυπωθείσῃ κατὰ τὸ 1755 ἔτος, εὕρηται καὶ ὁ βίος *τοῦ ὁσίου Μάρκου τοῦ Ἀθηναίου*. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ῥηθεῖσα ἔκδοσις εἶναι δυσεύρετόν τι χρῆμα, ὁ δὲ βίος τοῦ αὐτοῦ ὁσίου ὑπάρχει ἐν χειρογράφῳ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης[1], γεγραμμένῳ κατὰ τὴν ΙΓ΄ ἑκατονταετηρίδα, κατεταγμένῳ δὲ ὄντι ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Πατέρων καὶ Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας ὑπ᾽ ἀριθ. 113, παρέχω τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ ἀντίγραφον ἀπαράλλακτον, ἐν ᾧ δηλαδὴ ἐτηρήθη πιστῶς ἥ τε γραφὴ καὶ ἡ στίξις τοῦ χειρογράφου. Σὺν ἅμα δὲ ἀνακοινοῦμαι ὑμῖν ὅτι ἐν ἑτέρῳ χειρογράφῳ τῆς αὐτῆς συλλογῆς, γεγραμμένῳ ὄντι κατὰ τὴν ΙΕ΄ ἑκατονταετηρίδα, ἀριθμὸν δὲ φέροντι 137, εὕρηται ἐν τέλει: *Ἀκολουθία τῶν κεκοιμημένων ποίημα Νικολάου μητροπολίτου Ἀθηνῶν.*

Ἐν Ἀθήναις, 18 Αὐγούστου 1890.

Ὁ ὑμέτερος
Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ

[1] Σ.᾽Ε. Ἐν τῷ χειρογράφῳ φέρεται καὶ ὁ τίτλος: «Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Μάρκου τοῦ Ἀθηναίου, τοῦ ἀσκήσαντος ἐν τῷ ὄρει τῆς Θρᾴκης, τῆς οὔσης ἐπέκεινα τῶν ἐνδοτάτων μερῶν τῆς Αἰθιοπίας· ἐπέκεινα τοῦ ἔθνους τῶν Χετταίων».

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΑΘ. ΠΕΤΡΙΔΟΥ ΤΟΥ ΕΞ ΗΠΕΙΡΟΥ

Κορωπὶ—Κουρσαλᾶ — Λαμπρικὰ— Φιλιάτι κλ.

Ἐνταῦθα γίνεται λόγος περὶ τῆς κωμοπόλεως «*Κορωπίου*»[1] πρότερον Κουρσαλᾶ καὶ τοῦ ἀρχαίου δήμου τῆς μεσογείου Ἀττικῆς «*τῶν Λαμπτρέων*»[2]· καθότι ἡ Κορωπὴ καὶ τὰ Λαμπρικὰ ἦσαν κτήματα πέντε σημαντικῶν Τούρκων Ἀθηναίων καὶ τῆς ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας τῶν Λογοθέτη, ὧν τὰ ὀνόματα φαίνονται ἐν τῷ κάτωθι δημοσιευομένῳ Κτηματολογίῳ, ἐξ οὗ δὴ φανερὸν καθίσταται ὅτι κατὰ τὸν ΙΖ′ αἰῶνα Κορωπὶ οὐδόλως ἐλέγετο.

Ὅτι ἡ κωμόπολις «*Κορωπίον*» ὠνομάζετο «Κουρσαλᾶς»[3] πρότερον, ἔχομεν ἐπίσημα μέχρι τοῦδε γραπτὰ μνημεῖα τὰ ἑξῆς.

Α′. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ναὸς ἐπ' ὀνόματι τῆς «*Παναγίας*» ἢ τῆς «*Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου*», ἀνανεωθεὶς κατὰ τὸ 1730· μανθάνομεν δὲ τοῦτο ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ διατηρουμένης ἐπιγραφῆς, ἐχούσης ὧδε·

»† Κουρσαλᾶ»
»1730 ἐξανακε-»
»νουργόθη ὁ Θῆ»
»ναὸς ἡ Κήμιση τῆς Θεοτόκου»
»Γεοργάκη ἢ Ἀ-»
»νάκη[4] κτή-»
»τωρας Ντόνης»
»Δήμας μὲ τὸ ἐ-»
»πήληπο χωρίι»
ο.

Β′. Τὸ καὶ σπουδαιότερον, Κατάστιχόν τι ἐκ τριῶν φύλλων, ἢ Κτηματολόγιον (le Cadastre), τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐν ᾧ περιγράφονται τὰ κτήματα τῶν κατοίκων Κουρσαλᾶ κατὰ «*μοιρασιάν*», ἵνα μεταχειρισθῶμεν τὴν αὐτὴν τοῦ χειρογράφου λέξιν· μοιρασιάν, γενομένην κατὰ τὸ 1793· ἔστι δὲ τὰ φύλλα παλαιοῦ χάρτου, ἔχοντα μῆκος 0,47 μέτρου Γαλ. πλάτ. δὲ 0,17.—Ἀντιγράφομεν δέ, ὡς ἔχει ἐν τῷ πρωτοτύπῳ,

---

[1] Ἀπαντᾷ καὶ θηλυκὸν ἡ «Κ ο ρ ω π ή» καὶ οὐδέτερον «τὸ Κ ο ρ ω π ί ο ν».

[2] Τὰ σήμερον «Λ α μ π ρ ι κ ά» παρὰ τὴν Κορωπήν, ἧς ἀπέχουσι μόλις μίαν ὥραν.

[3] Τὸ ὄνομα «Κ ο υ ρ σ α λ ᾶ ς» φαίνεται ξενικόν· παράγεται δ' ἴσως παρὰ τῷ »κ ο υ ρ σ ε ύ ω», «κ ο υ ρ σ ά ρ ο ς, «κ ο υ ρ σ α λ ᾶ ς».

[4] Σ. Ἐ. Βεβαίως Κανάκη ἂν μὴ Γιαννάκη.

ἀπαράλλακτα κατά τε τὴν ὀρθογραφίαν καὶ τὴν φρασεολογίαν, καὶ συμπληροῦμέν τινα ἐξ ἄλλου χειρογράφου τοῦ αὐτοῦ Κτηματολογίου, ὅτι σώζονται δύο τοιαῦτα, ἅτινα παρεβάλλομεν πρὸς ἄλληλα καὶ εἴδομεν συνεπῶς τὰ ἐλλείποντα τῷ ἑτέρῳ, νεωτέρας ἐποχῆς ὄντι καὶ οὕτω συνεπληρώσαμεν αὐτά. Ἰδοὺ τὸ ἀντίγραφον.

«Μοιρασιὰ τοῦ Κουρσαλᾶ. 1793. σεπτέμβριος. μὲ λαχνούς»

«Α΄. Βήγγι, ἀπὸ τοῦ μήχα τὰ δένδρα ἴσια μὲ τὴν βρύσην, λαχίδια ἕξ, τὸ κάθε λαχίδι, ἀπὸ σχοινία δώδεκα, νὰ κτυποῦν τὸ ἓν μέρος εἰς τὴν μάνδραν τοῦ μεμήσιαγα, καὶ εἰς τὸ ἄλλο ἴσια μὲ τὸν ἅγιον Δημήτριον.

Β΄. Πρῶτον λαχίδι κοντὰ ἀπὸ τὸ χωρίον λαχνὸς εἷς εἰς μουλὰ μουσταφάν· πλησίον του [1].

σιὸρ Λογοθέτης.
ἀχμὲτ ἀγᾶς λιουτουφής.
μουφτὴ ἐφέντης.
μεημένταγας μελέκ.
ἀχμέταγας στειραγγής [2].

Γ΄. Καθὼς εὐγαίνει ὁ ἥλιος ὑποκάτω τῆς στράτας, ἄντικρυς τῶν ἄνωθεν λαχιδίων, λαχίδια ἕξ, πρὸς σχοινία δώδεκα, καὶ πηγαίνουν εἰς τὸ κότρα μπάρδη, καὶ ἕως τὸ πηγάδι τοῦ μερκούρη, καὶ ἕως εἰς τὴν βρύσην καὶ στράταν, κοντὰ ἀπὸ τὸ χωρίον

μουλὰ μουσταφᾶς.
σιὸρ Λογοθέτης

---

[1] Εἰς ἕκαστον τῶν ὀνομάτων τούτων ἐπαναλαμβάνεται ἡ φράσις «πλησίον του», εἰς τὸ ἕτερον τῶν χειρογράφων, ἐν ᾧ τὸ πρῶτον δὲν ἔχει τὴν ἐπανάληψιν ταύτην, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι τινὲς ὅλως ἀσήμαντοι διαφοραὶ παρατηροῦνται ἐν αὐτοῖς, ἃς καὶ παρελίπομεν.

[2] Ὁριζόντιος γραμμὴ φαίνεται διαχωρίζουσα ἑνὸς ἑκάστου τὸ μερίδιον ἢ τὴν μοιρασιάν, ἣν ὑπογράφουσιν οἱ πέντε ἀνωτέρω Τοῦρκοι, μεθ' ὧν καὶ εἷς Χριστιανός. Ἐκ τούτου δύναταί τις εἰκάσαι ὅτι ὁ Κουρσαλᾶς ἦν κτῆμα τῶν ἀνωτέρω ἀγάδων ἢ «Τσιφλίκι» κατὰ τὴν ὀνομασίαν αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν ἴσως ἡ κώμη «Κουρσαλᾶ» ἦν κτῆμά τινος εὐπατρίδου, «Κουρσαλᾶ» ἐπονομαζομένου, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία ἀπεδόθη τῇ κώμῃ, ὡς εἰκός. Σώζεται δὲ καὶ νῦν κτῆμα, ἀρκετὰ μέγα, φέρον εἰσέτι τὸ ὄνομα τούτου τοῦ εὐπατρίδου, Ἀλβανιστὶ οὕτω, «μπάθετε τὲ Κουρσαλάϊτ»: ὅπερ ἐξελληνιζόμενον δηλοῖ «τὰ κουκιά (κύαμοι) τοῦ Κουρσαλᾶ»: ἤτοι τὸ κτῆμα τοῦ Κουρσαλᾶ, ἐν ᾧ ἐσπείροντο κουκιά. Τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὡς τύπος (forma), Τουρκικὸν προσομοιάζει.

ἀχμέταγας λιουτουφής.
μουφτὴ ἐφέντης.
μεημὲτ ἀγᾶς.
ἀχμὲτ ἀγᾶς στειραγγής.

Δ'. Ὑποκάτω τῆς βρύσης, καὶ κτυποῦν εἰς τὸ Τόχι[1] καὶ κτυποῦν εἰς τὸ κότρα μπάρδα[2], καθὼς πεύτουν τὰ νερὰ, λαχίδία δώδεκα, πρὸς δέκα σχοινία, τυράζουν βορινὰ καὶ νοτινά.

Τὸ κοντὰ εἰς τὴν βρύσην ἀχμεταγᾶς στειραγγὴς, νὰ πάρῃ καὶ τὸ ἄλλο ἀκρινό.
μουφτὴ ἐφέντης κοντὰ εἰς τὴν στράταν.
παράνω σιὸρ Λογοθέτης.
παράνω μουλὰ μουσταφᾶς.
παράνω μεημὲτ ἀγᾶς.
παράνω ἀχμὲτ ἀγᾶς λιουτουφής, νὰ κωλύσῃ καὶ μὲ τὸ ἄλλο.

Ε'. Ἀπὸ τὸ ῥεῦμα τῆς βρύσης ἕτερα λαχίδια ἕξ, τὸ πλάτος τους πρὸς δέκα σχοινία, καὶ τελειόνουν εἰς τὸ σύνορο τοῦ Καρέλα, ξανταίνουν βορινὰ καὶ νοτινά.

Τὸ πρῶτον βγαίνωντας ὁ ἥλιος μουλὰ μουσταφάς.
Ἀχμὲτ-ἀγᾶς λιουτουφής.
μεημὲτ ἀγᾶς.
μουφτὴ ἐφέντης.
σιὸρ Λογοθέτης.
στειραγγής.

ΣΤ'. Ὑποκάτω τῶν αὐτῶν ὁποῦ εὐγαίνει ὁ ἥλιος λαχίδια ἕξ, κτυποῦν καὶ αὐτὰ εἰς τὸ σύνορο τοῦ «*Λιόπεσι*»[3], καὶ ἡ δομοσιὰ τὸ ἄλλο μέρος, καὶ τὸ ἄγριο ῥομάνι πρὸς σχοινία ἐννέα.

μουφτὴ ἐφέντης πρῶτον εἰς τὴν δομοσιὰν μὲ τὴν χάριν του.
μουλᾶ μουσταφὰς[4]

---

[1] Τόχι, θέσις οὕτω καλουμένη παρὰ τῇ Κορωπῇ· προῆλθε δ' ἡ ὀνομασία κατὰ τοὺς μὲν ἀπὸ τὴν λέξιν «μετόχι» κατ' ἀποκοπὴν τῆς συλλαβῆς «με»· κατὰ τοὺς δέ, ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ὀνομασίαν «ὄχη», καὶ ἰδίᾳ τὸν Σουρμελῆν, ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον ὀχετὸν ἐν τῷ μέσῳ βράχων λελαξευμένον ἐξ ἀγνώστου ἐποχῆς, καὶ χρησιμεύοντα ὡς ὑδραγωγεῖον πανάρχαιον σωζόμενον νῦν.

[2] Ἀλβανιστί· ἑλληνιστὶ δὲ σημαίνει «ἄσπρη πέτρα»

[3] Κώμη, κειμένη ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς Κορωπῆς πρὸς ΒΔ. Ἡ ὀνομασία δ' Ἀλβανικὴ ὅπως καὶ οἱ κάτοικοι, οὐ μόνον τοῦ Λιοπεσίου, ἀλλὰ καὶ τῆς Κορωπῆς καὶ τῶν πέριξ, εἰσὶν Ἀλβανικῆς καταγωγῆς ἐκ Τσαμουριᾶς τῆς Ἠπείρου. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου θέλομεν εἰπεῖν τὰ δέοντα ἐν παραρτήματι ἰδίῳ.

[4] Κατὰ τὸ ἄλλο χειρόγραφον μουφτῆ ἐφέντης.

στειραγγὴς.
σιὸρ Λογοθέτης.
ἀχμὲτ ἀγᾶς λιουτουφής.
μεημὲτ ἀγᾶς μελὲκ.

Ζ΄ *Κιάφα κρὸς*[1] λαχίδια ἕξ, καὶ κτυποῦν εἰς τὸ σύνορον τοῦ Καρέλα εἰς Ξυλοκέριζαν πρὸς σχοινία δέκα ἀπὸ τοῦ χωρίου τὸ μέρος, καὶ ἀπὸ τοῦ Καρέλα σχοινία ὀκτώ.

Ἀνατολικὰ ἀχμὲτ ἀγὰς λιουτουφής.

Στειραγγής: πλησίον του μεημὲτ ἀγᾶς: πλησίον του μουφτὴ ἐφέντης: πλησίον του σιὸρ Λογοθέτης· ὕστερος μουλᾶ μουσταφᾶς μὲ τὴν χάριν του.

Η΄. Ἀναγαρίσμα, ἴσια μὲ τὸ πηγάδι τοῦ Φράτη, καὶ εἰς τὸ σύνορον τοῦ Καρέλα, καὶ εἰς τὸ *κότρα μπάρδα*[2] λαχίδια ἕξ.

Ἀχμέτ-ἀγας λιουτουφὴς ἀνατολικὰ....	σχοιν.	10
μουλὰ μουσταφᾶς..................	»	13
μουφτὴ ἐφέντης....................	»	18
σιὸρ Λογοθέτης....................	»	18
Στειραγγὴς Ἀχμὲτ ἀγᾶς............	»	15
Μεημὲτ ἀγᾶς Μελὲκ................	»	15

Θ΄. Ἐπάνω Φράτη, καὶ κτυποῦν εἰς τὸ σύνορον τοῦ Καρέλα καὶ εἰς τὰ λαχίδια τοῦ Βήγγι, λαχίδια ἕξ, πρὸς σχοινία δέκα:

Στειραγγὴς ἀνατολικὰ
μουλᾶ μουσταφᾶς.
σιὸρ Λογοθέτης.
ἀχμὲτ ἀγας λιουτουφής[3].
μεημὲτ ἀγας.
μουφτὴ ἐφέντης σχοιν. 9 ὅτι εἶναι καλλίτερον.

Ι΄. Καψοσπήτι, καὶ κτυποῦν εἰς τοῦ Καρέλα, καὶ εἰς τὰ λαχίδια τοῦ Βίγγι πρὸς σχοιν. 7.

ἀνατολικὰ ἀχμὲτ ἀγας λιουτουφής.
μουλᾶ μουσταφᾶς.
Στειραγγής.
μουφτὴ ἐφέντης.

---

[1] Ἀλβανιστί, λόφος τραχὺς ἐν μεταφράσει.
[2] Ἀλβανιστί· ἄσπρο λιθάρι ἑλληνιστί.
[3] Εἰς ἕκαστον τῶν ὀνομάτων τούτων ἐπαναλαμβάνεται κατὰ τὸ ἕτερον τῶν χειρογράφων ἡ λέξις πλησίον του.

μεημὲτ ἀγας.

σιὸρ Λογοθέτης[1].

ΙΑ΄. Μπουρμπουκιάνα. Κτυποῦν εἰς Καρέλα ἄντικρυς εἰς τὴν στράταν μὲ τὴν πέτραν λαχίδια ἕξ.

Ἀνατολικὰ σιὸρ Λογοθέτης...........	σχοιν.	35
μουλὰ μουσταφᾶς..................	»	25
στειραγγής......................	»	25
μεημέτ ἀγας.....................	»	25
μουφτὴ ἐφέντης..................	»	25
Ἀχμὲτ ἀγας λιουτουφής...........	»	25

ΙΒ΄ Σπηλαία. Κτυποῦν εἰς Καρέλα, καὶ ἄντικρυς δομοσιὰ καὶ πηγάδι, καὶ κτυποῦν εἰς τὸν Τρελὸ λαχίδια ἕξ.

Ἀνατολικὰ μουφτὴ ἐφέντης	σχοιν.	18
Ἀχμὲτ ἀγας λιουτουφής............	»	18
μουλὰ-μουσταφάς..................	»	13
σιὸρ Λογοθέτης...................	»	16
μεημὲτ-ἀγας	»	20
Στειραγγής......................	»	25

ΙΓ΄ Λάκκα Πύργο. Ἀπὸ τὴν ῥίζαν τοῦ ἁγίου Ἠλία, καὶ εἰς τὸ πλευρὸν τῆς δομοσιᾶς μὲ πηγάδι, καὶ κτυποῦν εἰς τὴν πέτραν εἰς τὰ λιόφυτα τοῦ Ἀναστάση, λαχίδια ἕξ.

Στειραγγής	σχοιν.	15 καὶ ἡ ῥίζα.
μουφτὴ ἐφέντης....	»	15
μεημὲτ ἀγας	»	10
σιὸρ Λογοθέτης,..................	»	10
ἀχμὲτ ἀγας λιουτουφής............	»	10
μουλὰ μουσταφᾶς	»	10

ΙΔ΄. Κρέριζα. Καὶ ἔρχονται ἕως εἰς τὸ πηγάδι εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον λαχίδια ἕξ, πρὸς σχοινία δώδεκα.

βασιλεύοντας ὁ ἥλιος σιὸρ Λογοθέτης.

μεημὲτ ἀγας.

Ἀχμὲτ ἀγας λιουτουφής.

μουλᾶ μουσταφᾶς.

---

[1] Ὁ Λογοθέτης ἶνε ἐκ τῆς ἐπισήμου Ἀθηναϊκῆς οἰκογενείας τῶν Λογοθετῶν (ἴδε μνημεῖα Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ Δ. Καμπούρογλου. Τόμ. Α΄, σελ. 251 καὶ ἑξῆς 354).

μουφτὴ ἐφέντης.

Στειραγγής[1].

ΙΕ΄. Φουβάγια. Ἀπὸ τὸ ἀμπέλι τοῦ Γιωργάκη Νίκα ἕως εἰς τὸ Καμάρθι, καὶ κτυποῦν εἰς τὴν στράταν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, καὶ ἄντικρυς ἡ ῥίζα.

Ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ χωρίου σιὸρ Λογοθέτης	σχοιν.	12
μουφτὴ ἐφέντης	»	12
Στειραγγής	»	13
μουλὰ μουσταφάς	»	13
μεημέτ-ἄγας	»	13
Ἀχμὲτ ἄγας λιουτουφής	»	13

ΙΣΤ΄. Εἰς τὸν αὐτόν. Καὶ κτυποῦν εἰς τὴν ῥίζαν τοῦ ἁγίου Ἠλία, καὶ τὸ ἄλλο μέρος τὸ ῥεῦμα, τὸ ἄλλο ἡ ῥίζα, λαχίδια ἕξ, πρὸς σχοιν. 8, καὶ στὴν μέσην τους χαμοβούνι, πρὸς σχοιν 8, καὶ τελειώνουν πρὸς σχοινία ἐννέα.

Ἀπὸ τὸ μέρος ὁποῦ εἶναι τὸ ῥεῦμα Μελὲκ μεημὲτ ἄγας.

σιὸρ Λογοθέτης.

Ἀχμὲτ ἄγας λιουτουφής.

Στειραγγής.

μουλὰ μουσταφάς.

μουφτὴ ἐφέντης.

ΙΖ΄. Ἀπὸ τὴν ῥίζαν τοῦ Κάστρου[2], καὶ κτυποῦν εἰς τὸ μαῦρον βουνὸν καὶ εἰς τὸ κόντρα λαχίδια ἕξ.

Ἀπὸ τὸ μέρος τῆς μάνδρας Κόλια Μιχάλη

μουλᾶ μουσταφᾶς	σχοιν.	15
μουφτὴ ἐφέντης	»	14
μεημὲτ ἄγας	»	11
σιὸρ Λογοθέτης	»	12
στειραγγής	»	14
Ἀχμὲτ ἄγας λιουτουφής	»	15

ΙΗ΄. Ὀπίσω ἀπὸ τὸ Κάστρον ἀνάμεσα εἰς τὰ δύο βουναλλάκια λαχίδα ἕξ.

Καθὼς βασιλεύει ὁ ἥλιος στειραγγὴς	σχοιν.	11
μεημὲτ ἄγας	»	11

[1] Ἐπαναλαμβάνονται καὶ τὰ ὀνόματα εἰς τὸ ἕτερον τῶν χειρογράφων, οἷον, Ἀχμέταγας στειραγγὴς κλ., ὅπερ ἐθεωρήθη περιττόν, ὡς εἰκός, εἰς τὸ ἄλλο, παρ' ᾧ μόνον τὸ ἐπώνυμον ἀπαντᾷ.

[2] Περιγραφὴν τοῦ Κάστρου τούτου, ἴδε παρακατιών.

σιὸρ Λογοθέτης.................... » 12
μουφτὴ ἐφέντης.................... » 13
μούλα μουσταφᾶς.................. » 12 <[1]
Ἀχμὲτ ἄγας λιουτουφής............ » 10 <[2]

ΙΘ΄. Πλησίον τῶν ἄνωθεν, καὶ τελειώνουν εἰς τὸ στενὸν τῆς Λάκκας λαχίδια ἕξ:

Δυτικὰ μεημέτ-ἄγας.
στειραγγής.
ἀχμέτ-ἄγας λιουτουφής.
μουλᾶ μουσταφᾶς.
σιὸρ λογοθέτης.
Μουφτὴ ἐφέντης.

Κ΄. Μαῦρα δένδρα λαχίδια ἕξ, τὸ ἓν ὑποκάτω τῆς στράτας, καὶ κτυπᾷ εἰς τὴν ἁγίαν Φωτεινὴν καὶ εἰς τὴν κάτω στράταν τὸ ἄλλο λαχίδι, εἰς τὸ ἄσπρο χωράφι, τὰ τέσσαρα πρὸς σχοιν. 7.

εἰς τὸ ἄσπρο χωράφι[3] σιὸρ Λογοθέτης.
τὸ πρῶτον λαχίδι εἰς τὰ μαῦρα δένδρα εἰς τὸ βουνάκι στειραγγής.
ὑποκάτω του βορινὰ μουσταφᾶς.
μεημέτ-ἀγᾶς.
Ἀχμέτ-ἄγας λιουτουφής.
Τὸ ὑποκάτω ὁποῦ κτυπᾷ εἰς τὴν ἁγίαν Φωτεινὴν μουφτῆ-ἐφέντη.

ΚΑ΄. Ἀπὸ τὴν ἁγίαν Φωτεινὴν καὶ ἔρχονται ἀπὸ τὸ χωρίον, καὶ ἀπὸ τὴν ῥίζαν τοῦ βουνοῦ, καὶ ἔρχονται εἰς τὴν στράταν τοῦ Ταξιάρχου, λαχίδια ἓξ ἰσοκέφαλα.

Δυτικὰ σιὸρ Λογοθέτης.
μουφτή-ἐφέντης.
στειραγγής.
ἀχμέτ-ἄγας λιουτουφής.
μεημέτ-ἄγας.
μουλᾶ μουσταφᾶς.

---

[1] Τὸ σημεῖον τοῦτο: < δηλοῖ τὸ $1/2$ σχοιν.

[2] Τὰ ΙΗ΄· ταῦτα μερίδια ἀνήκουσι τῇ ἐρημωθείσῃ Βυζαντινῇ κωμοπόλει «Φιλιάτι» καὶ τῷ Κάστρῳ· τὰ δ' ἐφεξῆς τῇ παραλίᾳ. Περὶ «Φιλιατίου», ὡς καὶ τοῦ Κάστρου, μετὰ τὸ τέλος τοῦ Καταστίχου ἐν Παραρτήματι εἰς πλάτος ἔσται ἡμῖν ὁ λόγος.

[3] ἄσπρο χῶμα κατὰ τὸ ἕτερον τῶν χειρογράφων.

ΚΒ'. Πλησίον τῶν ἄνωθεν[1] μὲ τὴν ἀπερασίαν του, καὶ ἔρχονται ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ χωρίου, λαχίδια ἓξ πρὸς σχοινία δέκα τρία.

σιὸρ Λογοθέτης κατὰ πρῶτον[2]
μουφτή-ἐφέντης.
μουλᾶ μουσταφᾶς.
στειραγγής.
μεημέτ-ἄγας.
Ἀχμέτ-ἄγας λιουτουφής.

ΚΓ'. Πλησίον τῶν ἄνωθεν, καὶ κτυποῦν εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἀπὸ ἐπάνω ῥίζα, καὶ τελειώνουν ἴσα μὲ τὴν στράταν τοῦ λαγοῦ τὴν κάτω, καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ χωρίου τελειώνουν ἴσια μὲ τὴν συκέαν τοῦ Πολίτη, λαχίδια ἕξ, πρὸς σχοινία ἕξ.

Δυτικὰ στειραγγής.
μουλᾶ μουσταφας.
μεημέτ-ἀγᾶς.
Ἀχμέτ-ἄγας λιουτουφής.
μουφτῆ-ἐφέντης.
σιὸρ Λογοθέτης.

ΚΔ'. Πλησίον τῶν αὐτῶν ἀπὸ τὴν μάνδραν τοῦ Γιάννη Νερούτσου καὶ πηγαίνουν ἕως εἰς τὸ πηγάδι Γκυβέρδη, σύνορον ὁ Ἀγριλαῖος καὶ ἀπὸ ἐπάνω στράτα τοῦ Ντούνη, καὶ ὑποκάτω ῥίζα εἰς τὸ χωρίον μερτικὰ ἕξ.

Κοντὰ εἰς τοῦ Νερούτσου τὴν μάνδραν σιὸρ Λογοθέτης	σχοιν.	12
μουφτὴ ἐφέντης	»	15
μουλᾶ μουσταφᾶς	»	9
Ἀχμὲτ-ἄγας λιουτουφής	»	8
στειραγγής	»	8
μεημέτ-ἄγας	»	12

ΚΕ'. Μερικὸς τόπος ὀπίσω ἀπὸ τὰ σπήτια τοῦ κοτᾶ, καὶ κτυποῦν εἰς τοῦ Γιάννη Σίδερη τὸ ἁλῶνι, καὶ ἕως εἰς τὴν ῥαχοῦλαν καὶ εἰς τὴν στράταν τῆς χώρας ἕως ὁποῦ καταβαίνει εἰς τῆς ξυλοκερατέας τὴν ἀπερασίαν.

Κοντὰ εἰς τὸ ἁλῶνι τοῦ Γιάννη Σίδερη στειραγγής.
μουλᾶ-Μουσταφᾶς.

---

[1] τῶν αὐτῶν ἐν τῷ ἑτέρῳ.
[2] Λείπει ἡ λέξις αὕτη ἐκ τοῦ πρώτου χειρογράφου.

σιὸρ Λογοθέτης.
μεημέτ-ἀγᾶς.
μουφτὴ ἐφέντης.

Καὶ τὸν γρασιδότοπον προσθὰ 'στοὺς Πολίτιδες. καὶ 1 στρέμμα μικρὸν ὀπίσω εἰς τοῦ Γιάννη Σίδερη, ὁποῦ ἔχει δένδρα μέσα καὶ ἀμυγδαλιαῖς εἰς Ἀχμὲτ-ἀγᾶ λιουτουφήν.

ΚϚ'. Ἀπὸ τὴν συκέαν τοῦ Πολίτη ἕως εἰς τὰ Κουμπρίνια, καὶ κτυποῦν εἰς τὸ χωρίον, καὶ κτυποῦν εἰς τὸ σταυροδρόμι λαχίδια ἕξ.

Κοντὰ εἰς τὴν συκέαν μουλᾶ μουσταφᾶς	σχοιν.	6
μεημέτ-ἀγᾶς....................	»	6
Ἀχμέτ-ἀγᾶς λιουτουφής...........	»	8
μουφτὴ ἐφέντης	»	7
Στειραγγής	»	5
σιὸρ Λογοθέτης..................	»	7

ΚΖ'. Ὀπίσω ἀπὸ τὸ χωρίον ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Τεπέ, ἕως εἰς τὸ μονοπάτι τοῦ πηγαδίου τοῦ Μαρκούρη, καὶ ἀπὸ τὴν ἀποκάτω στράταν ὁποῦ πηγαίνει εἰς τὸ αὐτὸ πηγάδι, καὶ ἕως εἰς τὸ κεφάλι τοῦ Κριεμάδη λαχίδια ἕξ.

Ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Κριεμάδη μεημέτ-ἀγᾶς	σχοιν.	4
μουφτὴ ἐφέντης..................	»	5
Ἀχμέτ-ἀγᾶς λιουτουφής...........	»	5
Στειραγγής	»	5
μουλᾶ Μουσταφᾶς.................	»	5
σιὸρ Λογοθέτης.	»	7

ΚΗ'. Τοῦ Πρόφη[1] ὁ γρασιδότοπος μέσα εἰς τὸ χωρίον εἰς Μουφτὴ ἐφέντην.

Ὁ γρασιδότοπος τοῦ Γιάννη Τόλια, σύνορον τὸ δένδρον τοῦ Δήμα Γεώργα καὶ ἄντικρυς εἰς τὴν στράταν, σύνορο καὶ τὰ δύο μέρη ὁδός, εἰς μουλᾶ Μουσταφᾶν.

ΚΘ'. Πλησίον τῶν ἄνωθεν ὁ γρασιδότοπος τοῦ Δήμα Γεώργα, καὶ ὡς τὴν μέσην ἀλῶνι τοῦ αὐτοῦ, πλησίον καὶ τὰ σπήτια τῶν Γεώργιδων ἀπάνω καὶ κάτω καὶ ὁδὸς, εἰς Μεημέτ-ἀγᾶ.

Λ'. Ὁ γρασιδότοπος τοῦ Γεωργάκη Πρίφτη, ὁποῦ ἔχει μέσα δύο δένδρα, πλησίον τὰ δύο μέρη ὁδός, καὶ τὸ ἄλλο τοῦ Γεωργάκη Πρίφτη, καὶ εὐγαίνει ἕως ἐπάνω εἰς τὴν στράταν εἰς στειραγγήν.

ΛΑ'. Ὁ γρασιδότοπος τοῦ Ἀναγνώστη Μερκούρη μὲ Κόλιαν Μή-

[1] Σ. Ἐ. Μᾶλλον Πρίφτη.

χαν, πλησίον τὸ ἁλῶνι τοῦ Γεωργάκη Πέτρου καὶ ὁδός, ὁμοῦ μὲ ἕτερον γρασιδότοπον τοῦ Σταμάτη Πρίφτη, ὁποῦ εἶναι ὀμπρὸς εἰς τὸ σπῆτί του, εἰς Ἀχμέτ-ἀγᾶν λιουτουφήν.

ΛΒ΄. Ὁ γρασιδότοπος τοῦ Μήτρου Κυριακοῦ ὀμπρὸς εἰς τὸ σπῆτί του, καὶ πλησίον τὸ ἁλῶνι τοῦ παππᾶ Νικολοῦ, καὶ ὁδός, καὶ ἕτερος γρασιδότοπος τοῦ Ἀναστάση τῶν παιδιῶν, ὁποῦ εὑρίσκεται εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Μήτρου Δήμα ὀμπρός, ὅσος εἶναι, εἰς σιὸρ Λογοθέτην.[1]

ΛΓ΄. Ἀπὸ τὸ σπῆτι τοῦ παππᾶ Δήμου ἕως εἰς τὸ ἀμπέλι τοῦ παπ-πᾶ-Νικολοῦ, καὶ ἕως εἰς τὴν ῥίζαν *Παλάτι*[2] καὶ τοῦ Θοδωρῆ τὴν ῥάχην λαχίδια ἕξ.

Κοντὰ εἰς τοῦ παπᾶ-Δήμα σιὸρ Λόγοθέτης	σχοιν.	6
μουλᾶ-Μουσταφᾶς	»	6
Μεημέτ-ἀγᾶς	»	6
Στειραγγής	»	6
Μουφτὴ ἐφέντης	»	7
Ἀχμὲτ ἀγᾶς λιουτουφής	»	7

ΛΔ΄. Παλαία ἀμπέλια, καὶ εἰς τὸ πεζοῦλι τοῦ Σωτῆρος καὶ ἡ στράτα Σκουπέρη καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ χωρίου λαχίδια ἕξ.

1ον ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ χωρίου Μουφτῆ ἐφέντης	σχ.	7
Μεημὲτ ἀγᾶς	»	7
Στειραγγής	»	7
Ἀχμὲτ ἀγᾶς λιουτουφής	»	7
μουλᾶ Μουσταφᾶς	»	7
σιὸρ Λογοθέτης	»	8

ΛΕ΄. Ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Σκουπέρη, καὶ ὡς τὴν ῥάχην τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἴσια μὲ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἄντικρυς ἕνα μεγάλο ῥουπάκι, καὶ ἡ μεγάλη δομοσία ἕως εἰς τὸ πυρνάρι λαχίδια ἕξ.

Ἀπὸ τοῦ χωρίου τὸ μέρος Μουφτή-ἐφέντης	σχ.	15
Μεημέτ-ἀγᾶς	»	11
μουλᾶ Μουσταφᾶς	»	10
Στειραγγής	»	9
Ἀχμὲτ ἀγᾶς λιουτουφής	»	9
σιὸρ Λογοθέτης	»	10

---

[1] Ἐκ τῶν γρασιδοτόπων τούτων κειμένων ἐντὸς τοῦ χωρίου Κουρσαλᾶ καὶ παρὰ ταῖς οἰκίαις ὑπεμφαίνεται ἀναμφιρρήστως ὅτι καὶ ἡ κώμη ἦν κτῆμα τῶν ἀνωτέρω Κυρίων.

[2] Παλάτι καλεῖται ὁ λόφος ὁ πρὸς Ν. Κορωπῆς κείμενος· διατί δ' ὠνομάσθη οὕτως, οὐδὲν ἠδυνήθην νὰ μάθω· οὐδεμία παράδοσις περὶ τούτου διεσώθη.

ΛϚ΄. Πλησίον τῶν αὐτῶν, καὶ κτυποῦν εἰς τὸ πηγάδι τοῦ Σκουπέρη εἰς τὸ σύνορον, καὶ εἰς τὴν δομοσιάν, καὶ εἰς τὸ χωράφι τοῦ κυνηγοῦ, καὶ εἰς τὴν ῥάχην τοῦ ἁγίου Γεωργίου λαχίδια ἕξ.

Ἀπὸ τοῦ χωρίου τὸ μέρος Μεημὲτ ἀγᾶς	σχοιν.	15
μουλᾶ Μουσταφᾶς	»	13
Στειραγγής	»	10
Ἀχμὲτ ἀγᾶς λιουτουφής.	»	8
Μουφτὴ ἐφέντης	»	8
σιὸρ Λογοθέτης.	»	9

καὶ τὸ πηγάδι.

ΛΖ΄. Ῥοδόκι ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Μαρκοπούλου, ὡς τὴν ῥάχην τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ κτυποῦν εἰς τὸ Στρογγίλι λαχίδια ἕξ.

Ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Μαρκοπούλου στειραγγής	σχοιν.	12
Μουφτὴ ἐφέντης	»	6
Ἀχμὲτ ἀγᾶς λιουτουφής.	»	6
σιὸρ Λογοθέτης	»	6
Μεημὲτ ἀγᾶς	»	6
μουλᾶ-Μουσταφᾶς	»	6

ΛΗ΄. Πλησίον τῶν αὐτῶν, καὶ ἔρχονται ἀπὸ τὸ πηγάδι λαχίδια ἕξ.

Πρῶτον Μουλὰ μουσταφάς.	σχοιν.	12
μουφτῆ ἐφέντης.	»	10
μεημὲτ ἀγᾶς καὶ τὸ πηγάδι.	»	9
Στειραγγής.	»	9
σιὸρ Λογοθέτης.	»	9
Ἀχμὲτ ἀγας Λιουτουφής	»	13

ΛΘ΄. Ἀπὸ τὴν ἀπερασίαν τῶν ἀμπελίων, πλησίον εἰς τὸ λαχίδι τοῦ Ἀχμὲτ ἀγα καὶ ἴσια μὲ τὴν στράταν εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην, καὶ εἰς τὸ βλώσσαρι, καὶ ἴσα μὲ τὴν Λούτζαν, καὶ εἰς τὴν μούντρεζαν καὶ εἰς τὸ βουνί, ὅσα ἐστίν, λαχνοὶ τρεῖς, εἰς μεημὲτ ἀγα, μουφτὴ ἐφέντην καὶ μουλᾶν μουσταφᾶν.

Μ΄. Ἀπὸ τοῦ Γκίκα Κόλια τὸ ἀμπέλι, καὶ ἔρχονται εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην, καὶ πηγαίνουν τὴν στράταν ἴσια ’σ τὴν Λοῦτζαν, καὶ κτυποῦν εἰς τὸ χωράφι τοῦ μουφτὴ ἐφέντη καὶ Λογοθέτη, καὶ ἡ στράτα τῆς Μπότζας, καὶ ’σ τὸ λαχίδι τοῦ Λογοθέτη, ὁποῦ ἐπῆραν ἕξι σχοινία, ὅσος τόπος ἐστίν, λαχνοὶ τρεῖς, εἰς Λογοθέτην, Ἀχμὲτ ἀγα λιουτουφῆν, καὶ Ἀχμὲτ ἀγα στειραγγῆν :

ΜΑ΄. Βραβάκι, ἀπὸ τὴν κοπρισιὰν τοῦ μήτρου γκίκα, καὶ ἔρχονται

εἰς τὴν στράταν τοῦ Κήκη καὶ Κότρα-Γλιάτα, καὶ ἄντικρυς τὰ βουνά, εἰς Λογοθέτην λαχνὸς εἷς:

ΜΒ΄. Εἴς τὸν αὐτὸν ἀπὸ τὴν στράταν τοῦ Κήκη, καὶ ἔρχεται τὸ σύνορον ἄντικρυς εἰς τὴν ξυλοκερατέαν, εἰς τὸ πεζούλι, καὶ τὰ δύο μέρη βουνὰ λαχνὸς εἷς εἰς μεημὲτ ἄγα Μελέκ:

ΜΓ΄. Ἀπὸ τὴν ξυλοκερατέαν πεζούλι, καὶ ἔρχεται ἕως εἰς τὴν κοπρισιὰν τοῦ μήτρου Γκίκα, καὶ ἕως εἰς τὸ δένδρο τοῦ Θοδωρῆ, καὶ βορινὰ τὸ βουνόν, εἰς Ἀχμὲτ ἄγα λιουτουφῆν, λαχνὸς εἷς:

ΜΔ΄. Ἀπὸ τὴν κοπρισιὰν τοῦ μήτρου Γκίκα, καὶ ἕως εἰς τὸ πεζούλι ἐπάνω ἀπὸ τὸ πηγάδι τοῦ Θώτη, καὶ ἕως εἰς τὸ δένδρο τοῦ γιάννη Σίδερη, καὶ βορινὰ ἕως εἰς τὸ ῥεῦμα, εἰς τὰ δένδρα τοῦ Κανάκη καὶ τὸ βουνί, εἰς μουλα μουσταφᾶν λαχνὸς εἷς.

ΜΕ΄ Ἀπὸ τὸ πεζούλι τοῦ πηγαδιοῦ κοντὰ καὶ ἕως εἰς τὴν μάνδραν τοῦ μαρκούρη, καὶ εἰς τὴν μέσην τῆς Λάκκας, καὶ πηγαίνει ἴσια μὲ τὸ παλῃόσπητον, καὶ εὐγαίνει εἰς τὸ Κιάφα, καί εἰς τὴν μέσην ὁδὸς καὶ τὰ βουνά, λαχνὸς εἷς εἰς Στειραγγήν.

ΜΣΤ΄. Ἀπὸ τὴν μάνδραν τοῦ Μαρκούρη, καὶ μέσην τῆς Λάκκας, καὶ πηγαίνει εἰς τὴν ἄλλην κοπρισιὰν τοῦ μήτρου γκίκα, καὶ ἕως εἰς τὸν ὀβορὸν[1] τοῦ Ἀναστάση καὶ τὰ δύο μέρη βουνὰ εἰς μουφτῆ ἐφέντην λαχνὸς εἷς.

ΜΖ΄. Κῆκι ἀπὸ τὸ σύνορο τοῦ Πετράκη, καὶ στράτα τῆς Ἔλυμπος[2], καὶ τὸ βουνὶ Κεραμωτή, καὶ Χαβάρα, καὶ τὸ δένδρο τοῦ Θοδωρῆ καὶ κτυποῦν εἰς τὴν ῥίζαν τοῦ βουνοῦ, λαχίδια πέντε, καὶ ἀπὸ τὸ πηγάδι καὶ κάτω ἕν.

Ἀπὸ τοῦ Θώτη τὸ σύνορον μπαίνοντας εἰς τὸ Κῆκι Ἀχμὲτ ἄγας λιουτουφὴς	σχοιν.	15
Μεημὲτ-ἀγᾶς	»	15
μουφτὴ ἐφέντης	»	15
σιὸρ Λογοθέτης	»	13
Στειραγγής	»	13
μουλᾶ μουσταφᾶς ἀπὸ τὸ πηγάδι καὶ κάτω.	»	13

ΜΗ΄. Χαβάρα καὶ ἔρχεται ἕως εἰς τὴν στράταν τοῦ Ἁλικοῦ, καὶ τὰ δύο μέρη βουνά, καὶ στὴν καλύβα τοῦ πρίφτη, ἕτερον κομμάτι ἕως εἰς

[1] Ἀλβανιστί· ἑλλην. δὲ σημαίνει τοῖχον

[2] Ὁ τύπος Ἔλυμπος ἀντὶ Ὄλυμπος ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰ δημώδη ᾄσματα, ὡς π. χ. εἰς τὸ ἑξῆς·

βγῆκα ψηλὰ στὸν Ἔλυμπο Θανάση μῶρ' Θανάση
καὶ ἀγνάντεψα τρογύρου μωρὲ βλαχοθανάση κλ. κλ.

τὸ στενὸν καὶ ἕως εἰς τὴν στράταν, καὶ στὴν κουμούλαν λαχνὸς εἷς εἰς μουλὰ μουσταφάν, καὶ εἰς τὴν Χαβέσταν σίνορον μεγάλο πεζούλι καὶ δένδρο τοῦ Νερούτζι[1].

ΜΘ΄. Ἀπὸ τὴν στράταν τοῦ Ἁλικοῦ τὰ χωράφια τοῦ Γεωργάκη Γκίκα, ἕως ὁποῦ τελειόνουν στὸν Ἀγριλαῖον, λαχνὸς εἷς εἰς Ἀμὲτ ἄγαν Λιουτουφήν.

Ν΄. Πλησίον τῶν ἄνωθεν τὰ χωράφια τοῦ Κακάκη ἕως κοντὰ εἰς στὸ χωσμένο πηγάδι στὸν μακρὺν πεῦκον καὶ τὰ βουνὰ, λαχνὸς εἷς εἰς Λογοθέτην.

ΝΑ΄. Πλησίον τῶν αὐτῶν ἀπὸ τὸ χωσμένο πηγάδι, ἕως ὁποὺ τελειόνουν τὰ χωράφια τῶν Γιόκηδων, καὶ τὰ βουνά, λαχνὸς εἷς εἰς Μεημὲτ ἀγᾶ Μελέκην.

ΝΒ΄. Πλησίον τῶν αὐτῶν τὰ χωράφια τοῦ Κώστα ἕως εἰς τὸ χωράφι τοῦ Κωνσταντῆ καὶ τὰ βουνά, εἰς Στειραγγὴν λαχνὸς εἷς.

ΝΓ΄. Πλησίον τῶν αὐτῶν τὰ χωράφια τοῦ Κωνσταντῆ, ἕως εἰς τὴν στράταν τοῦ Ἁλικοῦ, καὶ εἰς τὴν Κουμοῦλαν καὶ τὸ βουνί, λαχνὸς εἷς εἰς μουφτὴ Ἐφέντην.

ΝΔ΄. Ἁλικὸ ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλίαν ἕως εἰς τὰ λιόφυτα τοῦ Ντούνη, καὶ τὰ δύο μέρη βουνὰ λαχίδια ἕξ.

Ἀπὸ τὴν ἄκρην τοῦ γιαλοῦ μουλὰ μουσταφᾶς	σχοιν.	9 καὶ ἡ μήτη
σιὸρ Λογοθέτης	»	13
Ἀχμὲτ ἄγας Λιουτουφής	»	11
μεημὲτ ἄγας	»	11
Στειραγγής	»	11
μουφτὴ ἐφέντης	»	12

ΝΕ΄. Πλησίον τῶν αὐτῶν ἕως τὴν στράταν τῆς Ἔλυμπος, καὶ τὰ βουνὰ λαχίδια ἕξ.

Ἀχμὲτ ἄγας Λιουτουφής	σχοιν.	15
μουφτὴ ἐφέντης	»	13

[1] Νεροῦτσαι ὑπῆρχον ἄρα καὶ ἐν Κορωπῇ καὶ συνεπῶς Ἀλβανικῆς καταγωγῆς, καὶ οὐχὶ Ἰταλικῆς, ὡς διισχυρίζεται ὁ κ. Νεροῦτος· ἴδε Μνημ. Ἱστορίας Ἀθην. Τόμ. Α΄. σελ. 289 κτλ.

Σ. Ἐ. Ἐν τοῖς χωρίοις ἀπεῤῥοφήθη μέγας πληθυσμὸς ἑλληνοφώνων κατοίκων προφανῶς μὴ Ἀλβανικῆς καταγωγῆς· μέχρι τῶν τελευταίων αὐτῶν χρόνων ἔν τισι χωρίοις διεκρίνοντο ἔτι καὶ διὰ τῶν ὅλως διαφόρων ἐθίμων περὶ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου κλ. Ἐν Μενιδίῳ π. χ. ἄλλαι μὲν ὑπανδρεύοντο μετὰ κορώνας καὶ σεργουτσίου, ὡς καὶ ἐν Ἀθήναις, ἄλλαι δὲ μετὰ τῆς Ἀλβανικῆς καλύπτρας. Ὥστε ἠδύναντο νὰ ὑπάρχωσι καὶ κάτοικοί τινες Φραγκικῆς καταγωγῆς ἐν τοῖς χωρίοις. Δ. Γρ. Κ.

μουλὰ μουσταφάς.................. » 13
Στειραγγής...................... » 19
σιὸρ Λογοθέτης.................. » 25
μεημὲτ ἄγας ἕως τὴν στράταν τῆς Ἔλυμπος.

ΝΣΤ'. Ἀπὸ τὴν στράταν τῆς Ἔλυμπος εἰς τὴν Κορύδα ὅσον ρομάνι εἶναι, καὶ πηγαίνει ἕως εἰς τὸ στενόν, καὶ ἕως εἰς τὴν στράταν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, καὶ τὸ μεγάλο μετόχι, καὶ ἡ ρίζες καὶ ὁπετρέλου τὸ πιρνάρι ἀνατολικὰ ἀπὸ τὴν στράταν ἕως εἰς τὸ νταριβῆρι, ὁμοίως καὶ τὸ σιέσι, καὶ σὶν παῦλο καὶ ντούκα, ὅσα ἐστιν, δύο λαχνοὺς εἰς μουφτὴν Ἐφέντην καὶ Ἀχμὲτ ἄγαν Λιουτουφήν.

ΝΖ'. Ἅγιος Δημήτριος ρομάνι, καὶ ἀνοικτὸ ὅσον περιέχει, ἀκόμη καὶ τὸ μετόχι τὸ μικρὸ ἕως τὴν στράταν τοῦ Ἁλικοῦ καὶ τὸ κόντρα κούκα, καὶ τὸ Φάρσα, καὶ τὸ Λοῦτζα κούκα, ὅσα ἐστιν ἀνοικτὰ εἰς χωράφια ἄγρια καὶ ἥμερα, λαχνοὺς δύο, εἰς μεημὲτ ἄγα, καὶ εἰς τὸν Στειραγγήν, ὁμοίως καὶ τὸ Ῥαψανᾶ.

ΝΗ'. Στράτα τοῦ Νούτζη καὶ τὰ κίμηνα, ὅσα περιέχει χωράφια, καὶ κτυπᾷ εἰς τὴν κοπρισιὰν τοῦ Γκίκα Κόλια, κάὶ εἰς τὸν ὀβορὸν τοῦ Ἀναστάση, καὶ ἡ ρίζες τῶν βουνῶν, λαχνοὺς δύο. Ὁμοίως καὶ τὸ κόντρα καὶ ντούση, εἰς Λογοθέτην καὶ μουλᾶ μουσταφᾶν.

ΝΘ'. Ἡ Λοῦτζα τοῦ Βήγγι στρέμ. 1 σπ[1] 3 ἐτιμήθη γρ. 25 βρύσι ἴσια μὲ ταῖς μεγάλαις Καναπίτζαις, καὶ τὸ χωράφι τοῦ Μήχα καὶ μὲ τὰ δύο πεζούλια στρέμ. 6 γρ. 30.

Ὑποκάτω ἀπὸ ταῖς μεγάλαις Καναπίτζαις, ἴσια μὲ τὰ σύνορα ὁποῦ ἐβάλαμεν, καὶ ἀπὸ κάτω ἀκόμι μερικὸν ὅλον στρέμ 9 σπ 1 γρ. 25.

Ξ'. *«Γγιοὺμ ντράσα»* τὸ χωράφι ὁποῦ περικλείουν ἡ δύο στράτες, ἡ μία τοῦ Ξερέα καὶ ἡ ἄλλη τῆς Προφάτας, καὶ τελειόνει εἰς τὴν ρίζαν τοῦ Μαλκόκη παρτίδες δύο νὰ τὸ μοιράζουσιν εἰς μεημὲτ ἄγα, καὶ Ἀχμὲτ ἄγα Στειραγγήν.

ΞΑ'. Εἰς τὸ Πόρκι τὰ χωράφια, ὅσα ἐστι, ἕως εἰς τὴν στράταν καὶ στὸ βουνί, καὶ πηγαίνουν ἴσια μὲ τὸν δένδρον τοῦ Νικολοῦ Ντούνη, νὰ νὰ τὰ μοιράζουν καὶ αὐτὰ παρτίδες δύο εἰς ἀχμὲτ ἄγα Λιουτουφη καὶ μουλὰ-μουσταφᾶ.

ΞΒ'. Κάτω Γγίμα ὅσον χωράφι ἐστί, ὁποῦ ἀρχινᾷ ἀπὸ τὸ δένδρο τοῦ Νικολοῦ Ντούνη, καὶ σταῖς δύο στράτες, Λαμπρικὰ καὶ Ξερέα, καὶ νο-

[1] Ὑπάρχει σημεῖον δηλοῦν σπιθαμάς· ἶνε δὲ στενογραφικὸν τῶν μέσων αἰώνων.

τινὰ τὸ μεγάλο πεζούλι, καὶ αὐτὸ παρτίδες δύο εἰς μουφτὴ ἐφέντην καὶ Λογοθέτην.

ΞΓ΄. Ἅγιος Παντελεήμων, καθὼς τρέχουν τὰ νερὰ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ κτυποῦν εἰς τὰ ἀμπέλια, καὶ ἴσια μὲ τὴν ἀπερασίαν τῶν ἀμπελίων.

Τὸ πρῶτον Λογοθέτης.....	σχοιν.	12	καὶ ἡ ἐκκλησία μέσα.
μεημὲτ ἀγας...........	»	5	≤
μουλᾶ μουσταφᾶς........	»	5	≤
μουφτὴ ἐφέντης.........	»	5	≤
Ἀχμὲτ ἀγᾶς Λιουτουφής..	»	5	≤
Στειραγγής............	»	12	

ΞΔ΄. Ἄσπρο χῶμα, στράτα τοῦ Ξερέα, ἕως τὴν κουμοῦλαν τοῦ χωραφίου τοῦ παπᾶ Νικολοῦ, καὶ τὸ ῥομάνι, καὶ ἕως εἰς τὰ λιόφυτα τοῦ σταμάτη πέτρου, ὅσον ἐστί, εἰς Ἀχμὲτ ἀγα Λιουτουφὴν λαχνὸς εἷς.

ΞΕ΄. Πλησίον τοῦ ἄνωθεν καὶ κτυπᾷ εἰς τὸ μεγάλο πεζούλι καὶ εἰς τὰ λιόφυτα τοῦ Γεωργάκη Γκίκα παρακάτω, καὶ τὸ βουνὶ Μαζαράκι καὶ Λοῦτζα πλάκα, ὅσον ἐστὶ, εἰς μουφτὴ ἐφέντην λαχνὸς εἷς.

Πλησίον τοῦ ἄνωθεν ἀνατολικὰ καὶ κτυπᾷ εἰς ταῖς δύο στράταις τῆς Ἁλικῆς καὶ Προφάρτας καὶ τὸ βουνὶ τὸ μεγάλο, ὅσον ἐστί, εἰς μεημὲτ ἀγα μελὲκ ἐφέντην.

ΞΣΤ΄. Ἀσπρο-χούμας ἀπὸ τὴν στράταν τοῦ Ξερέα, καὶ τὸ σπιθάρι τοῦ Μαζαράκη, καὶ ἡ ῥίζα τοῦ βουνοῦ, καὶ ἕως εἰς τὰ λιόφυτα τοῦ Γεωργάκη Γκίκα παρακάτω, ὅσον ἐστί, λαχνὸς εἷς εἰς Στειραγγήν.

Πλησίον τοῦ αὐτοῦ ἕως εἰς τοῦ Ἀναστάση τὸ χωράφι, καὶ τὰ ἄλλα δύο μέρη ῥίζα, ὅσον ἐστί, λαχνὸς εἷς εἰς Λογοθέτην.

ΞΖ΄. Πλησίον τῶν αὐτοῦ, καὶ τελειόνει εἰς τοῦ Κόλια Λάμπρου τὸ χωράφι, καὶ τὰ ἄλλα δύο μέρη, ἡ ῥίζα τοῦ βουνοῦ, ὅσον ἐστί, λαχνὸς εἷς εἰς μουλᾶ μουσταφᾶν:

ΞΗ΄. ... Μούρτεζα: πλησίον τοῦ λαχνοῦ τοῦ Μεημὲτ ἀγα, καὶ τοῦ μουλᾶ μουσταφᾶ, καὶ τὸ βουνὶ Στρογγύλι, καὶ ἕως εἰς τὸ χωράφι τοῦ Ἀναγνώστη Γκίκα, εἰς Στειραγγήν:

ΞΘ΄. Ἀπὸ τὸ χωράφι τοῦ Ἀναγνώστη Γκίκα ἕως εἰς τὴν μάνδραν τοῦ Μαρκούρη καὶ εἰς τὸ Λοῦτζα ντρέρη, καὶ τὰ βουνά, ὅσον ἐστι, εἰς Ἀχμὲτ ἀγα Λιουτουφή:

Ο΄. Πέλκηδες: ἀπὸ τὴν μάνδραν τοῦ Μαρκούρη καὶ τὸ βουνί, καὶ τὸ ἄλλο μερτικό, ὁμοῦ μὲ τὸ χωράφι τῆς Ἀχλάδας, ὅσον ἐστί, εἰς μουλᾶ μουσταφᾶν.

ΟΑ'· Βαθὺ ῥέμα: πλησίον τοῦ ἄνωθεν, καὶ τὰ βουνὰ ἕως εἰς τὴν σκάλαν τοῦ Ξερέα, ὅσον ἐστί, εἰς μεημὲτ ἄγα μελὲκ ἐφέντην:

ΟΒ'. Ἀπὸ τὴν σκάλλαν τοῦ Ξερέα, καὶ πηγαίνει ἴσα μὲ τὴν μάνδραν τοῦ γιωργάκη Γκίκα καὶ ἄντικρυς τὸ δένδρο τοῦ γιωργάκη Γκίκα καὶ τὰ δύο μέρη βουνά, καὶ μέσα στράτα, ὅσον ἐστί, εἰς μουφτὴ Ἐφέντην:

Πλησίον τοῦ ἄνωθεν, καὶ πηγαίνει εἰς τὴν στράταν τοῦ θώτη, καὶ τά δύο μέρη βουνὰ, καὶ μέσα στράτα καὶ τὸ πηγάδι, εἰς Λογοθέτην:

ΟΓ'. Ἀπὸ τὸ πηγάδι τοῦ Ξερέα, ἡ στράτα, ὁποῦ ἔρχεται, εἰς τὸ χωρίον, σχοινία ἐννέα, ἀρχίζει τὸ σύνορον, καὶ πηγαίνει ἕως εἰς τὴν στράταν τοῦ θώτη, καὶ τὰ δύο μέρη βουνὰ, καὶ μέσα ἡ στράτα τοῦ πηγαδίου, ὅσος τόπος ἐστί, λαχνοὶ δύο εἰς μουφτὴν ἐφέντην, καὶ ἀχμὲτ ἄγα λιουτουφήν:

ΟΔ'. Ἀπὸ τὴν στράταν τοῦ Θώτη τὸ καρύδι, ἕως εἰς τὸ κιάφα σπιθάρι, καὶ τὰ δύο μέρη βουνὰ λαχνοὶ δύο εἰς μεημὲτ ἀγᾶ, καὶ εἰς στειραγγήν:

ΟΕ'. Κιουκιουμπή: Ὁλόγυρα βουνὰ, καὶ στὴ μέση στράτα τοῦ Θώτη, καὶ ἀκουμπᾶ εἰς τὸ σύνορον τοῦ Λογοθέτη, λαχνοὶ δύο, καὶ νὰ πέρνῃ καὶ ἕνα λαχίδι ἀπὸ τὸ χωράφι τοῦ γιώργη, σχοινία ἓξ εἰς τὴν μπόταν, νὰ τυράζουν ἀνατολικὰ καὶ δυτικὰ, ὅσος τόπος ἐστι, εἰς Λογοθέτην καὶ μουλᾶ μουσταφᾶν:

ΟΣΤ'. Λαμπρικά[1]: ἀπὸ τὰ ἀμπέλια καὶ ἐπάνω ἴσια, μὲ τὴν μάνδραν τοῦ Πολίτη[2] καὶ τὰ δύο μέρη βουνά, λαχίδια ἕξ:

Κοντὰ εἰς τὰ ἀμπέλια Ἀχμὲτ-ἄγας Λιουτουφὴς	σχοιν.	7
μουφτὴ ἐφέντης....................	»	7
σιὸρ Λογοθέτης....................	»	8
μεημὲτ ἄγα....................	»	9
μουλᾶ μουσταφᾶς....................	»	11
Στειραγγής....................	»	15

ΟΖ'. Ἀπὸ τὴν μάνδραν τοῦ Πετράκη, καὶ ἄντικρυς τὰ καλύβια, καὶ κάτω κατὰ τὸ Βασίλη, καὶ Κουλουμάκη, καὶ μακελάρη, ὅσα εὑρίσκονται μέσα εἰς αὐτὰ ἕως εἰς τὰ βουνά, ὅσα ἐστίν, λαχνοὶ τρεῖς, εἰς ἀχμὲτ-ἄγα, καὶ στειραγγὴ καὶ Λογοθέτην:

ΟΗ'. *Πούσι κάλπ:* καὶ πηγαίνουν ἕως εἰς τὸ Ροδίκη, καὶ ἕως τὴν

---

[1] Ὁ ἀρχαῖος Δῆμος «Λάμπτραι καθύπερθεν», περὶ οὗ παρακατιόντες πλείονα εἰπεῖν μέλλομεν.

[2] Πετράκη, κατὰ τὸ ἕτερον τῶν χειρογράφων, ὅπερ καὶ γνησιώτερον, ὡς ἀποδείκνυται ἐκ τοῦ ΟΖ' ὅπου μάνδρα Πετράκη ἐπαναλαμβάνεται.

σκάλλαν, καὶ ἕως εἰς τὸ σπιθάρι «*μπήμ*», καὶ ἡ ῥαχοῦλες, καὶ κτυποῦν εἰς τὰ ἀμπέλια, ὅσα ἐστί, λαχνοὶ τρεῖς, εἰς μεημὲτ ἀγα εἰς μουφτὴ ἐφέντην καὶ μουλᾶ μουσταφᾶν.

Τέλος τῆς μοιρασίας τοῦ Κουρσαλᾶ:

Τῇ 13 μαρτίου 1793· ἀντόνιος ἀιφόρις γράφω. [1]

Σημειόνομεν τὰ μοιράδια, ὁποῦ μοιράζουν τὰ χωράφια τοῦ Κουρσαλᾶ [2].

Εἰς τὴν πλατεῖαν στράταν, πλησίον τῶν λοπεσιώτων, ἀπὸ τὸ ῥιπάκη ᾽στοῦ μουφτὴ ἐφέντη τὸ λαχίδι ἴσια ἐκεῖ· λέγω διὰ τὸ μοιράδιον Ἀχμὲτ ἀγᾶ λιουτουφῆ, εὐθὺς εἰς τὴν στράταν τοῦ αὐτοῦ λιουτουφῆ· σχοινία ἕξ.

Παρακάτω εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, εἰς τὴν μέσην τῶν συντρόφων, καὶ τὰ λαχίδια πλησίον, τὸ ἓν μέρος μουλᾶ μουσταφᾶς, τὸ ἄλλο μέρος Μελὲκ ἐφέντης, καὶ τὸ λαχίδι τοῦ λιουτουφῆ σχοιν. 15:

Πάλιν εἰς αὐτὸν τὸν τόπον ἕτερον λαχίδι, τὸ πρῶτον, πάλι τοῦ Ἀχμὲτ ἀγᾶ λιουτουφῆ, πλησίον τοῦ λαχιδίου του, ὁ μουφτὴ ἐφέντης, τὸ ἄλλο λογοθέτης: σχοιν. 15.

---

[1] Τὸ τελευταῖον ὄνομα, γεγραμμένον ἄλλῃ μελάνῃ καὶ ἄλλῳ χαρακτῆρι γραφῆς τῆς τοῦ κειμένου, ὑποδεικνύει ἕτερόν τινα εἶναι τὸν τοῦ κειμένου ἀντιγραφέα, ὅπερ εὑρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ κ. Ἀναγνώστου Κόλια Πρίφτη ἔστι δὲ συγκεχυμένον καὶ ἄτακτον καὶ ἐλλειπές. Τὸ δὲ πρῶτον χειρόγραφον, ἐξ οὗ ἀντεγράφη τὸ ἀνωτέρω, ἶνε ἀρχαιότερον εἰς ἀρχαῖον χάρτην γεγραμμένον σχήματος παραλληλογράμμου μακρουλοῦ, ἐν πολλοῖς τεμαχίοις νῦν σχεδὸν κινδυνεύοντος νὰ καταντήσῃ, διὰ τὴν χρῆσιν τὴν ἀνέκαθεν αὐτοῦ εἰς πᾶσαν λύσιν κτηματικῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῶν κατοίκων, ὡς κώδικος παρ' αὐτῶν θεωρουμένου κτηματικοῦ καὶ σήμερον ἤδη, διότι εὐκρινῶς διὰ τοῦ ἀριθμητικοῦ τῶν ἀρχαίων ἀλφαβητικοῦ συστήματος διαχωρίζει τὰς μοιρασίας ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν καταφαίνεται.

[2] Ἡ σημείωσις τῶν μοιραδίων αὕτη ἐλήφθη ἐξ ἑτέρου φύλλου, χειρογράφου ἀπολεσθέντος, εὑρισκομένου δὲ παρὰ τῷ κ. Ἀναγνώστῃ Μερκούρῃ Ἱεροψάλτῃ, ὡς καὶ ἡ σημείωσις τῶν ὁρίων τῆς Κορωπίου περιφερείας ἐν γένει. Παρατηροῦμεν δὲ ὅτι καὶ ἐν τῷ διασωθέντι τούτῳ μοναδικῷ φύλλῳ ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα «Κουρσαλᾶ», Κορωπὴ δ' οὔ· ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ δήμου ἐπὶ Καποδιστρίου ἦν «Δῆμος Ἀραφῆνος», ὡς διάφορα ἔγγραφα, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐκδεδομένα, καὶ ἐν τῇ νῦν Κορωπῇ παρὰ διαφόροις ἰδιώταις διατηρούμενα, κατάδηλον τοῦτο ποιοῦσι. Μετὰ ταῦτα δὲ οἱ ἡμέτεροι Ἀρχαιολόγοι ἀταλαιπώρως τῆς ἀληθείας ὅλως ἐχόμενοι μετωνόμασαν «Δῆμον Κρωπείας» παρασυρθέντες ὑπὸ τοῦ νεωτάτου ὀνόματος «Κορωπή»—ὅπερ γελοῖον—καὶ τὴν προσοχὴν μηδόλως ἐπιστήσαντες εἰς τὸ Β'. Βιβλ. Θουκυδ. 19, ἔνθα ἀδαμάντινος ἡ λύσις πρόκειται τοῦ ζητήματος.

Πάλιν εἰς αὐτὸν τὸν τόπον ἕτερον λαχίδι εἰς τά........ τοῦ Ἀχμὲτ ἀγᾶ λιουτουφῆ πάλι σχοιν. 15.

Πάλιν εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, ὁποῦ τελειόνουν τὰ μερτικὰ, τελειώνει τὸ ἕτερον λαχίδι τὸ πλησίον, τὸ ἓν μέρος τὸ ρέμα, τὸ ἄλλο Ἀχμὲτ ἀγας στειραγγής· σχ. 15.

Εἰς τὴ Σταμάτα, οἱ Μαρκοπουλαῖοι καὶ ἡ ράχη, .. νοτινὰ τὸ βουνὸν τὸ Στρογγύλι εἰς τὴν μέσην, λαχίδι τοῦ λιουτουφῆ: σχοιν. 26.—πλησίον μουλᾶ μουσταφᾶς, τὸ ἄλλο μουφτὴ ἐφέντης.

Ἀπὸ τὸ Στρογγύλι τὸ μπογάζι ἴσια μὲ τὸ πεζούλι νὰ γένῃ μερτικὰ πέντε· εἶναι σχοινία 90: νὰ τὰ μοιράσουν ἴσια ὅλοι. Καὶ ἀπὸ τὸ πεζούλι τὸ τέταρτον λαχίδι, τοῦ Ἀχμὲτ ἀγα λιουτουφῆ σχοιν. 18· πλησίον του μουλᾶ μουσταφᾶς, τὸ ἄλλο στειραγγής.

Φανερόνομεν τὰ σύνορα τοῦ Κοροπί, ὅσον τόπον ὁρίζει. Πρῶτον ἀρχινοῦμεν εἰς τὴν θάλασσαν κάτω εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον, καὶ πιάνει τὸ ρεῦμα ρεῦμα ἀνατολ. καὶ κτυπάει εἰς Κόντρα κούκα κατὰ πῶς τρέχουν τὰ νερὰ, καὶ εἰς τὴν κιάφαν τοῦ πρόη λιόπεσι [1] καὶ κτυπάει εἰς Προφάρτα καὶ εἰς τὸ λῃοτρίβι καὶ εἰς τὸ Σπιθάρι, καὶ πιάνει τὸ Στρογγύλι κατὰ πῶς τρέχουν τὰ νερα, καὶ πιάνει τὴ ράχη ραχη, καὶ κτυπάει εἰς τὴν μεγάλη δομοσιά τῆς Κερατέας καὶ εἰς τὸ σπιθάρι καὶ πηγαίνει εἰς τὸ πεζούλι τοῦ λύκο-Τούμπανο Ἀνατολ. ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν δύο στρέμματα. Ἀνατολ. καὶ πηγαίνει εἰς τὴν στράτα τοῦ Μαρκοπούλου, καὶ πιάνει Ἀνατολ. εἰς τὸ ρεῦμα, καὶ κτυπάει εἰς τὴν ἁγίαν Θεοτόκον βαραμπᾶ. Δυτικὰ με τὸ ρεῦμα ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ἐκκλησίας Μοναστήρι Μεντέλη, Δυτικὰ Σπυριδονίτης, καὶ κτυπάει εἰς τὸ σύνορο τοῦ λιόπεσι καὶ πιάνει τὸ ρεῦμα ρεῦμα, καὶ κτυπάει εἰς τὴν ἐκκλησίαν κούκα, καὶ κτυπάει εἰς τὴν μεγάλην στράτα τοῦ Μαρκοπούλου, καὶ πηγαίνει εἰς τὴν μάνδραν τοῦ Λαμπρανοῦ, καὶ κτυπάει εἰς τὴν Ντράσιζαν, καὶ εἰς τὴν μεγάλην Ξυλοκερατέαν, καὶ πηγαίνει εἰς τὸ μεγάλο ρεῦμα τοῦ Τρελοῦ, τὸ ἓν μέρος Καρελᾶ καὶ λιόπεσι καὶ Νοτινὰ Κοροπί, καὶ κτυπάει εἰς τὸ λούτζα τοῦ Τρελοῦ, καὶ πιάνει τὴν ράχη ράχη καὶ κτυπάει εἰς τὸν Κόκ-

---

[1] Ἐκ τούτου μανθάνομεν τὸ πρῶτον ὅτι ὑπῆρχε πρῴην Λιόπεσι ἐπὶ τῆς Κιάφας ἀλβανισὶ=λόφου πρὸς τὴν παραλίαν κειμένου· ἐξ αὐτοῦ δέ, ἐν ἐποχῇ ἀγνώστῳ, μετῴκησαν οἱ κάτοικοι εἰς Λιόπεσι ἀποδόντες καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου· τὸ νῦν ἴσως ἐν τῇ ἐποχῇ τῶν φουστῶν ἐγένετο τοῦτο, ὅτε οἱ κάτοικοι τῶν παραλίων ἐξηναγκάζοντο πρὸς ἀποφυγὴν τῶν δεινῶν τῆς δῃώσεως νὰ ἀποσύρωνται εἰς μεσογειότερα μέρη, πολλάκις χρημνώδη καὶ δύσβατα, ἔνθα εὕρισκον σωτηρίαν.

κινον βράχον καὶ πηγαίνει εἰς τὴν Τρύπηαν Σπηλαίαν κατὰ πῶς τρέχουν τὰ νερὰ, τὸ Μαυροβούνι, καὶ πηγαίνει εἰς τὸ Κιάφα—Δρὺ καὶ πηγαίνει εἰς τὸν Ῥαψανᾶ εἰς τὸ Κιάφα. Νοτινὰ Πετράκη Μοναστήρ' καὶ πιάνει τὸ ῥεῦμα ῥεῦμα ἕως εἰς τὴν στράταν τῆς Ἔλυμπος καὶ εἰς τοῦ Κίτζι καὶ τὸ Τέφλι καὶ κτυπάει εἰς τὴν θάλασσαν:

Καρᾶ καὶ Τράχωνες.

Μάστρικο—εἰς τὸ Ζυγό, καὶ εἰς τὸ βαθὺ χύρωμα.—Νοτινὰ καὶ πιάνει τὸ Ζυγὸ καὶ πηγαίνει εἰς τὸ παλαιὸ μονοπάτι, καὶ κτυπάει εἰς τὸ Κιάφα—Ντράσα, καὶ εἰς τὸ μικρὸ βράχο—ἀπὸ τὸν βράχο καὶ εἰς τὸ Σπιθάρι—Νοτινὰ εἶναι τρία πεῦκα, εἰς τὸ μεσανὸ πεῦκο, καὶ πιάνει τὸ Ζυγό, καὶ κτυπάει εἰς τὴν κοπρισιὰ τοῦ Μωραΐτη· ἡ κοπρισιὰ δὲ ἀνήκει εἰς τὸ Κοροπὶ—Δυτικὰ πιάνει τὸ Ζυγό, καὶ κτυπάει εἰς τὴν σπηλαίαν τοῦ Μήτρου—μάρα· ἡ δὲ σπηλαία ἀνήκει εἰς τὸ σύνορο τῆς Κυρᾶς[1]· ἡ δὲ Ἀνατολικὴ εἶναι ἡ κοπρισιὰ τοῦ Μωραΐτη, τὸ ἕτερον ἀνήκει εἰς τὸ Κορωπί, εἰς τὴν Μέσην πιάνει τὸ Ζυγό, καὶ κτυπάει εἰς τὸ σύνορον τῆς Βάρης[2].

---

[1] Ποία ἡ Κυρὰ αὕτη; ἐγὼ τοὐλάχιστον ἀγνοῶ.

[2] Εἰς τὴν περιγραφὴν ταύτην τῶν γενικῶν συνόρων ἀναφέρεται τὸ ὄνομα Κοροπὴ κατὰ πρῶτον: ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι τὸ φύλλον τὸ περιέχον τὴν περιγραφὴν ταύτην ἴνε ἀντίγραφον τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν τὸ ὄνομα Κουρσαλᾶς οὐχ ὑπῆρχε πλέον εἰς χρῆσιν: ἤτοι μετὰ τὴν γ'. δεκαετηρίδα τοῦ παρόντος αἰῶνος, ὅτε ἐξενίκησεν ἤδη τὸ ὄνομα Κοροπὴ ἀναμφιρρήστως.

Ἀλλὰ πῶς καὶ πόθεν προῆλθε τὸ ὄνομα Κοροπή;

Τοῦτο ἐξεταστέον ὅσον τὸ δυνατὸν καὶ ὅσον αἱ σημεριναὶ ἐπιστημονικαὶ ἔρευναι ἐπιτρέπουσι.

Διάφοροι γνῶμαι περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου ὑπάρχουσι, ὧν καὶ μέχρι τοῦ γελοίου τινὲς ἐξικνοῦνται· διὸ καὶ παραλείπομεν αὐτὰς ἐνταῦθα. Ἀλλ' ὁ θέλων χάριν περιεργείας, καὶ ταύτας ἰδεῖν ἐπίτω τὸ τοῦ Σουρμελῆ περὶ ἀρχαίων Δήμων Ἀττικῆς πόνημα· (ἀπὸ σελ. 62—68 ἔκδ. Β'. ἐν Ἀθήναις. τῷ 1862.), ὡς καὶ τὸ «Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα κλπ· τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως (ἔκδ. Β'. ἐν Ἀθήναις· 1853. σελ. 262 κεξ.) Ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ Σουρμελῆς σοβαρώτερον ἐξετάζων τὰ περὶ τοῦ ὀνόματος Κοροπῆς λέγει τάδε· «Πόθεν λοιπὸν ἔλαβε τὸ ὄνομα ἡ Κοροπή; ἤθελεν ἐρωτήσῃ τις. Τοῦτο εἶναι μὲν σκοτεινὸν, ὁμολογοῦμεν, θέλομεν ὅμως πλησιάσει εἰς τὴν ἀνεύρεσίν του. Ὄπισθεν τοῦ Ὑμηττοῦ ὑπάρχει ὄρος ὄχι μικρὸν καὶ ἐπὶ πολὺ ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς Ἀνατολ. πλευρᾶς τοῦ Ὑμηττοῦ, καὶ λῆγον πέραν τῆς Κοροπῆς. Τὸ ὄρος τοῦτο ἐκαλεῖτο Κεκρόπιον, ὅπερ τινές, ἐν οἷς καὶ ὁ ἡμέτερος Γεωγράφος Μελέτιος, ἀποδίδουσι συνώνυμον τοῦ Ὑμηττοῦ. Ἐκ τοῦ ὄρους λοιπὸν τούτου ἐκλήθη τὸ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Α΄. Περὶ Λαμπτρέων (Λαμπρικῶν νῦν).

Τὰ Λαμπρικά εἰσιν αἱ Λάμπτραι τῶν ἀρχαίων, δῆμος τῆς Μεσογείου Ἀττικῆς οὕτω καλούμενος, ὡς γνωστόν· ἦν δὲ διῃρημένος εἰς δύο, «*Λάμπτραι ὑπένερθεν, καὶ Λάμπτραι καθύπερθεν*». Τὰ νῦν Λαμπρικά εἰσιν αἱ *καθύπερθεν* τῶν ἀρχαίων· τῶν δὲ ὑπένερθεν κατὰ τὴν παραλίαν ἀγνοεῖται ἡ θέσις. Κατ' εἰκασίαν τινὲς ὁρίζουσι θέσιν τινά· ἀλλ' ἐμοὶ ἀρέσκει ἡ ἀκρίβεια καὶ ἡ πραγματικότης, καὶ διὰ τοῦτο ὅσον τὸ δυνατὸν ἀπέχω τῶν εἰκασιῶν· ὁ Σουρμελῆς λέγει ὅτι αἱ ὑπένερθεν εὑρίσκοντο εἰς θέσιν «*Λουμπαρδᾶ*». Περὶ τούτου οὐδένα λόγον ποιοῦμαι, καθόσον

πρῶτον ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος κώμη Κεκροπία, καὶ εἶτα Κοροπή, ὡς κειμένη ὑπὸ τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ. κλ. 'Αλλ' ἐνταῦθα πολὺ ἀξιόλογα δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ Ἰταλικὴ παροιμία se non é vero, é ben trovato.» Ὁ Σουρμελῆς εἶχε τὴν καλὴν διάθεσιν νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἐστερεῖτο τῶν στοιχείων, δι' ὧν τις δύναται εὐθὺ πρὸς αὐτὴν βαδίζειν. Καὶ ἐν πρώτοις ὅλως ἠγνόει τὸ ἀνωτέρω Κτηματολόγιον, ἔνθα ῥητῶς τὸ ὄνομα Κουρσαλᾶς ἀναγράφεται, οὐδ' ἠρεύνησεν ἐπιτοπίως τὰ περὶ τούτου· διότι τὰ τοιαῦτα ζητήματα λύονται δι' ἐπιτοπίων ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, ἐξ ὧν καὶ δι' ὧν ἡ καλλίμορφος ἀλήθεια ἀναλάμπει ἐν τῷ ὁρίζοντι τοῦ πνευματικοῦ κόσμου.

Ἄρδην ἀνατρέπεται ἡ εἰκασία αὕτη τοῦ Σουρμελῆ οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ Κτηματολογίου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς παραδόσεως τῶν κατοίκων, καθ' ἣν οἱ Κοροπιῶται μετῴκησαν ἐκ Γέρακος εἰς τὴν ἐνταῦθα καλουμένην τότε κώμην Κουρσαλᾶ, ἐγκαταλιπόντες τὴν ἐν Γέρακι θέσιν «Κοροπὴν» καλουμένην, ἐξ ἧς καὶ τὸ ὄνομα μετηνέχθη εἰς Κουρσαλᾶ, καὶ οὕτως ἐπ' αὐτοῦ ἐπιβληθὲν ἐξενίκησε τὸ ὄνομα Κοροπή. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀλήθεια.

'Αλλὰ διὰ τίνα λόγον μετηνάστευσαν ἐκ τῆς ἐν Γέρακι Κοροπῆς εἰς Κουρσαλᾶ οἱ Κοροπιῶται;

Ἡ παράδοσις παριστᾷ ὅτι οἱ καλόγηροι τῆς Μονῆς Πεντέλης παρέπεισαν τοὺς ἐν Γέρακι Κοροπιώτας νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν κώμην αὐτῶν, Κοροπήν, καὶ νὰ ἀποκατασταθῶσιν εἰς Κουρσαλᾶ διὰ λόγους, οὓς διὰ μακρῶν ἐξέθετο ὁ φίλος, κ. Θεμιστοκλῆς Πολυχράτης ἐν διατριβῇ, καταχωρισθείσῃ ἐν τῷ ἀξιολόγῳ Περιοδικῷ «Ἑβδομάδι.» (Ἀριθ. 35 ἔτος Δ΄.) καὶ τὸ δεύτερον ἐν Παρνασσῷ (σελ. 210 κεξῆς. Τόμ. ΙΒ΄, τεῦχ. ε΄. ἔτ. 1889.).

Οὐκ ὀλίγον δ' ἐνισχύουσι τὴν παράδοσιν ταύτην καὶ τὰ Ἀπομνημονεύματα Κυρίλλου Δέγλερη Ἡγουμένου Πεντέλης, παρ' οἷς συνῳδὰ τῇ παραδόσει ἀναγράφονται τάδε. «Ἐπὶ τέλους κατέφυγεν ὁ κτήτωρ εἰς τὴν θέσιν, ὅπου ὑπάρχει νῦν ἡ Μονή· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ θέσις αὕτη ἦτο κτῆμα τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Κορωπή, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἐκεῖ τὰ θερινὰ αὐτῶν ποιμνιοστάσια, καὶ ἐπειδὴ ἡ θέσις αὕτη τῷ ἤρεσε διὰ νὰ οἰκοδομήσῃ καὶ ἀποκατασταθῇ, ἔπεισε τοὺς εὐσε-

οὐδεμίαν ἐπιτόπιον ἔρευναν ἐποιησάμην. Μόνον δὲ τῶν καθύπερθεν τὴν ἐξέτασιν καὶ ἔρευναν ἐν αὐταῖς ἐπεχείρησα· διότι ἡ θέσις αὐτῶν ἐξηκριβωμένη ἐστὶ καὶ οὕτω δύναταί τις νὰ ἐργασθῇ ἐπὶ θετικῶν πραγμάτων. Ἀλλὰ πῶς καὶ πόθεν ἡ θετικότης αὕτη προέρχεται;

α'. Ὅτι εἰς τὰ στόματα τοῦ λαοῦ διεσώθη τὸ ἀρχαῖον ὄνομα «*Λάμπτραι*» ἐν τῇ μικρᾷ παραλλαγῇ τοῦ τύπου (formæ) τοῦ ὀνόματος ὑπὸ τὸν τύπον «*Λαμπρικά*»· ἀλλὰ τοιαῦται μικραὶ παραλλαγαὶ ἀπαντῶσι καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀρχαίοις. Ἰδοὺ ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ ὀνόματι ἀπαντῶσιν αἱ παραλλαγαὶ Λαμπρά, Λάμπτραι κατὰ τὰς ἐπιγραφάς, Λαμπτρεὺς κατὰ Παυσανίαν λέγοντα τάδε· «Κραναὸν δὲ τὸν βασιλεύσαντα Ἀθη»ναίων ὅτι μὲν ἐξέβαλεν Ἀμφικτύων κηδεστὴν ὄντα, ἔτι πρότερον εἴ»ρηταί μοι· φυγόντα δὲ αὐτὸν σὺν τοῖς στασιώταις *ἐς τὸν δῆμον τὸν*

»θεῖς Κοροπιώτας καὶ τῷ ἔδωκαν τὸν τόπον αὐτόν, εἰς ἀνταλλαγὴν δὲ τοῖς ἠ»γόρασεν ἄλλον τόπον πλησίον τοῦ χωρίου των, «Λαμπρικά» ὀνομαζόμενον.» (ἴδε Μνημ. Ἱστορ. Ἀθηνῶν ὑπὸ Δ. Καμπούρογλου τόμ. Α'. τεῦχ. θ'. σελ. 390).

Ἐν τούτοις παρατηροῦμεν ὅτι ἡ βάσις τῆς παραδόσεως ἴνε ἀληθής· διότι φαίνεται σύμφωνος τοῖς ἀπομνημονεύμασι τοῦ Δέγλερη, καὶ οὕτω προῆλθε τὸ ὄνομα Κορωπή, ἧς οἱ κάτοικοι μετηνάστευσαν ἐκ Γέρακος, καθ' ἣν ἐποχὴν ᾠκοδομήθη τὸ Μοναστήριον τῆς Πεντέλης, εἰς μέρος, κατεχόμενον ὑπὸ τῶν Κοροπιωτῶν τοῦ Γέρακος καὶ οὐχὶ τῶν τοῦ Κουρσαλᾶ. Ὅτι τὰ Λαμπρικὰ ἀγορασθέντα ἐδόθησαν τοῖς Κοροπιώταις εἰς ἀντάλλαγμα, κατὰ Δέγλερην, διότι ἦσαν πλησίον τοῦ χωρίου των, τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Δέγλερης ἠγνόει τὸ Κτηματολόγιον, περὶ οὗ ἀνωτέρω, ἠγνόει ὅτι ἐν τοῖς ναοῖς ἦν ἐγκεχαραγμένον τὸ ὄνομα Κουρσαλᾶς καὶ ἐπὶ τέλους ὅτι οὐδεμίαν περὶ τούτου ἐξέτασιν ἐποιήσατο, ἀλλ' ἁπλῶς ἀνέγραψε τὰ τῆς παραδόσεως, συγχίσας μάλιστα ἐκ τῆς ἀγνοίας ταύτης τὴν ἐν Γέρακι Κοροπὴν τῇ μεταγενεστέρᾳ σημερινῇ.

Τῶν Λαμπρικῶν μνεία γίνεται καὶ ἐν τῷ Κτηματολογίῳ (ἴδε ος'. - οζ'. - οη'. σελ. 15.) ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ὅτι ἦν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Κουρσαλαίων ἀνέκαθεν: τουτέστιν ἀπὸ τοῦ ις' αἰῶνος, καθ' ὃν ἐκτίσθη ἡ Μονὴ τῆς Πεντέλης, καί, ὡς ἔοικεν, ἔκτοτε διετέλουν ἔρημα κατοίκων· ὑπῆρχε δ' ἐν αὐτοῖς Μονὴ ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος, ἧς ὁ ναὸς καὶ σήμερον διασώζεται· γίνεται δὲ πανήγυρις κατ' ἔτος τὴν «Πεντηκοστήν», καθ' ἣν οἱ Κοροπιῶται ἐπιστρέφοντες ἐκεῖθεν πρὸς τὴν κωμόπολιν αὐτῶν ἁμιλλῶνται ἄλλοι μὲν τοῖς ἵπποις, ἄλλοι δὲ τοῖς ἡμιόνοις καὶ οἱ πλεῖστοι τοῖς πολυπληθέσιν ὀχήμασι (κάρροις) προσπαθοῦντες τίς δρόμῳ νὰ ὑπερτερήσῃ τοῦ ἄλλου· ὡραῖον τὸ θέαμα· διὸ καὶ ἐξέρχονται οἱ Κοροπιῶται πανδημεὶ εἰς τὴν θέαν ταύτην διαιρούμενοι εἰς δύο στίχους, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς πλατείας ὁδοῦ τῆς διασχιζούσης τὴν κωμόπολιν ἱσταμένους. Κατὰ τὴν νεωτέραν ἀπογραφὴν ἡ Κοροπὴ περιέχει 3,000 χιλ. κατοίκων Ἀλβανῶν τὴν καταγωγήν, περὶ ἧς κατωτέρω ὁ λόγος.

Σ. Ε. Καθ' ἡμᾶς, ὡς ἐν προηγουμένῃ σημειώσει ἐξετέθη, (σελ. 110) τὸ τελευταῖον τοῦτο: «Ἀλβανῶν τὴν καταγωγήν», δὲν εἶναι ἀκριβές.

»*Λαμπτρέα* ἀποθανεῖν τε αὐτοῦ καὶ ταφῆναί φασι καὶ ἔστι καὶ ἐς ἐμὲ »ἐν τοῖς Λαμπτρεῦσι Κραναοῦ μνῆμα». (Παυσαν. Ἀττικ. βιβλ. Α', σελ. 71, Τόμ. Α'. ἔκδ. Λειψ. Τέουμπνερ 1853).

β'. Ὅτι εἰς Λαμπρικὰ ἀπαντῶσιν ἐρείπια ἀρχαίων οἰκοδομῶν, ἀνάγλυφα καὶ ἐπιγραφαί. Καὶ ταύτας μὲν ἐξέδωκεν ὁ Πολυκράτης ἐν Παρνασσῷ (Τόμ. ιβ', Τεῦχ. ε', σελ. 206—207)· ἓν δὲ τῶν ἀναγλύφων μικρόν, ἐμφαῖνον τὸν Ἡρακλέα μετὰ λέοντος παλαίοντα, μετήνεγκεν ὁ κ. Πολυκράτης εἰς τὸ Κεντρικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν, ἔνθα εὑρίσκεται ἀριστερὰ τῷ εἰσιόντι ὑπ' ἀριθ. 42.

γ'. Ὅτι εἰς θέσιν καλουμένην Ἀλβανιστὶ «*γκοὺρ τὲ κούλτουρα*», ἤτοι «*κεχωσμένοι λίθοι*» εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν, εὑρέθησαν πλεῖσται στῆλαι σὺν ὡραίοις ἀναγλύφοις μετ' ἐπιγραφῶν, ἴκριον, σύνηθες ἐπιτύμβιον ἐπὶ ἐπισήμων τάφων, παριστῶν ἐν ἀναγλύφῳ ἀρχαίαν τριήρη, ἰχθὺς καὶ κύων Μολοσσὸς καί τινα ἄλλα εἰς διαφόρους οἰκίας Κοροπιωτῶν εὑρισκόμενα, παρερριμμένα μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἀνωτέρω θέσεως μεταφορὰν αὐτῶν, ὡς ποταπὰ πράγματα. Ἡ θέσις τῶν κεχωσμένων λίθων ἴνε κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὰ Λαμπρικὰ κατ' εὐθεῖαν ἐκ τῶν κάτωθεν τῆς πεδιάδος· ὠνομάσθη δὲ οὕτως· διότι τὰ χώματα ἐπισωρευόμενα ἐπ' αὐτῶν εἰς τὸ διάστημα τόσων αἰώνων ἐπέχωσαν αὐτὰ καὶ κατεκάλυψαν, ἕως οὗ πρό τινος ἡ ἀξίνη τοῦ γεωργοῦ ἐπανέδειξεν εἰς τὸ φῶς. Ἐκ τῶν μνείων τούτων ὁδηγούμενος φρονῶ, ὅτι ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἦν ὁ τάφος τοῦ Κραναοῦ· εὑρίσκεται δὲ ὀλίγον μακρὰν τῶν Λαμπρικῶν, ἀλλὰ γνωστόν ἐστιν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἔξωθεν τῶν πόλεων καὶ μακρὰν αὐτῶν ἔθαπτον τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.

δ'. Ὅτι ὁ δῆμος Λαμπτρεὺς καὶ ἐπὶ Παυσανίου διεσώζετο, ἀλλὰ μικρὸς τὸν πληθυσμὸν βεβαίως, ὡς αὐτὸς οὗτος μαρτυρεῖ ἐν τοῖσδε «Δῆμοι δὲ *οἱ μικροὶ* τῆς Ἀττικῆς, ὡς ἔτυχεν ἕκαστος οἰκισθείς, τάδε ἐς »μνήμην παρείχοντο.» (Παυσαν. ἔνθ' ἀνωτέρω). Καὶ βεβαίως ἐν τῇ Β'. Μ.Χ. ἑκατονταετηρίδι, καθ' ἣν ἤκμασεν ὁ Παυσανίας, οἱ Δῆμοι τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ρωμαίων πρὸς τὴν παρακμὴν ἔτεινον, ἕως ἐπὶ Βυζαντινῶν κατήντησαν μικραὶ κῶμαι, ἐξ ὧν αἱ μὲν διεσώζοντο, ἄλλαι δὲ κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν διαφόρων βαρβάρων ἐπιδρομέων· ὡς ἐκ τῶν διαφόρων ἐν Λαμπρικοῖς ναῶν, ὧν ὑπερέχει ὁ τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ νῦν διατηρούμενος, καὶ ἔκ τινων ἄλλων ἐρειπίων Βυζαντινῆς ἐποχῆς δύναταί τις νὰ παραδεχθῇ ὅτι καὶ ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ ἔρημος κατοίκων οὐχ ὑπῆρχεν ὁ Λαμπτρεύς, μάλιστα ἂν λάβῃ ὑπ' ὄψιν ἐπιγραφήν τινα βυζαντινὴν ἐπὶ λίθου εἰς τὸ προαύλιον τῆς ἁγίας Τριάδος εὑρισκομένου· ταύτην ὅμως δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀναγνώσω διὰ τὸ ἐφθαρμένον τῶν γραμ-

μάτων, ἅπερ ὁ χρόνος σχεδὸν ἐξηλλοίωσε μόλις διακρινόμενα. Ἀλλ' ἦλθε καὶ τούτου ἡ σειρὰ καὶ κατεστράφη· ἀλλὰ πότε; κατὰ ποῖον αἰῶνα; καὶ ὑπὸ τίνος βαρβάρου ἔθνους; εἰς ταύτας τὰς ἐρωτήσεις οὐδεμία ἀπάντησις δύναται νὰ δοθῇ πρός γε τὸ παρόν. — Σήμερον δὲ ἶνε κτῆμα τῶν Κοροπιωτῶν, ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω. — Τὸ πάλαι δὲ αἱ Λάμπτραι φυλῆς Ἐρεχθηίδος ἦσαν παραφυάδες.

Β'. Περὶ Φιλιατῶν καὶ τοῦ Κάστρου αὐτῶν.

Πρὸς τὸ ΒΔ τῆς Κοροπῆς καὶ μίαν ὥραν σχεδὸν μακρὰν αὐτῆς εὑρίσκονται τὰ ἐρείπια τῆς βυζαντινῆς κωμοπόλεως «*Φιλιάτι*» εἰς ὡραίαν ἐπίπεδον κοιλάδα, ἧς ἄνωθεν ἐπὶ λόφου ἀρκετὰ ὑψηλοῦ ἦν ἡ ἀκρόπολις αὐτοῦ ἢ τὸ Κάστρον, ὡς ἐλέγοντο ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν τὰ τοιαῦτα. Σώζονται δὲ νῦν τὰ ἐρείπια αὐτοῦ καθ' ὅλην τὴν περιφέρειαν τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, μόνον εἰς δύο μέρη ἶνε κατερριμμένα ἕως τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, διότι τὰ δύο ταῦτα μέρη χρησιμεύουσιν ὡς διάδρομοι τῶν ἐντεῦθεν τοῦ λόφου πρὸς τὴν ὄπισθεν κοιλάδα διὰ τὸ συντομώτερον διαβαινόντων ἀντὶ νὰ περιστρέφωνται περὶ αὐτόν. Περίεργον δὲ ὅτι οὐδεὶς τῶν περιηγητῶν Εὐρωπαίων, καθόσον ἐγὼ γινώσκω, γράφει τι περὶ αὐτοῦ, οὐδ' ἐκ τῶν ἡμετέρων οὐδεὶς ἐπεσκέψατο αὐτό, ὥστε πρῶτος ἤδη κάμνω τοῦτο γνωστὸν εἰς τὸν λόγιον κόσμον.

Ὅτι δὲ εἰς τὸ Φιλιάτι ὑπῆρχεν ἀρχαία Ἑλληνικὴ πόλις, ἧς τὸ ὄνομα διατελεῖ πρὸς τὸ παρὸν ἄγνωστον, ἐκ πολλῶν δύναταί τις νὰ παραδεχθῇ τεκμηρίων, καὶ ὅτι ταύτης ἐξερημωθείσης ἐπῆλθον εἰς μεταγενεστέρας ἐποχὰς οἱ Ἀλβανοὶ καὶ κατῴκησαν ἐν αὐτῇ ἐπὶ βυζαντινῶν ἔτι χρόνων ἐπιδόντες αὐτῇ καὶ τὸ ὄνομα «*Φιλιάτι*», καὶ τοῦτο ἀναμφισβήτητον, ὡς θέλομεν ἰδεῖν ἐφεξῆς. Καὶ τεκμήρια μὲν τῆς ἐνταῦθα ὑπάρξεως ἀρχαίας Ἑλληνικῆς πόλεως εἰσι τὰ διασωζόμενα ἐρείπια ἀρχαίων οἰκοδομῶν, ἀνάγλυφα καὶ ἐπιγραφαί. Καὶ ταύτας μὲν ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Πολυκράτης· μίαν δὲ τῶν σπουδαιοτέρων ἐξέδωκεν ὁ μὲν Βοίκχιος ἐν τῷ Corpus inscrip. Graecarum ὑπ' ἀριθ. 773· ὁ δὲ Σ. Κουμανούδης ἐν τῇ Συλλογῇ αὐτοῦ τῶν Ἀττικῶν ἐπιγραφῶν ὑπ' ἀριθ' 1177. Τὰ δ' ἀνάγλυφα ἐντετειχισμένα ἐν τοῖς νῦν ἔτι διασωζομένοις εἰσὶ ναοῖς, ὡς καὶ τινες ἐπιγραφαὶ βυζαντιναί, ὧν τὸ περιεχόμενον ἐκ τῶν Ἐκκλ. βιβλίων, ὡς π.χ. προσέλθετε πρὸς τὸν Θεὸν καὶ φωτίσθητε καὶ ἄλλαι παρόμοιοι, αἵτινες ὅμως ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἡ κωμόπολις «*Φιλιάτι*», καὶ ἐπὶ βυζαντινῶν συνετηρεῖτο ἐν καλῇ καταστάσει ἴσως· ὅτι δ' ἐθεωρεῖτο σπουδαία ἡ θέσις αὐτῆς: ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ φρουρίου,

ὅπερ οὐ μόνον τῶν παρ' αὐτῷ ὡραίων κοιλάδων ἐδέσποζεν, ἀλλὰ καὶ τῆς πεδιάδος ἁπάσης, ὡς καὶ τῆς ὁδοῦ, ἥτις ὑπ' αὐτὸ ἄγουσα πρὸς τὸ ὄρος καὶ ἴσως πρὸς τὸ διάσελον, ὅπερ σχηματίζεται μεταξὺ τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ ὀνομάζεται Ῥαψανᾶς κατέρχεται, εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ τῶν ὀρέων· ἡ ὁδὸς αὐτὴ κατεστραμμένη ἤδη καὶ ἀπόκρημνος ἀποβᾶσα, ἔστιν ἄχρηστος παρὰ τῷ κοινῷ, ἐν ᾧ δι' αὐτῆς ἡ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν συγκοινωνία πρὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου Λαυρίου ἦν ταχυτέρα. Ἀλλ' αἱ ἀρχαῖαι ὁδοὶ τῶν μεσογείων τῆς Ἀττικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διατελοῦσιν ἄγνωστοι κατ' ἀκρίβειαν· οὐδ' ἐξηρευνήθησαν δεόντως. Ὅσα δὲ περὶ αὐτῶν λέγονται καὶ γράφονται ὑπὸ διαφόρων, στηρίζονται ἐπὶ πιθανοτήτων ποικίλων τὴν διατύπωσιν, ἐξ ὧν ὅμως οὐδὲν τὸ θετικὸν καὶ ἀκριβὲς τῇ ἐπιστήμῃ παρέχεται συνῳδὰ τῇ στάσει τῶν σημερινῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν. Ὅταν διαφωτισθῶσιν ἀκριβῶς τὰ περὶ τῶν ὁδῶν, τότε καὶ τὰ περὶ τῶν μεσογείων Δήμων τῆς Ἀττικῆς ἔσονται φωτεινότερα καὶ συνεπῶς ἀκριβέστερα, ὡς π. χ. ἐὰν ἀκριβῶς διηρευνᾶτο καὶ προσδιωρίζετο ἡ ὁδὸς ἡ πρὸς τὰς Ἀχαρνὰς ἄγουσα διὰ τῆς ἀρχαίας Κρωπειᾶς καὶ παρὰ τὸ Αἰγάλεων ὄρος, ὡς περιγράφει αὐτὴν ὁ Θουκυδίδης (Βιβλ. Β'.19.), βεβαίως οἱ ἡμέτεροι Ἀρχαιολόγοι οὐδέποτε τῇ σημερινῇ Κοροπῇ καὶ κατ' οὐδένα λόγον ἤθελον ἀποδώσει τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ Δήμου Κρωπειᾶς, ἀλλ' ἤθελον σπεύσει νὰ ἐπανορθώσωσι τὰς τοιαύτας παραπλανήσεις, αἷς ὑπόκειται δυστυχῶς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ὅσῳ καὶ ἂν ὑποτεθῇ τοῦτο ἀνεπτυγμένον καὶ ἐξῳκειωμένον ταῖς ἐπιστημονικαῖς ἐρεύναις. Ἀλλ' ἀρκεῖ τὸ παράδειγμα τοῦτο.

Πότε ἐκτίσθη τὸ φρούριον τοῦτο; οὐδὲν δυνάμεθα εἰπεῖν, καθόσον οὐδεμία εἴδησις περὶ αὐτοῦ, οὐδεμία παράδοσις διεσώθη μέχρις ἡμῶν· μόνον εἰς τὰ στόματα τοῦ λαοῦ τὸ ὄνομα «*Κάστρο*» διετηρήθη· οἷον, *πᾶμε σ'τὸ κάστρο*, ἤμουνα σ' τὸ «*κάστρο*» καὶ τὰ ὅμοια. Ὡς ἐκ τοῦ τρόπου ὅμως τῆς κατασκευῆς τοῦ τείχους καὶ τοῦ ὅλου σχεδίου τοῦ φρουρίου, δύναταί τις κατὰ προσέγγισιν νὰ παραδεχθῇ, ὅτι ἀνηγέρθη κατὰ τοὺς τελευταίους βυζαντινοὺς χρόνους πρὸ τῆς κατακτήσεως τῶν Τούρκων καὶ ἴσως πρὸς ἀπόκρουσιν ἐπιδρομῆς βαρβάρων ἐκ τῶν παραλίων πρὸς τὰ μεσόγεια ἐφορμώντων. Σώζονται δ' ἔτι καὶ δύο πύργοι περιέργου κατασκευῆς κάτωθεν τοῦ Κάστρου καὶ ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως, ἐξ ὧν ὁ μὲν κεῖται ἐν τῇ θέσει «*Φουβάγια*» παρὰ τὴν ἄμπελον τοῦ παππᾶ Νικολάου ἐκ Κοροπῆς· διότι καὶ ἅπασα ἡ περιφέρεια τοῦ «*Φιλιάτι*» διατελεῖ ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Κοροπιωτῶν· ὁ δέ, ἔν τινι ὑψώματι τοῦ ἐρήμου ἤδη χωρίου· εὑρίσκετο δὲ καὶ τρίτος, ἀλλ' οὐ-

τος κατέπεσεν, ἄγνωστον πότε, καὶ ἤδη τὰ ἐρείπια αὐτοῦ φαίνονται.

Πόθεν ὠνομάσθη Φιλιάτι καὶ ὑπὸ τίνων; καὶ τί σημαίνει τὸ ὄνομα τοῦτο; μήπως ἴνε Ἀλβανικόν;

Οὐδόλως Ἀλβανικὸν τὸ ὄνομα τοῦτο τυγχάνει, καί τοι ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν δοθέν· καθότι οἱ Ἀλβανοὶ οὗτοι ἐκ τῆς ἐν Ἠπείρῳ ἐπαρχίας «*Φιλιάτι*» τῆς Θεσπρωτίας (νῦν Τζαμουριᾶς) ἦλθον καὶ κατῴκησαν ἐνταῦθα, καὶ οὕτως ἔδωκαν καὶ τὸ τῆς πατρίδος αὐτῶν ὄνομα, καθὼς καὶ τὸ *Λιόπεσι* κλ. Παράγεται δὲ παρὰ τῷ λατινικῷ «*filius*», ὅπερ ἐν τῷ Μεσαιῶνι κατήντησεν ἐπώνυμον οἰκογενειακὸν παρ' Ἕλλησι καὶ νῦν διατηρούμενον παρά τισιν οἰκογενείαις ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐν τῇ ἐμῇ πατρίδι, Δροβιανῇ, τῆς ἐπαρχίας Δρυϊνουπόλεως. Οἰκογένεια λοιπὸν ἰσχυρὰ φέρουσα αὐτὸ τὸ ἐπώνυμον «*Φιλιάταις*» κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, καὶ ἔχουσα ὡς τιμάριον αὐτῆς τὴν ἐν τῇ Ἠπείρῳ ἐπαρχίαν ταύτην ἐπωνόμασεν ἐξ ἑαυτῆς *Φιλιάτι*, ὡς εἴθιστο τότε καὶ ὕστερον παρ' Ὀθωμανοῖς. Ὁ Καθηγητὴς τοῦ ἡμετέρου Ἐθνικοῦ Πανεπιστημείου κ. Σεμιτέλος λέγει περὶ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος τάδε· «οὐ πόῤῥω δὲ τούτων πρὸς » ἄρκτον κεῖται ἡ νῦν πόλις Φιλιᾶται, ὅπερ ὄνομα ἐκεῖθεν δοκεῖ ὑπολεί» πεσθαι, ὡς ἐκ Βουθρωτοῦ Βουθρίντον οὐ πόρρω κείμενον, καὶ ἴσως ἐκ » τοῦ ἀρχαίου Ἰλίου (Ἐθν. Ἰλιᾶται καὶ μετὰ τοῦ διγάμματος Fιλιᾶ» ται) γενέσθαι, ἅ μοι δοκεῖ πιθανὰ μόνον, οὐδ' ἂν διϊσχυρισαίμην.» (Σεμιτ. Ἠπειρωτ. σελ. 32: ἔκδ. βερολ. 1854.). ὁ δὲ πολὺς Leake ἁπλῶς μνείαν ποιεῖται τοῦ ὀνόματος Φιλιᾶται, καὶ φαίνεται συσχετίζων αὐτὸ μετὰ τοῦ παναρχαίου Φιλαίδαι (α)· ἀλλ' οὐδεμία σχέσις μεταξὺ Φιλιατῶν τοῦ Μεσαιῶνος καὶ τῶν παναρχαίων Φιλαϊδῶν ὑπάρχει. Πόσον καὶ τὰ μέγιστα τῶν πνευμάτων ἀπαντῶνται ἐνίοτε!

Περὶ τῆς ἑρμηνείας καὶ ἐρεύνης τῶν τοιούτων ὀνομάτων καὶ τῆς ἐν Ἀττικῇ καὶ ἄλλαις χώραις τῆς Ἑλλάδος καθόδου τῶν Ἀλβανῶν ἐξ Ἠπείρου καὶ ἄλλων Ἑλληνικῶν χωρῶν μετ' ἀπαραμίλλου χάριτος κα γλαφυρότητος ἐπραγματεύσατο ὁ κ. Δημ. Καμπούρογλους ἐν τῇ «Ἑβδομάδι» ἄλλοτε (ἔπιθ. Ἑβδομ. Περίοδ. Β΄. ἔτ. Δ΄. Παράρτ. Ἀριθ.ὶ 38. 17 8βρ. 1887. — καὶ Ἀριθ. 48 τοῦ αὐτοῦ Περιοδ. 31 8βρ. 1887. σελ. 6 — 7.). Ἐν ταῖς πραγματείαις ταύταις ὁ κ. Καμπούρογλους μετὰ

(α) Λὴκ Γερμαν. μεταφρ. σελ. 234: ἔκδ. Διδότου ἀρχαίων Σχολίων εἰ Ἀριστοφ. Ὄρνιθ. στίχ. 873. ἔνθα ἀναφέρεται «Φιλαίδαι δὲ τὴν Βραυρωνίαν » Ἄρτεμιν καλοῦσι κλ.» ἀλλ' ἡ θεὰ αὕτη εἶχε διάφορα ὀνόματα παρὰ διαφόροις Δήμοις τῆς Ἀττικῆς, ὡς Ἀμαρυσία, Κολαινὶς περὶ ὧν ἔπιθι Παυσαν. Ἀττ. ἔνθ. ἀνωτ.

κριτικῆς ὀξυδερκείας ἴσης τῷ ἐς ἀεὶ ταῖς χάρισιν κηλουμένῳ καλάμῳ αὐτοῦ ἅπτεται τῶν μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς μεσαιωνολογικῆς ἡμῶν Ἐθνικῆς Ἱστορίας καὶ τοῦ ἐθνικοῦ βίου σχόντων ἐθνῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐξ Ἠπείρου καὶ τῆς κυρίως Ἀλβανίας ἐξορμησάντων καὶ ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς χώραις φιλίως ἀποκατασταθέντων Ἀλβανῶν.

Καὶ ταῦτα πρὸς τὸ παρὸν περὶ τῆς Ἀλβανικῆς καταγωγῆς τῶν ὀνομάτων ἐν Ἀττικῇ· περὶ δὲ τῆς ἐν αὐτῇ καθόδου τῶν Ἀλβανῶν ἄλλοτε ἴσως καὶ ἀλλαχοῦ θέλομεν πραγματευθῆ ἐν ἐκτάσει.

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Καὶ περὶ μὲν τῶν Λαμπρικῶν, ὁ κατὰ τὸ 1675—76 τὴν Ἑλλάδα περιηγησάμενος I. Σπὸν λέγει τάδε·

XCIV. Λαμπρὰ καθύπερθεν.

Lampra superieure de la tribu Erechtheide, s' appelle encore «*Palaeo-Lamprica.*» Ἡ τελευταία αὕτη ἐπωνυμία ἡ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σπὸν ἔτι διατηρουμένη, λύει λαμπρῶς τὸ ζήτημα τῶν Λαμπτρέων· σαφεστέρα λύσις ταύτης δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Ἐκ ταύτης δυνάμεθα νὰ προβῶμεν καὶ εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς κατὰ τὴν παραλίαν ὑπάρξεως τῶν «*καθυπένερθεν*» Λαμπτρέων, ἀλλ' οὐχὶ μεταξὺ Σουνίου καὶ Φαλήρου, ὡς λέγει ὁ Σπόν, ἀλλὰ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν πρὸς τὰ κάτω· ἤτοι κατὰ τὴν Ἀνατ. παραλίαν τῶν καθ'ὕπερθεν Λαμπτρέων· ἐν τῷ Λουμπαρδᾷ, ὡς λέγει ὁ Σουρμελῆς, ἢ ἀλλαχοῦ που τοῦτο δι' ἐπιτοπίων ἐρευνῶν δύναται εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ὁρισθῇ ἐπακριβῶς. Λαμπρικάς τινας ἐπιγραφὰς ἐδημοσίευσε καὶ ὁ Σπόν. (σελ.152—53.τόμ.Γ'. Voyage d' Italie, de Dalmatie, de Grece, et du Levant, fait en 1675—76 par Jacob Spon. et. et.)

Περὶ δὲ Πηλέκων : CXXIX. Πήλεκες. (σελ.184 ἔνθ. ἀνωτ.)

Pilekes, de la tribu Antiochide. Ταῦτα καὶ οὐδὲν πλέον ὁ Σπὸν προστίθησιν· ἀλλ' ἀρκοῦσιν ἴσως ὅπως προαγάγωσι τὴν ἔρευναν πρὸς ἀνέρευσιν αὐτῶν διὰ τῆς ἐν τῷ Κτηματολογίῳ ὑπ' ἀριθ. Ο'. ἀπαντώσης κατ' ἀναγραμματισμὸν ὀνομασίας «*Πέλκηδες*» (ἴδε σελ. 112).

Εἰς τὰς σημειώσεις ἡμῶν ἐλέγομεν (ἴδε σελ. 116), ὅτι ποία ἡ Κυρὰ αὕτη ; ἀγνοοῦμεν· ἀλλ' ὁ Σπὸν προάγει τὴν ἔρευναν λέγων

«à Athénes,

proche l' Eglise d' «Agia Kyra·» εὑρίσκετο ἡ ἐπιγραφὴ ἥδε· Ἑστία καὶ Ἀπόλλωνι κτλ. κτλ. (σελ. 206. τόμ. Γ'. voyag et. et.) Ἡ ἁγία Κυρὰ λοιπὸν αὕτη εἶχε κτήματά τινα ἐπὶ τῶν

συνόρων, καὶ διὰ τοῦτο ἀναφέρονται ἐν τῷ χειρογράφῳ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τάδε· «ἡ δὲ Σπηλαία ἀνήκει εἰς *τὸ σύνορον τῆς Κυρᾶς*. (ἴδε σελ. 116), τὰ αὐτὰ δυναμεθα εἰπεῖν καὶ περὶ τῆς μάντρας Λαμπρανοῦ, καὶ περὶ τοῦ Κιάφα—Δρύ.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ Λαμπρανοῦ ἐπληροφορήθημεν παρὰ τοῦ καλοῦ φίλου, κ: Κ. Πάππα——Σιδέρη, ἰατροῦ ἐν Κοροπῇ, ὅτι ἀνέκαθεν ἡ γενεὰ αὐτοῦ πολυπληθὴς οὖσα, ἐλέγετο Λαμπρανοῦ. Ἐκ τῆς παλαιᾶς δὲ μορφώσεως τοῦ ὀνόματος τούτου δύναταί τις νὰ παραδεχθῇ ὅτι ἡ γενεὰ αὕτη εἷλκε τὴν καταγωγὴν ἐκ τῶν Λαμπρῶν (Λαμπρικῶν νῦν· διὸ καὶ Λαμπρανοὶ ἐκλήθησαν ὡς καταγόμενοι ἀπὸ «*Λαμπρά*», ὡς Ἀφρικανὸς ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς, Ἀσιανὸς ἀπὸ τῆς Ἀσίας, κτλ.). Γνωστὸν δὲ ὅτι ἐν τοῖς Μεσαιωνικοῖς χρόνοις ἐν τοῖς μεσογείοις τῆς Ἀττικῆς διὰ τὴν ἔλλειψιν συχνῆς συγκοινωνίας μετὰ τῶν Ἀθηνῶν, οἱ ὀλίγοι μείναντες κάτοικοι ἠναγκάζοντο νὰ συγχωνευθῶσι τοῖς φίλοις ἐπήλυσιν, οἵτινες πολυπληθέστεροι ὄντες καὶ τὰ αὐτὰ σχεδὸν ἤθη καὶ ἔθιμα ἔχοντες τοῖς ἰθαγενέσιν εὐκόλως τὸν φυσικὸν νόμον τῆς ἀφομοιώσεως ἐπέβαλλον αὐτοῖς. Αἱ δ' Ἀθῆναι διὰ τὸν λόγον τοῦτον μικρὰν ἐπίδρασιν ἠδύναντο τότε νὰ ἐξασκήσωσιν ἐπ' αὐτῶν, καίτοι ἑστία ἐθνισμοῦ καὶ ἐθνικοῦ βίου διατελοῦσαι.

Περὶ δὲ τοῦ Κιάφα-Δρύ: δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν—πρός γε τὸ παρόν, ἕως οὗ ἄλλα σαφέστερα ὁ καιρὸς ἡμῖν παράσχῃ:—ὅ,τι ὁ Σπὸν λέγει. XXXVII. Δρυμός.
»Meursius n' a point parlè de ce peuple. (;). c'étoit une ville entre »la Beoce et l' Attique dit Harpocration: à quoi il ajoûte qu' Ari»stote en met une de ce nom dans la Beoce et l'autre dans l'Atti»que. Hesychius place aussi Drymus dans l'Attique: Δρυμὸς καὶ »χωρίον τῆς Ἀττικῆς καὶ φρούριον. drymus, dit il, est un terroir d' »Attique et une forteresse.» (σελ. 113. τόμ. Γ'. Σπὸν vogage κλ.).

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον βαίνοντες εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας καὶ ἐπαρκούμενοι προσωρινῶς εἰς τὰ εὑρεθέντα, ἢ νομιζόμενα τοιαῦτα, δὲν ἴν' ἀμφιβολία ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ θέλομεν ἀνασκαλίσει τὰ πάντα καὶ θέλομεν πολλὰ τῶν πρότερον κακῶς ἐχόντων ἐπανορθώσειν, καὶ εὐπρόσωποι εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον ἐμφανιζόμενοι θέλομεν λάβει τὴν ἀνήκουσαν ἡμῖν θέσιν μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν.

ΑΘ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ, Σχολάρχης
ὁ ἐξ Ἠπείρου

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΙΩΑΚΕΙΜ ΤΟΥ ΠΑΝΥ

[Εὐχαρίστως δημοσιεύομεν τὴν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐλλογιμωτάτου ὁμογενοῦς κ. Γ. Γ. Μαζαράκη συγγραφεῖσαν ἐμβριθεστάτην ταύτην μελέτην, ἀποσταλεῖσαν ὑμῖν πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ κ. συγγραφέως, δημοσιευθεῖσαν δὲ καὶ ἔν τινι τῶν ἐγκρίτων φύλλων Ἀλεξανδρείας].

Ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ ἀοιδίμου τούτου Πατριάρχου ἄρχεται νέα περίοδος διὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἰδίᾳ δὲ διὰ τοὺς τρεῖς Πατριαρχικοὺς Θρόνους τῆς Ἀνατολῆς, ἐποχή, ἣν οὐχὶ ἀτόπως ἤθελε καλέσει τις τῆς ἀναγεννήσεως, διότι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἤρξατο νὰ συνέρχηται εἰς ἑαυτὴν ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐκ τοῦ ἐπενεχθέντος αὐτῇ διὰ τῆς καταλύσεως τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας φοβεροῦ τραύματος, ὅπερ θανατηφόρον ἐξελήφθη ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, σπευσάσης διὰ τοῦτο νὰ περισυλλέξῃ τὰ καταλειφθέντα λείψανα καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν μετὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς ἐπιδιωχθέντα σκοπόν, τοῦ νὰ ὑπαγάγῃ δῆλον ὅτι ἅπαντα τὸν χριστιανικὸν κόσμον ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἀξιοῦντος ὅτι εἶναι διάδοχος τοῦ Πέτρου καὶ Ἐπίτροπος τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ γῆς, Πάπα Ρώμης. Καὶ ἀληθῶς τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς εὑρίσκοντο, τῶν μὲν πρώτων μετὰ τὴν ἅλωσιν Πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πλὴν τῶν ἀοιδίμων Γενναδίου, Ἰσιδώρου, Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως, Μαξίμου, Νήφωνος, Ἰωακεὶμ τοῦ ἀπὸ Δράμας καὶ Παχωμίου τοῦ ἀπὸ Ζυχνῶν, ἢ ἀνικάνων ἀναδειχθέντων διὰ τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἀποστολήν, ἢ διεφθαρμένων καὶ σιμωνιακῶν, τῆς σιμωνίας, λυπηρὸν εἰπεῖν, εἰσαχθείσης ἀπὸ τοῦ ἕκτου μετὰ τὴν ἅλωσιν Πατριάρχου, τοῦ Τραπεζουντίου Συμεών, τῶν δὲ πολιτικῶν ἡμῶν ἀνδρῶν καταχρωμένων τῆς παρὰ τοῖς κρατοῦσιν ἰσχύος των, ὅπως ἐξευτελίζωσι τὴν πατριαρχικὴν ἀξίαν, ὁσάκις οἱ Πατριάρχαι εἴτε δὲν καθίσταντο τυφλοὶ τῶν παθῶν των θεράποντες, ὡς ἐπὶ Ἰωάσαφ ἔπραξεν ὁ Πρωτοβεστιάριος Τραπεζοῦντος, εἴτε δὲν ἱκανοποίουν τὰς χρηματικὰς ἀξιώσεις των, ὡς ἐγένετο ἐπὶ Νήφωνος ὑπὸ τοῦ ἀρνησιθρήσκου Ἀμυρούτζη. Ἡ ἐποχὴ τῆς ἐπανορθώσεως καὶ

διευθετήσεως τῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους ἄρχεται, ἀφ' ἧς ὁ Ἱερεμίας ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τὸν θρόνον τοῦ Ἀθανασίου ἐκόσμει ὁ μακάριος Ἰωκεὶμ, συντελεσάντων εἰς τοῦτο οὐκ ὀλίγον τῶν γεγονότων· διότι διὰ μὲν τῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν κατακτήσεως τῆς Συρίας καὶ Αἰγύπτου (1517) οἱ ἐν ταῖς δύο ταύταις χώραις Πατριαρχικοὶ Θρόνοι ἀπήλαυσαν τῶν προνομίων, ἅτινα ὁ τῆς Πόλεως κατακτητὴς ἐπεδαψίλευσε Γενναδίῳ τῷ Σχολαρίῳ καὶ τοῖς διαδόχοις του, οἱ δὲ ἐπ' αὐτῶν ἀνερχόμενοι ἐπροστατεύοντό πως κατὰ τῶν πολυειδῶν καταπιέσεων τῶν τοπαρχῶν ὑπὸ τῶν χορηγουμένων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως βερατίων, διὰ δὲ τῆς ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου ἐμφανίσεως Μαρτίνου τοῦ Λουθήρου (1515) ἠναγκάσθη ἡ προσοχὴ τῶν Παπῶν τῆς Ρώμης νὰ στραφῇ πρὸς τὴν Δύσιν καὶ νὰ καταλίπῃ ἐπί τινα χρόνον ἀνενόχλητον τὴν Ἀνατολήν, καὶ διὰ τῆς ἀνόδου εἰς τὸν θρόνον τῆς Ρωσσίας κατὰ τὸ 1505 τοῦ υἱοῦ Ἰωάννου τοῦ Βασιλειοβίτση καὶ τῆς Σοφίας, θυγατρὸς τοῦ ποτὲ Δεσπότου τῆς Πελοποννήσου Θωμᾶ καὶ ἀδελφῆς τοῦ Αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ἀναδειχθέντος κραταιοῦ τῆς Ὀρθοδοξίας ὑπερμάχου, ἐνεκαινίσθησαν αἱ μεταξὺ τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους καὶ πάντων τῶν ὡς μητέρα ἀναγνωριζόντων τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν λαῶν καὶ τοῦ Ἔθνους τῶν Ρώσσων ἀδελφικαὶ σχέσεις, αἵτινες συνετέλεσαν εἴς τε τὴν διάσωσιν τῆς Ὀρθοδοξίας ἀπὸ τῶν πλανῶν τῆς Δύσεως καὶ εἰς τὴν βαθμιαίαν ἀπελευθέρωσιν τῶν εἰς αὐτὴν ἐμμεινάντων. Εἰς τὴν πρὸς τὰ βελτίω τροπὴν τῶν πραγμάτων συνετέλεσαν οὐχ ἧττον καὶ οἱ ἀοίδιμοι τοῦ Ἀθανασίου διάδοχοι, ὧν τὰς βιογραφίας, τῇ βάσει ἐπισήμων ἐγγράφων, ἀνελάβομεν νὰ συντάξωμεν, οἱ μὲν Ἰωακεὶμ καὶ Σίλβεστρος διὰ τῆς ἁγιότητος καὶ τοῦ ζήλου αὐτῶν, οἱ δὲ Μελέτιος, Κύριλλος, Γεράσιμος καὶ Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος διὰ τῆς παιδείας καὶ τοῦ ἀσβέστου κατὰ τῶν δυτικῶν καινοτομιῶν μίσους αὐτῶν καὶ οἱ λοιποὶ ἄλλως. Ὁ μελετήσας καλῶς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν κατὰ τοὺς δύο τούτους αἰῶνας ΙϚ'. καὶ ΙΖ'. δὲν δύναται νὰ μὴ ὁμολογήσῃ, ὅτι οἱ ταπεινοὶ ποιμένες εὐαρίθμων Ὀρθοδόξων οἰκογενειῶν διεσκορπισμένων ἀνὰ τὸ Δέλτα τῆς Αἰγύπτου, οἱ ἐν παντοίαις στερήσεσι καὶ κακουχίαις βιοῦντες καὶ πολλάκις τὸν ἔσχατον κίνδυνον διατρέχοντες, συνετέλεσαν ἐν τοῖς πρώτοις εἰς τὴν διάσωσιν τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως, τῆς ἀγκύρας ταύτης τῆς σωτηρίας ἁπάντων τῶν Ἀνατολικῶν Ἐθνῶν, ἰδίᾳ δὲ τοῦ ἡμετέρου, ὅπερ ὑπεβλέπετο διὰ τὴν προτέραν εὔκλειαν καὶ ἰσχύν.

Περὶ τοῦ Ἰωακεὶμ ὁ μὲν ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Εὐστρατίου Ἀργέντου ἐκπονηθεὶς κατάλογος τῆς διαδοχῆς τῶν Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας τῷ

αψλη'. ἀρκεῖται εἰς τὸ ν' ἀναφέρῃ: «Ἰωακείμ, ὁ ἐπὶ ἁγιότητι εὐφημούμενος τῷ ἔτει αφπϛ'ῳ. Ἔτη οη! ἔζησεν ἔτη ριϛ'· Ἐπὶ τούτου οἱ Ὀθωμανοὶ ἐκυρίευσαν τὴν Αἴγυπτον τῷ ἔτει αφιϛ ῳ.» Ὁ δὲ ἐξ ἀρχαιοτέρου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιγραφεὶς ἐπὶ Κυπριανοῦ τῷ αψοη'. λέγει μόνον περὶ αὐτοῦ: «ξγ'. Ἰωακεὶμ ὁ Πάνυ ὁ καὶ ἐπὶ ἁγιότητι εὐφημούμενος αυπϛ'. ἔτη πατριαχεύσας ὀγδοήκοντα»· καὶ τέλος ὁ ἐπὶ τῆς πατριαρχίας Ἱεροθέου τοῦ ά. συνταχθεὶς (1825—1845) καὶ ὡς ἐπίσημος θεωρούμενος, ἐν ἐκτάσει πως πραγματεύεται περὶ αὐτοῦ λέγων: «Ἰωακεὶμ ὁ Πάνυ τῷ 1487 ἔτει. Ὁ ἀοίδιμος οὗτος περικλεὴς ἐγένετο ἐπὶ ἁγιότητι βίου καὶ θαύμασι, ναὶ μὲν καὶ ἐπὶ μακροβιότητι. Πρὸς δὲ ἔνδειξιν αὐτὸς τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας κατὰ τῶν ἰσχυόντων τότε παρὰ τοῖς δυνάσταις τῆς Αἰγύπτου Σερκασίοις Ἑβραίων καὶ διαβαλλόντων τὸν τρισόλβιον, ποτήριον τοῦ θανατηφόρου, κατ' ἐπιταγὴν κερασθέν, ὑπ' ὄψιν πάντων ἀπτοήτως πέπωκεν, τῷ τιμίῳ σταυρῷ πεποιθότως τοῦτο πρότερον ἐπισφραγισάμενος, μηδὲν τὸ σύνολον ἐκ τοῦ φαρμάκου παθών· τὸ δὲ θαυμασιώτερον, ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ κατ' ἔτος ἀπέρρεεν ἰκμὰς ὡς λεπτοῦ ἱδρῶτος, ὡς παρὰ τοῦ ὑπουργοῦντος αὐτῷ καὶ διαδεχθέντος τὸν ἱερώτατον ἄνδρα Σιλβέστρου τὸ θαῦμα ἐκδίδοται. Τούτου δὲ τοῦ ὁμολογητοῦ, τοῦ ἐπ' αὐτῷ πληρωθέντος τῆς ἐπαγγελίας (sic) τοῦ Κυρίου «ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει καὶ μείζονα τούτων ποιήσει», καὶ τὸ «κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψῃ», τῇ ἱερᾷ εἰώθασιν ὑπ' εὐλαβείας οἱ μετ' αὐτὸν τοῦ θρόνου διάδοχοι ἐγκοσμῆσθαι μήτρᾳ, γενόμενοι Ἀλεξανδρείας Πατριάρχαι καὶ τὸ πρῶτον λειτουργήσουσιν. Ἡ δὲ τιμία αὐτοῦ κάρα τοῖς ἱεροῖς κειμηλίοις ἐντίμως ἐκεῖσε ταμιεύεται. Ζήσαντα δὲ τὸν ἀοίδιμον ἔτη μὲν 116 ποιμάναντα δὲ ἔτη ἑβδομήκοντα πρὸς τοῖς ὀκτὼ καὶ πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντα, ψηφίζεται ὁ τούτου μαθητὴς Σίλβεστρος». Εὐτυχῶς ἔκ τινος χειρογράφου τῆς Πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης φέροντος τὰ σημεῖα 119. ΠϚ'.412 [1], περιέχοντος σὺν ἄλλοις ἀφήγησιν τῶν ἀποδιδομένων

---

[1] 119—Πϛ'. — 412. Περιεχόμενα. — ά. Γερασίμου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας (1688—1710) ἐναντίων ἐκείνων, ὁποῦ ψευδοφρόνως λέγουσι πῶς τὰ ἅγια μυστήρια τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τελειώνονται εἰς τὰ Κύρια (κὰ) λόγια. Ἀπόδειξις ἀληθὴς πῶς τελειώνονται εἰς τὸ «ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον» καὶ «τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ», ὅτε τὸ Πανάγιον Πνεῦμα τελειουργεῖ. Οἱ Παρασάμιοι δι' ἐπιστολῆς αὐτῶν ἀραβικῆς ἐζήτησαν τὴν ἀληθῆ ταύτην ἀπόδειξιν. Ἀρχ. Τίμιοι ἄρχοντες, οἱ παροικοῦντες ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τριπόλεως τῆς Συρίας τῆς εἰς τὸ κοινότερον Παρασάμη λεγομένης κτλ.— β'. Ἱστορία, ἣν ἔχουσιν οἱ

τῷ Ἰωακεὶμ Θαυμάτων, μεταγλωτισθεῖσαν ἐκ τῆς ἀραβικῆς κατὰ τὸ ἔτος 1688, πληροφορούμεθα, ὅτι ὁ ἀοίδιμος οὗτος Πατριάρχης ἦτο Ἀθηναῖος, ἐξ εὐγενῶν γονέων καὶ ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ἐτῶν τριά·

Ἰουδαῖοι ἐν τῷ ἱερῷ αὐτῶν κώδικι τῷ ὄντι ἐν τῇ Τιβεριάδι, ἱστορεῖται δὲ καὶ ὑπὸ Σουΐδα ἐν τῷ Ι στοιχείῳ καὶ μαρτυρεῖ εἶναι τὸν Χριστὸν υἱὸν Θεοῦ. Ἀρχ. Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν. Ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως Ἰουστινιανοῦ γέγονεν ἄνθρωπός τις ἀρχηγὸς τῶν Ἰουδαίων, Θεοδόσιος ὄνομα αὐτῷ, ὅς πλείστοις τῶν χριστιανῶν γνωστὸς ὑπῆρχε κλ,—γ'. Ἐπιστολή, ἣν ἔστειλε Πιλάτιος ὁΠόντιος πρὸς βασιλέα Τιβέριον .—δ'. Ἀντίγραμμα Καίσαρος πρὸς ΠόντιονΠιλᾶτον κλ.—ε'. Αἰνίγματα πάνυ ὡραῖα, ποιηθέντα ὑπὸ τοῦ μακαριοτάτου Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κυρίου κυρίου Γερασίμου. Ἐγραφη ὑπὸ χειρὸς Μιχαὴλ υἱοῦ Ἰωάννου ἐκ νήσου Πάτμου κλ. ἔτος 1707. ς'· Ἡ περὶ Ἰωακεὶμ διήγησις·—ζ'. Τὸ ἑπόμενον ποίημα Γενναδίου ἱερομονάχου καὶ καθηγουμένου τῆς μονῆς τοῦ Ὁσίου καὶ Θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Σάββα τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας :

Ἄναρχος Θεὸς καταβέβηκεν καὶ ἐν τῇ Παρθένῳ κατῴκησεν.
Βασιλεὺς τῶν ὅλων καὶ Κύριος ἦλθε τὸν Ἀδὰμ ἀναπλάσασθαι.
Γηγενεῖς σκιρτᾶτε καὶ χαίρετε, Τάξεις τῶν Ἀγγέλων εὐφραίνεσθε.
Δεῦτε ἐν σπηλαίῳ θεάσασθε κείμενον ἐν φάτνῃ τὸν Κύριον.
Ἐξ Ἀνατολῶν Μάγοι ἔρχονται, δῶρα προσκομίζοντες ἄξια.
Ζητοῦν προσκυνῆσαι τὸν Κύριον, τὸν ἐν τῷ σπηλαίῳ τεκτόμενον.
Ἤνεγκεν ἀστὴρ μάγους ὁδηγῶν, ἄνω τοῦ σπηλαίου ἐκόμισεν.
Θεὸς Βασιλεὺς προαιώνιος, τέκεται ἐκ κόρης Θεόπαιδος.
Ἰδοὺ καὶ Ἡρώδης, ὡς ἔμαθεν, ὅλος ἐξεπλάγη ὁ δείλαιος.
Κράζει καὶ βοᾷ πρὸς τοὺς λειτουργούς· ἀκριβολογήσατε σήμερον.
Λέγετε, σοφοὶ καὶ διδάσκαλοι, ἄρα ποῦ γεννᾶται ὁ Κύριος;
Μέγα καὶ φρικτὸν τὸ τεράστιον, ὁ ἐν οὐρανοῖς ἐξεδήμησεν.
Νύκτα Ἰωσὴφ ῥῆμα ἤκουσεν. Ἄγγελος Κυρίου ἐλάλησεν.
Ξένον καὶ παράδοξον ἄκουσμα καὶ ἡ συγκατάβασις ἄρρητος.
Ὁ μακροθυμήσας καὶ εὔσπλαγχνος, πάντα ὑπομένων τὰ πταίσματα.
Πάλαι οὐρανοὶ ἠνεῴχθησαν, Ἄγγελοι αὐτὸν ἀνυμνήτωσαν.
Ῥήτορες ἐλθόντες προσέπεσον βασιλέα μέγα καὶ ἔνδοξον.
Σήμερον τὰ πάντα εὐφραίνονται καὶ σὺν τοῖς ἀγγέλοις ἀγάλλονται.
Τάγματα ἀγγέλων ἐξέστησαν ἐπὶ τὸ παράδοξον θέαμα.
Ὕμνους καὶ δεήσεις ἀνέμελπον τῷ πάντων δεσπότῃ καὶ ἄνακτι.
Φῶς ἐν τῷ σπηλαίῳ ἀνέτειλε καὶ ἐν τῇ Παρθένῳ κατῴκησεν.
Χάρις τοῖς ἀνθρώποις ἐπέλαμψε καὶ τοῖς ἐν τῇ σκότει ἐπέφανεν.
Ψάλλοντες Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν ἱερεῖς, λαός τε καὶ ἄρχοντες.
Ὦ Παρθενομήτωρ καὶ Δέσποινα, πρέσβευε ἀπαύστως ὃν ἔτεκες,
Ἵνα σώσῃ κόσμον, ὃν ἔπλασεν.

Ὁ Γράψας Γεννάδιος ἱερομόναχος καὶ καθηγούμενος τῆς μονῆς τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου Πατρός ἡμῶν Σάββα κλ·

Σημ· Συνταγμάτιον Γερασίμου Πατριάχου Ἀλεξανδρείας Κρητὸς ἀπὸ χωρίον ὀνόματι Σκυλοῦς, πλησίον τοῦ μεγάλου Κάστρου.

κοντα ὀκτὼ, ἀνὴρ ἱεροπρεπὴς καὶ σεβάσμιος. Προκειμένου νὰ διασαφηνίσωμεν ἱστορικὰ γεγονότα καὶ νὰ ἐξαλείψωμεν πλάνην, ἐκ τῆς πολυκαιρίας ριζωθεῖσαν, καλὸν θεωροῦμεν νὰ δημοσιεύσωμεν ἐκ τῆς ἄνω ἀφηγήσεως τὰ κυριώτερα.

«Ἡ παροῦσα διήγησις ἐστὶ περὶ τοῦ θαύματος, ὅπερ ἐγένετο εἰς τὴν Αἴγυπτον, διὰ τὸ ὄρος ὁποῦ ἦλθε διὰ προσευχῆς τοῦ τότε Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Ἰωακεὶμ καὶ διὰ τὸ φαρμάκι, ὁποῦ ἔπιεν καὶ ὑπὲρ ἑνὸς Μοναχοῦ, τοῦ ποτὲ Τσαγγάρη. Ἡ ὁποία διήγησις ἔστωντας καὶ νὰ μὴν εὑρίσκετον εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶτταν, διὰ τὸν πολὺν καιρὸν, κάποιος χριστιανὸς εὑρίσκοντας την ἀραβικὸν βιβλίον, ζήλῳ θείῳ κινηθεὶς, τὴν ἐματογλώττησεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον. Καὶ ὅποιος λοιπὸν τὴν ἀναγνώσῃ μὲ εὐλάβειαν, θέλει φρίξει τὸ πνεῦμα τοῦ εἰς τὰ γενόμενα θαύματα.

«Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἦττον κάποιος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Γρηγόριος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας τῶν Ἀγαρηνῶν, ἦτον ὅμως περασμένοι πρὸ αὐτοῦ ἑξῆντα ἑπτὰ πατριάρχαι, ὁποῦ ἀρχιεράτευσαν εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας, πλὴν κυβερνῶντας καὶ οὗτος ὁ ἀοίδιμος ἱκανὸν καιρὸν τὸ τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον, θεαρέστως, πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦ καιροῦ ἐκείνου τῆς Αἰγύπτου ὀνομάζεται Μάλεκ Μήναζ. Ἀποθανόντος λοιπόν, ὡς εἴπομεν, αὐτὸς ὁ Πατριάρχης κὺρ Γρηγόριος, ἔμειναν οἱ Χριστιανοὶ εἰς λύπην μεγάλην καὶ ἀθυμίαν πολλήν, πῶς ἔχασαν τοιοῦτον ἄξιον ποιμένα· πλὴν ὁ Θεὸς δὲν τοὺς ἐπαρεῖδεν, ἀλλὰ πάλιν τοὺς ἐχαροποίησεν καὶ τοὺς ἔπεμψεν ἕτερον ποιμένα ἀξιώτερον, διατὶ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἦτον κάποιος ἱερομόναχος ἐνάρετος καὶ σοφὸς ἄνδρας, ἄξιος διὰ νὰ ἀναβιβασθῇ εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας, τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωακείμ. Ὁ ὁποῖος ἦτον μὲ σοφίαν καὶ μὲ σωφροσύνην καὶ μὲ πᾶσαν ἄλλην ἀρετὴν ἐστολισμένος, εἶχε δὲ καὶ συμπάθειαν εἰς τοῦ λόγου του ἄμετρον, ἐπειδὴ ἄρτον οὐκ ἤσθιεν, ἐὰν μὴ ἔδιδε πρῶτον ἐλεημοσύνην πλουσίως τοῖς πτωχοῖς καὶ διὰ τοῦτο τοσοῦτον τὸν ἀγαποῦσαν. Οὐ μόνον δὲ οἱ χριστιανοὶ, ἀλλά, τολμῶ εἰπεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος βασιλεὺς εἶχεν εἰς αὐτὸν ἄπειρον ἀγάπην καὶ εὔνοιαν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐσυνάχθησαν ἅπαντες οἱ Χριστιανοί, μικροί τε καὶ μεγάλοι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ συμβουλευθῶσι καὶ ἔλεγον· ἆρά γε ποῖός τις εἶναι ἄξιος καὶ προκομμένος νὰ γίνῃ Πατριάρχης καὶ ποιμένας του; Καὶ δὲν εὑρέθη ἄλλος ἄξιος τοιούτου ἐπιχειρήματος πάρεξ αὐτὸς ὁ Ἰωακείμ. Διὰ τοῦτο γοῦν τὸν ἐπαρακαλοῦσαν οἱ Χριστιανοὶ καθεκάστην νὰ τελέσῃ τὸ θεῖον ἔργον· καὶ αὐτός, ὡς ταπεινόφρων, ὠνόμαζε τὸν ἑαυτόν του ἀνάξιον τῆς τοιαύτης καταστάσεως· πλὴν βλέ-

ποντας τὸ ἀμετάθετον τῆς γνώμης αὐτῶν ἅπαξ, δὶς καὶ πολλάκις, ἔστερξε καὶ στανικῶς του ἔγεινε Πατριάρχης, διότι ἂν δὲν ἐγίνετον ἔδιδε κάποιον πρόσκομμα σκανδάλου εἰς τὸν λαόν, καὶ διὰ τοῦτο ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος, ὡς εἴπομεν, ἀνεβιβάσθη εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον. Καὶ τοῦτο, ὡς νομίζω, νὰ ἦτον τοῦ Θεοῦ θέλημα καὶ τῆς Θείας αὐτοῦ Προνοίας, ἔργον, διὰ νὰ μὴν κρύπτεται ὁ λύχνος, ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, νὰ λάμπῃ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν φωνήν. Τοῦ ὁποίου ἡ πατρίδα μὲν ἦτον αἱ Ἀθῆναι καὶ ἦτον ἀπὸ εὐγενεῖς γονέους καὶ πιστούς· ὅταν δὲ ἀνεβιβάσθη εἰς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον καὶ ἔγεινε Πατριάρχης ἦτον χρόνων τριάκοντα καὶ ὀκτώ, ἄνθρωπος ἱεροπρεπὴς καὶ σεβάσμιος ἄξιος καθολικὰ εἰς τὰ πάντα καὶ θεωρίᾳ καὶ πράξει, τὸ δὲ γένειον αὐτοῦ μακρὸν καὶ ὡραῖον ἕως τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ.»

(Παραλείπεται ἡ διήγησις τῶν δύο θαυμάτων ὡς γνωστῶν.)

«Ταυτα μὲν ἀκούσας ὁ Βασιλεὺς ἐχάρη λίαν καὶ ἐπίστευσεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ χειρὸς τοῦ Πατριάρχου κρυφίως καὶ εἰς μὲν τὸ φαινόμενον ἐγνωρίζετον Ἀγαρηνός, εἰς δὲ τὸ κρυπτὸν ἦτον Χριστιανός. Καὶ λέγει πρὸς τὸν Πατριάρχην· ζήτησον ἀπὸ τὴν βασιλείαν μου εἴ τι ἂν θέλῃς καὶ νά σε δώσω. Λέγει του ὁ Πατριάρχης· θέλω ἀπὸ τοῦ νῦν νὰ μὴν γένωνται ἀδικίαις εἰς τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν καὶ νὰ ὀλιγοστεύσῃς καὶ τὸ χαράτζι τους. Λέγει γοῦν ὁ Βασιλεύς· ταῦτα ὅλα τὰ ἐβεβαίωσα· μόνον ζήτησον ἀκόμη κανένα μεγάλον χάρισμα νά σε δώσω. Λέγει του ὁ Πατριάρχης· θέλω νά με δώσῃς θέλημα νὰ κτίσω καὶ μίαν Ἐκκλησίαν. Καὶ ἔδωκέ του εὐθὺς θέλημα καὶ οἰκοδόμησε τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Μερκουρίου ἀξιοθαύμαστον καὶ μετέπειτα ἄρχισε πάλιν καὶ ἕτερον ναὸν νὰ κτίσῃ εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Οἱ δὲ οὗτοι Οὐλεμάδες, ἤγουν οἱ Χότζιδες, δὲν ἄφιναν νά τον κτίσουν, ἔστωντας ὁποῦ νὰ ἔχουν ἕνα τρισκατάρατον Σέχην μεγάλον, ὁ ὁποῖος ἐστέκετον εἰς τοῦτο πολλὰ ἐναντίος, διὰ νὰ μὴ κτίσουν ἐκεῖ Ἐκκλησίαν, καὶ ἔλεγεν, ὅτι· ἐγὼ ἕως οὗ εἶμαι ζωντανὸς δὲν θέλω νὰ οἰκοδομηθῇ· ἀμὴ ἐπειδὴ εἶναι βασιλικὸς ὁρισμός, πρῶτον ἄς με κτίσουν ἐμένα ζωντανὸν εἰς τὸ θεμέλιον καὶ ὕστερον ἂς οἰκοδομηθῇ ὁ ναός. Καὶ ὡς τὸ ἤκουσε τοῦτο ὁ Βασιλεύς, θυμωθείς, ἐκαβαλίκευε καὶ ἀπῆλθεν ἐκεῖ καί, ἀκούσας τὰ ῥήματα, ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ ἔργον, καθὰ εἴρηκεν, καὶ τὸν ἔκτισεν ἕως τὴν μέσην καὶ πάλιν διὰ μεσιτείας τοῦ Ἁγίου ἐλυτρώθη ἀπὸ τὸν θάνατον. Ὁ δὲ ναὸς ἐκτίσθη καὶ μετὰ ταῦτα ἀνεκαίνισε καὶ μερικαῖς Ἐκκλησίαις ἕως τὴν Ἀλεξάνδρειαν (τὰς ὁποίας, ὢ Θεοῦ κριμάτων! ἔχουσι τόρα οἱ Κόπται). Ὁ δὲ τόπος ὅπου ἐκατοίκα ὁ Πατριάρχης ἐλέγετον ἀραβικὰ Χὰρ-ἔλ-Μπά-

τραχ. Ὁ δὲ Βεζύρης μὲ τὸν γραμματικὸν τοῦ Τιβανίου ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνονται ὑπὸ τοῦ Βασιλέως καὶ πολλοὶ ἕτεροι ἐκ τῶν Ἰουδαίων. Πλὴν μετὰ καιρὸν οὐκ ὀλίγον ἐσηκώθη καὶ αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς καὶ ἀνεχώρησε μόνος ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον κρυφίως καὶ ἐπῆγε κατὰ τὴν ἔρημον τοῦ Σινᾶ καὶ ἐκεῖ ἐτελείωσεν αὐτοῦ τὸν βίον θεαρέστως καὶ οὕτως ἐπαράδωκε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν Κυρίῳ. Ὁ δὲ Πατριάρχης, ποιμάνας καὶ αὐτὸς τὸ τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον χρόνους ἑβδομήκοντα ὀκτώ, καθὼς εὑρίσκεται γεγραμμένον εἰς τὸν παλαιὸν Κώδικα τοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας. Καὶ ἦτον μὲν ὅταν ἔγεινε Πατριάρχης χρόνοι ἑπτὰ χιλιάδες καὶ δεκατρεῖς, ἀπὸ δὲ Χριστοῦ χίλιοι τετρακόσιοι ὀγδοήκοντα ἕξη, ἐχειροτονήθη δὲ εἰς τὴν Δαμασκὸν ὑπὸ τοῦ Ἀντιοχείας Αὐγούστου ἕκτῃ. Ἔζησε χρόνους ἑκατὸν δέκα ἕξη καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἔγεινε διαδοχός του ὁ Κὺρ Σίλβεστρος, ἄνθρωπος καὶ αὐτὸς ἀξιώτατος καὶ σοφώτατος. Καὶ ταῦτα μέν εἰσιν ὡς ἐν συντόμῳ τὰ φρικωδέστατα θαύματα τοῦ τότε Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Ἰωακείμ. Καὶ εἰ μὲν ἐσφάλαμέν τι τῆς ἀληθείας, οὐδεὶς ἡμᾶς καταγνώτω, ἐπεὶ γὰρ καὶ τὸ κατὰ δύναμιν φίλον Θεῷ, μάλιστα δέ, ὡς εἴπομεν ἐν τῇ ἀρχῇ, ὅτι ἀπὸ τὸ ἀραβικὸν βιβλίον τὸ ἐμεταγλωττίσαμεν διὰ ἑρμηνείαν (ων) κατὰ τοὺς χιλίους ἑξακοσίους ὀγδοήκοντα ὀκτώ. Ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀξιῶσαι ἡμᾶς πάντας, δι' εὐχῶν τοῦ ἁγίου καὶ θαυματουργοῦ τούτου Πατριάρχου, εἰς τὴν οὐράνιον βασιλείαν. Ἀμήν.»

«Ἐγράφη τὸ παρὸν ἀπὸ Χριστοῦ 1707 Δ/βρίου 5.»

Ὅτι ἡ ἄνω διήγησις δὲν εἶναι ὅλως ἐστερημένη ἱστορικῆς ἀξίας, ὅσον ἀφορᾷ τὰς χρονολογίας καὶ τὰς περὶ τοῦ γένους τοῦ Ἰωακεὶμ πληροφορίας καὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐχειροτονήθη, ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἰδιοχείρου σημειώσεως τοῦ ἀοιδίμου Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, σωζομένης ἐν σελίδι 747 τοῦ ὑφ' ἡμῶν εὑρεθέντος Ἀρχαιοτάτου Κώδικος Γάμων, ἐν ᾗ ρητῶς ἀναφέρεται, ὅτι «τὸν Ἰωακείμ, πατριαρχεύσαντα ὀκτὼ πρὸ τοῖς ἑβδομήκοντα ἔτεσι καὶ ἀποθανόντα ἐν ἡλικίᾳ ἑκατὸν δεκαπέντε ἐτῶν, διεδέξατο ὁ Σίλβεστρος, ὅν, ἀποθανόντα ἐν Λίνδῳ τὴν ιθ'. Φεβρουαρίου, διεδέξατο ὁ Μελέτιος, χειροτονηθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ τὴν ε'. Ἰουλίου». Ὥστε ἐκ τῶν ἄνω θὰ ἠδυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ Ἰωακείμ, Ἕλλην τὸ γένος καὶ Ἀθηναῖος τὴν πατρίδα, διεπρέπων ἐπὶ ἀρετῇ καὶ φρονήσει, κοινῇ γνώμῃ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας ἀνεδείχθη Πατριάρχης τῷ 1486, τριακονταοκταέτης ὤν, καὶ ἐχειροτονήθη ἐν Δαμασκῷ ὑπὸ τοῦ τότε Πατριάρχου Ἀντιοχείας (Γρηγορίου Γ'.), κυβερνήσας δὲ θεαρέστως τὸ εἰς αὐτὸν ἄνωθεν ἐμπιστευθὲν ποίμνιον ἔτη ἑβδομήκοντα ὀκτώ, ἐξεδήμησε πρὸς

Κύριον ἐν ἡλικείᾳ ἑκατὸν δέκα πέντε ἢ 116 ἐτῶν, τῷ 1564 ἢ 1565, ἂν μὴ σημείωσίς τις τοῦ διαδόχου τοῦ Σιλβέστρου, διασωθεῖσα εὐτυχῶς δι' ἀντιγραφῆς ὑπ' ἀγνώστου ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ τοῦ φέροντος τὰ σημεῖα Ο'.—396 Χειρογράφου Κώδικος τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης καὶ ἐπιγραφομένου «Ἰωάννης Ζωναρᾶς» (α), δὲν ὥριζεν ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν τοῦ θανάτου τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου καὶ ἐπομένως τὸν χρόνον τῆς Πατριαρχίας του. Ἰδοὺ δὲ αὕτη: «Ἐκοιμήθη ὁ μακαρίτης Ἰωακείμ, Πάπας καὶ Πατριάρχης τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ Κριτὴς τῆς Οἰκουμένης ἐπὶ ἔτους ζοϛ'. ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ιζ'. ἡμέρα Παρασκευῇ (δηλ. 1567) καὶ ἐτάφη ἐν τῇ Μονῇ τοῦ ἁγίου Νικολάου», ἥτις σημείωσις ἀναγκάζει ἡμᾶς ἢ νὰ δώσωμεν πατριαρχίαν 81 ἐτῶν εἰς τὸν Ἰωακεὶμ καὶ ἡλικίαν 119 ἐτῶν, ἢ νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἀνεδείχθη Πατριάρχης ὢν ἐτῶν μόνον τριάκοντα τεσσάρων ἢ τριάκοντα πέντε. «Ὅτι ἡ ἄνω σημείωσις εἶναι ἀξιόπιστος μαρτυροῦσιν αἱ ἐπόμεναι αὐτῇ. «Ἔγωγε ὁ Παπᾶ Σέργιος ἐκ τῶν Στεφανῶν ἔγεινα Πατριάρχης τῆς ἁγιωτάτης μεγαλουπόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ Κριτὴς τῆς Οἰκουμένης, ὀνομασθεὶς διὰ τοῦ ἁγίου, μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος Σίλβεστρος Πάπας καὶ Πατριάρχης τῆς μεγαλοπόλεως Ἀλεξανδρείας, Λιβύης, Αἰθιοπίας, Πενταπόλεως, πάσης γῆς Αἰγύπτου καὶ Κριτὴς τῆς Οἰκουμένης ἐπὶ ἔτους ζυξ'. ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ ιβ'. ἡμέρᾳ γ'. (δηλ. τῷ 1569) τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν καὶ ὁμολογητοῦ Βασιλείου Ἐπισκόπου Παρίου, ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ Ἐπισκοπῇ τῆς Ἀπολλωνιάδος». Ἀσφαλῶς λοιπὸν συμπεραίνομεν, ὅτι ὁ Ἰωακείμ, ἀναδειχθεὶς Πατριάρχης ἐν ἔτει 1486 ἐν ἡλικίᾳ 35 ἐτῶν, ἐποίμανε τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἀλεξανδρέων ἔτη 81 καὶ ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ τῷ 1567, τῇ 17 Σεπτεμβρίου, ἐτῶν 116.

Τηλικοῦτος ἦτο ὁ πρὸς αὐτὸν σεβασμὸς τῶν τε συγχρόνων αὐτῷ καὶ τῶν μεταγεστέρων, ὥστε εὐκόλως ἀπεδόθησαν εἰς αὐτὸν τὰ ἐν τῇ ἄνω διηγήσει ἀναφερόμενα θαύματα, ὧν μόνον τὸ δεύτερον τὸ τοῦ δηλητηρίου ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ τρίτου τῶν πινάκων τῆς διαδοχῆς. Ἀρκεῖ νὰ

---

[1] Ο'.—396, XVI Αἰῶνος.—21 1)2×16 Χάρτ. Ἀνατ. Φύλ. 83 Α'. Ἰωαν. Ζωναρᾶ, Ἑρμηνεία εἰς τὰ τοῦ Θεολόγου Τετράστιχα. Β'. Νικήτα Δαβίδ, Παράφρασις εἰς τὰ τοῦ Γρηγορίου πρὸς Βασίλειον ἐπιτάφια. Γ'. Ἀνδρέου Λονδανοῦ Φιλοσόφου, Ἐπίγραμμα. Δ'. Ἰωάννου Γεωμέτρου ἐκ τοῦ Γεροντιανοῦ, Ποίημα Παράδεισος.

Ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ εὕρηται ἡ σημείωσις περὶ τῶν σημειώσεων τῆς διαδοχῆς τῶν Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας Ἰωακεὶμ καὶ Σιλβέστρου: «Αὐτὰ τὰ σημειώματα τὰ ηὗρα εἰς ἕνα βιβλίον χειρίσιον καὶ τὰ ἀντέγραψα.»

ἐπιστήσωμεν ὀλίγον τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς τὰ ἀναφερόμενα ἐν τῇ διηγήσει πρόσωπα καὶ γεγονότα, ὅπως πεισθῶμεν, ὅτι ὁ ἐκ τῆς ἀραβικῆς μεταφράσας τὴν ἄνω διήγησιν ἀπέδωκεν εἰς τὸν Ἰωακεὶμ θαύματα ὑπὸ τῆς παρὰ Κόπταις παραδόσεως ἀποδιδόμενα εἰς πολὺ ἀρχαιότερον αὐτοῦ Κόπτην Πατριάρχην. Καὶ ἀληθῶς, ὁ ἀναφερόμενος ὡς βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Μέλεκ Μουὰζ (Ἀζὶζ Βὲν-Μουὰζ) μετέθηκε τὴν ἕδραν τοῦ Κράτους ἀπὸ τῆς Καϊρουὰν (Κυρήνης) εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ του θεμελιωθὲν Κάϊρον τῷ 972, ἐξεμέτρησε δὲ τὸ ζῆν τῷ 996 μ. Χ. Οὐδεὶς δὲ τῶν ἐπὶ τῆς μακροχρονίου πατριαρχίας τοῦ Ἰωακεὶμ Μαμλούκων Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου ἢ τῶν ὑπὸ τῶν Σουλτάνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναδειχθέντων, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Σελὶμ κατάκτησιν τῆς Αἰγύπτου, Διοικητῶν εἶχεν ὄνομα ὁμοιάζον πως τὸ ἐν τῇ διηγήσει ἀναφερόμενον. Ἄλλως τε τὰ περὶ τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μερκουρίου ἀναφερόμενα καὶ εἰς τὴν ἀνέγερσιν, εἴτε ἐπιδιόρθωσιν, πολλῶν Ἐκκλησιῶν μέχρις Ἀλεξανδρείας, αἵτινες κατὰ τὸν ἱστορικόν μας, εὑρίσκοντο ἐπ' αὐτοῦ εἰς χεῖρας τῶν Κοπτῶν, ἀποδεικνύουσι τρανῶς ὅτι τὰ περὶ τῶν θαυμάτων εἰσὶν ἐπινόημα τοῦ γράψαντος· διότι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Ἐκκλησία ἢ μᾶλλον Μονὴ τοῦ Ἁγίου Μερκουρίου (Ἀμποῦ Σίφφεν καλουμένου ὑπὸ τῶν Κοπτῶν διὰ τὸ κρατεῖν ἐν ἑκατέρᾳ χειρὶ ξίφος), κειμένη πλησίον τῆς ἡμετέρας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ περιέχουσα πλεῖστα ὅσα κατὰ τὰ ἐθιζόμενα παρὰ Κόπταις παρεκκλησία, κατὰ μὲν τὸν Μακρίζην ἀνηγέρθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Χριστοδούλου τῷ 1060 (Μαλάν, Ἱστορ. Κοπτῶν, σελ. 92), κατὰ δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Ρενωδότου ἀναφερομένην παράδοσιν, ἥτις εἶναι ἀκριβῶς ἡ διήγησίς μας τῶν δύο ἐπὶ Ἰωακεὶμ θαυμάτων σὺν τῇ διαφορᾷ, ὅτι ἀντὶ Ἰωακεὶμ φέρεται ὁ Κόπτης Πατριάρχης Ἐφραὶμ, ἐκ τῆς ταὐτοφωνίας τῆς καταλήξεως τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποίου προῆλθεν ἴσως ἡ σύγχυσις τῶν προσώπων καὶ τῶν ἐποχῶν· κατὰ τὴν παράδοσιν, λέγομεν, ταύτην, ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἐθεμελιώθη ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Μουὰζ κατὰ τὸν ιά. αἰῶνα, δοθείσης τῆς ἀδείας τῷ Κόπτῃ Πατριάρχῃ χάριν τοῦ θαύματος (Ρενωδ. Ἱστορ. Πατρ. Ἀλεξ. σελ. 369 καὶ ἑπόμ.). Ἐν τέλει παρατηροῦμεν, ὅτι οὐδὲν ἀναφέρεταί που οὔτε ἐπὶ Σιλβέστρου, οὔτε ἐπὶ Μελετίου, οὔτε ἐπὶ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως δυνάμενον νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ συγχύσαντος τὸν Ἐφραὶμ μετὰ τοῦ Ἰωακεὶμ καὶ ἀθεοφόβως ἀναστήσαντος τὸν Μουὰζ μετὰ πέντε αἰῶνας, ὅτι ἀφῃρέθησαν ἀφ' ἡμῶν Ἐκκλησίαι καὶ περιῆλθον εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Κοπτῶν.

Ζήτημα δύσλυτον εἶναι ὑπὸ τίνος τὸ πρῶτον ἀπεδόθη τὸ θαῦμα τοῦτο εἰς τὸν ἡμέτερον Ἰωακείμ. Πρῶτος ἐκ τῶν ἡμετέρων ὁ Χριστοφόρος

Ἄγγελος ὁ ἐκ Πελοποννήσου, ἐν τῷ συγγράμματί του «Περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σήμερον εὑρισκομένων Ἑλλήνων» (Historia Graeca in qua constitutiones Graecorum, praecipua ipsorum dogmata, mores variisque, quos circa Sacra adhibent Ritus, graece et latine discribuntur. Ad majorem perspicuitatem annotationibus eruditis illustrata C. A. a G. F. (Georgius Gehlavius). Francofurti et Lipsiae MDCCXX.), ἀνέφερε περὶ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος θαύματος, ἀκούσας περὶ τούτου ἴσως παρά τινων ἐξ Αἰγύπτου· ἀλλὰ τὸ μὲν θαῦμα ἀποδίδει εἰς Πατριάρχην τῶν Ἱεροσολύμων, οὗ δὲν ἀναφέρει τὸ ὄνομα (:«Ἱστορία περὶ τοῦ μετατεθέντος ὄρους ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Αἰγύπτου διὰ προσευχῆς τοῦ Πατριάρχου, ἕνεκα τῆς εὐσεβοῦς Πίστεως τῶν Χριστιανῶν, καὶ περὶ τοῦ Ἰοῦ, ὅν πέπωκεν ὁ Πατριάρχης τῆς Ἱερουσαλήμ. Κεφ. κϛ΄. σελ. 550·») τὸν δὲ χρόνον, καθ᾽ ὅν ἔγεινε, ὁρίζει εἰς ἑξήκοντα περίπου πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς βίβλου ἔτη («Πρὸ ἑξήκοντα ἐτῶν ἢ καὶ πλεῖον»), δηλαδὴ πρὸ τοῦ 1619, ὅτε ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τὸ ἄνω σύγγραμμα αὐτοῦ ἐν Κανταβριγίᾳ. Ὡς δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ἡ πλήρης παραδόξων ἀκουσμάτων βίβλος τοῦ Ἀγγέλου[1], περιελθοῦσα εἰς χεῖράς τινος καὶ ἐκληφθεῖσα ὡς αὐθεντικὴ μαρτυρία ὑπ᾽ αὐτοῦ, παρεκίνησεν αὐτὸν εἰς τὴν σύνταξιν τῆς διηγήσεως, ἧς ἀποσπάσματα ἐδημοσιεύσαμεν, δι᾽ ἧς ἀμφότερα τὰ θαύματα ἀπέδωκεν εἰς τὸν δικαίως ὡς ἅγιον τιμώμενον Ἰωακείμ. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἅλις.

Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς πατριαρχίας τοῦ Ἰωακεὶμ δὲν ἦσαν βεβαίως ἀπηλλαγμένα ἐνοχλήσεων, ἕνεκα τῶν μετὰ τοῦ Βαγιαζίτου πολέμων τοῦ Μαμλούκου Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Καῒδ-Βάϋ καὶ τῶν πρὸς τοὺς νέους τῆς Κύπρου κυρίους Ἑνετοὺς διενέξεων τούτου, πολλὰ δὲ θὰ ὑπέ-

---

[1] Τῆς μωροπιστίας τοῦ Χριστοφόρου Ἀγγέλου δεῖγμα τρανόν ἐστι τὸ ἑπόμενον. Ἐν Κεφαλ. μϐ΄. Περὶ τοῦ πότε ἄγουσι τὸ Πάσχα οἱ Ἕλληνες, λέγει... «Τρίτη αἰτία, ὅτι σημεῖον μέγα γίνεται ἔγγιστα τοῦ Νείλου τοῦ ποταμοῦ καὶ τοῦ Καΐρου, διὰ τὸ τὴν γῆν τὰ νεκρὰ σώματα ἀνάγειν. Ἄρχεται δὲ ἡ γῆ ἐκείνη ἀναπέμπειν τὰ νεκρὰ σώματα ἀπὸ τῆς μεγάλης Πέμπτης, τουτέστιν ἀπὸ τῆς ἡμέρας, ἐν ᾗ ὁ Χριστὸς ἐποίησε τὸ δεῖπνον τὸ μυστικόν, καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐκβάλλει τὰ νεκρὰ σώματα, ἕως τῆς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως, τουτέστιν ἕως τῆς ἡμέρας, ἐν ᾗ ὁ Χριστὸς ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανούς, ἢ λέγειν, ἕως τεσσαράκοντα ἡμερῶν μετὰ τὸ Πάσχα, καὶ μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας τοῦ Πάσχα οὐκ ἔτι ἐξέρχεται. Τοῦτο δὲ τὸ θαῦμα Τοῦρκοι καὶ Ἕλληνες διηγοῦνται, οἵτινες πρὸς ἐκείνους τοὺς τόπους πορεύονται, ὡσαύτως καὶ οἱ προσκυνηταὶ πορεύονται, ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἕως ἐκείνου τοῦ τόπου εἰδεῖν τὸ θαῦμα, καθὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν προσκυνητῶν ἀκούεται κλ.» Εὐτυχέστατε Χριστόφορε!

στήσαν οἱ Χριστιανοὶ ἐπὶ τῶν ἐφημέρων διαδόχων τοῦ Καϊδ-Βάϋ καὶ ἐκ τῆς νικηφόρου εἰσβολῆς τῶν Ὀθωμανῶν εἰς Αἴγυπτον ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου Σελὶμ Α΄. τῷ 1517, σκληρῶς τιμωρήσαντος τοὺς κατοίκους τοῦ Καίρου διὰ τὴν ἐρρωμένην ἀντίστασιν αὐτῶν, εἰς ἣν ἔδιδε τὸ παράδειγμα ὁ ἀνδρεῖος Σουλτάνος Τουμὰν-Βάϋς, ὁ ἔσχατος τῆς δυναστείας τῶν Πυργιτῶν ἢ Κιρκασίων Μαμλούκων, ἀπόδειξιν δὲ ἔχομεν τὸ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, ἀγνοοῦμεν πλὴν ἐπὶ τῆς βασιλείας τίνος, μαρτύριον δύο Ὀρθοδόξων, ἀλβανικῆς πιθανὸν καταγωγῆς ὡς ἐκ τῶν ὀνομάτων των ἐμφαίνεται, τοῦ Γαβριὴλ καὶ τοῦ Κερμηδόλη, ὧν τὰ τίμια λείψανα ἀπόκεινται μέρος μὲν ἐν τῇ κατὰ τὸ Παλαιὸν Κάϊρον Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, μέρος δὲ ἐν τῇ ἐν Καίρῳ Πατριαρχικῇ λειψανοθήκῃ, περὶ τοῦ μαρτυρίου τῶν ὁποίων οὑτωσὶ γράφει ἐν τῷ εἰς αὐτοὺς πανηγυρικῷ ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος: «Ἐν οἷς οὐχ ἧττον τοῖς μαρτυρίοις διέπρεψαν καὶ οἱ παρ᾽ ἡμῖν νεοφανεῖς δύο φαεινοὶ ἀστέρες καὶ θεῖοι τοῦ Χριστοῦ ὁπλῖται, Γαβριὴλ λέγω ὁ θαυμάσιος καὶ Κερμηδόλης ὁ ἔνδοξος, οἳ δὴ διεφάνησαν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ τρισμάκαρος κυροῦ Ἰωακεὶμ Ἀλεξανδρείας, ὃς πέρα που τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἐπατριάρχευσε, ζήσας πέρα τῶν ἑκατὸν ἐτῶν, ὃς πέπωκεν ἀβλαβής, Χριστοῦ χάριτι, τὸ δηλητήριον. Ἐν οὖν ταῖς ἡμέραις τούτου ἀνεβλάστησαν οἱ ἀγαθοὶ ὄρπηκες οὗτοι ἐκ προγόνων εὐσεβῶν εὐσεβέστατοι, ἐν καιροῖς οὕτω χαλεποῖς, ὁπηνίκα ἐλώφα τὰ καλὰ πάντα, ἐν τόποις τοσούτῳ ἀσεβείᾳ μεμεστωμένοις, ὥστε κέντρον εἶναι τῆς ἀσεβείας Αἴγυπτον, περὶ ἣν πᾶσα στρέφεται. Ἀλλὰ καὶ πῶς ἐμαρτύρησαν; Ὅτι γε λαμπρότατα καὶ ἐνδοξότατα, ὡς τὰ τούτων ὑπομνήματα φανεροῖ, ἃ δὴ πάντα τὰ ἐπὶ τούτοις πεπραγμένα ὑπὸ τοῦ θηριώδους ἐκείνου τυράννου Σὲχ Πέκρη καὶ τοῦ τότε κρατοῦντος δυσεβοῦς Ἀμηρᾶ[1] ὑπὲρ τῆς εὐσεβοῦς πίστεως τοῦ Χριστοῦ. Οὔτ᾽ ἂν ἔγωγε δυναίμην πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν, οὔτ᾽ ἂν ὑμᾶς ὑπομεῖναι τ᾽ ἂν ἀκούειν, χωρὶς ἐκπλήξεως καὶ θαυμασμοῦ· καὶ γὰρ πάντως τίς οὐ μὴ θαυμάσειεν, ὁρῶν τὴν ἄκραν τῶν ἡρώων τούτων μεγαλοψυχίαν, ἣν ἐδείκνυον ὁπηνίκα εἷλκον αὐτοὺς δεδεμένους μετὰ κωλωδίων ὡς κακοποιούς; τίς οὐκ ὑπερεκπλαγείη, βλέπων δύο νέους τρεφυρούς, χρηστοήθεις καὶ κοσμιωτάτους, εὐειδεῖς τῇ θέᾳ καὶ εἰκοσαετεῖς τῇ ὥρᾳ, παρίστασθαι ἐν μέσῳ τοῦ σταδίου, ὡς πύργους ἀκλονήτους, καὶ βοᾷν οὕτω μεγαλοφώνως κτ.... Αὐτοὶ δὲ σφενδονίζοντες τοὺς Ἁγίους, ἀπὸ τὰς βολὰς τῶν λίθων διερράγη

[1] Τίνες οὗτοι; Οὐδὲν τῶν ἀπὸ τοῦ 1486 μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωακεὶμ ἐπισήμων προσώπων φέρει τὸ ὄνομα Σὲχ Πέκρης.

ἡ κεφαλὴ τοῦ μάρτυρος Κερμηδόλη εἰς δύο, ἕτεροι δὲ σπεύσαντες ἐξώρυξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔτι πνέοντος. Φεῦ τῆς τοσαύτης ἀνομίας! Ὢ τοῦ ἐλεεινοῦ θεάματος! Ὢ τοῦ ἀρρήτου ἐπιτηδεύματος! Καὶ οὕτω θᾶττον ἐγένοντο τῷ μάρτυρι οἱ λίθοι κλίμαξ τε καὶ βαθμοὶ οὐρανοῦ. Τὸν δὲ ἅγιον Γαβριὴλ σπαθοκτυπήσαντες ἕτεροι τῶν ἀσεβῶν, ὠμῶς καὶ σχετλίως ἀπεκρέμασαν τὸν ὦμον αὐτοῦ τὸν δεξιόν. Ὢ τῆς ἀπονοίας! ὢ τῆς ἀσεβείας! Ὄντως ἀλλότριον τοῖς ἀσεβέσι πᾶσα πρᾶξις φιλάνθρωπος! Οἵτινες δὲ τελευταῖον ἐθέρισαν καὶ τὴν τιμίαν αὐτοῦ κεφαλὴν καὶ οὕτω παρέδωκε καὶ αὐτὸς τῷ Θεῷ τὸ πνεῦμα, ἄμφω χαίροντες καὶ εὐφραινόμενοι καὶ μεγαλοψύχως τοσαύτῃ ἐφέσει εἶδον τὸν θάνατον.... Θανατώσαντες γοῦν τούτους, παγκάκως οἱ μιαροὶ τὴν κακίαν καὶ πρὸς νεκροὺς ἀποτείνοντες, ἔδεσαν τούτους ἐκ τῶν ποδῶν καὶ σύραντες διὰ τῆς λεωφόρου, ἀπήγαγον εἰς τόπον τινὰ λεγόμενον ἀραβιστὶ Χίμετ ἔλ Γουλμᾶν, κἀκεῖ σφοδρὰν πυρὰν ἀνάψαντες, κατεχώνευσαν αὐτούς, ὥς περ χρυσοῦς δοκίμους. Μετὰ δέ τινας ἡμέρας κοσκινήσαντες οἱ ἀσεβεῖς τὴν αἰθάλην, ὅσα λείψανα εὗρον ἐπώλησαν ταῦτα τοῖς εὐσεβέσιν, ὁμοῦ καὶ τὴν ἁγίαν κάραν τοῦ μεγαλομάρτυρος Γαβριὴλ, οἵτινες δὴ πάντες παρέδωκαν τῷ ἁγιωτάτῳ Πατριάρχῃ κυρῷ Ἰωακείμ, τοινικαῦτα τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας τοὺς οἴακας κατέχοντα, ὅστις πάσῃ τιμῇ ἐναποθέσας εἴς τινα θήκην, ἐθησαύρισε ταῦτα παρὰ τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἔνθα καὶ εὑρίσκονται μέχρι καὶ τῆς σήμερον [1]».

---

[1] Τὸ τετράδιον τὸ περιέχον τὸν ἄνω λόγον εὑρόντες μεταξὺ τῆς ἀλληλογραφίας τῶν Πατμιαρχῶν, συνεκολλήσαμεν εἰς ἕτερον χειρόγραφον, ὅπερ φέρει τὰ σημεῖα...) καὶ περιέχει:

ά. Ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου, ἐνδόξου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, ἥτις τελεῖται κατὰ τὴν κέ. Ἀπριλίου μηνός.

β΄. Τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ καὶ τῶν ἁγίων ἐνδόξων νέων μαρτύρων, τῶν ἐν Αἰγύπτῳ μαρτυρησάντων, Γαβριὴλ καὶ Κερμηδόλη. Μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ιή.

γ΄. Ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ γ΄. Ἡ κατάθεσις τοῦ τιμίου σώματος τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος, τροπαιοφόρου καὶ θαυματουργοῦ Γεωργίου.

Ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει εὕρηται ἡ σημείωσις: «Διὰ προτροπῆς τοῦ πανοσιολ. ἁγίου Μ. Ἀρχιμανδρίτου καὶ Ἐπιτρόπου τοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας κυρίου κὺρ Νεκταρίου ἀντεγράφη καὶ ἡ παροῦσα ἀκολουθία παρ' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἐν ἐμπόροις ἐλαχίστου Δημητρίου Βλαστοῦ τοῦ ἐκ τῆς νήσου Ῥόδου κλ. ͵αωκβ΄.

Τὸ χειρόγραφον τοῦ Πατριάρχου Θεοφίλου περιέχει:

ά. Διάταξιν καθ' ὅσον ἐνδέχεται ἀκριβῆ περὶ τῆς λειτανείας τῆς γενομένης μετὰ τῶν ἱερῶν λειψάνων ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ἁγίων μαρτύρων (Γαβριὴλ καὶ Κερμηδόλη).

Ἀγνοοῦμεν κατὰ πόσον δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν αὐθεντικὰ τὰ διηγούμενα ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Δοσιθέου (Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολ. Πατρ. Βιβλ. ά. κεφαλ. δ') «Ὅτι ἦσαν τότε στρατιῶται πολλοὶ Χριστιανοί, ὡς ἦν καὶ ὁ Τζερνωτᾶς Πελοποννήσιος Μπέης ὁ ὠφελήσας τῇ πρὸς τὸν σουλτὰν Σελὶμ μισιτείᾳ τοὺς Σιναΐτας καὶ λίαν αὐτοὺς εὐεργετήσας καὶ ἐλευθερώσας τοῦ ἀφανισμοῦ τὸ εἰς τὸ Κάερ μετόχιον αὐτῶν ἐν τῷ τῆς καταδρομῆς καιρῷ», ἅπερ ἐπανέλαβεν ὁ Α. Κ. Ὑψηλάντης. (Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν. Ἔκδ. Ἀφθονίδου Γερμ.) καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Νεκτάριος, ὅστις ποιητικῇ ἀδείᾳ καὶ διὰ λόγου ἐκόσμησε· διότι ταῦτα ἀντιφάσκουσι πρὸς τὰ σωζόμενα ἐπίσημα ἔγγραφα, καθ' ἃ ἐπὶ τῆς Πατριαρχίας τοῦ ἀοιδίμου Μελετίου Πηγᾶ τῷ 1590—1601 παρασυρθείσης ὑπὸ τῆς πλημμύρας τοῦ Νείλου τῆς ἣν ᾤκουν οἱ Σιναΐται οἰκίας (ἥτις ἑπομένως θὰ ἔκειτο παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου), ἱερεύς τις Χούρης ἐδωρήσατο αὐτοῖς μικράν τινα ἐν Γκιουβανίᾳ οἰκίαν· βέβαιον ἐν τούτοις εἶναι, ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατάκτησις τῆς Αἰγύπτου ὠφέλησε μεγάλως καὶ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῶν Ἀλεξανδρέων καὶ τὴν εὐαγῆ Μονὴν τοῦ Σινᾶ, ἥτις ὡς ἐκ θαύματος διεσώθη ἀπὸ τοσούτων καταστροφῶν.

Τότε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς ἣν τὰ συμβάντα ἀπέδωκαν βαθμηδὸν μέγιστον ἀξίωμα παρὰ ταῖς λοιπαῖς Ἐκκλησίαις ἐτάραττον αἱ διὰ δωροδοκίας συχναὶ ἀλλαξοπατριαρχίαι, ὀλεθρίως ἐπιδρῶσαι εἴς τε τὰ Ἐκκλησιαστικὰ καὶ Ἐθνικὰ ἡμῶν, ὡς προκαλοῦσαι ἑκάστοτε τὴν ἐπέμβασιν τῶν κρατούντων, οἵτινες πάσης εὐκαιρίας ἐδράττοντο, ὅπως μειῶσι τὰ χορηγηθέντα ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ προνόμια. Εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶχεν ἀνέλθει ὁ Ἱερεμίας, ἀνὴρ κεκοσμημένος ὑπὸ πολλῶν ἀρετῶν, διὰ τοῦτο δὲ μὴ ἀρεστὸς εἰς πολλοὺς τῶν ἀρχιερέων, οἵτινες, ἐπωφεληθέντες τῆς εἰς Ἱεροσόλυμα μεταβάσεώς του χάριν προσκυνήσεως, κατώρθωσαν διὰ

β'. Λόγον ἐγκωμιαστικὸν εἰς τοὺς ἁγίους μάρτυρας Γαβριὴλ καὶ Κερμηδόλη τοὺς Αἰγυπτίους, πονηθέντα παρὰ τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἐν Ἀρχιερεῦσιν ἐλαχίστου Λιβύης Θεοφίλου τοῦ Πατμίου. Ἐρρέθη δὲ πρὸ τριῶν ἡμερῶν τῆς μνήμης αὐτῶν. Ἔστι δὲ τὸ μὲν εἶδος τοῦ λόγου ἐπιδεικτικόν, ἡ δὲ ὕλη πᾶσα ἔστι διπλῆ· καὶ ταύτης ἡ μέν ἐστι πανηγυρική, ἡ δὲ ἱστορική. Εὕροις δ' ἂν οὐδὲ δικανικῆς καὶ ἠθικῆς ἰδέας ἀμοιροῦντα τὸν λόγον, ἐν οἷς πειρᾶται κατηγορεῖν τοὺς Αἰγυπτίους καταφρονοῦντας τῶν ἁγίων τὴν ἐπέτειον μνήμην.

(Ὅτι οἱ ἄνω ἅγιοι ἐμαρτύρησαν ἐπὶ Ἰωακεὶμ οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, τοῦ ὀνόματος Κερμηδόλη σωζομένου ἐν φύλλῳ 5 τοῦ Α'. Κώδικος τῶν Γάμων, ἔνθα σώζεται πρακτικὸν ἀραβιστὶ ἐπὶ Σιλβέστρου φέρον τὴν ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν «Τοῦ Μπαρακάτη ἀπὸ τὸ Χάμτι... ὁποῦ ἐπῆρε τὴν κόρην τοῦ Κραμιντόλη»).

τῆς προσθήκης 500 ἔτι φλωρίων εἰς τὸ ἐτήσιον πρὸς τὴν Πύλην δόσιμον, δι' οὗ ἀνεβιβάσθη τὸ δόσιμον εἰς φλωρίων χιλιάδας τέσσαρας, νὰ καθαιρέσωσιν αὐτὸν καὶ ἀναβιβάσωσιν Ἰωαννίκιον τὸν Σωζουπόλεως· Ἐμβρόντητος ἔμαθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἱερεμίας τὴν ἀθεμιτουργίαν ταύτην τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἣν ἔσπευσε ν' ἀνακοινώσῃ τοῖς λοιποῖς πατριάρχαις, δηλαδὴ τῷ Ἀλεξανδρείας Ἰωακείμ, καὶ τῷ Ἱεροσολύμων Γερμανῷ, παρακαλέσας αὐτούς, ἵνα συνέλθωσιν εἰς Σύνοδον ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ ἀποφασίσωσι περὶ τοῦ πρακτέου. Οὗτοι λοιπὸν συνῆλθον κατὰ τὸ ἔτος ἴσως 1524 καὶ συλλειτουργήσαντες ἀφώρισαν τὸν κακῶς πατριαρχεύοντα Ἰωαννίκιον καὶ τοὺς εἰς τοῦτο δολερῶς συνεργήσαντες καὶ ἐκάθηρον καὶ τὸν Ἀντιοχείας Δωρόθεον, ἀναδείξαντες διάδοχόν του Ἰωακεὶμ τὸν β'., εἶτα δέ, ἀπελθόντος εἰς Κωνστ)λιν τοῦ Ἱερεμίου, ἔνθα ἐγένετο δεκτὸς μετὰ χαρᾶς παρὰ πάντων, μετέβησαν οἱ λοιποὶ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, κατ' αἴτησιν τῶν Σιναϊτῶν Πατέρων, πολλὰ παράπονα ἐχόντων κατὰ τοῦ ἐπισκόπου Σινᾶ καὶ καθηγουμένου τῆς Μονῆς Μακαρίου τοῦ Κυπρίου ἔνθα εὗρον αὐτόν, ὃν συμπαρέλαβεν καὶ διηυθύνθησαν πρὸς τὸ Σινᾶ, ὅπως ἀποκαταστήσωσιν αὐτόν. Ὁ πολυμήχανος πλὴν οὗτος ἀνὴρ καθ' ὁδὸν ἐδραπέτευσε, τοῦτο δὲ καὶ ἡ κατάστασις ἐν ᾗ εὗρον τὴν ἱερὰν μονὴν καὶ αἱ παρακλήσεις τῶν μοναχῶν, ἔπεισαν τοὺς τρεῖς Πατριάρχας νὰ ἐκδώσωσι συνοδικὸν (τῷ ζξε'. Ἰνδ. ιέ. (1557) ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, κατὰ τὸν Νεκτάριον Σελ. 217,[1] ὅπερ ἐσφαλμένον ἐξελέγχεται ἐκ τοῦ ἑπομένου ἐγγράφου), δι' οὗ ἀπηγορεύετο τοῦ λοιποῦ ἡ χειροτονία ἐπισκόπου Σινᾶ καὶ ἡ προστασία τῆς Μονῆς ἀνετίθετο τῷ Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας Ἰωακείμ. Τὸ συνοδικὸν τοῦτο ἐπεβεβαίωσεν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας κατὰ Μάϊον τοῦ ζνγ'. Ἰνδ. γ'.=1545 διὰ τοῦ ἑπομένου Σιγγιλίου, ὅπερ δημοσιεύομεν, ὡς ἀποδεικνύον ὅλως ἀνυπόστατα τὰ κατὰ τοῦ ἱεροπρεποῦς χαρακτῆρος τοῦ Ἰωακεὶμ γραφέντα ὑπὸ Νεκταρίου τοῦ Ἱεροσολύμων, τότε Σιναΐτου Μοναχοῦ ὄντος, ἐν τῇ Ἐπιτομῇ τῆς Ἱεροκοσμικῆς Ἱστορίας (Ἑνετίῃσι 1758) σελ. 217: «Ἦτον δὲ οὗτος ὁ Ἰωακείμ, ὡς λέγουν, ἄνθρωπος καλογηρικὸς καὶ ἐνάρετος, ἀλλ' ὅμως τὸ φιλότιμον νικᾷ πολλάκις καὶ τοὺς ἐναρέτους· ἔζησεν ὅμως, ὡς φαίνεται, πατριαρχεύων, περίττου ἀπὸ τοὺς πενῆντα χρόνους (!)».

Σελ. 94. Α', ἐπισήμου Κώδηκος.

---

1 «Τοῦτο τὸ οὐδετιποτένιον Συνοδικὸν ἔγεινεν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐπὶ ἔτους ζξέ. Ἰνδ. ιέ. γέγονε δὲ ὑπὸ τριῶν Πατριαρχῶν, Ἰωακεὶμ Ἀλεξανδρείας, Ἰωακεὶμ Ἀντιοχείας καὶ Γερμανοῦ Ἱεροσολύμων.»

«Ἱερεμίας ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

«Εἰ δίκαιον μὲν ἐστι καὶ πᾶσι τρόποις ἀνῆκον τῇ ἡμῶν μετριότητι τὸ πᾶσι τοῖς εὐλόγως δεομένοις αὐτῆς τὴν προσήκουσαν ἀρωγὴν πρυτανεύειν καὶ πρὸς τὰς αἰτήσεις αὐτῶν ἑτοίμην εἶναι καὶ τὴν ὀφειλομένην αὐτοῖς ἐπιδείκνυσθαι πρόνοιάν τε καὶ ἐπιμέλειαν, κέρδος ἴδιον τὸ λυσιτελοῦν αὐτοῖς ποιοῦμεν, πόσῳ δὲ μᾶλλον οὐκ ἂν εἴη αὐτῇ δικαιότερον τὸ τὰς ἀκοὰς ἀνειμένας παρέχειν καὶ καταπειθῆ τὴν διάνοιαν τοῖς τὴν φύσιν ἀρνησαμένοις καὶ ὑπὲρ φύσιν ἀγωνισαμένοις σεβασμίοις ἀνδράσι καὶ δι' ἀρετῆς τε καὶ ἐπιπόνου ἀσκήσεως καθαρθεῖσιν ὡς δέον, ἔτι τε καὶ διὰ θεωρίας ἐμπράκτου τῷ Θεῷ πλησιάζουσιν, εἴπερ ἂν τύχειεν οὗτοι τῆς παρ' αὐτῆς ἐπικουρίας καὶ ἀρωγῆς ἐμπόνως δεόμενοι· ἐπεὶ καὶ κατὰ τὸν θεῖον οὐχ ἧττον καὶ θεσπέσιον Ἀποστολὸν Παῦλον λίαν ἐπάναγκες ἔσχομεν ὄφλημα καὶ προὐργιέτερον ἔργου παντὸς καὶ πάσης ἄλλης τινὸς θεοφιλοῦς διατάξεως αἱρετώτερον, τὸ περὶ πασῶν τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν μεριμνᾷν καὶ τῶν σεβασμίων οὐκ ἔλαττον προνοεῖσθαι Μονῶν καὶ τῆς τῶν ἐνασκουμένων αὐτοῖς θεαρέστου ἀναστροφῆς καὶ ψυχικῆς σωτηρίας ἀδιαλείπτως φροντίζειν, ὡς οὐ τὸ ἑαυτῆς συμφέρον καὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ἑτέρου ζητοῦσα καὶ συνασθενοῦσα τοῖς ἀσθενοῦσι καὶ τοῖς σκανδαλιζομένοις ἐκπορουμένη διακαῶς τῷ τοι καὶ ἑτοίμως μὲν ἔχοι τῶν αἰτήσεων αὐτῶν ὑπακούειν καὶ τὰ λυποῦντα αὐτοῖς ἀποσκορακίζειν, ὡς δέον, καὶ τὰ τοῦ πονηροῦ σπορέως σκανδαλοποιά γε ζιζάνια πρὸ ῥίζης ἐκτέμνειν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ θείου καὶ εἰρηνοποιοῦ Πνεύματος, ὅ ἐστὶ ῥῆμα Θεοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ Θεηγόρον Ἀπόστολον, εὐχερῶς δέ γε καὶ εὐθαρσῶς εἰς τὴν προτέραν αὐτοὺς εἰρηναίαν κατάστασιν ἐπανάγειν καὶ πᾶσι τρόποις τὰ ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια πρυτανεύειν αὐτοῖς γε ἐντάλματα. Τοιγαροῦν ἐπεὶ καὶ οἱ κατὰ τὸ θεῖον καὶ Θεοβάδιστον ὄρος τὸ Σίναιον, ἐν τῇ ἱερᾷ καὶ μεγίστῃ τῷ ὄντι βασιλικῇ καὶ θείᾳ μονῇ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εὑρισκόμενοι ὁσιώτατοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτην Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἀνέδραμον καί, παραστάντες ἐνώπιον τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐπὶ συνόδου, μετὰ δακρύων ἐβόησαν ὡς ὁ νῦν ἁγιώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κὺρ Γερμανός, κινηθεὶς πρὸ ὀλίγου, ἀπερισκέπτως μάλιστα, ὡς οὐκ ὤφελεν, πλείσας αὐτοῖς ταραχὰς καὶ ὀχλήσεις ἐπήνεγκε, φορολογίας καὶ χρηματικὰς συδοσίας καὶ χάριτας παρ' αὐτῶν ἐτησίως λαμβάνειν προφασιζόμενος, καὶ τοὺς μὲν τῶν ἱερομονάχων αὐτῶν ἀργίᾳ ἀναιτίως παραδέδωκεν, ἐνίους δέ γε τῶν μοναχῶν ἀραῖς καὶ ἀφορισμοῖς αὐστηρῶς

καθυπέβαλεν, καὶ ταῦτα τῶν πρὸ αὐτοῦ ἁγιωτάτων Πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων μηδόλως τοιουτοτρόπως τοιαῦτά ποτε ἀπαιτησάντων ἢ σφετερισαμένων τὸ σύνολον, ἢ ἀραῖς καὶ ἐπιτιμήσεσιν αὐστηραῖς κατ᾽αὐτῶν χρησαμένων, καὶ ὅτι δὴ οἱ πλείους τῶν ἐνασκουμένων ἐκεῖσε σεβασμίων ἀνδρῶν, μὴ ὅτι πρὸς τὰς καιρικὰς ἐπιφορὰς τῶν Ἀράβων ἀντέχειν μόλις ἰσχύοντες, ἀλλὰ καὶ τὰς αὐτοῦ ἀπειλὰς καὶ ἀφοριστικάς γε ἐπιτιμήσεις μὴ ὑποφέρειν οἷοί τε ὄντες, ἀνεχώρησαν ἐξ αὐτῆς καὶ ἀλλαχοῦ διεσπάρησαν, ὡς κινδυνεύειν τόγε νῦν ἔχοντας τήν δε τὴν θείαν Μονὴν ἐρημωθῆναι τελείως καὶ ἀφανισθῆναι τῇ ἀλλοφύλῳ δυναστικῇ ἐπιρροίᾳ, *ἅτε δὴ καὶ τοῦ πρὸ χρόνων Θεοφιλῶς οἰκονομοῦντος καὶ κυβερνῶντος αὐτὴν σὺν αὐτοῖς ἁγιωτάτου Πάπα Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κὺρ Ἰωακεὶμ ἀπειρηκότως ταῖς τοιαύταις ἀνωμαλίαις καὶ ἀλλεπαλλήλοις ἀτασθαλίαις καὶ ἀποστάντος ὁλοτελῶς τῆς αὐτῶν προστασίας καὶ τῆς πρὸς τοὺς κρατοῦντας αὐτῶν διηνεκοῦς διαφεντεύσεως*, ὡς καθὼς ἡμῖν ἀριδήλως τοῦτο ἐπιστώσαντο αὐτοὶ τοῖς τιμίοις αὐτοῦ γράμμασι καὶ τοῖς τοῦ Γάζης ἀρχιερατικῶς προϊσταμένου κὺρ Ἀθανασίου. Ἐπεὶ γοῦν ταῦτά τε καὶ ἕτερα πλεῖστα οἱ ἀπ᾽ ἐκεῖσε σταλθέντες ὁσιώτατοι ἄνδρες ἡμῖν ἀναγγείλαντες ἐμπόνως, ἠξίωσαν τὴν ἡμῶν μετριότητα βοηθῆσαι αὐτοῖς, τόγε νῦν ἔχον τὰ μέγιστα κινδυνεύουσι, καὶ ὡς οἷόν τε τῶν τοιούτων πολυτρόπων δεινῶν αὐτοὺς ἐκλυτρώσασθαι καὶ εἰς εὐσταθῆ καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν αὐτοὺς Θεοφιλῶς ἐπανάξαι, καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν τὴν αἴτησιν αὐτῶν καὶ ἀξίωσιν εὐμενῶς πάνυ ἀποδεξαμένη, ὡς πολὺ τὸ εὔλογον καὶ τὸ δίκαιον ἔχουσαν καὶ μάλιστα ὡς καλῶς τὰ πάντα παρὰ πολλῶν πιστωθεῖσα καὶ τοὺς ἀλλεπαλλήλους αὐτῶν καὶ ἀδιαλείπτους ἠθικοὺς ἐπιρρεασμοὺς *οἰκείοις ὀφθαλμοῖς ἀκριβῶς κατιδοῦσα, ὁπόταν ἐκεῖσε θείῳ ζήλῳ εἰς προσκύνησιν τῶν θείων τόπων* ἀφίκετο, δεῖν ἔγνω συνοδικῶς περὶ τούτων πάντων, ὡς θεσμός ἐστιν ἐκκλησιαστικός, συνδιασκέψασθαι καὶ τὴν προσήκουσαν αὐτοῖς εὐνόμως ἀξιῶν ἀρωγὴν ἐπιδείξασθαι καὶ ἐπικουρῆσαι αὐτοῖς καὶ τῶν λυπούντων τ᾽ ἐλευθερῶσαι προθύμως· ἔνθεν τοι καὶ ἀκριβῶς μετὰ τῶν καθευρεθέντων ἱερωτάτων Ἀρχιερέων καὶ πάσης τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἱερᾶς καὶ θείας Συνόδου συνδιασκεψαμένη περὶ τούτων καὶ ἀπό τε συνοδικῶν διατάξεων καὶ κανονικῶν ἐνταλμάτων, οὐ μὴν δέ γε, ἀλλὰ καὶ βασιλικῶν θεσπισμάτων, ἐλευθέραν καὶ ἀκαταπάτητον εἶναι τὴν ἱερὰν καὶ θείαν ταύτην τοῦ Σιναίου ὄρους Μονὴν ἀναμαθοῦσα, πάσης φορολογίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς συνεισφορᾶς καὶ δόσεως καὶ πάσης ἄλλης ἀρχιερατικῆς ἐπηρείας τε καὶ ὀχλήσεως, ὡς βασιλικὴν ἄρχῆθεν τυγχάνουσαν καὶ πλείστοις ὅ,τι προνομίοις βασιλικοῖς κραταιωθεῖσαν· ἐν τούτοις, διαγινώσκει

καὶ συνοδικῶς ἡ μετριότης ἡμῶν ἐν Ἁγίῳ ἀποφαίνεται Πνεύματι, τῇ οἰκουμένῃ περιοπῇ καὶ ἐξουσίᾳ χρωμένη τῆς καθ' ἡμᾶς ταυτησὶ Ἁγιωτάτης καὶ Ἀποστολικῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὑπάρχειν ὥς γε τὸ ἐξ ἀρχῆς τὴν εἰρημένην θείαν καὶ μεγίστην καὶ βασιλικὴν τῷ ὄντι καὶ ἱερὰν τοῦ Σιναίου ὄρους Μονὴν ἐλευθέραν τελείως ἐκ πάσης φορολογίας ἐκκλησιαστικῆς καὶ χρηματιστικῆς συνεισφορᾶς καὶ ἀπαιτήσεως καὶ μένειν αὐτὴν εἰς τοὺς ἑξῆς χρόνους ἅπαντας ἀνενόχλητον, ἀκαταπάτητον, ἀδιάσειτον καὶ ἀνεπηρέστατον παρὰ παντὸς ἀρχιερατικοῦ προσώπου καὶ κυβερνᾶσθαι καὶ Θεοφιλῶς διοικεῖσθαι τοὺς ἐνασκομένους αὐτῇ σεβασμίους ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς ὑπὸ τοῦ παρ' αὐτῶν πάντων ἀπαθῶς ἐκλεγομένου καὶ καθισταμένου ὁσιώτου καθηγουμένου καὶ ὑπὸ τῶν ἐγκρίτων οἰκονόμων τε καὶ γερόντων τῆς ἱερᾶς αὐτῶν γε συνάξεως καθὼς δηλαδὴ καὶ πᾶσαι αἱ θεῖαι καὶ βασιλικαὶ μεγάλαι Μοναὶ διεξάγονται, καὶ *μηδόλως ἐν αὐτοῖς ἔτι ἐπισκοπικὸν ἀποκαθίστασθαι πρόσωπον ὡς ἐκεχειρίας ἐν τούτῳ λαμβανόντων τῶν σκανδάλων ἁπάντων*, ἀλλ' οὐδὲ τινὰς ἐξ αὐτῶν, ἱερομονάχους τυχὸν ἢ μονάζοντας, τολμᾷν γε τὸ σύνολον εἰς διχόνοιαν, φατρίαν, ἰδιορρυθμίαν, ἀμφιγνωμοσύνας καὶ διαστάσεις χωρῆσαι καὶ διαλύειν δολίως πειρᾶσθαι αὐτοὺς τὴν εἰρηνικὴν αὐτῶν ὁμόνοιαν καὶ κατάστασιν ἢ ἐκ τῶν τῆς θείας ταύτης Μονῆς εἰσοδημάτων τινὰ σφετερίζεσθαι, καὶ ἔσεῖται πάντως ὁ ταῦτα ἐπιχειρήσεων ἔνοχος τῷ ἀλύτῳ ἀφορισμῷ καὶ τῇ αἰωνίῳ κολάσει ὑπόδικος, ἐντελουμένου ἀδελφικῶς διὰ τῆς παρουσίας ἡμῶν ταυτησὶ συνοδικῆς διαγνώσεως καὶ παραινουμένου αὐτοῦ τοῦ Ἁγιοτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, τοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ποθεινοτάτου ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ Γερμανοῦ, οὐχ ἧττον τὰς ἱερὰς διατάξεις αἰδεσθῆναι καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ Ἁγιωτάτους Πατριάρχας τῶν Ἱεροσολύμων μιμήσασθαι καὶ μηδόλως διενοχλεῖν αὐτοὺς πειρᾶσθαι εἰς τὸ ἑξῆς καὶ εἰκαίως κατ' αὐτῶν κινεῖσθαι τὸ σύνολον καὶ χρηματικὰς ἀπολαύσεις ἐξ αὐτῶν ἀπαιτεῖν καὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν ἱερωμένους τε τυχὸν ἢ μονάζοντας τοὺς μὲν ἀργίᾳ, τοὺς δὲ ἀφορισμῷ ἐπιτιμᾷν ἀναιτίως· ἐπεὶ καὶ ἄδικον ἐστὶ τοῦτο καὶ ἀνακόλουθον πάντῃ τῇ πατριαρχικῇ αὐτοῦ καταστάσει καὶ λίαν παράλογον καὶ, κατὰ τὸν θεῖον καὶ Θεηγόρον Διονύσιον, τὸ Θεῖον οὐχ ἕπεται ταῖς τῶν ἀρχιερέων παραλόγοις ὁρμαῖς. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς Ἁγιωτάτη καθολικὴ Ἐκκλησία συγχωρήσεως τούτοις εὐλόγως ἀξιοῖ, ὀφείλοντος μὲν τοιγε καὶ τοῦ ἁγιωτάτου Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, τοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ποθεινοτάτου ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κὺρ Ἰωακεὶμ, συνιστᾷν, ὡς τὸ πρότερον καὶ ἀφορᾷν τὴν ἁγίαν καὶ θείαν ταύ-

την τοῦ Σιναίου ὄρους σεβασμίαν Μονὴν καὶ διοικεῖν καὶ οἰκονομεῖν Θεοφιλῶς τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσκουμένους καὶ λόγοις καὶ ἔργοις πολυτρόπως διαφευντεύειν αὐτοὺς καὶ ὁλοψύχως ἀγωνίζεσθαι, *ὥς γε δὴ πρὸ χρόνων πολλῶν, καλῶς ποιῶν, μέχρι τοῦ νῦν διετέλει καὶ εἰς τοὺς κρατοῦντας* προθύμως ὑπὲρ αὐτῶν ἠγωνίζετο· ἐπειδὴ καὶ ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως τοῦ τὰ ἐκεῖσε πάντως τῇ ἐπισκέψει καὶ κρίσει ἢ καὶ ἀνακρίσει τοῦ ἁγιωτάτου Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἀνάκεινται πρὸς τὸ ταῦτα οἰκονομεῖν εὐαρέστως καὶ κατὰ τῷ Θεῷ φίλον, ἐν οἷς ἐστι καὶ τὸ Θεῖον ὄρος τὸ Σίναινον, ὥς γε καὶ ἡ τιμία καὶ σεβασμία οὐχ ἧττον συνοδικὴ γραφὴ τοῦ ἁγειοτάτου καὶ θειοτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κὺ Νήφωνος ἀριδήλως παρίστησιν, ἐμφανισθεῖσα ἡμῖν συνοδικῶς παρ' αὐτῶν. Ὅθεν καὶ εἰς τὴν τούτων πάντων δήλωσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγεγόνει καὶ ἡ παροῦσα ἡμετέρα σιγγιλιώδης γραφὴ καὶ ἐπεδόθη τῇ διαληφθείσῃ ἁγίᾳ καὶ ἱερᾷ βασιλικῇ σεβασμίᾳ μεγίστῃ τοῦ Σιναίου ὄρους Μονῇ καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ ἀσκουμένης ὁσιωτάτοις ἀνδράσιν εἰς τοὺς ἑξῆς χρόνους ἅπαντας, ἐπὶ τὸ προσεῖναι ταύτην αὐτοῖς μόνιμον καὶ ἀναντίρρητον καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν κατὰ μῆνα Μάϊον τῆς νῦν τρεχούσης γ'. Ἰνδ. τοῦ ζνγ'. ἔτους (1545).

† Ἱερεμίας ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ὁ Ἰωακεὶμ εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας ὑπακούσας, ἀνέλαβε λοιπὸν καὶ τὴν προστασίαν τῆς ἱερᾶς τοῦ Σινᾶ Μονῆς, πολλάκις ἐκεῖσε μεταβαίνων, πρὸς διευθέτησιν τῶν ἀνάγκης ἐχόντων, ὡς βεβαιοῖ ἡμᾶς ὁ Νεκτάριος Ἱεροσολύμων, γράφων: (Τμῆμα Β'. σελ. 158) «Εὑρίσκονται δὲ καὶ ἀναμεταξὺ τῶν κελλίων, εἰς διαφόρους τόπους, δεκαπέντε παρεκκλήσια· εἰς μὲν τὴν δυτικὴν γωνίαν ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ· ταύτην ἔκτισεν ἕνας Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας οὔνομα Ἰωακείμ. Οὗτος ἦτον εἰς τὸν καιρὸν ὁποῦ ἐπάρθη τὸ Μισῆρι ἀπὸ τοὺς Τζερκέζους καὶ ἀνέβαινεν εἰς τὸ Μοναστήριον καὶ ἡσύχαζεν· οὗτος, λέγουσιν, εἶναι ὁποῦ ἔπιε τὸ φαρμάκι καὶ δὲν ἐβλάβη», καὶ ὡς πιστοῦται ἐκ τῆς ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ τοῦ φέροντος τὰ σημεία 87, Ε'. μεμβραίνου κώδικος ἰδιοχείρου σημειώσεως αὐτοῦ: «Ἦλθα ἐγὼ Ἰωακεὶμ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας εἰς τὸ ἅγιον ὄρος τὸ Σίναιον χάριν προσκυνήσεως καὶ ηὗρα τὸ παρὸν βιβλίον εἰς τὸ ἅγιον Μοναστῆρι καὶ εἶναι προσηλωμένον εἰς τὸν ὑψηλὸν θρόνον τοῦ ἁγίου Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου. Πλὴν βεβαιῶ καὶ ἐγὼ τὸ παρὸν βιβλίον ἵνα ἀπέλθῃ, καθὼς γράφει ὁ ἅγιος Πατριάρχης Ἀθανάσιος καὶ γράφω καὶ ἀφορίζω καὶ ἐγώ. † Ἰωακεὶμ Ἀλεξανδρείας». Τὸ ἀναφερόμενον τέλος ὑπὸ Μαρτίνου τοῦ Κρουσίου (Τουρκο-

γραικίας σελ. 219—530), ὅτι ὁ Ἰωακεὶμ μετὰ τοῦ καθηγουμένου τῆς Μονῆς ἔδωκαν περὶ ταύτης τῷ 1561 ἔγγραφον μαρτυρίαν, ὅτι περιηγήθη τοὺς ἁγίους καὶ σεβασμοίους τόπους, τὸ ἅγιον τὸ ὄρος τὸ Σίναιον, τῷ Λευσταινίῳ Κόμητι Ἀλμπέρτῳ, ἐπιβεβαιοῖ τοὺς ἰσχυρισμούς μας.

Ὅτι ὁ Ἰωακεὶμ δὲν ἦτο κάτοχος εὐρείας μαθήσεως ἀποδεικνύουσιν αἱ εἰς πολλὰ τῶν ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Βιβλιοθήκῃ Καΐρου χειρόγραφα ἰδιόγραφοι αὐτοῦ σημειώσεις, ἤτε εἰς τὸ χειρόγραφον 87, Ε'. καὶ ἡ εἰς τὰ φέροντα σημεῖα Τιζ'.—913 Μηναῖα καὶ αἱ εἰς τὰς Ὀκτωήχους ὑπὸ σημεῖα 454, Ριβ'. καὶ Σπθ'., μεσταὶ ἀνορθογραφιῶν, ὅτι δὲ ἦτο εἰς ἄκρον φιλομαθὴς καὶ φιλόπονος τὰ ἄνω Μηναῖα καὶ αἱ Ὀκτώηχοι τρανῶς ἀποδεικνύουσιν, ἀντιγραφεῖσαι ἀπταίστως ὑπ' αὐτοῦ, καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν κωδίκων στοιχωθέντες ἰδίαις χερσὶν ὑπ' αὐτοῦ. Τὸ τελευταῖον τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀντιγραφέντων ἔργων εἶναι ἡ Ὀκτώηχος Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ (Σπθ'.), ἣν ἀντέγραψε μηνὶ Μαρτίῳ κ'. τοῦ ζμή. ἔτους (1540), ὢν ἐτῶν 92!

Περὶ τοῦ Ἰωακεὶμ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, χωρὶς νὰ φοβηθῶμεν μὴ φανῶμεν ὑπερβολικοί, ὅτι εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ διάσωσις τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Μάρκου ἱδρυθέντος ἐν Ἀφρικῇ οἰκοδομήματος. Ὁ ἐνάρετος αὐτοῦ βίος καὶ ἡ κατὰ Θεὸν πολιτεία κατώρθωσαν πλείονα ἢ ἡ παιδεία πολλῶν ἐκ τῶν προκατόχων του· διὸ ἀπ' αὐτοῦ ἄρχεται σειρὰ διασήμων ἐπὶ ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ Πατριαρχῶν, οἵτινες ὡς ἥλιοι ἀκτινοβολοῦσιν ἐν τῷ νοερῷ στερεώματι τῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ὁ Ἰωακεὶμ ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ κατὰ τὸ 1567.

Ἐν τῷ πατριαρχικῷ σκευοφυλακείῳ Καΐρου ἀπόκεινται ἥ τε τιμία κάρα τοῦ ἀοιδίμου τούτου Πατριάρχου καὶ τὸ ἐπιτραχήλιον αὐτοῦ. Μέχρι τοῦδε ἐσφαλμένως ἐθεωρεῖτο καὶ ἐπεδεικνύετο τοῖς ἐπισκεπτομένοις τὸ σκευοφυλακεῖον ὡς ἀνῆκον τῷ Ἰωακείμ, ἕτερον ἐπιτραχήλιον ἀνῆκον ποτὲ τῷ ὁμωνύμῳ του μητροπολίτῃ Ῥόδου, τῷ θελήσαντι νὰ ἐξώσῃ τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Παΐσιον καὶ ἐπιβατικῶς κυβερνήσαντι ἐπί τινα χρόνον τὸν Θρόνον Ἀλεξανδρείας. Τὸ ἐπιτραχήλιον τοῦ ἀοιδίμου Ἰωακεὶμ ἔχει κεντημένους τοὺς ἁγίους Γεώργιον, Νικόλαον, Μάρκον καὶ Σπυρίδωνα, πρὸς δὲ τὸν τράχηλον τὴν Θεοτόκον καὶ τὸν Ἀρχάγγελον Γαβριὴλ καὶ περὶ τὸν τράχηλον Σεραφεὶμ καὶ φέρει τὴν ἐπιγραφήν. «Ἰωακεὶμ ἐλέῳ Θεοῦ Πάπας καὶ Πατριάρχης κτλ.» καὶ τὴν χρονολογίαν ζ....

Ἡ μίτρα, περὶ ἧς γίνεται λόγος ἐν τῷ γ' τῶν πινάκων τῆς διαδοχῆς, ἥτις καὶ βασιλικὴ καλεῖται ἐν ταῖς διαφόροις ἀπογραφαῖς, εἶναι ἐξ ἐπικεχρυσωμένου ἀργύρου, πεποικιλμένη διὰ πολυτίμων λίθων καὶ μαρ-

γαριτῶν. Κοσμεῖται δὲ ὑπὸ τεσσάρων μεμιλτωμένων ἀναγλύφων ἀρίστης ἐργασίας παριστώντων τὴν Θεοτόκον, τὸν Ἀπόστολον Μάρκον, τὸν ἅγιον Δημήτριον καὶ τὸν ἅγιον Κύριλλον. Περὶ τὸν στέφανον φέρει τὴν ἐπιγραφὴν ἐπὶ κυανοῦ μίλτου: «Ὑπὲρ ψυχικῆς σωτηρίας τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ Δημητρίου Παλαιολόγου καὶ Μαρίας τῆς συμβίας αὐτοῦ τῷ ἀποστολικῷ Θρόνῳ τῆς Ἀλεξανδρείας». Ἡ μίτρα αὕτη φαίνεται ὅτι ἐπεδιωρθώθη ὑπὸ Σαμουὴλ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ὅστις περὶ τὸν σταυρὸν ἔκαμε νὰ θέσωσι τὴν ἐπιγραφήν: «Σαμουὴλ ἐλέῳ Θεοῦ Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας» ἐπὶ μίλτου ὡσαύτως, ἥτις ὅμως εὐκόλως διακρίνεται ὡς μεταγενεστέρα πολὺ τῆς πρώτης.

Ὁ τὴν μίτραν ταύτην ἀφιερώσας εἰς τὸν Θρόνον Ἀλεξανδρείας Δημήτριος Παλαιολόγος θὰ εἶναι ἴσως ὁ Δεσπότης τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀδελφὸς τοῦ ὑστάτου Ἕλληνος αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου. *

* Σ. Ἐ. Πρόκειται περὶ τοῦ Ἀθηναίου Δημητρίου Παλαιολόγου, οὗτινος ἡ σύζυγος ὄντως ὠνομάζετο Μαρία, καὶ περὶ οὗ ὅρα Μνημείων τομ. Α΄ σελ. 88. Ἑτέρας τινὰς σχετικὰς πληροφορίας θέλομεν καταχωρίσῃ ἐν οἰκείῳ τόπῳ τῆς «Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων». Δ. Γρ. Κ.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ

ΑΡΧΑΙΑΙ ΚΑΙ ΝΕΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

ὑπὸ GUILLETIERE

(Συνέχεια).

Ὁ σουλτάνος ὅςτις ἐτύγχανε τότε ὢν εὔθυμος, εἶχε στείλει νὰ φέρωσι πέντε ἢ ἓξ τῶν προσφιλεστάτων ὀδαλισκῶν ὅπως φαιδρύνωσιν αὐτόν. Ἐν ᾧ δὲ αὗται ἐπλησίαζον, ἡ Γιοχαὴ ἔδειξεν αὐτὰς εἰς τὸν σουλτάνον καὶ προςεφώνησεν αὐτὸν μετὰ ὕφους εὐγενοῦς, ἀλλὰ πονηροῦ διὰ τῆς ἑξῆς προσλαλιᾶς περιλαμβανούσης ὅλας ἐκείνας τὰς συνήθεις φράσεις τὰς δεικνυούσας τὸν βαθὺν σεβασμὸν μεθ᾽ οὗ ἅπαντες οἱ Τοῦρκοι προσαγορεύουσι τὸν ἡγεμόνα. «Εἴθε ὁ θεὸς νὰ μηκύνῃ τὰς ἱερὰς ὑμῶν ἡμέρας. Εἴθε ὁ προφήτης νὰ σᾶς διατηρήσῃ. Ἰδοὺ προσέρχεται ὁμάς τις πρὸς τὸν βασιλέα τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης. Εἴθε ὁ ὕψιστος θεὸς νά σας διαφυλάξῃ· ἐγὼ θά σας εἴπω ὁποῖοί τινες ἄνθρωποι εἶνε». Ἔπειτα δὲ χωρὶς ν᾽ ἀφήσῃ εἰς τὸν σουλτάνον χρόνον ν᾽ ἀπαντήσῃ ἔδειξεν αὐτῷ τὰς εὐνοουμένας τὴν μὲν μετὰ τὴν δέ, προςθέτουσα πάντοτε μετὰ σεβασμοῦ· «τὸ ἔλεος τοῦ θεοῦ ἔστω μεθ᾽ ὑμῶν, ἡ εἰρήνη τοῦ προφήτου εὐλογείτω τὰς ἡμέρας ὑμῶν. Ἰδοὺ ὁ πασᾶς τοῦ Ἀλεπίου». Καὶ ταῦτα λέγουσα ἔδειξεν εἰς τὸν σουλτάνον εὐνοουμένην τινά, ἥτις πρὸ δύο ἡμερῶν εἶχε λάβει τὸ πασαλίκιον τοῦ Ἀλεπίου χάριν ἰδιώτου τινός, ὅςτις εἶχεν ἀνταμείψει αὐτὴν πλουσίως. «Πλησίον αὐτοῦ ἰδὲ τὸν μπέην τοῦ Μισιρίου, καὶ ὁ ἄλλος ἐκεῖνος εἶνε ὁ καδῆς τῆς Τραπεζοῦντος· ἀλλὰ μετὰ δύο ἡμέρας δὲν θὰ εἶνε πλέον καδῆς· ὁ παρ᾽ αὐτῷ βαίνων προσφέρει χίλια τσεκίνια περισσότερα ἐκείνου. Ἐγὼ δὲ ἐξηκολούθησεν—εἴθε ὁ μέγας προφήτης νὰ εὐλογῇ τὴν βασιλείαν σου—ἓν μόνον ἐπιθυμῶ, νὰ λάβω θέσιν ἐν τοῖς ἱεροῖς ὀφθαλμοῖς καὶ ἐν τῇ βασιλικῇ σου καρδίᾳ, καὶ διὰ νὰ τύχω ταύτης προςφέρω τὸ αἷμα καὶ τὴν ζωὴν τῆς δούλης σας. Εἰς τὰς συντρόφους μου ἀφίνω τὴν διάθεσιν τῶν ἀξιωμάτων τῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ἂς ἀφήσωσιν εἰς ἐμὲ τὴν καρδίαν τοῦ μεγαλειοτάτου σουλτάνου. Ἡ διανομὴ αὕτη θὰ εὐχαριστήσῃ καὶ αὐτὰς καὶ ἐμέ». Ὁ ἡγεμὼν ἐμειδίασεν, ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἐκ φύσεως εὐεπίφορος εἰς τὸ νὰ εὐεργετῇ τὰς ὀδα-

λίσκας αὐτοῦ, τὴν ἠνάγκασε νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ χάριν τινὰ καὶ ἐπέπληξεν αὐτὴν χαριέντως, ὅτι ἦτο ὑπεράγαν ἀφιλοκερδής. Ἀλλ' ἡ Γιοχαή, ἥτις ἤθελε νὰ τύχῃ τοῦ σκοποῦ της διὰ τρόπων ὅλως ἀντιθέτων πρὸς τοὺς τῶν συντρόφων της, δὲν ἔσπευσε νὰ δράξηται τὴν παρουσιαζομένην εὐκαιρίαν, ἀλλ' ἀπήντησε μετὰ δεξιότητος πρὸς τὴν ἐπίπληξιν τοῦ σουλτάνου. «Ἡ εὔνοια τοῦ προφήτου ἔστω ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς σας Πύλης. Ὁ ὕψιστος θεὸς ἄς σας ὑποστηρίξῃ. Μή με κολακεύητε· δὲν εἰξεύρετε ὁπόσον θερμῶς ἀγαπῶ τοὺς θησαυρούς· ἀλλὰ θέλω τὴν καρδίαν σας· βλέπετε λοιπὸν ὅτι εἶμαι φιλοκερδὴς οὐχ ἧττον τούτων τῶν δούλων».

Οὕτως ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀπεποιεῖτο τὰ προσφερόμενα ὑπὸ τοῦ σουλτάνου, ὅστις εὑρέθη ἠναγκασμένος ν' ἀπατήσῃ αὐτήν, μοιράσας κρυφίως πολλά δῶρα εἰς τοὺς εὐνούχους καὶ τὰς θαλαμηπόλους ἐξ ὀνόματος τῆς Γιοχαῆς ὡς δῆθεν προερχόμενα ἐξ αὐτῆς. Ὅτε δὲ οἱ λαβόντες τὰ δῶρα προσῆλθον ἵνα εὐχαριστήσωσιν αὐτήν, ἐξεπλάγη, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐνόμισεν ὅτι ἐνέπαιζον αὐτήν, μεμφόμενοι, ὅτι δὲν ἠκολούθησε τὸ γενικὸν ἔθος τῶν ἄλλων, ἀλλὰ τέλος ἐνόησε τὴν φιλόφρονα γενναιότητα τοῦ ἐρωτολήπτου σουλτάνου, ὅστις προκατελάμβανε· τὰς ἐπιθυμίας της. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα πάντα δὲν ἔπεισαν αὐτὴν νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν αὐτάρκειαν αὐτῆς, ἥτις ἐπὶ τέλους δυσηρέστησε τὸν σουλτάνον. Ἐπειδὴ δὲ ἤθελε ν' ἀποδείξῃ τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτά του διὰ παροχῶν λαμπρῶν ἐκήρυξε φανερὰ ὅτι θὰ ἐδεικνύετο ἀγέρωχος ἐπίσης ὡς καὶ ἐκείνη, καὶ ὅτι, ἀφοῦ ἡ Γιοχαὴ περιεφρόνει τὰς χάριτας, εἶχεν ἀπόφασιν νὰ μὴ θέλῃ καὶ αὐτὸς χάριτας παρὰ τῆς Γιοχαῆς. Τότε λοιπὸν εἶδεν, ὅτι ἐπέστη ὁ καιρὸς νὰ τολμήσῃ, καί, παρακαλέσασα τὸν κισλὰρ-ἀγᾶν νὰ τὴν συντροφεύσῃ, μετέβη εἰς συνάντησιν τοῦ σουλτάνου. «Ἰδού, τώρα ἔχω, εἶπε, τὴν ἀνάγκην τῆς χάριτος τοῦ βασιλέως τῶν βασιλέων. Εἴθε ὁ προφήτης νὰ ἁγιάζῃ τὰς ἡμέρας του, εἴθε ἡ εὐλογία καὶ ἡ εὐτυχία νὰ σκέπωσι τὴν ἱερὰν κορυφήν του. Θέλω νὰ ζητήσω χάριτάς τινας διὰ τοὺς ἐγγυτάτω τοῦ ὑψηλοῦ σας θρόνου. Διατί αἱ εὐεργεσίαι σας νὰ καταναλίσκωνται ἐκτὸς τοῦ σεραγίου, ἐν ᾧ εἶνε δυνατὸν νὰ διαχύσητε αὐτὰς εἰς τὴν σελαγίζουσαν ὑμῶν Πύλην; Καὶ πρῶτον ἄρχομαι ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ σας προσώπου· σᾶς ζητῶ διὰ σᾶς τὸν ἴδιον νὰ φροντίζητε περὶ τῆς πολυτίμου ὑγείας σας, περὶ τῆς ἀναπαύσεώς σας καὶ περὶ τῆς εὐχαριστήσεώς σας. Τὸ κατ' ἐμὲ ἔσομαι λίαν εὐτυχὴς ἂν λάβω ταύτην τὴν παραχώρησιν καὶ ἔτι εὐτυχεστέρα ἂν συντελέσω εἰς τοῦτο διὰ τῶν φροντίδων. Εἴθε ὁ θεὸς νὰ σᾶς ἀναδεικνύῃ νικητὴν τῶν ἀπίστων γκιαούριδων, εἴθε ἡ εὐλογία τοῦ ἁγίου προφήτου νὰ πίπτῃ εἰς τὴν καρ-

δίαν σας. Δὲν ἔχω ἄλλον τινὰ ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ σας εἰς ὃν νὰ χρεωστῶ νὰ δώσω τι πλὴν μόνον τούτου ἐδῶ τοῦ κισλὰρ-ἀγᾶ καὶ δὲν γνωρίζω τι ὅπερ νὰ ζητήσω χάριν αὐτοῦ πλὴν μόνον τῆς πόλεως ἐν ᾗ ἐγεννήθην. Δότε εἰς τὸν πιστὸν τοῦτον δοῦλον τῆς ὑψηλῆς σας πύλης τὰς προσόδους τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἂς ἐγκαταστήσῃ οὗτος ἐν αὐταῖς διαχειριστήν, ὅςτις νὰ μὴ τολμᾷ νὰ ποιῆται κατάχρησιν τῆς ἀρχῆς σας, ὡς ἔπραξαν ἐκεῖνοι, ὧν τὰς βιαιοπραγίας μοὶ διηγήθησαν πολλάκις οἱ ταλαίπωροι γονεῖς μου». Ὁ σουλτάνος παρεχώρησεν αὐτῇ πάραυτα τὸ ζητούμενον, εἰ καὶ ἐνδομύχως δυςηρεστήθη βλέπων, ὅτι ἐκ τῆς χάριτος ὠφελεῖτο ἄλλος ἀντ' αὐτῆς καὶ ὅτι ἐκείνη εἶχεν εὕρει τρόπον νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ δῶρον χωρὶς νὰ δύναται ν' ἀποκαλῇ αὐτὸν εὐεργέτην της. Ἀλλὰ τέλος ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἔκτοτε ἐξήρτητο ἐκ τοῦ κισλὰρ-ἀγᾶ ἡ δὲ πρόσοδος αὐτῶν ὡρίσθη ἔκτοτε εἰς τὸ διηνεκὲς ὑπὲρ ἐκείνων, οἵτινες μετ' αὐτὸν ἔμελλον νὰ κατέχωσι τὸ αὐτὸ ἀξίωμα. Ἐκεῖνος δ' ἔπεμψεν εἰς Ἀθήνας τοποτηρητήν τινα ἢ οἰκονόμον μετὰ τῆς ρητῆς διαταγῆς νὰ ἐλαφρύνῃ τὰ βάρη τοῦ λαοῦ, τοῦθ' ὅπερ ἐξετελέσθη μὲν τότε, τηρεῖται δὲ καὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ἡ δὲ Γιοχαὴ ἔμεινεν ἔγγυος μετὰ τοιαύτην αἰσίως εἰς τὴν πατρίδα αὐτῆς παρασχεθεῖσαν εὐεργεσίαν. Ὁ δὲ σουλτάνος, τοῦ ὁποίου οἱ ἄστατοι ἔρωτες ἦσαν δι' αὐτὴν σταθεροί, ἐμφορούμενος τῆς ἐλπίδος, ὅτι θὰ ἔδιδεν αὐτῷ κληρονόμον τοῦ θρόνου, ἠσχολεῖτο ἤδη περὶ τὴν διάταξιν τῶν τῆς βασιλικῆς αὐτῆς αὐλῆς. Εἶχε διορίσει χάριν αὐτῆς *βαλιδὲ ἀγᾶν*, ἤτοι ἀρχηγὸν τῶν μαύρων εὐνούχων τῆς βασιλομήτορος σουλτάνας, καὶ *ἐσατραντελὲρ-ἀγᾶν*, ἤτοι τὸν μαῦρον εὐνοῦχον, εἰς ὃν εἶνε ἀνατεθειμένη ἡ φροντὶς τῶν τέκνων τοῦ σουλτάνου. Ἀλλ' ἡ Γιοχαὴ ἀπέθανε κατὰ τὰς ὠδῖνας τοῦ τοκετοῦ ὡς καὶ τὸ γεννηθὲν ὑπ' αὐτῆς τέκνον, ὅπερ ὑπῆρξεν υἱός. Ἡ δὲ διαδοχὴ τῆς μεγάλης τουρκικῆς αὐτοκρατορίας ἀνῆκεν εἰς τὸν ἡγεμονίδην ἐκεῖνον, καθότι ἐγεννήθη ἓν ἔτος πρὸ τοῦ ἀτυχοῦς Ὀσμὰν τοῦ διαδεχθέντος τὸν Ἀχμέτ. Ὁ σουλτάνος ἐθλίβη σφοδρῶς ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς Γιοχαῆς· ὑποπτεύων δὲ μὴ αἱ ἄλλαι εὐνοούμενοι συνετέλεσαν εἰς τὸν θάνατον τοῦτον διά τινος δηλητηρίου, ὡς τοῦτο συμβαίνει πολὺ συχνά, περιώρισε δύο ἢ τρεῖς τῶν ὡραιοτάτων, ἀλλὰ καὶ μάλιστα ὑπόπτων, εἰς τὸ παλαιὸν σεράγιον, τοῦθ' ὅπερ γίνεται τότε μόνον, ὅταν ὁ σουλτάνος εἰς ὃν ἀνῆκον ἀποθάνῃ. Ἡ δὲ δωρεά, ἣν ὁ Ἀχμὲτ εἶχε παραχωρήσει εἰς τὴν Γιοχαὴν χάριν τοῦ κισλὰρ-ἀγᾶ διετηρήθη καὶ μετεβιβάσθη εἰς τοὺς διαδόχους τοῦ εὐνούχου τούτου. Ἐκεῖνος δ' αὐτῶν, ὅςτις ἐπιεικέστερον παντὸς ἄλλου ἐπροστάτευσε τὰς Ἀθη-

νας, ἐστραγγαλίσθη κατά τινα στάσιν γενικὴν καὶ φοβεράν, ἥτις συνέβη ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1655.

Οὕτω διηγήθη τὰ συμβάντα γηραιός τις μαῦρος εὐνοῦχος, ὃν οὗτος ὁ κισλὰρ-ἀγᾶς ἔστειλεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπως λάβῃ τὴν κυριότητα τῆς νέας ταύτης κτήσεως. Ὁπόσης τιμῆς ἤθελε τύχει ἡ Γιοχαή, ὁποίων ἀνδριάντων καὶ μνημείων δόξης ἤθελεν ἀξιωθῇ, ἂν αἱ Ἀθῆναι ἔβλεπον αὐτὴν γεννωμένην ἐν αἰῶνι εὐτυχεστέρῳ καὶ μᾶλλον εὐγνώμονι! Ἀλλὰ σήμερον ἡ πόλις ἀπολαύει μὲν τοῦ εὐεργετήματος, ἀλλ' ὀλίγον φροντίζει νὰ μάθῃ ἀπὸ ποίας χειρὸς ἔλαβεν αὐτό. Ὁ ἀγαθὸς Καπετανάκης καὶ ὁ ἱερομόναχος Δαμασκηνός, οἵτινες ἀφηγήθησαν εἰς ἡμᾶς τὴν μεγάλην ταύτην πρᾶξιν, ἐθλίβοντο βλέποντες τὴν ἀνάμνησιν αὐτῆς σχεδὸν ἐκλιποῦσαν ἐν τῇ πόλει των· καὶ ὅμως ἡ παράδοσις ἐνθυμίζει εἰς αὐτοὺς ὀνόματα καὶ συμβάντα τρισχιλίων ἐτῶν καὶ ὑπερέκεινα.

Κατ' ἔτος αἱ δημόσιοι πρόσοδοι ἀνέρχονται μέχρις ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ χιλιάδων γροσίων ἐκμισθοῦνται δὲ τῷ πλειοδοτοῦντι. Καίτοι δὲ ὁ διοικῶν αὐτὰς οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἐκμισθωτὴς ἀναλαμβάνει τὴν ἰδιότητα Βοϊβοδα. Αἱ σημαντικώτεραι τῶν προσόδων τούτων εἶναι αἱ τοῦ Τελωνείου. Λαμβάνει προσέτι τὴν δεκάτην τῶν βαλανιδίων ἅτινα συλλέγονται εἰς τὰ πέριξ τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁσάκις ὁ Βοϊβοδας εἶναι ἄνθρωπος δυνάμενος νὰ ἐπιβληθῇ, ὡς ὁ προκάτοχος τοῦ νῦν, πάντες τρέμουσιν ἐνώπιόν του ἐν Ἀθήναις, καὶ αὐτὸς ἔτι ὁ Καδῆς. Ἰδοὺ ἓν παράδειγμα. Ὁ ἐκ Παρισίων πατὴρ Λουδοβῖκος, Καπουκῖνος λίαν ζηλωτής, πρώην ἀντισυνταγματάρχης ἐν τῷ συντάγματι τοῦ ἱππικοῦ τοῦ Σρατάρχου δὲ λὰ Μὸτ Οὐδαγκούρ, ἡμέραν τινὰ ἐδίδασκεν ἐν Ἀθήναις τὴν κατήχησιν. Βραβεύων παῖδά τινα ἐκ τῶν μαθητῶν του διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ νοημοσύνην του ἐδωρήσατο εἰκονισμάτιον. Ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ μαθητοῦ ἐξερχομένου τουρκόπαις ἥρπαζε τὸ εἰκονισμάτιον, ὁ δὲ πατὴρ Λουδοβῖκος, ὅστις ἔτυχε παρών, ἐκ φόβου μὴ βεβηλωθῇ, θελήσας νὰ τὸ λάβῃ πάλιν ἐκράτησε τοῦ ἱματίου τὸν Τουρκόπαιδα, τὸ ὁποῖον ἐσχίσθη. Μωαμεθανοὶ διαβάται ἰδόντες τὴν πρᾶξιν, περιχαρεῖς γενόμενοι διότι εὗρον εὐκαιρίαν συκοφαντίας, ἐκραύγασαν ὅτι εἰς *Γκιαοὺρ* ἐκτύπησε τοῦρκον, τοῦτο δὲ ἐθεωρεῖτο ἔγκλημα θανάσιμον. Ἐγένετο στάσις, ὁ Καδῆς ἐκδίδει ἀμέσως ἀπόφασιν καταδικάζουσαν εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν τὸν μοναχόν, τὰ πάντα εὐσεβῶς ὑπομένοντα. Ὁ πρόξενος πέμπει κρύφα εἰς τὸν Βοϊβοδα δωδεκάδα κεφαλῶν ζαχάρεως καὶ τῷ διαμηνύει τὴν ὑπόθεσιν. Ὁ Βοϊβοδας μεταβαίνει ἐπὶ τόπου, ἀναστέλλει διὰ τοῦ κύρους του τὴν βιαιοπραγίαν τοῦ Καδῆ, λέγει ὅτι ἀνάγκη ὑπάρχει κρειττόνων ἀποδείξεων

καὶ ἀναβάλλει τὴν ἀπόφασιν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν. Ἀπαλλάττει μάλιστα τὸν μοναχὸν ἐγκαθείρξεως καὶ τὸν παραδίδει εἰς τὸν πρόξενον πρὸς φύλαξιν. Τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, μεταβαίνει παρὰ τοῖς καταμαρτυρήσασιν Τούρκοις, ἀπειλεῖ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐξαναγκάζει ν' ἀναιρέσωσιν ὅ,τι κατέθεσαν. Οὕτω ἀπήλλαξε τὸν μοναχόν, τοῦ Καδῆ μὴ τολμήσαντος νὰ διεγείρῃ ταραχάς. Ὁ μοναχὸς εὑρίσκεται τανῦν ἐν Ναυπλίῳ.

Τὴν πρωίαν τῆς Τρίτης, 23 Ἀπριλίου, ἡ πρώτη ἡμῶν φροντὶς ἦτο νὰ ἐξασφαλίσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὕβρεων τῶν ἐγχωρίων, τιθέμενοι ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Τούρκων ἀξιωματικῶν. Ἐπέμψαμεν πρὸς αὐτοὺς δῶρά τινα ἐκ τῶν σπανίων ἐν τῷ τόπῳ καὶ ἐξήλθομεν μεταβαίνοντες πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτῶν. Ὁ Βιανκὶ ἠρνήθη νὰ μᾶς συνοδεύσῃ διὰ λόγους οὓς δὲν μᾶς ἐδήλωσεν. Ἐξελέξαμεν ὡς συνοδὸν τοῦρκόν τινα αὐτοκαλούμενον Γενίτσαρον. Ὡμίλει ἰταλιστί, ἦτο γνωστός, ἐνέπνεε φόβον εἰς πάντας καὶ ἐγνώριζε τὰ πάντα. Τέλος πάντων τοσοῦτον ἐκρίναμεν αὐτὸν ἐπιτήδειον πρὸς τὸν σκοπόν μας, ὥστε δὲν ἐδέχθημεν τὸν Καζέταν, διερμηνέα τῶν Ἄγγλων, οὐδὲ τὸν Ἰωάννην Βατίσταν, διερμηνέα τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους, προσφερομένους νὰ μᾶς συνοδεύσωσιν. Ὁ Σαρδὰρ καὶ ὁ Καδὴς ἀπουσίαζον τότε ἐξ Ἀθηνῶν, τοῦ πρώτου μεταβάντος πρὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἡμερῶν εἰς ἰδιόκτητόν του χωρίον παρὰ τὴν Λεψῖνα (Ἐλευσῖνα). Ὅθεν ἐξεκινήσαμεν ὅπως μεταβάντες χαιρετίσωμεν τὸν Δισδὰρ ἐν τῷ φρουρίῳ, ὅπου μᾶλλον ἡ περιέργεια ἢ τὸ καθῆκον μᾶς προσείλκυον. Ὁσάκις περιηγηταί, καὶ πολῖται ἔτι ἕλληνες θέλουσι νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ φρούριον, ἀπαιτεῖται ἡ ἄδεια τοῦ Δισδάρ, ὅστις ἀποστέλλει αὐτοῖς τὸν δακτύλιόν του ὡς διαβατήριον καὶ ἐκ τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ ὁ προτιμηθεὶς ὡς κομιστὴς τοῦ δακτυλίου λαμβάνει δῶρον παρὰ τοῦ Ἕλληνος ἢ τοῦ ξένου, καὶ ἐπὶ τῇ ὄψει τοῦ δακτυλίου ἡ φρουρὰ ἀφίνει τὴν εἴσοδον ἐλευθέραν.

Οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐνηργήσαμεν.

Ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τῶν Ἀθηνῶν τὸ φρούριον ἦτο ἐν μέσῃ τῇ Πόλει, ὠνομάζετο δὲ ἀδιαφόρως Γλαυκώπιον, Παρθενών, Κεκρωπία, Πόλις Ἀκρόπολις καὶ Ἐννεάπυλον, ἐπειδὴ εἶχεν ἐννέα πύλας, εἰ καὶ μία μόνον πάροδος ἦγεν εἰς αὐτό. Τώρα τὸ ὀνομάζουσι *Κάστρο*. Κεῖται ἐπὶ βουνοῦ, τὸ ὁποῖον οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν Τριτώνιον, ἐπειδὴ ἦτο καθιερωμένον τῇ Θεᾷ Ἀθηνᾷ ἥτις ὠνομάζετο ἐνίοτε Τριτώνια καὶ Τριτογένεια. Τὸ βουνὸν εἶναι λίαν ἀπόκρημνον πρὸς τὴν Πόλιν καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ κύκλου ὃν ὠφείλομεν νὰ διανύσωμεν ὅπως καταλάβωμεν τὴν δίοδον τοῦ Φρουρίου εἴδομεν ἄνω ἐπὶ τοῦ βράχου μίαν Μοναχὴν τοῦ τάγματος

τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ἀνοίγουσαν τὴν πύλην Ἐκκλησίας λελαξευμένης ἐντὸς κοιλώματος τοῦ βράχου. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου, ἣν οἱ Ἕλληνες ἐκ σεβασμοῦ ὀνομάζουσι Παναγίαν, καὶ οἱνεὶ ἀπονέμοντες τὰ πρωτόλεια εἰς τὴν περιέργειαν ὑμῶν ἠθελήσαμεν νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸν εὐσεβῆ τοῦτον σταθμόν· ἀνέβημεν ἅπαντες καὶ εὕρομεν τὴν Ἐκκλησίαν καθαρώτατα διατηρουμένην ταῖς φροντίσι τῆς μοναχῆς ἥτις κυβερνᾷ αὐτήν.

Ἅμα ἐξήλθομεν τῆς Παναγίας, προσεκάλεσα τοὺς ἡμετέρους νὰ στρέψωσι τὴν κεφαλὴν καὶ νὰ θεωρήσωσι μετὰ πλείονος προσοχῆς, ἐπειδὴ τοῖς ὑπέμνησα ὅτι ἐνταῦθα ἦτο τὸ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τοσοῦτον διαφημιζόμενον, ἕνεκα τῶν κατὰ Ἀπόλλωνα καὶ Κρέουσαν θυγατέρα βασιλέως τινος τῶν Ἀθηνῶν, ἄντρον, τὸ ὁποῖον οἱ Ἀθηναῖοι ἔπειτα μετέβαλον εἰς Ναὸν ἀφιερώσαντες εἰς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ εἰς Πᾶνα. Χάρις εἰς τὴν σκληρότητα τοῦ βράχου τοῦτο εἶναι ἁπάντων τῶν διασήμων μνημείων τῶν ὑπολειφθέντων ἡμῖν ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν τὸ ἀκεραιότατον... Ὁ ἐγγὺς αὐτοῦ ἀπότομοςβράχος ἐκαλεῖτο *Μακρὰ πέτρα*.

Ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ἄντρου τούτου τινὲς τῶν ἡμετέρων ἐναβρυνόμενοι ἐπὶ ταῖς πολεμικαῖς γνώσεσιν ἐθαύμασαν ὅτι οἱ χριστιανοὶ καταδρομεῖς, οἵτινες καθ' ἑκάστην ποιοῦσι προσβολὰς κατὰ τῶν τουρκικῶν φρουρίων, δὲν ἐσκέφθησαν νὰ χρησιμοποιήσωσι τὴν ὀπὴν ταύτην ὡς ὑπόνομον διὰ νὰ ἀνατινάξωσιν εἰς τὸν ἀέρα τὸ φρούριον. Ὑπελάμβανον ὅτι μὲ δώδεκα ἢ δεκαπέντε βυτία πυρίτιδος, οὐδὲν ὑπῆρχε τούτου εὐκολώτερον. Διελέγοντο περὶ τούτου χαμηλῇ τῇ φωνῇ· διότι τοιαῦται σκέψεις ἐν Τουρκίᾳ εἶναι ἐπικίνδυνοι, καὶ μάλιστα ἀφοῦ εἴχομεν μεθ' ἡμῶν ἕνα Γενίτσαρον.

Εἶναι βέβαιον ὅτι μόλις πρὸ ὀκτωκαίδεκα μηνῶν Ἕλλην τις ἐκ Κρήτης, ὅστις εἶχε διατρίψει πολὺν χρόνον ἐν Ἀθήναις, μεταβὰς ὅπως συναντήσῃ κρύφα τὸν Δανιὴλ Ἰουστινιάνη, Ἐπίτροπον καὶ Γενικὸν Θησαυροφύλακα τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἐνετίας, τῷ προέτεινε νὰ λεηλατήσῃ τὰς Ἀθήνας, ὅπερ ἦτο εὔκολον, τοῦ τόπου ὄντος ἀνοικτοῦ, καὶ νὰ κυριεύσῃ τὸ φρούριον δι' ὑπονόμου κατασκευασθησομένης ἐντὸς τοῦ ἄντρου τούτου. Ὁ Κρὴς ἀπῄτει μόνον ἀποβατικὸν σῶμα ἐξ ὀκτακοσίων ἐπιλέκτων ἀνδρῶν, μὲ τρία ἢ τέσσαρα πεδινὰ πυροβόλα, ἅτινα θὰ ἐχρησίμευον μόνον πρὸς ἐκφόβισιν, καὶ δέκα βυτία πυρίτιδος πρὸς γόμωσιν τῆς ὑπονόμου. Λέγεται ὅτι τὸ πρῶτον ὁ Ἰουστινιάνης ἀπέρριψε τὴν πρότασιν, διότι τῆς πανώλους οὔσης ἐν Ἀθήναις ἐφοβεῖτο μήπως τὰ στρατεύματα τὰ ὁποῖα θὰ μετεῖχον ταύτης τῆς ἐπιχειρήσεως διαδόσωσι τὸ μόλυσμα εἰς τὸν στρατόν· ἀλλ' ἔπειτα ἐγκρίνων τὸ σχέ-

διον ἀνεκοίνωσε τοῦτο εἰς τὸν Φραγκῖσκον Κορνάρον καὶ τὸν Γεώργιον Φοσκαρίνην εὐγενεῖς Ἐνετοὺς ὑπηρετοῦντας ἐν Κρήτῃ, καὶ οἱ τρεῖς δὲ ἀπεφάσισαν νὰ αἰτήσωσι τὴν γνώμην τοῦ ἀρχιστρατήγου Μοροζίνη καὶ τοῦ προβλέπτου Κορνάρου. Ἀλλὰ κατὰ τούτους τοὺς χρόνους οἱ Ἐνετοὶ ἐνίκησαν ἐν τῇ παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Κρήτης ναυμαχίᾳ, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἔλαβε ἄλλα μέτρα.

Τὸ κατ' ἐμέ, ὅτε μοι διηγήθησαν ταῦτα, ἐνόμισα ὅτι ἡ ἐπιχείρησις παρημελήθη δι' οὐδὲν ἄλλο ἢ διὰ τὴν δυσκολίαν τῆς ἐκτελέσεως· διότι ἡ ἐν τῷ Πύργῳ τοῦ φάρου τοῦ λιμένος τοῦ Λέοντος (Πειραιῶς) φρουρὰ εἶναι τοσοῦτον ἀκριβής, ὥστε ἐξ ἅπαντος θὰ εἰδοποίει τοὺς Ἀθηναίους καίπερ διεσπαρμένους διὰ τὴν πανώλην ἐν ταῖς ἀγροτικαῖς οἰκίαις των, ἵνα δράμωσιν εἰς τὰ ὅπλα. Ἔπειτα ἡ ἀπὸ Πειραιῶς, ὅπου θὰ ἐγίνετο ἡ ἀπόβασις, μέχρις Ἀθηνῶν ὁδός, θὰ ἔδιδε καιρὸν εἰς τοὺς ἐπιχωρίους νὰ κόψωσι τὴν ὑποχώρησιν τῶν Ἐνετικῶν στρατευμάτων καὶ ἐὰν ἔτι ἤθελον δυνηθῇ νὰ σχηματίσωσι σῶμα ἐκ τετρακισχιλίων ἀνδρῶν.

Ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀνατινάξεως τοῦ φρουρίου δι' ὑπονόμου κατασκευαζομένης ἐν τῷ ἄντρῳ, τὸ ὕψος τοῦ τόπου εἶναι τόσον μέγα, ὥστε τὸ ῥῆγμα δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ᾖ χρήσιμον, διότι, ὁπωσδήποτε καὶ ἂν ἐγίνετο ἡ κατάπτωσις τοῦ βράχου, θὰ ἄφινε πάντοτε κρημνούς, οὕτω δὲ θὰ ἠναγκάζοντο νὰ θέσωσιν εἰς κίνησιν ἄλλας ὑπονόμους μετὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πρώτης, καὶ τοῦτο ἀπαιτεῖ πλείονα χρόνον ἢ ὅσος εἶναι δυνατὸν νὰ διατεθῇ κατὰ τὰς θορυβώδεις ἐπιθέσεις. Τέλος πάντων οὐδέποτε ἐτόλμησαν νὰ ἐπιχειρήσωσι τοῦτο.

Ἐκ τῆς Παναγίας ἐτράπημεν τὴν πρὸς τὸ φρούριον ἄγουσαν. Οὐδὲν διασημότερον ταύτης τῆς ὁδοῦ. Ἐνταῦθά εἰσι τὰ ἐρείπια τοῦ Λυκείου ἔνθα ὁ Ἀριστοτέλης ἐδίδασκε τὴν φιλοσοφίαν[1] . . . .

Μία μόνη πάροδος ὑπάρχει, ὅπως εἰσέλθῃ τις εἰς τὸ φρούριον καὶ δὲν εἶναι πλέον κεκοσμημένη διὰ τῶν ἐξαισίων προπυλαίων, ὧν ἡ λαμπρὰ κατασκευὴ ἐστοίχισε δισχίλια τάλαντα . . . .

Τὰ προπύλαια σήμερον οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἐρείπιον, ἀλλὰ σημαῖνον μέγα τι. Παρ' αὐτὰ ὑπάρχουσι δύο φυλακεῖα ξύλινα εὐτελῆ . . .

Εὕρομεν ἐν τῇ πύλῃ μέρος τῆς φρουρᾶς ὑπὸ τὰ ὅπλα οὐχὶ πρὸς τιμὴν ἡμῶν, ἀλλ' ὅπως δείξωσιν ὅτι ἡ ὑπηρεσία ἐκτελεῖται ἀκριβῶς. Ἐπέμψαμεν αὐτοῖς δῶρον ἀξιόλογον. Ὁλόκληρος ἡ φρουρὰ ἀποτελεῖται ἐκ τριακοσίων περίπου ἀνδρῶν· ἔχουσι τὴν ἀξίωσιν νὰ ὀνομάζωνται

---

(1) Παραλείπομεν τὰς ἱστορικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς πληροφορίας, ἃς παρενείρει ὁ συγγραφεὺς περὶ Λυκείου καὶ Ἀρείου Πάγου καὶ Μουσείου.

Γιενίτσαροι, ἀλλ' εἶναι ἁπλοῖ ἀργόμισθοι γεννηθέντες καὶ λαβόντες συζύγους ἐν τῷ τόπῳ καὶ πολὺ διαφέροντες τῆς μαχίμου ἐκείνης στρατιᾶς, περὶ ἧς θὰ σᾶς ὁμιλήσω ἄλλοτε. Ἐν ἅπασι τοῖς κακοῖς φρουρίοις τῆς Τουρκίας ὑπάρχουσιν ὅμοιοι πρὸς τοὺς τῶν Ἀθηνῶν, οἵτινες σεμνυνόμενοι λαμβάνουσι τοῦτο τὸ ὄνομα· διότι ἐπὶ τῶν μεθορίων, ἔνθα ἀπαιτοῦνται ἄνδρες ἐμπειροπόλεμοι, ὑπάρχουσι Γιαννίτσαροι ἐκ τοῦ πεζικοῦ, οἵτινες θεωροῦσι τοὺς τῶν ἄλλων φρουρίων ὡς τὴν ὑποστάθμην τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ ἐκ περιφρονήσεως ἀποκαλοῦσιν αὐτοὺς *Μουχανάτ*, τουτέστι δειλούς. Οἱ τοῦ ἐν Ἀθήναις φρουρίου ἔχουσιν ἐν αὐτῷ τὴν κατοικίαν των, ἐν τῷ περιβόλῳ δὲ αὐτοῦ ὑπολογίζονται διακόσιαι ἑστίαι Μόνον τὴν ἡμέραν ὑπηρετοῦσιν οἱ φρουροί, ἐπειδὴ οἱ τῆς νυκτὸς φυλακὴ ἐκτελεῖται κατὰ τρόπον ἀστεῖον. Ἅμα ἐπέλθῃ ἡ νύξ, τὰ τέκνα τούτων τῶν Γιενιτσάρων περιπολοῦσιν ἔσωθεν κύκλῳ τῶν τειχῶν καὶ κραυγάζουσιν ἰσχυρῶς, ὅπως δείξωσιν ὅτι εἶναι ὑπὸ τὰ ὅπλα καὶ πάντοτε ἕτοιμοι. Μάλιστα ὁσάκις εἰξεύρουσιν ὅτι ξένοι ἀφίκοντο ἔρχονται καὶ ὠρύονται ἐκτάκτως πρὸς τὸ ὕπερθεν τῆς πόλεως μέρος τοῦ τείχους, ὅπως κάλλιον ἐπιδείξωσι τὸ ἄγρυπνον αὐτῶν καὶ καταστήσωσιν ἐπίφοβον τὴν ἀνδρείαν τῶν πατέρων των, οἵτινες, ἐνῷ τὸ ἐκ μικρῶν τοῦτο σκυλολόγιον ὠρύεται, κοιμῶνται ἡσύχως ἢ ὁδοιποροῦσι χάριν ἐμπορίας, διότι ἅπαντές εἰσιν ἔμποροι.

Τὸ πρὸς μεσημβρίαν τοῦ τείχους τὸ καλούμενον Κιμώνειον εἶναι καὶ σήμερον ἔτι κεκαλυμμένον ἐκ τῆς βοτάνης, ἥτις ὀνομάζεται *Παρθενὼν* ἢ *Ματρικάρια*. Ἴδετε τί ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ βίῳ τοῦ Σύλλα περὶ τούτου λέγει. Πολὺ ὀλιγώτερον φύεται ἐν τῷ ἀντιθέτῳ τείχει τῷ καλουμένῳ Πελασγικῷ. Τὰ τείχη ταῦτα εἶναι παλαιὰ καὶ κακῶς ἐκτισμένα, ἀλλ' ὑποβαστάζονται πολλαχοῦ ὑπὸ ἰσχυρῶν ὀξυγωνίων ἀντερεισμάτων. Οἱ Ἕλληνες τὰ διατηροῦσι δι' ἀγγαρίας, ἀπολαύοντες ἀντὶ τούτου προνόμιά τινα ἀσυδοσίας, ὡς ἔχω ἤδη εἴπει.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΑΚΡΙΒΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΗΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ

ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΥΠΟ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ

[Μέχρι τοῦδε ἦτο γνωστόν, ὅτι ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν — οὐχὶ καὶ ἡ Ἀκρόπολις — κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου ϛϡξδ′ δηλ. 6964. Ἐξ αὐτῶν δὲ οἱ μὲν ἀφῄρουν ἔτη 5509 καὶ ἐπομένως ὥριζον ὡς ἔτος τῆς ἁλώσεως τὸ 1455 ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως, οἱ δὲ ἀφῄρουν 5508 καὶ ἐπομένως ὥριζον ὡς ἔτος τὸ 1456. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἱστορίᾳ (τόμ. Β′ σ. 23—24) παρεδεξάμεθα τὴν 2αν χρονολογίαν, ἅτε τῶν χρονογράφων ἀναγραφόντων ὡς μῆνα τῆς ἁλώσεως τὸν Ἰούνιον, — ὡς γνωστὸν δὲ ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου πρέπει νὰ ἀφαιρῶνται ἔτη 5509 καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου μέχρι τοῦ Αὐγούστου 5508. — Ἤδη ἡ χρονολογία αὕτη καθίσταται βεβαία καὶ ὁριστική. Ἡ ἅλωσις τῶν Ἀθηνῶν κατὰ ἰδιόχειρον σημείωσιν, συγχρόνου τῇ ἁλώσει ἀνδρός, ἀναγνωσθεῖσαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἐπιμελητοῦ τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης καὶ διαπρεποῦς λογίου κ. Ἰ ω ά ν ν ο υ Σ α κ κ ε λ ί ω ν ο ς, — ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 103 χειρογράφῳ τοῦ τμήματος τῶν Λειτουργικῶν καὶ Ὑμνολογικῶν — εὐγενῶς ἀνακοινώσαντος ἡμῖν ταύτην, ἐγένετο τῇ 4ῃ Μ α ΐ ο υ 1456 ἡ μ έ ρ ᾳ Π α ρ α σ κ ε υ ῇ. Ὥστε ὡς ἡ Κωνσταντινούπολις οὕτω καὶ αἱ Ἀθῆναι τὸν Μάϊον μῆνα ὑπέκυψαν εἰς τὴν τουρκικὴν δυναστείαν. Ἡ σημείωσις ἔχει ὡς ἑξῆς:]

«Ἔτους ϛϡξδ′ πύραν τὴν Ἀθήναν οἱ Μουσουλμάνοι Μαΐῳ δ′ ἡμέρα Παρασκευῇ».

ΔΗΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΗΓΗΘΕΙΣΑΙ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ

(Ἀνακοίνωσις Ν. Σολωμοῦ).

Ἐν Πύργῳ 8 7βρίου 1890.

Φίλε Κύριε Καμπούρογλε.

Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ὑμεῖς, ὁ γράφων τοσοῦτον εὐδοκίμως τὴν τῶν Ἀθηναίων ἱστορίαν ἐπὶ Τουρκοκρατίας, θ' ἀποδεχθῆτε ἀσμένως πᾶσαν ἀφορῶσαν εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνακοίνωσιν, ὅσον μικρὰ καί ἂν ᾖ, καὶ ὅτι θὰ λάβητε τὴν καλωσύνην νὰ μοὶ διασαφήσητε ζήτημα ὅπερ ὁμολογῶ μὲ περιέπλεξε. Τυχαίως ἔπεσεν εἰς χεῖρας μου ἀντίγραφον ἐξ ἀρχαίου χειρογράφου ἐν Ζακύνθῳ περὶ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν καταγωγῆς οἰκο-

γενειῶν τινων τοῦ τόπου. Πρὶν προβῶ εἰς ἔκθεσιν τῶν ἐκ τούτου προκυψασῶν ἀποριῶν μου, ἀντιγράφω μέρη τινα αὐτοῦ:

1405. — Κόπια ἀπὸ παλαιὰ χαρτιὰ ὅπου τὰ εἴχαμε ἀπὸ τοὺς γονεῖς μας πόθεν καταγώμεθα ἤγουν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἦτον.

Ἐγῶ ὁ Πᾶ. Κωνσταντῖνος ὁ Θεοδώσης βλέποντας τὸν Ἀγαρηνὸν πῶς ἐρχόμενος κουρσεύη τοὺς ὁμοπιστούς μας χριστιανοὺς ἐσυνομιλήσαμε μὲ τοὺς ἀδελφούς μου κὺρ Σπύρο καὶ Ἰωάννην πῶς νὰ κάμωμεν καὶ νὰ σταθοῦμεν καὶ νὰ ὑποταχθοῦμεν εἰς τὸν Ἀγαρινὸν ἢ νὰ ἀφήσωμεν καὶ νὰ μισέψωμεν ἀπὸ τὴν π ε ρ ί φ η μ ο ν καὶ ἠγαπημένην μας πατρίδα, ἔτσι κλέοντας οἱ δυστυχισμένοι ἀφήσαμε τὰ περιβόλια μας καὶ τὰ τίποτές μας (;) καὶ δὲν ἐπήραμε ἄλλο παρὰ τὰ θρέματά μας ἤγουν τὰ ζῶα μας καὶ ἤλθαμε καὶ ἀπεράσαμεν εἰς τὴν πελοπόννησον ὅπου ὁ Τ ο ῦ ρ κ ο ς ἀ κ ό μ η δὲν τὴν εἶχε καὶ ἤλθαμεν εἰς τ' ἀρκαδία καὶ ηὕραμε ἕνα χαρτὶ στελμένο ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον ἀπὸ τὸν Ποτέστα ὅπου ὥριζε καὶ ἔλεγε πῶς ὅποιος θέλει νὰ ἔλθῃ νὰ μπιτάρῃ εἰς τοῦτο τὸ νησὶ τῆς Ζουακύνθου νὰ φεουδάρῃ ὅσον τόπον θέλει, καὶ νὰ τὸν γράφωμεν ἄρχοντα. Εἰς τὴν ἀρκαδίαν εὑρήκαμεν τὸν κυρίτζη Μιχαὴλ Γκοῦσκον καὶ συνομιλῶντας τὰ συμβεβηκότα ἐλέγαμεν πῶς νὰ ὑποφέρομεν τὰ ἐρχόμενα, ἔτζι ἐλέγαμεν εἰς τὸ μέσον μας καὶ ἐφιλιοθήκαμεν καὶ πραζέριδες ἐγενήκαμε καὶ ἐκάμαμεν ὅρκον εἰς τὸ μέσον μας νὰ μὴ χωρήσωμε ἕως νὰ εὕρουμε τόπον νὰ συνοικήσωμεν ἔτζι ἐμπήκαμεν εἰς ἕνα πλεούμενο καὶ ἤλθαμε εἰς τὸ παρὸν νησὶ τῆς Ζουακύνθου καὶ ἐπήγαμεν εἰς τὸν Ποτέστα καὶ πολλὰ μᾶς ἐδεξιώθη καὶ μας εἶπε νά μας γράφῃ καὶ ἄρχοντες μὰ νὰ κάνωμε βάρδια (;) μὰ ὁ ἀδελφός μου ὁ κὺρ Σπῦρος δὲν ἠθέλησε νὰ σταθῇ μήτε ὁ κυρίτζης Μιχαήλ. Ἔτσι ἐπήγαμε εἰς τὸ Γαϊτάνη καὶ ἐσταθήκαμεν ἱκανὸν καιρὸν μὰ ὁ τόπος ἐβάριζε καὶ εἴχαμε θ ρ έ μ α τ α π ο λ λ ὰ χονδρὰ καὶ λιανά, ἔτζη ἀφήκαμε τὰ ὑποστατικὰ καὶ ὅσα ἄλλα ἐπτάσαμε καὶ ἤλθαμε εἰς τὸ Γαλάρο, καὶ ἐσταθήκαμε ὀλίγον καιρὸν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀσηκωθήκαμε καὶ ἐπήγαμε εἰς τὸ Καταστάρη καὶ ἐμοιράσαμε μὲ τὸν κὺρ Μιχαὴλ καὶ ὁ Γκοῦσκος ἐπῆρε τὴν μεριὰν τοῦ Σιρόκου καὶ λεβάντε καὶ ἐγὼ ἐπῆρα τὴν μεριὰν τοῦ Πουνεντε γαρπί, ὁ Ἰωάννης ἐστάθη εἰς τὸ Γαλάρο ἐμεῖς μὲ τὸν κὺρ Σπύρο ἐμείναμε ἱκανὸν καιρὸν εἰς τὸ Καταστάρη καὶ μίαν ἡμέραν ἐπήγαμεν εἰς τὸ Σκινάρι καὶ εἴδαμε τὸν τόπον ἁρμόδιον καὶ ἀναβήκαμε εἰς τὸ παλιοχῶρη καὶ εἴδαμε ταῖς περιοχαῖς του καὶ τὰ π α λ α ι ὰ κ τ ί ρ ι α καί μας ἄρεσε ὁ τόπος διὰ νὰ σταθοῦμεν καὶ εἴπαμε τοῦ κυρίτζη Μιχαὴλ νὰ ἔλθῃ καὶ δὲν ἠθέλησε ὅτι ἦτο

πλούσιος πολλὰ ἀπὸ τὸν τόπον του ('Αθῆνα) εἶχε πολὺ χρυσίον καὶ ἀργύριον θρέματα δὲν εἶχεν ὅμως κτλ. . . . .».

Ἕπεται διανομὴ τῆς χώρας ἥτις ἦτο ἔρημος. Καὶ ἀκολουθεῖ :

«Ἐγὼ ἐστάθηκα ἐδῶ μὲ τοὺς υἱούς μου ὅπου εἶχα ἔξ τὸν ἀριθμὸν ἀντάμα μὲ τὸν Γκοῦσκον. Εἰς τοὺς 1405 ἤτανε εἰς ὅλον τὸ παρὸν νησὶ φαμελιαῖς τριάντα ἔξη, Nº 36, εἰς τοὺς 1409 ἤτανε φαμελιαῖς 136, ὅποιος ἐρχότουνα εἰς τοῦτο τὸ νησὶ ἐπήγαινε καὶ ἐγραφότουνα εἰς τὸν Ποτεστὰ καὶ ἐγύρεβε καὶ τόπο καὶ ἐφεουδάριζε . . . .».

Εἶχον τὴν ἰδέαν, ὅτι οἱ Τοῦρκοι κατῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπολεως, ἰδοὺ ὅμως ὅτι φαίνονται καταλαβόντες τὴν Ἀττικὴν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1405, καὶ βλέπομεν Ἀθηναίους *μισεύοντας* ἀπὸ τὴν *περίφημον* καὶ *ἠγαπημένην* πατρίδα των *κλαίοντας*, οἱ *δυστυχισμένοι*, καὶ ἐγκαταλείποντας τὰ κτήματά των· καὶ οὐχὶ οἱ ἄποροι, ἀλλ' οἱ ἔχοντες πολὺν χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ θρέματα χοντρὰ καὶ λιανά.

Ὅτι Ἀθηναῖοι μετῴκησαν εἰς Ζάκυνθον εἶναι γνωστόν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1405 καὶ ἕνεκα τῆς κατοχῆς τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων. Βεβαίως ὁ ἁπλοῦς, γράφων ὅ,τι εἶδε καὶ ὑπέστη, τυγχάνει λίαν ἀξιόπιστος. Ὁ Γκοῦσκος ὃν συνήντησεν ἐν Ἀρκαδίᾳ, καὶ μεθ' οὗ ἀπῆλθεν εἰς Ζάκυνθον εἶναι φανερῶς συμπολίτης του προαπελθὼν ἐξ Ἀθηνῶν. Προφανῶς ἐξ Ἀρκαδίας κατῆλθεν εἰς Ἠλείαν καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ *πλεουμένου* διεπεραιώθησαν εἰς Ζάκυνθον. Ἀναμφισβητήτως τούτους ἠκολούθησαν καὶ ἄλλοι Ἀθηναῖοι ζητοῦντες πατρίδα νέαν καὶ φεύγοντες τοὺς Τούρκους. Ἐν Ζακύνθῳ δὲ εὕρισκον ἐκτάσεις ἀδεσπότους, δι' ὃ ἐξέλεγον τὴν χώραν καὶ διένεμον ὡς ἤθελον. Ὁ Ποτεστὰς προσεκάλει κατοίκους διὰ τὴν ἔρημον νῆσον, ἔσπευδον δὲ οἱ φεύγοντες Ἀθηναῖοι καὶ ἄλλοι, δι' ὃ αἱ 36 οἰκογένειαι τῆς νήσου ἐν ἔτει 1405, ἐγένοντο 136 τῷ 1409.

Ἐν ἔτει 1405, κατὰ τὸ χειρόγραφον, οἱ Τοῦρκοι δὲν εἶχον *πάρει* ἀκόμη τὴν Πελοπόννησον, ἄρα εἶχον καταλάβει τὴν Στερεὰν καὶ βεβαίως τὴν Ἀττικήν. Πολὺ ἐπεθύμουν νὰ μάθω ἂν γνωρίζετε ἄλλοθεν, ὅτι αἱ Ἀθῆναι εἶχον καταληφθῇ ἥμισυν αἰῶνα πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὅτι ἤρξατο ἔκτοτε ἡ μετανάστευσις τῶν μὴ ἐπιθυμούντων ὑποταχθῆναι κατοίκων.

Τὰ ἐν τῷ χειρογράφῳ τούτῳ περὶ καταλήψεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπὸ τοῦ 1405 ἐκίνησαν τὴν περιέργειάν μου, ἔσπευσα δὲ νὰ

σᾶς ἐνοχλήσω διὰ τῆς παρούσης μου πρὸς διαλεύκανσιν τῆς ἀπορίας μου ταύτης. Περαιτέρω οὐδὲν ἀναφέρει σχετικῶς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ ἐπὶ ἄλλων ἀντικειμένων. Καταδείκνυται ὅμως ὅτι ἡ Πελοπόννησος οὐ μόνον δὲν εἶχε περιέλθει εἰς τοὺς Τούρκους εἰσέτι, ἀλλ' οὐδ' ἠπειλεῖτο, διότι κατὰ τοῦτο, «*ὁ ὑψηλότατός μας πρήντζιπες ἔκαμε ἀμάχη μὲ τὸν Πάπα, καὶ ἐπῆρε ὁ Πάπας τοῦ πρήντζιπέ μας δύο χώρας τὴν Πάντουβα καὶ ἄλλην μίαν χώραν, εἶτον εἰς τὸν Μωρέα Γκενεράλες τοῦ κάμπου ὁ Εὐγένιος Μεγαδούκας κύπριος τὴν πατρίδα πλούσιος πολλὰ — εἶχαι ῥιάλια χιλιάδες τριακόσιες Nº 300 ἐπῆγε εἰς τὸν Μπουνέντε (Ἰταλίαν) ὅπου ὁ πρίντζιπας ἔκανε τὸν πόλεμον κτλ.*».

Ὑποθέτω ὅτι Γκενεράλης τοῦ κάμπου, ἦτο ὁ στρατηγὸς τῶν κινητῶν στρατευμάτων τῆς Πελοποννήσου ἐκτὸς τῶν φρουρίων, ὅθεν ἵνα οὗτος ἀναχωρήσῃ εἰς τὸν κατὰ πάπα πόλεμον εἰς Πάδουβαν, βεβαίως οὐδὲ πόῤῥωθεν ἠπειλεῖτο ἡ Πελοπόννησος ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἄξιον προσοχῆς ἐστὶν ὅτι ὁ Γκενεράλης οὗτος τοῦ κάμπου, ὁ τοσοῦτον πλούσιος, ἦτο ἕλλην ἐκ Κύπρου, ὁ Εὐγένιος Μεγαδούκας, ὅστις ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ χειρογράφου, εὐδοκιμήσας εἰς τὸν κατὰ τοῦ Πάπα πόλεμον τῆς Πάντοβας, ἐπανῆλθε καὶ ἐνεκατεστάθη ἐν Ζακύνθῳ, λαβὼν γαίας αὐτόσε εἰς θέσιν Σκινάρη.

Τὸ χειρόγραφον ὅπερ εἶχον ὑπ' ὄψει τὸ *ἐξανάλαβε* (ἀντέγραψέ) τις ἐκ πρωτοτύπου ἀνήκοντος τῇ ἀξιοσεβάστῳ εὐγενεῖ κ. Ἰωάννῃ Μουζίνου ἐν Ζακύνθῳ, καταλήγει δ' εἰς τὸν ἑξῆς στίχον, τοῦ ἀντιγραφέως ὑποθέτω:

Παιδείας ἄμοιρος λαὸς κ' ἐλεύθερος δουλοῦται
Λαὸς δὲ δοῦλος παιδευθεὶς ἀφ' ἑαυτοῦ λυτροῦται.

Συγγνώμην διὰ τὴν ἐνόχλησιν.

Δεχθῆτε τὴν διαβεβαίωσιν μεθ' ἧς διατελῶ·

Πρόθυμος φίλος
Ν. Ι. ΣΟΛΩΜΟΣ

Σ. Ἐ. Μετ' εὐνοήτου χαρᾶς δημοσιεύομεν τὴν πολύτιμον ταύτην ἀνακοίνωσιν τοῦ φιλίστορος καὶ εὐπαιδεύτου μηχανικοῦ κ. Ν. Σολωμοῦ Ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἐκ τῆς σημειώσεως ταύτης ἀποῤῥεόντων ἱστορικῶν συμπερασμάτων δὲν εἶναι ἔργον τοῦ παρόντος. Δ. Γρ. Κ.

ΜΑΝΟΥΗΛ ΓΕΔΕΩΝ

ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

[Πολυπληθῆ ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἀναγόμενα εἰς τὴν καθόλου ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας Ἀθηνῶν χάριν τῆς ἡμετέρας «Ἱστορίας» ἤρξατο θησαυρίζων ὁ δεινὸς ἱστοριοδίφης Μανουὴλ Γεδεὼν οὐδενὸς πρὸς τοῦτο φειδόμενος κόπου. Ὡς ἀπαρχὴν τῆς πολυτίμου ταύτης σειρᾶς δημοσιεύομεν σήμερον τὰ κατωτέρω δύο ἀνέκδοτα ἔγγραφα, σχετικὰ πρὸς τοὺς ἤδη ἱστορουμένους παρ' ἡμῶν χρόνους, ὧν τὴν σπουδαιότητα οἱ φιλίστορες θέλουσιν ἐκτιμήσῃ].

(Ἐκ τοῦ Κώδηκος τοῦ Κριτίου).

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΟΝΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

[Μοναστήρια τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀθηνῶν καὶ Λιβαδίας, πλὴν τοῦ μοναστηρίου Μπενδέλη νὰ ὑπόκεινται τῷ κατὰ τόπον μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν ὡς ἐνοριακὰ ὁμοίως καὶ τὰ μετόχια τῶν σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων νὰ ὑπόκεινται τῷ αὐτῷ ἀρχιερεῖ].

† Τὰ παραλόγως, καὶ ἀτάκτως κατά τινα καιρὸν προχωρήσαντα καὶ χώραν εἰληφότα σφαλερὰν ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησιαστικῇ καταστάσει, ἐξ ἀπροσεξίας τινὸς καὶ ἀμελείας ἀνεξετάστως καὶ ἀσκέπτως, εἴτε δι' ἀπειρίαν τινῶν εἰς τὰ τοιαῦτα κατολισθέντων, εἴτε δι' ἐθελοκακίαν καὶ μοχθηρίαν, εἴτε δι' ἄλλην τινὰ ὁρμὴν τῶν διαβεβλημένων παθῶν, τὸ κῦρος εἰς τέλος οὐκ ἔχουσι τὰ τοιαῦτα, οὔτε βοήθειαν λαβεῖν ἴσχουσι ἀπὸ τῆς πολυημέρου σιωπῆς, ἀλλ' ἐξεταζόμενα κατὰ καιροὺς ἐν ὑστέροις ἀνασκευάζονται δικαίως καὶ κανονικῶς ἀνατρέπονται, καὶ ἐπιδιορθοῦται καλῶς τὸ ἄτακτον, καὶ πρὸς τὴν εὐκατάστατον ὑπάγεται τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας κατάστασιν.

Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ μητροπόλει Ἀθηνῶν εὑρίσκονται ἱερὰ μοναστήρια σταυροπηγιακῇ ἀξίᾳ καὶ ἐλευθερίᾳ διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς φιλοτιμίας πάλαι κοσμηθέντα, καὶ πατριαρχικὰ σταυροπήγια διαφημισθέντα, ὡς τὸ τῆς ἱερᾶς μονῆς Καισαριανῆς λεγόμενον, καὶ ἄλλα πλὴν τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου Πεντέλι ἐπικεκλημένου. ὧν οἱ κεκτημένοι τὰς προστασίας ἡγούμενοι, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ἀσκούμενοι δῆθεν πατέρες ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν πατριαρχικὴν φιλοτιμίαν καὶ ἐλευθερίαν εἰς ἰδίαν ἀνάπαυσιν καὶ ἐξουσίαν μεταποιησάμενοι ἐξετράπησαν παρὰ τὸ εἰκὸς τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ἔξω τῆς κα-

νονικῆς διαγωγῆς πολιτευόμενοι, καὶ μηδόλως εἰς μνήμην ἄγοντες, ὅτι ὑποκείμενοι τυγχάνουσι τῷ καθ' ἡμᾶς πατριαρχικῷ θρόνῳ, καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν ἀναφορὰν ἔχουσι, καθὼς καὶ πάντα τὰ σταυροπηγιακὰ μοναστήρια, κἀντεῦθεν μετέπεσεν αὐτοῖς ἡ ἐκκλησιαστικὴ φιλοτιμία ἐκ τῆς οἰκείας αὐτῶν ἀγνωμοσύνης, καὶ ἐπισφαλοῦς κρίσεως, ἀντὶ προκοπῆς σωτηρίου καὶ κρείττονος ἐπιδόσεως εἰς ὄλισθον πολλῶν ἀτοπημάτων, κακῶς τε γὰρ φρονήσαντες, καὶ φαντασίᾳ πεπλανημένῃ φυσιωθέντες, ὥσπέρ τινες αὐτοκέφαλοι, καὶ αὐτοδέσποτοι ἀτάκτως διῆγον, καὶ τὰ ἀρέσκοντα αὐτοῖς ἀνυποστόλως παράλογα ἐποίουν θελήματα τὰ μὴ καθήκοντα ὅλως ἐργαζόμενοι, οὗ ἕνεκα καὶ ὡς εὔλογον συνοδικῇ διασκέψει γνωμοδοτηθὲν ἐξεδόθη γράμμα πατριαρχικὸν συνοδικὸν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει πατριάρχου κὺρ Γαβριὴλ, δι' οὗ ὑπετέθησαν καὶ ὑπεκλίθησαν ταῦτα πάντα τὰ μοναστήρια ἐκτὸς τοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου Πεντέλι καλουμένη, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ προστασίαν τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως ἱερωτάτου, φημί, μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ἵνα μὴ ἀπολελυμένων τηνάλλως τε, καὶ ὡς ἔτυχε φερομένων τῶν ἐν αὐτοῖς ἐνδιαιτωμένων, προστρίβωνται καὶ ἐπακολουθῶσι τῇ ἱερᾷ καταστάσει τὰ ἀπαίσια καὶ ἀπᾴδοντα καὶ ἐπιβλαβῆ καὶ ὅσα ἄτοπα, καὶ ἀκατάλληλα, καὶ ἀσύμφορα. Τούτου χάριν τὴν αὐτὴν συνοδικὴν ἀπόφασιν ὡς εὔλογον καὶ συμφέρουσαν ἐπιβεβαιοῦντες καὶ ἡμεῖς αὖθις, ἅτε τῆς τῶν ἁπανταχοῦ ἁγίων ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ σεπτῶν μοναστηρίων, εὐταξίας τε καὶ εὐνομίας, εἴπερ τι ἄλλο φροντίζοντες, γράφομεν, καὶ ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς κτλ. (ὡς συνήθως), ἵνα τοῦ προεκδοθέντος πατριαρχικοῦ γράμματος ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου κὺρ Γαβριὴλ περὶ τῶν εἰρημένων μοναστηρίων ἔχοντος τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἀμετάτρεπτον, τὰ διαληφθέντα μοναστήρια τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀθηνῶν τό τε τῆς ἱερᾶς μονῆς Καισαριανῆς λεγόμενον καὶ τὰ λοιπὰ ἐκτὸς ἑνὸς καὶ μόνου, τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου Πεντέλι ἐπικεκλημένου, μένοντος ὡς καὶ πρότερον πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ, τὰ λοιπὰ φαμέν, πάντα, ὅσα ἐπωνυμίαν ἔχουσι σταυροπηγιακῆς φιλοτιμίας παυσάμενα τοῦ εἶναι καὶ λέγεσθαι σταυροπήγια ὑπάρχωσιν ὑποκείμενα τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν, ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ πάσης Ἑλλάδος ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῷ ἡμῶν ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κὺρ Ἰακώβῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν κατὰ καιροὺς ἐσομένοις αὐτοῦ διαδόχοις, καὶ πείθωνται, καὶ ὑποτάσσωνται, αὐτῷ οἱ ἐν αὐτοῖς ἀσκούμενοι, ὡς ἀρχιερατικῷ αὐτῶν ποιμένι καὶ προστάτῃ, μνημονεύοντες τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, καὶ ἀκολουθίαις, ἔχοντος ἄδειαν διερευνᾶν καὶ ἐξετάζειν αὐτούς, καὶ οἰκονομεῖν δεόντως τὰ συντείνοντα πρὸς τὸ

συμφέρον αὐτῶν, καὶ τὴν σωτηριώδη κατάστασιν, ἀποσοβεῖν δὲ καὶ ἀποκρούειν πᾶν ἄτοπον, ἔκφυλόν τε καὶ ἀπαίσιον, ἐπιφυὲν αὐτοῖς ὑπὸ τῆς πολυχρονίου καχεξίας, ἔγκλημά τε καὶ παράπτωμα, ὡς πάσης αὐτῷ παρατεθειμένης συνοδικῆς τῆς τῶν μοναστηρίων τούτων προστασίας τε, καὶ δεσποτείας καὶ κηδεμονίας, καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ ἐν αὐτοῖς ἐντυχεῖν μετὰ καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως μηδενὸς τολμῶντος τῶν ἐν αὐτοῖς ἐπιστατούντων ἡγουμένων καὶ τῶν ἐνασκουμένων πατέρων ἐναντίου φανῆναι τῇ πατριαρχικῇ καὶ συνοδικῇ εὐλογοφανεῖ ἀποφάσει κατ᾽ οὐδένα τρόπον ἐξ ἅπαντος. Ἀλλὰ καὶ εἴτι ἄλλο γράμμα ἐξεδόθη ἀντικείμενον τῇ αὐτῇ ταύτῃ συνοδικῇ ἀποφάσει παρὰ τοῦ πρὸ ἡμῶν πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως κὺρ Κυρίλλου ὑπάρχῃ ἄκυρον καὶ ἀνίσχυρον καὶ ἀντ᾽ οὐδενὸς λογιζόμενον· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Εἰρήνης ἐνοριακῆς οὔσης τῆς αὐτῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν, καὶ ὑποκειμένης αὐτῇ, τὸ ἐκδοθὲν παρὰ τοῦ διαληφθέντος κὺρ Κυρίλλου γράμμα, τὸ καὶ ὑποτάττον τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Εἰρήνης εἰς τὸ σταυροπηγιακὸν μοναστήριον Πεντέλι παρὰ τὰ νενομισμένα, κἀκεῖνο ἄκυρον διόλου εἴη, ἀνίσχυρόν τε καὶ ἀνενέργητον, διατελῇ δὲ ἡ αὐτὴ ἐκκλησία τῆς ἁγίας Εἰρήνης ὑποκειμένη ὡς πρότερον τῇ μητροπόλει Ἀθηνῶν, καὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ προστασίαν ἐπομένως τοῦ τε νῦν ἱερωτάτου μητροπολίτου Ἀθηνῶν κὺρ Ἰακώβου, καὶ τῶν μετ᾽ αὐτὸν ἀρχιερατευσόντων ἐν τῇ αὐτῇ μητροπόλει· κἀπὶ τούτοις καὶ ὅσα μετόχια σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων εὑρίσκονται ἐν Ἀθήναις, ἢ ἐν τῇ Λεβαδίᾳ, μηδαμῶς σταυροπηγιακῶς πολιτεύωνται, ἀλλὰ τὸ κανονικὸν μνημόσυνον τοῦ ἱερώτατου μητροπολίτου Ἀθηνῶν μνημονεύηται ἐν τούτοις καὶ τὴν προσήκουσαν εὐπείθειαν τῇ αὐτοῦ ἱερότητι καὶ ὑποταγὴν φέρωσιν οἱ ἐν αὐτοῖς πατέρες καὶ χωρὶς εἰδήσεως καὶ προτροπῆς τῆς αὐτοῦ ἱερότητος μηδὲν ἱερατικὸν ἐκτελῶσι, παρέχωσι δὲ αὐτῷ καὶ τὸ διατεταγμένον συνήθως κατ᾽ ἔτος φιλότιμον, ἡ γὰρ ἀξία καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ σταυροπηγίου τοῖς σταυροπηγίοις τοῖς καθολικοῖς μόνοις τῆς σταυροπηγιακῆς ἀνεγέρσεως ἀξιωθεῖσι περιγράφεται, ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ τοῖς μετοχίοις αὐτῶν, ὅπου πατριαρχικὸς σταυρὸς οὐχ ὑποβέβηκε τοῖς ἐκείνων θεμελίοις, σταυροπήγια κληθῆναι δύνανται διὰ τὴν ἀξίαν τῶν πρωτοτύπων, καθά που ἐν πολλοῖς τῶν ἐγγράφων ἀρχαίων ὑπομνηματιστῶν τῆς Ἐκκλησίας φαίνονται πράξεις ἀκριβῶς διαλευκαίνουσαι τὸ πρᾶγμα καὶ ρητῶς διορίζουσαι τὰ κανονικῶς ὀφειλόμενα γίνεσθαι, καὶ πάνυ διακεκριμένως οὑτωσί φασι, τὴν ἀναφορὰν τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος ἐν ἐκείνοις μόνοις καὶ κρατεῖν καὶ ἐκφωνεῖσθαι τρανώτερον, ἐν οἷς ἡ ἀνέγερσις διὰ σταυροπηγίων πατριαρχικῶν ἐγεγόνει· ἔνθα δὲ μὴ κατεβλήθη

σταυροπήγιον, ὁ κατὰ χώραν ἀρχιερεὺς ἐκεῖσε ἐξουσιάσει, κἂν προάστειον ἢ μοναστηρίου, κἂν παραλαύριον, κἂν μετόχιον, κἂν οἶκος εὐκτήριος, καὶ αὐτοῦ ἔσται ἡ ἀναφορά, ἡ σφραγίς, ἡ ἐξέτασις, ἡ πρόσοδος τῶν κανονικῶν, αἱ χειροτονίαι ἡ ἔκδοσις τῶν συναλλαγμάτων [1] καὶ εἴτι ἄλλο προνόμιον ἐπισκοπικόν· ἔτι γε καὶ πάλιν, ἐν τῷ ἐπιτιμᾷν τοῖς ἐκ τῶν σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων ἀποστελλομένοις πρὸς τὰ κτήματα, καὶ μετόχια αὐτῶν, καὶ μὴ βουλομένοις μνημονεύειν τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου. Οἱ δὲ ἐκδουλευταὶ αὐτῶν, καὶ οἰκονόμοι αὐτῶν τοῦτον τὸν ἱερώτατον μητροπολίτην Ἀθηνῶν γινώσκωσιν ἀρχιερέα καὶ ποιμένα πνευματικόν, καὶ δεσπότην αὐτῶν καὶ πείθωνται καὶ ὑποτάσσωνται αὐτῷ διευθετούμενοι παρ' αὐτοῦ, ποιμενόμενοί τε καὶ διεξαγόμενοι ἀρχιερατικῶς, καὶ μνημονεύωσι κατὰ χρέος τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν ἁπάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ἀκολουθίαις, φέροντες αὐτῷ πᾶσαν ὑποταγὴν καὶ εὐπείθειαν· κἀπὶ τούτοις παρέχωσιν αὐτῷ καὶ τὸ κατ' ἔτος κανονικὸν δικαίωμα σῶον καὶ ἀνελλειπές, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἐκεῖσε μοναστήρια καὶ ἱερὰ καταγώγια πληροῦσιν αὐτῷ τῷ ἀρχιερεῖ αὐτῶν εἰρηνικῶς καὶ ἀπροφασίστως. Ὁποῖοι δ' ἂν τολμήσωσι παρήκοοι ποτὲ φανῆναι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἀποφάσεως καὶ παραβλέψαι τὶ τῶν ἐν τῷ παρόντι ἀποφανθέντων, καὶ ἀνυποταξίαν δεῖξαι αὐτῷ τῷ ἀρχιερεῖ καὶ ἀπείθειαν, ἱερομόναχοι μὲν ὄντες οἱ τοιοῦτοι ἀργοὶ μενέτωσαν πάσης ἱεροπραξίας, καὶ ἐστερημένοι παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ εἰσοδήματος, παρ' οὐδενὸς συμφορούμενοι ἢ συλλειτουργούμενοι, ἢ ὡς ἱερομόναχοι τιμώμενοι, ἐν βάρει ἀργίας καὶ ἀφορισμοῦ ἀλύτου, καταφρονοῦντες δὲ τῆς ἀργίας καὶ ἀφωρισμένοι (παρὰ) Θεοῦ, καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ ἄλυτοι μετὰ θάνατον, ὡς τῇ τελείᾳ καθαιρέσει ὑπόδικοι, μοναχοὶ δὲ καὶ ἰδιῶται ἢ καὶ λαϊκοὶ ὅσοι ἂν φανῶσι τοῖς ἀνυποτάκτοις αὐτοῖς συναινοῦντες καὶ ὑπερασπιζόμενοι αὐτῶν ἐναντίον τῶν θείων νόμων, ἀφωρισμένοι εἴησαν ἀπὸ Θεοῦ καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτοι· καὶ προκοπὴν οὐ μὴ ἴδοιεν, ἔχοιεν καὶ τὰς ἀρὰς τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων καὶ ἔξω τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τῆς τῶν χριστιανῶν ὁμηγύρεως. Οὕτω γενέσθω καὶ μὴ ἄλλως ἐξ ἀποφάσεως. *αψις' ἐν μηνὶ Μαΐῳ ἰνδ. θης (= 1716. ἦτο δηλ. πατριάρχης Ἱερεμίας ὁ Γ').*

† *Ἡρακλείας Γεννάδιος.* † *Κυζίκου Αὐξέντιος.*
† *Νικομηδείας Παΐσιος.* † *Ὁ Χαλκηδόνος Κωνστάντιος.*
† *Μιτυλήνης Νικόδημος.* † *Μονεμβασίας Καλλίνικος.*
† *Παλαιῶν Πατρῶν Παΐσιος.*

[1] Ἐννοεῖ ἀδείας γάμου.

ΣΥΓΧΩΡΗΤΙΚΟΝ ΜΕΓΑ ΜΕΤΑ ΠΡΟΟΙΜΙΟΥ

τοῦ ποτὲ Ἀθηνῶν κὺρ Ἰακώβου μετὰ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ.

. . . .

Τοῦ ἱεροψάλτου Δαβὶδ προσφυῶς τὸν ἐνταῦθα βίον διὰ τὸ ἐφήμερον καὶ ὀλιγόζωον ἀπεικάσαντος παροικίᾳ, καὶ τῆς ἀποστολικῆς σάλπιγγος διατόρως ἠχούσης, ὡς «οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν» εὔδηλον δήπουθεν, ὡς οἱ φρονήσει ἅμα τε καὶ εὐσεβείᾳ κεκοσμημένοι πιστοί, καὶ μάλιστα ὅσοι προστασίᾳ ἐκκλησιαστικῇ καὶ ἀρχιερατικῇ ἀξίᾳ *τετιμημένοι παράδειγμα πρόκεινται τοῖς πολλοῖς τῆς μελλούσης καὶ ἀληθινῆς πατρίδος γενόμενοι ἐρασταὶ πρὸ τῆς ἐκδημίας τῶν εἰς ἐκδημίαν συντεινόντων ἐπιμελῶς ἐκφροντίζουσι, καὶ τὸν τῆς ἐνταῦθα πανηγύρεως καιρὸν ἐμφρόνως ἀνταλλαττόμενοι τὴν ψυχικὴν* αὐτῶν σωτηρίαν καλῶς ἐμπορεύονται, καὶ δὴ πᾶν φρόνημα καὶ οἴδημα σαρκὸς καθαιροῦντες δι' οἰκείαν εὐγνωμοσύνην καὶ εὐσέβειαν, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἑαυτῶν ἐρχόμενοι, καὶ τῶν ἐν βίῳ πεπραγμένων συναίσθησιν λαμβάνοντες (ἀψευδεστάτη γὰρ ἡ φωνὴ ἡ λέγουσα, «οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου, κἂν μία ὥρα ᾖ τῆς ζωῆς αὐτοῦ») τὰς προστριβείσας αὐτοῖς τῶν ἁμαρτημάτων κηλῖδας πνευματικοῖς καθαρσίοις ἀποσμῆξαι σπουδάζουσι καὶ ἀλεξιτηρίοις φαρμάκοις τὰ τραύματα τῆς ψυχῆς θεραπεύειν, ἵνα μὴ τῷ ἀπροόπτῳ τοῦ θανάτου καταληφθεῖεν ἀπαρασκεύαστοι, ἀλλὰ καταλλήλοις ἐφοδίοις ἑαυτοὺς προασφαλίσαντες, ἄξιοι γένωνται ἐντεῦθεν τῆς ἐπουρανίου κλήσεως διὰ τῆς τῶν ἡμαρτημένων ἀφέσεως· τοὺς δὴ τοιούτους προσιόντας τῷ ἐκκλησιαστικῷ ἐλέει, καὶ αἰτουμένους τὴν ἄφεσιν, καὶ μάλιστα τοῦ ἱεροῦ θιάσου καὶ ἀρχιερατικοῦ καταλόγου τυγχάνοντας, ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χ. Μ. Ἐκκλησία εὐμενῶς ἀποδέχεται, καὶ τῆς θεοφιλοῦς εὐγνωμοσύνης καὶ ταπεινώσεως ἀγαμένη φιλαγάθως, ἀντιμετρεῖ τὸ παρ' ἑαυτῆς ἔλεος, ἅτε προὔργου ποιουμένη τὴν τῶν εὐσεβῶν ψυχικὴν σωτηρίαν, ἧς οὐδ' ὁ πᾶς κόσμος ἀντάξιος, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν θεῖον λόγιον, καὶ ἀδιαλείπτως ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς ὑπερευχομένη τῶν πιστῶν, ὡς οἰκείων τέκνων, καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῖς θεόθεν ἐξαιτουμένη. Ταύτῃ τοι καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν, θείῳ ἐλέει, τὴν περὶ τὸ χριστώνυμον πλήρωμα πνευματικὴν προστασίαν τῆς πατριαρχικῆς περιωπῆς τοῦ πατριαρχικοῦ ἀποστολικοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐμπιστευθεῖσα, καὶ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τῶν ἀπαν-

ταχοῦ ὀρθοδόξων, κατὰ χρέος ἀπαραίτητον, ἐπιποθοῦσα ἐξ ὅλης ψυχῆς παντὸς πιστοῦ ὑπερίσχεσθαι ὅλῃ προθυμίᾳ οὐκ ἀπαναίνεται.

Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης πρώην Ἀθηνῶν, καὶ συναδελφὸς ἡμῶν κὺρ Ἰάκωβος, χρόνους ἱκανοὺς παραγενόμενος ἐν τῇ θεόθεν λαχούσῃ αὐτῷ μητροπόλει ταύτῃ, καὶ ποιμάνας τὸ ἐν αὐτῇ ποίμνιον, ὡς οἷόν τε ἦν αὐτῷ, ὁσίως καὶ θεαρέστως, κἀντεῦθεν εἰς γῆρας ἤδη ἐληλακώς, καὶ σωματικῇ μακρᾷ νόσῳ τετρυχωμένως καὶ ἀδυνάτως ἔχων τοῦ λοιποῦ ἀντέχειν ταῖς πολυμερίμνοις καὶ ἐπιπόνοις φροντίσι τοῦ κατ' αὐτὸν ποιμνίου, ἐξέκλινε μὲν τὸ ταραχῶδες τοῦ βίου, ἔρωτι ἡσυχίας καὶ βίου ἀπράγμονος, παραίτησιν ἰδιοθελῆ ποιησάμενος τῆς ἐπαρχίας ταύτης αὐτοῦ, δεῖν ἔγνω δὲ τοῦ λοιποῦ τὰ κατ' αὐτὸν εὖ διαθέσθαι, καὶ τὸ λειπόμενον τῆς ζωῆς παρασκευάσαι πρὸς τὸν μέλλοντα βίον, φροντίσαι τε τῆς ἐκδημίας, καὶ προκαταρτισθέντα τοῖς προσήκουσιν ἐφοδίοις, κατὰ τὴν σοφὴν ὑποθήκην, διδόναι μερίδα τοῖς ἑπτὰ ἀλλά γε καὶ τοῖς ὀκτὼ παρακελευομένην· καὶ δὴ τὸ εὐόλισθον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως διανοησάμενος, καὶ ὅπως ἄνθρωποι ὄντες, καὶ σάρκα φοροῦντες, καὶ τὸν πολυαμάρτητον τοῦτον κόσμον οἰκοῦντες, πολλοῖς ὁσημέραι προσκόπτειν εἰώθαμεν πταίσμασιν ἐν ἀγνοίᾳ τε καὶ γνώσει καὶ πολυτρόπως θεῷ καὶ ἀλλήλοις προσκρούειν οὐ διαλείπομεν· πρὸς δὲ καὶ τὸ ἀπαραίτητον καὶ αἰφνήδιον τοῦ κοινοῦ θανάτου διὰ μνήμης ἔχων, δεῖν ἔγνω ἐφόδιον ἑαυτῷ ἀναγκαῖον εἶναι τὴν τῶν ἡμαρτημένων συγχώρησιν, οὗ ἕνεκα ἠξίωσε τὴν ἡμῶν μετριότητα καὶ πᾶσαν τὴν περὶ ἡμᾶς ἀρχιερατικὴν ἀδελφότητα συγχώρησιν ἀδελφικὴν ὑπὲρ αὐτοῦ διὰ πρὸς θεὸν εὐχῆς παρασχεῖν τὸν μόνον ἔχοντα ἐξουσίαν ἀφιέναι ἁμαρτίας. Τούτου χάριν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν θεσμοθεσίαν καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν συνευχομένων αὐτῇ συναδελφῶν αὐτῆς ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ ὑπερτίμων θείαις ἑπόμενοι ῥήσεσι καὶ ἀποστολικαῖς καθυπείκοντες διατάξεσι, δι' ὧν τὸ τῆς ἐκλογῆς σκεῦος ὑποτίθεται πᾶσιν ἐνθέως τοῖς ἐν πνεύματι περιπατοῦσιν εἰς ἀλλήλους χρηστοὺς γίνεσθαι καὶ εὐσπλάγχνους χαριζομένους αὐτούς, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς ἐν Χριστῷ ἐχαρίσατο ἡμῖν, καὶ πνευματικῶς ἀντιλαμβάνεσθαι, καὶ ὑπὲρ ἀλλήλων καὶ πάντων πιστῶν ὑπερεύχεσθαι, διὰ τῆς θείας χάριτος, δωρεᾶς καὶ ἐξουσίας τοῦ παναγίου καὶ ζωαρχικοῦ πνεύματος τῆς δοθείσης εἰς τοὺς προφήτας καὶ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ μαθητὰς καὶ ἀποστόλους, ἐξ ἐκείνων δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς ἀλληλοδιαδόχως μεταδοθείσης τῆς θείας τελεταρχικῆς χάριτος, ἔχομεν συγκεχωρημένον καὶ λελυμένον καὶ τὸν συναδελφὸν ἡμῶν τιμιώτατον καὶ ἱερώτατον μητροπολίτην πρώην Ἀθηνῶν κὺρ Ἰάκωβον, εἰς ὅσα καὶ αὐτὸς ὡς ἄνθρωπος ὤν, καὶ σάρκα [φορῶν] πάθεσιν ὑποκειμέ-

νην, ἔργῳ ἢ διανοίᾳ καὶ ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς αἰσθήσεσι, κατὰ πάντα καιρὸν καὶ πᾶσαν ὥραν, καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ, καὶ εἴτε ἐν γνώσει καὶ συγκαταθέσει αὐτοπροαιρέτῳ, ἢ ἐν παραδρομῇ τινι καὶ ἀγνοίᾳ, εἴς τε τῶν ἀτόπων ἐξωλίσθησε καθ' ὁποιονοῦν τρόπον, καὶ εἴτε ὑπὸ κατάραν ἐγένετο πατρὸς ἢ μητρὸς ἢ τῷ ἰδίῳ ἀναθέματι ὑπέπεσεν, ἢ ὅρκον ὤμοσε κἀκεῖνον παρέβη, ἢ ἐπιτίμησιν καὶ ἀρὰν καὶ παιδίαν ἐκκλησιαστικὴν ὑπέστη ποτὲ ὑπό τινος τῶν ἱερωμένων εἴτε ἀρχιερέων, εἴτε πατριαρχικῇ ἀξίᾳ σεμνυνομένων, καὶ δεσμὸν ἐπήνεγκον δι' ἥντιναοῦν αἰτίαν, καὶ κάτοχος ἐγένετο ποινῆς καθ' ὁντιναοῦν τρόπον, ἢ τινὰ τῶν ἱερωμένων ἁπλῶς παρεπίκρανεν, ἢ παρήκοος καὶ παρόπτης ἐφάνη τῶν θείων θεσμῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐνταλμάτων, ἢ τῆς ὀφειλομένης ἐν προσευχαῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἀκολουθίας διὰ ῥᾳθυμίαν καὶ χαύνωσιν ὀλιγώρησεν ὡς ἄνθρωπος παρατραπεὶς τῆς τοῦ ἐχθροῦ ὑποσκελίσμασιν ἐξέκλινε τῆς εὐθείας ὁδοῦ, καὶ ἄλλως ἢ ὡς ἐχρῆν ἐπολιτεύσατο μὴ φυλάξας ἐντελῶς τὰ ἀνήκοντα τῇ ἀρχιερατικῇ αὐτοῦ ἐπαγγελίᾳ πρός τε τὴν καθ' ἡμᾶς Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, καὶ πρὸς τὸ ἐπιτραπὲν αὐτῷ χριστώνυμον πλήρωμα, εἴτε ἐξ ἀνάγκης τινὸς ὑποκύψας τοῖς πάθεσι τούτοις, εἴτε καὶ ὑπὸ ἰδίας ῥᾳθυμίας, καὶ ἀμελείας, καὶ ἀπροσεξίας κατανεχθείς, ἢ εἰς πλεονεξίαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρωπίνως ποτὲ ὠλίσθησεν, ἢ βλάσφημόν τινα λόγον ἢ δύσφημον τῶν χειλέων ἐξήγαγεν, ἢ ἐν ὅσῳ καιρῷ προὐστάτευεν ἀρχιερατικῶς τῆς λαχούσης αὐτῷ ἐπαρχίας οὐ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελικοῦ ποιμένος ἐπολιτεύθη καὶ ἐκυβέρνησε τὸ ποίμνιον, ἐκτραπεὶς τῆς εὐθείας ὁδοῦ, καὶ ἢ ἀδίκως τινὰ κατέκρινεν, ἢ ὑπὲρ τὸ δέον ἐπαίδευσε τῷ θυμῷ ἁλούς, ἢ ὑπὸ φιλαυτίας καὶ αἰσχροκερδίας καὶ πάθους τινὸς μικροψύχως ἐκνικηθεὶς τὸ δίκαιόν τινος παρεῖδε, λόγῳ τε καὶ ἔργῳ ἐλύπησεν ἢ ἠτίμασεν, ἢ ἠδίκησέ τινα καὶ ἀντὶ τῆς ὀφειλομένης πραότητος σκληρότερον προσηνέχθη καὶ ἀσπλάγχνως διετέθη πρός τινας τῶν χριστιανῶν, ἀπ' ἐναντίας τῷ θείῳ θελήματι πολιτευσάμενος, ἢ ἄλλοις παντοίοις ἀπηγορευμένοις ἔργοις καὶ λόγοις ὅπως δήπως διήμαρτε, καὶ μεταμεληθεὶς ἐξωμολογήσατο αὐτὰ πνευματικοῖς πατράσι, καὶ τὸν παρ' αὐτῶν κανόνα ἐκ καρδίας ἐδέξατο καὶ πληρῶσαι προεθυμήθη. Ἐκ τούτων οὖν πάντων τῆς ἐνοχῆς καὶ τοῦ δεσμοῦ ἔχομεν αὐτὸν συγκεχωρημένον καὶ λελυμένον, ἐν τῇ πνευματικῇ δωρεᾷ τε καὶ χάριτι· εἰ δέ τινα διὰ λήθην ἢ ἄλλην τινα ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν (κτλ. ὡς εἰς τὰ συνήθη συγχωρητικὰ γράμματα ἡ Ἐκκλησία συνεθιζει . . .) καὶ τὴν μὲν ζωὴν αὐτοῦ ἴθυνον πρὸς φυλακὴν τῶν θείων σου ἐντολῶν καὶ ἐκπλήρωσιν τοῦ θελήματος τοῦ ἁγίου σου, φῶς ταῖς τρίβοις αὐτοῦ παρεχόμενος, καὶ ἐνισχύων αὐ-

τὸν ἵνα μὴ μακρυνθεὶς ἀπὸ τῆς σῆς χάριτος ὑπνώσῃ εἰς θάνατον· μετὰ δὲ τὴν ἐντεῦθεν ἐκδημίαν ἀξίωσον αὐτὸν τυχεῖν τῆς οὐρανίου βασιλείας, καταξιῶν αὐτὸν ἐν τῇ χοροστασίᾳ τῶν ὁσίων καὶ δικαίων ἱεραρχῶν.

(Κῶδηξ Κριτίου σελ. 367—369).

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ Χ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

[Τὰς πολυτίμους ταύτας ἀνακοινώσεις καὶ ἱκανὰς ἔτι ἀπέστειλεν ἡμῖν ὁ διαπρεπὴς οὗτος ἱστοριοδίφης ἐκ Πετρουπόλεως, Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων].

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΕΠΙ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ἀγαπητὲ κ. Καμπούρογλε,

Ἐπειδὴ ἐπανεῦρον τὰς ὁποίας ἄλλοτε ἐζήτησας σημειώσεις καὶ ὧν ἤδη ἔκαμες χρῆσιν κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Νερούτζου (Ἱστορ. τῶν Ἀθην. Α', σ. 177) σπεύδω νά σοι ἀποστείλω καὶ ταύτας. Σὺ δὲ θὰ κρίνῃς ἂν ἁρμόζῃ νὰ τὰς δημοσιεύσῃ ἐν συνόλῳ.

Τὰς σημειώσεις ταύτας ἀνέγνων ἐν ἔτει 1887 ἐν τῷ τρίτῳ τόμῳ τῶν συγγραμάτων τοῦ Γαληνοῦ (ἐκδ. Ἄλδου), ὃν κέκτηται ὁ ἐν Φαναρίῳ ἰατρὸς κ. Θ. Γεωργιάδης, καὶ ὅστις πρότερον ἦτο ἰδιοκτησία Ἰωάννου τοῦ Κακληκᾶ, δικαιοφύλακος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Τὸ βιβλίον ἐν τοῖς κρασπέδοις περιέχει χειρογράφους διορθώσεις εἰς τὸ κείμενον ἢ μᾶλλον διαφόρους γραφάς, συλλεγείσας ἐξ ἀγνώστου ἤδη κώδικος τῶν συγγραμμάτων τοῦ Γαληνοῦ. Ὅπως δήποτε πρὸ τοῦ Κακληκᾶ ἰδιοκτήτης τοῦ βιβλίου ἦτο ὁ ἰατρὸς εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουσιν αἱ σημειώσεις.

Ἐν φ. 106β «Ἐν ἔτει $17\frac{2}{3}$ μηνὶ (κενὸν) διὰ νυμφαγωγοῦ τοῦ μακαρίτου Ἀντωνίου Διπλοῦ ἐμνηστεύθην διὰ συμβολικῶν γραμμάτων ἐν τῇ πόλει Πελοποννήσῳ τοῦ λαβεῖν με εἰς πρῶτον γάμον νόμιμον γυναῖκα τὴν μακαρίτιδα σύμβιόν μου Ὄρσαν, θυγατέρα τοῦ μακαρίτου Μιχαὴλ Καλογερᾶ. Ἐπὶ δ' ἔτους 1703 μηνὸς Δεκεμβρίου 5, ἡμέρας κυριακῆς ὄρθρου βαθέος, ἑορταζομένου Σάββα τοῦ ἡγιασμένου, ἔλαβον αὐτὴν ἐμαυτῷ καὶ διὰ τῶν συνήθων ἐκκλησιαστικῶν εὐχῶν τῆς εὐλογίας εἰς γυναῖκα. Ἤγαγον αὐτὴν ἐνδόξως εἰς τὴν οἰκείαν μου πατρίδα, τὰς Ἀθήνας. Συνοίκησα γοῦν μετ' αὐτῆς ἀμφὶ τὰ τεσσαράκοντα ἔτη,

δηλονότι ἄχρι τοῦ 174 $\frac{2}{3}$ ἔτους, ἰανουαρίου 28. Τῇ δὲ τριακοστῇ τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἡμέρᾳ κυριακῇ, ἑορταζομένων τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν μεγάλων τριῶν ἱεραρχῶν, στραφεῖσα ἐκ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς ἱερουργίας ὡς δυσαρεστουμένη κατὰ τὴν ὑγείαν ἐφαίνετο. Ἔμενε γοῦν ἄσιτος κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ἄδειπνος. Τῇ ἐπαύριον λα' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡμέρᾳ δευτέρᾳ κατεκλίθη συνόχῳ καὶ περιπνευμονικῷ πυρετῷ. Τῇ δὲ ζ' τοῦ φεβρουαρίου μηνός, τετάρτῃ ἀπὸ κατακλίσεως, συνέβαινεν αὐτῇ καὶ κινδυνώδης δύσπνοια, πνεῦμα μικρὸν καὶ πυκνόν. Φλεγμηνάσης δὲ καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας μέχρι τοῦ φάρυγγος, ἀπέφραξε καὶ τὰ φωνητικὰ αὐτῆς ὄργανα. Τῶν δὲ σκοπῶν τῆς φλεβοτομίας ἀντιλεγόντων διά τε τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν ἀρρωστίαν τῆς δυνάμεως καὶ τὸ περιέχον, κατέστημεν ἐν ἀπορίᾳ ἰαματικῶν βοηθημάτων. Ἠκολούθησαν γοῦν τὰς κρισίμους ἡμέρας κρίσεις, ἀλλ' ἀτελεῖς καὶ ἀνωμάλως, κάρος τε καὶ κώφωσις ἐπιδηλοῦσα παρωτίδας, ὡς καὶ ἐν τῇ ιζ' ἀνεφάνη κατὰ ἀριστερὸν οὖς. Ὅμως καὶ αὕτη κατεστάθη ἀτελῶς ἀποστρεφομένη, τῇ εἰκοστῇ ἀπὸ κατακλίσεως. Τῇ δὲ κϛ', μηνὸς δὲ φεβρουαρίου κε', ἡμέρᾳ παρασκευῇ, ὥρᾳ τετάρτῃ τῆς ἡμέρας κατέδυ μου τὰ ὡραῖα θάνατος καὶ ἀφῄρηται τοῦ ὀρφανικοῦ μου οἴκου τὸ κάλλος. Ἔστι δὲ καὶ τοῦτο ἄξιον σημειώσεως, ὅτι τῇ κγ' τοῦ ἰανουαρίου, ἡμέρᾳ κυριακῇ, ἤτουν τῇ πρὸ τῆς ῥηθείσης κυριακῆς τῶν ἁγίων τριῶν ἱεραρχῶν, μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τὸν ἱερέα τῆς θείας μυσταγωγίας, αὐτῆς δὲ βραδυνούσης ἀποστραφῆναι εἰς τὸν οἶκον, ἐρωτηθείσης παρ' ἐμοῦ χαριεντιζομένου ὁποῖον τὸ αἴτιον τῆς βραδύτητος, καὶ αὐτὴ χαριεντιζομένη καὶ μειδιῶσα εὐμενεῖ τῷ προσώπῳ ἔφη πρός με «Ζῇ ἡ ψυχή σου» (πεζῇ φράσει : νὰ ζῇ ζωή σου) «μὴ σκληρὸν ἔστω σοι τὸ ῥῆμα τοῦτο ὃ βούλομαι παρὰ σοῦ αἰτῆσαι. Τὴν Λάρνακα γὰρ περιεσκεπτόμην, λέγω τοῦ μητροπάτορός σου Λήμπωνα (sic), μέχρι τοῦδε, καὶ ἀρεστὴ ἐφάνη τοῖς ὀφθαλμοῖς μου. Καὶ δὴ δέομαί σου, μὴ ὑστερήσῃς με τῆσδε τῆς κηδείας· ἐπιθυμεῖ γὰρ ἡ ψυχή μου ἐν ταύτῃ μετὰ τὸ ἀποβιῶναί με ταφῆναι». Καὶ ἅμα λέγουσα τὴν ἐσθῆτα ἀπεδύετο. Ἐγὼ δὲ ἐμβλέψας εἶπον αὐτῇ· «Ἵνα τί ὡς μία τῶν ἀφρόνων γυναικῶν ἐλάλησας ; οὐκ οἶδας ὅτι προπατορικὸν ὑπάρχει ἡμῶν μνημεῖον, τῶν Παλαιολόγων, ἐν τῷ πανσέπτῳ μοναστηρίῳ τῶν ἁγίων Ἀναργύρων, ἐν ᾧ κεῖνται οἱ προπάτορές μου ; Καγὼ πρότερός σου ἐκεῖ πορεύσομαι. Πῶς οὖν μετὰ ταῦτα ἀποστερήσεις με τῆς συνοδίας σου ; Κώφωσον ! Αἰσχύνθητι !». Ταῦτα τῇ κγ' ἰανουαρίου ἐλαλήθη μεταξὺ ἐμοῦ τε καὶ αὐτῆς. Τῇ δὲ τριακοστῇ πρώτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς κατεκλίθη. Τῇ δὲ κε' φεβρουαρίου ἡμέρᾳ παρασκευῇ ὡς εἴρηται,

ὥρᾳ τετάρτῃ, παρέδωκε τὸ πνεῦμα, οὖσα ἐτῶν πεντήκοντα ὀκτώ. Ἀπέστειλα γοῦν μαγίστορα ἀνοῖξαι καὶ ἑτοιμᾶσαι τὸ προπατορικόν μου μνημεῖον. Ἀλλ᾽ ἐπειδή περ εὑρέθη ἡ νύμφη μου, ἡ θυγάτηρ τοῦ Γεωργίου Δημάκι (sic) ἡ πρὸ ἐτῶν δύο ἐνταφιασθεῖσα ἐν αὐτῷ, ἄλυτος, ἐνταφιάζω τὴν σάρκα μου καὶ τὸ ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου ἀκουσίως ἐν τῷ πασέπτῳ ναῷ τοῦ ἁγίου Θωμᾶ, ἐν τῇ Λάρνακι τῶν μητροπατόρων μου, καὶ γίνεται ὃ προῃτήσατο παρ᾽ ἐμοῦ ἔτι ζῶσα. Μετὰ γοῦν τῶν ἄλλων ἱερῶν τελετουργημάτων καὶ ἐκφωνήσεως ἀρχιερατικῆς ἔταξα καὶ ἱερέα ἱερουργεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτῆς καθ᾽ ἑκάστην ἐν τῷ αὐτῷ πανσέπτῳ ναῷ καθ᾽ ὅλον τὸν πένθιμον χρόνον, καὶ μνημονεύειν ἐπὶ τῷ μνημείῳ, παρισταμένου μου».

Ὄρσα μου χαιρετῶ σε.
Ἄκουε τοῦ παπᾶ, κυρά μου, ποῦ σὲ μνημονεύει πᾶσ᾽ αὐγήν.
Ὁ ἄνδρας σου σὲ παραστέκει, πρόβαλλε νὰ τὸν ἰδῆς
μέσ᾽ στὰ μαῦρα τυλιμμένον καὶ στὰ χείλη τὴν ψυχήν,
μέσ᾽ στὰ δάκρυα πεπνιγμένον ὤχ, ἀγάπη μου σεμνή.
Ὡς πότε μένεις μέσ᾽ τὸ μνῆμα; Ἔσκοσου (sic) στὴν ὑπομονήν.
Τῆς πίκρας τἄπιστον νερὸν τοῦ Χάρου τὸ ποτάμι κ.λ.

Ἕπονται καὶ ἕτεροι στίχοι τοῦ γράψαντος τὴν σημείωσιν.

Πετρούπολις 8 Σεπτεμβρίου 1890.

Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΥΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΛΑΡΙΣΣΗΣ ΠΑΡΘΕΝΙΟΥ

πρὸς τὸν μητροπολίτην Ἀθηνῶν Μελέτιον.

Φίλε κύριε Καμπουρογλε,

Σοὶ στέλλω σήμερον τὸ ἀντίγραφον ἐπιστολῆς (ἧς τὸ πρωτότυπον εὑρίσκεται παρ᾽ ἐμοὶ) τοῦ Λαρίσσης μητροπολίτου Παρθενίου πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις ἱεράρχην Μελέτιον, τὸν συγγραφέα τῶν σπουδαίων βιβλίων *Γεωγραφίας* καὶ *Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*. Ἐλπίζω νὰ σὲ ἐνδιαφέρῃ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη. Ὁ Παρθένιος μοὶ εἶναι γνωστὸς ἐκ τῆς ὑπογραφῆς του εἰς πατριαρχικὸν σιγίλλιον τοῦ ἔτους 1691 καὶ ἐκ τῆς μνείας ἐπιστολῶν του μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1707—1719 πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων Χρύσανθον (*Α. Κ. Ὑψηλάντου* τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν σ. 208. *Κ. Σάθα* Μεσ. Βιβλ. τ. 3, σ. 513).

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 10 μαρτίου 1890

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ

† Πανιερώτατε λογιώτατε καὶ σοφώτατε μητροπολῖτα τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Ἀθηνῶν, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργέ, κύριε κύριε Μελέτιε, τὴν ὑμετέραν πανιερολογιότητα ἀδελφικῶς ἀσπαζόμενος ἡδέως καὶ περιχαρῶς προσενέπω.

† Τὸ πανίερον ὑμῶν καὶ προσφιλὲς ἐγχειρισθέντες γράμμα οὐ μετρίως ἐχάρημεν τῇ ἀγαθοτάτῃ καὶ ἐμοὶ ποθεινοτάτῃ ὑγείᾳ σας. Ὁμοῦ καὶ τὰς ἀποκρίσεις τῶν δύο μοι προσταλέντων (sic) ἐπιστολῶν διέγνωμεν καλῶς καὶ εὐχαριστοῦμεν εἰς τὴν εὐνοϊκὴν πρός ἡμᾶς διάθεσιν καὶ καλοκαγαθίαν ὁποῦ δεικνύετε, ἐπειδὴ ὑπόσχεσθε μετὰ πάσης προθυμίας νὰ πληρώσητε τὰς αἰτήσεις ἡμῶν. Ὅτι δὲν ἦλθεν ὁ Ζητουνίου εἰς τὰ αὐτόθι, ὡς προεγράφομεν, λογιάζομεν πῶς μὲ τὸ νὰ ἦλθεν ὁ ἀδελφός του πρὸς αὐτόν, διὰ τοῦτο φαίνεται νὰ ἐνεποδίσθη. Γράφετε ἀδελφέ, πῶς ἔχετε σκοπὸν νὰ ἐπιδημήσητε εἰς Κωνσταντίνου μετὰ τὸ ἅγιον πάσχα· τὸ ὁποῖον φαίνεται δύσκολον, ἐπειδὴ εἶναι καὶ βαρύμοχθον καὶ πολυέξοδον. Τῶν μέντοι δύο κακῶν προκειμένων, τὸ μὴ χεῖρον βέλτιστον. Ἀλλ' ἀνίσως καὶ βεβαιωθῆτε εἰς κίνησιν, ἄμποτες νὰ συναντάμωθῶμεν ἐνταῦθα εἰς Λάρισσαν. Εἰ δὲ καὶ ἀπό τινος συμβεβηκότος ἀποτύχομεν τοῦ ποθουμένου σκοποῦ, κατευθύνοι Κύριος τὰ διαβήματα ὑμῶν καὶ ἐπιχορηγήσοι ὑμῖν ἄφιξιν ἀγαθὴν καὶ ἐπιστροφὴν εἰς τὰ ἴδια. Πλήν, ἀδελφέ, λογιάζομεν πῶς τὸν ἐρχόμενον χειμῶνα νὰ ἐπιστρέψῃ ἡ βασιλεία ἐν Ἀδριανοῦ, κἀκεῖ τὴν οἴκησιν ποιῆσαι. Καὶ τηνικαῦτα οἰόμεθα πῶς κοινῶς τοὺς πατέρας μετὰ τοῦ προϊσταμένου ἀπελθεῖν ἐκεῖ[1], καὶ θέλουν προσκαλέσει καὶ ἡμᾶς, καὶ ἂν συνεπεραίνετε τὸν καιρὸν ἐπηγαίνομεν ὁμοῦ πάντες. Εἰ δὲ καὶ ἀναγκάζεσθε ὑπό τινος περιστάσεως, ποιήσατε καθὼς φίλον ὑμῖν. Τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς, πανιερώτατε, πάσχομεν ὑπὸ τῶν εὐλογημένων πατέρων, ἐπειδὴ τοῖς εὐεπηκοωτέροις καὶ μᾶλλον εὐπειθέσι, τούτοις καὶ ἐπιβαίνουσι. Καὶ αὖθις νὰ ἔχωμεν ἀδελφικόν σας καὶ δηλωτικὸν τῆς ἀγαθῆς σας ὑγιείας γράμμα, ὁποῦ ἐνωτιζόμενοι νὰ χαίρωμεν, ἣν χαρίσοιτο ὑμῖν ὁ Κύριος εἰς ἔτη πλεῖστα καὶ τρισόλβια: ͵αψιγ᾽ μαρτίου ι΄, ἐν Λαρίσσῃ.

† Ὁ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εἰς τοὺς ὁρισμούς τῆς Λαρίσσης Παρθένιος.

---

[1] Ἐννοεῖ τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Κοσμᾶν Γ΄ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἀρχιερέων. Α. Π. Κ.

ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ

Φίλε κ. Καμπούρογλε,

Τὴν ἑπομένην ἔγγραφον παραίτησιν τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν Σωφρονίου μετέγραψα ἐκ τοῦ ὑπ' ἐμοῦ ἀντιγραφέντος ἐν ἔτει 1882 ἑνδεκάτου κώδικος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Κ|πόλει ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου, τοῦ περιέχοντος πολυάριθμα πατριαρχικὰ ἔγγραφα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1557 μέχρι τοῦ 1768. Τὸ ἔγγραφον κεῖται ἐν φύλ. 67ᵛ — 68ʳ τοῦ μνησθέντος κώδικος, ἐν τῷ ἀντιγράφῳ μου δὲ ἐτάχθη κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν εἰκοστὸν τέταρτον. Ὁ Σωφρόνιος διεδέξατο τὸν Θεοφάνη τῇ 9 δεκ. 1633, πατριαρχοῦντος τὸ τρίτον Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως. Τῷ 1636 ἀντικατέστη ὑπὸ τοῦ Δανιὴλ ἐπισκόπου Ταλαντίου. Τῇ 7 μαΐου 1640 ἐξελέγη μητροπολίτης Βιδύνης.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ

«Ἐκ τοῦ κώδικος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἶσον ἀπαράλλακτον τῆς παραιτήσεως τοῦ πρώην Ἀθηνῶν Σωφρονίου[1].

«Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος αὐτῆς γράμματος δηλοποιεῖ ἐνώπιον τοῦ παναγιωτάτου καὶ σοφωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ τῶν παρευρεθέντων πανιερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ λογιωτάτων κληρικῶν, ὅτι διὰ τὸ ἀναχωρῆσαί με ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας μου Ἀθηνῶν, ὡς μὴ δυνάμενον ὑποφέρειν τὰ ἐπιφορτισθέντα αὐτῇ ἀνυπόφορα χρέη, καὶ μεῖναι τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀπροστάτευτον ὁ παναγιώτατος πρώην πατριάρχης Κῦρ Νεόφυτος καὶ ἡ περὶ αὐτὸν τῶν ἀρχιερέων σύνοδος εὑρόντες τὴν ἐπαρχίαν αὐτὴν ἀπροστάτευτον λόγῳ μεταθέσεως προεβίβασαν τὸν ἐπίσκοπον Διαυλείας καὶ Ταλαντίου κῦρ Δανιὴλ μητροπολίτην Ἀθηνῶν. Ἡ δὲ ταπεινότης ἡμῶν ἐπανελθοῦσα καὶ εὑροῦσα τοῦτον ἀρχιερατεύοντα ἐν τῇ μητροπόλει ταύτῃ, ὡς γνησίως καὶ κανονικῶς μετατεθέντα, καὶ μὴ θελήσασα ταράξαι αὐτὴν καὶ τὸν ἀρχιερέα τοῦτον διασεῖσαι καὶ εἰς χρέος ἄπειρον ἐμβαλεῖν αὐτήν, οἰκείᾳ βουλῇ καὶ γνώμῃ καὶ θελήσει καὶ ἀβιάστως ἐποίησεν οἰκειοθελῆ παραίτησιν πρὸς τὸν κῦρ Δανιὴλ αὐτόν, ἀναδεξάμενον τὰ χρέη τῆς ἐπαρχίας, ἐπέκεινα ὄντα τῶν πέντε χιλιάδων γροσίων ἄνευ

---

[1] Ἀντίγραφον τῆς παραιτήσεως ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Δοσιθέου, ἀλλ' ἄνευ τῶν ὑπογραφῶν, ἂν μὴ μὲ ἀπατᾷ ἡ μνήμη. Πρβλ. Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλ. τ. 3, σ. 569, 571, 573. 574. 575.

τοῦ τόκων αὐτῶν, ἐπὶ συμφωνίᾳ αὐτὸν μὲν ἀρχιερατεύειν ἐν αὐτῇ ἀταράχως καὶ ἀνενοχλήτως καὶ ἀσκανδαλίστως, πληροῦντα καὶ τὰ διαληφθέντα χρέη πάντα καὶ κύριον εἶναι καὶ ἐπιστάτην τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ δεσπότην γνήσιον καὶ καθολικόν, ἐμὲ δὲ εἶναι ἀνενόχλητον ὅλως τοῦ χρέους τούτου καὶ ἀκαταζήτητον καὶ ἔχειν με τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα ἀκώλυτον, ἐπεὶ τοῦ θρόνου μου μόνον ποιῶ παραίτησιν, οὐ μὴν δὲ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης. Εἴπερ δὲ μετὰ ταῦτα φανῶ ἐναντιούμενος καὶ ἀθετῶν τὴν παροῦσάν μου οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον παραίτησιν καὶ θελήσω συγχύσαι ἐπὶ ζωῆς αὐτοῦ καὶ ζητῆσαι τὴν ἐπαρχίαν ταύτην καὶ σκάνδαλον καὶ ζημίαν προξενῆσαι αὐτῷ ἐκκλησιαστικῶς τε ἢ καὶ ἐξωτερικῶς, οὐ μόνον εἶναί με καθῃρημένον καὶ γεγυμνωμένον τῆς ἀρχιερωσύνης μου καὶ ἐν παντὶ κριτηρίῳ ἀναπολόγητον, ἀλλὰ καὶ ζημιωμένον καὶ ἔνοχον τοῦ ἀνωτέρου χρέους τῶν πέντε χιλιάδων γροσίων καὶ πασῶν τῶν λοιπῶν γενησομένων ἐξόδων. Οὕτως ὡμολόγησα καὶ ἔστερξα ἐνώπιον τῶν ὑπογραψόντων οἰκειοθελῶς καὶ ἀβιάστως καὶ χωρίς τινος φόβου. Ὅθεν εἰς δήλωσιν ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα ἐν μηνὶ φεβρουαρίῳ κα', ͵αχλη$^{\omega}$.

† *Ὁ πρώην Ἀθηνῶν μητροπολίτης Σωφρόνιος οἰκειοθελῶς καὶ ἀβιάστως ὑπέγραψα.*

(Μάρτυρες)

† *Ὁ Ἐφέσου Μελέτιος μάρτυς.*
† *Ὁ Ἡρακλείας Ἰωαννίκιος μάρτυς.*
† *Ὁ Τορνόβου Μακάριος μάρτυς.*
† *Ὁ Ἀμασείας Ἰεζεκιὴλ μάρτυς.*
† *Ὁ Χίου Κύριλλος.*
† *Ὁ Σηλυβρίας Σωφρόνιος μάρτυς.*
† *Ὁ Ἄνδρου Μακάριος.*
† *Ὁ μέγας λογοθέτης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας μαρτυρῶν ὑπέγραψα.*
† *Ὁ διδάσκαλος Κορυδαλεύς.*
† *Ὁ μέγας σκευοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Χρυσόσκουλος μαρτυρῶν ὑπέγραψα.*
† *Ὁ μέγας ἐκκλησιάρχης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Μιχαὴλ μάρτυς.*
† *Ὁ μέγας ῥήτωρ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας μάρτυς.*
† *Ὁ σακελλίου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας μάρτυς.*
† *Ὁ μέγας πριμικήριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας μάρτυς.*
† *Ὁ Θωμᾶς Βλαστὸς μάρτυς εἰς τὰ ἄνωθεν.*
† *Ὁ πρωτονοτάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας μάρτυς.*

† *Ὁ λογοθέτης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Νικόλαος μάρτυς.*
† *Ὁ δικαιοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας μάρτυς ὑπέγραψα.*
† *Ὁ ῥήτωρ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας μάρτυς.*
† *Ὁ πρωτοψάλτης Γεώργιος μάρτυς.*
† *Ὁ πρωταποστολάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Μιχαὴλ μάρτυς.*
† *Ὁ Κωνσταντῖνος Ἀσάνης μάρτυς.*
† *Ὁ Δημήτριος Γουλιανὸς μάρτυς.*
† *Κωνσταντῖνος Κανταχουζηνὸς μάρτυς.*
† *Γεώργιος Κανταχουζηνὸς μάρτυς.*
† *Δημητράκης μάρτυς.*

Σημείωμα [1]

1736 Ἀπριλίου 29. Ἐνθύμησις ὁποῦ ἔπεσε χιόνι εἰς τὰς 29 Ἀπριλίου καὶ ἦλθεν ἕως εἰς τὸν ἅγιον Βλάσιον (Σ. Πιτ. Τῆς Κορίνθου) καὶ ἐγὼ ἦλθον τὴν μεγάλην παρασκευὴν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, καὶ ἦτον ἡμέρα παρασκευὴ ὁποῦ ἔπεσε, τὴν ἑβδομάδα τῆς Λαμπρᾶς.

Σπυρίδων Νοταρᾶς

[1] Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Κ. Πιττάκη εἰς τὴν Ἀρχ. Ἐφημερίδα τοῦ 1856 σ. 1448.

ΤΩι ΚΥΡΙΩι ΔΗΜ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

ΣΥΜΒΟΛΗ
ΔΙΑ ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ΥΠΟ

ΤΑΣΣΟΥ Δ. ΝΕΡΟΥΤΣΟΥ

Μηνὶ Ὀκτωβρίῳ 1890

ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑι

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ
ΕΚ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΑΘΗΝΩΝ[1]

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Ἀθανασίου Β' (1450-1453), τοῦ ὑστάτου τῶν οἰκουμενικῶν πατριαρχῶν πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, προεχειρίσθη μητροπολίτης Ἀθηνῶν Ἰσίδωρος, ἀρχιερεὺς εὐπαίδευτος καὶ φιλόβιβλος, ὡς δηλοῦται ἐξ ἀρχαιοτάτου χειρογράφου κώδικος τῶν Θουκυδίδου ἱστοριῶν, ἀποκειμένου ἐν τῇ βασιλικῇ βιβλιοθήκῃ τῇ ἐν Μονάχῳ τῆς Βαυαρίας, καὶ φέροντος σημείωσιν ἰδίᾳ χειρί: «αὕτη ἡ βίβλος ἐστι τοῦ μητροπολίτου τῶν Ἀθηνῶν Ἰσιδώρου, ἣν ἐκ τῆς Πόλεως αἰχμαλωτισθείσης ἐξηγόρακεν ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ.» Ἐκ τῆς πόλεως λέγων νοεῖ τὴν Κωνσταντινούπολιν[2]· ἄρα ἐξηκολούθει

---

[1] Σ. Ἐ. Τὸ πρῶτον τμῆμα τῶν Χριστιανικῶν Ἀθηνῶν τοῦ διαπρεποῦς συγγραφέως κ. Τάσσου Δ. Νερούτσου, περιέχον «τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τοῦ Κηρύγματος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου μέχρι τῆς κατακτήσεως τῆς χώρας ὑπὸ τῶν φράγκων», ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ «Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος», (τόμ. Γ', τεῦχος 9). Τὸ δεύτερον τμῆμα περιέχον «τὴν Ἐκκλησίαν Ἀθηνῶν ἐπὶ φραγκοκρατίας», εἶναι ἤδη ἕτοιμον πρὸς ἔκδοσιν. Τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον τμῆμα περιέχον «τὴν Ἐκκλησίαν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας», καίτοι ἀτελὲς ἔτι, δημοσιεύομεν εὐχαρίστως κατ' εὐγενῆ παραχώρησιν τοῦ συγγραφέως, συμπράττοντος οὕτως εἰς εὐόδωσιν τοῦ διὰ τῶν «Μνημείων τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων» συντελουμένου ἔργου.

Δ. Γρ. Κ.

[2] Σ. Ἐ. Τὰ τῆς ἰδιοχείρου σημειώσεως ταύτης ἴδε ἐν Μνημείοις (τόμ. Β', σ. 18) διὰ τῆς λέξεως πόλεως καθ' ἡμᾶς, νοεῖ τὰς Ἀθήνας, καθότι ἡ Κωνσταντινούπολις ἐλέγετο κυρίως τότε Βασιλεύουσα· ἂν δὲ ὁ Ἰσίδωρος μετεχειρίζετο τὸ δημῶδες Πόλι — ἀπᾷδον ἄλλως καὶ πρὸς τὸ ὅλον ἀρχαϊκὸν

νὰ ἦνε μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ.

Ὁ Ἰσίδωρος ἱερομόναχος τὸ πρὶν ἐκ τῶν περὶ τὸν δεσπότην τοῦ Μισθρᾶ, καὶ ἔπειτα αὐτοκράτορα Κωνσταντινουπόλεως, Κωνσταντῖνον τὸν Παλαιολόγον αὐλικῶν κληρικῶν, εἶχε σταλῆ, ἐν ἔτει 1447, μετὰ καὶ ἄλλων ἱερομένων καὶ λαϊκῶν, παρὰ τοῦ φίλου τοῦ δεσπότου χρονογράφου Φραντζῆ, εἰς τὰς ἐπὶ τῷ Εὐξείνῳ χώρας τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τῆς Γοτθίας ἵνα φροντίσῃ ὑπὲρ τοῦ χηρεύοντος τὸ δεύτερον δεσπότου, περὶ συνοικεσίου μετά τινος ἡγεμονίδος ἐκ τῶν βασιλικῶν οἴκων τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τῆς Ἰβηρίας. Ὅτε δὲ μηνὶ Σεπτεμβρίῳ τοῦ ἔτους 1451, ὁ ἐν τῷ μεταξὺ ἀναῤῥηθεὶς αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος συνωμολόγησε γάμον μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῶν Ἰβήρων Γεωργίου, τότε ὁ Ἰσίδωρος χειροτονηθεὶς ἀρχιερεὺς ἀπεστάλη εἰς Ἀθήνας· ἀλλὰ πόσα ἔτη ἐποίμανε τὴν λαχοῦσαν αὐτῷ ἐκκλησίαν, καὶ ἂν ἐπέζησε τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Ὀμάρ, ἐν ἔτει 1456, εἶναι ἄδηλον. Ἐπιτύμβιος πλὰξ ἐκ μαρμάρου εὑρεθεῖσα πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἐν τῇ νήσῳ Τήνῳ, καὶ φέρουσα ἐπιγραφήν: «Φῶς ζωῆς· οἰκίδιον διαφέρον τῷ δεσπότῃ μου τῷ ἁγίῳ, Ἰσιδώρῳ:» ἔδωκεν ἀφορμὴν ὅπως εἰκάσωσιν τινές[1], ὅτι ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν Ἰσίδωρος, φεύγων τὴν τουρκικὴν τυραννίδα κατέφυγεν εἰς Τῆνον καὶ ἀποθανὼν ἐτάφη ἐκεῖ. Ἀλλ' ἡ ἀρχαΐζουσα φράσις, ἀπαντῶσα ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν χριστιανικαῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ Γ' αἰῶνος καὶ ἡ ἔλλειψις οἵας δή ποτε χρονολογίας, εἶνε τεκμήρια παλαιᾶς ἐποχῆς ὅτε δὲν ἐσημειοῦντο οὔτε ἰνδικτιῶνες, οὔτε ἔτη ἀπὸ κοσμογονίας, ὡς συνηθίζετο ἔπειτα παρὰ Βυζαντίνοις ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μέχρι τοῦ 15 αἰῶνος. Ὁ ἐν Τήνῳ ταφεὶς ἱεράρχης ἐπεσκόπευεν ἄρα ἐν χρόνοις ἀρχαιοτέροις τῆς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου εἰρηνεύσεως τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἦτο ἄλλος τις

λεκτικὸν τῆς σημειώσεως, ἤθελε τοὐλάχιστον γράψῃ ταύτην διὰ τοῦ κεφαλαίου Π καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ π, ὡς φέρεται ὄντως ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος σημειώσει. Δ. Γρ. Κ.

[1] Σ. Ἐ. Μεταξὺ τῶν εἰκασάντων τοῦτο καταλεγόμεθα καὶ ἡμεῖς, καίτοι ἐν τοῖς Μνημείοις (τόμ. Β', σ. 18) σημειοῦμεν «ἐπίγραμμα ἐπιτυμβίου πλακὸς ὑποτιθεμένης, ὅτι ἐκάλυπτε τὸν νεκρὸν τοῦ Μητροπολίτου (Ἀθηνῶν) Ἰσιδώρου». Ὁμολογουμένως, μὴ ἀναγραφομένης χρονολογίας ἐν τῷ ἐπιγράμματι, μηδὲ σημειουμένου τοῦ τόπου ἔνθα ἀρχιεράτευσε, δὲν δύναταί τις νὰ δεχθῇ ἀσφαλῶς ὅτι πρόκειται περὶ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, κα' ἐν περιπτώσει καθ' ἣν δεχθῇ ὅτι ἥ τε ἀρχαΐζουσα φράσις καὶ ὁ ἀρχαϊκὸς τύπος τῶν γραμμάτων—ὡς διεβεβαίωσεν ἡμᾶς περὶ τούτου ὁ ἰδὼν ταύτην ἔγκριτος ἀρχαιοδίφης Γ. Λαμπάκης—εἶναι ἀπόῤῥοια ἀρχαιομανικῆς μιμήσεως ὡς καὶ σήμερον γίνεται τοῦτο. Δ. Γρ. Κ.

παρὰ τὸν ἐπὶ τῆς ἁλώσεως τῶν Ἀθηνῶν πεσόντα ἴσως θῦμα τοῦ καθήκοντος ἐν τῇ πανωλεθρίᾳ ἐκείνῃ καθ' ἣν ἐσφάζοντο οἱ ἱερεῖς καὶ λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου ἐν στόματι μαχαίρας, καὶ οἱ ναοὶ ἐσυλεύοντο καὶ ἠρημοῦντο.

Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἱ ἰθαγενεῖς ἕλληνες χριστιανοὶ ἔμειναν ἀνεπίσκοποι δι' ὅλων ἑβδομήκοντα δύω ἐνιαυτῶν (1456—1528), ἡ δὲ λατινικὴ ἀρχιεπισκοπὴ κατηργήθη ὁριστικῶς. Ὁ ὕστατος λατῖνος ἀρχιεπίσκοπος Νικόλαος Πρότιμος, μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς ἀκροπόλεως ἐν ᾗ ἦτο ἔγκλειστος μετὰ τοῦ τελευταίου δουκὸς Ἀθηνῶν καὶ τὴν ἐγκατάστασιν ἐν αὐτῇ τουρκικῆς φρουρᾶς (1458), ἀπεχώρησεν εἰς Εὔβοιαν ὅπου καὶ ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1483. Οἱ μετ' αὐτὸν προχειρισθέντες ἐν Ῥώμῃ Λατῖνοι ἀρχιεπίσκοποι Ἀθηνῶν, μέχρι τοῦ ἔτους 1530, ἐτιμῶντο τοιοῦτοι ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι καὶ οὐδέποτε ἐπεσκέφθησαν τὰς Ἀθήνας. Αὐτὴ ἡ ἄλλοτε κατεχομένη ὑπὸ τῶν Λατίνων ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως μεγάλη ἐκκλησία τῆς Θεομήτορος Ἀθηναίας τοῦ Παρθενῶνος, ἀφαιρεθεῖσα μετεποιήθη εἰς τέμενος μωαμεθανικόν, πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ καὶ πέριξ συνῳκισμένων Ὀθωμανῶν.

Αἱ χριστιανικαὶ Ἀθῆναι μετὰ τὴν ἅλωσιν ἔπαυσαν μνημονευόμεναι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ καὶ πολιτικῇ ἱστορίᾳ μέχρι μεσοῦντος τοῦ ΙϚ' αἰῶνος. Ὁ ὑπὸ τὸ ὄνομα Πῖος Β' γνωστὸς πάπας Ῥώμης Αἰνείας Σύλβιος (1458-1464) ἐλάλει περὶ τῶν Ἀθηνῶν ὡς ἀσήμου πολίχνης, ἧς τὸ ἀρχαῖον κλέος ἐμαρτύρει ὁ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ναὸς τῆς Παρθένου· ἐν ἔτει δὲ 1573, ὁ ἐν Τυβίγγῃ τῆς Γερμανίας καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Μαρτῖνος Κρούσιος ἐπεγίνωσκε χάριτας τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει γραμματεύοντι ἐν τοῖς πατριαρχείοις Θεοδοσίῳ Ζυγομαλᾷ, δηλώσαντι αὐτῷ ἐξ αὐτοψίας ὅτι ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, ἐξ ἧς αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι πανταχόσε διεσπάρησαν, ἔτι καὶ νῦν ἐσώζετο, καὶ δὲν εἶχε κατασκαφῆ ὡς ἔλεγον περὶ αὐτῆς οἱ σύγχρονοι ἱστορικοί.

Ἀφορμὴ τῆς μακρᾶς διακοπῆς ἐν τῇ κανονικῇ διαδοχῇ τῶν μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν ὑπῆρξεν ἡ τεταραγμένη καὶ ἀνώμαλος κατάστασις τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὰς πρὸς ἀλλήλους διαμάχας τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει κληρικῶν, ὅτε οἱ κατὰ καιροὺς οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι διωρίζοντο καὶ παρῃτοῦντο ἀλλεπαλλήλως, ἢ ἐπαύοντο ἀποπεμπόμενοι καὶ πάλιν μετεκαλοῦντο, ἢ ἀντικαθίσταντο δι' ἄλλων προσώπων, ἀγοραζόντων ἐκ χειρῶν τῶν ἑτεροθρήσκων καὶ ἀλλοφύλων βεζιρῶν καὶ σουλτάνων τὴν περιβολὴν τοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος δι' ἁδρῶν χρηματικῶν δωρεῶν. Οἱ πατριάρχαι πρὸς ἀπότισιν τῶν δωρουμένων χρημάτων ἐξεβίαζον τὴν εἴσπραξιν παρὰ τῶν ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀνατολῆς συνεχῶς διοριζομένων καὶ ἔπειτα παυομένων ἐπισκόπων

καὶ μητροπολιτῶν, οἵτινες ἐφήρμοζον τὸ αὐτὸ σιμωνιακὸν σύστημα ἐπὶ τῶν παρ' αὐτῶν χειροτονουμένων κατὰ ἑκατοστύας κληρικῶν.

Ἀλλὰ διὰ τὴν μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐπικρατοῦσαν ἐν Ἀθήναις ἀθλιότητα καὶ πενίαν, οὐδεὶς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱερωμένων ἐπεζήτει τὸν ἐπὶ τῆς Ἀθηνῶν μητροπόλεως διορισμόν, προσφέρων τῷ ἑκάστοτε πατριάρχῃ χρήματατα, ὧν τὴν ἀπολαβὴν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξαναγκάσῃ ἐκ ποιμνίου καὶ κλήρου πενιχροῦ.

Μετὰ τὸν πατριάρχην Θεόληπτον, ἀποθανόντα ἐν μέσῳ πολλῶν σκανδάλων ἐν ἔτει 1520, ἀναβάντος εἰς τὸν οἰκουμενικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλως θρόνον Ἱερεμίου Α', ὅστις μόνος ἐν τῇ οἰκτρᾷ αὐτῇ ἐποχῇ ἠδυνήθη νὰ ἀντιπαλαίσῃ ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ἔτη (1520-1543) κατὰ τῆς ἀνομίας καὶ ἀναρχίας τῶν βυζαντίνων κληρικῶν, προεχειρίσθη μητροπολίτης Ἀθηνῶν Λαυρέντιος, ἀνὴρ ἐνάρετος καὶ ἱεροπρεπής, ὅστις ἀφίχθη καὶ ἔλαβε κατοχὴν τῆς οἰκίας μητροπόλεως, μηνὶ Ἰανουαρίῳ τοῦ ἔτους 1528, γενόμενος ἀρχὴ νέας διαδοχῆς σεμνῶν καὶ λογίων ἱεραρχῶν, μέχρι Σωφρονίου Β', ὅστις χρηματίσας μέγας πρωτοσύγκελλος τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου Α' Λουκάρεως, μηνὶ δεκεμβρίῳ τοῦ ἔτους 1633.

Μεταξὺ τῶν περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙϚ' αἰῶνος μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν ἀναφέρεται ὁ μουσικὸς καὶ καλλικέλαδος Θεοφάνης Καρύκης, ὁ Ἀθηναῖος, ὅστις ἐν ἔτει 1597 παρεισέδυ εἰς τὸν οἰκουμενικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον. Οὗτος, ἤδη ἐν ἔτει 1570, ἱερομόναχος ὤν, συνειργάσθη μετὰ τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν Σωφρονίου Α' (1564-1574) πτὸς ἀνακαίνισιν τῆς ἐν Μεσογείοις τῆς Ἀττικῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος Χριστοῦ τῆς Ταῶ[1], καὶ μετὰ εἴκοσιν ἔτει ἐγένετο μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως (1590-1593)· ἔπειτα, μετατεθεὶς μητροπολίτης ἐν τῇ οἰκείᾳ πατρίδι (1594-1595) ἀπ' Ἀθηνῶν ἀνῆλθε τὸν οἰκουμενικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἐν ἔτει 1596, πολλὰ βλάψας ἑαυτὸν καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐν βραχεῖ διαστήματι ἑπτὰ μηνῶν· ἀλλὰ μὴ ἀναγνωριζόμενος ὑπὸ τῶν καταδιηρημένων τῆς Κωνσταντινουπόλεως κληρικῶν, καὶ ἐξωσθεὶς τῶν πατριαρχείων, ἀπέθανεν αἰφνηδίως τὴν ἡμέραν τοῦ μεγάλου Σαββάτου, μηνὶ Μαρτίῳ τοῦ ἔτους 1597, καὶ τότε, χη-

---

[1] Σημ. Τ. Ν. Οὕτως ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα ἄκλιτον: ἡ Ταώ, τῆς Ταῶ, ἐν ἐγγράφοις πατριαρχικοῖς. Ἐπὶ φραγκοκρατίας τὸ χωρίον ἐκαλεῖτο γαλλιστί: de Hû, ἀλβανιστὶ δὲ ἔπειτα Ν τ α ο ῦ.

Σ. Ε. Περὶ τῆς Μονῆς ταύτης, τῆς ἱδρύσεώς της καὶ τοῦ Καρύκη ἱκανὰ ἐδημοσιεύθησαν ἤδη καὶ δημοσιευθήσονται ἔν τε τῇ Ἱ σ τ ο ρ ί ᾳ καὶ τοῖς Μ ν η μ ε ί ο ι ς. Δ. Γρ. Κ.

ρευσάσης πράγματι τῆς Ἐκκλησίας, διωρίσθη ἐπιτηρητὴς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος ὁ Πηγᾶς.

Ἀπὸ μητροπολίτου Ἀθηνῶν ἀνήχθη ἐπ' ἴσης εἰς τὸν οἰκουμενικὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον Νεόφυτος Β', ἀνὴρ λόγιος, τῆς τοῦ κλήρου εὐκοσμίας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ζηλωτής. Οὗτος ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Ματθαίου Β' (1597-1600) χρηματίσας μέλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει διαρκοῦς συνόδου, ἐξελέχθη κοινῇ ψήφῳ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, μηνὶ Μαρτίῳ τοῦ ἔτους 1600, πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ πράγματι περιέστειλεν ὅπως ἠδύνατο τὰς πολλὰς καὶ παντοίας τοῦ ἀκολάστου βυζαντινοῦ κλήρου καταχρήσεις καὶ ἀσχημίας· ἔπειτα ὑπεχρέωσε τοὺς ὑποκειμένους τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους εἰς ἐτησίαν συνεισφορὰν ὡρισμένου χρηματικοῦ ποσοῦ, ἀναλόγως τῶν οἰκείων προσόδων, πρὸς ἐξόφλησιν τῶν ὑπερόγκων τῆς Ἐκκλησίας χρεῶν, τῶν συσσωρευθέντων ἕνεκα τῶν συνεχῶν καὶ ἀλλεπαλλήλων ἀλλαγῶν τῶν πατριαρχῶν.

Ἀλλὰ μετὰ διετῆ ἐπίπονον πατριαρχείαν (1600-1601) ἐξεβλήθη τοῦ θρόνου καταῤῥαδιουργηθεὶς ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν συνοδικῶν· ἔπειτα ἀνακληθεὶς καὶ πάλιν, μετὰ ἑξαετῆ πατριαρχείαν (1608-1612) ἀπεπέμφθη τὸ δεύτερον βιαίως ἀπὸ τοῦ θρόνου, δι' ἐνεργείας τῶν ἐν κακίᾳ βιούντων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱερωμένων συκοφαντῶν, καὶ διανύσας τὸ λοιπὸν τοῦ βίου ἐξόριστος εἰς Ῥόδον, ἀπέθανεν ἐν ἔτει 1616.

Μετὰ Κύριλλον τὸν Λούκαριν, πατριαρχεύσαντα τὸ τέταρτον, καὶ ὑποστάντα τὸν διὰ πνιγμοῦ ἐν τῇ εἱρκτῇ μαρτυρικὸν θάνατον, μηνὶ Ἰουλίῳ τοῦ ἔτους 1638, καθ' ὅλον τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα, δύο ἢ τρεῖς ὑπῆρξαν οἱ ἀξίως κυβερνήσαντες τὴν αὐτοῖς ἐμπιστευθεῖσαν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν· Σαμουὴλ Α', ἀνὴρ πεπαιδευμένος καὶ αὐστηρῶν ἠθῶν, ὁ πρῴην Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος Β', καὶ Γρηγόριος Ε', ὅστις ἐκραγείσης τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Τούρκων ηὐλόγησε τὸν ἀγῶνα καὶ ἕνεκα τούτου ἐδρέψατο τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου, ὑποστὰς τὸν δι' ἀγχόνης ἐπονείδιστον θάνατον, μηνὶ Ἀπριλίῳ τοῦ ἔτους 1821 κατ' αὐτὴν τοῦ Πάσχα τὴν ἑορτήν. Πάντες οἱ ἄλλοι, τὸ παρ' ἅπαν ἀπαίδευτοι καὶ μοχθηροὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου παρείσακτοι ἐπιβάται, ὀλίγας ἡμέρας ἢ μῆνας τινὰς ἐξουσιάζοντες τῶν πατριαρχείων, ἐγίνοντο πρόξενοι μεγάλων δεινῶν τῷ ἔθνει καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, οἱ δὲ παρ' αὐτῶν προχειριζόμενοι καὶ εἰς Ἀθήνας ἀποστελλόμενοι μητροπολῖται, ὅμοιοι αὐτοῖς καθ' ὅλα, ἀνεδεικνύοντο λυμεῶνες τῆς οἰκείας αὐτῶν μητροπόλεως καὶ ἄσπλαγχνοι τοῦ ποιμνίου αὐτῶν δασμολόγοι.

Εἰς μελαγχολικὰς σκέψεις ἐμβάλλει τὸν γράφοντα ἡ ἀδημονία ἐπὶ τῇ ἀφηγήσει τῶν ὀδυνηρῶν γεγονότων ἅτινα συνέβαινον ἐν τῇ μητροπόλει Ἀθηνῶν ἀπὸ μεσοῦντος ΙΖ' μέχρι λήγοντος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐν χρόνοις ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἀνανήφοντες ἀπὸ τῆς προτέρας αὐτῶν πενίας καὶ ἀμαθείας μετέβαινον εἰς Βενετίαν καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Ἑσπερίας πρὸς ἐκπαίδευσιν καὶ πρὸς ἐμπορείαν, ἔπειτα δὲ ἐπέστρεφον εἰς τὴν γενέτειραν πόλιν κομίζοντες ἄπειρα πλούτη, καὶ εὐμοιροῦντες μαθήσεως περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν ἐποχὴν ἐπέμποντο ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα καταλάβωσι τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Ἀθηνῶν, ἄνθρωποι φιλοτάραχοι καὶ πλεονέκται, ἀμαθέστατοι καὶ ἀγροῖκοι, οἷος ὁ ἀγράμματος Ἰάκωβος Γ' (1714-1731), καὶ ὁ τὸν σοφὸν Μελέτιον Β' διαδεχθεὶς Βαρθολομαῖος (1764-1767). Οὗτος, διαρπάξας τοὺς ναοὺς καὶ τὰ μοναστήρια Ἀθηνῶν καὶ πάσης τῆς Ἀττικῆς, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν ἔτει 1766, ἔνθα ῥαδιουργῶν καὶ προσφέρων τῇ τουρκικῇ Αὐλῇ τὰ ἐξ Ἀθηνῶν ἁρπαγέντα, ἐπεχείρει νὰ ἐξώσῃ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου τὸν τότε ἀξίως πατριαχεύοντα διάσημον καὶ ἐπιφανῆ Σαμουὴλ Α', ὅπως καταλάβῃ ἀνόμως τὸν θρόνον αὐτοῦ. Χείριστος πάντων τῶν μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν ἱστορεῖται Γρηγόριος Γ', ὁ ἐκ Μυτιλήνης (1799-1820), ἄνθρωπος ἀπαίδευτος, καὶ τυραννικός, ἐπὶ πᾶσι δὲ ἀναιδὴς συκοφάντης, ὅστις διαβάλλων τοὺς ἐγκριτωτέρους καὶ ἐπιφανεστέρους τῶν Ἀθηναίων, ἐγένετο αἴτιος καταδίκης αὐτῶν εἰς ἀειφυγίαν καὶ δημεύσεως τῆς περιουσίας.

Εὐάριθμοι ἦσαν οἱ κατ' αὐτὴν τὴν περίοδον λόγιοι καὶ ἐνάρετοι μητροπολῖται· Ἄνθιμος Δ' (1655-1679), ἀνὴρ εὐπαίδευτος καὶ φιλόμουσος, καὶ οἱ τοῦτον διαδεχθέντες Ἰάκωβος Β' (1680-1687), καὶ Μακάριος Β' (1689-1693), ὁ καλούμενος Πελεικᾶνος, πρώην μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος τῆς ἐπὶ τοῦ Ἄθωνος μονῆς τῆς Θεοτόκου, ἡ ἐπώνυμον «Πελεικᾶν». Τούτοις ὑπερέβη κατὰ τὴν πολυμάθειαν ὁ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἐκπαιδευθεὶς Μελέτιος Β' (1703-1712), ὅστις εὐμοιρῶν πάσης μαθήσεως καὶ σοφίας, ἐπ' εὐσεβείᾳ δὲ καὶ ἀρετῇ διαπρέπων, ἐλάμπρυνε τὴν καθ' ὅλου Ἐκκλησίαν, καὶ ἰδίᾳ τὴν οἰκείαν μητρόπολιν Ἀθηνῶν.

Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἡ μητρόπολις Ἀθηνῶν κατεῖχεν ἔτι τὴν ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου ὁρισθεῖσαν ΛΕ' τάξιν, καὶ ὁ κατὰ καιρὸν μητροπολίτης ἔφερε τίτλον «ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Ἑλλάδος». Ἀλλ' ἐκ τῶν ὑποκειμένων τὸ πάλαι ἕνδεκα ἐπισκοπῶν, ἡ Εὐρίπου ἐτιμήθη εἰς μητρόπολιν, καὶ ταύτῃ ὑπεβλήθησαν καὶ αἱ λοιπαὶ ἐπὶ τῆς Εὐβοίας ἐπισκοπαὶ Ὠρεοῦ, Καρύστου, Πορθμοῦ, Αὐλῶνος καὶ Καναλίων. Ὥστε λήγοντος ΙϚ' αἰῶνος ἓξ μόναι ἐπισκοπαὶ ὑπέκειντο τῇ μητροπό-

λει Ἀθηνῶν· Δαυλίας ἐν Φωκίδι, Ταλαντίου ἐν Λοκρίδι, ἀντικρὺ τῆς Εὐβοίας, Ἄνδρου, Σκύρου, Σάλωνος ἤτοι Ἀμφίσσης τῆς Παρνασίδος, καὶ Βωδονίτσης, καλουμένης τότε Μενδενίτσης, παρὰ τὰς Θερμοπύλας, ἐπὶ τῷ Μαλιακῷ κόλπῳ. Τῆς Σύρου καὶ Σερίφου ἡ ἐπισκοπή, οἰκειοποιηθεῖσα παρὰ τῶν Λατίνων ἀπὸ τῆς πρώτης ἐγκαταστάσεως τῶν Βενετῶν ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ὅπως καὶ ἡ τῆς νήσου Κέω, καὶ ἐκείνη τῆς Αἰγίνης, εἶχον διαγραφῇ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καταλόγων· ὅτε δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἐπισκοπὴ Ἄνδρου, ἀφαιρεθεῖσα τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν ἐπὶ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, ἀρχομένου ΙΖ' αἰῶνος, προεβιβάσθη εἰς αὐτοκέφαλον ἀρχιεπισκοπήν, ἀντ' αὐτῆς ὑπεβλήθη τῇ μητροπόλει Ἀθηνῶν ἡ ἐπισκοπὴ Λεβαδείας.

Τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τῆς Θεομήτορος Ἀθηναίας τοῦ Παρθενῶνος κατεχομένης ἐπὶ Φραγκοκρατίας ὑπὸ Λατίνων κληρικῶν καὶ χρηματιζούσης καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς λατινικῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, οἱ ἐπὶ Ἀκκιαϊώλων δουκῶν παλινοστήσαντες ὀρθόδοξοι μητροπολῖται ἐχρῶντο, ἀντὶ καθεδρικοῦ ναοῦ, τῆς ἔπειτα ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς μωαμεθανικὸν τέμενος τὸ καλούμενον *Φετιχιέ*, μετασχηματισθείσης ἐκκλησίας, παρὰ τὴν ἀγορὰν τῶν σιτηρῶν, ἐπὶ τῇ νῦν καλουμένῃ ὁδῷ Μουσείου, ὕπερθεν πρὸς μεσημβρίαν τοῦ γυμνασίου τοῦ Ἀδριανοῦ[1].

Ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ὅτε μετὰ διακοπὴν ἑβδομήκοντα δύω ἐτῶν ἤρξατο τὸν ΙϚ' αἰῶνα νέα διαδοχὴ μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν, ἐξελέχθη παρ' αὐτῶν καθεδρικὸς ναός, ἤτοι Καθολικὸν ἱερόν, ἄλλη ἐκκλησία, ἡ τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας Πελεκαρίχης[2], πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀδριανείου γυμνασίου, ὅπου νῦν ἡ πλατεῖα Παντελεήμονος[3] καὶ τὰ δημοπρατεῖα. Αὐτὴ ἀνακαινισθεῖσα ὑπερμεσοῦντος ΙΖ' αἰῶνος, ἐκοσμεῖτο διὰ τέμπλου ἐπιχρύσου λεπτουργηθέντος ἐν Βενετίᾳ, ἐπιστασίᾳ καὶ ἀναλώμασι τῶν ἐκεῖ ἐπὶ ἐμπορείᾳ παροικούντων Ἀθηναίων ἐκ τῶν ἀρχοντικῶν οἰκογενειῶν. Ἡ κορωνὶς τοῦ τέμπλου ἐκοσμεῖτο διὰ τεσσάρων ξυλίνων κεχρυσωμένων πελαργῶν.

---

[1] Πρῶτοι ἡμεῖς ἐσημειώσαμεν τὴν ὕπαρξιν τῆς, εἰς Φετιχιὲ τζαμίον μετατραπείσης, μετὰ τὸν Παρθενῶνα καὶ πρὸ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος Μητροπόλεως Ἀθηνῶν δηλ. ἀπὸ τῆς κατακτήσεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Φράγκων, μέχρι τῆς κατακτήσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων (ἴδε Ἱστορίαν Ἀθηναίων, τόμ. Β', σ. 35—37 καὶ Μνημείων, τόμ. Α', σ. 419). Δ. Γρ. Κ.

[2] Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἴδε κατωτέρω τὰς παρατηρήσεις ἡμῶν Δ.Γρ.Κ.

[3] Σημ. Τ. Ν. Ἡ πλατεῖα ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τῆς ἐκεῖ ἄλλοτε ἱδρυμένης Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, κειμένης πλησίον τῆς Παναγίας Πελεκαρίχης, βορειανατολικῶς. Ν.

Τῆς Παναγίας τῆς Πελεκαρίχης ὁ καθεδρικὸς ναὸς κατέπεσεν ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Τούρκων· κατεσκάφη δὲ καὶ ἐκ θεμελίων, ἐν ἔτει 1853, μετὰ τῆς παρακειμένης ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, ὑπὸ ἱεροσύλων δημοτικῶν ἀρχῶν.

Ὁ ἀρχιεπισκοπικὸς οἶκος τῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας μητροπολιτῶν ἵδρυτο παρὰ τὰ πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐρείπια τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Διονυσίου, μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς ἀκροπόλεως ὑπὸ τῶν Βενετῶν, ἐν ἔτει 1687. Μετὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν τριετῆ ἐγκατάλειψιν τῆς πόλεως Ἀθηνῶν καὶ τῶν Ἀθηναίων τὴν διασποράν, ὅτε ἐν ἔτει 1690 οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων ἐπανῆλθον εἰς τὴν ἐρημωθεῖσαν πατρίδα, οἱ ἔκτοτε μητροπολῖται εἶχον τὰς διατριβὰς ἐν τῷ παρὰ τὸ εὐκτήριον τῆς Παναγίας Γοργοεπηκόου παρακειμένῳ μετοχείῳ τῆς μονῆς τῆς Καισαριανῆς, τῷ τιμωμένῳ ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὅπου ἐγείραντες τὸ μητροπολιτικὸν αὐτῶν οἴκημα ἐντὸς τοῦ περικλείοντος τὸ μετόχιον καὶ τὸ εὐκτήριον περιβόλου, παρέμενον ἐκεῖ μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1821 ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως, ἀρχιερατεύοντος Ἀθηνῶν Διονυσίου Β' (1820-1823), τελευταίου οἰκήτορος τῆς παλαιᾶς μητροπόλεως. Ἔκτοτε καὶ τὸ μετόχιον τῆς μονῆς τῆς Καισαριανῆς, ὁ ἅγιος Νικόλαος, ἠρημώθη καὶ ἠφανίσθη καὶ ὁ μητροπολιτικὸς οἶκος κατέπεσε· ἐπὶ δὲ τῆς θέσεως ἣν κατεῖχον ἄλλοτε τὰ δύο αὐτὰ ἱερὰ ἱδρύματα, παρὰ τὸ σωζόμενον ἔτι βασιλικὸν εὐκτήριον τῆς αὐγούστας Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, γνωστὸν ἐπ᾽ ὀνόματι τῆς Παναγίας Γοργοεπηκόου, ὑψοῦται νῦν μεγαλοπρεπὴς ὁ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Ἡ ἐπικρατοῦσα παρὰ τῷ χύδην λαῷ, καὶ ὡς μὴ ὤφειλε, καὶ παρά τισι τῶν λεγομένων λογίων, σύγχυσις τῆς ἐννοίας τῶν λέξεων *Μητρόπολις* καὶ *Καθολικόν*, ὧν ἡ μὲν πρώτη σημαίνει ἀνωτέραν τάξιν ὡρισμένης ἐπισκοπῆς[1] (Diocèse metropolitain), ἔπειτα δὲ καὶ τοῦ μητροπολίτου τὸν οἶκον (Archevéché) καὶ τὸ ἐν αὐτῷ ἱερὸν δικαστήριον ἤ τοι συνοδικόν, ἡ δὲ δευτέρα τὴν μητροπολιτικὴν ἐκκλησίαν, ἤτοι τὸν καθεδρικὸν ναὸν (église métropolitaine, Cathédrale), τὸ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις χριστιανοῖς καλούμενον *Κυριακὸν ἱερόν*, ἐγένετο ἀφορμὴ ὅπως ὀνομάζηται παρά τε τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ξένων παλαιὰ μητρόπολις

---

[1] «Ἡ Μονεμβασία αὕτη ἐπισκοπὴ οὖσα Κορίνθου, εἰς μητρόπολιν καὶ λδ' θρονον ἐτιμήθη.» — «Τὸ Ἄργος ἐγένετο μητρόπολις ἐπὶ τῆς βασιλείας . Ἰσακίου τοῦ Ἀγγέλου.» — «Ἡ Ἀπάμεια· ἀρχιεπισκοπὴ ἀρχῆθεν οὖσα, ἐτιμήθη εἰς μητρόπολιν.» (Ἔκθεσις βασιλέως κυροῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ γέροντος, ὅπως νῦν ἔχουσι τάξεως αἱ ὑποκείμεναι μητροπόλεις τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως Τ. Ν.).

καὶ καθολικὸν ἀδιακρίτως, τὸ πρὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως παρὰ τὸ μετόχιον τῆς μονῆς τῆς Καισαριανῆς ἀρχιεπισκοπεῖον, καὶ χεῖρον ἔτι, αὐτὸ τὸ ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ ἀρχιεπισκοπείου εὐκτήριον τῆς Παναγίας Γοργοεπηκόου, τὸ ἐν ἐσχάταις ἡμέραις δὶς καὶ τρὶς ἀλλάξαν τὴν προσηγορίαν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν, μετακληθὲν ἀλλεπαλλήλως ἐκκλησία τοῦ Σωτῆρος, τῆς ὁσίας Φιλοθεής, καὶ ἐπὶ τέλους τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου, εἰς μαρτυρίαν τοῦ ἀστάτου πνεύματος τῶν οἰκητόρων τῶν Ἀθηνῶν..

ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

[Παρὰ τοῦ διαπρεποῦς συνεργάτου ἡμῶν Τάσσου Νερούτσου ἐζητήσαμεν τοὺς ἱστορικοὺς λόγους οἵτινες ἔπεισαν αὐτὸν ὅτι ἡ Π α ν α γ ί α ἡ Π ε λ ε κ α ρ ί χ η καὶ οὐχὶ ὁ Ἅ γ ι ο ς Π α ν τ ε λ ε ή μ ω ν ἦτο τὸ μετὰ τὴν ἅλωσιν Καθολικὸν τῶν Ἀθηνῶν, ὡς ἡμεῖς φρονοῦμεν. Οὗτος προθύμως λίαν ἔπεμψεν ἡμῖν τὰ κατωτέρω δημοσιευόμενα. Τὴν ὀρθότητα τῆς γνώμης ταύτης ἐξελέγχομεν ἤδη κατωτέρω δι' ὀλίγων, ἐν τῷ σχετικῷ δὲ κεφαλαίῳ τῆς ἡμετέρας Ἱ σ τ ο ρ ί α ς θέλομεν ὁμιλήσει καὶ περὶ ἄλλων τινῶν γνωμῶν τοῦ διακεκριμένου τούτου ἱστοριοδίφου].

Σημειώματα

περὶ τοῦ ζητήματος τῶν δύο μητροπολιτικῶν ναῶν· πρὸ τῆς ἁλώσεως, καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Spon p. 181. . . . *La mosquée* [Φετιχιὲ] qu'on voit dans cette rue [ὁδὸς Μουσείου, ἐπὶ Ὄθωνος, κοινῶς τὸ σιταροπάζαρον] *était autrefois* [πρὸ τῆς ἁλώσεως] *l'église metropolitaine des Grecs.* p. 182. *L'église métropolitaine que les Grecs ont maintenant* (1676), est un peu plus bas [πρὸς βορρᾶν τοῦ γυμνασίου τοῦ Ἀδριανοῦ]. Ils l'appellent le *Catholicon.*

P. 183. *Cette église* [*le Catholicon*] est assez bien ornée, et ils en ont fait faire la peinture et la sculpture de menuiserie de Venise. Au-dessus de la cloture du Chœur [τέμπλον] il y a *quatre cicognes de bois doré,* qui sont peut-être mises là pour l'ornement . . . [cicognes εἶνε οἱ *πελαργοί*: ἐκ τούτου τὸ ὄνομα *Πελεκαρίχη*: τοῦ χυδαίου λαοῦ ἐκλαμβάνοντος τοὺς πελαργοὺς ἀντὶ *πελεκάνων.*

Père Babin. Ἐπιστολὴ ἐκ Σμύρνης 1672. — *La plus grande église que j'y ai vue* c'est celle qu'on appelle *le Catholicon;* c'est la métropolitaine où l'archevêque Grec a son thrône Je vis *dans cette église deux grandes cicoignes de bois doré,* et je m'étonnay de ce que les Grecs les tenaient là puis qu'ils ont tant en horreur les statues et images en bosse [γλυπτὰς εἰκόνας καὶ ἀνάγλυφα], dont

nous nous servons dans nos églises, lesquelles ils appellent des Idoles.

Πανδώρα 1863 σελ. 416. — Τὸ *Καθολικὸν ἔκειτο ὅπου νῦν ἡ πλατεῖα* [οὐχὶ ἡ ἐκκλησία ! Ν.] *τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος* . . . λαβόντες ἀξιόπιστόν μαρτυρίαν τοῦ σεβαστοῦ Ἀθηναίου Σπυρίδωνος Βενιζέλου, ζῶντος μνημείου τῶν πρὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως χρόνων.

Ernest Breton (Athènes p. 242. Note 4) καὶ *Σοφοκλῆς Οἰκονόμος* (ἐν τῇ περὶ Φραγκίσκου τοῦ Κόκκου ἐπιστολῇ) ἔγραψαν ὅτι τὸ *Καθολικὸν ἔκειτο ὅπου ἡ νῦν πλατεῖα* [οὐχὶ ἐκκλησία ! Ν.] *τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος.*

Ἡ Παναγία Πελεκαρίχη ἐχωρίζετο ἀπὸ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος διὰ μικρᾶς παρόδου, κληθείσης ἄλλοτε *ὁδοῦ Κηρύκων*. Ἀμφότεραι αἱ ἐκκλησίαι κατεστράφησαν πρὸς κατάστρωσιν τῆς πλατείας Παντελεήμονος· καὶ *ἡ μὲν Παναγία Πελεκαρίχη ἔκειτο πρὸς τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν, ἡ δὲ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος πρὸς τὴν βορειανατολικὴν γωνίαν* τῆς σημερινῆς πλατείας. Ἐν τῷ πίνακι τῶν Χριστιανικῶν Ἀθηνῶν τοῦ *Αὐγούστου Mommsen*, ἡ Παναγία φέρει ἀριθμὸν *150*, ὁ δὲ ἅγιος Παντελεήμων ἀριθμὸν *152*. — Ἐν ἔτει 1853 ἀναφέρεται ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι (σελ. 1000) «*εἰς τὴν βόρειον πλευρὰν τοῦ τετραγώνου τοῦ Ἀδριανοῦ, παρὰ τὴν ἐκκλησίαν καλουμένην Πελεκαρίχη* ἣν νῦν κατέστρεψαν . . . .».

Τ. Δ. ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἱστορίᾳ βασιζόμενοι εἰς ἀσφαλεῖς πηγὰς παραδεξάμεθα ἤδη ὡς Καθολικὸν τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ Τουρκοκρατίας τὸν Ἅγιον Παντελεήμονα, κρημνισθέντα ἀτυχῶς, ὡς μετὰ δικαίας ἀγανακτήσεως ἀναγράφει ἀνωτέρω ὁ διαπρεπὴς ἡμῶν συνεργάτης. Τοῦτο εἶναι κοινῶς παραδεδεγμένον καὶ ζῶσιν ἔτι ἄνθρωποι ἐνθυμούμενοι αὐτόν. Ἡ Παναγία ἡ Πελεκαρίχη ἦτο μικρά τις ἐκκλησία μὴ σωζομένη καὶ αὕτη πλέον· ἡ ὀνομασία ὅμως ταύτης *Πελεκαρίχη* οὐδεμίαν σχέσιν δύναται νὰ ἔχῃ πρὸς τοὺς *Πελαργοὺς* τοῦ Καθολικοῦ, οἵτινες *λελέκια* (λελέτσα) καὶ οὐχὶ *Πελεκάνοι* ἐλέγετο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἐὰν δὲν ἔχῃ δὲ τὸ ὄνομα σχέσιν πρός τινα ἰδιοκτήτην *Πέλεκαν* ἢ *Πελεκάρην*, ἢ πρὸς τὴν ἐν τῇ ἀνωτέρω δημοσιευθείσῃ διατριβῇ ἀναφερομένην, «ἐπὶ τοῦ Ἄθω Μονὴν τῆς Θεοτόκου» ἅτινα ὅλως ἐξεζητημένα, τότε ἀφεύκτως πρέπει νὰ δεχθῶμεν τὴν γνώμην τοῦ ἀκαμάτου ἐρευνητοῦ κ. Γρ. Μπουρνιᾶ, διϊσχυριζομέ-

νου, ὅτι οὐχὶ *Πελεκαρίχη* ἀλλὰ *Πολυκαρίχη* καὶ *Πολυχαρίχη* δηλ. **Πολύχαρη** (ἐπίθετον τῆς Παναγίας) ἐκαλεῖτο τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐκκλησίδιον. Ὑπὲρ αὐτοῦ συνηγορεῖ καὶ Ἀθηναϊκὴ κατάληξις *ιχη*.

Ὅτι ὁ Ἅγιος Παντελεήμων ἦτο τὸ ἐπὶ Τουρκοκρατίας Καθολικὸν τῶν Ἀθηναίων, ἀποδεικνύει καὶ ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη σημείωσις.

Δ. Γρ. Κ.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος.

Ὁ ἐν Μισαγρῷ, τῆς Αἰγίνης ἐφημέριος Βελωτᾶς, κατεῖχεν ἔντυπον Εὐαγγέλιον τοῦ ΑΧΛΖ (1637) δοθὲν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ ἐφημερίου Παπᾶ Μπόγρη, εἰπόντος αὐτῷ ὅτι εἰς αὐτὸν πάλιν ἐδόθη ὑπὸ Καλογήρου(;) τινὸς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Βελωτᾶς ἐδωρήσατο τοῦτο διὰ τοῦ κ. Λαμπάκη, ἀνακοινώσαντος ἡμῖν ταῦτα, εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἑταιρείαν Ἀθηνῶν, ἥτις καὶ κατέχει ἤδη τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο.

Εἰς τὴν πρώτην ἄγραφον σελίδα φέρονται ἀνορθογράφως οἱ ἑξῆς στίχοι γεγραμμένοι παρ' Ἀθηναϊκῆς χειρός:

Ξένος Χριστέ μου γέγονα ἐκ τῆς ἐμῆς πατρίδος
καὶ τόπους ἐπερπάτησα πολλοὺς καὶ διαφόρους
πολλοὺς γὰρ λίθους ἔδειραν οἱ εὐτελεῖς μου πόδες
ἀλλ' ὢ Χριστέ μου σῶσον με τὸν ξένον ἐπὶ ξένης.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας ἀγράφου σελίδος φέρεται διὰ γραφῆς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος:

Τὸ παρὸν Εὐαγγέλιον εἶναι
τοῦ Καθολικοῦ τῆς Ἀθήνας τοῦ
Ἁγίου Παντελεήμονος.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ Γ. ΛΑΜΠΑΚΗ

[Ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ ἡμῶν συνεργάτου καὶ διακεκριμένου ἐπιστήμονος Γ. Λαμπάκη, πρώτου διὰ τῆς «Ἑβδομάδος» κινήσαντος τὸ παρ' ἡμῖν ἐνδιαφέρον διὰ τὰς μετὰ Χριστὸν ἀρχαιότητας, ἐδόθησαν ἡμῖν πολύτιμοι ἀνακοινώσεις, ὡς ἀπαρχὴ καὶ ἄλλων πολλῶν χάριν τοῦ ἡμετέρου ἔργου ἀνακοινώσεων, πρὸς συναρμογὴν τῶν ὁποίων καταγίνεται ὁσάκις αἱ παρὰ τῇ Α. Μ. τῇ Βασιλίσσῃ ὑπηρεσίαι αὐτοῦ τῷ ἐπιτρέπουσι τὸν πρὸς τοῦτο χρόνον].

Ἀκριβεῖς χρονολογίαι καὶ ἄγνωστοι μέχρι τοῦδε λεπτομέρειαι περὶ τῆς κατοχῆς τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Βενετῶν, καὶ τοῦ κατόπιν ἐκπατρισμοῦ τῶν Ἀθηναίων.

† Εἰς τοὺς Α687 Σεπτεμβρίου9 ἐφάνη ἡ ἀρμάδα τοῦ Βενετσιάνου ἡμέρα σάβατο καὶ τὴν κυριακὴ ἀνέβη τὸ ἀσχέρη ἀπάνο, καὶ τὴν Πέμπτην ἄρχησε ὁ πόλεμος καὶ τὴν κυριακὴν ὥρα ἐνάτη ἐπαραδόθη τὸ κάστρο τῆς Ἀθήνας καὶ ἔστω εἰς ἐνθύμησιν τῶν μεταγενεστέρων.

Καὶ εἰς τοὺς ΑϚΗΗ[1] μαρτίου 14 ἐμετηκήσαμεν εἰς Περέαν καὶ εἰς Σαλαμήναν κε Πελοπόνισον.

(Ἐν Μηναίῳ τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐκδόσεως τοῦ αχπγ (1683), ἀνήκοντι, ἄλλοτε μὲν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ὑμηττοῦ μονὴν «*Ἀστερίου*», κατόπιν εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι Μονὴν τῆς Φανερωμένης καὶ ἤδη εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἑταιρείαν Ἀθηνῶν· ἀνεγνώσθη τὸ σημείωμα τὸν Μάϊον τοῦ 1890).

Ὁλικὴ ἔκλειψις ἡλίου τοῦ 1760.

«1760. Ἐν μηνὶ Ἠούνιος μετὰ δύο ἡμέρας τουτουνοῦ τοῦ μηνὸς ἡμέρα παρασκεβὴ εχαθηκε ὁ ηληος κὲ ἐσκοτίδιασε ὅπου δὲν ἐφοταγε καθόλου κε ἤτανε η ορα τοῦ γευματος κε γράφομε την θυμησιν να βρήσκετε».

(Ἐν Μηναίῳ τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ἐκδόσεως τοῦ 1689 ἀνήκοντι ποτὲ τῇ Μονῇ Φανερωμένης καὶ ἤδη τῇ Χριστιανικῇ Ἑταιρείᾳ Ἀθηνῶν).

[1] Ὁ γράφων ἀμαθὴς ὅλως, ἐνόμισεν ὅτι γράφων Ϛ (δηλ· 6) εἰς τὴν θέσιν τῶν ἑκατοντάδων σημειοῖ 600, ὅπως καὶ τὸ Η (δηλ 8) εἰς τὴν θέσιν τῶν δεκάδων σημειοῖ 80· ὑπὸ τῶν σκέψεων τούτων ὁρμώμενος, ἐσημείωσεν οὕτω τὴν χρονολογίαν 1688. Τινὲς τῶν τοῦ κειμένου ἀνορθογραφιῶν διορθώθησαν.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝΟΣ

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΣ ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΑΝΑΤΟΜΙΑ Λ. ΠΑΤΟΥΣΑ

Φίλτατέ μοι κύριε Δ. Γ. Καμπούρογλε,

Μεταξὺ τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, τῶν ἐν τῇ συλλογῇ τῆς ἰατρικῆς κατατεταγμένων, εὕρηται καὶ τὸ ἑξῆς περιγραφόμενον ὑπ' ἀριθ. 11. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο μήκους ὂν 0,29 καὶ πλάτους 0,19 γ. μ. σύγκειται ἐκ φύλλων 396 χάρτου παχέος καὶ ἐπιγέγραπται: *Ἀνατομία τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος Ἰωάννου Βαλβέρδου μὲ λόγους τοῦ αὐτοῦ νεωστὶ τυπωθεῖσα καὶ προσθήκῃ τινῶν πινάκων αὐξηθεῖσα (Ἑνετίῃσιν ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τῶν Τζιούντοι. Ἔτει αχη'), ἐκτεθεῖσα δὲ εἰς κοινὴν διάλεκτον παρὰ Λ. Πατούσα δαπάνῃ τοῦ ποτὲ πανοσιωτάτου καὶ ἐν ἱερομονάχοις ἁγίου καθηγουμένου Δαμασκηνοῦ Πετράκη ἔτει 1738.* Καὶ ὁ μὲν Λ, [Λεονάρδος;] Πατούσας εἶναι ἴσως αὐτάδελφος τῶν ἐν τῷ Φλαγγινιανῷ ἑλληνομουσείῳ τῆς Ἑνετίας διδαξάντων γνωστοτάτων Ἰωάννου καὶ Γεωργίου Πατούσα τῶν Ἀθηναίων, οὐδαμοῦ ὅμως, ὅσον ἐγὼ γινώσκω, μεταξὺ τῶν λογίων καταλεγόμενος. Ὅτι δὲ ἦν καὶ τῆς ἰταλίδος γλώσσης ἐγκρατὴς ἀπόδειξις ἡ προκειμένη μετάφρασις· διότι, ἂν καὶ τὸ σύγγραμμα τοῦ Βαλβέρδου ἐγράφη πρωτοτύπως ἐν γλώσσῃ ἱσπανικῇ, αὐτὸς οὗτος ὅμως ὁ συγγραφεὺς λέγει ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ, ὅτι ἐνέδωκεν εἰς τὰς ἀξιώσεις τινῶν ἵνα μεταφρασθῇ ἰταλιστὶ καὶ γείνῃ οὕτω κοινότερον ἀνάγνωσμα· Ἐν σελίδι 212 τοῦ εἰρημένου ἀναγινώσκεται ἡ ἑπομένη σημείωσις: *ἐτούτῳ τὸ βλίβηον; ἐστὶν ὑπάρχη. καὶ εἶναι, τοῦ κυρίου γεωργίου. ἀποχωρίτη καὶ πάντοτε· ὁ κάθε ἕνας νὰ μὴν ἤθελαι. τολμήσι. καὶ τὸ πάρη. . ότη. εἶναι. νέῳ ἀποκτημένω καὶ ἀπὸ τὴν περίφημιν. ἀθήνα.*

Γεώργιος Μ. Καβαλλόπουλος.

ἔγραψαι καὶ τὸ ἄνοθεν.

ὁ ἄνωθεν γράψας τὸ παρὸν τετράδιον ἐν ἀθήνες ὄντος τοῦ κιουταγὴ πολυορκούντας τὸ φρούριον τῶν Ἀθηνῶν. Ἐν δὲ τῇ σελ. 593 ἀναγινώσκεται ἡ ἑξῆς: *1827 Μαΐου 24 ἡμέρα τρίτη. ἐπάρθη τὸ κάστρον τῆς ἀθήνας, ἀπὸ τὸν ῥούμελην βαλεσὶν σερασκέριν μεχμὲτ ρουσὶτ πασιᾶ, καὶ τὸ γράφῳ δι' ἐνθήμισιν Γ. παπᾶ Δ. Ἀποκωρίτης.* Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ ἐξωφύλλῳ φέρεται αὕτη: *Τὸ παρὸν ὑπάρχει τῆς μονῆς τῆς Θεο-*

τόκου τῆς Ἐκκλησιότησας τῆς Χασάς. Ὡς νομίζω δὲ ἡ μετάφρασις αὕτη οὐδέποτε ἐξεδόθη διὰ τοῦ τύπου[1].

* * *

Προσθήκη εἰς τὰ περὶ τοῦ Πατριάρχου Ἰωακεὶμ τοῦ Ἀθηναίου.

Ὡς προσθήκην δέ, ἢ μᾶλλον ὡς συμπλήρωμα τῶν παρὰ τοῦ ἐλλογίμου Γ. Γ. Μαζαράκη ἐν τῷ προηγουμένῳ Γ' τεύχει ἱστορουμένων περὶ τοῦ ἐπ' ἀρετῇ καὶ βίου ἁγιότητι διαλάμψαντος πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Ἰωακεὶμ τοῦ Ἀθηναίου, ἀποσπῶ τὰ ἑξῆς ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ μετ' ἐκεῖνον δευτέρου διαδόχου τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ θρόνου Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, πρὸς Ἰὼβ τὸν πατριάρχην Μοσχοβίας καὶ πάσης Ῥωσσίας καὶ τῶν ὑπερβορείων μερῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστελλομένη τῷ 1593. Περιέχεται δὲ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη μετὰ καὶ ἄλλων ἰδιογράφων τοῦ σοφωτάτου ἐκείνου πατριάρχου ἐν ᾧ κέκτημαι χειρογράφῳ . . . .

Ἐν Ἀθήναις 29 Ὀκτωβρίου 1890.

Ἔρρωσο ὑμέτερος
Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ

«*Ἡμεῖς δέ, καί περ θλιβόμενοι καὶ στενοχωρούμενοι εἴπερ ἄλλοι ποτέ, ἢ ἄλλοτέ ποτε, εὐχόμεθα ἀδιαλείπτως ὑπέρ τῆς ὑμετέρας αὐξήσεώς τε καὶ σωτηρίας· εἰς τοῦτο γὰρ κατεπείγει τὸ τῆς ἀγάπης εἰλικρινές. Δῶρον δὲ ἕξει παρ' ἡμῶν ὁ ὑψηλότατός σου πατριαρχικὸς θρόνος τὴν βακτηρίαν ταύτην, ἣν οὐχ ἡ πολυτελὴς ὕλη ἀλλὰ τὸ τοῦ χρόνου αἰδέσιμον πολύτιμον παρ' ἡμῖν ἄχρι σήμερον ἔσχεν· ἕξει δὲ καὶ παρὰ τῇ ὑμετέρᾳ εὐλαβείᾳ, ἣν ὁ Κύριος διαφυλάτειεν ὑγιᾶ σώματι καὶ ψυχῇ εἰς καταρτισμὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς καθολικῆς. Ἀμήν. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔτει σωτηρίῳ αφϟγ' (1593).*

Ἔστι δὲ ἡ βακτηρία, τοῦ τρισμάκαρος Ἰωακεὶμ Ἀλεξανδρείας, ὃς πέρα που τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἐπατριάρχευσεν, ζήσας πέρα τῶν ἑκατὸν ἐτῶν· ὃς πέπωκεν ἀβλαβὴς Χριστοῦ χάριτι τό δηλητήριον· ὃν διεδέξατο ὁ ἀοίδιμος κὺρ Σίλβεστρος, οὗπερ ἡμεῖς ἐσμὲν διάδοχοι».

Ἐκκλησιαστικὰ μέλη μουσικῶν Ἀθηναίων.

Τούτοις προσθετέον καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐν τοῖς χειρογράφοις τῆς *Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς* τῆς αὐτῆς Βιβλιοθήκης, τὸ ὑπ' ἀριθ. 11, ὅπερ φαί-

---

[1] Σ. Ἐ. Ἡ ἀνέκδοτος αὕτη μετάφρασις εἶναι πολύτιμος καὶ διὰ τοὺς ἑλληνικοὺς ἐπιστημονικοὺς ὅρους, ὧν ποιεῖται ὁ Πατούσας χρῆσιν. Δ. Γρ. Κ.

νεται γεγραμμένον περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος, φύλλῳ 156^{β}, φέρεται τὸ ἑξῆς: «*Ἕτερον τρισάγιον νεκρώσιμον τὸ ἐξ Ἀθηνῶν ἦχος πλ. β'.*» Ἐν δὲ φύλ. 240^{α}, 251^{β} καὶ 268^{β} φέρονται τέσσαρα μέλη ἐπ' ὀνόματι *Γεωργίου Κουτρικᾶ τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν*, ὅστις ὑπῆρχεν ἀναμφιβόλως προπάτωρ Παναγιωτάκη Καγκελλαρίου Κοδρικᾶ τοῦ γνωστοῦ ἀντιμάχου τοῦ Κοραῆ. Ἐν δὲ φύλλῳ 447—448 εὕρηνται καὶ δύο κρατήματα εἰς ἦχον πλ. α', ἐπιγραφόμενα: *Θεοφάνους πατριάρχου Καρύκη* [τοῦ Ἀθηναίου], ὃν ὁ πρώην Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Νεόφυτος ἐν τῷ Καταλόγῳ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καλεῖ *μουσικώτατον καὶ καλλίφωνον*.

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Α. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ

[Ὁ ἐν Βιέννῃ εὐδοκίμους ἱστορικὰς σπουδὰς ποιούμενος πολύτιμος νέος Κ. Α. Χρηστομάνος, ἱκανὰ δείγματα μέχρι τοῦδε δοὺς τῆς ἐκτάκτου αὐτοῦ πρὸς τὰς ἐρεύνας τοῦ παρελθόντος ἰδιοφυΐας, ἀπέστειλεν ἡμῖν πρὸς καταχώρισιν ἐν τοῖς «Μνημείοις» ἁπάσας τάς, περὶ τῶν Ἀθηναϊκῶν ἰδίως ἐπισήμων γενῶν, γενομένας παρ' αὐτοῦ ἐρεύνας Τὰς ἐρεύνας ταύτας τιμώσας τὸ ἡμέτερον ἔργον, μετὰ χαρᾶς ἀρχόμεθα καταχωρίζοντες ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς τεύχους τῶν «Μνημείων». Τὰς ἐρεύνας ταύτας ὁ νεαρὸς ἱστοριοδίφης συνοδεύει διὰ τῆς ἀκολούθου πρὸς ἡμᾶς μετριόφρονος καὶ πλήρους χάριτος ἐπιστολῆς αὐτοῦ, ἣν καταχωρίζομεν, ὅπως ἀπὸ τοῦδε καταδειχθῇ ἡ ἀξία τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἐρευνῶν].

Βιέννη, 28 Ὀκτωβρίου 1890.

Ἀγαπητέ μοι φίλε,

Ἰδού σοι στέλλω πᾶν ὅ,τι ἔχω· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ῥάκη ἱστοριογραφικά. Ἰδοὺ δὲ καὶ ὁ λόγος, δι' ὃν τόσον ἐβράδυνα νά σοι πέμψω τὰς σημειώσεις μου· ἐπεθύμουν, ἤλπιζον καὶ ἐδυνάμην ἴσως, ἐπεξεργαζόμενος αὐτὰς καὶ συμπληρῶν διὰ νέων ἀναδιφήσεων ν' ἀποτελέσω σύνολόν τι, νὰ πορισθῶ ἀποτέλεσμα κἄπως ἄξιον λόγου, διὰ τὸ σπουδαῖον καὶ πολύτιμον ἔργον σου· βεβαίως, ὡς ἔχουσιν, οὐδεμίαν ἢ μικρὰν ἀξίαν θὰ ἔχωσιν. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ ἐγὼ μὲν ἀδυνατῶ πρὸς τὸ παρὸν παντάπασι νὰ ἐπεξεργασθῶ τελείως πρὸς ἀπαρτισμὸν αὐτοτελοῦς πραγματείας ἢ κεφαλαίου τῆς ἱστορίας σου τὸ ὑλικὸν τοῦτο, αὕτη δέ, ὡς μοὶ γράφεις, ὅσονούπω περατοῦται, σοὶ στέλλω «*τὰ ἅπαντά μου*», ἵνα δημοσιεύσῃς αὐτὰ ἐν τοῖς «Μνημείοις», χρησιμοποιῶν τὰ ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα ὅπου καὶ ὅπως θέλῃς. Εὔχομαι καὶ ἐλπίζω νὰ εὕρῃς κανὲν καλὸν σιτα-

ρόσπυρον μέσα εἰς τὰ πίτυρα.... Ὁπωσδήποτε προσεπάθησα νὰ ἐπεξεργασθῶ ὅσον ἠδυνάμην τελειότερον τὰ σημειώματά μου, ἐν οἷς θὰ εὕρῃς *σχεδὸν πλήρεις τὰς γενεαλογίας τῶν ἀρχοντικῶν γενῶν ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος τελευτῶντος μέχρι τῆς Ἐπαναστάσεως*. Οἱ *Χαλκοκονδύλαι* εἶναι σχεδὸν ἐντελῶς ἕτοιμοι πρὸς ἔκδοσιν· τὸ συνοδεῦον τὸν γενεολογικὸν πίνακα κείμενον τίθησι καὶ ἐπεξηγεῖ συνάμα αὐτὸν συμπληροῦν τὰ ἐλλείποντα. Ἐπίσης οἱ *Μπενιζέλοι* (= οἱ Μπονάντζελοι) μου, δι' οὓς ὑπερηφανεύομαι,[1] εἶναι πλήρεις. Ἐφιστῶ τὴν προσοχήν σου ἐπὶ σημειώματος ἐν τῷ φακέλλῳ τῶν Μπενιζέλων ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «*γενικά*». Εἶμαι περίεργος ποίαν ἐντύπωσιν θὰ σοὶ κάμωσιν αἱ ὑποθέσεις μου καὶ ποία ἡ γνώμη σου περὶ τῶν ὅσον ἀφορᾷ τὴν παραγωγὴν τοῦ ὀνόματος τῶν *Μπενιτζέλων* καὶ τῶν *Μισσεραλιωτῶν*, καθὼς καὶ τῶν περὶ καταγωγῆς τῶν *Ἀθηναίων Παλαιολόγων* ἐκ τῶν *Πελοποννησίων Δεσποτῶν*, τῶν συγγενικῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς τοὺς *Βοεβόδας τῆς Βλαχίας* καὶ πιθανῶς τοὺς *Δοῦκας τῶν Ἀθηνῶν* κτλ. Φοβοῦμαι ὅτι ἐν τῷ περὶ καταγωγῆς τοῦ κλάδου τῶν *Παλαιολόγων — Μπενιζέλων* ζητήματι θὰ σὲ ἔχω ἐναντίον, ἂν δὲν ἤλλαξαν αἱ παλαιαί σου γνῶμαι. Ἐν τούτοις νομίζω ὅτι καὶ τὰ ἐμὰ ὅπλα δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητα. Θὰ ἦμαι ὑπερευτυχὴς ἂν δώσῃς εἰς τὰ ἐμὰ πορίσματα κἄποιαν ἀξίαν, ἐπικρίνων αὐτὰ καὶ ἀναλύων.

Ἐπίσης ἐλπίζω νὰ σ' ἐνδιαφέρωσιν ἡ Σάτυρα λ. χ. τῆς *Φιλιᾶς Βροντογούνη* ἐν τῷ περὶ *θανατικῶν* φακέλλῳ, τὰ σημειώματα καὶ τραγούδια περὶ *θανατικοῦ*, τὸ ἀνέκδοτον *τραγοῦδι τῆς Μοίρας* καὶ τὸ ἐπίσης τοιοῦτο *θούριον* ἐπὶ τῇ ἐκρήξει τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, κτλ. Πολλὰς τῶν γενεαλογικῶν σχέσεων δύνασαι νὰ συμπληρώσῃς καὶ διασαφηνίσῃς εἰσέτι διὰ ἐπισταμένης ἐξετάσεως τῶν νοταρίων, ἅτε πηγῆς πρώτης τάξεως (μετὰ τὰς οἰκογενειακὰς παραδόσεις περὶ συγγενολογίων) ὅσον ἀφορᾷ τὴν γενεαλογίαν τῶν ἀρχοντικῶν γενῶν, διότι δυστυχῶς ἐγὼ δὲν ἐπρόφθασα νὰ ἐξαντλήσω αὐτούς, ἤμην δὲ τότε καί τόσον νέος, ὥστε ἀπορῶ πῶς κατέφερα καὶ αὐτό, ὅπερ ἔκαμα. Περὶ τοῦ πόθεν ὁ θεσμὸς τοῦ ἀρχοντολογίου ἐν ταῖς ἐπαρχιακαῖς πόλεσι τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους καὶ ἰδίως ταῖς Ἀθήναις κατὰ τὸν κατώτερον μεσαίωνα ἀδυνατῶ νὰ ἐκφέρω εἰσέτι σταθεράν, ἀποκλειστικὴν γνώμην, πρὶν ἢ ἀποπερατώσω τὴν ἐπισταμένην σπουδὴν τῶν Βυζαντίνων συγγραφέων, εἰς ἣν ἀπὸ πολλοῦ καταγίνομαι. Τότε θά σοι ἀνακοινώσω τὰ πορίσματά μου καὶ τότε θὰ ἴδω

---

[1] Σ. Ε. Ὡς γνωστὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ, θυγάτηρ τοῦ ἀοιδίμου Λινδερμάϊερ, εἶναι ἐκ μητρὸς ἔγγονὴ τοῦ Προκοπίου Βενιζέλου. Δ. Γρ. Κ.

ἂν πρέπῃ ν' ἀναιρέσω, ὅσα περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐξέθηκα ἐν τοῖς *Γενεαλογικοῖς μελετήμασί* μου. Σοὶ στέλλω καὶ ἀνακοίνωσιν τοῦ σοφοῦ Κεραμέως πρὸς ἐμέ, ἀφορῶσαν τὸν Πατριάρχην Παρθένιον τὸν Γερένην καὶ περιέχουσαν ὑλικὸν πρὸς ἀντίκρουσιν ἐπικρίσεως γενομένης μοι παρά τινος κυρίου Ζερλέντη ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Πόσον ἐπεθύμουν, ἀγαπητὲ φίλε, νὰ συντείνω καὶ ἐγὼ κἄπως εἰς τὴν μεγάλην, τὴν ἐθνικὴν αὐτὴν ἐργασίαν, ἣν ἀνέλαβες καὶ τόσον ἐπιτυχῶς διεξάγεις, δι' ἥν, ὡς θὰ ἐνθυμεῖσαι, ἐνεθουσίων ἄλλοτε καὶ ἐνθουσιῶ εἰσέτι· πλὴν εἶμαι κεχωσμένος ὅλος ἐντὸς τοῦ ἐρεβώδους μεσαίωνος! Τὸ μόνον ὅπερ μὲ παρηγορεῖ εἶναι, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ ὀνείρου μου εὑρίσκεται ἐν χερσὶν ἀνδρός, οἷος σύ· μόνον σὺ ἠδύνασο νὰ πλάσῃς αὐτὸ ἐν τῷ νῷ, νὰ τὸ φαντασθῇς τόσον ἔξοχον καὶ νὰ τὸ φέρῃς εἰς πέρας τόσον ἐντελές.

Μοὶ μένει ἀκόμη νά σοι ἀνακοινώσω τι περὶ τῶν *Κουτρικάδων*:

Πρόγονον ἢ τοὐλάχιστον πρῶτον ἀντιπρόσωπον τῆς οἰκογενείας τῶν Ἀθηναίων Κουτρικάδων, θεωρῶ *Μιχαὴλ τὸν Κουτρίκον*, ἀκμάζοντα ἐπὶ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ τοῦ Α'. Ἡ κατάληξις «ᾶς» ὡς γνωρίζεις εἶναι ἡ Βυζαντιακὴ συνήθης, δι' ἧς ἐσχημάτιζον τὰ πατρωνυμικά, οὕτω: Γρηγορᾶς (ἐκ τοῦ Γρηγόρης), Λιμπωνᾶς, Φωκᾶς, Γαβρᾶς, Ζωναρᾶς, *Ἀλεξενᾶς* (τὸν Νικόλαον υἱὸν Μιχαὴλ Ἀλεξενᾶ, ὅστις συνυπογράφει μετὰ τοῦ πιθ. Ἀγγ. Μπενιζέλου, υἱοῦ Δημήτρη καὶ ἄλλων 17 ἀρχόντων τὴν ἀπὸ 6 Δεκεμβρ. 1641 ἐπιστολὴν πρὸς τὸν P. Superieur τῶν Ἰησουϊτῶν ἐν Κων|πόλει, δι' ἧς ἐξαιτεῖται τὴν ἐν Ἀθήναις ἐγκατάστασιν αὐτῶν), θεωρῶ *γενάρχην τῆς οἰκογενείας Γέροντα*.—Ἴδε σχετ. σημ.

Ὁ Μιχαὴλ οὗτος Κουτρίκος ὑπογράφει σὺν τοῖς ἄλλοις σεκρετικοῖς καὶ δὴ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ὡς «γενικός», δηλ. Λογοθέτης τοῦ γενικοῦ (ἀνώτατος ὑπάλληλος ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ «δημοσίου», τοῦ κράτους, «κατ' ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τοῦ εἰδικοῦ», τοῦ ἐπὶ τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν τοῦ στέμματος, ὅστις πάλιν διεκρίνετο ἀπὸ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐπιστασίαν καὶ διοίκησιν τῆς ἰδιωτικῆς οἰκογενειακῆς, ἰδίως κτηματικῆς περιουσίας, τοῦ αὐτοκράτορος, κατ' ἀρχὰς «κόμητος τοῦ θείου πατριμωνίου», εἶτα «ἐνδοξοτάτου κουράτωρος τῶν θείων οἴκων» κεκλημένου) τὴν σεκρετικὴν παρεκβολὴν τῆς *νέας λογαρικῆς* τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ: Zacharias v. Lingenthal, Jus Graeco-Romanum, I. III. coll. IV. nov. XXXIV. p. 398.

Ἡ ὑπογραφὴ ἔχει οὕτως: *«ὁ ἀνάξιος δοῦλος τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως καὶ γενικὸς Μιχαὴλ ὁ Κουτρίκος»*.

Οὕτως ἀποδεικνύεται πασιφανῶς ἡ βυζαντιακὴ ἐπισημότης καὶ προέλευσις τῶν γενῶν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Ἀρχοντολογίου καὶ καθίσταται πιθανὴ

ἡ ὑπόθεσις, ὅτι τοῦτο ἀντιπροσωπεύει τὴν ἐντόπιον Βυζαντιακὴν γραφειοκρατικὴν ἢ ἀξιωματοῦχον ἀριστοκρατίαν, τὴν τάξιν τῶν «δυνατῶν» (δυνατοὶ ἦσαν οἱ μέχρι τῶν σχολαρίων, δηλ. τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς «Σχολὰς» στρατιωτῶν), τῶν ἐν Ἀθήναις, ὡς ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐπαρχιακαῖς πόλεσι τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους, μετὰ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, τῶν προϊσταμένων αὐτῶν, ὡς εἰκὸς ἐγκαθιδρυομένων.

Συγχαίρω διὰ τοὺς νέους θριάμβους σου, διὰ τὰ πολύτιμα ἀποκτήματα τῆς «Ἱστορίας»· ἀνυπομόνως ἀναμένω τὴν ἔκδοσιν τῆς «*Ποιήσεως*», ἥτις βεβαίως νέον φῶς θὰ ῥίψῃ ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου τῶν Τουρκοκρατουμένων Ἀθηνῶν. Ὡς ἱκανοποίησιν δὲ διὰ τὸ ὅτι κατεχράσθην ἐπὶ τοσοῦτον τῆς ὑπομονῆς σου, σοὶ στέλλω καὶ μικρὸν Πρόλογον, διὰ τὴν ἐν τοῖς «*Μνημείοις*» χρησιμοποίησιν τῶν ἀνακοινώσεών μου· ἐλπίζω ὅτι θά σοι ἀρέσῃ καὶ ὅτι θά σοι οἰκονομήσῃ τὸν κόπον νὰ γράψῃς σὺ ὁ ἴδιος τοιοῦτον, ἂν καὶ ὄχι «τοιοῦτον».

Ὅλως σὸς
ΚΩΝΣΤ. Α. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ

ΑΡΧΑΙΑΙ ΚΑΙ ΝΕΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

ὑπὸ GUILLETIERE

(Συνέχεια).

Τὸ πυροβολικὸν τοῦ φρουρίου ἀποτελεῖται ἐξ εἴκοσι πυροβόλων. Οἱ ὑποστάται ἦσαν ἐν καλῇ καταστάσει, διότι ἐπεμελοῦντο αὐτῶν οἱ ἐντεταλμένοι προνομιοῦχοι Χριστιανοί. Μετέβημεν ὅπως χαιρετίσωμεν τὸν Δισδάρ, ὅστις μᾶς ὑπεδέχθη λίαν φιλοφρόνως. Εἶναι ἄνθρωπος παχύς, καλοῦ ἐξωτερικοῦ, ἔχων καὶ ὑπάλληλον ἐν Κρήτῃ, καὶ ἕτερον ἕτοιμον ὄντα, ἵνα μεταβῇ ἐκεῖσε, εὐμελέστατον. Ἔχει οὐλὴν ἐπὶ τοῦ χείλους, ἐκ τραύματος ὅπερ ἔλαβε βάλλων τὸ δόρυ κατὰ τὸν τουρκικὸν τρόπον. Ἐπειδὴ ἰάθη διὰ βαλσάμου τὸ ὁποῖον ὁ πατὴρ Σίμων τῷ ἐπέθηκε, στενὴ φιλία συνεδέθη μεταξὺ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Δισδάρ. Οὕτω, ὁ ἀγᾶς οὗτος οὐδέποτε καταβαίνει εἰς τὴν πόλιν χωρὶς νὰ σταματήσῃ ἔμπροσθεν τῆς Μονῆς καὶ κραυγάσῃ ἑλληνιστὶ «*Καλημέρα Πατέρα*», μεθ' ὃ ἕπεται ἐπίσκεψις, ἢ ἄφθονοι φιλοφρονήσεις. Ἀνέμενεν ἡμᾶς ἔχων ἑτοι-

μον τὸ *σορμπὲτ* καὶ τὰ ἀρώματα καὶ ἡμεῖς προελάβομεν ταύτας τὰς φιλοφροσύνας δι᾽ ἄλλων ἔτι μονιμωτέρων. Καίτοι αἱ διατυπώσεις αὗται δὲν ὑπῆρξαν μακραὶ προὐξένησαν ἀνίαν εἰς ἅπαντας ἡμᾶς. Οὕτως ὁ Δισδάρ, ὅστις εἶχεν εἰδοποιηθῇ περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπισκέψεώς μας, καὶ παρετήρει ὅτι ἐστρέφομεν συνεχῶς τὰ ὄμματα πρὸς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, διέταξεν ἵνα μᾶς τὸν ἀνοίξωσιν, ὁ δὲ *κεχαγιᾶς* αὐτοῦ μᾶς συνώδευσεν ἐκεῖ.

. . . .

Ἀνέγνωμεν ἐπὶ ταύτης τῆς μετώπης [τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς ὅνπερ οἱ χριστιανοὶ μετέβαλον εἰς ἐκκλησίαν ἐπ᾽ ὀνόματι τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ οἱ Τοῦρκοι εἰς Τζαμίον], μετὰ χαρᾶς ἅμα καὶ σεβασμοῦ τὴν περίφημον ἐπιγραφήν, περὶ ἧς τοσοῦτος γίνεται λόγος: *Ἀγνώστῳ Θεῷ*. Δὲν εἶναι ἐγκεχαραγμένη ἐπὶ τῆς πύλης μικροῦ παρεκκλησίου ὡς τινες ἐδημοσίευσαν. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι δὲν ἐνεθυμήθησαν ὅτι οὔτε θυσιαστήριον οὔτε παρεκκλήσιον ὑπάρχει ἐντὸς Μωαμεθανικοῦ τεμένους . . . .

Ἐν τοῖς ἐκτὸς μνημείοις ὑπάρχει μαρμάρινος λέων ἐξαίσιος. Πάντα ταῦτα ἐκινδύνευσαν νὰ καταστραφῶσιν ὑπὸ τῆς θρησκοληψίας τῶν Μωαμεθανῶν, ὧν τὸ θρήσκευμα ἀπαγορεύει πᾶν ἔμψυχον ὁμοίωμα. Ἐν αὐτοῖς τινά εἰσιν ἠκρωτηριασμένα. Ἀλλὰ τέλος πάντων οἱ ἐπιεικέστεροι ἐξ αὐτῶν ἡρμήνευσαν τὸν θρησκευτικὸν νόμον αὐτῶν ἠπιώτερον, καὶ ἐπέσχον τὴν συνέχειαν τῆς καταστροφῆς. Εἰς τοῦτο ἐπῆλθε βοηθὸς καὶ ἡ θεία δύναμις, διότι τὸ πρῶτον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἔδειξεν ἡμῖν ὁ Γενίτσαρος, εἰσερχομένοις εἰς τὸ τέμενος, ἦτο εἰκὼν τῆς θεοτόκου ἐπὶ τοῦ θόλου γεγραμμένη, ἧς ὁ ἕτερος τῶν ὀφθαλμῶν εἶναι βεβλαμμένος ἐκ σφαίρας τυφεκίου, ἣν Τοῦρκος ἄλλοτε ἔβαλεν. Οἱ Τοῦρκοι, καίτοι ἡ διήγησις δὲν τοῖς περιποιεῖ τιμήν, συμφωνοῦσι μετὰ τῶν Χριστιανῶν ὅτι ὁ δισεβὴς ἐτιμωρήθη καὶ ὅτι ἐν τῇ τιμωρίᾳ του ἐγένετο θαῦμα· διϊσχυρίζονται μάλιστα ὅτι ἡ σφαῖρα ἐκ τοῦ θόλου ἐκκρουσθεῖσα κάτω ἐφόνευσε τὸν δυσσεβῆ, οἱ δὲ χριστιανοί, κατά τινα ἀξιοπιστωτέραν διήγησιν, διαβεβαιοῦσιν ὅτι οὗτος ἔμεινε καθ᾽ ὅλον τὸν βίον κυλὸς τὸν δεξιὸν βραχίονα.

Ἡ τῶν ἐντὸς ἀρχιτεκτονικὴ δὲν εἶναι τοσοῦτον μεγαλοπρεπής, ὅσον ἡ τῶν ἐκτός, ἀλλ᾽ εἶναι ἐπίσης κανονική. Μόλις ἀπό τινων ἐτῶν δύναταί τις νὰ ἴδῃ εὐδιακρίτως τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ· ἀφ᾽ ὅτου ἀφῃρέθησαν πολλὰ ἀνάξια λόγου ἀντικείμενα. Ἦτο πλῆρες ἀναθημάτων μωαμεθανικῶν, διότι φαίνεται ὅτι ἡ γῆ ἐφ᾽ ἧς θεμελιοῦται οὗτος ὁ ναὸς εἶχεν ἀνέκαθεν τὸ δῶρον νὰ διεγείρῃ καὶ διατηρῇ τὴν εὐλάβειαν καὶ ὅτι ὑπάρχει εἱμαρμένη τις, ἥτις προορίζει τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰς πόλεις

εἴς τινας ἰδιαιτέρας χρήσεις. Ὁ αὐτὸς ἀστὴρ ὅστις κατέστησε τὰς Ἀθήνας τοσοῦτον δεισιδαίμονας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς εἰδωλολατρείας, τόσον εὐσεβεῖς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ διαπυροτέρου θρησκευτικοῦ ζήλου τοῦ χριστιανισμοῦ, καθιστᾷ αὐτὰς προσέτι θεοσεβεῖς καὶ κατὰ τὸ τουρκικὸν θρήσκευμα. Πρὸ δέκα καὶ πέντε ἐτῶν ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς ἦτο τὸ διασημότατον τῶν τεμενῶν. Διεφημίσθη ὑπὸ τῶν δερβισσῶν, οἵτινες εἶναι Τοῦρκοι μοναχοί. Καὶ πρὶν ἢ ὁ μέγας βεζύρης, ὅστις σήμερον εἶναι ὁ ὕπατος λειτουργὸς τῆς Πύλης, ἐξοργισθεὶς διὰ τὸν δόλον ὃν μετεχειρίζοντο ἐν τοῖς θρησκευτικοῖς, τοὺς ἐκδιώξῃ ἐκ τῆς Εὐρώπης, ἀποπέμψας εἰς Ἰκόνιον ἕδραν τοῦ τάγματος αὐτῶν, οἱ ἐκ τοῦ τάγματος αὐτῶν οὐδεμιᾶς ὑπολήψεως ἀπήλαυον, ἐὰν μὴ εἶχον μεταβῇ εἰς τὸ τέμενος τῶν Ἀθηνῶν πρὸς προσκύνησιν. Οἱ τοιοῦτοι προσκυνηταὶ εἶχον παραμορφώσῃ τὰ ἔνδον τοῦ ναοῦ διὰ πλήθους τεμαχίων μεταξίνου ὑφάσματος καὶ παλαιῶν σημαιῶν ἀνηρτημένων πανταχοῦ. Καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ θεωρούμενοι ὑπ' αὐτῶν ὅσιοι (ἐπειδὴ ἕκαστον μοναχικὸν τῶν Τούρκων τάγμα ἔχει τοὺς ἑαυτοῦ) προσαρτῶσιν ἐπὶ τῶν τοίχων ἕκαστος μικρὰν τινα σημαίαν κατὰ τὸ ἥμισυ ἐρυθρὰν καὶ κιτρίνην, ἐνίοτε δὲ πρασίνην καὶ κιτρίνην, ὡς αἱ κρατούμεναι ὑπὸ τῶν Σπαχήδων, τουρκικοῦ ἱππικοῦ, κατὰ τὰς ἐπισήμους παρατάξεις. Τέλος πάντων οἱ προσκυνηταὶ ἀνήρτων ἀπὸ τῶν τοίχων πᾶν ὅ,τι περίεργον πρᾶγμα εἶχον κομίσῃ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, πᾶς τις δὲ Τοῦρκος τεχνίτης φιλοτεχνήσας ἀριστούργημά τι ἥπλωνεν αὐτὸ ἐπιδεικτικῶς ἐπὶ τοῦ τοίχου. Τὸ πλῆθος τοῦτο τῶν παντοίων αναθημάτων ἐξεβλήθη σχεδὸν ἐντεῦθεν.

Κατ' ἀρχὰς ἐξεπλάγην παρατηρήσας ὅτι ὁ ναὸς ἦτο πολὺ σκοτεινὸς ὡς πρὸς κτίριον τοιαύτης περιωπῆς· ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο ἐκ συνετῆς προνοίας τοῦ ἐξόχου ἀρχιτέκτονος Ἰκτίνου, χάριν τῆς στερεότητος τῆς οἰκοδομῆς, ποιήσαντος ὡς οἷόν τε ὀλιγώτερα ἀνοίγματα ἐν αὐτῇ, ἵνα ἀνθίσταται εἰς τὴν σφοδρότητα τοῦ ἀνέμου, ὅστις ὁσάκις εὑρίσκῃ δίοδον, εἰσορμῶν προξενεῖ ἱκανὸν θόρυβον. Αἱ ἐν αὐτῷ πολυάριθμοι λυχνίαι ἔχουσιν ἀνηρτημένα ἅπασαι μεγάλα τεμάχια ἐπιχρύσων ἐλασμάτων ἐκ χαλκοῦ, ἅτινα συγκρουόμενα ὑπὸ τοῦ ἀνέμου πρὸς ἄλληλα προξενοῦσι κλαγγὴν ὀχληρὰν εἰς τὸ οὖς.

Αἱ λυχνίαι αὗται ἅπτωνται μόνον κατὰ τὴν προσευχὴν καὶ δὲν θεραπεύουσι τὴν κρατοῦσαν συνήθως ἐν τῷ τεμένει ἔλλειψιν φωτός. Ἀληθὲς εἶναι ὅτι μόλις εἰσελθόντας ἔκτακτος λάμψις κατηύγασεν ἡμᾶς. Προήρχετο ἐκ δύο λίθων ἐστιλβωμένων καὶ λαμπρῶν, τεθειμένων ἱκανῶς πλησίον ἀλλήλων ἐν τῷ μεγάλῳ τοίχῳ πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ τεμένους, καὶ ἀντανακλώντων τὴν εἰκόνα δύο λυχνιῶν ἀνημμένων, ἐκ-

πεμπουσῶν ἄπλετον φῶς. Ἐφ' ὅσον προεχωροῦμεν ἡ λάμψις ηὔξανε. Τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο μεῖζον κατὰ τὴν νύκτα. Τὸ χρῶμά των Προσομοιάζει τῷ τοῦ ἄνθρακος· ἠθέλησε δέ τις νὰ πληροφορηθῇ, διότι ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τῶν λίθων τούτων ὑπάρχει μικρὰ ὀπή. Τὸ κάτοπτρον τοῦ Βηργιλίου, ὅπερ ἐκ γαγάτου ὂν εἶδον ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ τῆς ἐν Γαλλίᾳ Μονῆς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, εἶναι πολλῷ ὑποδεέστερον αὐτῶν κατὰ τὴν λάμψιν. Εἶναι ὀρθογώνιοι τὸ σχῆμα, ἔχοντες ἑκάτερος μῆκος μὲν τριῶν, πλάτος δὲ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ποδῶν. Παρατηρήσαντες ὅτι οἱ συνοδεύοντες ἡμᾶς τοῦρκοι ἐθεώρουν τοὺς λίθους τούτους μετά τινος σεβασμοῦ, δὲν ἐτολμήσαμεν νὰ ψαύσωμεν αὐτοὺς ὅπως ἀναζητήσωμεν τὴν αἰτίαν τοῦ φαινομένου· ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὁ κεχαγιᾶς ἔστη ἔμπροσθεν, περιήλθομεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τηρήσωμεν ἐν τῇ στάσει ἡμῶν μείζονα σεβασμόν, καθ' ὅσον εἴδομεν ἐρχόμενον τὸν Ἰμάμην τοῦ τεμένους. Συνωδεύετο ὑπό τινων τῶν Ταλισμὰν καὶ Χοτζάδων αὐτοῦ, οἵτινες κατέχουσι παρ' αὐτῷ τὴν αὐτὴν τάξιν, ἣν οἱ ἡμέτεροι ἱερεῖς παρὰ τῷ ἐφημερίῳ. Δὲν ἦτο μικρὰ εὔνοια πρὸς ἡμᾶς παρὰ τοῦ Δισδάρ, τὸ νὰ μᾶς παρασκευάσῃ τὴν εὐμένειαν τοῦ Ἰμάμι αὐτοῦ, ἀνθρώπου αὐστηροῦ, διατελέσαντος χότζα ἐν Ἀσίᾳ, ἔνθα ἡ θρησκοληψία τῶν Μωαμεθανῶν εἶναι τοσοῦτον μεγάλη, ὥστε χριστιανὸς καταλαμβανόμενος ἐντὸς μουσουλμανικοῦ τεμένους δὲν δύναται ἄλλως νὰ σωθῇ ἀπὸ τοῦ θανάτου ἢ διὰ τῆς ἀρνησιθρησκείας.

Οἱ θρησκευτικοὶ οὗτοι λειτουργοὶ πλησιάσαντες ἡμῖν μὲ ἦθος σοβαρὸν ἀπέδωκαν τὴν αἰτίαν τοῦ φωτὸς εἰς θαῦμα τοῦ προφήτου Μωάμεθ· ἐπειδὴ ἡ τουρκικὴ θρησκεία σεμνύνεται ἐπὶ θαύμασιν· ἡμεῖς οὐδόλως ἐφροντίσαμεν νὰ ἀμφισβητήσωμεν τοῦτο. Ἐπειδὴ οἱ λίθοι εἰσὶ διαφανεῖς, δυοῖν θάτερον· ἢ δύο λυχνίαι φωτίζουσιν αὐτοὺς ὄπισθεν, ἢ αἱ λυχνίαι αἱ τεθειμέναι ἀκριβῶς εἰς τὸν ἀπέναντι τοῖχον ἀντανακλῶσι τὴν εἰκόνα αὐτῶν ἐπὶ τῶν λίθων ὡς ἐπὶ κατόπτρου. Ἐν τούτοις οὐδὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἴδωμεν ἀπέναντι, ἱκανὸν νὰ ἐπιφέρῃ τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα, καίτοι παραπλεύρως ὑπῆρχε, κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθος, πλῆθος ὠῶν στρουθοκαμήλων, πολλαὶ λυχνίαι, ἀλλ' ἄνευ φωτός, καὶ μικραὶ σφαῖραι κρυστάλλιναι ἀπὸ τοῦ θόλου ἀνηρτημέναι. Οὕτως ἢ ἄλλως πιθανῶς ἠθέλησαν νὰ διαιωνίσωσι τὸ θαῦμα τῆς χρυσῆς λυχνίας, ἥτις ἐτέθη ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Καλλιμάχου μεγάλου ἀνδριαντοποιοῦ, ἐκείνου ὅστις πρῶτος ἐπενόησε νὰ διατρυπήσῃ τοὺς λίθους διὰ τρυπάνου, οὗ ὑπῆρξεν ἐφευρέτης. Ἅπαξ μόνον τοῦ ἔτους ἐτίθετο ἔλαιον ἐν ταύτῃ τῇ λυχνίᾳ, ὅπως διατηρῇ φῶς ἀκοίμητον νυχθημερὸν ἔμπροσθεν τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς. Ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι, καίπερ ὄντες λίαν δεισιδαίμονες, δὲν ἀπέδιδον τοῦτο εἰς θαῦμα

ὁμολογοῦντες εἰλικρινῶς, ὅτι τὸ διηνεκὲς τοῦτο φῶς προήρχετο ἐκ τῆς φυσικῆς ἰδιότητος τῆς θρυαλλίδος πεποιημένης ἐκ λίνου οὐχὶ εὐπρήστου, ἐκπέμποντος ὅμως καπνόν, ὅστις ἐξήρχετο διὰ σωλῆνος κεκλεισμένου, ἐντὸς θαυμασίου κλάδου φοίνικος χαλκοῦ, ὃν ὁ Καλλίμαχος ὕψωσε μέχρι τοῦ θόλου τοῦ ναοῦ. Σήμερον τὰ πράγματα ἔχουσιν ἄλλως. Ὁ Ἰμάμης μᾶς διεβεβαίου διὰ φωνῆς σοβαρᾶς, ὅτι τὸ θαῦμα τῶν δύο λυχνιῶν ἐφάνη μάλιστα τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν Μωάμεθ ὁ Β' μετέβαλε τὴν Ἐκκλησίαν εἰς μουσουλμανικὸν Τέμενος. Καὶ ἰδοὺ τί ἐσημείωσα ὑμῖν περὶ τῶν Τούρκων. Κατ' αὐτοὺς Μωάμεθ ὁ Β' καὶ ἐν Ἀθήναις τὰ πάντα ἔπραξεν, ἢ τὰ πάντα ὑπ' αὐτοῦ ἐπράχθησαν. Ἔμπροσθεν τῶν φωτεινῶν τούτων λίθων ὑπάρχει θρόνος ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, ἔνθα ἄλλοτε μὲν ἵστατο ὁ ἀρχιεπίσκοπος, σήμερον δὲ ἐπ' αὐτοῦ ὁ Ἰμάμης ἐξηγεῖ τὸ Κοράνιον· καὶ ἑκατέρωθεν τοῦ θρόνου, ἐντὸς τοῦ παχέως τοίχου, ὑπάρχουσι δύο κοιλότητες ἢ κρύπται κεκαλυμμέναι διὰ μαρμάρου, ἐν αἷς οἱ χριστιανοὶ ἔκρυπτον τὰ ἱερὰ σκεύη. Ἡ ἑτέρα αὐτῶν δὲν ἠνεῴχθη ἀφ' ὅτου ὁ ναὸς ἀφῃρέθη ἀπὸ τῶν χριστιανῶν, ὅτε δὲ τὴν ἑτέραν ἠνέῳξε μωαμεθανός τις, ἐξῆλθεν αὐτῆς ὡς ἐκ θαύματος δηλητηριώδης ἀὴρ προξενήσας πανώλην εἰς τὴν πόλιν, κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν τούτων τῶν Τούρκων, ἔκτοτε δὲ οὐδεὶς εὑρέθη τόσον περίεργος, ὥστε νὰ τολμήσῃ νὰ τὰς ἀνοίξῃ.

Ἅμα ἐξήλθομεν τοῦ ναοῦ, εἴδομεν πεντήκοντα βήματα μακρὰν τὸ διάσημον ἐκεῖνο φρέαρ, περὶ οὗ, ὡς ἑνὸς τῶν θαυμασίων τῆς φύσεως, τοσοῦτος λόγος ἀείποτε ἐγένετο· καὶ σήμερον ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι ὑπολαμβάνουσιν αὐτὸ ὡς ἓν τῶν τὰ μάλιστα ἀξιοθεάτων τοῦ τόπου αὐτῶν. Τὸ ὕδωρ αὐτοῦ εἶναι ὑφάλμυρον καὶ χρώματος τῆς θαλάσσης. Ὁσάκις πνέει νότιος ἄνεμος τὸ ὕδωρ εἶναι τεταραγμένον, μέγας δὲ θόρυβος ἀκούεται ἐκ τοῦ πυθμένος τοῦ φρέατος.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΠΕΡΙ ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ ΚΑΡΥΚΗ

ΤΟΥ ΓΕΓΟΝΟΤΟΣ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΙΜΑΙΑ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΤΟΥ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

συνοδευομένη μετὰ τῶν σχετικῶν ἐγγράφων καὶ μαρτυριῶν.

Ἀγαπητέ μοι κύριε Καμπούρογλε.

1. Μετὰ τὰς προτέρας ἐπιστολὰς ἐνόμισα καλὸν νὰ πέμψω σοι καὶ τὸ παρὸν γράμμα περὶ τοῦ συμπατριώτου σου Θεοφάνους Καρύκη τοῦ χρηματίσαντος μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως, εἶτα Ἀθηνῶν καὶ τελευταῖον οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. Σκοπὸς δὲ τῆς ἐπιστολῆς μου εἶναι νὰ ἀποδείξω τὸ κατὰ δύναμιν τὴν ἀτομικὴν ἀξίαν τοῦ ἀνδρὸς τούτου, οὗ τινος ἡ μνήμη ἀφίκετο ἄχρις ἡμῶν μετὰ χρωμάτων δυσαρέστων, ἐφ' ᾧ θὰ παρακολουθήσω τὸν βίον αὐτοῦ ἀφ' οὗ χρόνου ἄρχονται αἱ μέχρι σήμερον γνωσθεῖσαί μοι περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις.

2. Ὅτι ὁ Καρύκης εἶναι Ἀθηναῖος μαρτυρεῖ σαφῶς ὁ προσωπικῶς γνωρίσας αὐτὸν λουθηρανὸς ἱερεὺς Στέφανος Gerlach[1] καὶ τὸ σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου Τιμοθέου Α', ὅπερ ἤδη ἐδημοσίευσας[2]. Συγγενῆ δὲ αὐτοῦ ἀδελφὸν ἢ πατέρα, τὸν ἐν Ἀθήναις «εὐγενέστατον» Μιχαὴλ Καρύκην, γνωρίζει ἡμῖν ὁ σύγχρονος Μαργούνιος ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν ἀθηναῖον ἱερομόναχον Σαμουὴλ Πριμπέτον, ἧς πέμπω σοι ἀντίγραφον μετὰ τοῦ παρόντος γράμματός μου[3]. Πότε δ' ἐγεννήθη ὁ Θεοφάνης,

---

[1]) Stephan Gerlachs des Aeltern, Tage-Buch. Frankfurth am Mayn, 1674, σ. 389.

[2]) Μνημεῖα τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων τ. Β', σ. 49-50.

[3]) Ἐπιστολῶν Μαργουνίου ἀριθ. 8.

ποῖον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐκάρη μοναχός, ταῦτα πάντα ἀγνοοῦνταί μοι εἰσέτι. Ἐπειδὴ δὲ χαρακτηρίζει αὐτὸν ὁ Μαργούνιος «σοφώτατον»[1], ἕπεται ὅτι ὁ Καρύκης ἦτο ὄντως λίαν πεπαιδευμένος καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μαργουνίου κατηριθμεῖτο μεταξὺ τῶν περὶ τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ἐπιφανῶν ἀνδρῶν.

3. Ἀλλὰ ποῦ ἐπαιδεύθη ὁ Θεοφάνης; Τὴν ἐρώτησιν ταύτην διαφωτίζουσιν ὀλίγον αὐταὶ αἱ πρὸς τὸν Θεοφάνη ἐπιστολαὶ τοῦ Μαργουνίου, ἐν αἷς μετὰ χάριτος ὑπενθυμίζει αὐτῷ παλαιὰν φιλίαν συναφθεῖσαν κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν των[2]. Γινώσκομεν ἤδη ὅτι ὁ Μαργούνιος δεκαενναετὴς ἢ εἰκοσαετὴς ἀναχωρήσας τῆς πατρίδος του Κρήτης ἀφίκετο εἰς Πατάβιον πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του καὶ ὅτι διέμεινεν ἐκεῖσε διαρκῶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη[3]. Τὸ Πατάβιον ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην συντευκτήριον πολλῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν. Δὲν φαίνεταί μοι ἀπίθανον ὅτι ὁ Θεοφάνης ἐσπούδασεν ἐπίσης ἐν Παταβίῳ καὶ ὅτι αὐτόθι συνεδέθη φιλίως μετὰ τοῦ Μαργουνίου. Καὶ ἕτερος φίλος τοῦ Θεοφάνους, ὁ Χῖος ἰατρὸς Φρανσέσκος, αὐτόθι ἐδιδάχθη τὴν ἰατρικήν[4].

4. Ὁ Θεοφάνης ἠσχολήθη περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικήν, πρὸς ἣν εἶχεν ἰδιάζουσαν ἀγάπην διὰ τὴν ὑπὸ τῆς φύσεως δωρηθεῖσαν αὐτῷ ἡδυτάτην φωνήν. Τοσοῦτο δ' ηὐδοκίμησεν ὡς μουσικός, ὥστε ἠξιώθη νὰ χρηματίσῃ πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ὁπόσον χρόνον ἐτήρησε τὴν θέσιν ταύτην ἀγνοῶ. Πρὸ τοῦ μαρτίου ὅμως τοῦ ἔτους 1578 ἔπαυσε νὰ διατελῇ πρωτοψάλτης[5]. Κάτοχος δὲ ὢν τῆς λίαν τιμητικῆς ταύτης θέσεως ἐφιλοτιμήθη ὁ Καρύκης νὰ τονίσῃ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα, ἅτινα οἱ παρ' αὐτῷ μαθητευόμενοι ψάλται μανθάνοντες διέδιδον καὶ δι' ἀντιγράφων εἰς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ψάλτας. Περιεσώθησαν ἄχρις ἡμῶν πολυάριθμοι συνθέσεις τοῦ Καρύκη, αἱ πλείους κατ' ἀντίγραφα μεταγενέστερα, ἐν οἷς φέρεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μετὰ τοῦ τίτλου «πατριάρχου», οὗτινος ἠξιώθη πολὺν χρόνον μετὰ τὴν σύνθεσιν τῶν ᾀσμάτων ἐκείνων. Ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἀντιγράφων, ἅτινα εἶδον μέχρι σήμερον, τινὰ ἐσημείωσα ἐγκαίρως[6]. Ἓν ᾆσμα ἐπιγραφόμενον «*γάϊ*» εἶναι συντεθειμένον κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν καὶ

---

1) Ἐπιστολῶν ἀριθ. 3.
2) Ἐπιστολῶν ἀριθ. 3 καὶ 5.
3) E. Legrand, Bibliogr. Hellen. τ. II, σ. XXIII κέ.
4) Gerlach, Tage-Buch, σ. 389.
5) Gerlach, Tage-Buch, σ. 462.
6) Α. Π. Κεραμέως, Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθ. τ. Α', σ. 27, 113, 115, 117, 118, 119.

περσικὸν ὕφος[1]. Γνωστὸν ἐπίσης ὅτι «*ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν ἀναβὰς εἰς ἓν τῶν μετζιτίων ἔδωκε δόξαν τῷ Θεῷ*» καὶ ὅτι «*ἐκ τῆς μελῳδίας* (τοῦ Καρύκη) *ἔξυπνος γενόμενος ὁ βασιλεὺς καὶ ζητήσας αὐτὸν οὐχ εὗρε*»[2]. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο δὲν φαίνεταί μοι ἀπίθανον. Τοῦ Καρύκη ἡ μελῳδία ἦτο περίφημος. Τί τὸ ἄπορον ἐὰν παιδιᾶς χάριν ἐτόλμησε νὰ ἀναβῇ εἰς μιναρὲν ἐγκαταλελειμμένου τινὸς τουρκικοῦ ναϊδρίου (*μετζίτιον*) καὶ νὰ ἐκπλήξῃ τὸν σουλτᾶνον, ἀφοῦ εἶναι γνωστὸν ὅτι ἕτερος σουλτᾶνος προσεκάλεσε τοὺς ψάλτας τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας παρ' ἑαυτῷ καὶ ὅτι διὰ τὴν μελῳδίαν περσικοῦ ᾄσματος ἐξετίμησεν αὐτοὺς οὕτως ὥστε νὰ προσβάλῃ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ πέρσου μουσικοῦ τῶν ἀνακτόρων[3];

5. Τὸν Θεοφάνη, κατέχοντα ἔτι τὴν θέσιν πρωτοψάλτου ἐν τῷ πατριαρχείῳ, ἐπεσκέψατο τῇ 1 ὀκτωβρίου 1577 ὁ τῆς γερμανικῆς πρεσβείας λουθηρανὸς ἱερεὺς Στέφανος Gerlach, ὅστις καὶ ἐσημείωσεν ἐν τῷ ἡμερολογίῳ του τὰ ἑπόμενα· «Τῇ 1 μετέβην εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ εἰς τὸν ἐν αὐτῷ πρωτοψάλτην ὀνόματι Καρύκην τὸν ἐξ Ἀθηνῶν (Karikeus von Athene) ὡμίλησα περὶ τῶν οὐσιωδῶς παρ' ἡμῖν διαφιλονεικουμένων μερῶν ἐν τοῖς δόγμασι περὶ τῶν ἰδιοτήτων ἀμφοτέρων τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων, περὶ τῆς ἐλευθέρας βουλήσεως, περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως, περὶ τῶν καλῶν ἔργων, περὶ τῆς ἐπικλήσεως τῶν ἁγίων καὶ περὶ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἀναπαύονται αἱ ψυχαί[4]». Τὴν ἐπίσκεψιν ἀνταπέδωκεν ὁ Καρύκης τῇ 19 ὀκτωβρίου[5]. Τῇ δὲ 3 μαρτίου 1578 ὁ Gerlach συνοδεύων τὸν περιηγητὴν Σολομῶντα Schweigger μετέβη πάλιν εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἔνθα ὁ γέρων Ἰωάννης Ζυγομαλᾶς διηγήθη αὐτῷ ὅτι ὁ μοναχὸς Θεοφάνης ὁ προχρηματίσας πρωτοψάλτης τοῦ πατριαρχείου, τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν ἐξωσθέντος, ἀπέσπασε μυστικὴν ἐπιστολὴν τοῦ τούρκου ταμίου τοῦ κράτους πρὸς τὸν πατριάρχην καὶ τὸν ἐπίτροπον αὐτοῦ, διότι θέλει νὰ χειροτονηθῇ μητροπολίτης· ὅτι ὁ ἐπίτροπος τοῦ πατριαρχείου ἐζήτησε παρὰ τοῦ πασᾶ ἵνα δι' ἑνὸς *τζαούση* ἐπιτρέψῃ νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Καρύκης καὶ ὅτι ὡς ἐκ τούτου πρὸ πέντε ἡμερῶν περιφέρεται μετὰ τοῦ γράμματος τοῦ ταμίου, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ καταλάβῃ τὴν χηρεύσασαν μητροπολιτικὴν θέσιν[6]. Ἐὰν ἐν

---

[1]) Αὐτόθι σ. 119, ἀριθ. 251.

[2]) Νεοφύτου Μαυρομμάτη κατάλογος κτλ. ἐκδ. ὑπὸ Ι. Σακκελίωνος ἐν Εὐαγγ. Κήρυκι τ. Ϛ', σ. 446.

[3]) Δωροθέου, Βιβλίον ἱστορικόν. Ἐνετίῃσιν 1781, σ. 428.

[4]) Gerlach, Tage-Buch, σ. 389.

[5]) Αὐτόθι σ. 393.

[6]) Gerlach, Tage-Buch, σ. 462.

τῇ διηγήσει ταύτῃ δὲν ὑπάρχῃ ῥᾳδιουργία τις τοῦ Ζυγομαλᾶ ἐν τοσούτῳ δὲν εὑρίσκω ὅμως μεμπτόν τι εἰς τὸν Καρύκην κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην προσπαθήσαντα νὰ προαχθῇ καὶ εἰ δυνατὸν καταλάβῃ τὴν μητροπολιτικὴν καθέδραν τῆς πατρίδος του, ἀφ' οὗ καθ' ὅλους τοὺς παρελθόντας αἰῶνας οὐ μόνον οἱ πλείους τῶν ἀρχιερέων ἀλλὰ καὶ οἱ πλείους τῶν πατριαρχῶν διὰ τοιούτων καὶ ἔτι χειρόνων μέσων ἐγένοντο κύριοι τῶν ἐκκλησιαστικῶν θρόνων.

6. Ὅπως δήποτε ἡ ἐπιθυμία τοῦ Καρύκη δὲν ἐξεπληρώθη. Ἀλλὰ τὸ πατριαρχεῖον πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς φιλοτιμίας του προήγαγε τὸν Θεοφάνην εἰς θέσιν, ἀφ' ἧς μετὰ δόκιμον ὑπηρεσίαν ἠδύνατο εὐκόλως νὰ μεταβιβασθῇ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀρχιερέων. Τῷ 1579 ἀπαντῶμεν τὸν Καρύκην ἱερομόναχον μετὰ τοῦ ἀξιώματος «λογοθέτου» τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Τοῦτο δὲ μανθάνομεν παρὰ τοῦ γνωρίσαντος αὐτὸν προσωπικῶς Σολομῶντος Schweigger, εἰς ὃν ἀναχωροῦντα ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἠξίωσεν ὁ Καρύκης νὰ δώσῃ ἔγγραφον φιλικόν, ἀναμνήσεως χάριν, μηνὶ ἀπριλίῳ 1579. Ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ, οὗτινος γινώσκω τὴν γερμανικὴν μετάφρασιν, διατυποῖ ὁ Καρύκης φιλοσοφικὴν ἰδέαν περὶ Θεοῦ· τὸν τίτλον δὲ αὐτοῦ μεταφράζει ὁ Schweigger εἰς «ἀρχιγραμματέα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας[1]». Θὰ ἦτο λοιπὸν ὁ Καρύκης προηγμένος εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἣν κατέχει νῦν ὁ τῆς περὶ τὸν πατριάρχην συνόδου ἀρχιγραμματεύς, ὅστις εὑρίσκεται εἰς ἄμεσον σχέσιν ἐν πάσῃ στιγμῇ μετὰ τοῦ πατριάρχου.

7. Τὴν ἰσχυρὰν καὶ ἐμπιστευτικὴν θέσιν τοῦ Καρύκη ἐν τῷ πατριαρχείῳ ἀποκαλύπτει μία ἐπιστολὴ αὐτοῦ μηνὸς αὐγούστου 1580, ἐν ᾗ ὑπογράφεται ἁπλῶς «Θεοφάνης ἱερομόναχος[2]». Διὰ αὐτῆς ἀγγέλλει πρὸς τὸν τότε μητροπολίτην Ἰωαννίνων τὸν θάνατον τοῦ πατριάρχου Μητροφάνους Γ' καὶ τὴν δευτέραν ἐνθρόνισιν τοῦ Ἱερεμίου Β'. Εἶτα προτρέπει αὐτὸν μετὰ ἀπειλῆς νὰ τῷ ἀποστείλῃ τὰ ὀφειλόμενα χρήματα, ἵνα μὴ ἀναγκασθῇ νὰ μεταβῇ αὐτὸς εἰς Ἰωάννινα μετὰ βασιλικοῦ διατάγματος. Τὰ χρήματα φαίνεται ὅτι ἐχρεωστοῦντο εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ ὅτι ἡ ἀπειλὴ προήρχετο ἐξ ὑποβολῆς τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου, ὅστις διὰ τὴν νέαν ἐνθρόνισιν ὑποβληθεὶς εἰς χρέη καὶ ὑποχρεώσεις πρός τε τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς συνδραμόντας ἄρχοντας ἠναγ-

---

1) Salomon Schweigger, Reiseb. nach Konstantinopel und Jerusalem. Nürenberg, 1616, σ. 335—336. — Eine neue Reysebeschreibung aus Teutschland nach Constantinopel. Nürenberg 1619, σ. 235.

2) Crusii, Turcograec. σ 335.

κάζετο διὰ παντὸς μέσου νὰ συλλέξῃ τὰς ὀφειλομένας παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἀποκοπάς. Τέλος προτρέπει τὸν Ἰωαννίνων νὰ ἀσπασθῇ ἐκ προσώπου αὐτοῦ τὸν πρωτοψάλτην μητροπόλεως, ἀρχαῖον (ὡς φαίνεται) μαθητήν του, καὶ νὰ δεξιωθῇ τὸν ἐρχόμενον διάκονον Νεόφυτον, πρὸς ὃν ἐλάλησε περὶ τῶν γραφομένων ἐν τῇ ἐπιστολῇ. Οὗτος δὲ ὁ διάκονος ἦτο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πατριαρχείου μέχρις οὗ διωρίσθη τοποτηρητής, τοῦ Ἱερεμίου Β' εἰς Ῥόδον ἐξορισθέντος.

8. Τοῦ Θεοφάνους ἰσχύοντος ἤδη ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, οἱ ἔχοντες χρείαν αὐτοῦ ἦσαν ἠναγκασμένοι καὶ νὰ τιμῶσιν αὐτὸν πρεπόντως. Ὁ Δομέστικος καὶ ἰατρὸς Φρασέσκος ὁ Χῖος γράφει κατ' αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρὸς τὸν πανίσχυρον πρωτονοτάριον τοῦ πατριαρχείου Θεοδόσιον Ζυγομαλᾶν τὰ ἑξῆς· « Ἔσωσα μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν πατρίδα μου καὶ ἔκαμα τὸ χρέος μου καὶ ὅσον μὲ ἐπρόσταξεν ὁ δεσπότης μας ὁ οἰκουμενικός. Καὶ ὅλοι οἱ ἄρχοντες (τῆς Χίου) ἐδόξασαν τὸν Θεὸν καὶ εὐχαρίστησαν καὶ τῆς αὐθεντίας σου εἰς τὴν καλὴν προαίρεσιν ποῦ ἔδειξε πρὸς αὐτούς. Ὁμοίως εὐχαρίστησαν καὶ τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις κῦρ Θεοφάνους. Μὲ τοῦτο, θαρρῶ, στέλλουσιν ἀπόκρισιν εἰς τὸν οἰκουμενικόν ». Καὶ κατωτέρω γράφει· « διὰ τῆς ὥρας θέλει μοῦ προσκυνήσει (ἡ αὐθεντία σου) κατὰ τὸ πρέπον τὸν δεσπότην μας καὶ τὸν διδάσκαλον τὸν κῦρ Θεοφάνην καὶ τὸν μέγαν ἀρχιμανδρίτην μὲ τοὺς ἐπιλοίπους φίλους[1] ». Ὁ ἐν Βενετίᾳ ἑδρεύων μητροπολίτης Φιλαδελφείας Γαβριὴλ Σεβῆρος γράφει τῷ αὐτῷ Θεοδοσίῳ τῇ 15 φεβρουαρίου 1579· « προσειρήσθωσαν οἱ φίλοι, ὅ τε μέγας λογοθέτης καὶ ὁ Καρύκης ὁ σπουδαῖος καὶ ὁ σὸς πατήρ », ὅστις εἶχε τότε τὸ ὀφφίκιον « μεγάλου ῥήτορος »[2]. Καὶ πάλιν γράφει τῷ αὐτῷ ὁ οἰκονόμος Καλλιουπόλεως· « γράψον μοι καὶ περὶ τῶν αὐτόθι πῶς ἔχετε, ὅτι ἀκούομεν σκάνδαλα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Καὶ περὶ τοῦ Ἡρακλείας τί ᾄδεται γράψε με λεπτομερῶς. Τὸν ἅγιον τὸν διδάσκαλον τὸν Καρύκην μετάνοιαν κομίζω, καὶ τὸν ἀρχιμανδρίτην ὁμοίως καὶ πάντας τοὺς αὐτόθι γνωστοὺς καὶ φίλους »[3].

9. Ὁ Θεοφάνης μετὰ πολυχρόνιον ὑπηρεσίαν προήχθη τέλος εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν βαθμόν. Γινώσκομεν αὐτὸν κατὰ πρῶτον μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως, διαδεξάμενον τὸν Θεόληπτον, ὅστις ἀπὸ Φιλιππουπόλεως μετατεθεὶς εἶχεν ἀναγορευθῇ οἰκουμενικὸς πατριάρχης τῇ 27

---

[1]) Crusii, Turcograec. σ. 308.

[2]) E. Lecrand, Notice biographique sur Jean et Theodose Zygomalas, Paris 1889, σ. 156.

[3]) Legrand αὐτόθι σ. 160.

φεβρουαρίου 1585 [1]. Φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἡ χειροτονία τοῦ Θεοφάνους ἐγένετο κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος. Τῷ 1590 ἀπαντῶ τὸν Θεοφάνη διαρκῶς μένοντα ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ συναντιλαμβανόμενον σπουδαίως τῶν ἐν τῷ πατριαρχείῳ ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων. Μηνὶ μαΐῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπετέλει μέλος μεγάλης συνόδου ἀναγνωρισάσης τὴν εἰς πατριαρχεῖον προαγωγὴν τῆς ῥωσσικῆς ἐκκλησίας. Τὴν περὶ τούτου πρᾶξιν συνυπέγραψε καὶ ὁ Θεοφάνης ὡς μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως [2]. Μηνὶ δὲ αὐγούστῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπεδοκίμασε διὰ τῆς συγκαταθέσεώς του τὴν εἰς μητροπολίτην Μυτιλήνης χειροτονίαν τοῦ Παλαιολόγου τοῦ μετονομασθέντος Παϊσίου [3]. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ εἰς τὸ πατριαρχεῖον ῥᾳδιουργούμενος Μαργούνιος ἠναγκάσθη νὰ ἐπικαλεσθῇ καὶ τὴν μεσολάβησιν τοῦ ἰσχύοντος συνοδικοῦ Θεοφάνους, ὑπομνήσας αὐτῷ τὴν παιδικὴν φιλίαν καὶ ἐπιτηδείως ἀλλὰ καὶ ἀξιοπρεπῶς διαθρύψας τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ, κατὰ τὰς ἐπισυνημμένας ἐπιστολάς. Ὁ μακαρίτης Σοφοκλῆς Οἰκονόμος ἐσημείωσεν ἤδη ὅτι σώζονται τοῦ Μαργουνίου ἓξ ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Θεοφάνη ἐν τῷ χειρογράφῳ ὅπερ ἐκέκτητο. Ἀκριβῶς δὲ τόσας ἔχουσι καὶ ἄλλα ἀντίγραφα. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων μίαν ἐξέδωκεν ὁ Οἰκονόμος, δύο ὁ καθηγητὴς Ματθαῖος Παρανίκας καὶ μίαν ὁ γράφων σοι τὴν ἐπιστολὴν ταύτην. Ἁπάσας δὲ ταύτας, πλὴν τῆς ὑπὸ Οἰκονόμου καὶ σοῦ ἐκδοθείσης, ἀποστέλλω σοι κατὰ τὸ ὡραῖον ἀντίγραφον τὸ σωζόμενον παρὰ τῷ ἐνταῦθα ἀγαπητῷ μοι καθηγητῇ κ. Pomialowsky. Ἐν τοῖς ἀντιγράφοις μου δὲν ἐσημείωσα τὴν ἔκδοσιν τοῦ καθηγητοῦ Παρανίκα, ἕνεκα τῆς ἀπωλείας τῶν φυλλαδίων τῆς «Σαββατιαίας Ἐπιθεωρήσεως», ἐν ᾗ κεῖνται αἱ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαι ἐπιστολαὶ τοῦ Μαργουνίου.

10. Ὁ Θεοφάνης ὡς μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως εὑρίσκεται καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1581, κατ' ἀνέκδοτον ἐπιστολὴν τοῦ Πηγᾶ, ἧς ποιεῖται μνείαν ὁ Οἰκονόμος καὶ ἧς τὸ περιεχόμενον τελεῖ ἔτι ἄγνωστον. Ὡς Ἀθηνῶν δὲ μητροπολίτης φαίνεταί μοι ἄμεσος διάδοχος τοῦ Νικάνορος. Ὁ σεβάσμιος Εὐστάθιος Βουλισμᾶς ἐσημείωσεν ὅτι ὁ Θεοφάνης μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Ἀθηνῶν μετὰ τὸ ἔτος 1593, ἕνεκα τῆς μνείας τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μητροφάνους [4]. Ὁ Μητροφάνης ὅμως εἶναι ἀνύ-

---

[1]) Κ. Σάθα, Βιογραφικὸν σχεδίασμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄. Ἐν Ἀθήναις 1870, σ. 144—146.

[2]) W. von Regel, Analecta byzantino-russica. Ἐν Πετρουπόλει, 1890 σ. 89.

[3]) Α. Π. Κεραμέως, Μαυρογορδ. Βιβλιοθ. τ. Α΄, σ. 173, ἀριθ. 15.

[4]) Ὅρα Μνημείων σελ. 53—54.

παρκτος Μητροπολίτης, τὸ ὄνομα δὲ αὐτοῦ κατεσκεύασεν ἐσφαλμένη ἀνάγνωσις μιᾶς πράξεως μεγάλης τοπικῆς συνόδου[1]. Ἐν ἔτει 1593 ὁ Θεοφάνης ἦτο ἤδη μητροπολίτης Ἀθηνῶν (πρὸ πόσου δὲ χρόνου ἀγνοεῖται εἰσέτι, ἐκτὸς ἂν γνωρίζῃ ἡ φιλία σου τὸν χρόνον καθ' ὃν παύει τὸ μνημόσυνον τοῦ Νικάνορος) καὶ μάλιστα πρωταγωνιστῶν μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων διά τε τὴν παιδείαν καὶ τὸν ἀκέραιον αὐτοῦ χαρακτῆρα. Κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο συνεκλήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλη τοπικὴ σύνοδος, τὴν ὁποίαν πατριαρχικόν τι ἔγγραφον ὀνομάζει, ἐξ ὑπερβολικῆς ἐκτιμήσεως, « *ὑπερτελῆ καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον* »[2]. Ἡ πρώτη συνέλευσις ἐγένετο τῇ 12 φεβρουαρίου 1593. Τὸν προοιμιακὸν λόγον ἐξεφώνησεν ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος ὁ Πηγᾶς· μεθ' ὃν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας διετύπωσε πρότασιν καθολικῆς ἐπικυρώσεως τοῦ ἐν Ῥωσσίᾳ νεωστὶ καθιδρυθέντος πατριαρχείου. Ἡ σύνοδος δὲ ὁμοφώνως ἀπήντησε τὸ « ἀρέσκει », παρουσιάζοντος ἐν αὐτῇ καὶ τοῦ πρέσβεως τῆς Ῥωσσίας. Μετὰ τοῦτο ἡ σύνοδος προέβη εἰς τὴν σύνταξιν ὀκτὼ κανόνων, ὧν ὁ πρῶτος ὑπεβλήθη τῇ συνόδῳ ὑπὸ τοῦ Καρύκη. Ἡ πρᾶξις τῆς συνελεύσεως λέγει αὐτολεξεί· « *Κανὼν πρῶτος.* Τούτων οὕτω διακριθέντων ὀρθῶς τε καὶ ἐνθέσμως, Θεοφάνης ὁ Θεοφιλέστατος Ἀθηνῶν εἶπε: τοὺς ἐν ἑκάστῃ παροικίᾳ τῶν ἡμετέρων ἐπαρχιῶν μοναχοὺς ὁρισάτω ἡ σύνοδος τῷ τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπῳ ὑποτάσσεσθαι. Ὥρισεν οὖν ἡ ἁγία σύνοδος περὶ τούτου τὸν δ' κανόνα τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου ἀναγνωσθῆναι, ἔχοντα οὕτω... Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε: καὶ τοῦτο δίκαιον εἶναι κρατεῖν, ἐπειδὴ τοῖς πατράσι διώρισται ». Οὕτω λοιπὸν κατὰ πρότασιν τοῦ Καρύκη ἀνενεώθη ἡ ἐνέργεια τοῦ οἰκουμενικοῦ ἐκείνου κανόνος.

11. Ἡ μεγάλη τοπικὴ αὕτη σύνοδος διήρκεσεν ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ἄλλης συνελεύσεως πρᾶξιν τῆς αὐτῆς συνόδου εὑρὼν τῷ 1884 ἐξέδωκα τὸ πρῶτον ἐν τοῖς *Ἑλληνικοῖς Ἀνεκδότοις* μου (σ. 73—75). Ἡ πρᾶξις

---

1) Ἡ πρώτη πρᾶξις τῆς συνόδου ταύτης ἐτυπώθη ὑπὸ Δοσιθέου πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐν *Τόμῳ Ἀγάπης*, σ. 538—547. Κατ' ἐσφαλμένην ἀνάγνωσιν τοῦ ἀντιγραφέως φέρεται ἐν αὐτῇ μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μητροφάνης. Οὕτω δ' ἐτυπώθη καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα (Βιογ. σχεδίασμα κτλ. σ. 89), ὅστις κατὰ συνέπειαν κατέταξε τὸ ὄνομα Μητροφάνους καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἀρχιερέων (σελ. ϛγ'). Ἀλλ' ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἐπισήμῳ ἀντιγράφῳ τῆς ἐν Καΐρῳ πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης (κῶδιξ 80 φ. 748—768), ὅπερ εἶδον ἐν ἔτει 1888, ἀναγινώσκεται τὸ ὄνομα « Θεοφάνης » καὶ οὐχὶ « Μητροφάνης »· τουθ' ὅπερ βεβαιοῖ ἑτέρα πρᾶξις τῆς συνόδου ταύτης, ἣν ἐξέδωκα τὸ πρῶτον ἐν τοῖς ἐμοῖς *Ἑλληνικοῖς Ἀνεκδότοις*, σ. 73—75.

2) Κ. Σάθα, Βιογρ. σχεδίασμα περὶ Ἱερεμίου Β', σ. 197.

αὕτη περιέχει δώδεκα κανόνας, ἐγένετο δὲ μηνὶ μαΐῳ τοῦ ἔτους 1593, παρόντων δύο πατριαρχῶν καὶ 41 ἀρχιερέων, ἐν οἷς παρίστατο καὶ ὁ Ἀθηνῶν Θεοφάνης[1]. Ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας εἶχε καὶ τὰς γνώμας τῶν πατριαρχῶν Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων. Ἕτεραι πράξεις τῆς συνόδου ἀγνοοῦνται. Ἀλλὰ μίαν αὐτῆς ἀπόφασιν μανθάνομεν παρ' αὐτοῦ τοῦ Καρύκη, κειμένην καὶ ταύτην εἰς ἀπόδειξιν τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς ἀτομικῆς ἀξίας τοῦ Θεοφάνους. Κατά τινα λοιπὸν τῆς συνόδου συνέλευσιν, ἧς ἡ ἡμερομηνία ἀγνοεῖται, ὁ Ἀθηνῶν Θεοφάνης ἐγένετο ὁ ὑποβολεὺς συμβουλῆς, ἣν ἡ σύνοδος ἀπεδέξατο, ἤτοι « τόμον γενέσθαι μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο κανονικῶς ἐντελλόμενον, τὸ μὴ τολμᾶν τοὺς περὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀρχιερεῖς μετὰ τὸ χηρεῦσαι πατριάρχου χειροτονεῖν ἕτερον πρὸ τοῦ συνελθεῖν πάντας τῆς ἐπαρχίας ἢ καὶ τοὺς πλείονας ». Προέτρεψε δὲ τὴν σύνοδον εἰς τοῦτο ὁ Θεοφάνης, διότι ἔβλεπε τὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ τὸ χεῖρον προκόπτουσαν ἕνεκα ἀντικανονικῆς πολιτείας τῶν περὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀρχιερέων, οἵτινες διὰ τὸ πλησιόχωρον, χηρεύοντος τοῦ οἰκομενικοῦ θρόνου, ἔσπευδον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ κρύβδην καὶ δι' ἀλληλεγγύων ἰδιοτελῶν συνυποσχέσεων ἀνεβίβαζον ἐπὶ τὸν θρόνον πατριάρχην αὐτοῖς μὲν ἀρεστόν, ἄγνωστον δὲ τοῖς λοιποῖς ἀρχιερεῦσι, γενόμενοι οὕτως ὑπαίτιοι βλάβης ἀνυπολογίστου εἰς τὴν καθόλου ἐκκλησίαν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ὅπερ διὰ τὴν παράνομον αὐτῶν ἐκλογὴν ἠναγκάζοντο νὰ καταλίπωσι κατάχρεων. Πράγματι δὲ ὁ προτάσει τοῦ Θεοφάνους θεσπισθεὶς νόμος ἦτο λίαν ἀναγκαῖος καὶ σωτηριώδης κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Καὶ ἡ τήρησις αὐτοῦ θὰ ὠφέλει τὴν Ἐκκλησίαν, ἐὰν οἱ συμψηφίσαντες καὶ συνυπογράψαντες αὐτὸν συνοδικοὶ ἐδείκνυον πρὸς τὸν τόμον ἐκεῖνον τὸν πρέποντα σεβασμόν.

12. Ἐν ἄλλῃ συνελεύσει τῆς αὐτῆς μεγάλης συνόδου (ἧς ἀγνοεῖται ἐπίσης ἡ ἡμερομηνία) ἀπεφασίσθη « τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἕνεκα διορθώσεως καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ἀποκαταστάσεως ἀποκοπήν τινα (χρηματικὴν) τελείαν γενέσθαι τῶν συμβάντων χρεῶν (τῷ πατριαρχείῳ) καὶ ἕκαστον τῶν ἀρχιερέων πληρῶσαι ὁλοψύχως ἐντὸς χρόνου ἑνὸς τὸ τῆς τοιαύτης ἀποκοπῆς, ἢ παραβαίνοντα τὴν συνοδικὴν ἀπόφασιν ἀργὸν εἶναι καὶ καθαιρέσει τελείᾳ ὑποπεσεῖν καὶ ἐκπτώσει τοῦ θρόνου καὶ τῆς τιμῆς αὐτοῦ ». Τὴν ἀπόφασιν ὅμως ταύτην εὐθὺς ἐν ἀρχῇ περιφρόνησεν « εἷς τῶν τὰ πρῶτα φερόντων τῆς Πελοποννήσου ἀρχιερέων ». Κατὰ

---

1) Α. Π. Κεραμέως, Ἀνέκδοτα Ἑλληνικὰ κτλ. Ἐν Κ/πόλει 1874, σ. 75.

τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας ἐφηρμόσθησαν ἅπαντα τὰ νόμιμα μέσα πρὸς σωφρονισμὸν τοῦ ἀπειθοῦντος ἀρχιερέως. Ἐπειδὴ δ' ἐξηκολούθει παρακούων, «γνώμῃ καὶ προτροπῇ» τῆς μεγάλης συνόδου (ὡς φαίνεται, κατὰ τὴν λῆξιν αὐτῆς) ἀπεστάλη ὁ Θεοφάνης εἰς Πελοπόννησον ἵνα ἐξαρχικῶς προτρέψῃ τὸν εἰρημένον ἀρχιερέα νὰ ὑποταγῇ εἰς τὴν συνοδικὴν ἀπόφασιν. Καὶ τοῦ εἰρηνικοῦ δὲ τούτου μέσου ἀποτυχόντος, ἡ Ἐκκλησία καθήρησε καὶ ὑπέβαλεν εἰς ἀργίαν τὸν σκληροτράχηλον ἀρχιερέα. Ἀλλ' αὐτὸς καὶ πάλιν, καίτοι καθῃρημένος καὶ ἀργὸς πάσης ἱεροπραξίας, οὐ μόνον οὐδὲν ἀπέστειλεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον, ἀλλὰ καὶ παρὰ κανόνας «ἔμενε καταφρονῶν τῆς ἀργίας καὶ λειτουργῶν ἀδεῶς»[1]. Ἡ τοιαύτη δὲ παράνομος αὐτοῦ πολιτεία διήρκεσε πλέον τῶν δύο ἐτῶν, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1593 ἔτους μέχρι τοῦ «τρέχοντος» ἔτους 1596.

13. Ὁ Θεοφάνης, ἐκπληρώσας τὴν ἐν Πελοποννήσῳ ἀποστολήν του καὶ τὰ εἰκότα γράψας τῷ πατριάρχῃ Ἱερεμίᾳ Β' περὶ τοῦ ἀπειθοῦντος ἀρχιερέως, ἔγνω ἤδη νὰ ἐφησυχάσῃ ἐν τῇ μητροπόλει του Ἀθηνῶν, πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν ποιμαντορικῶν χρεῶν του. Ἐν τούτῳ ὅμως τῷ χρόνῳ ἀποβιώσαντος τοῦ πατριάρχου, ἔβλεπε μακρόθεν ὅτι οὐσιώδεις τινὲς ἀποφάσεις τῆς μεγάλης συνόδου αὐθωρεὶ κατεστράφησαν. Κατὰ τὰς νουνεχεῖς τοῦ Θεοφάνους σκέψεις κατεστρέφετο τὸ γόητρον τοῦ πατριαρχείου, ἐὰν παρεβαίνετο ὁ περὶ ἐκλογῆς τοῦ πατριάρχου νόμος, ὃν προτάσει αὐτοῦ συνέταξε καὶ ἐψήφισεν ἡ προγεγονυῖα μεγάλη σύνοδος. Καὶ ὅμως, αὐτοῦ ἀπουσιάζοντος, «δέκα καὶ μόνοι ἀρχιερεῖς» προέβαλον παρὰ τὸν νόμον καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς πατριάρχην παράνομον, τὸν ἀπὸ Ἰωαννίνων Ματθαῖον Β'. Ὁ Θεοφάνης κατὰ τὴν ἰδίαν ὁμολογίαν, ἐθλίβη μεγάλως. «Οὐδεμία φροντίς, λέγει, παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐγένετο» πρὸς ἀποπομπὴν τοῦ Ματθαίου, «οὐδὲ συνεπάθησέ τις ταῖς θλίψεσι τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα πάντων εἰδότων καλῶς ὅτι γε τὰ κακῶς καὶ ἐπ' ἀνατροπῇ τῶν κανόνων δαπανηθέντα παρ' ἡμῶν ἀπαιτοῦνται» τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀρχιερέων[2]. Ὁ Ματθαῖος

---

1) Ἡ περὶ τοῦ πελοποννησίου ἀρχιερέως ὑπόθεσις ἀπορρέει ἐξ ἀνωνύμου πατριαρχικοῦ ἐγγράφου, ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ Σάθας ὡς γράμμα τοῦ Ἱερεμίου Β' (Βιογρ. σχεδ. σ. 197—198). Τὸ ἔγγραφον φέρει τὴν χρονολογίαν 7104, ἥτις συμπίπτει μεταξὺ τῶν ἐτων 1595—1596. Πρέπει ὅμως νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸ ἔτος 1596, κατὰ συνέπειαν τῆς ἐν αὐτῷ φράσεως «καὶ τοῦ τρίτου ἤδη τρέχοντος» ἔτους, ἤτοι ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1593 μεγάλης συνόδου. Ὅθεν τὸ ἔγγραφον ἀνήκει εἰς τὴν περίοδον τῆς πατριαρχίας τοῦ Γαβριὴλ Α', καὶ οὐχὶ εἰς τὴν τοῦ Ἱερεμίου Β'.

1) Αἱ εὐγενεῖς καὶ νουνεχεῖς αὗται σκέψεις τοῦ Θεοφάνους ἀποκαλύπτονται ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ, ἣν ὡς τοποτηρητὴς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ἐξέδωκε καὶ πρός τινας

ὀλίγας ἡμέρας πατριαρχήσας ἔγνω ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ ἀποσυρθῇ. Διεδέξατο δὲ αὐτὸν κανονικῶς ὁ ἀπὸ Θεσσαλονίκης Γαβριὴλ Α'.

14. Πατριαρχοῦντος δὲ τοῦ Γαβριὴλ καὶ ἐνοχλουμένου ἐξ ἀπαιτητῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὁ Θεοφάνης καθῆκον αὐτοῦ ἔκρινε νὰ μεταβῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς παρακώλυσιν πάσης νέας παρανομίας[1]. Μία τῶν πρώτων αὐτοῦ φροντίδων ἦτο νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἀποφάσεις τῆς μεγάλης συνόδου· ἐφ' ᾧ καθ' ὑποβολὴν αὐτοῦ ὁ ἐν Πελοποννήσῳ προμνησθεὶς ἀνίερος ἀρχιερεὺς κηρύττεται «καθῃρημένος πάσης ἀρχιερωσύνης καὶ ἐκβεβλημένος τοῦ τε θρόνου καὶ τῆς τιμῆς αὐτοῦ» ἤτοι κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ προτάσει τοῦ Θεοφάνους θεσπισθέντος νόμου[2]. Ἀποβιώσαντος δὲ τοῦ πατριάρχου Γαβριήλ, ὁ Θεοφάνης ἀναγορεύεται τοποτηρητὴς τοῦ οἰκουμένικοῦ πατριαρχείου καὶ οὕτω βλέπει ἤδη ἑαυτὸν ἐν θέσει ὑψίστῃ τῆς Ἐκκλησίας, ἧς ἡ σωτηρία ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς φρονήσεως καὶ τοῦ τρόπου τῆς διοικήσεως αὐτοῦ. Καθ' ἅπασαν τὴν τοποτηρητίαν αὐτοῦ ἐπολιτεύθη σωφρόνως. Οἱ ἀρχιερεῖς οἱ παρανόμως τολμήσαντες τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ματθαίου, ἤρξαντο πάλιν νὰ παρασκευάζωνται εἰς τὴν ἁρπαγὴν τοῦ θρόνου. Ὁ Θεοφάνης ὅμως συγκαλέσας σύνοδον ἐκ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ἀνακόπτει ταχέως τὴν ὁρμὴν τῶν ἀπαιτητῶν. Λέγει δὲ ὁ ἴδιος αὐτολεξεὶ ἐν τῇ πρός τινας ἀρχιερεῖς ἐγκυκλίῳ· «γνώμῃ κοινῇ τῶν τε καθευρεθέντων πανιερωτάτων μητροπολιτῶν τῶν καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ συνδρομῇ τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν καὶ τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων τὰ μὲν ἤδη μελετώμενα τῶν ἀτόπων πάσῃ σπουδῇ ἐκωλύσαμεν καὶ ὡς ἱστὸν ἀράχνης διελύσαμεν· καταπείσαντες δὲ τοὺς κρατοῦντας (Τούρκους) καὶ τὸ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ὄνομα τοῖς πᾶσι προθέντες, ἵνα καὶ μᾶλλον τὸ πρᾶγμα στηρίζηται, ἄδειαν πᾶσαν ἐλάβομεν τοῦ τηρηθῆναι τὴν περὶ τούτων οἰκονομίαν καὶ κρίσιν εἴς τε τὴν ἐξουσίαν τῶν κανόνων καὶ εἰς τὴν ὑμετέραν ἄφιξιν».

15. Τὸ ἔγγραφον ἐν ᾧ λέγει ταῦτα ὁ τοποτηρητὴς τοῦ οἰκουμενι-

---

ἀρχιερεῖς ἀπέστειλεν. Ὅρα τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐν τῷ Βοιγρ. σχεδ. τοῦ κ. Σάθα σ. 202—204 καὶ ἐν τοῖς *Μνημείοις* τ. Β', σ. 64—66.

[1]) Ἡ κατ' ἔτος 1594 πατριαρχία τοῦ Γαβριήλ, ἣν παρεδέχοντο πολλοὶ συγγραφεῖς, ἀπεδείχθη ὅλως ἐσφαλμένη ὑπὸ τοῦ ὑφ' ἡμῶν ἀνακαλυφθέντος τοῦ Γαβριὴλ σιγιλλίου τοῦ μόνου ἤδη γνωστοῦ. Τοῦτο φέρει χρονολογίαν μηνὸς ἀπριλίου 1596. Ὅρα Α. Π. Κεραμέως, Μαυρογορδ. Βιβλιοθ. τ. Α', σ. 120—121. Κατὰ τὰς ἐν τῷ ἐγγράφῳ ὑπογραφὰς ὁ Θεοφάνης φαίνεται ὅτι ἀφίκετο εἰς Κ/πολιν μετὰ τὸν ἀπρίλιον 1596.

[2]) Ὅρα τὸ ἔγγραφον παρὰ Σάθα ἐν Βιογρ. σχεδ. σ. 197—198. Ὑποτίθημι ὅτι τοῦτο συνετάχθη παρόντος τοῦ Θεοφάνους ἐν Κωνσταντινουπόλει.

κοῦ θρόνου (Θεοφάνης Καρύκης ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν) καὶ δι' οὗ προσκαλεῖ τοὺς ἀρχιερεῖς εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς ἐκλογὴν νομίμου πατριάρχου, περιῆλθεν ἄχρις ἡμῶν ἀτελὲς καὶ ἀχρονολόγητον. Παρατηροῦμεν ὅμως ἐν αὐτῷ ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ Θεοφάνης πολιτεύεται νομιμώτατα, δεσμεύσας ἑαυτὸν διὰ τοῦ προτάσει αὐτοῦ θεσπισθέντος (ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκείνῃ συνόδῳ) νόμου περὶ κανονικῆς ἐκλογῆς πατριάρχου. Πρὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Γαβριήλ, οὗτινος ἡ πατριαρχία διήρκεσεν ὀλίγον χρόνον, οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς Κωνσταντινουπόλεως προσεκάλεσαν τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Μελέτιον Πηγᾶν νὰ ἀναδεχθῇ τὴν διοίκησιν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου. Αὐτὸς ὅμως ἠρνήθη διαρρήδην, ἀποστείλας τὰς σχετικὰς περὶ τῆς ἀρνήσεώς του ἐπιστολὰς εἰς Κ)πολιν κατὰ τὰς πρώτας τοῦ ἀπριλίου ἡμέρας τοῦ ἔτους 1596, ἤδη τοῦ Γαβριὴλ ἐκλελεγμένου ὄντος καὶ πατριαρχοῦντος· τοῦτο δέ, διότι ἠγνόει τὴν παρεμπεσοῦσαν ἐκλογὴν ὁ Μελέτιος, ὡς διατρίβων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἔνθα ἡ ἄφιξις ταχυδρόμων ἀπῄτει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην χρόνον πλέον τοῦ μηνός[1]. Ἅμα δ' ὡς ἀφίκετο αὐτῷ ἡ περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Γαβριὴλ ἐγκύκλιος, ἔσπευσεν οὐ μόνον ν' ἀναγνωρίσῃ αὐτὸν ὡς κανονικῶς προβληθέντα ἀλλὰ καὶ νὰ συγχαρῇ αὐτῷ διὰ σπουδαίας ἐπιστολῆς γραφείσης τῇ 12 σκιροφοριῶνος 1596[2]. Περὶ τὰ τέλη δὲ αὐγούστου ἀποβιώσαντος τοῦ Γαβριὴλ καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ θρόνου ἐκλεγέντος τοῦ Θεοφάνους, ἐπανελήφθη ἡ πρόσκλησις τοῦ Μελετίου, αὐτοῦ τοῦ Καρύκη ἐκθύμως διενεργήσαντος ἵνα προτεθῇ τὸ ὄνομα τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας πρὸς ἀφόπλισιν τῶν ἀπαιτητῶν τοῦ θρόνου, ἢ ὡς αὐτὸς ὁ Καρύκης εὐφυῶς γράφει «ἵνα καὶ μᾶλλον τὸ πρᾶγμα στηρίζηται».

16. Ἡ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ τοποτηρητοῦ Θεοφάνους Καρύκη σύνοδος ἐκλήθη τῇ 13 Σεπτεμβρίου 1596· ἦσαν δὲ παρόντες ἓξ ἀρχιερεῖς καὶ ἑκκαίδεκα λαϊκοί τε καὶ κληρικοὶ ὀφφικιοῦχοι τοῦ πατριάρχου, κατὰ τὸ ἐπισυνημμένον προσκλητήριον γράμμα, δι' οὗ ὅ τε τοποτηρητὴς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν συνεδριάζοντες παρακαλοῦσι θερμῶς τὸν Μελέτιον νὰ σπεύσῃ ἀμέσως εἰς Κ)πολιν καὶ ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας (μέχρι τῆς ἐκλογῆς νομίμου πατριάρχου). Γράφουσι δ' ἐν

---

[1]) Τὴν πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν ἀρνητικὴν ἀπόκρισιν τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ὡς καὶ δύο ἄλλας σχετικὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἄρχοντας Γεώργιον Κανταχουζηνὸν καὶ Ἀντωνάκην Βλαστόν, ἐξέδωκα τῷ 1886 ἐν τῷ ΙΖ' τόμῳ τοῦ *Ἑλλην. Φιλ. Συλλ.* Κ/πόλεως σ. 72—73.

[2]) Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐξεδόθη ὑπὸ Γαβριὴλ Σοφοκλέους τῷ 1864 ἐν τῷ Λ' τόμ. τοῦ *Ἑλλην. Φιλολογ. Συλλ.*, σ. 222—223.

τέλει, πρὸς τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, ὅτι «*εἴ γε μὴ ποιήσῃς τοῦτο ἀλλ' ἀμελῶς διατεθῇς περὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας διόρθωσιν, πολλὰ τῶν ἀτόπων προξενηθήσονται καὶ ἀθῷοι ἡμεῖς ἀπὸ τῶν τοιούτων*». Τὴν ἐπίσημον ταύτην ἐπιστολὴν ἐκόμισαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἰδιαίτεροι ἀπόστολοι τοῦ Καρύκη καὶ τῆς συνόδου, ὁ πρωτοσύγκελλος Γαβριὴλ καὶ ὁ λαϊκὸς Στρατήγιος [1]. Κατὰ συνέπειαν δὲ τῶν ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ ἀποφασισθέντων ἀπέλυσεν ὁ τοποτηρητὴς Θεοφάνης καὶ ἐγκύκλιον πρός τινας ἀρχιερεῖς, ἣν ἀπέστειλε μετὰ τοῦ μεγάλου ῥήτορος Γεωργίου ἐντολὴν λαβόντος νὰ συναθροίσῃ παρ' αὐτῶν τὰ ὀφειλόμενα «μπακία τῆς ζητίας» τοῦ προαποβιώσαντος πατριάρχου Ἱερεμίου Β', «καὶ τὰ ὀφειλόμενα χαράτζια πάντα ἀνελλιπῶς, κατὰ τὰ περὶ τούτων γενόμενα πατριαρχικὰ κατάστιχα». Ἔγραφε δὲ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς «ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς μετὰ σπουδῆς ἔλθετε πρὸς ἡμᾶς εἰς βεβαίωσιν τῶν τε ἡμετέρων λόγων καὶ στηριγμὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως», συνοδεύσας τὴν πρόσκλησιν μετὰ τῆς ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ ἀπορρεούσης ἀπειλῆς.

17. Ἄγνωστον κατὰ ποῖον χρόνον ἀφίκοντο οἱ ἀπόστολοι τοῦ τοποτηρητοῦ Θεοφάνους εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἔνθα ὁ πατριάρχης Μελέτιος εὑρίσκετο μέχρι 18 Ὀκτωβρίου 1596, κατὰ τὴν ἰδιόγραφον αὐτοῦ σημείωσιν, ἣν εἶδον ἐν τῷ πατριαρχικῷ κώδικι Καίρου (ἀριθ. 80, σελ. 115). «Ἥψατο ὅμως ἀμέσως τῆς πρὸς Κωνσταντινούπολιν ὁδοῦ, ὡς ἐπεθύμει ὁ τοποτηρητὴς Καρύκης καὶ ἡ σύνοδος καὶ ὡς ἀπῄτει ἡ κατάστασις τῶν ἐκεῖσε πραγμάτων. Ἀλλ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ εὑρισκόμενος ὁ Μελέτιος ἔπραξε τὸ λάθος νὰ προϋπόσχηται διὰ γραμμάτων τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῷ Φιλαδελφείας Γαβριὴλ Σεβήρῳ καὶ τῷ Κυθήρων ἐπισκόπῳ Μαξίμῳ Μαργουνίῳ. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει ἦσαν πολλοὶ οἱ μηχανώμενοι παντοιοτρόπως τὴν ἁρπαγὴν τοῦ θρόνου, ὑποσχόμενοι πολλὰς δόσεις τοῖς Τούρκοις καὶ τοῖς ἰσχύουσιν ἀρχιερεῦσι καὶ λαϊκοῖς. Ἴσως δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Μελέτιος ἔδειξε πρός τινας ἐξ αὐτῶν εὔνουν διάθεσιν, διότι δὲν ἐξηγεῖται ἄλλως ἡ πρὸς αὐτὸν ῥητὴ ὁμολογία τοῦ Καρύκη ὅτι μόνῳ αὐτῷ «ἡδέως ὑπαναχωρεῖ», ἐὰν θε-

---

[1]) Τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔγγραφον ἐξέδωκε πρότερον ὁ ἐλλόγιμος κ. Γ. Γ. Μαζαράκης, παραλείψας τὰς πλείους τῶν ὑπογραφῶν καὶ συνοδεύσας αὐτὸ μετὰ ἄρθρου ἐν ᾧ ἐπειράθη νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ τοποτηρητὴς Θεοφάνης Ἀθηνῶν καὶ ὁ ἀναφερόμενος ὡς πατριάρχης Θεοφάνης Καρύκης δὲν εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Τὸ ἄρθρον αὐτοῦ κεῖται ἐν τῇ ἐφημερίδι "*Καΐρον*" ἀριθ. 606 καὶ 609 μαΐου 1884. Τὸ ἔγγραφον ὑπάρχει ἐν τῷ «κώδικι τῶν γάμων» τοῦ ἐν Καΐρῳ πατριαρχείου, ἀπὸ σελ. 116—117. Ὁ κῶδιξ φέρει τανῦν τὸν ἀριθμὸν 80. Ἀντέγραψα δὲ αὐτὸ πιστῶς ἐν ἔτει 1888 καὶ κατὰ τὸ ἀντίγραφόν μου προσέθηκα ἐνταῦθα ἓν ἀπόγραφον.

λήσῃ νὰ ἐκλεγῇ οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεοφάνης ἦτο εἰς θέσιν νὰ γινώσκῃ καὶ κατὰ βάθος καὶ κατὰ πλάτος καὶ τὴν ἔκβασιν τῆς μελετωμένης ἐκλογῆς καὶ τὰ ἄτομα ἐφ' ἃ ἐβάρυνεν ἡ διὰ τῆς χρηματικῆς διαφθορᾶς προαγοραζομένη ψῆφος, παρεξέκλινε τῆς νομίμου καὶ εὐθείας ὁδοῦ, ἣν μέχρι τοῦδε αὐστηρῶς ἐτήρησεν, ἵνα μὴ χαρακτηρισθῇ τέλος ὡς κοῦφος ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν περιεφρονοῦντο, ἠτιμάζοντο καὶ κατεδιώκοντο οἱ ἐπὶ δικαιοσύνῃ καὶ πάσῃ ἄλλῃ ἀρετῇ διακρινόμενοι ἀρχιερεῖς. Μὴ καταδεχόμενος νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν κατώτερον τὴν ἀξίαν τῶν λοιπῶν ἀπαιτητῶν καὶ θέλων νὰ ἀνακόψῃ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν, ἔχων δὲ ἤδη εἰς χεῖρας καὶ ἱκανὰ χρήματα, ἐνεργεῖ λοιπὸν ὑπὲρ ἑαυτοῦ καθ' ὃν τρόπον ἐνήργουν καὶ οἱ πρὸ καὶ μετ' αὐτὸν πατριαρχήσαντες, καὶ οὕτως ἀναγορεύεται κανονικῶς οἰκουμενικὸς πατριάρχης (μηνὶ Φεβρουαρίῳ 1597, ὡς ὑποθέτω).

18. Κακῇ τύχῃ ὅμως δὲν ἠξιώθη νὰ πατριαρχήσῃ πολὺν χρόνον. Ἐξ ἰδιωτικῆς ἐπιστολῆς τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας πρὸς τὸν Γαβριὴλ Σεβῆρον καὶ Μάξιμον τὸν Μαργούνιον, (γραφείσης ἀπὸ Κ)πόλεως τῇ 19 δεκεμβρίου 1597)[1], μανθάνομεν λεπτομερείας τινὰς περὶ τοῦ ἤδη οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Θεοφάνους, τὰς ὁποίας καθῆκόν μου νομίζω νὰ μὴ παραδράμω ἀσχολιάστους. Ὁ Ἀλεξανδρείας ὡς φιλόσοφος ἀνὴρ καὶ χαρακτῆρος ἀκάμπτου ἐφρόνει ὅτι τὰ τῆς Ἐκκλησίας Κ)πόλεως πράγματα ἔπρεπε νὰ διαταχθῶσι φιλοσοφικῷ τῷ τρόπῳ, ἤτοι ἐπὶ τῇ βάσει ἠθικῶν ἀρχῶν. Ἠγνόει ὅμως τότε ὅτι τοιαῦται ἀρχαὶ δὲν ἠδύναντα νὰ τύχωσι τῆς πρεπούσης ἀκροάσεως καὶ ἐφαρμογῆς, τῆς διαφθορᾶς ἤδη ὑπερεκχειλισάσης. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἐδιδάχθη μικρὸν κατόπιν, ὡς θὰ εἴπω κατωτέρω, τοῦ Θεοφάνους γενομένου ἤδη θύματος οὐχὶ ἀπερισκεψίας ἢ φιλοδοξίας, ἀλλὰ τῆς ὀξύτητος τῶν αναπτυχθέντων παθῶν παρὰ τοῖς λοιποῖς ἀπαιτηταῖς, τῆς περιστάσεως τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐγένετο ἡ ἀναγόρευσις αὐτοῦ, ἔτι δὲ τῆς ἐφεκτικότητος τοῦ Ἀλεξανδρείας Μελετίου. Κατὰ προοιμιακὴν φράσιν τῆς *ἰδιωτικῆς* ἐπιστολῆς τοῦ Ἀλεξανδρείας, ὁ Καρύκης ἐγένετο τοῦ θρόνου ἐγκρατὴς *ἀναξίως*. «Εὐθὺς ἐν προοιμίοις, λέγει, ἔνδον τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου παρ' ἐμοῦ ἐλεγχόμενος ἐφ' οἷς σύνοιδα πνευματικῶς καὶ νουθετούμενος ἀπέχεσθαι τῶν ὑπὲρ τὴν ἀξίαν, ὅτε παρεισέδυ ἀποδεξόμενος τὰ τῆς μεταθέσεως κηρύγματα, ἐκώφευεν». Ἄρα παρὰ τὴν φιλόσοφον αὐτοῦ θέλησιν, ἥτις κατ' ἀρχὴν εἶναι ἀξιοσέβαστος, ἡ τότε καθεστηκυῖα σύνοδος οὐ μόνον

1) Τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τὸ οὐσιῶδες περὶ Καρύκη μέρος ἐξέδωκεν ὁ Οἰκονόμος, παραλείψας τὴν ἡμερομηνίαν· ὅρα *Μνημείων* Β', σ. 55.

κανονικὰς κατὰ τύπους ἐποιήσατο ψήφους ἀλλὰ καὶ κατῆλθεν εἰς τὸν ναὸν ἵνα ἐκφωνήσῃ τὸ τῆς μεταθέσεως μήνυμα καὶ ἐπικαλεσθῇ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Τί πταίει λοιπὸν ὁ Θεοφάνης ἐὰν οἱ περὶ αὐτὸν ἀρχιερεῖς, οἱ τὴν σύνοδον ἀποτελοῦντες, προέβησαν εἰς τὴν πρᾶξιν ταύτην; Ὁ Μελέτιος προστιθησι· «καὶ μετὰ ταῦτα πανδημεὶ κατασυρόμενος καὶ διωχθείς, ἐμοῦ ἐπὶ μάρτυσι τῷ ἱερωτάτῳ Ἡρακλείας (Διονυσίῳ) καὶ τῷ ἱερωτάτῳ Ῥόδου (Παϊσίῳ) ἀγωνιζομένου, εἰς τὴν πόλιν ἀνακληθείς, ἵνα μετὰ τιμῆς τὴν τιμὴν τοῦ πατριαρχείου ἑκουσίως ἀποβάλῃ —ἄλλως γὰρ ἦν ἀδύνατον καὶ τὴν ἐκείνου δοξομανίαν θεραπεῦσαι καὶ σβέσαι τὸ σκάνδαλον—καὶ παρακούσας.... εἶδον κρίσιν Θεοῦ Σαβαώθ, θάνατον ἀνέλπιστον καταδικασθέντος θεόθεν αὐτοῦ»· διότι κατὰ «τὸ μέγα σάββατον εὐτρεπιζόμενος καὶ ἐνδυόμενος τοὺς λεπτοὺς χιτωνίσκους ᾔσθετο Θεοῦ ὀργῆς οὕτως ἀξίως, ὥστε πρὶν τεθνᾶναι ἢ ἀκουσθῆναι νοσῶν».

19. Ταῦτα ἔγραφεν ὁ Ἀλεξανδρείας ἰδιωτικῶς τῇ 19 δεκεμβρίου 1597 πρὸς δύο ἀρχιερεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους προϋπεσχέθη τὴν πατριαρχίαν ἀντικανονικῶς, διότι ἐφρόνει ὅτι κατὰ τὴν τοποτηρείαν του τὸ πᾶν ἐξηρτᾶτο ἀπ' αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ ἀποκαλύπτει ἄλλη ἰδιωτικὴ αὐτοῦ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Φιλαδελφείας Γαβριήλ, ἐν ᾗ λέγει ὅτι «ἦν ἐμὸν τοῦτο φροντίσαι καὶ ἡμῖν τὸ πᾶν ἐπεκρέματο[1]». Ὁ Θεοφάνης ὅμως γινώσκων ταῦτά τε καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἀρχιερέων μηχανορραφίας, ἀνέκοψε τὴν ὁρμὴν πάντων διὰ πράξεως φερούσης πάντας τοὺς τύπους τῆς νομιμότητος. Οἱαδήποτε δὲ καὶ ἂν ἦτο ἡ ἀφορμὴ τοῦ αἰφνιδίου αὐτοῦ θανάτου, βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Ἀλεξανδρείας ἐν τῷ ἀνωτέρῳ τεμαχίῳ ὁμιλεῖ κατὰ τρόπον ἀντιπολιτευομένου ἀνδρὸς καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς φιλοτιμίας τῶν φίλων του. Ἐνῷ πρὸς τοὺς φίλους αὐτοῦ, οὓς ἐπεθύμει νὰ ἀναβιβάσῃ εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, χαρακτηρίζει τὸν θάνατον τοῦ Θεοφάνους ὡς ἀποτέλεσμα τῆς θείας δίκης, ἐν ἄλλαις ἐπιστολαῖς χαρακτηρίζει αὐτὸν συμπαθέστερον. Τῇ 7 Ἀπριλίου 1597 ἔγραφε τῷ Θεσσαλονικῆς «ἀποθανόντος Θεοφάνους τοῦ πρώην Ἀθηνῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει θάνατον ὀξύν, οἷς οἶδε κρίμασιν ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια κτλ.[2]». Τῇ δὲ 16 ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους γράφων πρὸς τὸν Δημήτριον Παλαιολόγον ἔτι συμπαθέστερον ἐκφράζεται, λέγων «ὁ λαὸς ὅλος καὶ ἄρχοντες καὶ κληρικοὶ καὶ ἀρχιερεῖς, ἔτι δὲ καὶ οἱ πασάδες καὶ

---

[1]) Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐξέδωκα ἐν τῷ ΙΖ' τόμῳ *Ἑλλην. Φιλολογ.* Συλλ., σ. 77, ἀριθ. 39.

[2]) Καὶ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐξέδωκα αὐτόθι σ. 74, ἀριθ. 34.

ὁ πολυχρονημένος βασιλεὺς ἐκράτησαν ἡμᾶς καὶ μὴ βουλομένους, *ἐπειδὴ τῷ ἀώρῳ θανάτῳ τοῦ Καρύκη ἐδεήθη ποιμένος ἡ Ἐκκλησία* [1] ». Ἄρα μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὁ Καρύκης, εἰ καὶ κατασυρόμενος καὶ καταδιωκόμενος δι' ὀχλαγωγίας ἐνεργουμένης ὑπὸ τῶν δυσηρεστημένων καὶ τῶν ἄλλων ἀπαιτητῶν, ἀνεγνωρίζετο νόμιμος πατριάρχης. Ὁ Μελέτιος ὅμως ἐφρόνει τουναντίον· « οὐ γὰρ ἦν, λέγει, ὁ Καρύκης νόμιμος ἀνήρ ». ἔγραφε δὲ τοῦτο ἰδιωτικῶς τῷ φίλῳ του Φιλαδελφείας, πρὸν ὃν συγχρόνως ἔλεγε· « παρυσέδυ ὁ *ταλαίπωρος* Καρύκης », ἀναγνωρίζων φαίνεται μυχίως ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐγένετο ἄωρον θῦμα. Ἀλλὰ νόμιμος θὰ ἦτο ὁ ὑπὸ τοῦ Μελετίου προετοιμαζόμενος παρὰ κανόνας πατριάρχης, ὁ φίλος αὐτοῦ Φιλαδελφείας ἢ ὁ Μαργούνιος;

20. Ἐν τοσούτῳ μεθ' ὅλην τὴν σφοδρὰν ταύτην πάλην καὶ ἀντιπολίτευσιν, ὁ Θεοφάνης καίτοι διωκόμενος ἀντείχετο τοῦ τίτλου αὐτοῦ γενναίως, ἀναγνωρίζων ἐν συνειδήσει ὅτι ἡ ἐκλογή του ἐνηργήθη κατὰ τύπους νομίμους· ἐφ' ᾧ ἠρνεῖτο νὰ δῷ παραίτησιν. Ὁ Ἀλεξανδρείας, ὁ σφόδρα δυσαρεστηθεὶς κατ' αὐτοῦ, λέγει· « παρεισέδυ ὁ ταλαίπωρος Καρύκης, πολλὰ βλάψας καὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἐν βραχεῖ, ἀντιλέγοντος ἐμοῦ καὶ παραινοῦντος, *πλὴν μὴ παρρησίᾳ πολλῶν ἕνεκα*, ὥστε μηδὲ πάμπαν σιωπᾶν μηδὲ καταβοᾶν ἀναιδέστατα ». Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ φοβῆται ὁ Ἀλεξανδρείας τὴν παρρησίᾳ ἀντενέργειαν κατὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Θεοφάνους καὶ νὰ προτιμᾷ τὴν ἀνεπίσημον ἐνέργειαν, ἀφοῦ μετὰ μεγάλης ἰσχύος ἀφίκετο εἰς Κ)πολιν, προσκληθεὶς οὐ μόνον διὰ γράμματος τοῦ τοποτηρητοῦ Καρύκη ἀλλὰ καὶ διὰ βασιλικοῦ διατάγματος; Δὲν σημαίνει τοῦτο ὅτι ἐφωράθη αὐθωρεὶ μεροληπτῶν ὑπέρ τινος κόμματος καὶ ὅτι τὰ λοιπὰ κόμματα πρὸς ἀντεκδίκησιν ἐνεκολπώθησαν τὸν Καρύκην; Τί σημαίνει τὸ μὴ παρρησίᾳ ἀντιλέγειν αὐτόν « πολλῶν ἕνεκα; » Δὲν εἶναι ἆρά γε τοῦτο ἀφελὴς μαρτυρία, ὅτι τὸ περὶ τὸν Θεοφάνη κόμμα ἐβάρυνε πλειότερον ἐν ταῖς ἀποφάσεσι τῆς ἐκλογικῆς πάλης καὶ ὅτι εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν σουλτανικὴν ἐξουσίαν; Καὶ ὅμως ὁ Θεοφάνης, καίτοι ἐγίνωσκε τὴν τοιαύτην ἀντιπολίτευσιν, καίτοι ἔβλεπεν ἑαυτὸν παρ' ἡμέραν ἀπομονούμενον, προσηνέχθη ἱπποτικῶς πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Μελέτιον, πρὸς ὃν προτρέποντα αὐτὸν νὰ δῷ παραίτησιν ἔλεγεν « *Σοὶ μέν, μακαριώτατε πάτερ, ἡδέως ὑπαναχωρῶ καὶ παρακαλῶ δέξασθαί σε τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον· ἑτέρου γὰρ ὅλως τῶν ἁπάντων οὐκ εἰμὶ ἀναξιώτερος* ». Ταῦτα ὁμολογεῖ αὐτὸς ὁ Ἀλεξανδρείας ὅστις διὰ τὸ ἄστατον τοῦ καιροῦ δὲν

---

1) Καὶ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐξέδωκα αὐτόθι σ. 74, ἀριθ. 35.

ἔκρινε ἑαυτὸν ἄξιον νὰ διοικήσῃ τὸν θρόνον· προσεπιβεβαιοῖ δὲ ἐν ἄλλῃ ἰδιωτικῇ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Ῥόδου μητροπολίτην Παίσιον, γραφείσῃ μετὰ τὴν ἀπὸ Κ)πόλεως ἐξηναγκασμένην αὐτοῦ ἀναχώρησιν· ἔγραφε δὲ αὐτῷ « εὖ οἶδας παρατυχὼν ἀγωνιζομένοις ἡμῖν πρῶτον μὲν μεθ' οἵας ἐνστάσεως *βιαζόμενοι* παρὰ πάντων *καὶ παρ' αὐτοῦ γε τοῦ Καρύκη* τὴν ἐπιστασίαν ἀναζώσασθαι τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου τηλικοῦτον ἐξεκλίναμεν ὄγκον δόξης, ὡς δ' ἔχει ταῖς ἀληθείας πραγμάτων ὄγκον, πόνων, μόχθων, θλίψεων, κινδύνων [1] ».

21. Μεθ' ὅλας τὰς ἰδιωτικοῦ χαρακτῆρος φιλοσόφους σκέψεις τοῦ Ἀλεξανδρείας, ἡ ἐκλογὴ τοῦ Θεοφάνους ἐγένετο νομίμῳ τροπῳ καὶ κατὰ συνέπειαν ὁ Καρύκης πρέπει νὰ καταλέγηται τοῖς κανονικοῖς πατριάρχαις Κωνσταντινουπόλεως, ὡς μαρτυρεῖται τοῦτο ἐμμέσως παρὰ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ Μελετίου, ἀμέσως δὲ παρὰ τοῦ σιγιλλίου τοῦ πατριάρχου Τιμοθέου, Α΄ ἐν ᾧ μνημονεύεται ὁ Καρύκης εὐφήμως ὡς χρηματίσας πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ πατριαρχία ὅμως αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀγωνιώδης διὰ τὰς περιστάσεις καθ' ἃς τῷ ἐνεχειρίσθη ἡ ποιμαντικὴ ῥάβδος. Ποῖον δὲ ἦτο τὸ οὐσιῶδες αἴτιον τοῦ διωγμοῦ αὐτοῦ, μετὰ τὰς φυσικῶς ἐπακολουθησάσας δυσαρεσκείας τῶν ἀπαιτητῶν τοῦ θρόνου; Προτιμῶ ν' ἀποδώσω αὐτὸ εἰς τὴν ἀνεπάρκειαν χρήματος. Ὁ Θεοφάνης ἀπὸ τῆς τοποτηρητίας αὐτοῦ συνέλεξεν ὅσον ἠδυνήθη χρεωστούμενον εἰς τὸ πατριαρχεῖον χρῆμα, τὸ ὁποῖον βεβαίως ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὰς πρώτας ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ὠθήσαντες δὲ τὸν Καρύκην ἀρχιερεῖς εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ θρόνου, ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ δανεισθῇ παρὰ Ἰουδαίου ἓξ χιλιάδας χρυσῶν νομισμάτων, ἅτινα φυσικῶς θὰ διενεμήθησαν εἰς τοὺς ὑποστηρίξαντας αὐτὸν Τούρκους καὶ ἡμετέρους [2]. Κάτὰ δὲ τὴν πατριαρχίαν του ἔλαβε τὸ χαράτζιον « παρὰ τῶν ἀρχιερέων *μετὰ καὶ βοηθείας*, οὐκ ἀπέδωκε δὲ εἰς τὴν βασιλείαν », κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀλεξανδρείας [3]. Ἐὰν ἡ μαρτυρία αὕτη ἦναι κατὰ πάντα ἀληθής, ἐπιτρέπεται, νομίζω, νὰ ἀποδώσωμεν τὴν ἔλλειψιν ταύτην τοῦ Καρύκη εἰς ἀνάγκην τινὰ τῆς πατριαρχίας αὐτοῦ, ὡς εἰς τὴν σίτισιν τῶν ὀφφικιούχων τοῦ πατριαρχείου καὶ εἰς τὴν πληρωμὴν ἐνοχλητικῶν τινων χρηματικῶν ἀπαιτήσεων, ἐλπίζοντος εἰς τὴν παρά-

---

[1]) Ὅρα τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐν ταῖς ἐμαῖς « Συμβολαῖς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νεοελλ. φιλολογίας » (*Ἑλλην. Φιλ. Συλλ.* τ. ΙΖ΄, σ. 75, ἀριθ. 37).

[2]) Τοῦ δανείου τούτου μνείαν ποιεῖται ὁ Ἀλεξανδρείας, ἐν ἐπιστολῇ, ἣν κατεχώρισα ἐν τῷ ΙΖ΄ τ. τοῦ *Ἑλλ. Φιλ. Συλλ.*, σ. 76, ἀριθ. 38.

[3]) Ὅρα τὴν πρὸς τὸν ἄρχοντα Δημήτριον Παλαιολόγον ἐπιστολήν, ἣν ἐξέδωκα ἐν τῷ Ι΄ τ. τοῦ *Ἑλλ. Φιλ. Συλλ.* σ. 74—75.

τασιν τοῦ βίου του καὶ εἰς τὴν συνάθροισιν ἄλλων χρημάτων, πρὸς ἀπότισιν τοῦ βασιλικοῦ χαρατζίου. Ἐὰν ταῦτα ἔχωσιν οὕτως, δὲν εἶναι ἆρά γε πιθανὸν ὅτι ἡ ἀντιπολιτευομένη μερὶς προέφθασεν ἐπιτηδείως νὰ καταρραδιουρήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν βασιλείαν καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τέλος τοῦ ποθουμένου διατάγματος ἐξώσεως; Οὕτως ἀντιλαμβάνομαι τῆς ταχείας ἐγκαταλείψεως τοῦ Θεοφάνους, ἔχων ὑπ' ὄψει παρόμοια παραδείγματα τῶν παρελθόντων αἰώνων. Μόνος δὲ ὁ Θεὸς γινώσκει ἐὰν αὐτὸς ὁ Θεοφάνης ἐξ ἀπελπισίας καὶ ἀπαισιοδοξίας ἐπετάχυνε τὸν ἄωρον αὐτοῦ θάνατον, ἢ ἐὰν ἄλλο τι φυσικὸν ἢ παρὰ φύσιν αἴτιον προὐκάλεσε τὸν αἰφνίδιον αὐτοῦ θάνατον.

22. Συνέβη δὲ ὁ θάνατος αὐτοῦ τῇ 26 μαρτίου 1597, ἡμέρᾳ μεγάλῳ σαββάτῳ. Ὁπόσον δὲ χρόνον διήρκεσεν ἡ πατριαρχία, ἀδύνατόν μοι εἶναι νὰ προσδιορίσω. Συμπερασμοί τινες ὅμως μοὶ ἐπιτρέπονται. Τὸ γράμμα τοῦ τοποτηρητοῦ Θεοφάνους τὸ προσκαλοῦν τὸν Ἀλεξανδρείας εἰς Κ)πολιν ἐγράφη τῇ 13 σεπτεμβρίου 1596. Ἐνδεχόμενον νὰ ἔφθασεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν τῇ 18 ὀκτωβρίου ἢ καὶ ὀλίγας ἡμέρας ἀργότερον. Τῇ 18 ὀκτ. ὁ Μελέτιος ἦτο ἔτι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Μέχρις οὗ δὲ ἑτοιμασθῇ καὶ γράψει τὰς πρὸς διαφόρους ἐκεῖθεν ἐπιστολάς του, θὰ παρῆλθον βεβαίως δύο ἢ τρεῖς τὸ πολὺ ἑβδομάδες. Ὑποθέσωμεν ὅτι ἀπέπλευσε μεσοῦντος τοῦ μηνὸς νοεμβρίου καὶ ὅτι ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπερμεσοῦντος τοῦ μηνὸς δεκεμβρίου 1596. Ὁ Θεοφάνης ἐξηκολούθει κατέχων νομίμως τὴν τοποτηρητείαν. Φθάσαντος δὲ τοῦ Μελετίου, ἡ τοποτηρητεία μετεβιβάσθη εἰς τὸν Ἀλεξανδρείας καὶ ἤρξαντο αἱ ἐκλογικαὶ προπαρασκευαί, ἂν καὶ αἱ παρεμπίπτουσαι ἑορταὶ μεταξὺ τῶν μηνῶν δεκεμβρίου 1596 καὶ ἰανουαρίου 1597 παρεκώλυον πᾶσαν πρὸς τοῦτο ἐπίσημον ἐνέργειαν. Οὐχ ἧττον ὁ Μελέτιος ὡς τοποτηρητὴς ὑπέγραψε σιγίλλιον τῇ 19 ἰανουαρίου 1597. Ἕτερον δὲ σιγίλλιον ὑπέγραψε τῇ 3 φεβρουαρίου 1597 [1]). Ἔν τινι δὲ ἐπιστολῇ του (τῆς 16 ἰουνίου 1597) γράφει ὅτι κρατεῖ τὴν Ἐκκλησίαν «τρεῖς ἤδη μῆνας[2]». Ἄρα διοικεῖ αὐτὴν ἀπὸ 16 μαρτίου 1597, ἐὰν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ ἐξηγηθῇ κατὰ γράμμα. Σημείωσις δὲ ἀνώνυμος λέγει· «1597 *μηνὸς ἀπριλίου* 2 *ἐγόρασα τὸ βιβλίο ἐτοῦτο . . . τὸν καιρὸν ὁποῦ ἐκάθησε ὁ κῦρ Μελέτιος πατριάρχης εἰς τὴν Κωνσταντινοόπολη*[3]». Ὅτι ἡ μαρτυρία τοῦ Μελετίου δὲν εἶναι κατὰ γράμμα ἀκριβὴς καὶ ὅτι

---

[1]) Acta et diplomata τ. VI, σ. 282—288.

[2]) *Ἑλλην. Φιλλ. Συλλ.* τ. ΙΖ', σ. 75.

[3]) E. Legrand ἐν Annuaire de l' Association κτλ. 8e année, σ. 334.

πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ δι' ἀριθμοῦ κατὰ προσέγγισιν, ἔρχεται εἰς ἐπικουρίαν σιγίλλιον ἀνέκδοτον περὶ τοῦ ἐν τῷ Μεγάλῳ Βουνῷ μοναστηρίου τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως τῆς φαρμακολυτρίας, ὅπερ ὁ Μελέτιος συνέταξεν ἐν Γαλατᾷ τῇ 12 μαρτίου 1597, ὡς πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ οὐχὶ ὡς τοποτηρητής [1]. Τοῦτο δὲ ποριζόμεθα ἐκ τῆς χαλαρότητος τοῦ ἐγγράφου, οὗτινος τὴν ἀπόλυσιν δικαιολογεῖ ἡ ἐν αὐτῷ μνεία σιγιλλίου ἄλλου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας. Τὸ ἔγγραφον ἄρχεται οὕτω· «*Διατριβούσῃ τῇ ἡμῶν μετριότητι ἐν Κωνσταντινουπόλει κτλ.*». Κατωτέρω δὲ γράφει ὅτι οἱ μοναχοὶ τοῦ μοναστηρίου «*ᾐτήσαντο και παρ' ἡμῶν ἐπιβεβαιωτικόν τι γράμμα παρασχεθῆναι αὐτοῖς*».

23. Ἐκ τῶν μαρτυριῶν τούτων νομίζω ὅτι δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν τὴν ἑξῆς πληροφορίαν, ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ Θεοφάνους ἐγένετο μηνὶ φεβρουαρίῳ 1597, ὅτι ὁ τοποτηρητὴς Μελέτιος, τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ λήξαντος, ἀπεσύρθη δυσηρεστημένος εἰς Γαλατᾶν καὶ ὅτι ἡ πατριαρχία τοῦ Θεοφάνους μεθ' ὅλας τὰς ταραχὰς καὶ ἀποδοκιμασίας τῶν ἀντιπολιτευομένων, παρετάθη μέχρι τῆς 26 μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἡ πατριαρχία λοιπὸν αὐτοῦ διήρκεσεν ὑπὲρ τὸν ἕνα καὶ ἥμισυ μῆνα, «πολλὰ βλάψαντος καὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ *ἐν βραχεῖ*», κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Ἀλεξανδρείας [2]. Ὥστε ἡ περιελθοῦσα ἄχρις ἡμῶν εἴδησις ὅτι ἑπτὰ μῆνας ἐπατριάρχησεν, ἐξελέγχεται ἐμμαρτύρως ἐσφαλμένη, ἐκτὸς ἐὰν ὁ πρῶτος διαδοὺς αὐτὴν συνυπολόγησε καὶ τὸν χρόνον τῆς τοποτηρητείας αὐτοῦ. Ὁπωσδήποτε ὁ δυσηρεστημένος Μελέτιος, τελευτήσαντος τοῦ Θεοφάνους, προσεκλήθη ὑπό τε τῆς συνόδου τῶν ἀρχιερέων καὶ ὑπὸ τῆς σουλτανικῆς αὐλῆς νὰ ἀναλάβῃ τὴν τοποτηρητείαν τῆς ἐκκλησίας. Μεταξὺ δὲ τῶν πρώτων αὐτοῦ ἐνοχλήσεων ἦτο ἡ ἀπαίτησις τοῦ πρὸς τὸν ἰουδαῖον χρέους τοῦ Θεοφάνους, ὅπερ, κατὰ τὸ σύνηθες, ἐπεβάρυνε τὸ ταμεῖον τοῦ πατριαρχείου. Διὰ τὸ χρέος δὲ τοῦτο ἐδικάσθη ἐνώπιον «τοῦ ἀπηνεστάτου» *καδῆ* τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐνάγοντος τοῦ ἰουδαίου [3] Ὁ τοσοῦτο δυσηρεστημένος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, διοικῶν ἤδη ἐπιτροπικῶς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι φιλόσοφος πολιτεία ἐκεῖσε ἦτο πάντῃ ἀνεφάρμοστος. Αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ ἀποκαλύπτουσι τινα ἐξιλεοῦντα τὴν μνήμην τοῦ ἀτυχοῦς Καρύκη τοῦ ἀναγνωρίζοντος ἐν ἑαυτῷ ἀτομικὴν

---

[1]) Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐκδοθήσεται ἐν ἄλλῳ τόπῳ.
[2]) *Ἑλλ. Φιλ. Συλλ.* τ ΙΖ', σ. 77, ἀριθ. 39.
[3]) Αὐτόθι σ. 76.

ἀξίαν καὶ μὴ ἐννοοῦντος νὰ ὑποχωρήσῃ ἀπέναντι ἀπαιτητῶν, ὧν δὲν ἐθεώρει ἑαυτὸν «ἀναξιώτερον».

24. Ὁ Ἀλεξανδρείας εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς δευτέρας τοποτηρητείας του ἔπραξε τὸ σφάλμα νὰ ἀναβάλῃ τὰς ἐκλογάς, διότι ἐνόμιζεν ὅτι ὁ θρόνος ἔδει νὰ διοικηθῇ ὑπὸ σοφοῦ ἀνδρός, τὸ δὲ χεῖρον ἀγνοοῦντος τὰ ἐν Κ)πόλει πράγματα, τὰς ἕξεις τῶν περὶ αὐτὴν ἀρχιερέων καὶ τὰς ὀρέξεις των ἰσχυόντων πασάδων. Ἔγραψε λοιπὸν καὶ πάλιν πρὸς τὸν ἐν Βενετίᾳ ἑδρεύοντα Φιλαδελφείας Γαβριήλ, «*σόν ἐστιν ἐπιστεῖλαι ὅσον τάχος, εἰ δυνατόν, αὐτόθεν ἐλθεῖν τὸν οἰακήσοντα τὴν ὁλκάδα τοῦ Χριστοῦ*[1]». Ἆρά γε οἱ περὶ αὐτὸν ἀρχιερεῖς ἠγνόουν τὴν μονομερῆ ταύτην ἐνέργειαν τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν τοποτηρητοῦ; Οὐχί, διότι ἐγκατέλιπον αὐτὸν ἀβοήθητον, μόνον, βυσσοδομοῦντες ἰδίᾳ τὴν ἀποπομπὴν αὐτοῦ. Αὐτὸς ὁ Μελέτιος ὁμολογεῖ κατ' ἀπέλπιδα περίοδον τῆς τοποτηρητείας, ὅτι διὰ τὰ πολλὰ χρέη «εὑρισκόμεθα εἰς πολλὴν ἀθυμίαν» καὶ ὅτι «τρεῖς ἤδη μῆνας κρατῶν τὴν ἐκκλησίαν οὔπω εἶδα τὴν πρέπουσαν βοήθειαν παρ' οὐδενός. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἀμελῶς καὶ ψυχρῶς, ὡς οἶδας, περιπατοῦσι, μάλιστα ἐπειδὴ γνωρίζουσιν ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐμβάλλομεν εἰς δεσμά. Διὰ ταῦτα πάντα βούλομαι ἀναχωρῆσαι[3]». Ταῦτα ἔγραφε τῇ 16 ἰουνίου 1597. Κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ἐποχὴν ἀπεκάλει τὸν προαποβιώσαντα Καρύκην «ταλαίπωρον», τὸν δὲ θάνατον αὐτοῦ «ἄωρον». Τῆς δυσθυμίας αὐτοῦ πλειότεραι μαρτυρίαι κεῖνται ἐν τῷ γράμματι πρὸς τὸν μητροπολίτην Ῥόδου, ὅπερ ἀπέστειλεν ἐκ Καΐρου, μετὰ τὴν ἀπὸ Κ)πόλεως ἀναχώρησίν του[3]. Ἔγραψε δὲ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας καὶ πρὸς τὸν Ἡρακλείας Διονύσιον «τίς ἐξείποι τὰς ἡμερινὰς καὶ νυκτερινὰς ὀδύνας, τὴν στενοχωρίαν, τὰς θλίψεις, τοὺς πειρασμοὺς τοὺς τῶν ἔξω, *τοὺς τῶν ἡμετέρων τοὺς καὶ δεινοτέρους σχεδὸν καὶ χαλεπώτερον ἐκπυροῦντας*». Τοσοῦτο δὲ σφοδρῶς ἦτο ὁ κατ' αὐτοῦ διωγμός, ὥστε ἡτοιμάσθη καὶ εἰς θάνατον μόνον καὶ μόνον «ἵνα μὴ παρανόμως πράξωμέν τι ἵνα *κόψωμεν τὰς ἀθέσμους τῶν τινων ὁρμάς κτλ.*[4]». Τὴν ἠθικὴν ὅμως ταύτην πολιτείαν τοῦ τοποτηρητοῦ δὲν ἠννόουν οἱ περὶ αὐτὸν ἀρχιερεῖς, εἰς ὧν τὰς χεῖρας καὶ τὴν ψῆφον ἐκρέματο ἡ ἔκβασις τῆς ἐκλογῆς νέου πατριάρχου. Καὶ αὐτὸς μὲν ἀνεχώρησε κατὰ ἰούλιον τοῦ 1597 ἀπὸ Κ)πόλεως, ὁ δὲ νέος πατριάρχης, Ματθαῖος ἐκεῖνος ὁ ἀπὸ Ἰωαννίνων, ὁ πατριαρχήσας τὸ πρῶτον τρεῖς περίπου

---

1) *Ἑλλην. Φιλλ. Συλλ.* τ. ΙΖ', σ. 77, ἀριθ. 39.
2) *Ἑλλην. Φιλλ. Σύλλ.* τ. ΙΖ', σ. 75, ἀριθ. 35.
3) Αὐτόθι σ. 75—76, ἀριθ. 37.
4) Αὐτόθι σ. 76, ἀριθ. 38.

ἑβδομάδας, ἔδειξεν ἀμέσως αὐτῷ τούτῳ τῷ Ἀλεξανδρείας ὅτι οἱ εὐγενεῖς αὐτοῦ ἐν Κ)πόλει ἀγῶνες ἦσαν ὅλως χιμαιρικοί. Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ κατεδίωξε τοὺς φιλοῦντας τὸν Ἀλεξανδρείας ἀρχιερεῖς, κατεκράτησε τὰ ἐν τῷ πατριαρχείῳ καταλειφθέντα αὐτοῦ πράγματα, ἠτίμασε καὶ ἀργὸν ἐκέλευσε διατελεῖν τὸν ὑπὸ Μελετίου ἀποσταλέντα εἰς Κ)πολιν ἱερομόναχον Ἀθανάσιον, τέλος δὲ ἠπείλει καὶ αὐτὸν τὸν Μελέτιον, ὡς δῆθεν θηρεύοντα τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον[1]. Ταῦτα δὲ πάντα μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ Καρύκης βαθύτερον τοῦ Ἀλεξανδρείας ἐγίνωσκε τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὅτι προέβλεπε τίνες ἔμελλον νὰ καταλάβωσι τὸν θρόνον, τουτέστιν ἄνθρωποι, ὧν ἡ σκαιότης καὶ ἡ διαγωγὴ ἦτο πασιφανής. Τίς λόγος λοιπὸν ἠμπόδιζεν αὐτὸν νὰ διενεργήσῃ τὴν κατάληψιν τοῦ θρόνου ἢ τί τὸ ἀξιόμεμπτον αὐτοῦ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πραγμάτων; Καὶ ὅμως πλὴν τοῦ εὐσταθοῦς αὐτοῦ χαρακτῆρος εἶχε καὶ αἰσθήματα τοσοῦτον ἱπποτικά, ὥστε πρόθυμος ἦτο νὰ δωρήσηται τὸν θρόνον του εἰς ἄνδρα πανθομολογουμένως ἐνάρετον καὶ σοφόν, οὐχὶ δὲ εἰς ἀπαιτητὰς ἀναξιωτέρους ἑαυτοῦ.

25. Ταῦτα ἀγαπητέ μοι κύριε Καμπούρογλε, ἔκρινε καλὸν νὰ σοὶ γράψω περὶ τοῦ ταλαιπώρου Καρύκη, χωρὶς νὰ ἔχω τὴν ἀξίωσιν ὅτι σοὶ γράφω ἀπταίστους ἢ ὅλως νέας περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις. Σὺ κάλλιον παντὸς ἄλλου δύνασαι νὰ κρίνῃς ὀρθῶς περὶ τῆς ἐκθέσεώς μου, ὡς καὶ περ τῶν ἀτομικῶν μου σκέψεων. Νεώτεραι ἔρευναι καὶ παρατηρήσεις θὰ διαφωτίσωσι βεβαίως τὸν βίον τοῦ ἀνδρὸς τούτου. Μέχρι δὲ τῆς ἐμφανίσεως ἐκείνων, δύνασαι νὰ χρησιμοποιήσῃς τὴν ἐπιστολήν μου, ὡς ἐγκρίνεις, συγχωρῶν μοι εἰς πᾶν λάθος καὶ εἰς πᾶν ἐσφαλμένον πόρισμα, καὶ ἔχων ὑπ' ὄψει ὅτι οὐδὲν τέλειον παρ' ἀνθρώποις. Σοὶ ἐσωκλείω δὲ καὶ ἕνδεκα ἔγγραφα πρὸς χρῆσίν σου διὰ τὴν προσφιλῆ μοι ἱστορίαν τῶν Ἀθηναίων, ἣν μετὰ πολλοῦ πόθου ἀναγινώσκω καὶ ἧς τὸ τέλος εὔχομαί σοι αἴσιον.

Ἐν Πετρουπόλει τῇ 1 αὐγούστου 1890

Διατελῶ μετ' ἀγάπης καὶ ὑπολήψεως
πρόθυμος φίλος καὶ θεράπων σου
Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ

---

[1] Ταῦτα πορίζομαι ἐξ ἀνεκδότου ἐπιστολῆς τοῦ Ἀλεξανδρείας πρὸς τὸν νέον οἰκουμενικὸν Ματθαῖον.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΜΑΞΙΜΟΥ ΜΑΡΓΟΥΝΙΟΥ

πρὸς Θεοφάνην Καρύκην Μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως.

1

(Κῶδ. Pomialowsky, φ. 7α — 8α)

Τῷ Φιλιππουπόλεως

Εἴ τις ἐστὶν ἀγάπη πρὸς τὸ θεῖον, πρὸς τῆς ἱερᾶς σου ψυχῆς Θεόφανες ἱερώτατε, εἴ τις ὑπολέλειπται καὶ μικρὰ γοῦν ἱερῶν νόμων φειδώ, ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ὑπερασπισμός, πατρικῶν δογμάτων στηριγμός, δὸς χεῖρα κλονουμένοις θεσμοῖς! Πρόφθασον τὰ καίρια παρακινδυνεύοντας! Συμμέτελθε τοῖς τοῦ λόγου μύσταις τοὺς τούτων ὑπερόπτας καὶ καταφρονητάς· τοῦτο γοῦν πρὸς ψυχῶν διόρθωσιν καί τινα τοῦ μέλλοντος πρόνοιαν! Καταπεφρόνηνται ψῆφοι ὑμέτεραι! Ἔρρωνται ἑρμηνεῖαι παράλογοι! Τὸ κακὸν εἰς χεῖρον προκέκοφεν! «*Ἵνα τί ἐγκαυχᾶται ἐν κακίᾳ ὁ δυνατός;*». Οὐχ' ἑαυτῶν ποτε, πρὸς Θεοῦ, γενησόμεθα; Οὐκ ἀμυνοῦμεν ἀληθείᾳ, ψεύδους καλυπτομένῃ παραπετάσμασιν; Ἕως πότε τὰ τῆς δίκης ἐν παραβύστῳ κείσεται, ὥςπερ δεδιότα τὴν πρόκυψιν; Μή, μὴ πρὸς τῆς εὐσεβείας αὐτῆς, μὴ ἐπὶ πρόσωπον ὁποιονοῦν καὶ ἐφ' ὁπόσης ἂν τοῦτ' εἴη τῆς ἐξουσίας ἀπίδητε, ἀλλὰ πρὸς τὴν εὐθύτητα, πρὸς τὸ τοῦ δικαίου δίκαιον, πρὸς τὴν ἀλήθειαν αὐτήν, πρὸς τὴν τῶν ψυχῶν διόρθωσιν. Κἂν καὶ μάχαιρα ἀπειλῆται, κἂν καὶ ἡ ταύτης καταφορά, ἀρρενωπὸν τὸ τῆς ψυχῆς φρόνημα σχοίημεν καὶ μὴ δειλανδρήσωμεν, οἷον ἐκθηλυνόμενοι πρὸς τὰς ἀπειλάς. Εἰ δὲ τοῦτο οὐ πάρεστιν, ἀλλὰ πρὸς χάριν καὶ μόνην τὸ δίκαιον παραφθείροιμεν, ποίαν ἂν τοῦ λοιποῦ ἀπολογίαν ἐπὶ τοῖς ἐθελοκάκως δεδραμένοις ἐφεύροιμεν; Ἵν' οὖν μὴ τοῦτο ἐπισυμβῇ—ὃ μὴ γένοιτο—τοῦ κρείττονος καὶ τοῦ δικαίου πρὸς δύναμιν τέλος γενώμεθα.

Ἐρρωμένην διαφυλάττοι σου ὁ Κύριος τὴν ἱερωτάτην ψυχὴν καὶ

γενναίαν ἐν τοῖς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἄθλοις, ἱερωτάτη μοι καὶ σοφωτάτη κεφαλὴ Θεόφανες.

Ἑνετίηθεν, ἐλαφηβολιῶνος τετάρτῃ ἐπὶ δεκάτῃ, κατὰ τὸ ͵αφϟ^ον (1590) ἔτος τὸ σωτήριον.

2

(Κῶδ. Pomialowsky φ. 57α—58β)

Ἐπιστολή, ἧς ἡ ἀρχή: « *Ὁ δὲ πανιερώτατος* » κτλ. Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Σοφοκλέους Οἰκονόμου ἐν τέλει τοῦ περὶ Ἱερεμίου Β΄ δοκιμίου τοῦ κ. Σάθα, σελ. 216—218. Μετετυπώθη ἐν τοῖς *Μνημείοις* τ. Β΄, σ. 63—64. Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀπόγραφον Pomialowsky ἐν ἀρχῇ ἀνάγνωθι « *Ὁ δὲ πανιερώτατος καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἐνδότερα περιπολεύων* » κτλ. Κατωτέρω ἀντὶ « ἀφιέμενον » γράφε « *ἐφιέμενον* ». Καὶ κατωτέρω (σελ. 64 *Μνημείων* γραμ. 1) γράφε « *πρὸς ἑαυτά* ». Ἐν γραμμῇ 7 γράφε « *ἄχρι καὶ τῶν ἐσχάτων* ». Ἐν τέλει δὲ πρόσθες « *ἔτος τῆς ἐνσάρκου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας* ».

3

(Κῶδ. Pomialowsky φ. 61α — 63α).

Τῷ σοφωτάτῳ καὶ παναιδεσιμωτάτῳ Φιλιππουπόλεως ἀρχιερεῖ κυρίῳ Θεοφάνει Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων ἐν τοῖς τοῦ πνεύματος ἐπιδιδόναι καλοῖς.

Ὡς ἥδιστον τῇ νοερᾷ τραπέζῃ προσεπεισῆκταί μοι τὸ καρύκευμα, τοῦτό τοι καὶ τῇ ἑαυτοῦ φύσει καὶ τῇ περὶ ἐμὲ σπουδῇ, καὶ δὴ καὶ τῷ ἐπιτηδεύματι εἶναι παραδεικνῦον σαφέστατα· καὶ γὰρ ἐνευωχούμην ἐγὼ τῇ καλῇ τῶν λόγων ἐκείνῃ πανηγύρει τῶν ἱερεμιακῶν, συνευωχοῦντο δὲ πάντως καὶ οἷς ἐμοὶ κοινοὶ καὶ λόγοι καὶ τράπεζα. Μικρὸν δὲ παρακατιόντες καὶ τοῖς καλοῖς τῶν ὀψωνίων ἐπεντρυφῶντες ἐνδελεχῶς καὶ τὴν τῶν δαιτυμόνων διεξητάζομεν πρόνοιαν. Ἐπεὶ δ᾿ εἴποι τις καὶ Θεοφάνης ὁ γλυκὺς ἦν ἐναρίθμιος, πῶς οἴει μου τότε τὴν ψυχὴν διατεθεῖσθαι, Θεόφανες ἱερώτατε; Ἐπηυξήνθη μοι τὰ τῆς εὐφροσύνης· τὰ τῆς ψυχῆς μοι ἐκτόπως ἑωρτάζετο καταθύμια καὶ πρόσφατός τις δοξολογία πρὸς Θεὸν ἐξυφαίνετο. Τί γὰρ ἂν ἄλλο πρότερον ἐθέμην ἐγώ ποτε τοῦ τοιοῦτον τῆς ἐπ᾿ ἐμοὶ κρίσεως πλουτῆσαι συνδιαιτητὴν καὶ συμπράκτορα, ὃς καλῶς τε ᾔδει τὰ κατ᾿ ἐμὲ καὶ δεινὸς φωράσαι γνώμην δειλίαν τε καὶ ἐπίφθονον καὶ τὴν ψῆφον συνεπάξει ὅτι μάλιστα δικαίως τὸ προὐργιαίτερον; Ἐγὼ μὲν οὖν ἀντὶ τούτων, ἐγὼ—εἰκὸς γὰρ ἦν—τῶν μεταξὺ νῷν γενομένων ποτὲ παιδικῶν ἀναμνήσεώς σε, θεία μοι καὶ ἱερὰ κεφαλὴ Θεόφανες, καὶ ἀνταπήτουν τὸ φίλτρον ἰσόμοιρον· οὐ γὰρ ἂν

ἡττᾶσθαι, οὔτε μὴν νικᾶν περὶ τὰ ἐρωτικὰ ὑποφέροιμι. Ἐνῷ δέ μοι ταῦτα ἀπήρτιστό τε καὶ διαπέπεμπτο, ἀνὰ χεῖράς μοι τὸ γλυκύ σου ἐπιτραπέζιον ἐπιδίδοται, οἵων, ὦ Ζεῦ φίλιε, ἡδυσμάτων πληρέστατον, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ γε καὶ μεμψιμοιρότερον. Ἐῴκεις γὰρ τοῖς γε ἐκ τῶν σῶν τοῦτο διατεκμαιρομένοις οὐδὲν παραχωρεῖν μοι τοῖς φιλικοῖς, εἰμὴ καὶ ὑπερακοντίζειν σε ταῦτα τῷ γε δοκεῖν τῶν ἐρωτικωτέρων τις διατείναιτο. Καὶ δὴ ἐπειδὴ τοῦτο εἰδέναι ἐμπόθως περιζητεῖς, ἐρρωμένως ἡμῖν διάκειται τὰ τοῦ σώματος· τί γὰρ ἂν καὶ λέγοιμεν περὶ ψυχῆς, δεινῶς καὶ αὐτόθεν καὶ ἔξωθεν τυραννουμένης διὰ παντός; Τὸ δὲ τυραννικώτερον ἅμα καὶ περιαλγέστερον, ἐφ' ᾧ καὶ σὺ καλῶς ποιῶν συλλελύπησαι. Ὅτι μὲν οὖν τὰ παρ' ἐμοῦ συνεισήχθη τῇ τῆς εἰρήνης διαίτῃ, καὶ αὐτὸς ἐπιβαλὼν τοῖς τῷ παναγιωτάτῳ μοι γεγραμμένοις κατόψει· ὅτι δὲ χείρω τῶν προτέρων διαμεμηχάνηται τῷ χρηστῷ Φιλαδελφείας καὶ ἄλλοθεν καὶ ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν ἐναλλὰξ ἡμῖν διαπεμφθέντων γραμμάτων εἴσῃ καλῶς· ἅπαξ γὰρ οὗτος ἀπερυθριάσας—ἀλλά μοι συγγνοίης—πρὸς τὰ κακὰ ἀβίωτον ἥγηται τὸν βίον, εἰ μὴ κακῶς ποιῶν ἡμᾶς καὶ λόγῳ διαμένοι καὶ πράγματι. Συγγνοίη δὲ τούτῳ ὁ Θεὸς καὶ ἡμᾶς τῶν ἐπιγιγνομένων ἐπηρειῶν, καὶ διὰ σῶν πρὸς Θεὸν εὐπροσδέκτων εὐχῶν ἀπαλλάξειε.

Περὶ δὲ τῆς ἡμᾶς σου ἀφίξεως τίν' ἂν ἡμῶν τῇ ψυχῇ τερπνότερα εὐαγγέλια γένοιτο; Ἐγὼ μὲν οὖν ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς Ἐκκλησίας —καὶ μάρτυς μου τὸ παντέφορον ὄμμα—οὐδ' ἐμαυτοῦ ἂν ἐφεισάμην ἐφ' ὁτῳοῦν, εἰ μόνον τοῦτο βελτίων ἑαυτῆς ἀποκατασταίη. Ἓν δέ με λυπεῖ, τὸ τῆς δυνάμεως ἀσθενές· πλὴν ἀλλὰ καὶ Θεῷ φίλον τὸ κατὰ δύναμιν. Δέομαι δὲ καὶ βραδυτέραν καὶ αὖθις τὴν περὶ τούτου σκέψιν ἐπιγενέσθαι ὑμῖν· οὐ γὰρ ἂν τὸ ἔμοι γε διαφέρον καὶ θυμηρέστερον τοῦ λυσιτελεστέρου τοῖς πολλοῖς προτιμήσαιμι. Ἂν δὲ καὶ οὕτως ὁ ἄνωθεν ἀπόπλους ἐπικριθῇ, τῶν σπουδαζομένων Θεὸς συναντιλαμβάνοιτο.

Ἐρρωμένως μοι διαβιῴης, ἀνδρῶν φίλτατε ἅμα καὶ ἱερώτατε.

Ἐνετίηθεν μαιμακτηριῶνος ὀγδόῃ ἱσταμένου, κατὰ τὸ αφϟ'ον (1590) ἔτος τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐνσάρκου οἰκονομίας.

4

(Κῶδ. Φιλ. Συλλ., φ. 57. Κῶδ. Pomialowsky φ. 179β — 180β)

Τῷ πανιερωτάτῳ Φιλιππουπόλεως κυρίῳ Θεοφάνει Μάξιμος εὖ πράττειν.

Τοῦ φιλικοῦ σου τῶν τρόπων καὶ τῆς περὶ τὰ θεῖα αἰδοῦς[1] καὶ τοῦ

[1]) Ἐν τῷ κώδ. Σ. « ἀρετῆς ».

καλοῦ ἔρωτος τῆς κατὰ Θεὸν[1] ἀγάπης προφανῆ τεκμήρια γέγονε τὰ πρὸ μικροῦ πρὸς ἡμᾶς βραχέα μὲν ἀλλὰ μάλα λιγέως—κατὰ τὸν σὸν Ὅμηρον εἰπεῖν—διαχαραχθέντα γράμματα, ἀνδρῶν ἱερώτατε καὶ σοφώτατε. Ὅτι δὲ τοῦτο καὶ οὕτως ἡμεῖς πεπείκαμεν ἑαυτοὺς περὶ σοῦ[2], ἐμμάρτυρός σοι ἡ ἀπόδειξις πρὸς τὴν ἔκβασιν τῆς σῆς προτροπῆς ἀποβλέψαντι· καὶ γὰρ πᾶν ὁτιοῦν τῶν ἡμετέρων δικαίων παριδόντες μόνον ἵνα μὴ ἥττους τῶν τῆς ἱερᾶς ἀγάπης θεσμῶν δόξωμεν, οὐ μόνον τὰ φθάσαντα ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ προσφάτως δι' ἡμετέρων γραμμάτων διαμηνυθέντα[3] ὑμῖν λήθης παραδεδωκότες βυθῷ τοῦτον καὶ μόνον πάντων τὸν γλαφυρὸν καὶ ὑπέρτιμον μαργαρίτην ἀντωνησάμεθα. Ὁρᾷς ὅσον τιμῶμεν ἀγάπην ἡμεῖς καὶ σοῦ τὰς πρὸς ταύτην ὁρμάς; Διηλλάγημεν δή, διηλλάγημεν ὑφ' ἱεραῖς ἡμέραις καὶ τελεταῖς. Συνεχωρήσαμεν πάντα τῇ Ἀναστάσει, καὶ τοῖς μεμισηκόσιν ἤδη ἡμᾶς τὸ «ἀδελφοί» καὶ στόματι καὶ καρδίᾳ εἰπεῖν οὐκ ἀπηξιώσαμεν. Τοιαῦτά σοι ἱερὰ κεφαλή, τὰ παρ' ἡμῶν εὐαγγέλια. Πέπεισμαι δ' ὅτι καὶ τῶν ὧν ἂν ἤκουσας ἡδέων ποτέ[4] εὐαγγελικώτερα. Ὡς δ' ἂν ἡμῖν μέχρι τέλους τὰ τῆς ἱερᾶς τῶν ψυχῶν ἑνώσεως προχωροίη καὶ τῶν σῶν μετὰ τὸ θεῖον εὐχῶν προσδεόμεθα. Καὶ οἶδ' ὅτι τούτων οὐκ ἀμοιρήσομεν, ἐκ τῶν φθασάντων τὰ ὕστερα τεκμαιρόμενοι.

Ἐρρωμένην σου διαφυλάττοι ὁ Κύριος τὴν ἱερωτάτην ψυχήν, ἀδελφὲ ἐν Χριστῷ μοι ὁμόψυχε καὶ σεβάσμιε.

Ἐνετίηθεν, θαργηλιῶνος ἑβδόμῃ ἱσταμένου, κατὰ τὸ ͵αφϟον (1590) ἔτος τὸ σωτήριον[5].

5

(Κῶδ. Pomialowsky φ. 293—294[6])

Τῷ πανιερωτάτῳ Φιλιππουπόλεως Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων εὖ πρέττειν.

Ἐγώ σου τὴν θεσπεσίαν ψυχὴν καὶ φιλῶ ἅμα καὶ τεθαύμακα,

---

1) Αὐτόθι «τοῦ Κυρίου».

2) Αὐτ. «περὶ σοῦ ἑαυτούς».

3) Αὐτ. «δηλωθέντα».

4) Ἐν τῷ κώδ. Pom. «ἥδιόν ποτε».

5) Ἐν τῷ κώδ. Σ «Ἐνετίηθεν ͵αφϟ» (1590). Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐξέδωκα τὸ πρῶτον ἐν *Ἑλλην. Φιλολογ. Συλλόγ.* τ. ΙΖ', σ.69, ἀριθ. 22, ἔνθα ἀντὶ «͵αφϟ ἐτυπώθη ͵αφϛ'». Τοῦτο δὲ τὸ προφανέστατον τυπογραφικὸν παρόραμα ἐξεμυκτήρισεν ὁ Μ. Γεδεὼν (*Πατριαρχ. Πίν.* σ. 539), ἵνα μὴ δηλοῖ εὐφήμως τὸν συγγραφέα παρ' οὗ ἀρύεται πρωτοφανεῖς εἰδήσεις. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα παρασιωπᾷ πολλαχοῦ.

ἐκεῖνο μὲν τοῖς παιδικοῖς χαριζόμενος καὶ ὅτι οὐ μετρίως ἀντιπεφίλημαι, τοῦτο δ' ὅτι κριτήν σε ἔγνων ἀπροσωπόληπτον· καὶ γὰρ καὶ πρὸς Γαβριῆλον καὶ πρὸς Μάξιμον ἐξ ἴσου φιλικῶς διακείμενος τοῦ πρὸς ἑκάτερον φίλτρου τὴν ἀλήθειαν προτετίμηκας· μάρτυς γὰρ τῶν λεγομένων ἡ ἔκβασις. Καὶ οὐκ ἐπιπολῆς ἄρα σοι τὸ Σολομώντειον ἐκεῖνο ἐκμεμελέτηται, τὸ «*τάξατε ἐπ' ἐμὲ ἀγάπην*» νομοθετοῦν. Ἐπεὶ οὖν τῆς ἀληθείας τυγχάνεις ὢν διάπυρος ἐραστὴς καὶ τοῖς ταύτης ἀπρὶξ ἀντεχομένοις, πάσχουσι μέντοι ἐπήρειαν, πλέον τι προσνέμειν κατὰ τοῦτο εἴης ἂν οὐχ ἥκιστα δίκαιος καὶ ἐκ τῶν ἐνόντων προμηθεῖσθαι τὰ δίκαια, οὕτω καὶ φιλίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ τὰ πρὸς ἀξίαν ἀπονέμων ἐκείνῃ μὲν καθὸ φίλος οὐδὲν ἧττον διαμένηκας, ταύτῃ δὲ καθὸ κριτὴς ἐκλέλεξαι, καί τοι γε, εἰ ὀρθῶς τις διεξετάζοι, οὐχ ἧττον τοῦ ἀδικοῦντος ὁ τὸ κρίνειν ἐμπεπιστευμένος ἢ τοῦ ἀδικουμένου φείδεται, διαιτῶν ἑκατέρῳ τὸ πρόσφορον, τούτων μὲν ὥς γε εἰκὸς ὑπερασπίζων, ἐκεῖνον δὲ τοῦ ἐν χείροσιν ἐπιδιδόναι διακωλύων. Καὶ ἔστι πως φιλανθρωπία τοῖς καλῶς κρίνειν ἐπισταμένοις καὶ ἡ φαινομένη κόλασις· καὶ γὰρ καὶ τὸ θεῖον, οὗπερ ἐν τοῖς γινομένοις εἰκόνα σῴζειν ὤφειλεν ἄνθρωπος, οὕτως ὁρᾶται κολάζειν φιλανθρωπευόμενον. Εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἐκ κολάσεως ἄρα οὐδὲν ἧττον ἢ ἐκ φιλίας τὸ ἀληθῶς ἀγαπᾶν συνίσταται. Οὐκοῦν ἅμα καὶ ἀληθείας νόμους καὶ φιλίαν οὖσαν διασῴζοις σαυτῷ τε καὶ τῷ φίλῳ, κἀμοὶ διασώσεις δέ, διαιτῶν ἑκατέρῳ τὰ πρόσφορα, εἴτε ἐλέγχοις χρώμενος εἴτε ἐπιτιμίοις τοῖς προσήκουσι, καὶ τὸ σύμπαν ἐκδικῶν τὴν ἀλήθειαν. Ποιήσεις δέ, ὅτι καὶ φιλίας νόμων μέτρον οἶδας καὶ ὅτι μάλιστα ἐπάναγκες ἀποδιδόναι τῇ ἀληθείᾳ τὰ ἑαυτῆς τοῦτο καὶ μάλα ἐξεπίστασαι. Καὶ γοῦν τοῦτο προσδοκῶμεν παρὰ τῆς πανιέρου ψυχῆς Θεοφάνους ὡς ἐσόμενον.

Ἐρρωμένην διαφυλάττοι ὁ Κύριος τὴν πανιερότητά σου, ἀξιάγαστε δέσποτα καὶ παμφίλτατε.

Ἑνετίηθεν, ἐλαφηβολιῶνος τετάρτῃ ἱσταμένου, κατὰ τὸ ͵αφϟά (1591)[1] ἔτος τὸ σωτήριον.

6

(**Κῶδ. Pomialowsky φ. 302α — 303α**).

Τῷ Φιλιππουπόλεως Θεοφάνει πανιερωτάτῳ Μάξιμος.

Ἆρά τι μέμνηται καὶ ἡμῶν ἡ φίλη Θεῷ καὶ ἡμῖν ὅτι μάλιστα

---

1) Ἐ τῷ κώδικι «͵αχά» (1601).

οἰκειοτάτη ψυχή, Θεοφάνης ὁ ἱερώτατος, ἢ ἄλλοσέ ποι τὴν φαρέτραν τοῦ ἔρωτος ἐκτετόξευκε καὶ οὐδὲ βέλος γοῦν καὶ πρὸς ἡμᾶς ὁποτονοῦν ἐγκατέλιπεν; Οὔκουν γε. Εἰ πάντως τὰ ἐρωτικὰ ἐκπεπαίδευται καὶ ἀπερίγραπτον εἶναι τὸν ἔρωτα τοῖς τε ἄνω καλῶς ποιοῦντα καὶ τοῖς κάτω πλὴν τῆς τάξεως ἐξ ἴσου διανεμόμενον, τί οὖν οὐκ ἀντιβάλλει καὶ δεύτερον καὶ τρίτον καὶ τούτου ἐπέκεινα; Εἰ δὲ καὶ χρόνου φύσιν σκήψεται τὸ ἐπιπροσθοῦν, ἅτε δὴ τῇ τῆς προσρήσεως ἐκτάσει καὶ ταύτην ἑαυτὴν ὁμοίως συμπαρεκτείνουσαν, ἀλλὰ μέχρι ποῦ ποτε καὶ αὕτη παρασυρήσεται; Καὶ γὰρ τὰ παρὰ σοῦ καὶ ταύτην ὑπερεκβέβηκεν. Ἀλλ' οὐδ' ἐν ἐπιπέδῳ τινὶ ἡ πρόσρησις γέγονεν, ὥστε εἰς ἄπειρον διανέμεσθαι τὴν ὁρμὴν καὶ ἄπειρον ἔχειν τὴν ἀντανάκλασιν, ἀλλ' ἑλικοειδεῖ τινι καὶ βαθεῖ προσεπέλασε, τοιαύτην ἴσως ἀρχῆθεν τὴν κατασκευὴν ἐσχηκότι, ἵνα καὶ παραπέμπῃ ἑτοίμως πρὸς τὸ ἐνδότερον τὰ φωνούμενα καὶ ἀντιπέμπῃ ἅπερ ἂν δόξοι οὐδὲν ἧττον τῷ πρὸς ὃν ἡ ἀντιφώνησις γίγνεται. Ὁποτέρως οὖν ἂν ἐπικρίνοις τὰ παρὰ σοί, ἀλλὰ μή σοι φορτικὸν τὸ ῥηθησόμενον γένοιτο πάντως λειποταξίου φιλικοῦ σεαυτὸν γράψῃ γραφήν. Εἰ δὲ καὶ πρὸς ἑτέρους παραγάγοις τὰ τῆς ἐφέσεως, οὐδὲν οὐδ' οὕτω σοι πλέον γενήσεται. Γράφε τοιγαροῦν καὶ πρὸς ἡμᾶς καὶ δίδου μερίδα τοῖς ἑπτὰ καί γε τοῖς ὀκτὼ πράξει τε πολιτικωτέρᾳ, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος, καὶ θεωρίᾳ θειοτέρᾳ διαμετρῶν σου τὸ ζῆν, ὡς ἂν καὶ σαυτῷ ἅμα καὶ τοῖς φίλοις ὠφέλιμος γίγνοιο· οὐχ ἡμῖν γὰρ καὶ μόνοις γεγεννήμεθα ἄνθρωποι.

Ἐρρωμένην διαφυλάττοι ὁ Κύριος τὴν σὴν πανιερότητα, ἱερωτάτη καὶ σεβασμιωτάτη μοι ψυχὴ Θεόφανες.

Ἐνετίηθεν, πυανεψιῶνος ἐννάτῃ ἐπὶ δεκάτῃ, κατὰ τὸ ͵αφϟ^{ον} (1590) ἔτος τὸ σωτήριον.

7

(Κώδ. Pomialowsky φ. 79α — 80β).

Ἐπιστολὴ ἧς ἡ ἀρχή: *Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν κυρίῳ Νεοφύτῳ Μάξιμος εὖ πράττειν.*

Οὐ δύναταί φησι πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη (Ματθ. έ, 14), οὐδὲ τὸ σὸν κατὰ Θεὸν πολίτευμα καὶ ἡ τῶν ἀρετῶν ἀκρίβεια» κ.λ. Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Δ. Γρ. Καμπούρογλου ἐν τοῖς *Μνημείοις* τ. Α. σ. 83—84 ἐκ Κώδηκος τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν. Κατὰ τὸ ἀπόγραφον Pomialowsky τὸ ἐν σειρᾷ 9^{η} *ἄμ' ἡγώμεθον* φέρεται *ἄμφω ἡγώμεθον*· μετὰ τὸ ἐν σελ. 83 σειρᾷ 8^{η} *ἐγὼ*

μὲν οὖν σύνοιδα προσθετέον τὴν φρᾶσιν *ἐμαυτῷ τοιούτως ἔχοντι τὰ πρὸς σὲ καὶ καὶ σὺ δὲ* κλ. Τὸ δὲ ἐν σ. 84 σειρᾷ 1 *ἱερῶν* φέρεται ἐν τῷ Κώδηκι Pomialowaky *ἀργῶν*.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΜΑΞΙΜΟΥ ΜΑΡΓΟΥΝΙΟΥ

πρὸς τὸν Ἀθηναῖον Σαμουὴλ Πριμπέτον.

8

(Κῶδ. Pomialowsky φ. 81α — 82α)

Συνεξῆπταί σου τῆς περὶ ἡμᾶς σπουδῆς καὶ τῶν λόγων τὸ χάριεν καὶ ὅσην ἄν τις εἴποι πειθὼ συμπαρομαρτεῖ σου ταῖς πίστεσιν, ὡς αὐτόχρημά σε καὶ φίλον εἶναι πιστὸν καὶ ῥήτορα ἑτοιμότατον, οὐχ ἧττον φιλοῦντα εἰλικρινῶς ἢ πείθοντα εὐπρεπῶς. Ἀποδεχόμεθά σου τὸν τρόπον καὶ τὸ πιθανὸν προσιέμεθα, μόνον εἰ καὶ ἐμπράκτους τὰς παραστάσεις φέροι μεθ' ἑαυτοῦ τοῦ λοιποῦ καὶ μὴ γυμνὰς μεταμφιέννοιτο τὰς φωνὰς καὶ ὁποίαν ἂν καὶ τύχοι δεικνύοι τὴν παράτασιν. Τίς δ' ἄρα καὶ ἡ ἐξαιτίασις, ἵνα μὴ λέγω πρόφασις; Νόσος δῆθεν καὶ φροντίδες ἱερᾶς μονῆς ἀλλεπάλληλοι. Καὶ ἔχουσι μὲν μεθ' ἑαυτῶν τὸ εὔλογον αἱ προφάσεις, οὐ μὴν οἷαι καὶ φίλων πόθον διακωλύσαι· ἔστι γὰρ καὶ δι' ἄλλου μὴ ἐξὸν αὐτοπροσώπως ὑπαγορεύειν ἐπιστολὰς καὶ φίλων πειθαρχεῖν φίλτροις, ἑτέρῳ χρωμένοις ὑπουργῷ πρὸς τὴν χρείαν. Καὶ σὺ γοῦν καὶ ἐπιστελεῖς ἑτοίμως ἡμῖν ὁποίως δ' ἂν καὶ ἔχῃς.... Εἴη δὲ διὰ παντὸς εὐσθενῶς τε καὶ ἐρρωμενέστατα, καὶ χαριῇ τῷ πόθῳ τῷ ἡμετέρῳ, μόνον εἴ σοι γένοιτο βουλομένῳ ἄλλῳ τὴν τῶν λόγων ἀπογραφὴν ἐπιτιθείς. Καὶ ναὶ πρὸς τοῦ Φιλίου μὴ κατοκνήσειας ἡμῖν τὰ καταθύμια ἐκπληρῶν· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἡμεῖς τὰ περὶ σὲ τὴν ἱερὰν καὶ ὅτι μάλιστα φίλην ἡμῖν ψυχὴν ἀχαριστίαν νοσήσειν ὑποίσομεν, ἀλλ' ὅτε τοῖς ἴσοις ἀντισηκῶσαι τὰ παρὰ σοῦ οὐ δυνάμεθα· ἃ μέντοι πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀνήκει δύναμιν οὐ παρήσομεν. Ἐρρωμένον σε διαφυλάττοι ὁ Κύριος ψυχῇ τε καὶ σώματι, ὁσιώτατέ μοι καὶ λογιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ, Καὶ τοῦτ' αὐτὸ δι' ἡμᾶς τῷ εὐγενεστάτῳ Μιχαὴλ τῷ Καρύκῃ διασημάναις, ἡμῖν χαριζόμενος.

Ἐνετίηθεν, αὐγούστου τρίτῃ ἱσταμένου, κατὰ τὸ αφϟζ'ον (1597) ἔτος τὸ σωτήριον.

Ἀπὸ τὸν πίνακα τῶν λόγων ὅπου μᾶς ἔστειλες ἡ ἁγιωσύνη σου

παρακαλοῦμεν νὰ κάμῃς νὰ μᾶς ἀντιγράψουν τὸν *εἰς τὸν δίκαιον* '**Α**-*βραάμ*, οὗ ἡ ἀρχή· «*εἴδετε τὴν πολιάν*» καὶ τὸν *εἰς τὸ γενέσιον τοῦ Προδρόμου*· ἀρχή· «*Μωϋσῆς ὁ μέγας*».

9

(Κῶδ. Pomialowsky φ. 132⁶ —133⁶)

Σαμουὴλ τῷ Πριμπέπτῳ ὁσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις, Μάξιμος εὖ πράττειν.

Λόγους σοι λόγων, φιλικωτάτη ψυχή, ἀντιπέμπομεν τῷ [λο]γίῳ (;) οἱ περὶ τούτους καὶ ὁπωσοῦν ἀγαλλόμενοι. Προσεθήκαμεν δ' ἄν τι καὶ ἥδυσμα, πρὸς τὸ σὸν ἁμιλλώμενοι μέλι, εἰ καί τούτου τι ἥδιον ἐξευρίσκομεν. Νῦν δὲ ἀνθυπελθέτω τὴν τούτου χρείαν τὰ παρ' ἡμῶν γράμματα· οἶδα γὰρ ὡς καθηδύνῃ ταυτὶ διακομιζόμενος, οὐχ ὡς τοῦτο τούτων παρεχομένων — πολλοῦ γε καὶ δεῖ — ἀλλ' ὡς τῆς πρὸς ἡμᾶς σου ἀγάπης σφίσι τοῦτο καὶ μάλιστα περιτιθείσης. Ἐπεὶ δὲ ἡδὺς εἶ καὶ φιλῶν ἡμᾶς καὶ χαριζόμενος ἐκ τῶν ἐνόντων, ναὶ πρὸς τῶν μεταξὺ νῷν φίλτρων, οὐκ ἂν παύοις καταθέλγων ἡμῶν τὸ τῆς ψυχῆς ἐφιέμενον τοῖς τε ἐκ τῶν λόγων γλυκάσμασι καὶ ταῖς ἀλλεπαλλήλαις τῶν σῶν γραμμάτων ἐπιρροαῖς. Ἕξεις δέ τι παρὰ πόδας καὶ παρ' ἡμῶν τὰ ἴσα οἷς ἂν ἐξυπηρετῆσαί σου ἔχοιμεν τῇ ἱερᾷ καὶ θείᾳ κεφαλῇ, εἰ μόνον αὐτὸς μὴ ἀποκάμῃς καὶ γράφων καὶ τὰ δυνατὰ ἀπαιτῶν. Τῷ πανιερωτάτῳ Ἀθηνῶν φθάσαντες ἤδη ἐγράψαμεν. Ἵνα δὲ μὴ περιβαρεῖς δόξαιμεν, ὑπερτιθέμεθα τὴν εἰς τὸ γράφειν καὶ αὖθις διέγερσιν. Ἀποκρίσεως δ' ἂν ἀξιωθέντες καὶ πτεροῖς (τὸ τοῦ λόγου) χρησόμεθα. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ μετὰ τῆς προσηκούσης αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας προσειρήσθω σοι παρ' ἐμοῦ. Ἐρρωμένον σε διαφυλάττοι ὁ Κύριος ψυχῇ τε καὶ σώματι, ἀδελφῶν ἐν Χριστῷ πανοσιώτατε καὶ λογιώτατε. Ἑνετίηθεν, μαρτίου δευτέρᾳ φθίνοντος κατὰ τὸ αφϟη^ον (1598) ἔτος τὸ σωτήριον.

"ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟΝ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΜΦΘΕΝΤΟΣ ΕΚ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ — ΚΑΙ ΕΚΖΗΤΟΥΝΤΕΣ ΤΟΝ ΚΥΡ ΜΕΛΕΤΙΟΝ"

(Κῶδιξ πατριαρχ. ἐν Καΐρῳ 80, σ. 116—117)

† Μακαριώτατε, σοφώτατε καὶ λογιώτατε πάπα καὶ πατριάρχα τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας, Πενταπόλεως, Λιβύης καὶ Αἰθιοπίας, καὶ κριτὰ τῆς οἰκουμένης, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ σεβασμιώτατε πάτερ καὶ δέσποτα, ὑγιαίνοι τὸ θειότατόν σου σκῆνος εἰς καταρτισμὸν καὶ ὠφέλειαν τοῦ ἁπανταχῇ χριστωνύμου πληρώματος καὶ εἰς ἡμετέραν ἄληκτον εὐφροσύνην καὶ πνευματικὴν ἀγαλλίασιν.

Οἶδε καλῶς ἡ μακαριότης σου ὅ μετὰ θάνατον τοῦ πατριάρχου κῦρ Ἱερεμίου συνέβη καὶ ἔμελλε κρατεῖν ἐπὶ πολλά, εἰ μὴ ὁ παντοκράτωρ Θεὸς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ ἐλεήσας τὴν σκυθρωπότητα ἔλυσε καὶ πατριάρχην ἡμῖν γνήσιον καὶ προστάτην καὶ κηδεμόνα καλὸν εὐδόκησε δοθῆναι, φαμὲν δὴ—φεῦ τοῦ πάθους!—τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενόμενον κῦρ Γαβριήλ· ὃν μὲν καὶ πάντες ἄλλοι λόγοις ἐγκωμίων ἔστεψαν, ἐξαιρέτως δὲ καὶ μάλιστα πάντων τὸ πάσης σοφίας καὶ συνέσεως γέμον γράμμα τῆς σῆς θειότητος, παρ' ἡμῖν ἀεὶ μένον καὶ ὑπομιμνῆσκον τὴν στέρρησιν τοῦ τοιούτου ποιμένος. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἔμελλε τὰ ὅμοια συμβῆναι τοῖς προτέροις, μὴ φέροντες ἡμεῖς τὸ δεινόν, μηδὲ ἀνεχόμενοι τὸ οὕτω φέρεσθαι τὰ τῆς ἐκκλησίας τηνάλλως καὶ ἔξω τῆς τῶν θείων κανόνων ἀκολουθίας, συνδρομῇ πάντων καὶ πάσῃ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ, τοὺς ἔξω κρατοῦντας παντοιοτρόπως καταπείσαντες καὶ ἐξουσίαν πᾶσαν εἰληφότες τοῦ τὰ καθ' ἡμᾶς οἰκονομῆσαι κατὰ τὴν τῶν κανόνων ἀκρίβειαν, δίκαιον κατὰ πάντα καὶ ἀναγκαῖον ἐκρίναμεν μηδὲν δρᾶσαι καὶ τελειῶσαι χωρὶς τῆς παρουσίας τῆς σῆς θειότητος, ἅτε σὺν Θεῷ δυναμένης καὶ ἰσχυούσης μὴ ὅτι γε τὰ ἡμέτερα ἀλλὰ καὶ τὰ ἁπανταχοῦ γῆς ἐξοικονομῆσαι καὶ πέρας πᾶσι δοῦναι καλὸν καὶ θεάρεστον.

Τοιγαροῦν ἐρχομένων πρὸς τὴν σὴν μακαριότητα τῶν κομιστῶν τῆς τῆς τοιαύτης γραφῆς, ἀνδρῶν καλῶν καὶ πιστοτάτων, τοῦ τε τιμιωτάτου πατριαρχικοῦ πρωτοσυγκέλλου, τοῦ ἐν ἱερομονάχοις κῦρ Γαβριήλ, καὶ τοῦ χρησιμωτάτου κῦρ Στρατηγίου, ἐκλιπαροῦντες ἀξιοῦμεν ἵνα μηδὲν μελίσας μηδὲ ὀκνήσας — ταῦτα γὰρ πάντη ξένα τῆς ὑμετέρας γνώμης καὶ προαιρέσεως πέφυκε — τὴν περὶ τὰ καλὰ συνήθη σου

σπουδὴν ἀναλάβῃς καὶ παρευθὺς ἀναστὰς τὴν πρὸς ἡμᾶς φέρουσαν ὁδεύσῃς, καλῶς εἰδὼς ὡς εἴ γε μὴ ποιήσῃς τοῦτο ἀλλ' ἀμελῶς διατεθῇς περὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας διόρθωσιν — ὃ μὴ γένοιτο, καὶ ταῦτα τῶν πραγμάτων καὶ τοῦ καιροῦ ἀπαραιτήτως ἐκζητούντων τὴν σωματικὴν ἐπιδημίαν τῆς σῆς θειότητος καὶ πάντων ἀκριβῶς γινωσκόντων τε καὶ λεγόντων ὡς οὐκ ἂν ἄλλως διορθωθείη τὰ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας, εἰμὴ διὰ τῆς ὑμετέρας ἐλεύσεως — πολλὰ τῶν ἀτόπων προξενηθήσονται καὶ ἀθῶοι ἡμεῖς ἀπὸ τῶν τοιούτων. Οὕτω γένοιτο διὰ τὸν Κύριον, αἱ δὲ ἅγιαι καὶ θεοπειθεῖς σου εὐχαὶ εἴησαν μεθ' ἡμῶν.

Ἐγράφη ἐν ἔτει ͵ζρεῳ, σεπτεβρίῳ ιγῃ ἰνδικτ. ιης.

† Ὁ Ἀθηνῶν μητροπολίτης Θεοφάνης, τοποτηρητὴς τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ τῆς σῆς μακαριότητος ὑπήκοος.

† Ὁ Ἐφέσου μητροπολίτης Σωφρόνιος, δοῦλος τῆς σῆς μακαριότητος.

† Ὁ Μιτυλήνης Παΐσιος καὶ δοῦλος τῆς σῆς μακαριότητος.

† Ὁ Μεθύμνης μητροπολίτης Ῥαφαὴλ καὶ τῆς μακαριότητος δοῦλος σός.

† Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Διδυμοτείχου Ἰωάσαφ, τῆς μακαριότητός (σου) ὑπήκοος.

† Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Μητροφάνης (sic) καὶ δοῦλος τῆς μακαριότητός σου.

† Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Πάρου Αὐξέντιος καὶ δοῦλος τῆς μακαριότητός σου.

† Ὁ μέγας οἰκονόμος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ δοῦλος τῆς μακαριότητός σου.

† Ὁ μέγας σακελλάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ δοῦλος τῆς σῆς μακαριότητος.

† Ὁ τῆς σῆς μεγίστης ἀρχιερωσύνης υἱὸς πνευματικὸς μέγας σκευοφύλαξ.

† Τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ὁ μέγας χαρτοφύλαξ καὶ δοῦλος τῆς μακαριότητος.

† Ὁ μέγας ῥήτωρ τῶς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ δοῦλος τῆς σῆς μακαριότητος.

† Ὁ πρωτέκδικος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Ἰωάννης ἱερεὺς καὶ δοῦλος τῆς σῆς μακαριότητος.

† Θεοδόσιος δικαιοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τῆς σῆς μακαριότητος δοῦλος.

† Ὁ ῥήτωρ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντῖνος καὶ δοῦλος τῆς σῆς μακαριότητος.

† Ὁ δοῦλος τῆς σῆς μακαριότητος πρωτονοτάριος Θωμᾶς.

† Εὐστάθιος ἱερεὺς καὶ νομοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

† Ὁ δοῦλος τῆς σῆς μακαριότητος λογοθέτης Ἀλέξανδρος ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἐμοῦ πατρὸς μεγάλου Λογοθέτου, ἀποδημοῦντος εἰς Πελοπόννησον.

† Ὁ μέγας πρωτοσύγκελος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Γρηγόριος καὶ δοῦλος τῆς σῆς μακαριότητος.

† Ὁ πρωταπόστολος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Μιχαήλ, τῆς σῆς μακαριότητος δοῦλος.

† Ὁ ἔκδικος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Ἀλέξανδρος δοῦλος.

† Θεοδόσιος ἱεροδιάκων καὶ ῥεφερενδάριος δοῦλος.

† Ὁ νοτάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ δοῦλος τῆς σῆς μακαριότητος.

ΕΤΕΡΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΕΡΙ ΔΥΟ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

Πάλαι μὲν αἱ ὑποκείμεναι τῇ μητροπόλει Ἀθηνῶν ἐπισκοπαὶ ἠριθμοῦντο δέκα, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἀρχαῖα τακτικὰ καὶ τὸ ἄρτι ἐκδοθὲν ἐπ' ὀνόματι Γεωργίου τοῦ Κυπρίου (1582 ἐκδ. Gelzer), κατὰ δὲ τὸν ἑκκαιδέκατον αἰῶνα Στέφανος ὁ Gerlach ἐσημείου ἓξ μόνον [1]· τοῦθ' ὅπερ προϋποτίθησιν ὅτι ἐπὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι φραγκοκρατίας συνέβη τις ἐν τῷ δουκάτῳ Ἀθηνῶν ἐκκλησιαστικὴ διοικητικὴ μεταβολή, καθ' ἣν τέσσαρες ἢ πέντε ἐπισκοπαὶ ἀπεσπάσθασαν τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν. Ὁ Gerlach δὲν ἐσημείωσε τὰς ὀνομασίας τῶν ἐπισκοπῶν (κατὰ τὴν παρὰ Κρουσίῳ σημείωσιν, ἣν ἔχω νῦν ὑπ' ὄψει), ἐγνώρισεν ὅμως αὐτὰς τὸ ὑπ' ἐμοῦ ἐν ἔτει 1876 ἐκδοθὲν τακτικόν [2], ὅπερ φαίνεται ὂν ἀρχαιότερον τοῦ ἑκκεδεκάτου αἰῶνος [3]. Ἐν τούτῳ λοιπὸν τῷ τακτικῷ γράφεται ὅτι·

Ὁ Ἀθηνῶν τῆς Ἑλλάδος ἔχει ταύτας (=τὰς ἐπισκοπάς).
τοῦ Διαυλείας
τοῦ Ταλαντίου
τοῦ Ἄνδρου
τοῦ Σκύρου
τοῦ Σόλωνος (sic) *καὶ*
τοῦ Μενδινίτζης

Ἐξ ὧν ἡ ἐπισκοπὴ τοῦ Ταλαντίου δὲν σημειοῦται ἐν τοῖς ἀρχαίοις

---

1) Crusii Turcograeciae, σ. 492.

2) Μουσεῖον καὶ βιβλιοθήκη τῆς εὐαγγελικῆς σχολῆς, περιόδου 6' ἔτος α', σ. 75—77.

3) Τὸ τακτικὸν τοῦτο, ὡς ἐγὼ οἶδα, ἀπαντᾷ μόνον ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τοῦ νομοκάνονος Μαλαξοῦ, γνωστοῦ συγγραφέως τοῦ ιϚ' αἰῶνος.

τακτικοῖς, διότι κατὰ τὰ προστιθέμενα ὧδε ἔγγραφα τὸ Ταλάντιον δὲν ἦτο πρότερον ἐπισκοπή, ἀλλὰ τμῆμα ἀναπόσπαστον τῆς ἐπισκοπῆς Διαυλείας, ὅπερ ποτὲ ὁ Ἀθηνῶν ἔξαρχος Δωρόθεος ἀποσπάσας παρὰ κανόνας ἀνύψωσεν εἰς ἰδίαν ἐπισκοπήν. Τὸ πρῶτον τῶν ἐγγράφων συνετάχθη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1492—1493, ἐπὶ πατριάρχου Νήφωνος Β΄. Πότε ἔζη ὁ ἔξαρχος Δωρόθεος; διατί ἔξαρχος καὶ οὐχὶ μητροπολίτης; Ἆρά γε ὑπῆρξεν ἐποχὴ μακρᾶς χηρείας ἐν τῇ μητροπόλει Ἀθηνῶν πρὸ τῆς πατριαρχίας τοῦ Νήφωνος καὶ ἀναγκαῖος ἦν ὁ διορισμὸς ἐξάρχου, ἢ ἰδιαιτέρα τις ἐκκλησιαστικὴ ὑπόθεσις προὐκάλεσε τὴν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀποστολὴν αὐτοῦ; Ἆρά γε ὁ χρόνος τῆς ἀποσπάσεως τοῦ Ταλαντίου συμπίπτει πρὸς τὸν χρόνον καθ' ὃν ἑάλω ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἢ ἐστι παλαιότερος τοῦ γεγονότος τούτου; Τὴν λύσιν τῶν ἀποριῶν μου ἀναμενῶ παρὰ τοῦ φιλοκάλου συγγραφέως *τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων*, πρὸς ὃν καὶ παραπέμπω τὰ ἔγγραφα, ἵνα δημοσιευθῶσι διὰ τῶν *Μνημείων*. Ἄξιον δὲ σημειώσεως ὅτι περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ὑπῆρχον καὶ ἔγγραφα τῶν πατριαρχῶν Μαξίμου Γ΄ ἢ Δ΄, Διονυσίου Β΄ καὶ Μητροφάνους Γ΄, ὧν ἡ τύχη ἀγνοεῖται πρὸς τὸ παρόν. Ἐλπίσωμεν ὅτι καὶ τῶν ἐγγράφων τούτων ἀνακαλυφθήσονταί που ἀντίγραφα.

ΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

1

Καὶ ἰατρῶν ἐκεῖνος ἄριστος ἂν καλοῖτο παρὰ πᾶσι δικαίως, ὃς τῇ τῆς τέχνης ἐπιμελείᾳ φιλοπονώτερον χρώμενος τοῖς μάλιστα κάμνουσι τὴν ὑγείαν χαρίζεται. Καὶ ποιμὴν ἐκεῖνος ἐπαινεῖται παρὰ Κυρίου, ὃς γινώσκει μὲν τὰ ἴδια πρόβατα, γινώσκεται δὲ καὶ αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτῶν πορευόμενος καλεῖ μὲν αὐτὰ κατ' ὄνομα, εἰς μίαν δὲ συνάγει μάνδραν, εἶτα καὶ ἐπὶ νομὰς σωτηρίους ἐξάγει· οὗ μιμηταὶ κατὰ δύναμιν πεφυκότες οἱ, τὴν τῶν ψυχῶν ἐπιμέλειαν ἐγκεχειρισμένοι, τοῖς μάλιστα θεραπείας δεομένοις ὀφείλουσι βοηθεῖν.

Τῷ τύπῳ τοίνυν τούτῳ καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν ὡς οἷόν τε ἐξακολουθοῦσα, καὶ κανονικαῖς παραδόσεσιν εἴκουσα, συνοδικῇ σαφηνείᾳ τε καὶ διασκέψει ἀναγκαιότερον παντὸς πράγματος ἡγήσατο καὶ τὴν παρὰ κανόνας διαιρεθεῖσαν εἰς δύο τῆς Διαυλείας ἐπισκοπήν, τοῦ ποτὲ ἐξάρχου Ἀθηνῶν χρηματίσαντος κῦρ Δωροθέου ἐκείνου τοῦτο πεποιηκότος ἐπὶ φιλοχρηματίας πράξει, εἰς μίαν αὖθις μετὰ τοῦ Ταλαντίου ἐπισυ-

νάψαι καὶ μὴ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι ἐπισκοπήν, ἥτις — Διαύλεια καὶ τὸ Ταλάντιον — καὶ ἕνα ἀρχιερέα καὶ ἐπίσκοπον εἶναι αὐτῆς (οἶδε), Διαυλείας καὶ Ταλαντίου ὀνομαζόμενον κατὰ τὴν ἀνέκαθεν ἐπικρατήσασαν συνήθειαν.

Τοῦ οὖν Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ταλαντίου κῦρ Νείλου ἐπ' αὐτὸ τοῦτο τῇ συνόδῳ παραβαλόντος, καὶ αἰτήσαντος ὡς μὴ εἶναι ἐπισκοπὴν κατὰ τὸν πρῶτον τύπον, καὶ ἄμφω ἡ πνευματικὴ αὐτῶν ἐπίσκεψις ὑφ' ἑνὸς οἰκονομίαν ἔχῃ — καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν συνοδικῇ τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων γνώμῃ (τοῦ δεῖνα καὶ δεῖνα) τὴν παροῦσαν συνοδικὴν πρᾶξιν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐπισκοπῇ Διαυλείας καὶ Ταλαντίου ἀνατίθησιν. Παρακελευόμεθα οὖν ἵνα ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος κῦρ Νεῖλος ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς εἴη ἐπίσκοπος Διαυλείας καὶ Ταλαντίου γνήσιος, καὶ ὡς γνήσιος ἀρχιερεὺς αὐτῆς ἐπ' ἐξουσίαν ἔχῃ τὸ ἁγιάζειν τοὺς ἐκεῖσε πάντας χριστιανούς, τὸ εὐλογεῖν, τὸ χειροτονεῖν ἀναγνώστας, ὑποδιακόνους, διακόνους καὶ πρεσβυτέρους, καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ ποιῇ μετὰ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως. Ὀφείλουσι δὲ καὶ οἱ ἐν τῇ Διαυλείᾳ καὶ Ταλαντίῳ εὑρισκόμενοι πάντες χριστιανοὶ ἀναδέχεσθαι αὐτὸν μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς καὶ εὐλαβείας ὡς ἀρχιερέα αὐτῶν γνήσιον καὶ πνευματικὸν πατέρα καὶ διδάσκαλον, καὶ πείθεσθαι καὶ ὑπακούειν αὐτοῦ ἐφ' οἷς ἂν ἔχοι λέγειν τε καὶ νουθετεῖν αὐτοῖς ψυχωφελέσι καὶ σωτηριώδεσι, καὶ μηδεὶς ἔσται ὁ ἀντιτείνων αὐτῷ κατά τι, ἵνα μὴ τῷ βαρυτάτῳ ἀφορισμῷ τῆς ἐκκλησίας καταδικασθῇ, κἂν ὁποῖος ἄρα εἴη. Καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου δήλωσιν καὶ βεβαίωσιν ἀπολέλυται καὶ ἡ παροῦσα συνοδικὴ πρᾶξις τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐν ἔτει ͵ζά (1492 — 1493).

† *Νήφων ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.*[1]

2

Ἱερεμίας ἐλέῳ Θεοῦ κτλ.[2]

Ἡ τοῦ Χριστοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία τῇ τούτου εὐδοκίᾳ καὶ χάριτι τὰς ὑφ' ἑαυτὴν διατελούσας ἁγιωτάτας ἐκκλησίας πνευματικῶς ἀεὶ ἐπισκεπτομένη καὶ περιθάλπουσα, οὐ μόνον τῶν

---

[1]) Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀνεῦρον ἐν τῷ 276 Κώδικι τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχικῆς συλλογῆς.

[2]) Ἀντεγράφη ἐκ τοῦ 11 κώδ. τοῦ *Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου.*

ἰδίων ἀποστερεῖσθαι βούλεται, ἀλλὰ καὶ οἴκοθεν προσπορίζει ταύταις τὰ δέοντα καὶ ὅσα πρὸς σύστασιν ἀφορᾷ τούτων καὶ ὄφελος, ὡς ἂν μὴ τῇ τῶν ἰδίων ἀποστερήσει πρὸς ἀμηχανίαν ἐσχάτην καὶ ἀπορίαν κατενεχθείη ἐξ ἀγνοίας ἢ ἀμελείας τῶν προϊσταμένων αὐτῶν, ἢ καὶ μὴ βουλομένων (ὡς ἔοικε) σπουδάσαι καὶ ἐπανακαλέσασθαι αὐτὰ ὡς οἰκεῖα. Εἰ οὖν καὶ οἴκοθεν αὕτη προνοεῖσθαι εἴωθε τῶν τοιούτων καὶ τὰ παρ' ἐνίων ἔσθ' ὅτε διαρπαγέντα πᾶσι κέχρηται τρόποις πρὸς τὸ ἐπανασῶσαι ταῖς γνησίως αὐτὰ κεκτημέναις, ἵνα μὴ ἀδικοῖντο παρὰ τὸ σύνολον, σχολῇ γ' ἂν αὕτη ἑαυτὴν ὁρᾷν ὡς εἰπεῖν ἀδικοῦσαν ἀνάσχοιτο καὶ κατὰ τῶν ὁπωσοῦν ἀδικούντων ὁμόσε χωρεῖν, ἐπανορθώσεως ἕνεκεν τῆς πρὸς τὰ καλὰ καὶ θεραπείας τῶν ὑπ' ἐνίων ἀδικουμένων, ὡς ἐντεῦθεν ἤδη γνωσθήσεται.

Φθάνει ἡ ἁγιωτάτη τῆς Διαυλείας ἐπισκοπὴ γνησίως ἔχουσα καὶ τὸ Ταλάντιον καθὼς ἀρτίως τὰ περὶ τούτου ἀνεγνωρίσαμεν διὰ παλαιγενῶν γραμμάτων τῶν ἀοιδίμων καὶ μακαρίων πατριαρχῶν τοῦ τε κῦρ Μαξίμου καὶ κῦρ Νήφωνος καὶ κῦρ Διονυσίου καὶ τοῦ πρὸ ἡμῶν πατριαρχοῦντος κῦρ Μητροφάνους, καὶ διὰ τῆς νομίμου καταγραφῆς τῶν μητροπόλεων καὶ τῶν ἐπισκοπῶν τὴν Ἀθηνῶν μητρόπολιν ταύτην δὴ μόνην ἀνέκαθεν ἔχειν τὴν ἐπισκοπὴν Ταλαντίου οὐ φέρει. Εἶτα ταῖς καιρικαῖς ἀνωμαλίαις ὁ ἐξαρχικῶς κατέχων ποτὲ τὴν τῶν Ἀθηνῶν μητρόπολιν, ὁ Δωρόθεος ἐκεῖνος, αἰσχροκερδείας τρόπῳ ἢ μᾶλλον ἀσεβείας τὴν μίαν ταύτην ἐπισκοπὴν εἰς δύο τεμὼν ἕτερον ἐπίσκοπον Ταλαντίου κεχειροτόνηκεν. Ἐς ὕστερον δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ κῦρ Νείλου ἐπισκόπου Ταλαντίου χειροτονηθέντος καὶ τῆς καθολικῆς ἐπισκοπῆς Διαυλείας χηρευσάσης, ἐζήτησεν αὐτὸς ἵνα καὶ αὖθις κατὰ τὴν πρώτην νομὴν καὶ συνήθειαν ἑνωθῇ ἡ πᾶσα ἐνορία τῇ ἐπισκοπῇ διὸ καὶ δέδοται τότε γνώμη συνοδικῇ, ἵνα ἡ τοιαύτη πρᾶξις τοῦ Δωροθέου ἐκείνου εἴη πεπαυμένη, ὡς ἀλλοτρία τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας καὶ τάξεως, λέγηται δὲ μία καὶ μόνη ἐπισκοπὴ ἡ τῆς Διαυλείας, ὡς ὑπῆρχεν ἀνέκαθεν.

Παραδραμόντων δὲ χρόνων καὶ μόνων τεσσάρων, ὁ τότε μητροπολίτης Ἀθηνῶν κῦρ Νεόφυτος ἐζήτησεν ἀποξενῶσαι πάλιν αὐτὸν τὸν Διαυλείας κῦρ Νεῖλον τοῦ Ταλαντίου· ὃς δὲ καὶ ἀναγκασθεὶς ἐνεφάνισε τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαρίῳ πατριάρχῃ κῦρ Νήφωνι καὶ τῇ συνόδῳ τὸ τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου κῦρ Μαξίμου συνοδικὸν γράμμα, ὅπερ ἀκουσθέν, ὡς νομίμως καὶ κανονικῶς γεγονός, ἐβεβαιώθη καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κῦρ Νήφωνος, καὶ ἀραῖς κατησφαλίσθη γνώμῃ καὶ τελείας συνόδου ἀρχιερέων, τοῦ εἶναι ἡνωμένον τῇ ἁγιωτάτῃ ἐπισκοπῇ Διαυλείας καὶ τὸ Ταλάντιον, καὶ τὸν κατὰ καιροὺς ἐπί-

σκοπον Διαυλείας ἐνορίαν ἔχειν καὶ τὸ Ταλάντιον καὶ «Διαυλείας καὶ Ταλαντίου» ὀνομάζεσθαι.

Ταύτας οὖν τὰς συνοδικὰς πράξεις τῶν ἀοιδίμων καὶ μακαρίων πατριαρχῶν, τοῦ τε κῦρ Μαξίμου καὶ κῦρ Νήφωνος, ἀλλὰ δὴ καὶ τὰς μετ' αὐτούς, τοῦ τε κῦρ Διονυσίου καὶ τοῦ πρὸ ἡμῶν κῦρ Μητροφάνους, συνοδικῶς διακομίσας ὁ νῦν θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Διαυλείας καὶ Ταλαντίου κῦρ Σωφρόνιος, ὁ νόμιμος προστάτης τῆς ἁγιωτάτης ἐπισκοπῆς, καὶ ταύτας ἐπιβεβαιωθῆναι παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ τῆς καθευρεθείσης τῶν ἀρχιερέων συνόδου ἀξιώσας, ἡ μετριότης ἡμῶν καὶ οἱ τὴν σύνοδον ἀναπληροῦντες ἱερώτατοι μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι οἱ ὑποκάτωθεν τὰ ὀνόματα οἰκειοχείρως σημάναντες, ἀπεφήναντο καὶ ἐπεκύρωσαν ἵνα εἴη ἡνωμένη ἥ τε Διαύλεια καὶ τὸ Ταλαντίον, ἔχῃ δὲ καὶ νέμηται ὁ νῦν Θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Διαυλείας καὶ Ταλαντίου κῦρ Σωφρόνιος μετὰ πάντων τῶν εἰσοδημάτων αὐτῆς, ὡς γνήσιος καὶ καθολικὸς ἐπίσκοπος καὶ ποιμὴν αὐτῆς, ὁμοίως καὶ οἱ καθ' ἑξῆς γενήσεσθαι μέλλοντες θεοφιλέστατοι ἐπίτροποι ταύτης τὴν αὐτὴν ἐχέτωσαν νομὴν καὶ συνήθειαν ἀπό τε τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἑξῆς ἅπαντα αἰῶνα, καὶ ἀκούῃ τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ παρὰ πάσης τῆς ἐνορίας αὐτῆς, καὶ ποιῇ πάντα ἐν αὐτῇ τὰ τῆς ἀρχιερατικῆς τάξεως μετὰ καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως· καὶ μηδέποτε ὁ κατὰ καιροὺς εὑρισκόμενος ἱερώτατος μητροπολίτης Ἀθηνῶν τολμήσειε καταλῦσαι τὰς συνοδικὰς ταύτας πράξεις καὶ ἀποφάσεις καὶ τὴν παροῦσαν ἡμετέραν συνοδικὴν ἐπικυρωτικὴν πρᾶξιν καὶ τόμον. Ἢ ἄλλος τις ἱερωμένος ἢ καὶ λαϊκὸς ἔσται ὁ ἐναντιηθησόμενος, ἐπεὶ ὁ τοιοῦτος εἰ μὲν ἀρχιερεὺς εἴη ἢ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀθηνῶν, ἀργὸς ἔσται πάσης ἀρχιερατικῆς τάξεως καὶ ἐνεργείας· εἰ δὲ καὶ τῆς ἀρᾶς καταφρονητὴς φανῇ, καὶ ἀφωρισμένος ἔσται καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ ἄλυτος αἰωνίως μετὰ θάνατον, καὶ τῷ ἀναθέματι τῷ αἰωνίῳ ὑπόδικος, καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἰούδα ἔσεται, καὶ κληρονομήσοι τὴν λέπραν τοῦ Γιεζῆ καὶ τὴν ἀγχόνην τοῦ Ἰούδα, ὡς σκανδαλοποιὸς καὶ ἐναντίος τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξως καὶ συνηθείας.

Τὰ δὲ τῆς ἐπισκοπῆς ὅρια ὡς ἐν τύπῳ περιγραφικῷ εἰσὶ ταῦτα: πρῶτον Διαύλεια, Ζεμενός, Ἄσπρα Ὀσπίτια, Καλαμιώτισσα, Κούκουρα, Πέτρα, ἤτοι ὁ Βρασταμίτας, Ἀντιπαραπύργος, Βρυχὰ ὕδατα, ἤτοι ἡ ἁλικὴ τοῦ Ταλαντίου, Λογγὸς τὸ Καλαμάκιν, τὰ Λεῦτα, τὸ μεγάλον Μύρον, καὶ τοῦ Μούζη ἀντίπερα ἡ Πχλαβίτζα, ἡ ἁγία Μαρίνα μετὰ τῆς πανηγύρεως αὐτῆς, τὸ Νεοχώριον καὶ οἱ Σκοποὶ μετὰ

τῆς πανηγύρεως αὐτῶν. Ταῦτα μὲν εἰσὶ δι' ἐμφανοῦς καὶ καθαρᾶς μαρτυρίας τὰ τῆς ἐπισκοπῆς ὅρια. Ἡ δὲ παροῦσα συνοδικὴ καὶ ἐπικυρωτικὴ πρᾶξις ἐγένετο καὶ ἐπεδόθη τῷ διαληφθέντι θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ Διαυλείας καὶ Ταλαντίου κῦρ Σωφρονίῳ, τῷ γνησίῳ ποιμένι καὶ ἐπισκόπῳ αὐτῆς καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν χειροτονηθησομένοις, καὶ δι' αὐτοῦ τῇ ἁγιωτάτῃ ταύτῃ ἐπισκοπῇ Διαυλείας καὶ Ταλαντίου εἰς μόνιμον καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν, ἐν ἔτει ͵ζπ' (1572), μηνὶ ἰουνίῳ.

† *Ὁ Λαρίσσης Δανιήλ.*

† *Ὁ Νικαίας*

† *Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Μεθόδιος.*

† *Ὁ Ἰωαννίνων Ἰωάσαφ.*

† *Ὁ Φιλαδελφείας Σωφρόνιος.*

† *Ὁ Μεσημβρίας Ἰγνάτιος.*

† *Ὁ Κερασοῦντος Θεοφάνης.*

† *Ὁ Σερρῶν Προκόπιος.*

† *Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Πωγωνιανῆς.*

† *Ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἱερεμίας.*

† *Ὁ Γλυκέας καὶ Βοθροντοῦ Νεόφυτος*

† *Ὁ Γάνου καὶ Χώρας Παχώμιος.*

† *Ὁ Θαυμακοῦ Κύριλλος.*

ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΝΑΤΕΘΕΙΜΕΝΑΙ ΤΗ͂Ι ΘΕΟΤΟΚΩ͂Ι ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΘΕΙΣΑΙ

ὑπὸ ***ΚΑΙΣΑΡΙΟΥ ΔΑΠΟΝΤΕ*** *κατὰ τὸν ΙΗ′ αἰῶνα.*

Ἀγαπητὲ Καμπούρογλε,

Εἰς τὰς γνωστάς σοι πληροφορίας περὶ ἀρχαίων ἐκκλησιῶν ἐν Ἀθήναις καὶ τοῖς πέριξ προστίθημι, χάριν τοῦ ἀξιολόγου συγγράμματός σου, το ἐσώκλειστον τεμάχιον ἐμμέτρου πονηματίου τοῦ πεπαιδευμένου καὶ φρονίμου μοναχοῦ Καισαρίου Δαπόντε, ἀκμάσαντος, ὡς γνωρίζεις, κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Τὸν βίον τοῦ πολυγράφου τούτου συγγραφέως συνέταξεν ἤδη ὁ κοινὸς ἡμῶν φίλος καὶ σοφὸς ἑλληνιστὴς Emile Legrand (ἐν τῷ τρίτῳ τόμῳ τῶν Δακικῶν ἐφημερίδων τοῦ Δαπόντε). Τὸ συγγραμμάτιον, ἐξ οὗ ἀντιγράφω τὸ ἐνδιαφέρον σοι τεμάχιον, ἐπιγράφεται «*Τοῦ αὐτοῦ ἀπαρίθμησις τῶν ὀνομαστῶν ναῶν καὶ μονῶν τῆς Παναγίας*», καὶ περιέχεται ἐν κώδικι τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἐν Καλλιπόλει ἑλληνικῆς κοινότητος, ἔνθα κατέταξα αὐτὸν ὑπ᾽ ἀριθμὸν 12. Ὁ κῶδιξ εἶναι αὐτόγραφον τοῦ συγγραφέως· περιέχει δὲ τὸν *Κῆπον Χαρίτων* καὶ τὰ *Ἄνθη Νοητά*, ἀμφότερα ἔμμετρα πονήματα τοῦ Δαπόντε. Περιγραφὴν τοῦ κώδικος θὰ εὕρῃς ἐν τῇ ἐμῇ «*Ἐκθέσει παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν ἐν Θρᾴκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, γενομένων κατὰ τὸ ἔτος* 1885» (ὅρα ἀρχαιολογ. παράρτημα τοῦ ΙΖ′ τόμου τοῦ *Ἑλλην. Φιλολογ. Συλλόγου* Κωνσταντινουπόλεως, σ. 11—12). Τὸ πονημάτιον τοῦ Δαπόντε περὶ τῶν ναῶν τῆς Παναγίας ἀποτελεῖ μέρος τῶν *νοητῶν ἀνθέων*, ὧν ὁ πρόλογος ἐγράφη τῇ 15 αὐγούστου 1766. Ἐκδοθήσεται δὲ ἐν συνόλῳ, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, μετὰ τοπογραφικῶν καὶ ἱστορικῶν σημειώσεων καὶ μετά τινων ἐγγράφων σχετιζομένων πρὸς τὴν ἱστορίαν διαφόρων ναῶν καὶ μονῶν. Ἰδοὺ λοιπὸν τί γράφει ὁ Δαπόντες περὶ τῶν Ἀθηνῶν σου:

Καὶ ἡ Ἀθήναις ἡ σοφαὶς ἔπρεπε νὰ καυχοῦνται
εἰς μοναστήρια αὐτῆς κ᾽ αὐταὶς καὶ νὰ τιμοῦνται.
Ὅθεν καὶ τρία ἔχουσι· τὸ ἕνα λὲν Πεντέλη,
τὸ ἄλλο Καισαριανή· τίς οἶδε γιατὶ τέλη

τὸ τρίτον λέγεται Δαφνή· τίς οἶδε τὴν αἰτίαν.
Αὐτὰ τὰ τρία γιὰ τιμὴν ἔχουν τὴν Παναγίαν.
Λέγουσι πῶς εἰς τὸ Δαφνὴ αὐτὸ ἡ ἱστορία
τοῦ Ἰμπερίου ἔγινε (ῥιμάδα θαυμασία)
καὶ πῶς ἡ Μαργαρώνα του, γυναῖκα Ἰμπερίου,
ἐδῶ ἐκαλογέρεψεν ἀγάπῃ τοῦ Κυρίου·
εἶτα καὶ ὁ Ἰμπέριος. Καὶ παρ' αὐτοῦ 'καινίσθη
αὐτὸ τὸ μοναστήριον καὶ πλιὸ ἐκαλλωπίσθη.

Προστίθημι ὅτι σχέδιον φωτοτυπικὸν τῆς μονῆς Πεντέλης μετὰ τῶν πέριξ θὰ εὕρῃς ἐν τοῖς περιηγητικοῖς ὑπομνήμασι τοῦ ῥώσσου Βασιλείου Γρηγορίου Βάρσκη (ἐκ Πετρουπόλεως 1887, τ. 4, σ. 145) Αὐτόθι (σ. 143) ὑπάρχει σχέδιον καὶ τῆς μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας Ἀθηνῶν, ἐφ' οὗ ὁ περιηγητὴς γράφει ταῦτα ἑλληνιστὶ καὶ ἰδιοχείρως. «Ὁ πάνυ ὡραῖος ναὸς τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου εὑρισκόμενος εἰς ταῖς Ἀθήναις ἔμπροσθεν τῆς μητροπόλεως, ὅστις ἐκτίσθη μὲν ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς χριστιανοὺς ἀπὸ ἕτοιμα γλυπτὰ λευκὰ τῶν Ἑλλήνων μάρμαρα, κρατούμενος ἔνδοθεν ὑπὸ τεσσάρων στύλων λευκοῦ μαρμάρου, ἐσχεδιάσθη δὲ παρ' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου ἐν μοναχοῖς Βασιλείου Πλάκα Ῥώσσου Κιοβίτου ἱστορικοῦ, ἀπὸ μέρος βόρειόν τε καὶ δυτικόν, ἔτει σωτηρίῳ ͵αψμέ». Ἐν σελ. 141 ὑπάρχει σχέδιον τοῦ Θησείου καὶ μικρᾶς ἐκκλησίας μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης τοῦ περιηγητοῦ. «Ὁ περιβόητος ναὸς τοῦ Θησέως τοῦ ποτὲ βασιλέως Ἀθηναίων καὶ καὶ ἥρωος, ὕστερον δὲ ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ἀφιερωθεὶς εἰς τιμὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ τώρα κοινῶς ὀνομάζεται ἅγιος Γεώργιος ὁ Ἀκάμας». Ἐν σελ. 147 ὑπάρχει ἕτερος πίναξ παριστῶν τὴν μονὴν τῆς Καισαριανῆς· ἡ δὲ ἐπιγραφὴ λέγει ταῦτα. «Τὸ μοναστήριον τῶν εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, ἐπονομαζόμενον Καισαριανή, κείμενον εἰς τὸ ὄρος τὸ Ὑμήττιον τῶν Ἀθηνῶν, ἱστορισθὲν παρὰ τοῦ ἐν μοναχοῖς Βασιλείου μοναχοῦ Πλάκα Ῥῶς Κιοβίτου ἔτει ͵αψμέ».

Ἐν Ἱεροσολύμοις, τῇ 10 ὀκτωβρίου 1889.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ.

ΣΤΙΧΟΙ ΤΙΝΕΣ ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΙΑΤΡΟΥ

(Συμπληρωτικοὶ τῶν ἐν σελ. 166 τῶν Μνημείων)

Τῆς πίκρας τἄπιστον νερόν, τοῦ Χάρου τὸ ποτάμι
κάτω στὸν ᾅδην ἀναβρεῖ, στὸν φλογισμένον τόπον.
Ποτίζει δένδρ' ἀνήλιαστα, κατακαϋμένους κήπους·
τὰ δάκρυα μου τὰ θλιβερὰ τὸ συχνοκυματίζουν.
Λέγουν το Βρύσιν Χωρισιᾶς καὶ 'Αλησμονιᾶς Πηγάδι.
Πίνουν κοράσια καὶ ἄγουροι και αλησμονοῦν τὸν κόσμον.
Πίνουν ἡ μάνες ἡ γλυκὲς καὶ ἀλησμονοῦν τὰ τέκνα!
Τέτοιον νερὄπιες, Ὄρσα μου, καὶ ἀπαλησμόνηκές με[1].

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΠΑΡΘΕΝΙΟΥ ΓΕΡΕΝΗ

[Τὸ σημείωμα τοῦτο, περὶ τοῦ 'Αθηναίου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Παρθενίου Γερένη περὶ οὗ ἴδε καὶ «Μνημείων» τόμ. Α' σ. 298, ἀποσταλὲν ἐξ Ἱεροσολύμων τῷ Κ. Α. Χρηστομάνῳ ὑπὸ τοῦ Α. Π. Κεραμέως ὡς συμπλήρωμα τῶν περὶ Γερένη ἐρευνῶν αὐτοῦ εὐχαρίστως δημοσιεύομεν].

'Εν τῷ συνταχθέντι ὑπ' ἐμοῦ καταλόγῳ τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ μετοχίου τοῦ Π. Τάφου ἑλλ. χειρογράφων κατέγραψα ὑπ' ἀριθ. 59 τεῦχος χαρτῷον εἰς 4ον, ἐκ φύλλων 58, ὅπερ ἔφερε πρότερον τὸν ἀριθ. 211 περιέχει δὲ τὴν τοῦ «Χρυσάνθου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἀντίρρησιν εἰς τὰ ὅσα κακῶς, ψευδῶς καὶ ἀναρμόστως λέγονται εἰς τὸ προσκυνητάριον τοῦ ἁγίου ὄρους Σινᾶ», ἥτις, ὡς γνωστόν, ἐξεδόθη ἐνετίησι τῷ 1732. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐγράφη ἐν Κων/πόλει κατὰ μῆνα ἰανουάριον τοῦ 1731 ἔτους, καὶ ἐν τῷ 59 κώδικι ἀντεγράφη ὑπὸ *Παρθενίου ἱερομονάχου Γερένη τοῦ ἐξ 'Αθηνῶν*, προτάξαντος τὸ ἑπόμενον ἐπίγραμμα, ὅπερ ἐν τῇ ἐκδόσει δὲν ὑπάρχει.

«*'Επίγραμμα διὰ στίχων ἡρωελεγείων πρὸς τὸν μακαριώτατον πατριάρχην τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, τὸν σοφώτατον τῆς παρούσης βίβλου συγγραφέα*».

---

[1]) Σημ. Εἶτα ἕπονται τὰ ἑξῆς πεζά:
«Ὄρσα μου γλύγορα ἔλθη θέλω εἰς σέ, ἀλλὰ σὺ δὲν θελεις πλέον στραφῆς εἰς ἐμέ. Ὅμως ἂν ὁ Θεός μᾶς συγχωρήσῃ καὶ μᾶς βάλλῃ μαζῆ εἰς ἕνα τόπον ὁποῦ νὰ εἶναι φῶς, τότε πάλιν ἰδεῖν θέλω πνευματικὸν τὸ πρόσωπόν σου καὶ σὺ τὸ πρόσωπόν μου»

Τεύχεα ἐνθάδ' ἐλίττεις, νοῦν τε βαθύνοα βίβλων
καὶ πατρικὴν σοφίην μείλιχον ἐκτρανέεις,
δῖε Χρύσανθε, σοφῶν κλέος, ὄλβιε πηδαλιοῦχε
σκάφεος ἀσπίλου, ᾧ Θεὸς ὤπασέ σε.
δεῖγμα γὰρ ἀμαθίης Σιναῖται ἄγον βίβλον ἐς φῶς
ἔνθα Δαβίδ τε ἄγων(;) μαρτυρίας ἀλόγως,
ἅς σὺ πατράσιν ὑπείκων ἔξοχα τάς δε σαφέεις,
ἄλλως δεικνὺς ἔχειν ῥήσεσι ταῖς πατέρων.
Αὐτὰρ εὖς ἅτε πατὴρ γνῶναι ἐὴν ἀφροσύνην
φέρτατε τοῖσι λέγεις λήξασιν ἀλογίης.
Ζῆθι ἀπείρους ἐς ἡλίους, ἐς φάος ἄγων
βίβλους ἃς πονέεις κήρυκας ἰδμοσύνης,

Τῆς ὑμετέρας πανσόφου μακαριότητος εὐτελὴς δοῦλος
ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ *ἱερομόναχος* ***ΓΕΡΕΝΗΣ*** *ὁ ἐξ Ἀθηνῶν.*

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΕΦΡΑΙΜ

Φίλτατέ μοι,

Εἷς τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῶν κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα διαλαμψάντων ὑπῆρξε καὶ ὁ ἐν τῷ ἄστει τῆς Παλλάδος γεννηθείς, καὶ κατὰ τὸ 1766 ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς ἁγίας πόλεως ἀναρρηθεὶς Ἐφραίμ. Εἰκόνα τοῦ ἀνδρὸς πιστὴν καὶ χαρακτηριστικωτάτην ἔγραψεν ἡ ἀριστοπόνος χεὶρ Νικηφόρου Θεοτόκη τοῦ πάνυ ἐν τῇ προσφωνήσει τοῦ βιβλίου, οὗ ἡ ἐπιγραφή: «*Ἰσαὰκ ἐπισκόπου Νινευῒ τοῦ Σύρου τὰ εὑρεθέντα Ἀσκητικά*», ἀξιώσει τοῦ κλεινοῦ τούτου πατριάρχου ἐκδοθέντος ἐν Λειψίᾳ τῷ 1770, προσθεὶς καὶ ἀφομοίωμα αὐτοῦ ὁλοσώματον ἐν χαλκογραφίᾳ, τὴν πατριαρχικὴν ἠμφιεσμένον στολήν, ὑφ' ὃ ἀναγινώσκεται τὸ ἑξῆς δίστιχον:

Γῆς ἱερῆς ΕΦΡΑΙΜ ὅρα τὸν μέγαν Ἀρχιερῆα
Οὗ φάος ἠρῷον φώτισε γαῖαν ὅλην.

Ἀντίγραφον δὲ τῆς προσφωνήσεως ἔχεις παρὰ πόδας τῆς ἀνακοινώσεώς μου. Ὁ Ἐφραὶμ ἔγραψε τὰ προοίμια τῆς ἐν Λειψίᾳ τῷ 1758 ἐκδοθείσης *Εὐαγγελικῆς Σάλπιγγος* Μακαρίου τοῦ περιωνύμου διδα-

σκάλου τοῦ ἐν Πάτμῳ ἑλληνικοῦ φροντιστηρίου, καὶ τῆς *Ἐκθέσεως κανόνων ῥητορικῶν ἱεροκήρυξι μάλιστα συμβαλλομένων*, οὓς ἐκ τῆς *λατινίδος φωνῆς* ὁ *ἐν ἱεροδιδασκάλοις Μακάριος εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν ἀπανθισάμενος προύθηκε τοῖς φιλολόγοις*. Ἀμφότερα δὲ τὰ βιβλία ταῦτα ἐξεδόθησαν ἀναλώμασι τοῦ Ἐφραίμ. Παρατίθεμαί σοι δὲ καὶ περικοπὴν εἰλημμένην ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 89 χειρογράφου τῆς Νομικῆς σειρᾶς, τοῦ ἐν τῇ ἐθνικῇ ἡμῶν βιβλιοθήκῃ ἀποκειμένου, καὶ *Περὶ τοῦ ἐπιταφίου φωτὸς* ἐπιγεγραμμένην, ἐξ ἧς θὰ ἴδῃς ὅτι ὁ πατριάρχης οὗτος ἦν ἐναντίος τοῦ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως κατ' ἔτος τεχνουργουμένου *ἁγίου* δῆθεν *φωτός*. Ἀπ' αὐτοῦ μάλιστα λαβὼν τὸ ἐνδόσιμον τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ πεπαιδευμένων ὁμογενῶν τις (ἴσως Νεόφυτος ὁ Καυσοκαλυβίτης) ἔγραψεν ἀνωνύμως μακρὰν διατριβήν, δι' ἧς ἀποδεικνύει τὸ ἀνύπαρκτον καὶ ὅλως ἀνυπόστατον φωτὸς ἁγίου. Ὥστε δὲν εἶναι πρῶτος ὁ ἀείμνηστος Κοραής, ὁ ἐν τοῖς Ἀτάκτοις αὐτοῦ (τόμ. Γ'. σελ. 329—424) γράψας *Περὶ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἁγίου φωτός*· διότι ὡς βλέπομεν, τὸν προέλαβεν ἕτερος πολλῷ τῷ χρόνῳ πρεσβύτερος αὐτοῦ.

Ἐν Ἀθήναις 5 Φεβρουαρίου 1891

Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ

(Ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 89 χειρογράφου)

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ ΦΩΤΟΣ

Ἐφραὶμ τῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχης ὁ ἐξ Ἀθηνῶν, ἐρωτηθεὶς ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Οὐγκρο-Βλαχίας κατὰ τὸ ͵αψξθ΄ παρά του τῶν ἔσω λόγου κατ' ἰδίαν περὶ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπιταφίου ἐκείνου φωτὸς ἀπεκρίνατο οἱ, ἐνδημούντων τοτηνικαῦτα ἐκεῖ καὶ ἡμῶν.—«Ὡς εἴ γέ, φησιν, ἐπ' ἐμοὶ ἦν, κατήργησα ἂν καὶ τὴν ἐκείνου χειροποίητον μηχανουργίαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ μακρῷ πρὸ τούτου καὶ ὁ ἱεροπρεπὴς ἐκεῖνος καὶ ἀποστολικὸς ἀνήρ, ὁ καὶ τὸν βίον καὶ τὸν τρόπον καὶ τὸν λόγον φιλόσοφος, Ἀγάπιος λέγω ὁ Ἰθακήσιος, περιστήσας ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ τοὺς ἐν τῇ σχολῇ μαθητάς, σχολαρχοῦντος ἐκεῖσε τοῦ ἀοιδίμου ἐκείνου καὶ ἐν ἱερομονάχοις ἡγιασμένου Γερασίμου, ᾧ καὶ αὐτὸς τοτηνικαῦτα ἐμαθήτευον, ὑπετίθετο ἡμῖν ἀναπείθειν πειρᾶσθαι τοὺς προσκυνήσεως χάριν αἱρουμένους ἀπιέναι εἰς Ἱεροσόλυμα, δι' αὐτὸν τοῦτον τὸν ζωοδόχον τοῦ Κυρίου Τάφον ἐκεῖσε ἀποδημεῖν, κοὐχὶ διὰ τὸ χειροποίητον ἐκεῖνο φῶς. οὗ κἀγώ, φησι, τὴν δραματουργίαν αὐτοψεὶ κατανοήσας, μικροῦ καὶ κατελεύσθην ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε φωτοποιῶν, ὡς δῆθεν κατάσκοπος».

Η ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΟΤΟΚΗ

Τοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν Ἀρχιερεύς, Μακαριώτατε καὶ Θεοδόξαστε, Δέσποτα, οἷός γε δὴ Σὺ ὑπὸ τῆς ὑπερτάτης καὶ πάντα καλῶς ῥυθμιζούσης Προνοίας προορισθείς, καὶ ἐπὶ τὸν τῆς ἁγίας Σιὼν ἀποστολικὸν καὶ πάνσεπτον Θρόνον τεθείς, ἐν τοῖςδε τοῖς καθ' ἡμᾶς καιροῖς ἀνεφάνης· ἐν Σοὶ γὰρ τὴν περὶ τὸν βίον ὁσιότητα καὶ τὸ κατὰ τὴν ψυχὴν ἄκακον, τό τε ἐν τοῖς ἤθεσιν ἀμίαντον καὶ τὸ ἐν ταῖς πράξεσιν ἀπαράμιλλον ἐναργῶς καθορῶντες, ζῶσάν τε καὶ ἔμψυχον πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχομεν τὴν τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως Χριστοῦ εἰκόνα. Καὶ αὐτῇ δὲ τῇ ἐκ πρώτης ἡλικίας ἀγωγῇ, καὶ τῷ μετὰ ταῦτα ὑψηλῷ καὶ κοινωφελεῖ ἐπαγγέλματι, καὶ τῇ τάξει καὶ νόμῳ πνευματικῇ ἀναβάσει Σου, εἴ γε τὸν νοῦν ἐπιστῆσαι θελήσαιμεν, μεγίστην ἂν ἐκ τούτων ἐπικαρποσώμεθα τὴν ὄνησιν. Καὶ γὰρ ἐν κομιδῇ νεαρᾷ ἔτι τῇ ἡλικίᾳ, διακαοῦς ἔρωτος μαθήσεως καὶ μονήρους βίου, τῶν δύο ἁπάσης ἀκρότητος κλιμάκων, τῇ ἱερᾷ Σου ἐνσκήψαντος ψυχῇ, ὅλον σεαυτὸν τῇ παιδείᾳ καὶ ἀσκήσει φέρων ἀνέθηκας· τῇ μέν, τὴν θεωρίαν διϊθύνων θεοφιλῶς· τῇ δέ, τὴν πρᾶξιν προσεπικαταρτίζων θαυμασίως. Τοῖς Ἀθήνησι δέ, τῷ σῷ φίλῳ ἐδάφει, παιδευτηρίοις, τοῖς ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἡμῖν ἐναπολειφθεῖσιν, αὐτάρκως πρότερον ἐκπαιδευθείς, εἶθ' οὕτως ἐπὶ τὴν Πάτμον ἀφικόμενος, ὑπὸ Γερασίμῳ, ἀνδρὶ ἀρετῇ οὐχ ἧττον ἢ παιδείᾳ διαπρέψαντι (καὶ γὰρ τὸ σεβάσμιον τούτου σκῆνος τὰ τῆς ἁγιότητος ἀρίδηλα ἐκφαῖνον σήμαντρα ἐν Κρήτῃ, ὥς φασι, σωζόμενον καθορᾶται), πρὸς ἀμφοτέρας τοσοῦτον ἐξησκήσω τε καὶ ἐπέδωκας, ὅσον μόλις που ἕτερός τις πρὸς μόνην τὴν ἑτέραν. Διὸ δὴ μετ' οὐ πολὺ ἡ Κύπρος ὅλη, τοῦ ἰδίου ξυμφέροντος πάνυ καλῶς προνοουμένη, καθηγητὴν ἑαυτῆς ἀνηγόρευσέ Σε καὶ διδάσκαλον. Αὐτὴν γοῦν ταῖς τῶν σοφῶν λόγων διαυγέσι φωταγωγίαις, καὶ τῷ τῶν ἡρωϊκῶν Σου ἔργων περιλαμπεῖ καταφωτίσας ὑποδείγματι, τοσοῦτον τὸ σέβας ἀπηνέγκω καὶ τὸ κλέος, ὥστε οὐ μόνον τὸν Σὸν λόγον ἐν πᾶσιν ἡγεῖσθαι νόμον, ἀλλά γε καὶ πανδημεὶ ἐπὶ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν ἐφέλκειν Σε ποιμεναρχίαν παραιτούμενόν τε καὶ φεύγοντα. Ὡς Μωϋσῆς γὰρ ὁ μέγας ἀναδυόμενος ἐμάκρυνας φυγαδεύων, τοῦ βαθμοῦ συνειδὼς τὸ μέγεθος, καὶ οἷα Χριστοῦ καὶ μαθητὴς καὶ μιμητὴς ὑπὸ τῆς ταπεινοφροσύνης ἡττώμενος. Χάρις δὲ ἦν, ἡ πόρρωθεν τὰς τῶν μεγάλων πραγμάτων ἀρχὰς παραδόξως

προδιατιθέναι εἰδοῦσα *(οὕτω)*, ἡ καὶ τὴν Σὴν φυγαδείαν οὕτω προνοητικῶς κατοικονομήσασα καὶ πανσόφως. Τὸν μὲν γὰρ Ἰωσὴφ ἀδελφῶν φθόνῳ ἀπεμπολούμενον εἰς Αἴγυπτον προέπεμπε. Σὲ δὲ ὑπὸ τοῦ τῆς ὑψηλῆς ἐγχειρήσεως δέους ἐξελαυνόμενον, εἰς Ἱεροσόλιμα προεξαπέστελλεν, ἵνα, ὥσπερ ἐκεῖνον τῆς φαραωνίτιδος εἱρκτῆς ἐξάρασα, ἀξίᾳ βασιλείῳ τετίμηκε, σιτοδότην ἁπάσης τῆς γῆς ἐκείνης καταστήσασα, οὕτω δὴ καὶ Σὲ παρὰ τῶν κατὰ τὴν Παλαιστίνην ἀσκητηρίων παραλαβοῦσα, τῷ ὑπερτάτῳ τῶν τῆς ἱερωσύνης βαθμῶν προβιβάσῃ· προβιβάσασα δέ, εἰς τὴν ἀποστολικὴν τοῦ Ἀδελφοθέου ἀνυψώσῃ Καθέδραν· ἀνυψώσασα δέ, τὸν λύχνον ἐπὶ τῆς λυχνίας τεθέντα προθῆται, φωταγωγόν, καὶ μύστην, καὶ λόγου διανομέα τῷ εὐσεβοῦντι πληρώματι ἀναδείξασα· καὶ γὰρ πολὺς ἀτεχνῶς καὶ ὁ ζῆλος, ὃν διατελῶν ἔχεις ὑπὲρ τῶν εὐαγῶν καὶ ἁγίων ἐν Ἱεροσολύμοις σεβασμάτων, πολλοὶ δὲ καὶ οἱ κάματοι, οὓς ὑπὲρ αὐτῶν ἀνατλᾷς, καὶ οἱ ἀγῶνες, καὶ οἱ μέχρις αἵματος κίνδυνοι, ὧν καὶ αὐτόπτην με γενέσθαι ξυμβέβηκεν. Ἀλλὰ τὸ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοτόμου Σου διδασκαλίας δαψιλὲς καὶ ἀγλαόκαρπον οὐκ ἂν ῥᾳδίως ἐξισχύσειέ τις ἀνατυπώσασθαι· πυκναὶ μὲν γάρ, μᾶλλον δὲ συνεχεῖς αἱ κατ' ἰδίαν εἰσηγήσεις τε καὶ ὑποθῆκαι, αἷς τινῶν μὲν τὸν βίον καταπεπτωκότα ἐπανορθοῖς, τινῶν δὲ διακλονούμενον ἐπιστηρίζεις, τινῶν δὲ καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ καλοῦ ἑδραῖον ἐπὶ τὸ τελεώτερον προάγεις· ἄφθονον δὲ καὶ ἀένναον καὶ τὸ ἐπὶ κοινοῦ ἐκρέον τῶν παραινετικῶν λόγων γλυκόρροον νᾶμα, ᾧπερ αἱ τῶν πιστευόντων καρδίαι πλουσίως ἐπαρδευόμεναι, ἀειθαλεῖς τῇ εὐσεβείᾳ ἐναποδείκνυνται, τοὺς τῆς ἀρετῆς αὐτῶν καρποὺς ἀποδιδοῦσαι, καὶ ἐν πᾶσι κατευοδούμεναι. Ἀλλ' ὡς, ἔοικε, τούτοις γε, καί περ πολλοῖς, μὴ ἀγαπῶν, καινόν τινα ἄλλον μυσταγωγίας τρόπον ἐπινενόηκας, τὴν τῶν βιβλίων ἐκτύπωσιν, ὡς ἂν μὴ μόνον οἱ τῆς θεσπεσίου καὶ μελιρρύτου φωνῆς Σου ἀκροώμενοι ἐπωφελοῖντο, ἀλλὰ καὶ οἱ ταύταις ἐντυγχάνοντες, τοὺς τῆς εὐζωΐας τρόπους εἰσηγούμενοι, πρὸς δικαιοσύνην ἀπευθύνοιντο. Ἔνθεν τοι πρότερον ὁ Λαΰσας, καὶ τὸ περὶ τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ Κύκου συνταχθέν Σοι Ἐγχειρίδιον, καὶ τὰ εἰς τὸ τέταρτον τοῦ Θεοδώρου Ὑπομνήματα, οὐ πρὸ πολλοῦ δὲ καὶ Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, καὶ ἡ Ὀρθόδοξος ὁμολογία, καὶ τὸ περὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ Συνταγμάτιον, σπουδῇ τε καὶ ἀναλώμασι τοῖς Ὑμετέροις εἰς φῶς προαχθέντα ἀνακεκοίνωται. Νῦν δ' αὖ τῶν ἐν Παλαιστίνῃ μοναστῶν, κἂν τῶν τοῖς ἀλλαχοῦ ὑπὸ Σὲ ἡσυχαστηρίοις εἰδικὴν πρόνοιαν ποιούμενος, βέλτιον δὲ φάναι, ἁπάντων τῶν μοναζόντων τὸν βίον ἐκπαιδεύειν καὶ τελειοῦν ἐπειγόμενος, τὴν βίβλον ταύτην γνώμονα οὖσαν τοῦ καθ' ἡσυχίαν πολιτεύματος ἀκριβέστατον, ἐκδοῦναι

προείλου. Ἰδοὺ οὖν, Μακαριώτατε καὶ Θειότατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, κοινὸς ἤδη ὁ Σὸς Ἰσαὰκ, καὶ πεπολλαπλασιασμένος κατάγε τὴν Σὴν προτροπὴν καὶ ἀξίωσιν. Ἀλλ' ὡς ἔδει γε ἆρα, οὕτω δὴ καὶ ἐπεξείργαστο, ἢ ὡς ἔτυχεν; ὡς οἰόντε φημὶ δὴ ἔγωγε, ὅπερ καὶ Θεῷ, καὶ Ὑμῖν, εὖ εἶδα, φίλον· τῶν ἐφ' ἡμῖν μὲν γὰρ ὁ πόνος, οὔμενουν καὶ ἡ εὐδοκίμησις. Ἀλλὰ γὰρ ἡ δέλτος αὐτὴ καθ' αὑτὴν καλὴ καὶ σωτήριος, κἂν ὁποιονδηποτοῦν ᾖ τὸ ὑπ' ἐμοῦ ἐν αὐτῇ πεποιημένον· ἥντινα δήπουθεν καὶ οὐκ ἄλλῳ τῳ, ὅτι μὴ τῷ τῆς εἰς φῶς προαγωγῆς αὐτῆς παραιτίῳ προσαχθεῖσαν ἀνατεθῆναι νόμιμόν τε τυγχάνει καὶ δίκαιον. Καὶ αὐτὴ μὲν τῷ πανσεβάστῳ Ὑμῶν περισεμνωθεῖσα ὀνόματι, πολὺ προσκτήσεται τὸ γάνος καὶ τὸ κλέος· ἡ δ' αὖ Ὑμετέρα Μακαριότης στήλην αἰώνιον ἕξει αὐτήν, ἐγκεχαραγμένα φέρουσιν τοῦ Ὑμετέρου διαπύρου ζήλου τὰ περίβλεπτα καὶ περιφανέστατα κατορθώματα.

Τῆς Ὑμετέρας
Σοφωτάτης καὶ Θεοδοξάστου
Μακαριότητος

Ἐν Λειψίᾳ ἔτει αψο',
Μαρτίου κζ'.

Τέκνον ἐν Χριστῷ εὐπειθέστατον
ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ
Ο ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ΠΟΝΗΣΙΣ

ΧΡΗΣΤΟΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ, ΕΛΛΗΝΟΣ,

τοῦ πολλῶν πληγῶν καὶ μαστίγων γευσαμένου ἀδίκως παρὰ τῶν Τουρκῶν διὰ την εἰς Χριστὸν Πίστιν. [1]

Τοῖς ἐκλαμπροτάτοις τε καὶ σοφωτάτοις καὶ πάνυ πολυμαθεστάτοις, καὶ ἑλληνικωτάτοις, καὶ φιλέλλησι, καὶ φιλοξένοις, καὶ ἐν Χριστῷ πατράσι τε καὶ ἀδελφοῖς, ἡγουμένοις τε καὶ ἄρχουσι τῶν ἐκλαμπροτάτων φροντιστηρίων τε καὶ πόλεων, τῶν ἐν τῇ ἐκλαμπροτάτῃ Ἀγγλίᾳ, σὺν τοῖς ἐκλαμπροτάτοις διδασκάλοις τε καὶ ἱερεῦσιν, ἰατροῖς τε καὶ νομικοῖς, καὶ διακόνοις, καὶ πᾶσι καὶ πάσαις τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ ἐκλαμπροτάτῃ Ἀγγλίᾳ, εὖ πράττειν.

Πάλαι μὲν ἐν Ἀθήναις ἡ γλαυκῶπις Ἀθηνᾶ ἦν λαλήσασα καὶ χρηματίσασα διὰ στομάτων τῶν σοφωτάτων Ἑλλήνων ἀνδρῶν· νυνὶ δὲ καὶ πρὸ πολλοῦ χρόνου ὁρῶ αὐτὴν ἐν Βρεττανίᾳ ᾄδουσαν διὰ στομάτων τῶν σοφωτάτων Ἀγγλῶν (*οὕτω*) καὶ στέφουσαν τοὺς υἱοὺς τῆς Ἀγγλίας παντοδαποῖσι καὶ ποικίλοις στέμμασιν.

Ἐὰν δὲ ἐρωτᾷ ἡ σὴ ἐκλαμπροτάτη αἰδεσιμότης τὰ περὶ ἐμέ, τίς ἦν ποτε ἡ αἰτία, καὶ τίνος ἕνεκα εἰς ταύτην τὴν περίφημον νῆσον ἦλθον, καὶ ἕως ταύτης τῆς ἐκλαμπροτάτης τε καὶ περιφήμου Ἀκαδημίας τῆς Ὀξονίας, ἀκουσάτω τὸ αἴτιον, ἐὰν ἀρέσκῃ αὐτῇ, καὶ ὁ γνούς, τουτέστιν ὁ Θεός, μαρτυρήσει τὴν ἀλήθειαν ἐκ τῆς τοῦ λόγου ἀκολουθίας.

Ἐπειδὴ ἴδεν ὁ διάβολος ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει, καὶ τούτου ἕνεκα κατέβη εἰς τὴν γῆν ἔχων θυμὸν μέγαν, καὶ ἐκινήθη κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, ὡς λέων ὀργιζόμενός τε καὶ θυμούμενος, καθά φησιν ὁ Ἰωάννης ἐν τῇ ἑαυτοῦ Ἀποκαλύψει κεφ. 12 στίχ. 12, καὶ ὁ Δαβὶδ ἐν ψαλ. 79 «*ἐλυμήνατο αὐτὴν ὗς ἐκ δρυμοῦ, καὶ μονιὸς ἄγριος κατενεμήσατο αὐτήν*»· καὶ πάλιν ἐν ψαλ. 82, «*κατὰ σοῦ διαθήκην διέθεντο τὰ σκηνώματα τῶν Ἰδουμαίων καὶ Ἰσμαηλιτῶν*» καὶ τὰ ἑξῆς, καθὰ

[1] Τὸ μοναδικὸν πρωτότυπον τῆς πολυτίμου ταύτης διατριβῆς τοῦ Χριστοφόρου Ἀγγέλου φέρον χρονολογίαν 1617 ἀπόκειται ἐν τῇ Βοδληανῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Ὀξφόρδης, ἀντίγραφον δὲ ἐδωρήθη ἡμῶν τῇ μεσολαβήσει τοῦ εὐγενοῦς καὶ λογίου γραμματέως τῆς ἐν Ῥώμῃ Ἀγγλικῆς πρεσβείας κ. R. Rodd.

πάσχει ἡ τῶν Ἑλλήνων Ἐκκλησία σήμερον, ἠρημωμένη ἀπὸ πάσης προκοπῆς τε καὶ ἐπιστήμης. Ἡ δὲ αἰτία τῆς κακίας ταύτης τοιαύτη ἐστίν. Ὁ μέγας Τοῦρκος (τουτέστιν ὁ βασιλεὺς τῶν Τουρκῶν τε καὶ Χριστιανῶν) ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει ἔχειν εἰρήνην μετὰ τῶν ὑποτασσομένων αὐτῷ· ἀλλά τινες ἐκ τῶν ἀρχόντων σφόδρα ὑπάρχουσι κακοὶ καὶ ὑπερήφανοι, καὶ ἐκ τῶν τοιούτων πάσχει ἡ τῶν Ἑλλήνων Ἐκκλησία πολλὰ κακά. Τούτου ἕνεκα οὔτε φροντιστήριον δύναται εἶναι, οὔτε διδάσκαλός τις ἐφιέμενος διδάξαι μαθητὰς δύναται μεῖναι ἐν ἑνὶ τόπῳ· καθὼς ἔγω γε ἔπαθον, καὶ ἴδον, καὶ ἐγευσάμην τῶν ποικίλων κακῶν· τὸ δὲ αἴτιον τῆς ἐμῆς δυστυχίας οὕτως ἔχει.

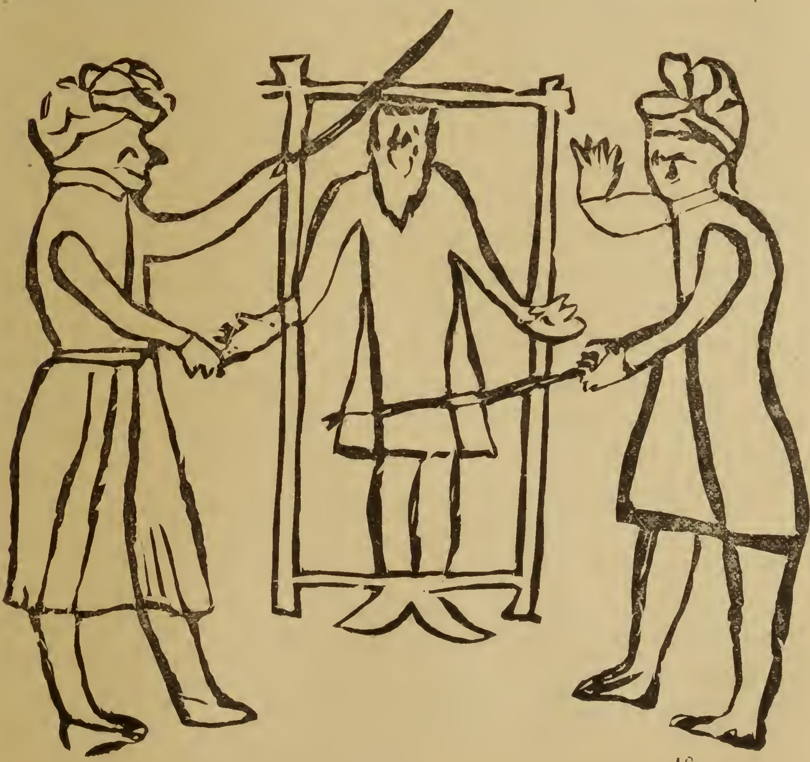
Ἐγὼ μὲν ἔτι νεάζων τῇ ἡλικίᾳ ἐπεθύμησα σφόδρα χάριν λόγου τε καὶ παιδείας σπουδάσαι, διὰ τὸ μνησθῆναί με τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, «*Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς, καὶ ἐν αὐταῖς εὑρήσεται ζωὴν αἰώνιον* [1]»· καὶ τοῦ Παύλου πρὸς Τιμόθεον, καὶ ὅτι, «*ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν* [2]»· καὶ τοῦ Σολομῶντος· «*Εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Σολομῶντι, ἐπειδὴ σοφίαν ζητεῖς, καὶ οὐδὲν ἕτερον, δώσω σοι σοφίαν, καὶ προσθήσω ἐπὶ τῆς σοφίας καὶ πλοῦτον, καὶ βασιλείαν μείζονα παρὰ πάσας τὰς βασιλείας* [3]»· καὶ τοῦ Δαβὶδ λέγοντος ἐν ψαλ. 118 «*ἐν τοῖς νόμοις σου ἐμελέτων*»· ὅμως διὰ τὴν τῶν διδασκάλων ἀπορίαν, ὡς προείρηται, πολλοὺς τόπους τῆς Ἑλλάδος διῆλθον κατὰ καιρὸν σπουδάζων, καὶ ποῦ μὲν πολύ, ποῦ δὲ ὀλίγον ἐγενόμην τῆς παιδείας. Μετὰ δὲ ταῦτα ἦλθον καὶ εἰς Ἀθήνας, σπουδάσας κἀκεῖ. Ὁ δὲ ἡγεμὼν τῶν Ἀθηνῶν ἦν ἀγαρηνός, κάκιστος ἐχθρὸς τῶν χριστιανῶν τῶν ὄντων ἐν Ἀθήναις. Ἦν δὲ καὶ φιλάργυρος, καὶ ἀπάνθρωπος, καὶ ἄδικος, καὶ ἠδίκησε πολλὰ τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐπορεύθησαν τρεὶς καιροὺς εἰς τὸν βασιλέα, διηγούμενοι τὴν ἀδικίαν ἣν ἔπασχον ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς τρεῖς καιροὺς ἔπεμψεν ἄρχοντας πρὸς τὸ ἄγχειν τὸν ἡγεμόνα τῶν Ἀθηναίων. Οἱ δὲ ἀποσταλέντες ἄρχοντες οὐκ ἠδύναντο ἄγχειν αὐτὸν, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν πάνυ πλούσιον καὶ εὐγενῆ σφόδρα, καὶ τούτου ἕνεκα εἶχεν μεγάλην ἔχθραν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Ἐτυράννησε δὲ καὶ πολλοὺς ξένους ἀδίκως διὰ τὴν ἑαυτοῦ φιλαργυρίαν. Ἰδὼν δὲ κἀμὲ ξένον καὶ μὴ ἔχοντά τινα γνώριμον, ἐκράτησε κἀμὲ καὶ ἐζήτει παρ' ἐμοῦ μαθεῖν τοὔνομα τοῦ ἡγεμόνος τῆς ἐμῆς πατρίδος. Ἔγωγε δὲ ἔφην ἐκείνῳ, — Ἤδη σχεδὸν

---

[1] Ἰωαν. Ε 30.
[2] Β. Τιμ. γ. 15.
[3] Β. Παραλ. α, 12.

εἴκοσιν ἔτη βεβάασιν ἀφ' οὗ ἄπειμι ἀπὸ τῆς τεκούσης με χάριν λόγου τε καὶ παιδείας, καὶ οὔπω ἔτι παλίνδρομος ἐγενόμην πρὸς τὴν ἐνεγκοῦσαν, καὶ νυνὶ οὐκ οἶδα πῶς καλεῖται τοὔνομα τοῦ ἡγεμόνος τῆς φερούσης με. Τότε ἀπεκρίθη μοι λέγων· —Ἐπεὶ οὐ γινώσκεις τοὔνομα τοῦ δεσπότου σου δεσμεύθητι. Καὶ δεσμεύσαντες τοὺς πόδας μου ἁλύσεσι σιδηραῖς ἐφυλάκισάν με. Μετ' ὀλίγον δὲ συνήθροισε τοὺς ἐκλεκτούς τε καὶ εὐσεβεστέρους τῶν Ἰσμαηλιτῶν, οἵτινες παράγονται ἐκ τοῦ γένους τοῦ Μωχάμετ, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος μετ' αὐτῶν ἐκέλευσεν ἀχθῆναί με ἔμπροσθεν αὐτῶν. Καὶ τότε ἔφη πρὸς αὐτούς, —Ὁρᾶτε τὸν προδότην καὶ Ἱσπανόν. Οἱ δὲ ὁμοθυμαδὸν ἦραν τὴν φωνὴν λέγοντες,—Ἐπ' ἀληθείας Ἱσπανός ἐστιν, ὅτι ὁ πώγων αὐτοῦ μαρτυρεῖ αὐτόν, διὰ τὸ εἶναι τὸν πώγωνα αὐτοῦ μακρόν τε καὶ στενόν, καὶ μέλανα, καὶ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ σχεδὸν ἐρυθρὸν καὶ ἱσπανικὸν χρῶμα (ἔγωγε μὲν εἶχον ἱμάτιον, ὃ φέρουσιν οἱ ἱερεῖς τε καὶ οἱ ἡγούμενοι τῶν μοναχῶν). Καί τινες χριστιανοί, κατὰ τύχην παρόντες, ἔλεγον τοῖς τούρκοις, ὅτι τὸ αὐτὸ ἱμάτιον φέρουσιν οἱ ἱερεῖς τε καὶ οἱ ἡγούμενοι τῶν μοναχῶν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἠναντιοῦντο λέγοντες, ὅτι τὰ ἱμάτια τῶν ἑτέρων μοναχῶν ἐστὶ παχέστερα τούτου, τοῦτο δέ ἐστιν ἐκλεκτότερον ἐκείνων, καὶ τούτου ἕνεκα ἐστὶν ἱσπανικὸν (οὐκ ἦν ἐκλεκτότερων ἐκείνων τῶν ἱματίων, ἀλλά, ἀδίκως ταῦτα ἔλεγον ἵνα αἰτίας καὶ ἀφορμὰς ἔχωσι πρὸς τὸ τιμωρεῖν με). Μετὰ δὲ ταῦτα συνεβουλεύοντό μοι λέγοντες,—Νυνὶ ἐγγὺς ἔχομεν τὸ πάσχα ἡμῶν, καὶ ἐὰν γένῃ ἀρνητὴς τοῦ Χριστοῦ, ὁρκιζόμεθα ἵνα μὴ ἀπατήσωμέν σε περὶ οὗ ἂν εἴπωμεν, ὅτι ἐὰν γένῃ Τοῦρκος, μέλλεις τιμῆσαι τὴν ἡμετέραν ἑορτήν, καὶ τούτου ἕνεκα ποιήσωμέν σε ἑκατοντάρχην, καὶ ἕξεις καὶ ἑτέρας μεγάλας τιμάς. (Ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰσμαηλίταις, ὅταν ὁρκίζωνται, ὃ ἂν λέγωσιν ἐπὶ τὸ πλεῖστον ποιεῖν, καὶ οὐ ψεύδεσθαι ἐν τοῖς ὅρκοις αὐτῶν.) Τρεῖς καιροὺς τούτῳ τῷ τρόπῳ ἔλεξάν μοι. Ἐγὼ δὲ ἀεὶ ἠρνήθην, λέγων,—ἐμοὶ οὐ μέλει περὶ τιμῆς, ἀλλ' ἐπιθυμῶ ἀποθανεῖν ἐν τῇ θρησκείᾳ, ἐν ᾗ ἀπέθανεν ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου.—Τότε τίς ἐκ τῶν ἀρχόντων ἦλθε πρός με καὶ ἥρπαξέ με ἐκ τοῦ πώγωνος, κρατῶν καὶ τύπτων τὴν κεφαλήν μου ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, λέγων,—Τίνος ἕνεκα ἐγὼ ἐγενόμην Τοῦρκος, καὶ σὺ οὐ θέλεις; (ἐγένετο γὰρ πρότερον χριστιανός.) Ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην ἐκείνῳ,—Οὐ μέλει μοι τί σὺ ἐποίησας· ἐγὼ οὐ δοκιμάζω.—Τότε κατέστρωσέ με ἐν τῇ γῇ καὶ κατεπάτει τὴν κεφαλήν μου ἔμπροσθεν πάντων τῶν ἀθροισθέντων Τουρκῶν τε καὶ χριστιανῶν. Καὶ μετὰ ταῦτα κατέκλεισάν με ἐν εἱρκτῇ. Καὶ μεθ' ὥρας τινὰς ἤθελον ἐκβαλεῖν με ἐκ τῆς φυλακῆς πρὸς τὸ τιμωρεῖν, ἵνα διὰ τῶν μαστίγων φοβηθεὶς γένωμαι Τοῦρκος. Καί

τινα ἀνδράποδα τοῦ ἡγεμόνος, χριστιανὰ ὄντα ἐκ τῶν Λατίνων, ἦλθε πρός με λέγοντα, - Νυνὶ καιρός ἐστὶν ἀποκτανθῆναί σε ἐκ τῶν μαστίγων ἐὰν μὴ γένῃ Τοῦρκος, καὶ ἐδέετό μου λέγοντα—Κρεῖττον ἐστί σοι ἀποκτανθῆναι ἢ γενέσθαι Τοῦρκον—Ἔγωγε δὲ ἔφην πρὸς ἐκείνους,—Μὴ γένοιτο ἀρνηθῆναί με Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεόν· ἑκατοντάκις τῆς ἡμέρας ἐπιθυμῶ ἀποκτανθῆναι, ἀλλ' οὔπω ἀρνήσομαι Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Τότε πάλιν ἡ συνείδησίς μου κατ' ἰδίαν ἔλεγέ μοι. Ἆρα δυνήσομαι φέρειν τὰς τιμωρίας ἕως θανάτου; Καὶ πάλιν ἔλεγέ μοι ὁ λογισμός. Ὁ Χριστὸς ἦν ἄνθρωπος, ὅμως ἐδυνήθη ἀπακτανθῆναι ἐν τῷ σταυρῷ. Καὶ πάλιν διελογιζόμην λέγων. Ὁ Χριστὸς ἦν Θεάνθρωπος, καὶ τούτου ἕνεκα ἐδυνήθη ἀποκτανθῆναι· ἔγωγε δὲ σαρκικὸς ἄνθρωπός εἰμι, καὶ ἴσως οὐ δυνήσομαι φέρειν τὰς τιμωρίας ἕως θανάτου. Τότε πάλιν ἡ συνείδησις εἶπέ μοι. Οἱ μάρτυρες ἄνθρωποι σαρκικοὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ ἦσαν· καὶ ὅμως διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ ἐδυνήθησαν ἀποκτανθῆναι. Ἆρα κἀγὼ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ δυνήσομαι ἀποκτανθῆναι. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ συλλογισμῷ εὔθυμος ἐγενόμην, καὶ ἴσχυσα τῷ πνεύματι, καὶ ὅλως παρεδόθην εἰς θάνατον. Αὐτίκα δὲ ἤγαγόν με εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, καὶ ἔδησαν χεῖράς μου καὶ πόδας σταυροειδῶς ἐπάνω τῆς γῆς, ὡς φαίνεται ὧδε ἐν τῷ σχήματι.

('Επειδὴ μάρτυρας ὧδε οὐκ ἔχω ἵνα κατὰ τὸ παρὸν μαρτυρῶσι τὴν ἀλήθειαν τοῦ πάθους μου, τούτου ἕνεκα αὐτὸν τὸν αἰώνιον Πατέρα τε καὶ Θεὸν τῶν ὅλων τίθημι μάρτυρα καὶ δικαστήν. Τούτῳ τῷ τρόπῳ ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος τιμωρήσοι με ἐν τῷ νυνὶ αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἐὰν μὴ οὕτως ἔπαθον παρὰ τῶν Τούρκων ἀδίκως, διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ὡς γράφεται ἡ ὑπόθεσις). Εἶχον γὰρ ξύλα παχέα καθὰ στηρίγματα οἴκου ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐν ἐκείνοις ἐδέσμευσάν με, καὶ οὕτως ἤρξαντο τύπτειν με μετὰ ῥαπίδων, ὡς φαίνεται ἐν τῷ σχήματι, δύο ἄνδρες ὑγραίνοντες τὰς ῥαπίδας ἐν ἁλμυρῷ ὕδατι· καὶ ὅταν ὁ εἷς ἄνω ἔφερε τὴν μίαν ῥαπίδα, ὁ ἕτερος κατέφερε τὴν ἑτέραν ῥαπίδα τύπτοντές με, ἵνα μηδαμῶς ἔχω τινὰ ἀνάπαυσιν, καὶ ἵνα ἀλγῇ με σφόδρα. Καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ ἔτυπτόν με λέγοντες, — Εἰπὲ ἵνα γένῃ Τοῦρκος καὶ ἐάσομέν σε — Ἔγωγε δὲ οὐδαμῶς ἀπεκρίθην ἐκείνοις, ἕως οὗ ἡμιθανῆ ἐποίησάν με τύπτοντες. Τότε εἱστήκεσαν μικρὸν λέγοντες, — Αὐτός ἐστι σφόδρα εὐσεβὴς κατὰ τὴν ἑαυτοῦ θρησκείαν καὶ οὐκ ἀρνεῖται· ἀλλ' εἴπωμεν αὐτῷ ἵνα εἴπῃ, ὅτι οἱ ἔμποροι τῶν 'Αθηνῶν, οἵτινες εὑρίσκονται ἐν τῇ Αἰνετίᾳ (*οὕτω*), ἐκεῖνοι ἔπεμψαν αὐτόν, ἵνα προδώσῃ τὰς 'Αθήνας τοῖς Ἱσπανοῖς, καὶ ἐάσομεν αὐτόν. Καὶ τότε πάλιν ἤρξαντο τύπτειν με ἐκ τῶν ποδῶν λέγοντες, — Εἰπὲ τοῦτο τὸ ῥῆμα μόνον, ὅτι οἱ 'Αθηναῖοι, οἵτινες πραγματεύονται ἐν τῇ Αἰνετίᾳ, ἐκεῖνοί σε ἔπεμψαν ἵνα προδώσῃς τὰς 'Αθήνας τοῖς Ἱσπανοῖς, καὶ ἐάσομέν σε (Ἤθελον οἱ Τοῦρκοι ἵνα ψευδομαρτυρήσω, καὶ ἐξ ἐκείνης τῆς ψευδομαρτυρίας κρατῆσαι τοὺς 'Αθηναίους καὶ ἀποκτεῖναι αὐτούς, διὰ τὴν ἔχθραν ἣν εἶχεν ὁ ἡγεμὼν πρὸς αὐτούς). 'Εγὼ δὲ οὐδὲν εἶπον· καὶ ἕως τοῦδε καιροῦ ᾐσθανόμην τί ἔλεγον οἱ 'Ισμαηλῖται ἀπὸ καὶ ταύτης τῆς στιγμῆς καὶ πλεῖον (τουτέστιν, ἀφ' οὗ δὶς καὶ τρὶς εἶπον μοι, — Εἰπὲ ὅτι οἱ 'Αθηναῖοί σε ἔπεμψαν ἵνα προδώσῃς τὰς 'Αθήνας. — Ἔγωγε δὲ οὐκ ἀπεκρίθην ἐκείνοις), οὐδὲν ᾐσθανόμην, ἕως οὗ τελείως νεκρὸς ἐγενόμην, καὶ σχεδὸν ὡριαῖος νεκρὸς ἔμεινα. Καὶ πάλιν μεθ' ὥραν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ ἠγέρθην. Τότε οἱ Τοῦρκοι ἔλαβον πᾶσάν μου τὴν περιουσίαν, λέγω δὲ βιβλία καὶ χρήματα, καὶ χρεώστης τὰ μάλιστα ἐγενόμην, καὶ διὰ πολλῶν ἀρχόντων ἐντεύξεις ἠλευθέρωσάν με ἐκ τῆς φυλακῆς.

Μετὰ δὲ μίαν ἑβδομάδα, πάλιν συνεβουλεύσαντο οἱ Τοῦρκοι κρατῆσαί με καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἢ ἀποκτανθῆναί με, ἢ Τοῦρκον γενέσθαι ἐκ τῶν μαστίγων, καὶ ἑτέρων κακῶν. Αὕτη δὲ ἡ ἐπιβουλὴ γνωστὴ ἐγένετο πᾶσι καὶ πάσαις τοῖς Χριστιανοῖς τοῖς ἐν 'Αθήναις, κἀμοί.

Τότε ἐγὼ μὲν φυγὰς ᾠχόμην ἐξ 'Αθηνῶν, καὶ περιάγων τῇ ὁδῷ εὗρον ἐμπόρους ἐμπείρους, οἵτινες ἔγνωσαν καλῶς καὶ τὴν 'Αγγλίαν καὶ

ἑτέρους τόπους πολλούς, καὶ ἠκρίβωσα παρ' αὐτῶν ποῦ ἄρα εὕρω σοφοὺς ἄνδρας, μεθ' ὧν φυλάξω τὴν θρησκείαν μου καὶ τῆς σπουδῆς μὴ γένωμαι ἄπορος. Οἱ δὲ εἶπον μοι, Ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ ἀμφότερα ἕξεις, ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἀγαπῶσι τοὺς Ἕλληνας καὶ τὰ γράμματα τῶν Ἑλλήνων σφόδρα, καὶ ὅτι ἔστι καὶ μοναρχία, καὶ εὑρίσκονται ἐκεῖ καὶ πολλοὶ ἀγαθώτατοί καὶ σοφώτατοι, καὶ ἐλεύθεροι ἄνδρες. Ἐν δὲ τῇ Γερμανίᾳ, καὶ Γαλλίᾳ, καὶ Ἰταλίᾳ, ἔχουσι συνεχῶς μάχας τε καὶ πολέμους οἱ ἄνθρωποι ἀναμεταξὺ αὐτῶν. Τούτου ἕνεκα ἐγὼ μὲν εὐθυδρόμησα πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ διῆλθον διὰ τῆς Φλανδρείας εἰς Γέρμουθ τῆς Ἀγγλίας. Ἔτυχε δὲ κατὰ τύχην καὶ ὁ ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς πόλεως τῆς Γέρμουθ ἐκεῖ, καὶ ἠκρίβωσέ με καλῶς, καὶ εὗρε τὰς μαρτυρίας μου, ἃς ἔφερον ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων τε καὶ ἱερέων τῆς Πελοποννήσου τε καὶ ἀλλαχόθεν, καὶ ἐδωρήσατό μοι τὸ κατὰ δύναμιν· ὁμοίως καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτοῦ ἐποίησαν κατὰ τὸ προσῆκον· καὶ ἔπεμψέ με μετὰ γραμμάτων εἰς τὴν Κανταβρυγίαν (ὅτι ὁ ἐπίσκοπος ἐγένετο ἐκ τῆς Κανταβρυγίας). Οἱ δὲ διδάσκαλοι τῆς Κανταβρυγίας ἀσμένως τε καὶ φιλοφρόνως ἐδέξατό με. Διέτριψα δὲ ἐκεῖ σπουδάζων σχεδὸν ἓν ἔτος, καθὰ ἡ ὁμολογία ἣν ἔχω ἀπὸ τῆς Κανταβρυγίας γράφει. Ὅμως ἠσθένησα χαλεπῶς ἀπὸ τῆς δυσπνοίας· οἱ δὲ ἰατροί τε καὶ οἱ διδάσκαλοι εἶπόν μοι ἐλθεῖν εἰς τὴν Ὀξονίαν λέγοντες, — Ὁ ἀὴρ τῆς Ὀξονίας ἔστι πολὺ κρείττων τοῦ ἀέρος τῆς Κανταβρυγίας. — Καὶ οὕτως ἦλθον εἰς ταύτην τὴν περίφημόν τε καὶ ἐκλαμπροτάτην Ἀκαδημίαν τῆς Ὀξονίας. Καὶ ἤδη τοσαῦτα ἔτη διατελῶ σπουδάζων.

Καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ τῷ πέμψαντί με εἰς τοιούτους καλοκαγάθους ἄνδρας· δεύτερον δὲ εὐχαριστῶ τῇ σῇ ἐκλαμπροτάτῃ δεσποτείᾳ τε καὶ ἐμῷ εὐεργέτῃ, καὶ πᾶσι καὶ πάσαις τοῖς σοφωτάτοις ἐμοὶ εὐεργέταις, σὺν πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσι, καὶ δέομαι τοῦ Θεοῦ, εἰ καὶ ἀνάξιος τυγχάνω ὤν, νύκτωρ τε καὶ ὁσημέραι, ἵνα ἑκατονταπλάσιον τὸν μισθὸν ἐν τῷ νυνὶ αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι στέφανον ἀμαράντινον παρέξοι, σοί τε καὶ αὐτοῖς διὰ τὴν καλοκἀγαθίαν ὑμῶν, Ἀμήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΩΝ ΕΝ ΑΥΤΗΙ

Οἶδα μὲν οἶδα ὅτι οὔπω ἄκροις χείλεσι σοφίας ἐγευσάμην ἵνα πρὸς ἄνδρα περιπατητικόν τε καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἀξιάγαστον δύνωμαι γράφειν ἐπιστολάς· ἀλλ' ἐπεί τις τῶν σοφῶν λέγει, *ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πολλὰ ποιοῦμεν κακά·* καὶ πάλιν ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἐστὶ Θεάνθρωπος,

καὶ καθὰ μὲν Θεὸς ζητεῖ καὶ πνευματικὰς τιμὰς παρὰ τῶν ψυχῶν τῶν ἀνθρώπων (καλῶ δὲ πνευματικὰς τιμάς, τὴν ἀγαθωσύνην, τὴν ἀγαθὴν μελέτην, τὴν ἀγάπην, τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ τὸ ἑξῆς, ὥς φησιν ὁ Δαβίδ, «*Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον*», καὶ ὁ Παῦλος [Α'] πρὸς Κορινθίους, κεφάλαιον ς', στίχ. 20, «*Δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινα ἐστι τοῦ Θεοῦ*») καθάπερ δὲ ἄνθρωπός ἐστι, ζητεῖ καὶ τὰς ἀνθρωπίνας τιμὰς πρὸς τὸ ἡμῶν παράδειγμα, ὥς πού φησιν ὁ Κύριος, *δέκα ἦσαν οἱ καθαρισθέντες, ἐννέα δὲ ποῦ;*» Καὶ πάλιν τις τῶν σοφῶν λέγει, «*Ἀχάριστος φύσει, ὅστις εὖ παθῶν ἀμνημονεῖ.* Ἆρα ἐὰν τίς ἐστιν εὖ πεπονθὼς παρά τινων ἀνθρώπων, καὶ τὴν ὀφειλομένην χάριν μήτ' ἀπονέμων, μηθ' ὁμολογῶν τοῖς εὐεργέταις, οὗτός μοι δοκεῖ εἰκότως τὸ τῆς ἀχαριστίας ὄνειδος καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων κακολογίαν ὀφλισκάνειν. Εἰ οὖν ἔγωγε τοσαῦτα ἤδη ἔτη τρόφιμος γεγονὼς ταύτης τῆς μελιηδέος τε καὶ ζειδώρου βρεττανικῆς ἀρούρης, οὐδεμίαν μνήμην ποιήσαιμι καὶ τὰς χάριτας τῇδε ἀρούρᾳ μὴ ὁμολογήσαιμι (μάλιστα δὲ τῇ σῇ ἐκλαμπροτάτῃ αἰδεσιμότητι, καὶ σοι τῷ ἐμῷ κυρίῳ τε καὶ εὐεργέτῃ), δικαίως ἂν νομιζοίμην εἷς ἐκείνων ἐγώ. Τοίγαρουν ἵνα μὴ ἀχάριστος δόξω τῶν εὐεργεσιῶν, ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοί, λόγον ἀφήσω τε καὶ λέξω οὕτω:

Ὦ ἀνθρωπόμορφος, δυογλαυκόφθαλμος κεφαλή τε καὶ ζείδωρος πίων ἄρουρα Βρεττανική, ἣ μέλι καὶ γάλα ἀφθονυπερόχως βρύεις. Καλῶ δέ σε ἀνθρωπόμορφον κεφαλὴν δυογλαυκόφθαλμον Βρεττανίαν, τὴν πάλαι μὲν βλαστήσασαν τὰ δύο κέρατα τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Καλῶ δὲ κέρατα, τὸ μέν, τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον, τὸν δεύτερον φωστῆρα τῆς οἰκουμένης, τὸν ἐλευθερωτὴν τῶν ἐν φυλακαῖς κατεχομένων ὁμολογητῶν τοῦ Χριστοῦ, τὸν ἀποδιώξαντα τὸ σκότος τῆς εἰδωλολατρείας, τὸν ἰσαπόστολον καὶ τροπαιοῦχον κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ· τὸ δὲ δεύτερον κέρας, τὴν ἁγίαν Ἑλένην τὴν τὸν ζωοποιὸν Σταυρόν, τὸ ὅπλον τῶν χριστιανῶν, εὑρηκυῖαν, τὴν ἁγίαν μητέρα τῆς οἰκουμένης. Νυνὶ δὲ καὶ πρὸ πολλοῦ χρόνου δυογλαυκόφθαλμον ὁρωμένην τε καὶ περιέχουσαν δύο ἀκαδημίαις· καλῶ δὲ δύο γλαυκοὺς ὀφθαλμοὺς τὰς δύο Ἀκαδημίας, τὴν μὲν ἐκλαμπροτάτην τε καὶ περίφημον Ὀξονίαν, σὺν τῇ ἐκλαμπροτάτῃ τε καὶ περιφήμῳ Κανταβρυγίᾳ (τουτέστιν ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ἐστὶ μικρόκοσμος): καὶ ἐὰν ἔξεστί μοι εἰκάζειν τὴν γῆν ἀνθρωπίνῳ σώματι, καλέσω τὴν Ἀγγλίαν τούτου τοῦ σώματος κεφαλήν. (Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον διαιρεῖται ἀπὸ τῶν λοιπῶν μερῶν τῆς γῆς διὰ τῆς θαλάσσης, ὥσπερ κεφαλὴ ἀνθρωπίνη ἀπὸ τοῦ σώματος διὰ τοῦ λάρυγγος). Ναὶ καὶ καταφυγή, καὶ λιμήν, καὶ

παράκλησις τῶν τυραννουμένων Ἑλλήνων ἀπὸ τῶν Ἰσμαηλιτῶν καθά φησιν ὁ Δαβίδ, ἐν ψαλ. πγ', « *Κατὰ σοῦ διαθήκην διέθεντο τὰ σκηνώματα τῶν Ἰδουμαίων καὶ Ἰσμαηλῖται* », καὶ τὰ ἑξῆς· καὶ σοφωτάτους τε καὶ ἥρωας αἰχμητὰς, καὶ εὐρύθμους ἄνδρας βρύουσα, ὥσπερ τὸ πάλαι ἡ Ἑλλάς. Ναὶ καὶ φιλέλληνάς τε καὶ μετέχοντας τῆς τῶν πάλαι Ἑλλήνων ἀρετῆς. Ἡ δὲ αἰτία τῶν προλεχθέντων, αὕτη ἐστίν. Εὑρίσκεται ἐν ταῖς ἱστορίαις τοῦ Εὐσεβίου ἐπισκόπου, τοῦ Παμφίλου, ὅτι ὁ μέγας Κωνσταντῖνος καὶ ἡ αὐτοῦ μήτηρ ἡ ἁγία Ἑλένη ἦσαν Βρεττανοί, γεννήματά τε καὶ θρέμματα τῆς Βρεττανίας· καὶ ὅταν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐβασίλευσε τῶν Ἑλλήνων καὶ ὅλης τῆς οἰκουμένης, τότε οἱ συγγενεῖς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἦλθον ἐκ Βρεττανίας εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ συνῆσαν τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ. Καὶ πάλιν ὁμοίως οἱ Ἕλληνες ἐπέμφθησαν εἰς Βρεττανίαν παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ οὕτως ἐμίγησαν τῷ αἵματι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἄγγλοι· καὶ τούτου ἕνεκα οἱ Ἄγγλοι ἀγαπῶσι τοὺς Ἕλληνας καὶ τὰ γράμματα τῶν Ἑλλήνων σφόδρα· καὶ αὖθις οἱ Ἕλληνες ἀγαπῶσι τοὺς Ἄγγλους πλεῖον ἢ ἄλλα γένη, καὶ κοινωνοῦσιν ἐν πολλοῖς πράγμασιν οἱ Ἄγγλοι τοῖς Ἕλλησι. Καὶ γὰρ εὑρίσκονται πολλοὶ ἐκ τῶν Ἄγγλων ἥρωές τε καὶ πάνυ πολυμαθέστατοι καὶ σοφώτατοι, καθάπερ καὶ οἱ Ἕλληνες πάλαι, καὶ πάλιν ἀκριβῶς τε καὶ ἐπιστημονικῶς ζητοῦσι τὰ τῆς ἀληθείας πράγματα, ὥς φησιν ὁ Παῦλος, « *Βλέπετε, μή τις ἔστω ὁ συλαγωγῶν ὑμᾶς διὰ τῆς φιλοσοφίας τε καὶ κενῆς ἀπάτης* », καθάπερ καὶ οἱ Ἕλληνες πάλαι ἀκριβῶς τε καὶ ἐπιστημονικῶς ἐζήτησαν τὰ τῆς ἀληθείας πράγματα. Αὖθις καὶ φιλόξενοι, καθάπερ καὶ οἱ Ἕλληνες, ὥς φησιν ὁ Παῦλος πρὸς Θεσσαλονικεῖς. Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐδεὶς λόγος· αὐτοὶ γὰρ θεοδίδακτοι ἐστέ. Ὁμοίως καὶ περὶ θρησκείας αὐτῶν θέλουσιν ἀποθανεῖν, ἀλλ' οὐδαμῶς βούλονται πείθεσθαι ἑτέρᾳ θρησκείᾳ, ὥσπερ καὶ οἱ Ἕλληνες. Καὶ ἔγωγε ἅπαξ ἀπέθανον ἐκ τῶν μαστίγων τῶν Τουρκῶν ἀδίκως διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ οὐδαμῶς ἠρνήθην Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεόν.

Πλὰν χαῖρε, ὦ Ἀγγλία· παρθένος γὰρ ὑπάρχεις, ἥτις οὔπω ἠχμαλωτίσθης παρά τινος βασιλέως· [καὶ] εἰ μὲν ἐνίοτε ἐταπεινώθης, ἀλλ' οὐκ ἠχμαλωτίσθης ἡ μήτηρ τῶν σοφωτάτων τε καὶ αἰχμητῶν, καὶ ἡρώων ἀνδρῶν.

Περὶ τῆς Ἀγγλίας ταῦτα λεγέσθω, ἃ περὶ ἄλλης λέγεσθαι μὴ δυνηθείη.

ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ ΓΕΔΕΩΝ

ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Τῷ φίλῳ Δημητρίῳ Γρ. Καμπούρογλου.

Ἡ πρὸς ἐμὲ ὑμετέρα ἐπιείκειά ἐστιν ἡ προχειροτέρα μέν, ἀλλ' ἅμα καὶ δικαιοτέρα δικαιολογία τῆς τόλμης, μεθ' ἧς προβαίνω 'να χοροστατήσω ἐν θιάσῳ πολυμαθεστάτῳ λογίων Ἀθηναίων, ἐκ φίλτρου καὶ μετὰ μελέτας ἐμπόνους ὑποδυσαμένων ἀγώνισμα λαμπρόν, τοῦ ἀνερευνῆσαι τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν· ἡ ἐν αὐτοῖς ἐμὴ παρείσδυσις φαίνεται παράδοξος πρώτιστα πάντων εἰς ἐμέ. καθῆκον ἔχοντα 'ν' ἀφωσιώσω ἡμέρας καὶ ἔτη πρὸς ἔρευναν τῆς ὀλίγῳ γνωστῆς τοπογραφίας τῆς μεγάλης πόλεως· ἐν ᾗ ἐγεννήθην καὶ κατοικῶ, δῆλα δὴ τῆς πρωτευούσης τῶν σουλτάνων. Ἐνῷ δὲ καθῆκον ἔχω 'ν' ἀναζητῶ πανταχόθεν ἐπὶ λίθων καὶ χαρτίων πληροφορίας ἐπὶ θέματος ἀτέρμονος, ἀνεξετάστου μὲν τὸ πλεῖστον, ἐμοὶ δὲ προσφιλοῦς, ἐνόμισα παράξενον τὸ ζητεῖν ἐν χαρτίοις σητοβρώτοις εἰδήσεις περὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν. Ἐὰν δ' ἀναλαμβάνω 'ν' ἀναδιφήσω τὰ παρ' ἐμοὶ χαρτία ταῦτα, ἐὰν προβάλλω νῦν εἰς μέσον περιαθροίζων ἐν μιᾷ διατριβῇ πάσας τὰς ἐν αὐτοῖς εἰδήσεις, τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἰδίᾳ τῶν Ἀθηναίων ἱστορίαν, ἐὰν οὐδαμῶς ἢ κατὰ μικρὸν ἱκανοποιῶ τὰς ὑμετέρας προσδοκίας, ὑμεῖς, ἀγαπητὲ Δημήτριε, ὑπέχετε τὴν εὐθύνην τῆς ἐν ταῖς ἐλπίσιν ἀποτυχίας. Μάτην ἠρεύνησα τὰ χαρτία ταῦτα ἐπὶ εὑρέσει σπουδαίων ἐγγράφων ἤ τινος ἀποσημειώματος πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ φιλίστορος ὑμῶν πόθου. Γραμμάτων πολλῶν ὁ φορητὸς ἐλάχιστον ἀπήνεγκεν, ὡς βλέπετε. Ὀλίγα ἔγγραφα πατριαρχικά, ἀναφερόμενα εἰς συστάσεις μονῶν ἢ βεβαίωσιν τῶν δικαίων τῆς σταυροπηγιακῆς αὐτῶν ἐλευθερίας, κειμένων ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς μητροπόλεως καὶ τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῆς, ἢ εἰς παραιτήσεις, παύσεις, καὶ διορισμοὺς μητροπολιτῶν, πάντα δ' ἀναγόμενα εἰς τὸν ΙΖ' αἰῶνα — τὸν ἥκιστα γινωσκόμενον — τί προσοχῆς ὀλίγης ἢ πολλῆς ἄξιον προστιθέασιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τὰς τύχας τῆς ἱερᾶς αὐτῶν μητροπόλεως ἢ ἔστω καὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς ἄλλοτε ἐξαρτωμένων ἐπισκοπῶν; Εἰμὶ δυστυχὴς ἐν τούτῳ, διότι οὐδὲν εὗρον ἄξιον λόγου.

Ἡ ἀποδοκιμασία μου αὕτη ἀφορᾷ κυρίως εἰς τὰ περὶ τῶν μονῶν καὶ τῶν ἐπισκοπῶν τῶν ἐν Ἀττικῇ ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα, τὰ θησαυριζόμενα ἐν τῇ «Νομικῇ Συναγωγῇ» τοῦ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, ἐν τῷ κώδηκι τοῦ Κριτίου, καὶ ἐν τῷ τοῦ Φωτίου Κυπρίου, μετὰ πολλῶν ἑτέρων ἀξίων μελέτης καὶ σπουδῆς μέχρις ἡμῶν θείᾳ μοίρᾳ περισωθέντων. Πολλὴν ἔχει σημασίαν διὰ τὴν ὅλην ἱστορίαν τῶν κάτω χρόνων παρ' ἡμῖν ὁ πολὺς πλοῦτος τῶν χειρογράφων, κυρίως ἐπιστολῶν, ὅσα κέκτηται τὸ ἐν Φαναρίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μετόχιον τοῦ Παναγίου Τάφου. Εἴ τι ἔκ τῶν πολυτιμήτων αὐτῆς κωδίκων ἀπὸ καιροῦ μεταγεγραμμένον εἶχον εἰς ἀρωγὴν ἐν ταῖς ἐμαῖς ἐρεύναις, ἀντιβαλὼν καὶ νῦν πρὸς τὰ πρωτότυπα, ἵνα δεόντως παρατηρήσω μή τις ἄλλοτε στίχος ἐξερρύη, κατήρτισα τὸν νῦν ἐκδιδόμενον Φάκελλον, περιέχοντα *τὰ κατ' ἐμὲ χρήσιμα*, ἅτινα πέμπω πρὸς ἔκδοσιν ἐν τῷ Β' τόμῳ τῶν ὑφ' ὑμῶν ἐπὶ προόδῳ τῶν ἱστορικῶν μελετημάτων ἐκδιδομένων «Μνημείων τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων». Μεταξὺ τῶν λοιπῶν, ἐν ἀντιβολῇ δὲ πρὸς ἐκεῖνα, ἐνόμισα ταῦτα χρήσιμα. Ἂν ὅμως φιλαυτίᾳ ἡττώμενος ἢ τεθηπὼς καὶ τὸ ἐλάχιστον ῥακίον πάσης παλαιφάτου βιβλιοθήκης εὑρίσκω ταῦτα χρήσιμα καὶ τούτοις ἀποδιδῶ σημασίαν τινά, παρὰ τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ἐάν περ ἔχωσιν ἢ οὐ τοιαύτην, ὑμᾶς, ἀγαπητέ, τὸν ἐρευνήσαντα καὶ μελετῶντα πολλὰ ἔγγραφα, πραγματικῶς ἄξια πολλοῦ λόγου, νομίζω κριτὴν ἁρμόδιον, καὶ συνεπῶς ὑμῖν ἐμπιστεύω τὴν φροντίδα ἢ τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν, ἢ τῆς εἰς τοὺς Ἀποθέτας καταδίκης.

ς

Δυστυχῶς ἐκ τῶν ὑπ' ἐμοῦ μελετηθέντων παλαιῶν γραμμάτων οὐδέν ἐστιν ἀρχαιότερον τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος· τὸ παλαιότερον ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς κώδηξιν ἔγγραφον φέρει χρόνον γραφῆς τὸ ἔτος 1539, ἡ δὲ σειρὰ τῶν μετὰ ταῦτα συνοδικῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων ἐστὶ τόσον ἠραιωμένη, ὥστε εἷς μόνος τόμος ἐκ πεντακοσίων λ. χ. μεγίστων in folio σελίδων περιέχει ἔγγραφα ἑκατὸν πεντήκοντα ἐτῶν· ἀπὸ τοῦ 1739 ἐστὶν ἀρκούντως πλήρης ἡ σειρὰ τῶν ὑπομνημάτων, ἤτοι συνοδικῶν πρακτικῶν τῆς ἐκλογῆς ἀρχιερέων καὶ πατριαρχῶν. Μόνον δ' ἀπὸ τοῦ 1823 σειρά τις ἀδιάκοπος εὕρηται ἐν τοῖς κώδηξι διαφόρων γραμμάτων, ἢ πλήρων, ἢ περιληπτικώτατα μεταγραφομένων. Φροντίδι Δοσιθέου πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων μετεγράφησαν καὶ διεσώθησαν εὐτυχῶς ἐν τῇ «Νομικῇ Συναγωγῇ» τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῷ Α' κώδηκι τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐγγράφων, ἕτερα δὲ μετεγράφησαν ἀπὸ κωδήκων ἑτέρων. Ἐν αὐτοῖς δὲ οὐδὲν ἔγγραφον εὗρον ἀρχαιότερον τοῦ

1601, ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας Ἀθηνῶν, εἶχον δ' ἀνάγκην αὐτοῦ: Ἐγένετό μοί τις ἀμφιβολία μή τοι κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙϚ' αἰῶνος ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν ἐπειράθη 'νὰ ὑπαγάγῃ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς μητροπόλεως αὐτοῦ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Αἰγίνης, διότι ἀνέγνων που ὅτι τὸν ἐν ἁγίοις Διονύσιον Συγοῦρον προεβάλετο ταύτης ἀρχιεπίσκοπον ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν Νικάνωρ[1]: ἀλλ' οὐδὲν ἐδίδαξάν με τὰ τῶν κωδήκων ἔγγραφα· μόνον ἐν ὑπομνήματι συνοδικῷ τῆς 18 ἰουνίου 1608 ἀναγινώσκω περὶ τῆς Αἰγίνης τὰς λέξεις «τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ἀμοιρούσης πρὸ πολλοῦ ποιμένος», βλέπω δὲ ψηφιζόμενον ἀρχιεπίσκοπον Αἰγίνης ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου τὸν ἱερομόναχον Νήφωνα. Αὕτη ἡ μόνη πληροφορία περὶ Αἰγίνης καὶ τοῦ ἀραιοῦ αὐτῆς πληθυσμοῦ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙϚ' αἰῶνος, ὅτε καὶ οὕτως ἔχοντος τοῦ πράγματος ἐχειροτονήθη Διονύσιος ὁ Συγοῦρος ἀρχιεπίσκοπος τῆς νήσου.

Ἀδύνατον ὅμως εἰπεῖν τὸ αὐτὸ περὶ τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Ἀθηνῶν, διότι, τοὐναντίον, φρονῶ ὅτι ἦν πυκνὸς ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὅλης διοικήσεως. Ὅταν γινώσκωμεν ὅτι «κατὰ τὸ κακὸ θανατικὸ» τοῦ ἔτους 1555 ἀπέθανον χιλιάδες λαὸς[2]» ὅσον ἂν θεωρήσωμεν ἐξογκωμένην τὴν ἀρίθμησιν, ὅσον μετριώτερον ἂν ὑπολογίσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν θυμάτων, ἔχομεν βέβαιον τὸ συμπέρασμα ὅτι πολλῷ πρότερον ἦν οὐχὶ ἠραιωμένος ὁ πληθυσμός· πληθυσμὸν δὲ νοῶ Ἑλλήνων ὀρθοδόξων· διότι ἐν τῷ βίῳ τῆς ὁσίας Φιλοθέης ἀναφέρεται καὶ αὐτὴ γόνος πλουσίων, καὶ ἄλλοι *εὐπατρίδαι* καὶ *πλούσιοι*, καὶ γυναικεῖα μοναστήρια μετὰ πολλῶν ἀσκητριῶν, ἐξ ὧν καταδείκνυται σαφῶς ὅτι τὸ τῆς Παλάδος ἄστυ ἐκέκτητο πληθυσμὸν ὀρθοδόξων ἀρκοῦντα πρὸς συντήρησιν μητροπολίτου[3].

---

[1]) Αἱ τέσσαρες ἀκολουθίαι τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης, τοῦ θαυματουργοῦ· ἔκδοσις Σεργίου Ῥαφτάνη, ἐν Ζακύνθῳ, 1876, σελ. 23.

[2]) Δ. Γρ. Καμπούρογλου «Μνημεῖα τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων». τομ. Α', Ἀθῆναι, 1889, σελ 191.

[3]) Πρέπει 'ν' ἀναγνωσθῇ μετὰ προσοχῆς ὁ βίος τῆς ὁσίας Φιλοθέης, προκειμένου 'να σχηματίσῃ τις ἰδέαν περὶ τῆς ἀραιότητος ἢ πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ἀθηνῶν· οἱ γονεῖς αὐτῆς λέγονται ***πλούσιοι***· αὐτὴν ἐζήτησε δωδεκαέτιδα εἰς γάμον εἷς ***τῶν τότε πρωτίστων τῆς πόλεως***· χηρεύσασαν δεκαπενταετῆ σχεδὸν ἐζήτουν ὡς σύζυγον οἱ ἐν τῇ πόλει ***περιφανεῖς***· ***οὐκ ὀλίγαι τῶν ἐν τῇ πόλει περιβλέπτων παρθένων*** προσήρχοντο κατατασσόμεναι ἐν τῇ ὑπ' αὐτῆς ἐγερθείσῃ μονῇ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου. Πολιτεία ἔχουσα περιβλέπτους, εὐγενεῖς, περιφανεῖς, πλουσίους καὶ πρωτίστους, καὶ μάλιστα πρὸ τῶν μέσων τοῦ ΙϚ' αἰῶνος, εἶχε βεβαίως πυκνὸν πληθυσμόν εἰκάζομεν δ' ὅτι καὶ ἡ Φιλοθέη καὶ οἱ ζητοῦντες αὐτὴν εἰς γάμον ἐγεννήθησαν δεκαπέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη πρὸ τῶν μέσων αὐτοῦ, δύσκολόν πως δ' ἔστι νὰ πιστεύσωμεν ὅτι πάντες οὗτοι ἀνέθορον κατὰ τὴν δευτέραν ἢ τὴν τρίτην δεκάδα τῆς ΙϚ' ἑκατονταετηρίδος. — Ἀλλὰ καὶ Σίλβεστρος ἱερομόναχος ὁ Βυζάντιος ἀναφέρει πρὸ τῆς Φιλοθέας δύο γυναῖκας ὁσίας ***Ἀγαθό-***

Περὶ τῆς Ἐκκλησίας Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἐν τοῖς κάτω χρόνοις καταστάσεως αὐτῆς ἀνέλαβε νὰ γράψῃ ὁ πολυμαθέστατος ἰατρὸς Τάσσος Νεροῦτσος βέης, ἀλλὰ τὰ γραφόμενα τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς ἥκιστα ἱκανοποιοῦσιν ἡμᾶς, οὐδὲ μὲ πείθει τὸ περὶ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης συμπέρασμα, ὅπερ ἐκ τῆς ἀνωμαλίας τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν πραγμάτων ἐξάγει ὁ σοφὸς ἰατρός, καίπερ οὐκ ἀγνοῶν πόσον ἐστὶ «χαλεπὸν τὸ μετρίως εἰπεῖν—κατὰ Θουκυδίδην—ἐν ᾧ μόλις καὶ ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας βεβαιοῦται». Βεβαιῶ τὸν κ. Νεροῦτσον ὅτι οὐδέποτε τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἡ ἀνωμαλία ἠνάγκαζε τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουνονπόλεως νὰ διασπᾷ τὴν ἱεραρχικὴν διαδοχὴν ἐν ἐπισκοπαῖς, ἀρχιεπισκοπαῖς, ἢ μητροπόλεσι. Δεκακυμία παθημάτων καὶ δυσπραγιῶν ἐκλυδώνιζε τὸ σκάφος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χρυσοστόμου κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ κατὰ τὰ μέσα καὶ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ´ αἰῶνος, ἀπερίγραπτος δ' ἦν ἡ συστροφὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν πραγμάτων. Ἐὰν ἐκδοθῇ ποτὲ ἀλληλογραφία ἰδιωτικὴ κυρίως ἀρχιεπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν καὶ πατριαρχῶν ἀκμασάντων κατὰ τὰ τεσσαράκοντα πρῶτα τῆς ΙΖ´ ἑκατονταετηρίδος ἔτη, ἐὰν αὕτη συμπληρωθῇ, ὅπως ἡ εἰκὼν τῶν δυσχειμέρων ἐκείνων χρόνων γραφῇ καθαρά, πλήρης φωτὸς καὶ κατὰ τὸ ἐνὸν τελεία, θέλομεν ἰδεῖ ὅτι κλύδων ἀληθής, ὃν ἀπειργάζοντο ταπειναὶ βλέψεις, ἐκδικήσεις, ἀρχολιπαρία, φιλαργυρία κληρικῶν τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς, δῆλον οὖν ὀφφικιάλων λαϊκῶν, ἐπεμβάσεις, ἐπεμβάσεις κοσμικῶν ἀρχῶν, ἐτάραττε τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὲρ ἧς εἰργάζοντο μετὰ ζήλου πολλοῦ ποῦ καὶ ποῦ φαειναὶ μορφαί, ὡς ὁ ἡρωϊκὸς Κύριλλος ὁ Λούκαρις καὶ οἱ ἀφωσιωμένοι αὐτῷ, μάρτυρες τῇ προαιρέσει γενόμενοι· ἡ πατριαρχικὴ μίτρα καθίστατο τότε πραγματικῶς στέφανος ἐξ ἀκανθῶν· οἱ τάλανες ἀρχιερεῖς, ἀμαθεῖς οἱ πλεῖστοι, οὐχὶ συρφετὸς ἀγνώριστος καὶ τυχαῖος, ἀλλ' εὐσεβεῖς, τετρυχωμένοι καὶ σκυθρωπάζοντες, μυρίαις μεθ' ἡμέραν ἐπάλαιον ἐπηρείαις καὶ συμφοραῖς. Καὶ ὅμως ἐν μέσῳ τῆς ἀλγεινῆς ἐκείνης συστροφῆς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐχειροτόνει συνεχῶς καὶ δίχα διακοπῆς ἀρχιεπισκόπους καὶ μητροπολίτας οὐ μόνον ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ὀλιγανθρώπων, ἀλλὰ καὶ πάμπαν ἠρημωμένων. Ὁ περίεργος ἀναγνώστης δύναται 'να πεισθῇ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ὑπομνήματος τῆς ἐκλογῆς τοῦ μητροπολίτου Μυρέων

κλειαν καὶ ***Θεοδούλην*** ἐτησίαις μνήμαις ἐν Ἀθήναις τιμωμένας, καίτοι σιγᾷ ὁ Συναξαριστὴς τοῦ Νικοδήμου, γόνους βέβαια τῶν Ἀθηνῶν· αὐτὸς δ' οὗτος ἀναφέρει, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως, καὶ Μελέτιον μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐν Ἀθήναις ἀσκήσαντα, ἐκτὸς ἂν συγχέῃ τοῦτον τῷ ἐν Μυουπόλει.

Ματθαίου, γενομένης ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ῥαφαὴλ Β' τοῦ ἀπὸ Μεθύμνης τῷ 1606 κατὰ μάρτιον[1]. Ἐπί τινος δὲ τῶν τρικυμιωδῶν ἐκείνων πατριαρχειῶν τοῦ Λουκάρεως χειροτονεῖται μητροπολίτης Συνάδων καὶ μητροπολίτης Σεβαστείας, καὶ τίνα λόγον ἐκλογῆς δικαιολογοῦντα ταύτην δῆθεν εὑρίσκομεν; — « τὸ μὴ ἀποσβεσθῆναι τέλεον τὸ ὄνομα τῆς ἐπισκοπῆς[2] ». Τοὐντεῦθεν, ἐπιτρέψει μοι βεβαίως ὁ πολυμαθέστατος ἰατρὸς κ. Νεροῦτσος 'να φρονῶ ὅτι ἡ ἀνωμαλία καὶ ἡ τεταραγμένη κατάστασις τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας διὰ τὰς πρὸς ἀλλήλους διαμάχας τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει κληρικῶν, ὡς ἔγραψεν[3], οὐδαμῶς δύναται 'να δικαιολογήσῃ τὴν ὑπόνοιαν — ἵνα μὴ εἴπω τὴν πεποίθησιν — ὅτι *οἱ ἰθαγενεῖς Ἕλληνες χριστιανοὶ τῶν Ἀθηνῶν ἔμειναν ἀνεπίσκοποι δι' ὅλων ἑβδομήκοντα δύο ἐνιαυτῶν.* Ἐὰν δὲ γινώσκωμεν ὅτι ἡ πρεσβυτέρα Ῥώμη προεχείριζεν ἀρχιεπισκόπους Ἀθηνῶν ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι μέχρι τοῦ 1530, οἵτινες ὅμως οὐδέποτε ἐπεσκέφθησαν τὰς Ἀθήνας[4], ἀδιστάκτως λέγομεν ὅτι τὸ αὐτὸ ἠδύνατο νὰ πράττῃ καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως. Ἐὰν δ' ὁ κ. Νεροῦτσος ἐσχηματισμένην ἔχῃ καὶ πεποίθησιν ὅτι « διὰ τὴν μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐπικρατοῦσαν ἐν Ἀθήναις ἀθλιότητα καὶ πενίαν οὐδεὶς τῶν ἐν Κων)πόλει ἱερωμένων ἐπεζήτει τὸν ἐπὶ τῆς Ἀθηνῶν μητροπόλεως διορισμόν, προσφέρων τῷ ἑκάστοτε πατριάρχῃ χρήματα, ὧν τὴν ἀπολαυὴν δὲν ἠδύνατο 'να ἐξαναγκάσῃ ἐκ ποιμνίου καὶ κλήρου πενιχροῦ »[5], πιθανῶς ὅμως ἀσπασθήσεται γνώμην ἐναντίαν, ἐὰν μελετήσῃ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν, ὅσαι ἐξηρτῶντο ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν ὡς ἐπισκοπαί. Δῆλον οὖν: ἀπαιτεῖται πρότερον 'να βεβαιωθῶμεν ὅτι αἱ ἐπισκοπαὶ Ταλαντίου, Διαυλείας, Ἄνδρου, Σκύρου, Σάλωνος, Μενδενίτζης ἦσαν ἔρημοι χριστιανῶν ὀρθοδόξων, ὅτι δὲ συνεπῶς ἔπαυσαν χειροτονούμενοι ἐπίσκοποι ? — Ὑπάρχει τοιοῦτό τι γνωστόν; — Ἐφ' ὅσον παρίστατο ἀνάγκη 'να χειροτονῶνται ποιμένες τῶν ἐπισκοπῶν τούτων, ἔπρεπε νὰ χειροτονῆται μητροπολίτης Ἀθηνῶν· ἀπ' αὐτῶν δ' ἠδύνατο νὰ συντηρῆται, ἔχων τὴν ἀπολαυήν, ἣν ἀναφέρει ἀνωτέρω ὁ σοφὸς ἰατρός.

---

1) Ἀνάγνωθι τοῦτο ἐν τόμῳ Α' τῶν ἐμῶν « Κανονικῶν διατάξεων » κτλ. σελ. 42—43.

2) Βλέπε προχείρως τοὺς ἐμοὺς «Πατριαρχικοὺς Πίνακας»· σελ. 563 καὶ 564.

3) Ἀπόσπασμα ἐκ τῶν «Χριστιανικῶν Ἀθηνῶν» τοῦ ἰατροῦ Τάσσου Δ. Νεροῦτσου. ἐν τόμῳ Β. «Μνημείων τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων» ἀπὸ σελ. 171 — 180. Ἰδὲ ἰδίως σελ. 173.

4) Αὐτόθι σελ. 173.

5) Αὐτ σελ. 174.

Μικρῷ μετὰ τὰ μέσα τῆς ΙϚ′ ἑκατονταετηρίδος συνεγράφη ὁ γνωστὸς Νομοκάνων τοῦ Μαλαξοῦ, ὅστις ἀναγράφει ΚΒ′, ἂν μὴ ἀπατῶμαι, τὴν μητροπολιτικὴν καθέδραν τῶν Ἀθηνῶν, ἀποσιωπᾷ δ' ὅλως τὰς ἐπισκοπὰς ἑκάστης μητροπόλεως· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1464 γινώσκομεν Ἄνθιμον ἐπίσκοπον Σάλωνος.[1] φρονῶ δ' ὅτι ὁ πάντα τἄδηλα φύων μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος γνωρίσει ἡμῖν ὀνόματα καὶ ἐπισκόπων ὑποκειμένων τῷ Ἀθηνῶν καὶ μητροπολιτῶν. Ἀλλ' ἂν νομίζωμεν ὅτι ὑπῆρχον κατὰ τοὺς ἑβδομήκοντα δύο τούτους χρόνους ἐν Ἀθήναις καὶ τῇ περιοχῇ αὐτῶν μοναστήρια, δύσκολον 'να πεισθῶμεν ὅτι καὶ ἀπὸ τούτων ἠδύνατο νὰ πορίζηται ποσὸν ἀρκοῦν πρὸς συντήρησιν ὁ μητροπολίτης; Γινώσκομεν δὲ καί τινας ἐπιφανεῖς ἀθηναίους βιώσαντας πρὸ τῶν μέσων τοῦ ΙϚ′ αἰῶνος, οἵτινες ἀρχιερεῖς καὶ πρωθιεράρχαι γενόμενοι βεβαίως ἤθελον τείνει χεῖρα πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς μητροπολιτικῆς ἀξίας τῶν Ἀθηνῶν, ὡς Ἰωακεὶμ ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ Λαυρέντιος ὁ Σισανίου μητροπολίτης.[2] Ἐπὶ τῇ ὑποθέσει τέλος πάντων ὅτι τὰ τῆς ἀθηναϊκῆς ἐκκλησίας ἦσαν μηδαμινά, μηδαμῶς ἐξαρκοῦντα πρὸς συντήρησιν μητροπολίτου, φέρω μίαν ὑπόμνησιν ἀντιρρητικήν· ὅτι, κατ' ἔθος ἀρχαῖον, ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, «κατ' ἐπίδοσιν — ἐπιδόσεως λόγῳ» ὡς ἡ ἐν χρήσει λέξις ἐδήλου τοῦτο, ἠδύνατο 'να συνενώσῃ προσωρινῶς ἐπισκοπήν τινα τῇ μητροπόλει Ἀθηνῶν, ἢ νὰ συγχωνεύσῃ ὁριστικῶς ἐν αὐτῇ μίαν ἐπισκοπήν, ἢ νὰ μετέλθῃ ἕτερόν τι μέσον, ὡς μέλλομεν ἰδεῖν κατωτέρω.

Διὰ πάντας τούτους τοὺς λόγους τοὺς ἐν ἐκτάσει γραφέντας ἐπιτρέψει μοι βεβαίως ὁ πολυμαθέστατος ἰατρὸς κ. Νεροῦτσος 'να μὴ ἀσπασθῶ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ ὅτι ἡ τῶν Ἀθηναίων Ἐκκλησία διέμενεν ἀνεπίσκοπος ἐπὶ ἐνιαυτοὺς ἑβδομήκοντα δύο. Πολλὰ πατριαρχικὰ-συνοδικὰ ἔγγραφα πιθανῶς ἀποκρύπτονταί που ἤ τινα κατεστράφησαν· ἀλλ' ἡ ἀφάνεια αὐτῶν οὐκ ἔστι λόγος ἀποχρῶν εἰς σχηματισμὸν ἰδέας, οἵα αὕτη.

§

καὶ ἐν τούτοις, γινώσκω παλαιότατον πατριαρχικὸν ἔγγραφον ἐν ἰδιωτικῇ συλλογῇ θησαυριζόμενον, ἴσως τὸ ἀρχαιότερον τῶν ἐν Ἀθήναις τύποις ἐκδεδομένων ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο φέρει χρόνον ἐκδόσεως τὸν μῆνα ἰούλιον τοῦ

[1]) Κ. Ν. Σάθα Χρονικὸν ἀνέκδοτον Γαλαξειδίου Ἀθήνησιν, 1865. σελ 103.

[2]) Τὸ σιγίλλιον τῆς μονῆς Ταῶς ἀπολυθὲν τῷ 1614 γράφει ὅτι πρὸ χρόνων οὐκ ὀλίγων ἱδρύθη αὕτη ἐπὶ πατριάρχου Ἱερεμίου· νομίζω ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἱερεμίαν Α′, καὶ λοιπὸν ὁ Σισανίου Λαυρέντιος ἔζη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος·

ἔτους 1572 καὶ ἀπελύθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου Β΄ τοῦ ἀπὸ Λαρίσσης, ὅστις ἐπικυροῖ τὴν ἕνωσιν δύο ἐπισκοπῶν Ταλαντίου καὶ Διαυλείας εἰς μίαν ὑπὸ τὴν ἱερὰν μητρόπολιν Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ τὸ πατριαρχικὸν ἔγγραφον ἔστιν εἰς ἡμᾶς πηγὴ πολυτίμητος διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως ταύτης, διότι ἐπικυροῖ τὰς ἐπὶ τούτου πράξεις προηγουμένων πατριαρχῶν· ἐξ αὐτοῦ μανθάνομεν ὅτι ἡ τῶν ἐπισκοπῶν τούτων ἕνωσις ἐγένετο σκέψεως ἀντικείμενον τῷ τε προκατόχῳ τοῦ θρόνου Μητροφάνει Γ΄, καὶ τῷ πρὸ αὐτοῦ Διονυσίῳ Β΄ καὶ τοῖς πολλῷ πρὸ τούτων ἀκμάσασιν ἁγιωτάτοις πατριάχαις Νήφωνι Β΄ τῷ ἀπὸ Θεσσαλονίκης καὶ ἑνὶ τῶν δύο συγχρόνων Μαξίμων· δῆλον οὖν ἐγένετο καὶ σκέψις καὶ ἀπόφασις περὶ τῆς εἰς μίαν ἐπισκοπὴν ἑνώσεως τῶν δύο, καὶ περὶ τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης: Διαυλείας καὶ Ταλαντίου ὅτι ἔστιν ἐπισκοπὴ τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν. Πότε δ' ἤνθουν οἱ Νήφωνες καὶ Μάξιμοι κοσμοῦντες τὸν θρόνον τοῦ Χρυσορρήμονος; Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1476 — 1482 καὶ 1486 — 1489 καὶ 1491 — 1498. Ὑπῆρξε λοιπὸν κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα μητρόπολις Ἀθηνῶν, ἔχουσα καὶ ἐπισκοπάς, εἶχε δὲ βεβαίως καὶ μητροπολίτην.

Προστίθημι τὴν διόρθωσιν εἰς ὅσα γράφει περὶ τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μητροπόλεως ταύτης ὁ κ. Νεροῦτσος ὅτι ὀλίγιστα μετὰ τὴν ἅλωσιν ἔτη, πολλῷ δὲ μᾶλλον κατὰ τὰ τέλη τῆς ΙΣΤ΄ ἑκατονταετηρίδος! μία ἐπισκοπὴ ἦν ἡ τοῦ Ταλαντίου καὶ τῆς Διαυλείας, οὐχὶ δὲ δύο.

ϛ

Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ περὶ τῆς Ἐκκλησίας Ἀθηνῶν ἀρχαιοτέρα *τῶν εἰς ἐμὲ γνωστῶν* πατριαρχικὴ μαρτυρία. Τὸ δὲ παλαιότερον ἐν τῇ «Νομικῇ Συναγωγῇ» γράμμα χρόνον μὲν γραφῆς φέρει τὸ ἔτος 1602, παραδιδωσι δ' ἡμῖν τὴν πληροφορίαν ὅτι Νεόφυτος ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν περιήρχετο τῷ 1601 τὴν Πελοπόννησον, εἰσπράττων τὴν ὑπὲρ τῆς Μ. Ἐκκλησίας συνήθη «ζητείαν», ἤτοι τὸ χρηματικὸν ἐκεῖνο ποσὸν ὅπερ ἕκαστος ἀρχιερεὺς ἐτησίως εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κατέβαλλε πρὸς ἀπόσβεσιν τῶν πολυαρίθμων χρεῶν τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Ὡς ἔστι δὲ γνωστόν, ὁ Νεόφυτος ἐξελέγη πατριάρχης τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων κατὰ μῆνα μάρτιον τοῦ 1602, οὐχὶ δὲ 1600 καθὼς ὁ κ. Νεροῦτσος γράφει, καὶ ἐκόσμησε τὸν θρόνον ἔτη δύο, πέντε δὲ σχεδὸν ἐν δευτέρᾳ πατριαρχείᾳ, μεθ' ἥν, ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου Κωνσταντιτουπόλεως καταγγελθεὶς ἐπὶ σπατάλῃ τοῦ κοινοῦ χρήματος, ἀφ' οὗ μόνον τοὺς ἀνεψιοὺς αὐτοῦ κατώρθου ἵνα πλουτίζῃ, ἐπαύθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ῥόδον. Ὁ σοφὸς

ἰατρὸς κ. Νεροῦτσος θέλει μάθει πολλὰ μετὰ τὴν δημοσίευσιν συγχρόνων αὐτῷ γραμμάτων, ὅτε θέλει ἰδεῖ ὅτι τὰ περὶ τοῦ Νεοφύτου γραφέντα ἐγράφησαν προσπαθῶς, καὶ κατὰ μίμησιν ὧν ἔγραψεν ὁ τῆς Μεσσηνίας ἀρχιεπίσκοπος πανιερ. κ. Πανάρετος Κωνσταντινίδης, οὗ τὰς μαρτυρίας οὐδενὶ ἔξεστι νομίζειν μαρτυρίας παρίων μαρμάρων, διότι *γράφει εἰκῇ.*[1] Οὕτως ὁ Νεόφυτος παρίσταται κληρικὸς ἐπανορθωτής, περιστέλλων καταχρήσεις « ἀκολάστου βυζαντινοῦ κλήρου » καὶ μεριμνῶν τῆς βελτιώσεως τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου. Δυστυχῶς ὁ Νεόφυτος ἐφάνη συνήθης ἄνθρωπος, νοσφιζόμενος τὰ δημόσια, οὐχὶ δὲ πρῶτος « ὑπεχρέωσε τοὺς ὑποκειμένους τῷ θρόνῳ μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους εἰς ἐτησίαν συνεισφορὰν . . . . κτλ. πρὸς ἐξόφλησιν τῶν ὑπερόγκων χρεῶν τῆς Ἐκκλησίας. »[2] Ἕτεροι πατριάρχαι πρὸ πολλοῦ τὸ τοιοῦτον ἐσκέψαντο·[3] ὁ δὲ Νεόφυτος ἐπέβαλε ποινὴν εἰς τὸν μὴ χορηγοῦντα τὸ ὁρισθὲν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ ποσόν[4].

Γνωστὸν ὅτι μετὰ τὴν ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀνάβασιν τοῦ Νεοφύτου ἐψηφίσθη μητροπολίτης Ἀθηνῶν τῇ 3 ἀπριλίου 1602 ὁ ἐξ Ἀθηνῶν ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἱερομόναχος Σαμουήλ, ὅστις ἀπέθανεν, ὡς φαίνεται, κατὰ νοέμβριου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, διότι τῇ 3 δεκεμβρίου 1602 ἐξελέγη μητροπολίτης Ἀθηνῶν ὁ ἱερομόναχος καὶ πρωτοσύγκελος Ναθαναήλ. Εἰς τὸν κατάλογον τῶν μετὰ τὸν Ναθαναὴλ μητροπολιτῶν ἐλάχιστα δύναμαι 'να συνεισενέγκω, εἴ τι δ' ἐκ τῶν πατριαρχικῶν κωδήκων ἰδίᾳ τοῦ ἀρχαιοτέρου ἀνεδιδάχθην παρεχώρησα πρὸ δεκαεπταετίας τῷ πανιερ. Παναρέτῳ τῆς Μεσσηνίας.

Παραλείπω ὅτι κατὰ μάϊον τοῦ 1609 ὁ πατριάρχης Νεόφυτος ἐπεκύρωσε διὰ σιγιλλίου τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως Δοντοῦ κειμένης ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Ταλαντίου καὶ Διαυλείας, πλησίον δὲ τῶν Θηβῶν· παραλείπω ὅτι κατὰ τὴν 20 ἰουνίου 1619 εὑρίσκω ἔγγραφον ἀρχιεπισκόπου τινὸς Ἄνδρου, ὅστις ἔχων χρέος 81000 ἄσπρων παρῃτήσατο τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ εἰς τὸν μητροπολίτην Ἀθηνῶν ὅστις ὑποδυθεὶς τὸ βάρος τῶν χρηματικῶν ὀφειλῶν ἐκείνου ἀνελάμ-

---

1) Βλ. περὶ Νεοφύτου τοὺς ἐμοὺς Πατριαρχ. πίνακας, σελ. 542—543 καὶ 545—547 καὶ τὰς σχετικὰς μαρτυρίας καὶ παραπομπάς.

2) Νερούτσου ἀπόσπασμα κλπ. Μνημεῖα ἱστορ. Ἀθηναίων, τόμ. Β', σελ. 175.

3) Ἀνάγνωθι ἔγγραφά τινα ἐν τῷ τοῦ Κ. Σάθα Σχεδιάσματι περὶ Ἱερεμίου Β', ἐν Ἀθήναις, 1870, ἐν ταῖς σελίσιν ἰδίᾳ 160—162, 164.166,—167, 194—195 καὶ 199—202.

4) Ἡ συνοδικὴ πρᾶξις παρὰ Μελετίῳ Ἀθηνῶν. Ἐκκλησ. Ἱστορία· τόμ· Γ'. σελ. 403—404.

βανε καὶ τὸ δικαίωμα τῆς χειροτονίας ἄλλου· ἴσως δὲ πρέπει 'να παραλίπω καὶ τὰ δυσεξήγητα ἐπεισόδια τῆς ἐπανειλημμένης παραιτήσεως τοῦ Σωφρονίου Ἀθηνῶν, ψηφισθέντος μὲν τῇ 9 δεκεμβρίῳ 1633, πρὸς διαδοχὴν τοῦ Θεοφάνους, θανόντος, (ἐκείνου δῆλον οὖν, ὃς ἐγένετο ἀφορμὴ μικροφιλοτίμου τινὸς ἔριδος ἐν τῇ εἰς αὐτὸν ὑπαγομένῃ ἐπισκοπῇ Σκύρου (ἐπὶ ἐπισκόπου Μακαρίου), ἀντικατασταθέντος δὲ τῷ 1636. Τότε, καθὼς εἰκάζει τις, ὁ Σωφρόνιος ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀθηνῶν ἄνευ πατριαρχικῆς ἀδείας, τῆς παρατυπίας δὲ ταύτης δραξάμενος ὁ πατριάρχης, Νεόφυτος πιθανῶς ὁ ἀπὸ Ἡρακλείας, διώρισε μητροπολίτην Ἀθηνῶν τὸν ἐπίσκοπον Ταλαντίου καὶ Διαυλείας Δανιήλ, ὃν ἀπὸ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ περιηγήσεως ἐπανελθὼν ὁ Σωφρόνιος ἀνεγνώρισε καθὸ κανονικῶς ἐκλεγέντα μητροπολίτην Ἀθηνῶν, ἵνα μὴ τηνάλλως αἰτία καταστῇ ταραχῆς καὶ ἐμβάλῃ εἰς χρέη τὴν μητρόπολιν· ἀνεδέξατο δ' ὁ Δανιὴλ τὸ ἐκ 50000 γροσίων χρέος τοῦ Σωφρονίου ὑποσχόμενος 'ν' ἀποτίσῃ τούτου τοὺς τόκους καὶ τὸ κεφάλαιον. Ἀλλὰ παραδόξως τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1639 ὁ Σωφρόνιος ἀναθρώσκει πάλιν ὡς μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον παραιτεῖται τὴν μητρόπολιν ἐνόρκως εἰς τὸν Ταλαντίου καὶ Διαυλείας Δανιήλ, ὑποβάλλων ἑαυτὸν ἐκ προτέρων εἰς ποινὴν καθαιρέσεως ἐὰν μεταγνοὺς ζητήσῃ καὶ πάλιν τὴν μητρόπολιν Ἀθηνῶν.

Ἐπὶ τοῦ Δανιὴλ Ἀθηνῶν ἡ ἐπισκοπὴ Ταλαντίου καὶ Διαυλείας ἀπεσπάσθη, βίᾳ δῆθεν καὶ δυναστείᾳ τοῦ Δερβὶς Μεχμὲτ πασᾶ, ἀπὸ τῆς μητροπόλεως, ὁ δὲ πατριάρχης Ἰωαννίκιος Β΄ ὁ ἀπὸ Ἡρακλείας προεβίβασεν αὐτὴν εἰς ἀρχιεπισκοπήν. Πρό τινων ἐτῶν ὁ Ταλαντίου Μητροφάνης παρῃτήσατο τὴν ἐπισκοπὴν εἰς τὸν Ἰσαάκ, ἐπὶ τῷ ὅρῳ 'ν' ἀποτίσῃ οὗτος τὰ χρέη ἐκείνου, ἀλλ' οὐδὲν τῶν ἐπηγγελμένων ἐξεπλήρωσε. Τοῦ Ἰσαὰκ θανόντος, ὁ Δανιὴλ Ἀθηνῶν ἐχειροτόνησε νέον ἐπίσκοπον Ταλαντίου τὸν Ἄνθιμον, ἀλλ' οὐδ' οὗτος ἀπέτισε τὸ χρέος τοῦ Μητροφάνους, ὅστις τότε κατέφυγεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἐξαιτούμενος δικαιοσύνην· ὁ πατριάρχης Ἰωαννίκιος, ἐπανορθῶν τὴν ἀδικίαν, ἔπαυσε τὸν Ἄνθιμον, ἀποκατέστησε δὲ τὸν Μητροφάνην, ὅν, αἰδοῖ πιθανῶς τῇ πρὸ τὸ γῆρας αὐτοῦ, προυβίβασεν εἰς ἀρχιεπίσκοπον. Προφανῶς ὁ Ταλαντίου καὶ Διαυλείας Ἄνθιμος ἠδικήθη ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου αὐτοῦ Δανιήλ· ἀλλ' οὗτος τῇ 8 ἀπριλίου 1655 διὰ τὰ πολλὰ χρέη τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν παρῃτήσατο ταύτην εἰς τὸν Ἄνθιμον, οὗτος δὲ κατὰ τὸν ἰούνιον μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δι' αὐτοῦ τούτου τοῦ πατριάρχου Ἰωαννικίου, κατώρθωσε 'να καταργήσῃ τὰ ἀρχιεπισκοπὰ δίκαια τῆς ἐπισκοπῆς Διαυλείας καὶ Ταλαντίου καταβιβάζων αὐτὴν εἰς ἐπισκοπήν, μένοντος ἐπισκόπου τοῦ δυστυχοῦς Μητροφάνους.

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἐγγράφων τινῶν εἰκάζει τις ὅτι αἱ ἐκλογαὶ τῶν τεσσάρων ἐπισκόπων Σόλωνος, Μενδενίτζης, Σκύρου, καὶ Ταλαντίου καὶ Διαυλείας, ἐγίνοντο ἐν αὐτῇ τῇ μητροπόλει ὑπὸ τῆς συνόδου τῶν ὑπὸ τὸν μητροπολίτην ἐπισκόπων· ἐκτάκτως δὲ βλέπομεν ὅτι ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδος, συννεύσει τοῦ Ἀθηνῶν Ἀνθίμου, τῇ 19 ἰουνίου 1671, ἐξελέξατο τὸν ἱερομόναχον Μητροφάνην ἐπίσκοπον Ταλαντίου καὶ Διαυλείας εἰς διαδοχὴν τοῦ θανόντος Μακαρίου.

Προστίθημι τέλος ὅτι, κατὰ μάϊον τοῦ 1676, θανόντος τοῦ Ἀθηνῶν Ἀνθίμου, ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδος ἐξελέξατο τῇ 6 ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὸν ἱερομόναχον καὶ πρωτοσύγκελλον τῆς Μυτιλήνης Ἰάκωβον.

§

Οὐδεμίαν ἑτέραν ἔχω νὰ ποιήσωμαι προσθήκην εἰς τὰ περὶ τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν γνωστὰ διὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα. Φαίνεται δ' ὅτι, καθὼς πρότερον, οὕτω καὶ κατὰ τὰ τέλη τῆς ἑκατονταετηρίδος ταύτης, οἱ ἐπαρχιῶται τῶν Ἀθηνῶν μετὰ δυστροπίας συνετήρουν τὸν μητροπολίτην αὐτῶν. Ἴσως αἱ θεήλατοι ἐκεῖναι συμφοραί, ἃς οὕτω συγκινητικῶς ἐκτραγωδεῖ ὁ Μπεναλδῆς διαζωγραφῶν, ἐπήνεγκον πενίαν καὶ κακοδαιμονίαν ἀξίαν οἴκτου. Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπῆλθεν ἀρωγὸν εἰς τὴν ὑλικὴν τοῦ μητροπολίτου δυσπραγίαν· ὁ πατριάρχης Γαβριὴλ Γ' ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος ἀφεῖλε τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀθηνῶν μοναστήρια τὴν σταυροπηγιακὴν αὐτῶν ἀξίαν καὶ κατέστησεν ἐνοριακά, πλὴν τοῦ τῆς Πεντέλης, μείναντος σταυροπηγιακοῦ καὶ συνεπῶς ὑποκειμένου τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως. Εἰρήσθω ὅτι παρομοίαν ἀπόφασιν ἔλαβε κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1701 ὁ πατριάρχης Καλλίνικος Β' ὁ Ἀκαρνὰν περὶ τῶν ἐν Χίῳ μονῶν, τηρήσας ἐν τούτοις τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια μόνης τῆς Νέας Μονῆς[1]. Κύριλλος ὁ ἀπὸ Κυζίκου περὶ τὰ 1711—1713 ἀπέδωκε ταῖς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀθηνῶν μοναῖς τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια καὶ ὑπέταξε τὸν ἐν Ἀθήναις ναὸν τῆς ἁγίας Εἰρήνης τῇ μονῇ τῆς Πεντέλης. Τὰς ἀποφάσεις ταύτας τοῦ Κυρίλλου ἠκύρωσε κατὰ μάϊον τοῦ 1716 ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας Γ' ὁ ἀπὸ Καισαρείας, καὶ ἡ μὲν ἁγία Εἰρήνη ἀποκατεστάθη πάλιν ἐνοριακὸς ναός, αἱ δὲ μοναί, ἀφαιρεθεῖσαι τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια, ἐδόθησαν εἰς τὸν μητροπολίτην Ἀθηνῶν.

Προστίθημι ὅτι τὴν πρώτην πατριαρχείαν τοῦ Ἱερεμίου Γ' καὶ τὴν τοῦ Σεραφεὶμ Α' ἀπησχόλησεν ἡ περὶ δύο χωρίων φιλονεικία τῶν μη-

[1]) Μ. Ι. Γεδεὼν Πατριαρχ. Πίνακες. σελ. 614.

τροπολιτῶν Ἀθηνῶν καὶ Κορίνθου, λυθεῖσα τέλος τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1763 ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Σαμουὴλ τοῦ Χαντζερῆ[2], ὅστις τὸν ἰανουάριον τοῦ 1767 ἐχορήγησε δίκαια σταυροπηγίου εἰς τὴν τότε περίπου συστηθεῖσαν ἐν Πειραιεῖ μονὴν τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος.

ζ

Ἐκ τῶν ἐκδιδομένων ὑπ' ἐμοῦ σήμερον ἐγγράφων φαίνεται δῆθεν πενία τις τῶν μερῶν, ὧν ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν ἐπεσκόπει· μαρτυροῦσι δὲ τὴν πενίαν ταύτην οἱ ἐν Ἀθήναις πρωτοσύγκελλοι τοῦ Παναγίου Τάφου, οἵτινες ἴσως εἶχον καὶ συμφέρον νὰ παριστῶσι τόσον ἀθλίαν τὴν κατάστασιν τῶν μερῶν τούτων. Ἀλλ' ἐξ ὧν κέκτημαι σημειώσεων καὶ χαρτίων φαίνεται ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1740 — 1755 ὁ μὲν μητροπολίτης Ἀθηνῶν ἐχορήγει εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κατ' ἔτος 375 γρόσια, περὶ τὰ 1500 φράγκα τῆς σήμερον, ἐκ δὲ τῶν ἐπισκόπων αὐτοῦ μόνος ὁ Ταλαντίου καὶ Διαυλείας ἴσον ποσόν, ἤτοι 375 γρόσια· ὁ Μενδενίτζης 75, ὁ Σόλωνος 200, ὁ δὲ Σκύρου ἐνίοτε μὲν 25, ἐνίοτε μηδέν. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν, ἅτινα ἀναφέρω νῦν, δύο ἢ τρεῖς ἐγίνοντο, κοινῇ συνοδικῇ ἐγκρίσει, ἐξαρχίαι ἤτοι ἀποστολαὶ πατριαρχικῶν ἀπεσταλμένων πρὸς συνάθροισιν ἐράνων ὑπερ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' οὐδαμοῦ εὑρίσκω σημειουμένους ἐράνους γενομένους ἐν Ἀθήναις. Ἅπαξ μόνον, κατὰ τὸ ἔτος 1755 σημειοῦται ὅτι ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν, περιελθὼν τὴν ἐπαρχίαν Θεσσαλονίκης, τὰς ἐπισκοπὰς αὐτῆς, καὶ τὴν Κασάνδρειαν ἤθροισεν ὑπὲρ τοῦ πατριαρχικοῦ ταμείου 1500 γρόσια, ἅτινα ἐμετρήθησαν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦτο τῇ 26 φεβρουαρίου τοῦ ἐπιόντος ἔτους 1756. Γινώσκω δ' ὅτι «εἰς ὅλον τὸν Μωρέαν ἐσύναξεν» ὁ πρώην Μελενίκου Φιλάρετος καθ' ὅλον τὸ 1755 γρόσια ἐν ὅλοις 2240, καὶ πιθανῶς περιλαμβάνονται πᾶσαι αἱ νῦν ἐπαρχίαι τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ κονδυλίῳ τούτῳ.

Ἐν τούτοις φρονῶ ὅτι ἡ φορολογία αὕτη τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἐπισκοπῶν αὐτοῦ δεικνύει οὐχὶ κακοδαιμονίαν ὑλικὴν τῶν μερῶν, ἅτινα θέμα λόγου γίνονταί μοι· εὑρίσκω ὅτι ὁ Νεοκαισαρείας, ποιμαίνων πλουσίαν πως ἐπαρχίαν, ἐχορήγει εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Πατριαρχείου κατ' ἔτος τὸ αὐτὸ ποσόν, ὡς καὶ ὁ Βερροίας, καὶ ὁ Φχναρίου, καὶ ὁ Ὠλένης· ἕτεροι δ' ἐχορήγουν ὀλιγώτερα ποσά. Ἐὰν δὲ μοι ἐπιτρέπηται νὰ ἐξακολουθήσω πραγματευόμενος τὸ οἰκονομικὸν μέρος

[1]) Αὐτόθι· βλέπε τὰς σελίδας 624, 634 καὶ 659.

τῆς δῆθεν ἱστορίας μου ταύτης, πρέπει μικρὸν ἔτι 'να παρατείνω τὸν λόγον. Βλέπω ὅτι κατὰ τὸ 1763—1764, πρῶτον ἔτος τῆς πρώτης πατριαρχείας τοῦ Σαμουὴλ Χαντζερῆ διωρίσθη ὁ Ἀθηνῶν Βαρθολομαῖος, ὅστις ἔδωκεν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Πατριαρχείου 11486 γρόσια δι' ὅλα τὰ δικαιώματα, ἅτινα ἐλάμβανον τὸ ταμεῖον, ὁ πατριάρχης καὶ οἱ τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς ἄνθρωποι, δῆλον οὖν, καθ' ὃν ὑπολογισμὸν ποιεῖται ὁ Κομνηνὸς Ὑψηλάντης, πλέον τῶν τριακοντακισχιλίων φράγκων ἐχορήγησεν ὁ Βαρθολομαῖος. Ἐὰν ἀντιβάλωμεν τούτοις ὅσα ἐχορήγουν ἕτεροι νεωστὶ χειροτονούμενοι ἢ μετατιθέμενοι μητροπολῖται θέλομεν εὑρεῖ ὅτι οἱ λαμβάνοντες πλουσιωτέρας μητροπόλεις ἔδιδον ἢ ὀλιγώτερα—ἀνεπαισθήτου διαφορᾶς—ἢ ὀλίγῳ περισσότερα. Τῷ 1763—1764 ὁ Βερροίας Δωρόθεος ἔδωκε 10000 γροσίων, ὁ δὲ Χίου Νικηφόρος 15200, ἐνῷ ὁ Μελενίκου Δαμασκηνὸς 5000! Καὶ ἐν τοσούτῳ αἱ ἐπαρχίαι αὗται ἦσαν πλουσιώταται. Οὐδὲ θέλω 'να προχωρήσω· αἱ σήμερον ἐκδιδόμεναι ἐπιστολαὶ λαλοῦσι πλέον καὶ κάλλιον ἐμοῦ· ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἐκ τούτων ἀφορμὴν λαμβάνων δύναμαι 'να προσθῶ στίχους τινας, ἐπιφυλαττόμενος ἐν ἐπιστολῇ μου δευτέρᾳ 'να παρατείνω τὸν λόγον, ἐὰν εὐτυχήσω 'ν' ἀνεύρω νέας περὶ τῆς ἀθηναϊκῆς ἐκκλησίας εἰδήσεις.

§

Μία τῶν τελευταίων ἐπιστολῶν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις σχολήν, οἱ δὲ πλοῦτον ἐπὶ τούτῳ κεκτημένοι εἰδήσεων δύνανται 'να συμπληρῶσιν ὡς ἡμέραι ταύτας, περισυλλέγοντες ὕλην χρησίμην ὀλίγον ἢ πολύ. Αἱ λοιπαὶ ἀναφέρονται εἰς μητροπολίτας Ἀθηνῶν, αἱ δὲ πρῶται ἀπορρέουσιν ἐκ τοῦ καλάμου τοῦ διασήμου συγγραφέως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας καὶ τῆς Γεωγραφίας, Μελετίου Μήτρου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.

Εἰς τὴν γνωστὴν αὐτοῦ βιογραφίαν ταῦτα προστίθημι· ἐπειδὴ κατὰ τὸν ὑπ' ἀριθμὸν 2 Κώδηκα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῇ 19 φεβρουαρίου 1697 φαίνεται ἐκλεγόμενος μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης ὁ ἐπίσκοπος Μετρῶν Μακάριος, συμπεραίνω ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἢ κατὰ τὴν προτεραίαν καθῃρέθη ὁ Μελέτιος, ὡς μὴ χορηγήσας τὴν νενομισμένην πατριαρχικὴν ζητείαν, καὶ ὡς ἀποδρὰς εἰς ξένους τόπους, ἤτοι καθὸ λιπὼν τὸ κατὰ τὴν Ἄρταν καὶ Ναύπακτον ποίμνιον ἐπὶ τῆς τοῦ Λιβερίου Ἱερακάρη τῷ 1696 ἐπὶ τὴν Ναύπακτον ἐπιδρομῆς· ἀκριβῶς ἀγνοῶ μετὰ πόσα ἔτη—πιθανῶς ὅμως τρία μετὰ τὴν καθαίρεσιν—ἠθωώθη ὁ Μελέτιος[1].

---

[1]) Ἡ ἀθώωσις ἐν Μ. Ι. Γεδεὼν Βιογραφ. σημειώσει περὶ τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου Β' τοῦ ἀκαρνάνος· ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1872, σελ. 22—24.

Πλὴν τῶν ἐκδεδομένων αὐτοῦ συγγραμμάτων καὶ ὧν ὁ Κ. Σάθας ἀναφέρει διακριδόν, ἔστι μοι γνωστὸν ὅτι ὁ Μελέτιος ἐποίησε καὶ παρακλητικὸν Κανόνα εἰς τὴν ἁγίαν Παρασκευὴν καὶ Σύντομον ἑρμηνείαν περὶ τῆς πανόλιδος ἤτοι τῆς πανούκλας, σωζομένην ἔν τινι χειρογράφῳ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἱερᾶς μονῆς τοῦ Ξηροποτάμου.

Ἐν τῇ ἀπὸ 25 σεπτεμβρίου 1711 ἐπιστολῇ αὐτοῦ ὁ Ἀθηνῶν Μελέτιος ἀναφέρει ὅτι ἐκέκτητο κατάλογον τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις τίς οἶδεν ὑπὸ τίνος συνετάχθη· ἔκ τινος ἐπιστολῆς αὐτοῦ γίνεται γνωστὸν ὅτι ἐσυκοφάντησεν αὐτὸν Νικηφόρος ὁ ἐν Ἀθήναις ἔξαρχος τοῦ Παναγίου Τάφου, γράφων πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων Δοσίθεον.

Αἱ λοιπαὶ ἐπιστολαὶ σχετίζονται πρὸς ἐπιτόπια κοινοτικὰ ζητήματα καὶ πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ Παναγίου Τάφου, ὅστις ἀπέστελλεν εἰς Ἀθήνας ἐπίτροπον περιερχόμενον ἐνίοτε καὶ τὴν Λεβαδείαν καὶ τὴν Αἴγιναν καὶ τὴν Ὕδραν· διότι ἴδιοι ἐπίτροποι τοῦ Ἁγίου Τάφου διέμενον διαρκῶς εἰς Ἀθήνας ἔχοντες δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῶν εἰς τὰ σημειωθέντα ταῦτα μέρη κτημάτων καὶ συμφερόντων τοῦ Π. Τάφου· εἰς ἐν Παλαιαῖς Πάτραις, εἰς ἐν Μιστρᾷ, εἰς ἐν Σκοπέλῳ, εἰς ἐν Μήλῳ ἢ Μυκόνῳ. Ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις περιεφέροντο κουτία, συλλεγομένων ὑπὲρ τοῦ Ἁγίου Τάφου συνδρομῶν..

Αἱ ἐπιστολαὶ πληροφοροῦσιν ἡμᾶς περὶ πολλῶν.

ς

Ἐκ τῶν πατριαρχικῶν κωδήκων ἐλάχιστα δυνάμεθα 'να προσθῶμεν εἰς τὸν κατάλογον τῶν μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν ἀναφερόμενα:

Τῷ 1606 Ἄνθιμος. — 1612 πιθανῶς κατὰ ἰούνιον διεδέξατο τὸν Ἄνθιμον ὁ Θεοφάνης· — τὸν Θεοφάνη βλέπω μητροπολίτην Ἀθηνῶν μέχρι τοῦ 1623. — δεκεμβρίου 9 τοῦ 1633 Σωφρόνιος διαδέχεται τὸν θανόντα Θεοφάνη· ὁ Σωφρόνιος τὸν μάϊον τοῦ 1640 ἐξελέγη μητροπολίτης Β.δύνης· — ἐν ὑπομνήματί τινι τοῦ 1636 ὑπογράφει Δανιὴλ Ἀθηνῶν· — ἐν ἑτέρῳ κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1652 Ἄνθιμος Ἀθηνῶν· φαινόμενος τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1662· — ἐν ὑπομνήματί τινι κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1686 φαίνεται μητροπολίτης Ἀθηνῶν Ἀθανάσιος· — *Χάσμα μεταξὺ τῶν κωδήκων*, ἀναγκάζον ἡμᾶς νὰ πηδήσωμεν εἰς τὴν πέμπτην δεκαετηρίδα τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος:

4 ἰανουαρίου 1741 Ἄνθιμος ἀρχιδιάκονος τῆς μητροπόλεως Κυζίκου ψηφίζεται μητροπολίτης Ἀθηνῶν, διαδεξάμενος τὸν θανόντα Ζαχαρίαν.

1764 Ἀθηνῶν ὁ Δρύστρας Βαρθολομαῖος, διαδεξάμενος τὸν θανόντα Ἄνθιμον.

1774 κατὰ σεπτέμβριον παραιτεῖται τὴν μητρόπολιν ὁ Ἀθηνῶν Νεόφυτος καὶ ψηφίζεται ὁ ἱερομόναχος Γαβριήλ.

1781 κατὰ νοέμβριον, θανόντος τοῦ Ἀθηνῶν Βαρθολομαίου ψηφίζεται ὁ πρώην Πισσιδείας Βενέδικτος, ὅστις καθαιρεῖται τὸν ἰούλιον τοῦ 1785 καὶ ψηφίζεται ὁ πρώην μέγας πρωτοσύγκελλος Ἀθανάσιος. Ὁ Βενέδικτος τὸν ἰούνιον τοῦ 1801 μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Βιδύνης.

1799 κατὰ ὀκτώβριον, θανόντος τοῦ Ἀθηνῶν Ἀθανασίου ψηφίζεται ὁ ἱερομόναχος Γρηγόριος· οὗτος τὸν φεβρουάριον τοῦ 1820, θανόντος τοῦ Χαλκηδόνος Γερασίμου, μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Χαλκηδόνος.

1820 φεβρουάριον· Ἀθηνῶν ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος Διονύσιος, ἀποθανὼν κατὰ σεπτέμβριον ἴσως τοῦ 1827, ὅτε ψηφίζεται ὁ Εὐρίπου Γρηγόριος, ἀποθανὼν κατὰ μάρτιον τοῦ 1828, διάδοχον δὲ σχὼν τὸν πρώην Ἄρτης Ἄνθιμον.

Ταῦτα πρὸς τὸ παρόν, ἀγαπητὲ Δημητρό, διότι αἱ καθ' ἡμᾶς πηγαὶ σπουδαῖον οὐδὲν χορηγοῦσιν ἡμῖν· αὐτὴ τῶν συνοδικῶν ὑπομνημάτων ἡ σειρὰ τυγχάνει διακεκομμένη. Ὑμῖν δὲ ἀπόκειται ἡ διὰ τῆς συναθροιζομένης ἁπανταχόθεν ὕλης συμπλήρωσις τῶν κενῶν. Ἐγὼ κινδυνεύω 'ν' ἀποκάμω ἐνόσῳ βλέπω νέας πηγὰς καθ' ἑκάστην ἀνευρισκομένας καὶ ἀνατρεπούσας τὰ γνωστά μοι πορίσματα μακρῶν μελετῶν· βεβαιῶ δ' ὑμᾶς ὅτι πολλὰ πιθανῶς τῶν ὑπ' ἐμοῦ γραφέντων νῦν θέλουσι καταστῆ συνεπείᾳ διορθώσεων τῶν ἐπαϊόντων ἀγνώριστα. Δώδεκα ἔτη συλλέγω ὕλην διὰ τοὺς «Πατριαρχικούς μου Πίνακας», καὶ ὅμως ἕνεκα νέων ἐρευνῶν, μᾶλλον εἰπεῖν νέων εὑρημάτων, διορθωθήσεται μία ὅλη πεντηκονταετία· καὶ ταῦτα, ἐνῷ εἶχον ὑπ' ὄψιν μου πηγὰς ἐπισήμους, αὐθεντικάς, ἀδιαφιλονεικήτου κύρους. Περὶ δὲ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀθηναίων ἔστωσαν νῦν τὰ ὀλίγα ταῦτα καὶ λιτά, δηλοῦντα τὴν ἐμὴν προθυμίαν ὅπως ὑπουργήσω ὑμῖν εἰς ἔργον κοινωφελέστατον, εἰς ὃ θεωρῶ καθῆκον τὴν δυνατὴν 'να χορηγήσω συμβολήν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει 31 Ἰανουαρίου 1891

ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Ἔκ τινος τῶν ὑπ' ἐμοῦ ἐκδιδομένων ἐν τοῖς *Μνημείοις* ἐγγράφων δηλοῦται ὅτι πρὸ τοῦ ἀοιδίμου Μελετίου Ἀθηνῶν ἐχρημάτισεν ὁ Κύριλλος, ὃν κατεδίωξε κυρίως ὁ Σωτήριχος Λατῖνος, αὐτὸς οὗτος ὅστις τῷ 1713 ἤγειρε στάσιν ἄνομον καὶ κατὰ τοῦ Μελετίου. Ὁ Κύριλλος ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Γαβριὴλ Γ. μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Παροναξίας δηλαδὴ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1702—1705, μάλιστα δὴ κατὰ τὸ 1703 ἢ τὸ 1704. Καὶ ταῦτα μὲν πορίζουσιν ἡμῖν τὰ ἰδιωτικά τε καὶ ἐπίσημα γράμματα τοῦ ἐνταῦθα Ἁγιοταφικοῦ Μετοχίου. Ἐκ δύο δὲ χειρογράφων αὐτοῦ, ἅτινα ὑποσημειῶ ἐν ἁρμοδίαις σελίσι, τῷ 182 καὶ τῷ 605, εὕρηνται καί τινες ἕτεραι ἐπιστολαὶ τῶν πατριαρχῶν Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, καὶ Ἀθανασίου Κωνσταντινουπόλεως πρός τε τὸν Μελέτιον Ἀθηνῶν καὶ τοὺς ἀθηναίους, ἐμπεδίζοντας δῆθεν τὰς πρὸς τὸν ἅγιον Τάφον προσφορὰς τῶν ὀρθοδόξων.

Ταῦτα γράφομεν καὶ γινώσκομεν νῦν, χάρις εἰς τοὺς ταξειδιώτας καλογήρους τοῦ Ἁγίου Τάφου, οἵτινες ἀφῆκαν ὑπομνήματά τινα, χρησιμοποιούμενα νῦν ὑφ' ἡμῶν, μὴ ἐχόντων ὕλην βελτίονα, στεργόντων τὸν τάριχον, ἢν μὴ κρέας παρῇ. Εἰρήσθω δ' ὅτι, κατά τινα σημείωσιν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 605 ὀγκωδεστάτῳ χειρογράφῳ τῆς ἐνταῦθα[1] βιβλιοθήκης τοῦ Παναγίου Τάφου, «τὸ ταξείδιον τῶν Ἀθηνῶν ἔχει (ἐπαρχίας δηλ.) τὸν Ἀθηνῶν μητροπολίτην μετὰ τῶν ἐπισκόπων αὐτοῦ· τὸν Θηβῶν μητροπολίτην· τὸν Εὐρίπου μητροπολίτην. Τίτλος: Πανιερώτατοι καὶ θεοσεβέστατοι μητροπολῖται τῶν ἁγιωτάτων μητροπόλεων Ἀθηνῶν, Θηβῶν, καὶ Εὐρίπου, ὑπέρτιμοι καὶ ἔξαρχοι, ὁ μὲν πάσης Ἑλλάδος, ὁ δὲ πάσης Βοιωτίας, ὁ δὲ πάσης Εὐβοίας, καὶ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι Ταλαντίου καὶ Διαυλείας, Σκύρου, Σάλωνος, Μενδενίτζης, καὶ Κορωνείας·» ἡ δὲ σημείωσις αὕτη ἐγράφη κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐν τῷ αὐτῷ χειρογράφῳ εὑρίσκω ταξειδιώτας τοῦ Ἁγίου Τάφου πεμφθέντας εἰς Ἀθήνας ἐπὶ συλλογῇ συνδρομῶν: κατὰ ἀπρίλιον 1715 τὸν Γρηγόριον, ἔχοντα συνοδίαν τὸν ἱερέα Γαβριὴλ καὶ τοὺς μοναχοὺς Κυπριανὸν καὶ Νεκτάριον· κατὰ αὔγουστον τοῦ 1717 τὸν πνευματικὸν Σεραφείμ, ἔχοντα συνοδίαν τὸν ἱερέα Γαβριὴλ καὶ τὸν μοναχὸν

[1] Λέγω ἐν Φαναρίῳ, διότι ἔστι καὶ ἕτερον ἁγιοταφικὸν μετόχιον, ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ Νεοχώριον τοῦ Βοσπόρου·

Ἄνθιμον· εἰς τὸν Σεραφεὶμ ἔδωκεν ὁ Χρύσανθος Ἱεροσολύμων «τρία κομμάτια ἁγίων λειψάνων ἀνωνύμων καὶ ἕνα ἐπιτραχήλιον· τοῦ ἐχαρίσαμεν (προστίθησιν ὁ Χρ.) καὶ ἕνα σταυρὸν ἁγιορείτικον·» — καὶ κατὰ ἰούλιον τοῦ 1721 τὸν ἱερέα Εὐγένιον.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Ἐνόμισα καλὸν ἵνα προσθῶ τελευταῖον ἐν τοῖς *Μνημείοις* 5 ἐπιστολάς, ὧν μία μὲν τοῦ Δημητρίου Κολέττη, ἀθηναίου, περί τινων βιβλίων τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ Ἰωάννου Πατούσα, τρεῖς τοῦ Δημητρίου Καπετανάκη, ἀφιερώσαντος χρήματά τινα εἰς τὸ Ταμεῖον τοῦ Ἁγίου Τάφου, καὶ μία τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Λεονάρδου, ἐπιστατήσαντος ἐν τῇ Β´ ἐκδόσει τοῦ Συνταγματίου τοῦ ἀοιδίμου Χρυσάνθου.

Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται κείσθωσαν ὡς ἐπιδόρπιον ἐὰν ἐπιτρέπηταί μοι ᾿να παραθῶ ἐπιδόρπιον, τοῦ δείπνου μὴ προτεθέντος . . . .

Μ. Γ.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Ἐκλογὴ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Σαμουήλ.

(1602)

Ἐπειδὴ τοῦ πατριάρχου κυροῦ Ματθαίου ἰδίᾳ θελήσει καὶ προαιρέσει ἐνδυσαμένου τὸ μέγα σχῆμα τῆς μοναδικῆς πολιτείας, κοινῇ συμφωνίᾳ καὶ ψήφῳ τῶν καθευρεθέντων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, προεβιβάσθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Παναγιώτατος πατριάρχης κυρ. Νεόφυτος, ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν μετατεθείς· ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πολὺ μένῃ ἡ τοιαύτη μητρόπολις ἀπροστάτευτος, ἐφρόντισεν ὁ αὐτὸς τοῦ εὑρεῖν τὸν ἀξίως ἐκεῖσε ἀφικέσθαι μέλλοντα εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος· τούτου χάριν συναχθέντες ἡμεῖς οἱ λαχόντες ἐνταῦθα ἀρχιερεῖς τῇ προστάξει αὐτοῦ, ἐν τῷ ναῷ τοῦ Πατριαρχείου, τῷ ἐπ' ὀνόματι τοῦ μεγάλου Γεωργίου, ἐποιήσαμεν ψήφους κατὰ τὴν ἀρχαίαν τάξιν, ἐν αἷς ἐθήκαμεν τρεῖς· πρῶτον μὲν τὸν ἐκεῖθεν ἐπιδημήσαντα ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κυρ. Σαμουήλ, δεύτερον δὲ τὸν μέγαν πρωτοσύγγελον ἐν ἱερομονάχοις κυρ. Γαβριὴλ καὶ τρίτον τὸν ἐν ἱερομονάχοις κυρ. Ναθαναήλ· ὅθεν εἰς ἀσφάλειαν ἐσημειώθησαν ἐνταῦθα

Ἐν ἔτει ζρί, μηνὶ Ἀπριλλίῳ γ, Ἰνδικτιῶνος ΙΕ'.

Σαμουὴλ ἐλέῳ Θεοῦ, ὑποψήφιος τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Ἀθηνῶν οἰκείᾳ χειρὶ προέταξα.

Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν, καὶ τὰ ἑξῆς· πρὸς τούτοις στέργω καὶ ἀποδέχομαι τὰς ἁγίας καὶ οἰκουμενικὰς ἑπτὰ συνόδους, αἵτινες ἐπὶ φυλακῇ τῶν ὀρθῶν δογμάτων συνηθροίσθησαν, καθομολογῶν στέργειν καὶ φυλάττειν τοὺς ὑπ' αὐτῶν διωρισμένους κανόνας καὶ τὰς ἁγίας διατάξεις, ὅσαι τοῖς ἱεροῖς ἡμῶν πατράσι κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ χρόνους διετυπώθησαν· πάντας οὖν, οὓς ἀποδέχονται, συναποδεχόμενος, καὶ οὓς ἀποστρέφονται συναποστρεφόμενος ἔτι καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εἰρήνην ὁμολογῶ διαφυλάττειν, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἐναντία φρονεῖν αὐτῇ διὰ βίου παντός, ἑπόμενος καὶ ὑποτασσόμενος κατὰ πάντα τῷ παναγιωτάτῳ μοι αὐθέντι καὶ δεσπότῃ τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, προσεπαγγειλάμενός τε ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ θεοφιλεῖ γνώμῃ τὴν ἐγχειρισθεῖσάν

μοι ποίμνην ἰθύνειν, πάσης ὑπολήψεως πονηρᾶς καθαρὸν ἐμαυτὸν συντηρῶν, ὁπόση μοι περίεστι δύναμις· πρὸς τούτοις ὁμολογῶ καὶ ἃ κέκτηται προνόμια ὁ πατριαρχικὸς θρόνος φυλάττειν αὐτὰ ἀπαρεγχείρητα ἐν πάσῃ τῇ ἐνορίᾳ μου.

Ἐκλογὴ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Ναθαναήλ.

(1602)

Τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν κυρ. Σαμουὴλ πρὸ ὀλίγου ἀποθανόντος καὶ χηρευούσης τὰ νῦν τῆς μητροπόλεως ταύτης, προστάξει καὶ προτροπῇ τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότου, τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Νεοφύτου, συνελθόντες οἱ καθευρεθέντες πανιερώτατοι μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι ἔνδον τοῦ σεβασμίου ναοῦ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, τοῦ νέου Πατριαρχείου, ἐποίησαν ψήφους κανονικῶς διὰ ταύτην τὴν μητρόπολιν· ἐν αἷς πρῶτον μὲν ἔθεντο τὸν ὁσιώτατον πρωτοσύγγελον καὶ ἱερομόναχον κυρ. Ναθαναῆλον, δεύτερον δὲ τὸν ὁσιώτατον ἱερομόναχον κυρ. Γερμανόν, καὶ τρίτον τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κυρ. Ἀρσένιον· ὅθεν καὶ εἰς δήλωσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐσημειώθησαν ἐνταῦθα ἐν τῷ ἱερῷ κώδηκι τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἐν ἔτει ζριά, κατὴ μῆνα Δεκέμβριον γ΄ Ἰνδικτιῶνος Α΄.

Ναθαναὴλ ἐλέῳ Θεοῦ ὑποψήφιος τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Ἀθηνῶν οἰκείᾳ χειρὶ προέταξα.

Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν, καὶ τὰ ἑξῆς. Πρὸς τούτοις στέργω καὶ ἀποδέχομαι τὰς ἁγίας οἰκουμενικὰς ἑπτὰ συνόδους, αἵτινες ἐπὶ φυλακῇ τῶν ὀρθῶν δογμάτων συνηθροίσθησαν, καθομολογῶν τοὺς ὑπ' αὐτῶν διωρισμένους στέργειν καὶ φυλάττειν κανόνας καὶ τὰς ἁγίας διατάξεις, ὅσαι τοῖς ἱεροῖς ἡμῶν πατράσι κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ χρόνους διετυπώθησαν, πάντας, οὓς ἀποδέχονται, συναποδεχόμενος, καὶ οὓς ἀποστρέφονται, συναποστρεφόμενος, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εἰρήνην ὁμολογῶ διαφυλάττειν, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἐναντία φρονεῖν αὐτῇ διὰ βίου παντός, κατὰ πάντα ἑπόμενος καὶ ὑποτασσόμενος τῷ Παναγιωτάτῳ μοι αὐθέντῃ καὶ δεσπότῃ, τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ· προσεπαγγειλάμενός τε ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ θεοφιλεῖ γνώμῃ τὴν ἐγχειρισθεῖσάν μοι ποίμνην ἰθύνειν, πάσης ὑπολήψεως πονηρᾶς καθαρὸν ἐμαυτὸν συντηρῶν, ὁπόση μοι περίεστι δύναμις, πρὸς τούτοις ὁμολογῶ καὶ ἃ κέκτηται προ-

νόμια ὁ πατριαρχικὸς θρόνος φυλάττειν αὐτὰ ἀπαρεγχείρητα ἐν πάσῃ τῇ ἐνορίᾳ μου.

Ἐκλογὴ ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης.
(1608)

Τῆς ἁγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Αἰγίνης σχολαζούσης πρὸ πολλοῦ καὶ ἀμοιρούσης γνησίου προστάτου, προστάξει τοῦ Παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρ. Νεοφύτου, συνελθόντες ἡμεῖς οἱ καθευρεθέντες ἀρχιερεῖς ἐν τῷ πανσέπτῳ θείῳ ναῷ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, τῷ νέῳ πατριαρχείῳ, ἐποιήσαμεν ψήφους κανονικὰς δι' αὐτὴν τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Αἰγίνης, ἐν αἷς πρῶτον μὲν ἐθήκαμεν τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κυρ. Νύμφον[1], δεύτερον τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις παπᾶ κυρ. Γαβριήλ, καὶ τρίτον τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κυρ. Νεόφυτον· ὅθεν καὶ εἰς ἀσφάλειαν ἐσημειώθησαν ἐν τῷ παρόντι ἱερῷ κώδηκι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἐν ἔτει ζριϛʹ Ἰουνίῳ ιηʹ. Ἰνδικτιῶνος ΣΤʹ.

Παραίτησις ἐπισκόπου Ἄνδρου.
(1619)

Διὰ τοῦ παρόντος οἰκειοχείρου μου γράμματος δηλοποιῶ διὰ τὸ χρέος τῶν ἑβδομήκοντα πέντε χιλιάδων τῶν ἄσπρων, ἃ χρεωστῶ τῷ χρησιμωτάτῳ κυρ. Ἰωάννῃ τῷ Ὑψηλᾷ καὶ κυρ. Δήμῳ Σαλλονικέως καὶ τὰς ἓξ χιλιάδας τῆς ἐξαρχίας, ἅπερ οὐ δύναμαι πληρῶσαι, καὶ δι' ἄλλα βάρη τοπικὰ καὶ συχνοὺς ἐπηρεασμοὺς καὶ ἐπιβουλάς, ἃς ἀδυνάτως ἔχω ὑποφέρειν καὶ κυβερνῆσαι, ποιῶ παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον τοῦ θρόνου μου, καὶ δίδωμι ἄδειαν τῷ πανιερωτάτῳ μοι μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν χειροτονῆσαι ἕτερον ἀντ' ἐμοῦ ἐπίσκοπον ἀναμφιβόλως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μου Ἄνδρου, ὀφείλοντα πρότερον πληρῶσαι πρὸς τοὺς εἰρημένους κυρ. Ἰωάννην καὶ κυρ. Δῆμον, τὰς προειρημένας ὀγδοήκοντα χιλιάδας καὶ μίαν· ἂν δὲ τυχὸν θελήσω ὀψέποτε ἀθετῆσαι τὴν οἰκειοθελῆ μου ταύτην παραίτησιν, εὕροιμι θεὸν μαχόμενον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως καὶ νὰ εἶμαι καὶ αὐτοκαθαίρετος, καὶ διὰ τὸ ἀληθὲς ἐγεγόνει ἡ παροῦσα παραίτησις ἐνώπιον τῶν κάτωθεν μαρτύρων.

Ἐν ἔτει ζρκζʹ. Ἰουνίῳ κʹ. ἰνδικτιῶνος, Βʹ.

---

[1] Οὕτως ἐν τῷ Κώδηκι=Νήφωνα.

Ἐκλογὴ ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης.

(1627)

Τῆς ἁγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Αἰγίνης γνησίου ποιμένος ἀμοιρούσης ἅτε τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κὺρ Νεοφύτου τὸ ζῆν ἀποβαλόντος, συνήχθημεν ἡμεῖς οἱ παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς ἐν τῷ πατριαρχείῳ, ἐν τῷ ναῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, προστάξει τοῦ Παναγιωτάτου καὶ σοφωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου Κυρίλλου, καὶ ψήφους κανονικὰς θέντες, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τον ὁσιότατον ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς πρωτοσύγκελον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας κὺρ Δωρόθεον, ἔπειτα δὲ τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς κὺρ Κύριλλον, καὶ τρίτον τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς κὺρ Σεραφεὶμ τὸν ἐν τῷ Κουρούτζεσμε ὅθεν καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου δήλωσιν καὶ ἀσφάλειαν κατεστρώθησαν καὶ ἐν τῷ παρόντι κώδηκι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἐν ἔτει αχκζ, ἐν μηνὶ Ὀκτωμβρίῳ κδ΄, ἰνδικτιῶνος ιά.

Ἐκλογὴ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Σωφρονίου.

(1633)

Ἐπειδὴ τῆς ἁγιωτάτοις μητροπόλεως Ἀθηνῶν προστάτου ἀμοιρούσης ἅτε τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κὺρ Θεοφάνους τὸ ζῆν ἀποβαλόντος τούτου χάριν προτροπῇ τοῦ παναγιωτάτου καὶ σοφωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κυρίου Κυρίου Κυρίλλου, συνήχθημεν ἡμεῖς οἱ παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς ἐν τῷ πατριαρχείῳ ἐν τῷ ναῷ εἰς ὄνομα τιμωμένῳ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου καὶ ψήφους κανονικὰς ποιησάμενοι εἰς ἐκλογὴν προσώπου τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἐθέμεθα πρῶτον μὲν τὸν ὁσιότατον ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς κὺρ Σωφρόνιον τὸν μέγαν πρωτοσύγκελλον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας· ἔπειτα δὲ τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς κὺρ Φιλόθεον ἀρχιμανδρίτην τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ τρίτον τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς κὺρ Παρθένιον πρωτοσύγκελλον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας· ὅθεν καὶ εἰς δήλωσιν κατεστρώθη τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι κώδηκι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.
Ἐν μηνὶ δεκεμβρίῳ Θ΄, ἰνδικτιῶνος Β΄. αχλγ΄.

Ἐκλογὴ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Δανιὴλ

(1636)

Ἐπειδὴ τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Ἀθηνῶν ἀπροστατεύτου μεινάσης, ἅτε τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος Σωφρονίου καθαιρέσει τελείᾳ καθυποβληθέντος, ὡς φαίνονται κατ' εἶδος τὰ ἐγκλήματα αὐτοῦ ἐν τῇ καθαιρέσει αὐτοῦ, προστάξει τοῦ παναγιωτάτου καὶ σοφωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότου τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου κυρίου Νεοφύτου, συνήχθημεν ἡμεῖς οἱ παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς ἐν τῷ ναῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου καὶ ψήφους κανονικὰς ποιησάμενοι, πρῶτόν μεν ἐθέμεθα τὸν Ταλαντίου ἐπίσκοπον κύριον Δανιήλ, δεύτερον τὸν ἱερομόναχον Κυριλλον καὶ τρίτον τὸν ἱερομόναχον Ἀρσένιον ὅθεν εἰς ἔνδειξιν κατεστρώθη καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδηκι τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν ἔτει αχλϛ' ἰνδικτιῶνος δ'.

Παραίτησις Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Σωφρονίου

(1639)

† *Παρθένιος οἰκουμενικὸς πατριάρχης*

Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος οἰκειοχείρου μου γράμματος φανερὸν τοῖς πᾶσιν ὅτι διὰ τὰ πολλὰ βάρη καὶ χρέη τῆς ἐπαρχίας μου Ἀθηνῶν μὴ δυνάμενος βαστᾶσαι καὶ κυβερνῆσαι ταῦτα, οἰκειοθελῶς καὶ ἀβιάστως ποιῶ τὴν παροῦσαν μου παραίτησιν, (δηλονότι τοῦ θρόνου μου μόνον οὐχὶ δὲ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης) πρὸς τὸν πανιερώτατον μητροπολίτην κὺρ Δανιὴλ τὸν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητόν μου ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργόν, ὅστις ἀνεδέχθη πληρῶσαι τὰ χρέη μου ἅπαντα μέχρις ὀβολοῦ, ἅπερ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ κώδηκι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κατ' εἶδος ἐγράφη, παραστὰς δὲ τῇ καὶ ἁγίᾳ καὶ ἱερᾷ τραπέζῃ ἐν ᾗ ἡ ἀναίμακτος θυσία ἐπιτελεῖται καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνας ἐν τῷ ἱερῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ ὅρκον ἔλαβον εἰ ὀψέποτε ἐν οἱῳδήτινι τρόπῳ ζητήσω πάλιν τὴν μητρόπολιν ταύτην Ἀθηνῶν ἔχοιμι τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον ἀντίδικον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ὡς ἐπίορκος· ὅθεν εἰς τὴν περὶ τούτου δήλωσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγράφη καὶ ἡ παροῦσά μου παραίτησις ἐν τῷ κώδηκι τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐν ἔτει αχλθ'. μηνὶ ὀκτωβρίῳ ἰνδικτιῶνος ή.

Ὁ πρώην Ἀθηνῶν Σωφρόνιος ἔγραψα καὶ στέργω τὰ ἄνωθεν.

Ἐκλογὴ Ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης

(1651)

Ἐπειδὴ τῆς ἁγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Αἰγίνης, γνησίου δίχα ἀρχιερέως ἐναπομεινάσης, ὡς τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος Δωροθέου, παραίτησιν οἰκειοθελῆ ποιησαμένου, ὡς ἀντικρὺ φαίνεται· ἡμεῖς οἱ παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς προτροπῇ τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου κυρίου Ἰωαννικίου εἰσήλθομεν ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου τῷ ἐν τῷ Διπλοφαναρίῳ, καὶ ψήφους κανονικὰς ποιήσαντες δι' αὐτήν, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανοσιώτατον ἐν ἱερονάχοις καὶ πνευματικοῖς κὺρ Μελέτιον, δεύτερον δὲ τὸν ἱερομόναχον κὺρ Δαυίδ, καὶ τρίτον τὸν ἱερομόναχον κὺρ Ἰωαννίκιον· ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγράφησαν καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν καὶ κατεστρώθησαν ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδηκι τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας.

ἐν ἔτει σωτηρίῳ αχνά. δεκεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ε΄.

Παραίτησις Ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης

(1651)

Διὰ τοῦ παρόντος μου γράμματος δηλοποιῶ ὅτι διὰ τὸ ἐν ἐμοὶ γῆρας, καὶ τὰς ἀσθενείας, καὶ τὸ χρέος, καὶ τὸ ἀνώμαλον τοῦ καιροῦ, καὶ τὸ ἀσύστατον, οἰκείᾳ βουλῇ καὶ θελήσει ποιοῦμεν παραίτησιν τῆς ἐπαρχίας μου Αἰγίνης οὐ μὴν δὲ τῆς ἀρχιεροσύνης μου, καὶ ἐχέτω ἄδειαν ὁ παναγιώτατός μου αὐθέντης καὶ δεσπότης ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης κύριος κύριος Ἰωαννίκιος χειροτονῆσαι ἕτερον ἀντ' ἐμοῦ ἀρχιεπίσκοπον Αἰγίνης ἀναμφιβόλως, ὅθεν εἰς ἀσφάλειαν δέδωκα καὶ τὴν οἰκειοθελῆ μου καὶ ἀβίαστον παραίτησιν, καὶ κατεστρώθη ἐν τῷ ἱερῷ κώδηκι τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἐν ἔτει σωτηρίῳ αχνά. ὀκτωβρίῳ ἰνδικτιῶνος έ.

ὁ πρώην Αἰγίνης Δωρόθεος στέργω ταῦτα.

Παραίτησις Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Δανιὴλ

(1655)

Ἐγὼ ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Ἀθηνῶν Δανιὴλ μὴ ὑποφέρωντας τὰ χρέη καὶ τὰ δοσίματα τῆς ἐπαρχίας μου οὔτε δυνάμενος κυβερνᾶν καὶ διϊθύνειν αὐτήν, κάμνω τελείαν παραίτησιν ἀβίαστον οἰκειοθελῆ τοῦ

θρόνου μου καὶ τῆς ἐπαρχίας μου αὐτῆς τῶν Ἀθηνῶν, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης μου καὶ δίδω ἄδειαν τῷ παναγιωτάτῳ μου καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ χειροτονῆσαι ἀντ' ἐμοῦ γνήσιον μητροπολίτην Ἀθηνῶν τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Διαυλίας καὶ Ταλαντίου κὺρ Ἄνθιμον καὶ ὄχι ἄλλον· δι' ὃ καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ καὶ ἡ ὑπογεγραμμένη μου οἰκειόχειρος παραίτησις 1655 ἀπριλίῳ ή.

πρώην Ἀθηνῶν Μητροπολίτης Δανιὴλ οἰκείᾳ χειρὶ ὑπέγραψα.

Ἐκλογὴ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Ἀνθίμου

(1655)

Ἐπειδὴ τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Ἀθηνῶν ἀπροστατεύτου μεινάσης ὡς τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κυρίου Δανιὴλ παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον ποιησαμένου, ὡς ἀντικρὺ φαίνεται, ἡμεῖς οἱ παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς προτροπῇ τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου κυρίου Ἰωαννικίου, εἰσήλθομεν ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου, τῷ ἐν τῷ διπλοφαναρίῳ καὶ ψήφους κανονικὰς ποιησάμενοι εἰς ἐκλογὴν προσώπου τοῦ ἀρχιεροτεύσαντος ἐν αὐτῇ, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Διαυλίας καὶ Ταλαντίου κὺρ Ἄνθιμον πρὸς ὃν καὶ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ἐποιήσατο· δεύτερον δὲ τὸν ἱερομόναχον κὺρ Γαβριήλ, καὶ τρίτον τὸν ἱερομόναχον κὺρ Φιλόθεον· ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγράφησαν καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν καὶ κατεστρώθησαν ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδηκι τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ᾳχνέ. ἰουνίῳ, ἰνδικτιῶνος ή.

Ἐκλογὴ ἐπισκόπου Ταλαντίου

(1675)

Ἐπειδὴ τῆς ἁγιωτάτης ἐπισκοπῆς Ταλαντίου ἀπροστατεύτου μεινάσης, ὡς τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύσαντος κὺρ Μακαρίου τὸ ζῆν ἀποβαλόντος ἡμεῖς οἱ ἐνδημοῦντες ἐνταῦθα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχιερεῖς προτροπῇ τοῦ Παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου Παρθενίου, συγκατανεύσει καὶ ἀδείᾳ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Ἀθηνῶν κὺρ Ἀνθίμου εἰσήλθομεν ἐν τῷ πανσέπτῳ πατριαρχικῷ ναῷ τῷ ἐν τῷ Διπλοφαναρίῳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ ψήφους κανονικὰς ποιήσαντες εἰς ἐκλογὴν ἀξίου καὶ ἁρμοδίου προσώπου, ἐν αἷς πρῶτον ἐθέμεθα τὸν ὁσιώτατον ἱερομόναχον κὺρ

Μητροφάνην, καὶ δεύτερον τὸν ἱερομόναχον κὺρ Σεραφεὶμ καὶ τρίτον τὸν παπᾶ Διονύσιον, ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγράφη καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδηκι.

αχοε΄, Ἰουνίῳ ιθ΄. Ἰνδικτιῶνος ιγ΄.

Ἐκλογὴ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Ἰακώβου

(1676)

Ἐπειδὴ τῆς ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Ἀθηνῶν ἀπροστατεύτου μεινάσης, ὡς τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύσαντος κὺρ Ἀνθίμου, τὸ ζῆν ἀποβαλόντος, καὶ πρὸς τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάντος, ἡμεῖς οἱ ἀρχιερεῖς οἱ ἐνδημοῦντες ἐνταῦθα ἐν Κωνσταντινουπόλει προτροπῇ τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου, καὶ δεσπότου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κυρίου Κυρίου Παρθενίου, εἰσήλθομεν ἐν τῷ πανσέπτω Θείῳ ναῷ τῷ πατριαρχικῷ, καὶ ἐποιήσαμεν ψήφους κανονικάς, εἰς εὕρεσιν ἀξίου, καὶ ἁρμοδίου προσώπου, τῆς τοιαύτης προστασίας ἐν αἷς πρῶτον ἐθέμεθα τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις, καὶ πνευματικοῖς κὺρ Ἰάκωβον πρωτοσύγκελον Μιτυλήνης, καὶ δεύτερον τὸν ὁσιώτατον ἱερομόναχον κὺρ Γεράσιμον· καὶ τρίτον τὸν ὁσιώτατον παπᾶ κὺρ Ἀθανάσιον πρωτοσύγγελον· ὅθεν εἰς ἔνδειξιν, καὶ ἀσφάλειαν ἐγράφησαν καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδηκι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας αχος΄. ἰουνίου ϛ΄.

Ἐπιστολὴ Μητροπολίτου Κορίνθου πρὸς τὸν Πατριάρχην

(1602)

Δέσποτα μου Παναγιώτατε, Δουλικῶς προσκυνῶ τὴν Παναγιότητά σου, καὶ τὰς ἁγίας σου χεῖρας ἀσπάζομαι, δεόμενος ὑπ' αὐτῆς εὐλογηθῆναι. Γίνωσκε τοίνυν, δέσποτά μου, ὅτι ὁ ἅγιος Ἀθηνῶν ἐρχόμενος εἰς τὴν ἐξαρχίαν τῆς Πελοποννήσου ἦλθε καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν τῆς Κορίνθου, καὶ ἐζήτησε τὴν νέαν συδοσίαν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐπισκόπων μου τὴν νέαν καὶ παλαιὰν συδοσίαν· λοιπὸν διὰ τὴν ἐπαρχίαν μου ἔδωσα ἄσπρα χιλιάδες ἓξ, καὶ διὰ τὰς ἐπισκοπάς μου δίδω ἄδειαν τὴν Παναγιότητά σου καὶ χειροτόνει ὅποιον καὶ ἂν εὕρῃς καὶ λάβε τὸ δίκαιον τῆς Ἐκλησίας ὅτι ἐρημώθησαν παντάπασι, καθὼς θέλεις τὸ πιστωθῇ, καὶ ἀπὸ τὸν ἅγιον τῶν Ἀθηνῶν, ὅτι ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ πέρνω καθενὸς χρέος.

,ζρί Ἰνδικτιῶνος ΙΔ Μαρτίου ιγ΄.

Σιγίλλιον περὶ τῆς Μονῆς Δοντοῦς

(1609)

Νεόφυτος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ὀφείλει πάντως ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τὴν θείαν καὶ πρωτίστην βοήθειαν βοηθεῖν, ᾗ δυνάμεως ἔχει, πάσαις μὲν ταῖς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις καὶ τοῖς ἁπανταχοῦ θείοις μοναστηρίοις, οὐχ ἥκιστα δὲ ταῖς θείαις καὶ ἱεραῖς μοναῖς ταῖς ἡμετέραις πατριαρχικαῖς σταυροπηγιακαῖς, ὧν μία ἐστὶ καὶ ἡ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Διαυλίας καὶ Ταλαντίου, πλησίον Θηβῶν, ἐν τῇ τοποθεσίᾳ Δοντοῦ κειμένη, ἐπ' ὀνόματι τιμωμένη τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τῆς μεταμορφώσεως, ἥτις σταυροπηγιακὴ μονὴ τυγχάνουσα, ἐνοχλεῖται παρά τινων, μὴ εἶναι τῇ ἀληθείᾳ σταυροπήγιον λεγόντων· ἐπειδὴ δι' ἀναφορᾶς καὶ μαρτυρίας τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ χρησίμων ἀρχόντων τῶν μητροπόλεων Ἀθηνῶν, Θηβῶν καὶ τοῦ ἐπισκόπου Κορωνείας καὶ τῶν κληρικῶν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα παρὰ τῶν τεχνιτῶν τῶν θεμελιωσάντων τὴν σεβασμίαν ταύτην μονὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τῆς Μεταμορφώσεως ἐπιστώθη ὅτι ὁ ναὸς αὐτὸς ἐθεμελιώθη ἐπ' ὀνόματι πατριαρχικοῦ σταυροπηγίου ἀδείᾳ πατριαρχικῇ ἐν τόπῳ, ὅπου οὔτε ἐκκλησίᾳ ἦν, οὔτε θεμέλιον παλαιόν, ἀλλὰ τόπος ἄψαυστος, τούτου ἕνεκεν ἀποφαινόμεθα γνώμῃ κοινῇ συνοδικῇ, ἵνα ἡ σεβασμία αὕτη μονὴ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τῆς Μεταμορφώσεως καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς εἴη καὶ ὀνομάζηται πατριαρχικὸν σταυροπήγιον, ἐλεύθερον πάντῃ, καὶ ἀδούλωτον, καὶ ἀκαταπάτητον, καὶ αὐτόνομον, καὶ ὅλως ἀνεπηρέαστον ἐκ παντὸς προσώπου, καὶ οἱ ἐν αὐτῷ ἀσκούμενοι ἱερομόναχοί τε καὶ μοναχοί, νέοι τε καὶ γέροντες ἐλεύθεροι ὄντες καὶ ἀδούλωτοι διάγωσι κοινοβιακῶς κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ κτήτορος, μηδὲν ἴδιον ἔχοντες, ἀλλὰ πάντα κοινά, βρώματά τε καὶ πόματα, σκεπάσματά τε καὶ ὑποδήματα, ζῶντες καὶ αὐτοὶ ἐν Χριστῷ εἰρηνικῶς καὶ σκανδάλων ἐκτός, ἔχοντες καὶ γνώμην φιλάδελφον καὶ κατὰ Θεόν, μηδενὶ μηδὲν ὀφείλοντες ἀποδιδόναι ἄχρι καὶ ὀβολοῦ, εἰ μὴ μόνον τῷ κατὰ καιροὺς οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ ἄσπρα ἑξήκοντα ὑποταγῆς ἕνεκα καὶ οὐδὲν ἄλλο, μνημονεύωσι δὲ καὶ μόνον τοῦ ὀνόματος τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐν ταῖς θείαις καὶ ἱεραῖς τελεταῖς καὶ οὐδενὸς ἄλλου· γενέσθω δέ, ὡς προγέγραπται ὁ ἡγούμενος αὐτῶν ἐκλεγόμενος παρ' αὐτῶν, ὡς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς γίνεται κοινοβίοις· ὅταν δὲ χειροτονίας χρεία γένηται ἐχέτωσαν ἄδειαν μετακαλεῖν ὃν ἂν ἐθελήσωσιν ἀρχιερέα τὴν χειροτονίαν ἐκτελέσαι ἀμισθί τε καὶ ἀδοτί, μηδενὸς ἄδειαν ἔχοντος

ἀργεῖν καὶ ἀφορίζειν αὐτοὺς ἢ ἀνακρίνειν, ἀλλ' οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ Διαυλίας, πλὴν τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τοῦ κατὰ καιροὺς πατριάρχου· πρὸς δὲ τούτοις ὅσα κτήματα καὶ πράγματα ἀφιερώθησαν ἢ ἀφιερωθήσονται ἐν αὐτῷ τῷ σεβασμίῳ καὶ θείῳ μοναστηρίῳ τῷ πατριαρχικῷ σταυροπηγίῳ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὦσιν ἀναφαίρετα καὶ ἀναπόσπαστα καὶ ἀνεκπόλητα, μηδενὸς τῶν ἀφιερωσάντων ἢ ἀφιερωσόντων ἢ τῶν συγγενῶν αὐτῶν ὀψέποτε τολμήσοντος ἀποσπάσασθαί τι τούτων καὶ ἰδιοποιήσασθαι ἐν ἀργίᾳ ἀσυγγνώστῳ καὶ ἀφορισμῷ ἀλύτῳ τῷ ἀπὸ Θεοῦ Παντοκράτορος· τὰ γὰρ ἅπαξ τῷ Θεῷ ἀφιερωθέντα ἀνεκπόλητά εἰσι καὶ ἀναπόσπαστα, ὡς οἱ θεῖοι κανόνες διορίζονται· πρὸς δὲ τούτοις ἀποφαινόμεθα, ἵνα μηδεὶς τῶν ἐν αὐτῷ ἐνασκουμένων ἱερομονάχων ἢ μοναχῶν ἄδειαν ἔχῃ ἐξέρχεσθαι τοῦ μοναστηρίου αὐτοῦ καὶ ἐν ἑτέρῳ ἀπέρχεσθαι μοναστηρίῳ ἐν ἀργίᾳ ἀσυγγνώστῳ καὶ ἀφορισμῷ ἀλύτῳ τοῦ τε ἀποδρᾶσαι τολμήσοντος καὶ τῶν δεχθησομένων αὐτόν, ὅστις οὖν φυλάξῃ καὶ διατηρήσῃ ὅσα προείπομεν περί τε τῆς διαθήκης τοῦ κτήτορος, περί τε τῆς κοινοβιακῆς καταστάσεως τοῦ αὐτοῦ θείου μοναστηρίου καὶ τῶν προσηλωθέντων καὶ προσηλωθησομένων κτημάτων, τῆς τε εἰρηνικῆς διαγωγῆς καὶ τοῦ μηδένα ἐξέρχεσθαι τοῦ μοναστηρίου καὶ ἀποδρᾶν καὶ τῶν ἄλλων, οὗτος συγκεχωρημένος ἔστω ἀπὸ Θεοῦ, ὃς δὲ ἀθετήσῃ ἓν τούτων ἢ κατά τι ἐναντιωθῆναι τολμήσῃ ἢ ἐπηρεάσαι τὸ ῥηθὲν μοναστήριον καὶ τὰ κτήματα αὐτοῦ, ὁ τοιοῦτος ἀργίᾳ ἀσυγγνώστῳ καὶ ἀφορισμῷ ἀλύτῳ καθυποβληθήσεται· ἔτι ἐχέτω ἄδειαν ὁ ἡγούμενος αὐτοῦ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἐσόμενοι φορεῖν ἐπιγονάτιον ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, δέχεσθαί τε τοὺς λογισμοὺς τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ μοναχῶν καὶ διορθοῦν τὰ ἐπταισμένα παρ' αὐτῶν κανονικῶς· ὅθεν εἰς τὴν περὶ τούτου δήλωσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος σιγγιλιῶδες γράμμα, καὶ ἐπεδόθη τῷ σεβασμίῳ αὐτῷ μοναστηρίῳ καὶ ἡμετέρῳ πατριαρχικῷ σταυροπηγίῳ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς Μεταμορφώσεως καὶ πᾶσι τοῖς ἐνασκουμένοις ἱερομονάχοις καὶ μοναχοῖς.

Ἐν ἔτει, ζριζ', Μαΐῳ, Ἰνδικτιῶνος ζ'.

Σιγίλλιον περὶ τῆς ἐν Αἰγίνῃ μονῆς
(1614)

Τιμόθεος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἐὰν παντὶ τῷ κατὰ θεῖον σκοπὸν εὐσεβῶς κινουμένῳ συνιστᾶν σεβάσμια μοναστήρια καὶ θεῖα καταγώγια ὁ μακαρισμὸς ἕπεται καὶ

τὸ μνημόσυνον διηνεκές, πόσῳ πλέον ἔσται τῷ ἐκ βάθρων αὐτῶν ἀνεγείροντι καὶ ἀνακοδομοῦντι αὐτὰ καὶ βελτιοῦντι πάντως τὸ θεῖον κέρδος καὶ ἡ ψυχικὴ ὠφέλεια πολυπλάσιος καὶ ἀείμνηστος, τούτοις δὲ τοῖς θείοις καταγωγείοις τὸ ἀσφαλὲς ἀναγκαίως ὑπάρχει, τὸ οὐ μόνον ὑλικοῖς λίθοις καὶ ξύλοις καὶ ἄλλοις χρειώδεσιν ἀνακτίζεσθαι καὶ περιτειχίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τῷ διὰ γραμμάτων πατριαρχικῶν ἐλευθερωτηρίων βοηθεῖν τοῖς καλοῖς καὶ δικαίοις προνομίοις ἀδούλωτα διατηρεῖσθαι· τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον ἅπας εὐαγὴς οἶκος καὶ δεδοξασμένον τοῦ Θεοῦ σκήνωμα κόποις καὶ ἐξοδίοις ἐξειργασμένον παρὰ τῶν τὴν εὐσέβειαν Κυρίου ἀγαπησάντων καὶ τὸν τόπον τοῦ σκηνώματος τῆς δόξης αὐτοῦ συντηρεῖται καὶ ἐν Χριστῷ διεξάγεται, ὅλως μὴ διενοχλούμενον ταῖς προϊούσαις τοῦ καιροῦ ἐπεκτάσεσι καὶ κακώσεσι μένον δὲ ἀνώτερον πάσης χειρὸς κατεπεμβαίνειν ἢ ζημιοῦν προαιρεθησομένης τῇ ἰσχύϊ τοῦ μείζονος καὶ ἐκδικεῖν δυναμένου, ἀμυνομένου καὶ βοηθουμένου, ὅτε δεήσειεν. Ἐπεὶ τοίνυν καὶ οἱ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι καὶ πνευματικοὶ κὺρ Ἀρσένιος καὶ κὺρ Μακάριος θείῳ ζήλῳ καὶ θεοφιλεῖ γνώμῃ κινηθέντες καὶ πολλὰ δαπανήσαντες ἐξ ἰδίων, ἄλλα τε συναγαγόντες, συνεστήσαντο εἰς δόξαν Θεοῦ μοναστήριον ἐκ βάθρων καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν θεμελίων, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Αἰγίνης, ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τοῦ Ἁγίου Λεοντίου ἐπ' ὀνόματι τῆς κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας, ἐν ᾧ καὶ περίφημον ναὸν βουλόμενοι ἐκ θεμελίων ἀνοικοδομῆσαι ἀδείᾳ ἡμετέρᾳ σταυρὸν ἱερὸν ἐπήξαντο καὶ σταυροπήγιον πατριαρχικὸν εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι κανονικῶς ἀπεδείξαντο, μνημονεύειν ὀφείλοντες αὐτοί τε καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος καὶ τελοῦντες ἐτήσια ὑποταγῆς ἕνεκα ὀκάδες δύο κηροῦ, μοναχούς τε συνῆξαν καὶ ἱερομονάχους ἐνασκεῖσθαι ἐν αὐτῷ, καὶ ἠξίωσαν τὴν ἡμῶν μετριότητα διὰ γράμματος Αὐτῆς ἐλευθερίαν τιμῆσαι αὐτό, τοῦ ἔχειν τὸ ἀζήμιον καὶ ἀκαταπάτητον ὡς πατριαρχικὸν σταυροπήγιον, τούτου χάριν γράφει καὶ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀποφαίνεται, ἵνα α^ον μὲν αὐτὸ τὸ σεβάσμιον καὶ θεῖον μοναστήριον τῆς Ὑπεραγίας μου Θεοτόκου τῆς Κοιμήσεως, τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Αἰγίνης, εἴη καὶ ὀνομάζοιτο σταυροπηγιακὸν πατριαρχικὸν μοναστήριον, ἐλεύθερον, ἀδούλωτον καὶ ἀκαταπάτητον καὶ πάντα ἀνενόχλητον· β^ον δὲ διάγῃ κοινοβιακῶς ὡς καὶ τὰ λοιπὰ διάγουσιν ἱερὰ κοινόβια, οὐ μόνον ἔχοντες κοινὰ βρώματά τε καὶ πόματα, σκεπάσματα καὶ ὑποδήματα, ἀλλὰ καὶ γνώμην φιλάδελφον καὶ κατὰ Θεόν, ἕκαστος τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον φροντίζων καὶ τὸ τοῦ πλησίον, ὡς μία ὄντες ψυχὴ ἐν διαφόροις σώμασιν οἰκοῦσα, εἴγε ὄφελος εὑρεῖν ἐκ τῆς κοινοβιακῆς ἐθέλουσιν ἀσκή-

σεως, ἐκτελοῦντες καὶ τὰς κοινοβιακὰς ἀκολουθίας, καὶ Θεὸν ἀνυμνοῦντες διηνεκῶς καὶ δοξάζοντες, ἵνα καὶ τῆς Τούτου βασιλείας ἐπιτύχωσι, γενέσθω δὲ ἀποφαινόμεθα, καὶ ὁ ἡγούμενος αὐτῶν, ἐκλεγόμενος ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὡς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς γίνεται κοινοβίοις· αἱ δὲ χειροτονίαι αὐτῶν παρὰ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως· ἐὰν δὲ τυχὸν ὡς ἔτυχε δυστροπῇ καὶ τοῦτο ἀναβάλληται, προσκαλεῖν ἄδειαν ἐχέτωσαν ἕτερον, ὃν ἂν βουληθῶσι, μηδενὸς ἀργεῖν ἢ ἀφορίζειν αὐτοὺς ἄδειαν ἔχοντος, ἢ ἀνακρίνειν, ἢ καταδουλοῦσθαι ἢ ζητεῖν τι παρ' αὐτῶν ἄχρι καὶ ὀβολοῦ, ἢ εἰς τὸ ἴδιον ἕλκειν κριτήριον, πλὴν τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῶν κατὰ καιροὺς πεμπομένων ἡμετέρων πατριαρχικῶν ἐξάρχων, καὶ τοῦ κατὰ καιρὸν Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχου· πατριαρχικὸν γάρ ἐστι σταυροπήγιον τὸ σεβάσμιον αὐτὸ μοναστήριον τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας μου Θεοτόκου, ἐλεύθερον καὶ ἀκαταπάτητον. Εἰ οὖν τις καταπατεῖν ἐθελήσειεν, ἢ καταδουλοῦσθαι ἢ ἀπαιτεῖν τι, ἀργὸς ἔστω καὶ ἀφωρισμένος ἀπὸ Θεοῦ, ὁμοίως καὶ ὅστις τῶν ἐνασκουμένων οὐ καθαρὸν φυλάξει τὸ κοινόβιον, ἢ καὶ ὅστις βουληθῇ ἀποσπᾶσαί τι τῶν ἀφιερωθέντων ἢ καὶ ἀφιερωθησομένων ἀπὸ τοῦ νῦν· τὰ γὰρ ἅπαξ τῷ Θεῷ ἀφιερωθέντα ἀνεκποίητα εἶναι δεῖ καὶ ἀναπόσπαστα, ὡς οἱ θεῖοι κανόνες διορίζονται. Ἐπὶ τούτοις οὖν ἅπασι ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος πατριαρχικὸν σιγγιλιῶδες γράμμα καὶ ἐπεδόθη τῷ σεβασμίῳ μοναστηρίῳ καὶ ἡμετέρῳ πατριαρχικῷ σταυροπηγίῳ, τῷ ἐπ' ὀνόματι τιμωμένῳ τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῷ καλουμένῳ τοῦ ἁγίου Λεοντίου.

Ἐν ἔτει ζρκγ', ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Ἰνδικτιῶνος ΙΓ'.

Γράμμα συνοδικὸν περὶ τῆς μεταξὺ Καρύκη καὶ Λατίνου διαφορᾶς

(1616)

Τιμόθεος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἴσον τοῦ καθολικοῦ γράμματος.

Ἱερώτατε μητροπολῖτα Ἀθηνῶν, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε πάσης Ἑλλάδος, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργέ, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοί, καὶ ἄρχοντες χρήσιμοι, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ. Ὧδε ἐπὶ συνόδου εἴδομεν ἴσον ἀποφάσεως τοῦ ἐξαρχικῶς εἰς τὸ αὐτόθι ἐλθόντος ἱερωτάτου μητροπολίτου Λαρίσσης κυρ. Τιμοθέου, μαρτυρούμενον ὑπὸ τῆς σῆς ἱερότητος, δι' οὗ καὶ ἔγνωμεν καλῶς ὡς ἔμπροσθεν αὐτοῦ τε καὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τοῦ Διαυλίας

κὺρ Δανιὴλ καὶ τοῦ Καρύστου κὺρ Ἰσαάκ, καὶ τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν τῆς μητροπόλεώς σου, παρέστησε μάρτυρας ἀξιοπίστους κὺρ Νικόλαος ὁ Λατῖνος, Ἀντώνιον τὸν Ἀλεξενᾶν καὶ Νικόλαον τὸν ῥήτορα, οἳ καὶ ἐμαρτύρησαν μετὰ βαρέως ἀλύτου ἀφορισμοῦ, παρρησίᾳ πάντων ὧν εἴπομεν, ὡς ἤκουσαν οἰκείοις ὠτίοις ὁμολογήσαντα τὸν Μιχαὴλ Καρύκην, ὅτι τὰ ἡμίσεα τῶν ἐν Βενετίᾳ γενομένων ὑπ' αὐτοῦ φατουριῶν, καὶ ἄλλου κέρδους, ὑπάρχουσι τῇ ἀληθείᾳ τοῦ προειρημένου Νικολάου Λατίνου συντρόφου ὄντος αὐτοῦ εἰς πάντα, κατὰ τὴν μεταξὺ αὐτῶν συμφωνίαν· καὶ ὅτι ἡ ὁμολογία, ἣν ἔδειξεν εἰς μέσον ὁ Μιχαὴλ Καρύκης, ἐφ' ᾇ καὶ ἀπεδείχθη ὡς ψευδεπίπλαστος καὶ οὐκ ἀληθής, καὶ τῇ μαρτυρίᾳ καὶ τῷ ἐπὶ ταὐτοῦ ἀφορισμῷ καθυπεβλήθη ὁ Μιχαὴλ αὐτὸς Καρύκης παρὰ τοῦ προειρημένου ἐξάρχου, σύν τε τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ Μαρίᾳ καὶ τῷ ἀνεψιῷ Σωτήρχῳ καὶ τῇ μοναχῇ Ζαμπίᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, ἕως οὗ δῷ ταῦτα πρὸς τὸν Νικόλαον Λατῖνον· τούτου χάριν καὶ ἡμεῖς ἐπειδὴ εἴδομεν καὶ ἄλλο ἔγγραφον σοῦ τε καὶ τῶν κληρικῶν σου, ἐν ᾧ μαρτυρεῖτε καὶ λέγετε ὡς ἔμπροσθεν ὑμῶν ἐμαρτύρησε μετὰ ἀφορισμοῦ καὶ ὁ κὺρ Ἰωάννης Ῥοίδας καὶ εἶπε τὴν αὐτὴν καὶ ὁμοίαν ὁμολογίαν καὶ μαρτυρίαν ἀκηκοέναι ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ Καρύκη, γράφομεν καὶ ἀποφαινόμεθα γνώμῃ κοινῇ τῆς παρατυχούσης ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων συνόδου τῶν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ὁ αὐτὸς Μιχαὴλ Καρύκης, σύν γε τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ Μαρίᾳ καὶ τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ οἰκειακοῖς καὶ τῷ ἀνεψιῷ Σωτήρχῳ καὶ τῇ μοναχῇ Ζαμπίᾳ ὑπάρχῃ ἀφωρισμένος ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος αἰωνίως καὶ τυμπανιαίως καὶ ἔξω τῆς τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίας καὶ ὁμηγύρεως καὶ μηδεὶς ἐξ ὑμῶν τε καὶ τῶν λοιπῶν ἄλλων τολμήσει ἐκκλησιᾶσαι καὶ ἁγιᾶσαι αὐτους ἢ συναναστραφῆναι καὶ συνομιλῆσαι αὐτοῖς ἢ συμπραγματευθῆναι καὶ μετὰ θάνατον ταφῆς ἀξιῶσαι, ἐν ἀργείας βάρει ἀσυγνώστου καὶ ἀφορισμοῦ ἀλύτου καὶ αἰωνίου τοῦ ἀπὸ Θεοῦ ἕως οὗ ὁμολογήσῃ τὰ κέρδη τῶν φατουρίων καὶ ὅσα ἄλλα ἐκέρδησεν ἀπὸ πραγματείας ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἔχει λογαριασθῆναι καὶ μέρος παντὸς μετ' αὐτοῦ καὶ ἐξισασθῇ εἰρηνικῶς μενούσης ἀκύρου καὶ ἀνισχύρου τῆς πλαστῆς ἐκείνης ὁμολογίας. Οὕτως ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς καὶ μὴ ἄλλως γενέσθω ἐξ ἀποφάσεως· ἂν δὲ τυχὸν κατὰ συναρπαγὴν δοθῇ ἕτερον γράμμα πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ παρόντος ἄκυρον ἔστω καὶ ἀνίσχυρον καὶ εἰς οὐδὲν λογιζέσθω· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μεθ' ὑμῶν.

Ἐν ἔτει ζρκδ' μαΐῳ Ἰνδικτιῶνος ιδ'.

Προαγωγὴ ἐπισκοπῆς Διαυλείας καὶ Ταλαντίου εἰς Ἀρχιεπισκοπὴν κλ

(1653)

Ἰωαννίκιος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως,
Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Διαυλείας καὶ Ταλαντίου καὶ οἱ λοιποὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς μετὰ πάντων τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ χωρίων, καὶ χρήσιμοι ἄρχοντες, καὶ οἱ λοιποὶ εὐλογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεος παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχὴ καὶ εὐλογία. Γνώριμον ἐστὶ τοῖς πᾶσιν ὅτι τῆς συμφωνίας καὶ ὑποσχέσεως ἀναιρουμένης καὶ ἀθετουμένης παρὰ τοῦ ἑτέρου τῶν συμφωνησάντων, ἕπεται ἀναντιρρήτως καὶ κατὰ δίκαιον τρόπον ἀθετεῖσθαι καὶ παρὰ τοῦ ἑτέρου καὶ ζητεῖν τὸ δίκαιον μεθ' ἁπάσης εὐλόγου δικαιολογίας. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος ὑμῶν Μητροφάνης, γνήσιος καὶ καὶ καθολικὸς ἀρχιερεὺς ὑμῶν, διὰ τὸ γῆρας αὐτοῦ μὴ ὑποφέρων τὴν ἐνόχλησιν τῶν χρεῶν, καὶ θελήσας διάξαι τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς αὐτοῦ εἰρηνικῇ διαγωγῇ καὶ ἀταράχῳ, παραίτησιν ἐποιήσατο τοῦ θρόνου τῆς ἐπαρχίας ταύτης πρὸς τὸν ἀποθανόντα Ἰσαὰκ ἐπὶ συμφωνίᾳ τοιαύτῃ καὶ ὑποσχέσει δι' ἐνυπογράφου αὐτοῦ ὁμολογίας καὶ ἀποδείξεως τοῦ Ἰσαάκ, διαλαμβανούσης τὰ χρέη ἅπαντα, ἃ ἐχρεώστει ὁ ἀρχιερεὺς ὑμῶν Μητροφάνης διαφόροις προσώποις κατ' εἶδος καὶ κατ' ὄνομα, ὥστε πληρῶσαι ταῦτα αὐτὸν τὸν Ἰσαὰκ τοῖς δανεισταῖς, καὶ εἶναι καὶ εὑρίσκεσθαι αὐτὸν τὸν ἀρχιερέα ὑμῶν Μητροφάνην ἀνενόχλητον καὶ ἀνεπηρέαστον καὶ ἀκαταζήτητον παρ' οὐδενὸς τῶν δανειστῶν εἰς τὸ γῆρας αὐτοῦ, ὁ δὲ Ἰσαὰκ ἐδράξατο μὲν τῆς ἐπαρχίας καὶ ὠνομάσθη ταύτης ἐπίσκοπος καὶ ἐνέμετο μὲν τὴν τιμὴν καὶ ἐξουσίαν καὶ ἐκαρποῦτο τὰ εἰσοδήματα πάντα τῆς ἐπαρχίας γνώμῃ σκολιᾷ καὶ ἐπιβούλῳ, οὐδὲν δὲ τῶν χρεῶν, μεθ' ὧν τὴν ἐπισκοπὴν ἔλαβεν, ἐφρόντισεν ἀποστεῖλαι καὶ πληρῶσαι, ὡς ὑπέσχετο, ἀλλ' ἐχρῆτο προφάσεσιν ἀδίκοις καὶ παραλόγοις· ὅθεν ἔμεινε καὶ εὑρίσκετο ὁ γέρων κυρ. Μητροφάνης ἠδικημένος κατ' ἄμφω, καὶ ἐστερημένος τῆς ἐπαρχίας δηλονότι καὶ ὑπὸ τῶν δανειστῶν καθ' ἡμέραν ἐνοχλούμενος καὶ βιαζόμενος καὶ στενοχωρούμενος, καὶ ἀντὶ τῆς εἰρηνικῆς ζωῆς, ἧς προείλετο, διῆγε ζωὴν τεθλιμμένην καὶ κατώδυνον καὶ ἐπικίνδυνον· εἶτα καὶ τούτου τοῦ Ἰσαὰκ ἀποθανόντος καὶ τῶν χρεῶν πάντων ἀπληρώτων μεινάντων, ἐχειροτονήθη παρὰ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Ἀθηνῶν ὁ Ἄνθιμος εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην, μηδόλως φροντισάντων τῆς ταλαιπωρίας τοῦ γέροντος Μητροφάνους καὶ τῶν

χρεῶν τῆς ἐπισκοπῆς· ἀλλὰ καὶ οὗτος, ὥσπερ ὁ Ἰσαὰκ ἤθελε μὲν ἔχειν τὴν ἐπαρχίαν καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς τιμήν, καὶ καρποῦσθαι καὶ λαμβάνειν τὰ εἰσοδήματα πάντα, τῶν δὲ χρεῶν οὐδεμίαν φροντίδα, οὐδὲ ἐν διανοίᾳ βούλεσθαι ἔχειν, μηδ' ὅτι γε πληρῶσαι, καὶ διὰ τοῦτο ὁ γέρων κυρ. Μητροφάνης βιαζόμενος καὶ στενοχωρούμενος ὑπὸ τῶν χρεῶν ἔστη ἐνώπιον ἡμῶν συνοδικῶς προκαθημένης μετὰ καὶ τῆς περὶ Αὐτὴν ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων ἀδελφότητος, ζητῶν τὸ δίκαιον αὐτοῦ, καὶ κλαίων καὶ ὀλοφυρόμενος ἐδείκνυε τὴν ἐνυπόγραφον ὁμολογίαν τοῦ Ἰσαάκ, καὶ ἐδέετο μὴ ἀπολειφθῆναι μέχρι τέλους ἠδικημένος, πρὸς τῇ στερήσει τῆς ἐπαρχίας ἔχειν καὶ τὴν ἐνόχλησιν τῶν χρεῶν· ὅθεν θεωρηθείσης τῆς ὑποθέσεως ταύτης καὶ διευκρινηθείσης, ἀπεφάνθη συνοδικῶς, ἐπειδὴ ἡ συμφωνία τούτων ἠθετήθη παρὰ τοῦ Ἰσαὰκ ἔχειν πάλιν τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος κ. Μητροφάνης καὶ καρποῦσθαι καὶ λαμβάνειν τὰ εἰσοδήματα πάντα σῶα καὶ ἀνελλιπῆ, ὡς καὶ πρότερον, καὶ διοικεῖν τὰ χρέη τῆς ἐπισκοπῆς, ἐκ τούτων· τὸν δὲ Ἄνθιμον μακρὰν ἀπέχειν ταύτης, ὡς χρησάμενον καὶ τοῦτον τῇ ὁμοίᾳ ἀδικίᾳ καὶ ἐπιβούλῳ γνώμῃ τοῦ αὐτοῦ Ἰσαὰκ καὶ μὴ θελήσαντα δεχθῆναι τὰ χρέη μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς, τοῦτον δὲ μόνον τὸν γέροντα κυρ. Μητροφάνην εἶναι καὶ γνωρίζεσθαι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς γνήσιον καὶ νόμιμον ἀρχιερέα ὑμῶν, καὶ ποιμένα πνευματικόν, καὶ προστάτην τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ὡς καὶ πρότερον· προσέτι δὲ εὐλαβηθέντες, ἅμα καὶ εὐσπλαγχνισθέντες τὸ γῆρας αὐτοῦ, τετιμήκαμεν τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην ὀνόματι ἀρχιεπισκοπῆς, ὥστε ἀπὸ τοῦ νῦν ταύτην μὲν λέγεσθαι ἀρχιεπισκοπήν, καὶ γινώσκεσθαι παρὰ πάντων τοῦτον ἀρχιεπίσκοπον, διοικούμενον καὶ διάγοντα ὡς καὶ τοὺς λοποὺς ἀρχιεπισκόπους τοὺς ὑποκειμένους τῷ Οἰκουμενικῷ τούτῳ ἁγιωτάτῳ θρόνῳ, μηδενὸς ἔχοντος ἄδειαν ἐναντιοῦσθαι περὶ τούτου τῶν ἱερωμένων ἢ ἄλλων προσώπων· τούτου χάριν γράφομεν καὶ ἀποφαινόμεθα γνώμῃ κοινῇ συνοδικῇ τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ἐρχόμενον ἤδη πρὸς ὑμᾶς τὸν θεοφιλέστατον ἀρχιεπίσκοπον ὑμῶν κ. Μητροφάνην, τὸν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸν ἡμῶν ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργόν, δεχθῆτε ἀσπασίως καὶ μετὰ πάσης τιμῆς καὶ δεξιώσεως καὶ εὐλαβείας, καὶ τιμᾶτε καὶ ἀγαπᾶτε αὐτὸν γινώσκοντες γνήσιον ποιμένα καὶ προστάτην πνευματικὸν ὑμῶν, καὶ παρέχητε αὐτῷ τὰ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης, σῶα καὶ ἀνελλιπῆ κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν συνήθειαν τὰ κανονικά, οἱ ἱερεῖς, τὰ συνοικέσια, τὰς πανηγύρεις, τὴν ζητείαν τὴν τοπικὴν καὶ τὰ λοιπὰ συνήθη τῷ τόπῳ, καὶ ὑποτάσσησθε αὐτῷ ἐν πᾶσιν, εὐλογοῦντι καὶ ἁγιά-

ζοντι ὑμᾶς καὶ τὰ λοιπὰ ἀρχιερατικὰ ἐκτελοῦντι, ὡς γνησίῳ ἀρχιερεῖ ὑμῶν, καὶ βοηθῆτε ἐν πάσαις ταῖς χρείαις αὐτοῦ ταῖς ἀναγκαίαις, κατ' οὐδὲν ἐναντιούμενοι αὐτῷ ἢ ἀντιλέγοντες· ἡ πρὸς αὐτὸν γὰρ γενησομένη τιμὴ καὶ δεξίωσις πρὸς τὴν ἡμῶν μετριότητα διαβαίνει καὶ δι' Αὐτῆς εἰς Θεόν, οὗ τὸν τόπον ἔχει ὁ ἀρχιερεὺς ἐπὶ γῆς, μηδενὸς τολμήσοντος ἐναντίου φανῆναι κατὰ τούτων, ἢ κατακρατῆσαι πολὺ ἢ ὀλίγον τῶν ἐξ ἔθους εἰσοδημάτων καὶ δικαιωμάτων αὐτοῦ, ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ ἐν ἀργίᾳ καὶ ἀφορισμῷ, μήτε μὴν τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Ἀθηνῶν κ. Δανιήλ, ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Ἑλλάδος, τοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοῦ ἡμῶν ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ, ἔχοντος μηδεμίαν ἄδειαν φανῆναι ἐναντίον τῇ συνοδικῇ ταύτῃ ἀποφάσει καὶ προβιβάσει τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς ταύτης καὶ ἐνοχλῆσαι τῷ ἀρχιεπισκόπῳ κ. Μητροφάνει, ἀλλ' εἰρηνεύειν στέργοντος τῇ παρὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου γεγονυίᾳ ἀποφάσει ἐν βάρει ἐπιτιμίου ἐκκλησιαστικοῦ· καὶ ὅστις τῶν χριστιανῶν βουληθῇ ποιῆσαι παρ' ὃ γράφομεν, ὁ τοιοῦτος, ὡς ἀλαζὼν καὶ ὑπερήφανος καὶ καταφρονητὴς τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἱερωμένος μὲν ὢν ἀργὸς ἔστω πάσης ἱερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως, λαϊκὸς δὲ ἀφωρισμένος παρὰ Θεοῦ καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ ἄλυτος μετὰ θάνατον καὶ ἔξω τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ· ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγράφη καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν συνοδικὸν γράμμα καὶ ἐπεδόθη τῷ διαληφθέντι θεοφιλεστάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Διαυλίας καὶ Ταλαντίου κ. Μητροφάνει.

Ἐν ἔτει αχνγ'. Δεκεμβρίῳ Ἰνδικτιῶνος Ζ'ης.

Ἀναγνώρισις σκευοφύλακος Σκύρου.

(1654)

Ἴσον ἀπαραλλάκτως τοῦ καθολικοῦ πρωτοτύπου γράμματος.

Κύριλλος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ὅτι μὲν αἱ πλεῖσται δωρεαὶ καὶ ἐκκλησιαστικαὶ ἀξίαι σφραγῖσι κανονικαῖς ἐπιχορηγοῦνται καὶ παρέχονται, εὔδηλόν ἐστι καὶ καταφανές· ὅτι δὲ μὴ δυναμένους ἄλλους ἐντετυχηκέναι αὐταῖς καὶ λαμβάνειν, εἰ μή που τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς τροφίμους, καὶ μετὰ τὸ ἀξιοῦσθαι αὐτὰς ἔχειν διὰ βίου παντὸς καὶ ἀπαρασαλεύτως μένειν εἰς τὸ παντελὲς καὶ τοῦτο ἀναντίρρητον καὶ τοῖς πᾶσιν ὁμολογούμενον· τῆς οὖν ἡμῶν μετριότητος συνοδικῶς παρακαθημένης, συνεδριαζόντων αὐτῇ τοῦ

τε μακαριωτάτου καὶ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κὺρ Θεοφάνους καὶ τῶν παρατυχόντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν καὶ τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας παραστὰς ὁ ἀπὸ Σκύρου ἤδη ἀφικόμενος εὐλαβέστατος ἐν ἱερεῦσι κὺρ Ἐμμανουὴλ τοῦ Σταλῆ ἔδειξε γρᾶμμα ἐνυπόγραφον τοῦ τελευτηκότος μητροπολίτου Ἀθηνῶν Θεοφάνους, βεβαιούμενον καὶ κατησφαλισμένον ὂν καὶ παρὰ τοῦ νῦν ἱερωτάτου μητροπολίτου Ἀθηνῶν κὺρ Σωφρονίου, ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Ἑλλάδος τοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοῦ αὐτῆς ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ καὶ τῶν ἐντιμοτάτων αὐτοῦ κληρικῶν, διαλαμβάνον καὶ τρανῶς δεικνύον ὡς μετὰ τὸν τῆδε βίον τοῦ ἐπισκόπου Σκύρου Μεθοδίου καὶ τὴν ἐπισκοπὴν μεῖναι προστάτου χωρίς, ὁ σακελλάριος αὐτῆς παπᾶ Λινάρδος γνώμῃ καὶ θελήσει τοῦ ἐκεῖσε ποιμνίου ἀναστὰς καὶ ἀπελθὼν πρὸς ἐκεῖνον τῶν Ἀθηνῶν Θεοφάνην ἠβούλετο λαβεῖν παρ' ἐκείνου ἔτι ἐν ζῶσι διαβιοῦντος τὴν ἐπισκοπὴν καὶ χειροτονηθῆναι ἐν αὐτῇ· καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀθηνῶν ἐκεῖνος τὸν μὲν σκευοφύλακα Σκύρου παπᾶ Γεώργιον ἀνεβιβάσατο εἰς τὸ τοῦ σακελαρίου ὀφφίκιον, γράμματι αὐτοῦ, ὡς φαίνεται μὴ παρόντα εὑρεθέντα, τοῦτον δὲ τὸν παπᾶ κὺρ Ἐμμανουὴλ Σταλίου τὸν καὶ πρωτέκδικον οἰκείαις χερσὶν παρόντων πολλῶν, σκευοφύλακα Σκύρου ὡς τῇ ἐκκλησιαστικῇ συνηθείᾳ κεχειροτόνηκε καὶ ἀνεβίβασεν, ἣν σφαγῖδα καὶ ἡμεῖς, μικρὸν ὕστερον, γράμματι πατριαρχικῷ συνοδικῷ ἐπεκυρώσαμεν καὶ δεδώκαμεν λέγεσθαι αὐτὸν καὶ μόνον σκευοφύλακα Σκύρου τιμώμενον καὶ ἀγαπώμενον παρὰ πάντων· παπᾶς δέ τις καλούμενος καὶ αὐτὸς Ἐμμανουὴλ τοὐπίκλην Βερτζίλιας καὶ θέλων κακῶς, καὶ παρὰ κανόνας τοῦ τοῦ σκευοφύλακος ὀφφικίου δράξασθαι μηχανῇ τι δολίᾳ χρησάμενος ἀπέστειλεν εἰς τὰ ὧδε τὸν Μανουὴλ τῆς Φλωρέντζας εἰπόντα εἶναι τὸ ὀφφίκιον αὐτὸ δηλαδὴ τοῦ σκευοφύλακος κενὸν καὶ ἀνήκειν αὐτῷ λαβεῖν, καὶ τούτῳ τῷ ψευδεπιπλάστῳ λόγῳ γράμμα δέδοτο κατὰ συναρπαγὴν ἐγγεγραμμένον καὶ παρὰ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κὺρ Θεοφάνους ἀποφαῖνον σφραγισθῆναι αὐτὸν δῆθεν σκευοφύλακα καὶ ἔκτοτε μέχρι τοῦδε διαφοραὶ ἀνήκεστοι καὶ ἀλληλομαχίαι ἐγένοντο ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐπαρχίᾳ, μὴ ἀνεχομένου ὅλως τούτου τοῦ ἀληθῶς καὶ κανονικῶς σφραγισθέντος σκευοφύλακος παρὰ τοῦ εἰρημένου Θεοφάνους, εὐλαβεστάτου παπᾶ κῦρ Ἐμμανουήλου ὁρᾷν αὐτὰς καὶ στέργειν, ἀλλὰ μάλιστα ἐνταυθοῖ ἀφικομένου, ὡς εἴρηται. Τούτου χάριν, ἡ μετριότης ἡμῶν δικαίαν καὶ εὔλογον κρίνασα τὴν αὐτοῦ σφραγῖδα, ὡς χρέος ἔχουσα τοὺς πειρωμένους ἀδικεῖν καὶ τὰ τοῦ ἑτέρου δίκαια ἁρπάζειν, ἀποσοβεῖν

καὶ παιδεύειν ὡς εἰκός γράφει καὶ ἀποφαίνεται ἐν ἁγίῳ πνεύματι συνοδικῶς γνώμῃ τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κὺρ Θεοφάνους καὶ τῶν παρατυχόντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ὁ μὲν εὐλαβέστατος οὗτος πρεσβύτερος κὺρ Ἐμμανουὴλ Στανίλας εἴη καὶ καλοῖτο πρεσβύτερος τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς Σκύρου, ὡς νομίμως καὶ κανονικῶς τὴν σφραγῖδα ταύτην εἰληφὼς καὶ τιμᾶται καὶ ἀγαπᾶται παρὰ πάντων τῶν ἐκεῖσε ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν, μάλιστα δὲ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως τοῦ τε νῦν καὶ τῶν μετέπειτα ἐν βάρει ἀργίας ἀσυγγνώστου τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ καὶ ἀφορισμοῦ ἀλύτου καὶ αἰωνίου τοῦ ἀπὸ θεοῦ παντοκράτορος καὶ παιδείας μειζοτέρας καὶ ἔχει τὴν στάσιν καὶ καθέδραν αὐτοῦ ὡς εἴθισται ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ταῖς συνοδικαῖς συνελεύσεσι μετὰ τὸν σακελάριον καὶ λαμβάνει τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα μηδενὸς τοῦ λοιποῦ τολμήσοντος ἐναντιωθῆναι αὐτῷ κατά τι ἐν ἀργίᾳ ἀσυγγνώστῳ καὶ ἀφορισμῷ ἀλύτῳ· ὁ δὲ διαληφθεὶς παπᾶ Ἐμμανουὴλ τοῦ Βερτζίλια εἰ θελήσειε αὖθις ἐπερειδόμενος τῇ ἰσχύϊ τοῦ κατ᾽ ἀπάτην δοθέντος ἐκείνου γράμματος, ἐνοχλῆσαι τούτῳ τῷ σκευοφύλακι καὶ διασεῖσαι καὶ σκάνδαλόν τι διεγεῖραι ἢ ὅλως ἑαυτὸν σκευοφύλακα ὀνομᾶσαι καὶ γρᾶψαι ἐναντίως φαινόμενος παρ᾽ ὃ γράφομεν πρὸς τῇ ἐπειγούσῃ αὐτῷ τελείᾳ καθαιρέσει εἴη καὶ ἀργὸς πάσης ἱερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως καὶ ἔκπτωτος τοῦ οὗπερ ἔχει ὀφφικίου καὶ ἐστερημένος παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ εἰσοδήματος καὶ δικαιώματος καὶ ἐκβεβλημένος τῆς ἐνορίας αὐτοῦ, καταφρονῶν δὲ καὶ ἀφωρισμένος ἀπὸ θεοῦ καὶ ἀσυγχώρητος παρ᾽ οὐδενὸς συμφορούμενος ἢ συλλειτουργούμενος καὶ ὡς ἱερεὺς τιμώμενος καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀσπαζόμενος καὶ βοηθούμενος ἐν βάρει ἀργίας ἀσυγγνώστου καὶ ἀφορισμοῦ ἀλύτου· οὕτως ἀπεφηνάμεθα καὶ μὴ ἄλλως γένοιτο ἐξ ἀποφάσεως, τοῦ δὲ προδοθέντος ἐκείνου γράμματος ἀκύρου μένοντος καὶ ἀνισχύρου, τὸ παρὸν ἔχοι τὸ κῦρος καὶ βέβαιον εἰς διηνεκῆ δὲ τὴν ἀφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐπιβεβαιωτήριον γράμμα καὶ ἐπεδόθη τῷ ἐντιμοτάτῳ τούτῳ σκευοφύλακι πρεσβυτέρῳ κὺρ Ἐμμανουὴλ Στανίλα καταστρωθὲν καὶ ἐν τῷ τῆς καθ᾽ ἡμᾶς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἱερῷ κώδηκι, ὅσα δὲ γράμματα ἔχει ὁ διαληφθεὶς παπᾶ Ἐμμανουὴλ τοῦ Βερτζίλια ἐναντιούμενα τῷ παρόντι ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν δοθήσονται ἐναντία τούτῳ φρονοῦντα, ἄκυρα ἔστωσαν καὶ ἀνίσχυρα καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενα. Εἶχε δὲ καὶ διὰ χειρὸς μὲν τοῦ παναγιωτάτου καὶ σοφωτάτου ἡμῶν αὐθεντὸς καὶ δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, τό, ἔστω σκευοφύλαξ Σκύ-

ρου ὁ παπᾶ Ἐμμανουὴλ τοῦ Στανίλη ὁ δὲ παπᾶ Ἐμμανουὴλ τοῦ Βερτζίλια ἀπεχέτω ἀπὸ τοῦ ὀφφικίου, ὡς ἄνωθεν, διὰ δὲ τῆς χειρὸς τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων, τό, Θεοφάνης ἐλέῳ Θεοῦ πατριάρχης τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ ἐν ἔτει σωτρίῳ αχλδʹ.

Ὑποβιβασμὸς τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ταλαντίου καὶ Διαυλείας εἰς ἐπισκοπήν.

(1655)

Ἰωαννίκιος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης

Τοῖς πᾶσι προφανὲς ὡς, κατὰ τὰς νῦν τοῦ παρόντος αἰῶνος ἡμέρας, τῶν ὑποθέσεων αἱ μὲν γίνονται κατὰ λόγον καὶ νόμον καὶ κανόνας οἵτινες εἰσὶν ἀμετάθετοι καὶ ἀδιάβλητοι, αἱ δὲ βίᾳ καὶ δυναστείᾳ τῶν κρατούντων ἅπερ οὐδεὶς ἀγνοεῖ· ἐπειδὴ οὖν τὰ κατὰ βίαν οὐκ ἔρρωται, καὶ τὰ κακῶς πραχθέντα καὶ τυπωθέντα οὔτε νόμος οὔτε χρόνος οὔτε συνήθειαι ἐπιβεβαιῶσαι δύνανται. Φαίνεται καὶ τὴν ἐπισκοπὴν Ταλαντίου καὶ Διαυλείας βίᾳ καὶ δυναστείᾳ τοῦ Ντερβὶς Μεεμὲτ πασιᾶ ἐλογίσθη προβιβασθῆναι εἰς ἀρχιεπισκοπήν, οὔτε τῶν κανόνων, οὔτε τῶν νόμων, οὔτε τῆς συνηθείας συγχωρούντων ταῦτα γενέσθαι καὶ ἀποσπασθῆναι τὰς ἐπισκοπὰς τῆς ὑποταγῆς τῶν κατὰ τόπον μητροπόλεων· τούτου χάριν γράφομεν, καὶ ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς, ἡ κακῶς καὶ παραλόγως ὀνομασθεῖσα ἐπισκοπὴ Ταλαντίου καὶ Διαυλείας εἰς ἀρχιεπισκοπήν, εἴη καὶ διαμένοι πάλιν εἰς ἣν τὸ πρότερον ὑπῆρχε τάξιν ἐπισκοπὴ τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν ἀφαιρεθεῖσα τοῦ εἶναι καὶ λέγεσθαι τοῦ λοιποῦ ἀρχιεπισκοπὴν παρὰ πάντα λόγον καὶ κανόνας· καὶ εἴη ὁ ταύτης προϊστάμενος ἐπίσκοπος ὑποτεταγμένος τῷ κατὰ καιροὺς ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν, κατὰ τὴν ἔκπαλαι καὶ ἀρχαίαν ἐπικρατήσασαν νομικὴν ἀπόφασιν καὶ κανονικὴν χειροτονούμενος ὑπὸ τοῦ ἱερωτάτου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ δεσποζόμενος κατὰ τὴν συνήθειαν, παρέχων αὐτῷ καὶ τὸ ἐτήσιον βασιλικὸν χαράτσιον καὶ πᾶσαν ἄλλην ἁρμόζουσαν ὑποταγὴν καὶ εὐπείθειαν· τὰ δὲ παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ Μητροφάνει Διαυλείας καὶ Ταλανίας[1] πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ γράμματα ὡς κατὰ βίαν καὶ δυναστείαν γεγονότα καὶ δοθέντα ἀρχιεπίσκοπον δῆθεν αὐτὸν ἀποκαλοῦντα, ἄκυρα εἴησαν καὶ ἀνίσχυρα καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενα, ἅτε ἐκ

---

(1) Οὕτως ἐν τῷ Κώδηκι· ἀλλ' ἐν τῇ Νομικῇ Συναγωγῇ αἱ ἀνορθογραφίαι κατανγῶσιν ἀνύποιστοι.

βίας δοθέντα, ὡς οἴδασι πάντες· ἂν δέ τις τῶν πάντων τοῖς γράμμασιν ἐκείνοις τοῖς ἀκύροις διϊσχυριζόμενος προξενῆσαί τι σκάνδαλον καὶ ἐνόχλησιν καὶ ταραχήν, τῶν ἱερομένων ὤν, ἀργὸς εἴη πάσης ἱεροπραξίας ὡς ἄξιος καθαιρέσεως· τῶν λαϊκῶν δέ, ἀφωρισμένος, καὶ κατηραμένος, καὶ ἀσυγχώρητος καὶ ταῖς συνοδικαῖς καὶ πατριαρχικαῖς ἀραῖς ὑπόδικος ὅθεν καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου δήλωσιν τὴν εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν τῆς ἐπισκοπῆς αὐτῆς ἐγράφη ὁ παρὼν συνοδικὸς τόμος ἐν ἔτει αχνε΄. ἐν μηνὶ ἰουνίῳ, ἰνδικτιῶνος η΄.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ

ΜΕΛΕΤΙΟΥ

Α'.

Πανιερώτατε καὶ σοφώτατε δ σποτα καὶ ἀδελφέ, μητροπολῖτα τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, κύριε κύριε Χρύσανθε· τὴν θειοτάτην πανιερότητά σου ἐν Χριστῷ ἀσπαζόμενος ἀδελφικῶς προσαγορεύω.

† Τὴν σεβασμίαν σου γραφὴν πληρεστάτην τῆς σῆς καλοκἀγαθίας ἔναγχος λαβὼν ὅλως ἐπλήσθην χαρᾶς, τοῦτο μὲν ὅτι εἶδον τοὺς χαρα-

Εἰκὼν Μελετίου [1])

---

[1]) Ἡ εἰκὼν αὕτη ἐλήφθη ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ ἱστορίας (ἔκδοσις Πολυζώη Λαμπανιτζιώτη· Βιέννη αψπγ). Περὶ αὐτὴν ὑπάρχει ἡ σημε ωσις «Μελέτιος Ἀθηνῶν Μητροπολίτης ἐξ Ἰωανν νων ἐτῶν *νϛ*. ἀνεπαύθη ἐν ἔτει *αψιδ*»· κάτωθεν δὲ τὸ ἐπίγραμμα

"Δεῖγμα τεῆς πινυτῆς Μελέτιε τοδ' ἔκτυπον ἔστι,
Αἱ δὲ σοφαὶ βίβλοι, αἱ σελαγοῦσ' ἐν ὅλοις".

κτῆρας τῆς σοφωτάτης σου ψυχῆς, οὓς πρὸ πολλοῦ ἐπεθύμουν ὡς τιμαλφέστατον χρῆμα προυμμάτων μου ἔχειν· τοῦτο δὲ ὅτι καὶ ἔμπλεως αὐτοὺς φιλικῆς διαθέσεως ἀπέλαβον. Ὅθεν ἀποδίδωμί σοι ἀπείρους τὰς χάριτας, τοσοῦσον δι' αὐτοὺς τοὺς σεβασμίους χαρακτῆρας, ὅσον καὶ διὰ τὰ δύο σταλθέντα μοι βιβλία, καὶ δέομαι τοῦ Θεοῦ διαφυλλάττειν τὸ ἱερόν σου σκῆνος εἰς ἐπιμήκιστον χρόνον ἐν διηνεκεῖ ὑγιείᾳ καὶ πάσῃ χαρᾷ εὔδαιμον, πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν τοῦ ἡμετέρου γένους. Ἐχάρην προσέτι οὐ μετρίως τῆς ἀφίξεώς σου εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τῆς ἐν αὐτῇ διατριβῆς σου [ἕνεκα], ἐπευχόμενος θεόθεν ἐπιβραβεύεσθαί σοι τὰ ἐφετά, καὶ ἀξιῶ θάλπειν τὴν εὔνοιαν καὶ στοργήν, ἣν πρὸς ἐμὲ ἔδειξας, οὐ μόνον τῇ συνήθει τροφῇ τῇ ἀπὸ τῶν γραμμάτων ἀπογευομένῃ, ἀλλὰ καὶ ταῖς προσταγαῖς σου, γινώσκων με ὅλον σόν.

Ὁ τιμιώτατος ἄρχων κὺρ Μιχαὴλ Γερένης διάγει τανῦν ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι· ὅστις λαβὼν τὸ σεβάσμιόν σου γράμμα ἀντέγραψε τῇ σῇ πανιερότητι, ἀπεκδεχόμενος τοὺς ὁρισμούς σου.

Ἐρρωμένως σε διαφυλάξοι ὁ Θεὸς εἰς βίον ἐπιμήκιστον.

αψε΄. Ἰαννουαρίου η΄. ἐξ Ἀθηνῶν.

Σὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφος

† Ὁ ΑΘΗΝΩΝ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Β΄.

Τῷ Μακαριωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ πατριάρχῃ τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης κυρίῳ κυρίῳ Χρυσάνθῳ τὴν εὐλαβῆ προσκύνησιν.

† Σεβάσμιον γράμμα τῆς Μακαριότητός σου, γραφθὲν τῇ 21 τοῦ παρελθόντος ἰουνίου μηνὸς ἐδεξάμην, δηλωτικὸν τῆς προσφιλοῦς διαθέσεως, ἥν τινα πρὸν τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν ἔχει, καὶ ἄλλων τινῶν ἀκουσμάτων, καὶ πλεῖστα ἐχάρην, ἐκ βάθους καρδίας ἐπικαλέσας τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν νὰ διατηρῇ τὴν Μακαριότητά της ἐρρωμένην διὰ παντός, πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ ἡμετέρου γένους, καὶ πρὸς συντήρησιν καὶ δόξαν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ἀποστολικοῦ της θρόνου.

Ἐλυπήθην δ' ἔτι, Μακαριώτατε δέσποτα, μήπως καὶ ἔκ τινος συναρπαγῆς ἐπίστευσε τοῖς ψευδέσι λόγοις τοῦ γεννάδου πρωτοσυγγέλου κὺρ Νικηφόρου, ὁ ὁποῖος τῆς ἔγραφε πῶς τάχα ἐγὼ καὶ ὁ ὑπ' ἐμὲ ἐπίσκοπος Ταλαντίου νὰ ἐμποδίζωμεν τὴν ἐλεημοσύνην, ὁποῦ δίδουσιν οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὸν ἅγιον καὶ ζωοδόχον Τάφον. Μὴ γένοιτο, Μακαριώτατε, νὰ

ἤλθαμεν εἰς τοιαύτην ἀπόνοιαν ὥστε νὰ ἐμποδίζωμεν τὰς ἀγαθοεργίας τῶν Χριστιανῶν καὶ τὴν συνειθισμένην ἐλεημοσύνην αὐτῶν. Ὁ γεννάδας ἔπρεπε νὰ τῆς γράψῃ τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὰς αὐτοῦ πράξεις διὰ τὰς ὁποίας ποτὲ ἴσως τὸν ἐνουθετήσαμεν, [ἔχοντες καὶ τὴν εὔνοιαν καὶ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου θείου της καὶ τῆς Μακαριότητός σας] νὰ πορεύεται χριστιανικῶς καὶ ὡς πνευματικὸς πατήρ, διὰ τὸ συμφέρον καὶ τοῦ Ἁγίου Τάφου, καὶ τὴν ὠφέλειαν τῶν ψυχῶν. Ἐμένα δὲν μὲ ἔγγιξε ἄλλο, παρὰ ὅτι προτίθησι ἱερομονάχους, προδήλως κατακρίτους, καὶ χωρὶς νὰ μοῦ δείξουν γράμμα συστατικόν, πῶς εἶναι ἱερεῖς νομίμως χειροτονηθέντες, λειτουργοῦσι, ἐξομολογοῦσι, ποιοῦσιν ἁγιασμούς, καὶ εἴ τι ἄλλο ἐθέλουσι πράττουσιν, ἄνευ ἐρωτήσεως τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, καὶ τὸ πλεῖστον, διὰ νὰ δείξωσι τὸ μεγαλεῖόν τους καὶ τὸ αὐτοκέφαλον, ἱεροφοροῦσι παρόντος μου, χωρὶς νὰ πάρουσι καιρὸν καὶ νὰ ἀσπασθῶσι τὴν χεῖρα κατὰ τὸ σύνηθες παραπλησίως τοῖς λοιποῖς ἱερεῦσι. Ἴσως διὰ κανένα τοιοῦτον ἤλεγξα παρρησίᾳ κανένα ἀπὸ τὴν συνοδείαν του ἀπόντος αὐτοῦ. Ἀφήνω νὰ τῆς περιγράφω τὰ λοιπά, εἰς τὰ ὁποῖα εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ Μακαριότης σου θέλει τὸν ἐλέγξει, καὶ νὰ τὸν προστάξετε νὰ παραγγείλῃ καὶ τῆς συνοδείας του νὰ πράττουσι χριστιανικῶς, καὶ τὸ Μετόχι τους νὰ τὸ φυλάττουσιν ἀνεπίληπτον διὰ τὴν τιμὴν τοῦ Ἁγίου Τάφου.

Πληροφορῶ τὴν Μακαριότητά της ὅτι ἐγὼ καὶ δι' εὐλάβειαν καὶ διὰ τὴν τιμήν μου, καὶ μάλιστα δι' ἀγάπην τῆς Θείας Μακαριότητός σου εἶμαι καθάπαξ ὅλως ἐδικός σας, καὶ μὲ λόγον, καὶ μὲ τρόπον [ὡς οἷόν τε] προτρέπω καὶ ἐδῶ, καὶ ὅπου καὶ ἂν τύχω, νὰ δίδεται ἡ ἐλεημοσύνη εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον, ὡς δεικνύουσι καὶ αὐτὰ τὰ ἀποτελέσματα, ὅτι ἂν ἐξέκοπτα, ἤθελα ἐνεργήσει κἂν τε εἰς τὴν Λεβαδείαν, κἂν τ' ἐδῶ ὅπου κατελάμβανα νὰ εἶναι σούμαις. Ταῦτα δὲν ἤθελα γράψῃ νὰ βαρύνω τὰς ἀκοάς της, ἂν δὲν ἔδιδε τὸ ἐνδόσιμον ὁ γεννάδας. Ὁμοίως καὶ ὁ Ταλαντίου εἶναι ἐδικός σας, Μακαριώτατε, ὅτι εἶναι χριστιανὸς καὶ ἔχει τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· καὶ τοῦ λοιποῦ περὶ τῶν τοιούτων πραγμάτων μὴν ἔχετε καμμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι ἡμεῖς θέλομεν εἶσθαι μᾶλλον τῶν ἄλλων συνεργηταὶ εἰς τὸ νὰ συνάζεται ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ Ἁγίου Τάφου.

Πρὸς τούτοις ἀναφέρω τῆς Μακαριότητός σου ὅτι τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου θείου της ἔδωσα ἕνα βιβλίον χειρόγραφον, μὲ κόκκινο τομάρι ἀπ' ἔξω, τὸ ὁποῖον περιεῖχε συγγράμματα τινῶν, ὡς καὶ τοῦ Μαργουνίου, κατὰ Λατίνων· εἰς τὴν ἀρχὴν δὲ περιεῖχε περὶ τοῦ τετραγραμμάτου ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ μὲ

παρεκίνησε κατὰ πολλὰ νὰ τοῦ τὸ δώσω, διὰ νὰ τὸ βάλῃ εἰς τύπους, ἢ νὰ τὸ ἀντιγράψῃ, καθὼς μαρτυροῦσιν αἱ ἐπιστολαί του τὰς ὁποίας φυλάττω· διὰ τὸ ὁποῖον τὴν παρακαλῶ νὰ ἐρευνήσητε, καὶ εὑρόντες νὰ μοῦ τὸ στείλετε.

Προσέτι διὰ πλείστων κόπων ἐσύνθεσα εἰς ἑλληνικὴν διάλεκτον σύνοψιν ἁπάσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, τοσοῦτον ἀνατολικῆς, δυτικῆς καὶ ἧς τινος ἄλλης, συνάξας ἐκ διαφόρων συγγραφέων, ἑλλήνων, λατίνων, καὶ ἄλλων, τὰ πραχθέντα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀπὸ τοῦ χιλιοστοῦ πεντακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ μέχρι τῶν αψ^ων^ ἔτους. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ τὴν Μακαριότητά σας, ἂν τύχῃ κανένα ὑπόμνημα, ἢ ἐκεῖνα ὁποῦ ἔγραψε κατὰ τῶν λουθηρανῶν ὁ κὺρ Ἱερεμίας, ἢ ὁ Κύριλλος, ἢ καμία ἱστορία, ἢ κατάλογος τῶν πατριαρχευσάντων, ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ἱερεμίου, ἕως τὸν καιρὸν τοῦ κὺρ Καλλινίκου, ἢ ἄλλο τι ἀξιομνημόνευτον, νὰ μοῦ τὸ στείλετε πρὸς ἀποπλήρωσιν καὶ τελείωσιν τοῦ πολυμόχθου ἔργου, διὰ νὰ ἤθελεν εἶσθαι κοινή τις ὠφέλεια τῆς Ἐκκλησίας· καὶ θέλομεν εἶσθαι χρεῶσται καὶ εἰς τοὺς ὁρισμοὺς τῆς Μακαριότητός σας· ἣν Κύριος διατηροίη ἐρρωμένην εἰς ἐπιμήκιστον βίον.

αψί. Σεπτεμβρίου ι'. Ἀθήνηθεν.

Τῆς Μακαριότητός σας
εὐτελὴς δοῦλος
† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Γ'.

Μακαριώτατε καὶ σοφώτατε δέσποτα καὶ πατριάρχα κύριε κύριε Χρύσανθε, τὴν Μακαριότητά σου προσκυνῶ, καὶ τὴν ἁγίαν Αὐτῆς δεξιὰν ἀσπάζομαι.

† Τὰ σεβάσμια γράμματα, τὰ πεμφθέντα μοι παρὰ τῆς Μακαριότητός σας, καὶ πρότερον, καὶ τὰ διὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἁγίου Εὐρίπου κὺρ Καλλινίκου, μεστὰ πάσης καλοκἀγαθίας, καὶ σοφίας γέμοντα, δεξάμενος, ὑπερβαλλόντως ἐχάρην, καὶ κλίνας γόνυ καρδίας τοῦ Κυρίου ἐδεήθην νὰ τῆς χαρίζῃ βίον ἐπιμήκιστον καὶ ἐρρωμένον, πρὸς σύστασιν τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας, καὶ χαρὰν τῶν τροφίμων αὐτῆς.

Ὁμοίως ἐδεξάμην καὶ τὰ δυο βιβλία, τὰ «Πανοπλία» ἐπιγραφόμενα, ἀνθ' ὧν ἀπείρους τὰς χάριτας ἀπονέμω τῇ ὑμετέρᾳ Μακαριότητι, χρεώστης εἰς αὐτὴν ὑπογραφόμενος καὶ εὐπειθὴς τοῖς προστάγμασιν αὐτῆς.

Παρὰ ταῦτα ἔλαβον καὶ τὸν σημειωθέντα κατάλογον τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχευσάντων, τῶν ὁποίων ἠγάπουν νὰ ἔβλεπα ἀνίσως καὶ ἀξιομνημόνευτόν τι καταλειφθὲν σώζεται μάλιστα ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ κὺρ Ἱερεμίου, παραπλησίως καὶ εἴτι ἀξιομνημόνευτον τῶν γενομένων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπ' αὐτῶν. Τοῦτο δὲ σημειῶ εἰς τὴν πολυμάθειάν σας, ἀνίσως καὶ τύχῃ τοιοῦτόν τι, οὐ μόνον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν πρωτευουσῶν Ἐκκλησιῶν, νὰ ἔχω τὴν εἴδησιν τοῦ τοιούτου. Ἡ γὰρ συντεθεῖσά μοι Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Μακαριώτατε καὶ σοφώτατε δέσποτα, τοιαύτην τάξιν ἔχει: μετὰ τὰ διάφορα προλεγόμενα, ἀρχομένη ἀπὸ Αὐγούστου τοῦ Καίσαρος καὶ τῶν γενομένων τῆς θείας οἰκονομίας ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐφεξῆς, οὕτω διαλαμβάνει· α'. περὶ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν γενομένων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπ' αὐτοῦ· β'. περὶ τῶν ἀρχιερατευσάντων ἐν ταῖς πρωτευούσαις Ἐκκλησίαις· γ'. περὶ τῶν ἀνακυψάντων αἱρετικῶν, περὶ τῶν συγκροτηθεισῶν συνόδων ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ, ἀνατολικῇ τε καὶ δυτικῇ, περὶ διαφόρων σχισμάτων, περὶ τῶν συγγραψάντων ἐκκλησιαστικῶς ἑλληνιστί τε καὶ λατινιστί, καὶ τῶν ὁμοίων τοῖς ῥηθεῖσιν. Ἐκ τούτων λοιπὸν ἂς ὑπολάβῃ ἡ μεγαλόνοιά της τὴν ὕλην τῆς βίβλου, καὶ εἰς ὅ,τι δύναται νὰ μᾶς συμβοηθήσῃ εἰς ἀπαρτισμὸν καὶ τελείωσιν αὐτῆς, καὶ νὰ μᾶς συμβουλεύῃ ἂς μὴν λείψῃ τὴν παρακαλοῦμεν.

Συντείνει ἡμῖν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν συγγραφὴν ταύτην ἡ συγγραφεῖσα Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ὑπὸ Νικηφόρου Καλλίστου τοῦ Ξανθοπούλου, ἣ ἐδῶ καὶ ἐν Ἰωαννίνοις δὲν ἔτυχε νὰ εὑρεθῇ· διὰ τοῦτο, ἂν εὑρίσκεται εἰς τὴν βιβλιοθήκην σας, ἢ ἐν ἄλλῃ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ὁρίσετε, νὰ μοῦ τὴν δανείσετε μερικὸν καιρόν.

Περὶ δὲ τοῦ συντεθέντος μοι γεωγραφικοῦ βιβλίου, πρὸ πολλοῦ αἰτηθὲν ὑπό τινος φίλου, ἐστάλθη εἰς τυπογραφίαν. Οὐκ οἶδα ὅμως ἂν ἤρεσε καὶ ἐτέθη εἰς τύπους.

Φυλάξοι ὁ πανοικτίρμων Θεὸς τὴν Μακαριότητά σας, καὶ εἴθ' ἀξιώσοι με προσκυνῆσαι αὐτήν, καὶ παραστῆσαι πάντα τὰ συγγραφθέντα μοι μέχρι τοῦδε, πρὸς ἀνάκρισιν αὐτῶν, καὶ συμβουλὴν εἰ ἄξια τύποις δοθῆναι.

ᾳψιά. Σεπτεμβρίου κε'. Ἀθήνηθεν

Τῆς Μακαριότητός σας

εὐτελὴς δοῦλος

† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Δ΄.

Μακαριώτατε καὶ σοφώτατε δέσποτα καὶ πατριάρχα τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, κύριε κύριε Χρύσανθε· τὴν Μακαριότητά της προσκυνῶ, τὴν ἁγίαν της δεξιὰν εὐλαβῶς ἀσπαζόμενος.

† Πολὺν καιρὸν ἔχω, ὁποῦ εἰς τὴν Μακαριότητά της δὲν ἔγραψα νὰ προσφέρω εἰς αὐτὴν κἂν διὰ γραμμάτων τὸ ὀφειλόμενον χρέος, ὄχι τόσον ἀπὸ ἀμνημοσύνην τῆς ἐμφύτου αὐτῆς καλοκἀγαθίας, ἢ ἀπὸ ἀμέλειαν, ὅσον ἀπὸ διάφορα συμβεβηκότα καὶ ἀσθενείας, ὁποῦ μοῦ ἐσυνέβηκαν. Ἐγώ, Μακαριώτατε δέσποτα, ὅλον τὸν ἀπερασμένον χειμῶνα, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν μεγάλην τεσσαρακοστήν, ἕως τὸν ἰούλιον σχεδὸν ἔπαθον ἀνηλεῶς ἀπὸ δυσουρίαν, ἡ ὁποία μὲ ἤφερε εἰς κίνδυνον θανάτου· ἀλλὰ χάριτι Θεοῦ, δι' εὐχῶν της ἁγίων, ἰδόντες τὴν ὑγιείαν μας, ἐσυνέβηκαν ἄλλα διάφορα πάλιν σκάνδαλα ἀναμεταξὺ τῶν ἀθηναίων καὶ τοῦ βοϊβονδά τους, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θέλωντας ἡμεῖς νὰ εἴμεσθεν ἔξω, ἐλείψαμεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, πλανώμενοι ἔνθεν κἀκεῖθεν. Τώρα πάλιν ἐλθόντες εἰς αὐτὰς εὑρήκαμεν τὰ ἴδια, καὶ ἀκόμη περισσότερα. Καὶ τὴν ἡμέραν, ὁποῦ ἤλθαμεν ἐδῶ, ηὕραμεν ἀθηναίους τὴν αὐτήν, ὁποῦ διὰ θαλάσσης ἐκίνησαν διὰ τὰ αὐτόθι, καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ καιρὸν δὲν εἴχαμεν νὰ γράψωμεν κατὰ πλάτος εἰς τὴν Μακαριότητά της, νὰ προσφέρωμεν τὴν πειθὼ καὶ εὐλάβειαν, ὁποῦ εἰς αὐτὴν ἔχομεν, δὲν ἐλείψαμεν, ἂν καὶ ὁ καιρὸς μᾶς ἐστένευε, νὰ προσφέρωμεν τὴν προσκύνησιν δι' ὀλίγων στίχων.

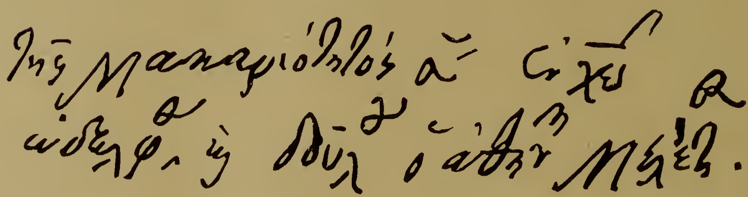
Ἡ τύχη μὲ φθονεῖ, καὶ δὲν ἔχω ἄδειαν κἂν διὰ τὴν σπουδήν μου οὔτε διὰ γραμμάτων νὰ συνομιλῶ μὲ ἀξίους ἄνδρας. Ἂς μὲ ἔχῃ πάντοτε εἰς τὴν εὔνοιάν της, καθὼς μὲ εἶχε, καὶ ἂς μὴν λείπῃ ἡ καλοκἀγαθία της νὰ μὲ συντρέχῃ εἰς ὅσα πρόσφορα, ἐπειδὴ καὶ εἶμαι ὅλος ἐδικός της, καὶ κῆρυξ πανταχοῦ τῆς σῆς πανσόφου μεγαλοφροσύνης· καὶ εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ εἰς τὴν παναγιότητά του τὴν παρακαλῶ πάντοτε ἐκεῖνο, ὁποῦ ἐγνωρίζει πρὸς τὸ συμφέρον μας νὰ ὁμιλῇ· ὅτι ἡ στενοχωρία σχεδὸν δὲν μὲ ἀφήνει οὔτε ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, ὁποῦ ἐπιχειρίσθην, νὰ τελειώσω, ἀλλὰ περιφερόμενος ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, πῇ μὲν διὰ χρέη ἐκκλησιαστικά, πῇ δὲ διὰ ἐξωτερικά, καὶ ἀπὸ διαφόρους συκοφαντίας, ἀμελῶ καὶ αὐτῆς τῆς σπουδῆς. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ τὴν Μακαριότητά της νὰ μὴν ἀμνημονῇ ἡμῶν, ἀλλὰ νὰ μᾶς ἔχῃ πάντοτε εἰς τὴν εὔνοιάν της, καὶ ἕνα ἀπὸ τοὺς ἐγκρίτους της φίλους, καὶ νὰ μᾶς ἀξιώσῃ σεβασμίου γράμματός της. Ὁ δὲ Θεὸς διαφυλάττει τὴν Μακα-

ριότητά της ὑγιαίνουσαν καὶ εὐδαιμονοῦσαν εἰς βαθύτατον καὶ λιπαρὸν γῆρας.

αψιβ'. Δεκεμβρίου β'. Ἀπὸ Ἀθηνῶν

Τῆς Μακαριότητός Σας
ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ δοῦλος
† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΠΑΝΟΜΟΙΟΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΜΕΛΕΤΙΟΥ

Ε'.

Τῷ Μακαριωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ δεσπότῃ καὶ πατριάρχῃ τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης κυρίῳ Χρυσάνθῳ τὴν εὐλαβῆ προσκύνησιν.

† Τὸ σεβάσμιον γράμμα τῆς Μακαριότητός σας διὰ χειρὸς τοῦ ἄρχοντος Κωνσταντίνου Ἀριστάρχου ἐδεξάμην, τὴν προαπερασμένην ἑβδομάδα, ἔμπλεων τῆς ἐμφύτου καλοκαγαθίας καὶ πατρικῆς σας στοργῆς, καὶ προσκυνήσας αὐτό, ὡς εἰκός, λίαν ἐχάρην, ἀξιωθεὶς ὑπὸ τῆς σοφωτάτης σου Μακαριότητος ἀγάπης τε εἰλικρινοῦς καὶ ἐπαίνου· μὴ δυνάμενος δὲ ἄλλο τι ἀντάξιον τῶν τηλικούτων ἀπονεῖμαι, προσφέρω μόνον τὴν ὀφειλομένην εὐχαρίστησιν εἰς τὴν Μακαριότητά σας διὰ τοῦ παρόντος μου γράμματος, καὶ δέομαι τοῦ Θεοῦ γονυπετῶς εἰς ἐπιμήκισον καὶ βαθύτατον γῆρας νὰ τὴν διαφυλάττῃ διὰ νὰ τὴν ἔχωμεν καύχημα, ὡς τοιοῦτον σοφώτατον καὶ συνετώτατον ἄνδρα, ὃν κεκτημένοι οἱ ἕλληνες ἐν τούτοις τοῖς δυστυχεστάτοις χρόνοις, μακαριότατον πατριάρχην τῆς ἁγίας πόλεως, ἀγάλλονται. Σημειοῖτε προσέτι εἰς ἐμὲ ὅτι καὶ ἕτερον γράμμα νὰ ἐστείλετε, τοῦ ὁποίου τὴν ἀπόκρισιν νὰ μὴν ἐλάβετε. Ναί, δέσποτα σοφώτατε καὶ μακαριώτατε· ἐδέχθην ἐκεῖνο τὸ προσκυνητὸν γράμμα, ὁμοῦ καὶ δύο βιβλία τῶν ἤδη τυπωθεισῶν «Πανοπλιῶν» τοῦ Ζυγαδηνοῦ, καὶ ἀποκριθείς, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἀπένεμον τὴν εὐχαριστίαν καὶ ὑπὲρ τούτων τῶν βιβλίων, καὶ αὖθις τὴν ἀπονέμω. Δὲν ἠξιώθην ἐνταῦθα εἰς Κωνσταντινούπολιν νὰ τὴν εὕρω, διὰ νὰ τῆς πα-

ραστήσω, μετὰ τὴν προσκύνησίν μου, τὴν πονηθεῖσάν μοι Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, ὁμοίως καὶ εἴ τι ἄλλο βιβλίον συντέθεικα. Ἐλπίζω ὅμως νὰ διατρίψω προσέτι ἐνταῦθα ἡμέρας τινάς, καὶ ἴσως εἰς τὴν ἐπάνοδόν μου θέλω ἔλθη ἀπ' αὐτοῦ, καὶ νὰ τὴν προσκυνήσω, καὶ νὰ τῆς τὰ παραστήσω. Ἀνίσως καὶ ἠξεύρετε νὰ εἶναι ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Νικηφόρου τοῦ Καλλίστου ἐδῶ εἰς τὴν βιβλιοθήκην σας, θέλετε μηνύσει τοῦ καθηγουμένου νὰ μᾶς τὴν δανείσῃ εἰς διάστημα μιᾶς ἑβδομάδος ἢ δύο, διὰ νὰ ἰδῶ κάποια σημειώματα, καὶ αὖθις τὴν ἐπιστρέφω· καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις θέλω ἔχει καὶ ταύτην τὴν χάριν. Διαφυλάξοι ὁ Θεὸς τὴν Μακαρότητά Σας εἰς βίον ἐπιμήκιστον.

αψιγ'. Ἰουλίου ς', Ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως

Τῆς Μακαριότητός σας
εὐτελὴς δοῦλος
† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΙΑΚΩΒΟΥ

ΣΤ'.

Μακαριώτατε, σοφώτατε, καὶ θεοσεβέστατε πάτερ καὶ πατριάρχα τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης, κύριε κὺρ Χρύσανθε, τὴν ὑμετέραν Μακαριότητα προσκυνῶ, τὰς ἁγίας αὐτῆς καὶ μακαρίας χεῖρας ἡδέως κατασπαζόμενος.

† Ἀγκαλὰ καὶ τὰ περιστατικὰ τοῦ καιροῦ νὰ μὴν ἔδωσαν ἄδειαν νὰ ἀνταμώσωμεν τὸν τιμιώτατον αὐτῆς ἀνεψιὸν καὶ [ἡμ]έτερον πνευματικὸν τέκνον κὺρ Γιαννάκην νὰ μάθωμεν ἀπὸ αὐτὸν κατὰ πλάτος τὰ περὶ [τῆς] ὑμετέρας Μακαριότητος, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμούσαμεν πολλά, ὅμως ἀπὸ τὸ προ[σκυνητὸν] καὶ σεβάσμιον αὐτῆς γράμμα ἐμάθομεν ἀκριβῶς τὴν ἀγαθὴν αὐτῆς καὶ ἐφετὴν ἡμῖν [ὑγίειαν], καὶ τὴν πατρικὴν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πνευματικὴν ἀγάπην καὶ στοργήν, ὁποῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἔδειχνε καὶ δείχνει, ὄχι ἀπὸ ἄλλο, παρὰ ἀπὸ ἰδίαν της καλοκάγαθίαν κινουμένη.

Διὸ ἐχάρημεν ἐκ ψυχῆς, καὶ εὐχαριστηρίους ὕμνους τῷ παναγάθῳ Θῷ ὁλοψύχως ἐπέμψαμεν, ὁ ὁποῖος ἄμποτες νὰ διαφυλάττῃ αὐτὴν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ὑγιαίνουσαν, εὐτυχῆ, καὶ ἀνεπηρέαστον εἰς διατήρησιν τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν δόγματος, καὶ διαφέντευσιν ἡμῶν τῶν παρα-

μικρῶν αὐτῆς τέκνων. Διατί, ἀγκαλὰ καὶ νὰ εἶναι καὶ ἄλλοι, ὡς μᾶς σημειοῖ, ὁποῦ μᾶς ὑπερασπίζονται, τοὺς ὁποίους νὰ διαφυλάττῃ ὁ Θεός, ὅμως ἡ ὑπεράσπισις τοῦ μακαριωτάτου ἐγνωρίζομεν ὅτι εἶναι ἀσύγκριτος τὴν ὁποίαν ἐπαρακαλούσαμεν νὰ ἔχωμεν, καὶ εἴμεσθεν πεπληροφορημένοι ὅτι εἰς κάθε ἀναγκαίαν μας ὑπόθεσιν εὑρίσκεται.

Τὸ πῶς νὰ συντρέχωμεν νὰ γίνεται ἡ βοήθεια τοῦ Ἁγίου Τάφου δὲν θέλομεν λείψει ποτέ, καὶ μάλιστα εἰς τοιούτους καιρούς, ὁποῦ εἴμεσθεν βέβαιοι ὅτι ἔκαμε πολλότατα ἔξοδα ὁ ἅγιος Τάφος, καὶ εὑρίσκεται εἰς μεγάλον βάρος. Καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁποῦ δι᾽ εὐχῶν τῆς αὐτοῦ Μακαριότητος ἐδιαφύλαξε τὸ Μετόχι ἀπὸ αὐτὴν τὴν δεινὴν καὶ χαλεπὴν ἀκαταστασίαν καὶ ταραχήν, νὰ δώσῃ δύναμιν καὶ ἀγαθὴν προχίρεσιν εἰς τοὺς χριστιανοὺς νὰ συντρέχουν προθύμως εἰς αὐτὸ τὸ θεάρεστον ἔργον.

Οἱ ἐνταῦθα τίμιοι καὶ εὐγενεῖς ἄρχοντες, ὁμοίως καὶ ὁ λογιώτατος διδάσκαλος, λαβόντες δι᾽ ἐμοῦ τὰς παρὰ τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος πεμφθείσας εὐχὰς καὶ εὐλογίας, ἀντιπροσκυνοῦσιν ἁπαξάπαντες αὐτήν, καὶ τὰς σεβασμίας αὐτῆς χεῖρας μετὰ πάσης αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας κατασπάζονται.

Τὸν τιμιώτατον κὺρ Γερένην ἔχω χρέος ἀπαραίτητον νὰ τὸν ἀγαπῶ, καὶ ὡς ἐπαρχιώτην μου, καὶ μάλιστα ὡς ἴδιον αὐτῆς ἐπίτροπον, καὶ εἰς τοῦτο ἂς μὴ ἔχῃ καμίαν ἀμφιβολίαν.

Ἔλαβον καὶ τὸ θεολογικὸν τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ ὡς ἐξαίρετον κειμήλιον, διὰ τὸ ὁποῖον ἰδίως ἀπείρους χάριτας ταύτῃ ὁμολογῶ.

Ἀπὸ ἐδῶ δὲν ἔχω ἄλλο νὰ τῆς σημειώσω, παρὰ πῶς εὑρίσκονται ἀκαταστασίαι, ὡσὰν καὶ εἰς ὅλους τοὺς τόπους. Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος· αἱ δὲ τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος εὐχαὶ εἴησαν μετ᾽ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ ἐν βίῳ παντί.

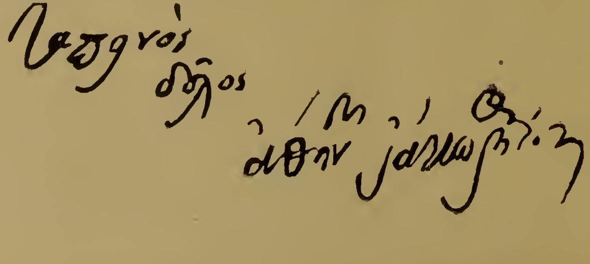
ͅαψλ΄. Δεκεμβρίου ϛ΄.

Τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος

ταπεινὸς δοῦλος

ΑΘΗΝΩΝ ΙΑΚΩΒΟΣ

ΠΑΝΟΜΟΙΟΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΙΑΚΩΒΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ

Ζ'.

Τὴν ὑμετέραν σεβασμιωτάτην Μακαριότητα καὶ αὖθις ταπεινῶς προσκυνῶ, καὶ τὴν ἁγίαν αὐτῆς δεξιὰν ἐκ ψυχῆς ἀσπάζομαι.

† Καὶ ἄλλοτε ἔγραψα τῇ ὑμετέρᾳ Μακαριότητι διὰ ξηρᾶς, δηλοποιήσας τὸν μεθ' ὑγιείας κατερχομόν μου εἰς τὴν ἐπαρχίαν, καὶ τὴν ὑποδοχὴν τῶν χριστιανῶν μου, ἔνθα εἶχον καὶ γράμματα πολλὰ πρὸς φίλους καὶ ἀρχιερεῖς, ὥστε ἐγένετο πλῖκος μέγας, παραγγελμένος ὁ τζοχαδάρης νὰ τὸν παραδώσῃ τῷ χοτζᾷ Φιλιπὸς σαρράφῃ εἰς τὸ . . . . χάνι, καὶ ἐλπίζω ὅτι νὰ ἤθελε τῆς ἐγχειρισθῇ ἀσφαλῶς. Τώρα δὲ ἐπιτυχὼν ἕτερον κομισθήν, τὸν κὺρ παπᾶ Ἡσαίαν, ἀφικνούμενον ἐκεῖσε μὲ καΐκιον, οὐ διαλείπω ἀνερευνῆσαι τὴν σεβασμιωτάτην μοι ὑγιείαν Της, παρακαλῶντας νὰ μὲ ἀξιοῖ συνεχῶν σημαντικῶν τῆς ὑπὲρ ἄλλο τι ποθεινοτάτης μοι αὐτῆς εὐεξίας, προστάζουσα προσέτι καὶ εἰς κάθε ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον γνωρίζει με ἱκανόν· ὅτι θεωρῶ νὰ μὴν ἀμφιβάλλῃ πόσην ἔχω ὀξυτάτην τὴν προθυμίαν εἰς τὸ ἐκτελεῖν εὐγνωμόνως πάντα τὰ παρ' αὐτῆς προσταττόμενα.

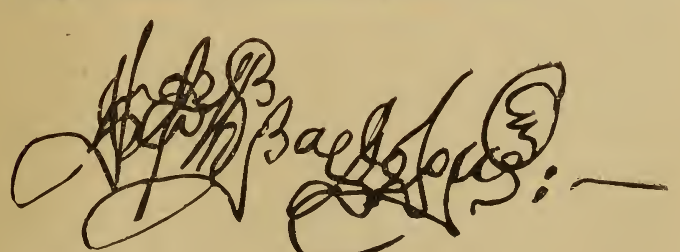
Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος· προσκυνοῦσι δὲ δουλικῶς τὴν ὑμετέραν Μακαριότητα ὅ τε γραφεὺς Ἀθανάσιος, καὶ ὁ ἐμὸς ἀνεψιὸς Βασιλάκης. Τὰ δὲ ἔτη αὐτῆς εἴησαν θεόθεν πλεῖστα καὶ πανευδαιμονέστατα.

αψοϛ'. Αὐγούστου ιζ'.

Τῆς ὑμετέρας σεβασμίου Μακαριότητος ταπεινὸς δοῦλος
καὶ εἰς τοὺς ὁρισμοὺς προθυμότατος

Ο ΑΘΗΝΩΝ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

ΠΑΝΟΜΟΙΟΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ

Μνήμης χάριν στέλλω τῇ ὑμετέρᾳ Μακαριότητι δύο πινιάταις μελόπιτταις, καὶ παρακαλῶ νὰ μὴν ἐπιβλέψῃ εἰς τὴν ὀλιγότητα τοῦ πράγματος, γνωρίζω διότι τὸ χρέος μου ὅτι εἶναι πολύ, καὶ μετὰ ταῦτα στοχάζομαι διά νὰ ἐλαφρώνωμαι τοῦ χρέους.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΣΥΓΓΕΛΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ

Η'.

Τὴν ὑμετέραν Μακαριότητα καὶ αὖθις προσκυνῶ ταπεινῶς.

† Παρακαλῶ τὸν δεσπότην μου·'Επειδὴ ἐδῶ ἀφ'οὗ ἦλθεν ὁ πανιερώτατος ἅγιος'Αθηνῶν εὐθὺς ἐπρονοήθη νὰ συστήσῃ τὰ κουτία τοῦ Ἁγίου Τάφου εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας του·πλὴν οἱ ἐπίτροποι τῶν ἐκκλησιῶν,ὁποῦ δυναστικῶς τὰς ἐκκλησίας κατακρατοῦσι,καὶ τινά δὲν θέλουν νὰ ἠξεύρουσιν,αὐτοὶ φαίνεται ὅτι καὶ τὰ κουτία θέλουν νὰ ἐξουσιάζουν, καὶ αὐτοὶ νὰ τὰ ἀνοίγουν,καὶ ὅσα θέλουν νὰ κρατοῦν,μὲ λόγον βοηθείας εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ ὅσα θέλουν νὰ δίδουν.Διὰ τοὺς τοιούτους σφετεριστὰς τῶν κουτίων παρακαλῶ νὰ ἐνεργήσητε πατριαρχικὴν ἐπιτίμησιν,καὶ νὰ πεμφθῇ τῷ ἁγίῳ 'Αθηνῶν,καὶ νὰ γράψητε νὰ τὸ ἐνεργήσῃ καὶ ἡ πανιερότης του. Μὲ τὸ ἐνδόσιμον τοῦτο, εὐθύς, μὲ ὅλον τὸν ζῆλον, ὁποῦ ἔχει εἰς τὸν ἅγιον Τάφον θέλει λάβῃ φροντίδα, νὰ μὴν ἀδικῆται τοῦ λοιποῦ τὸ ἅγιόν μας ὀσπήτιον. Ἵνα καὶ αἱ μακάριαι αὐτῆς εὐχαὶ εἴησάν μοι.

ᾳψοζ'. Φεβρουαρίου ς'.

Τῆς Μακαριότητός της

ταπεινὸς δοῦλος

ΙΑΚΩΒΟΣ

Περὶ δὲ τῆς ὑποθέσεως τῶν τριακοσίων γροσίων, χρεωστουμένων παρὰ Νικολάου Πατούσα καὶ 'Αντωνίου Ῥούτου, τῷ μακαρίτῃ κὺρ 'Εφραίμ, πρέπει νὰ γράψῃ ἡ Μακαριότης της τῷ ἁγίῳ 'Αθηνῶν περὶ τούτων· καὶ ἂν τῆς φανῇ, ἂς μοὶ πέμψῃ καὶ τὴν ὁμολογίαν των νὰ ἔχω εἰς χεῖράς μου. 'Επειδὴ ἐδῶ ἔχω τὸ ἶσον τῆς ὁμολογίας, ὡσὰν ὁποῦ ἀνέφερον τῇ πανιερότητί του (διὰ τοῦ γράφοντος) τὴν ὑπόθεσιν ταύτην· καὶ εὐθὺς ὁποῦ ἀπὸ τὴν Μακαριότητά της ἔξει τὸ ἐνδόσιμον, μὲ κάθε τρόπον, ἢ ἐκκλησιαστικόν, ἢ καὶ ἐξωτερικόν, τὸ κάμνει ταχσῆλι· διατὶ ἀλλέως οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀγαποῦν νὰ δίδουν τὸ ξένον δίκαιον.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΒΑΡΘΑΛΟΜΑΙΟΥ

Θ΄.

Τὴν ὑμετέραν Μακαριότητα καὶ αὖθις ταπεινῶς προσκυνῶ, σὺν τῷ τῆς σεβασμίας αὐτῆς δεξιᾶς ἀσπασμῷ.

† Τὸ ἀπὸ ιθ΄. προπαρελθόντος ἰουνίου σεβάσμιον αὐτῆς ἔλαβον τῇ ιε΄. ἰουλίου, καὶ ἐπὶ τῇ ἐφετοτάτῃ μοι αὐτῆς ὑγείᾳ ὑπερβαλλόντως ἐχάρην· ἥν χαρίζοιτο αὐτῇ ὁ πανάγαθος εὐδαιμονοῦσάν τε καὶ μακρόβιον. Ἔλαβον καὶ τὰ σημεῖα τῆς πατρικῆς της ἀγάπης, ἀλατζᾶ μὲ κερμεσοῦτι δηλαδή, τὰ σαπούνια καὶ τὸ ροδόσταμα, ἅπερ εἰς ὑγιείαν της μεταχειριζόμενος ἄκρως εὐχαριστῶ καὶ χάριτας οὐ τὰς τυχούσας ὁμολογῶ, ὑπόχρεων ἐμαυτὸν εἰς ἅπαντα τὰ ὑμέτερα λογιζόμενος θεσπέσια προστάγματα. Ἐπειδὴ δὲ ἔμαθον περὶ τοῦ ἐνταῦθα πρωτοσυγκέλλου της κὺρ Ἰακώβου, ὡς βούλεται ἡ ὑμετέρα Μακαριότης, δι' ἣν οὐκ οἶδα αἰτίαν, νὰ τὸν ἀλλάξῃ, παρακαλῶ νὰ μὴν ἤθελε γένῃ ἕνα τοιοῦτον, ὄχι μόνον διὰ χάριν μου, ὁποῦ τὸν ἀγαπῶ ὡς ἄνθρωπον σεμνὸν καὶ καλογηρικόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἴδιά του δίκαια, ὁποῦ εἶναι τόσον ἰσχυρά. Αὐτὸς διότι ἀφ' ἧς ἡμέρας ἦλθεν εἰς ταύτην τὴν ἐπαρχίαν ἄλλο δὲν ἔκαμε, παρὰ νὰ ἀγωνισθῇ εἰς αὔξησιν τῶν ὑποστατικῶν τοῦ Παναγίου Τάφου, ἐξοδεύσας ἐξ ἰδίων του εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Μετοχίου ὄχι ὀλίγα· καὶ φαίνεται μὲ σκοπὸν καλὸν νὰ ἔσπειρεν ἀφθόνως διὰ νὰ συνάξῃ τοὺς καρποὺς ἐν καιρῷ. Ἐφέτω, ὁποῦ ἤλπιζεν ἀπὸ τοὺς ἄλλους χρόνους καλήτερα νὰ κυβερνηθῇ, τῇ συνεργίᾳ καὶ ἐπιμελείᾳ μου, ὄχι μόνον ἐκεῖνος ἀπέτυχε διὰ τὰς φοβερὰς ἀνωλίας[1] τῆς Θήβας καὶ Λιβαδείας, ἀλλὰ κἀγώ· καὶ ἐκαθήσαμεν ὁλόκληρον χρόνον εἰς Ἀθήνας περιωρισμένοι καὶ δανειζόμενοι τὰ καθ' ἡμέραν ἔξοδα. Τὸν ἐσόμενον χειμῶνα ἐλπίζω νὰ πηγαίνωμεν ὁμοῦ εἰς Λιβαδείαν, κἀκεῖ νὰ παραστήσω κἀγὼ τὴν ὅσην δύναμαι ὑπεράσπισιν, ὀφειλομένην μοι εἰς τὸν Παναγιον Τάφον· διὰ τοῦτο δὲν εὐχαριστοῦμαι νὰ ἀσυκωθῇ ἀκυβέρνητος, ὅστις καὶ μὲ ὅλην τὴν δυστυχίαν δὲν ἀπέφυγεν ἀπὸ τὴν πατρικήν της προσταγήν, βοηθῶν ἤδη, ὡς εἶπέ μοι, καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμίν του, διὰ μέσου τοῦ Χατζῆ Σαλωνίτου. Ἡ

---

[1]) Οὕτως ἐν τῇ ἐπιστολῇ: πιθανῶς *ἀπωλίας* ἢ *ἀνωμαλίας*.

Μακαριότης της γνωρίζει πόσον ἐγὼ ἀγαπῶ, ὄχι νὰ ὑπερασπίζωμαι πρωτοσυγκέλλους, ἀλλὰ νὰ βοηθῆται ὁ πανάγιος τάφος· καὶ ἂν ἐγνώριζα ὅτι ὁ κὺρ Ἰάκωβος, ἢ δὲν κοπιᾶ χάριν τοῦ ταξειδίου του, ἢ κοπιᾶ διὰ λόγου του, ἐγὼ ἤθελα εἶμαι πρῶτός του ταβατζῆς· ἀμή, ὅταν αἱ περιστάσεις ὁποῦ ἠφάνισαν ἐμὲ ἐδυστύχησαν καὶ αὐτὸν τὸν συμπονῶ καὶ τὸν ὑπερασπίζομαι. Λοιπὸν ἐλπίζω, πληροφορουμένη τώρα ἡ Μακαριότης της εἰς τὰ τόσα δίκαια, νὰ τοῦ ἀνακαινίσῃ διὰ χάριν τῶν κόπων του, καὶ χάριν ἐμοῦ τὸ ταξείδιόν του, καὶ νὰ τοῦ γράψητε, καὶ νὰ τὸν ἐγκαρδιώσετε· εἰ δὲ καὶ δὲν εἰσακούομαι, ὁμολογῶ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ὅποιος ἔλθῃ οὐδεμίαν ὑπεράσπισιν ἕξει παρ' ἐμοῦ· καὶ τοῦτο λέγω μὲ κάθε θάρρος, πεπεισμένος εἰς τὴν φιλάγαθόν της γνώμην, ὅτι δὲν παρατρέχει τὰ δίκαια.

Ἐλπίζομεν ὀγλίγωρα καὶ τὴν ἐξόφλησιν τῶν τριακοσίων γροσίων, ὀφειλομένων τῷ ἀοιδίμῳ κὺρ Ἐφραὶμ παρὰ τοῦ Πατούσα καὶ Ῥούτου. Παρακαλῶ δὲ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὲ ἀξιοῖ συνεχεστέρων δηλωτικῶν τῆς ὑγιείας της γραμμάτων καὶ προσταγμάτων, ἵνα καὶ τὰ ἔτη τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος εἴησαν θεόθεν πλεῖστα καὶ πανευδαιμονέστατα.

ͺαψοζ'. Αὐγούστου δ'.

Τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος

προθυμότατος εἰς τὰ ἱερὰ προστάγματα

Ο ΑΘΗΝΩΝ Β.

Παρακαλῶ τὴν Μακαριότητά της ταῖς πατερίτζαις νὰ μοὶ πέμψῃ μὲ τὸν Δημήτριον Τρίμην, ἀθηναῖον, εὑρισκόμενον ἤδη αὐτοῦ.

Ὁ ταπεινὸς αὐτῆς δοῦλος Ἀθανάσιος καὶ ὁ ἀνεψιός μου Βασίλειος ταπεινοφρόνως προσκυνοῦσι τὴν Θεοδόξαστον δεξιάν της.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΩΑΝΝΟΥ ΛΕΟΒΑΔΙΤΟΥ

Ι'.

Τὴν ὑμετέραν σεβασμιωτάτην Μακαριότητα καὶ αὖθις ταπεινοφρόνως προσκυνῶ, ἀσπαζόμενος καὶ τὴν θεοχαρίτωτον αὐτῆς δεξιάν.

Τοῦ ἁγίου Θεοῦ δεόμενος ὅπως διαφυλάττῃ τὴν ὑμετέραν Μακαριότητα ἐν ἀκροτάτῃ ὑγιείᾳ καὶ διηνεκεῖ εὐημερίᾳ μετὰ ἀδιασείστου καὶ εἰρηνικῆς στερεύσεως ἐπὶ τὸν ἁγιώτατον καὶ ἀποστολικὸν αὐτῆς θρόνον. Τὸ αἴτιον τοῦ παρόντος μου ταπεινοῦ γράμματος εἶναι νὰ προσκυνήσω

κατὰ τὸ βαθύτατόν μου σέβας τὴν Μακαριότητά της, καὶ νὰ ἐκζητήσω τὰς ἁγίας καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχάς· ἐπομένως δὲ νὰ δεηθῶ θερμῶς τῇ ὑμετέρᾳ Μακαριότητι νὰ μὲ ἀξιώσῃ πατρικῆς συγγνώμης, ἂν τὸ θάρρος μὲ παραστήνει τολμηρόν, νὰ τὴν ἐνοχλήσω καὶ δεύτερον περὶ τῆς ὑποθέσεως ἐκείνης τοῦ Μιχαὴλ Πόλπατζα, τὴν ὁποίαν προλαβὼν ἔγραψα αὐτῇ ἀποχρόντως, τίνι τρόπῳ κατακρατεῖ εἰς τοσαῦτα ἔτη τὰ ἆσπρά μου καίτοι ὄντα ἀφιερωμένα τῷ Παναγίῳ Τάφῳ, χωρίς ποτε νὰ θέλῃ νὰ πληρώσῃ ἕνα τόσον μέγα δίκαιον εἰς ἐμέ. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐκεῖνο τὸ πρῶτον γράμμα ἔφθασεν εἰς τὰς μακαρίους της χεῖρας, καὶ οὐκ οἶδα πῶς αἱ ἁμαρτίαι μου ὑπερίσχυσαν διὰ νὰ μὴν ἀξιωθῶ οὐδὲ βραχυτάτης μακαρίας αὐτῆς ἀποκρίσεως, κἂν μὲ τὰς ἐν αὐτῇ πατριαρχικὰς αὐτῆς εὐχάς τε καὶ εὐλογίας νὰ ἤθελε παρηγορηθῶ μικρόν, τώρα εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ γήρους μου. Ὅθεν δὲν ἐπροξένησεν εἰς τὴν λυπημένην μου ψυχὴν ὀλιγώτερον πάθος τοιαύτη ἀποτυχία, καὶ τοῦτο διατὶ στοχάζομαι πανταχόθεν ἐμαυτὸν ἀεὶ γνησιώτατον τέκνον τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ δοῦλον πιστότατον, καὶ ἔπειτα ἀνελπίστως ἐγκαταλελειμμένον ἀπὸ τὸν εὐμενέστατόν μου δεσπότην, τὴν ἀναψυχὴν καὶ παρηγορίαν μου. Καὶ ποῖον πλέον δεινότερον καὶ πικρότερον ἤθελε μοῦ συνέβη ποτέ; Ἂν κάθε ἄλλη μου θλῖψις ἐπαρηγορεῖτο μόνον μὲ τὰς πατρικὰς εὐχὰς καὶ παραινέσεις τοῦ ἁγιωτάτου μου δεσπότου, ἡ στέρησις τούτου παρ' ἐλπίδα ποίαν ἔξει παραμυθίαν; Δέομαι λοιπὸν νὰ μὴ μὲ ἐγκαταλίπῃ εἰς τέλεον, ἀλλὰ νὰ μὲ ἀξιώσῃ βραχείας σεβασμιωτάτης αὐτῆς ἐπιστολῆς, διὰ νὰ μοὶ θεραπεύσῃ τὴν φλόγα τῆς δίψης, δι' ἧς ποθῶ ἰδεῖν προσκυνητά μοι ὑμέτερα γράμματα καὶ προστάγματα, καὶ οὕτως ἐνδυναμούμενος ταῖς ἁγίαις αὐτῆς εὐχαῖς ἀπέλθω ἡνίκα γένηται τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου ἐλπίδα ἔχων τῆς σωτηρίας μου.

Ταῦτα μὲν προσκυνητῶς, αἱ δὲ μακάριαι καὶ θεοδυσωπητικαὶ αὐτῆς εὐχαὶ εἴησάν μοι φυλακτήριον.

Ἐξ Ἀθηνῶν, αψοζʹ. Αὐγούστου κʹ.

ταπεινὸς καὶ εὐλαβέστατος δοῦλος καὶ ἐν Χριστῷ υἱὸς

ΧΑΤΖΗ ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΕΒΑΔΙΤΗΣ

Ἡ εὐλαβεστάτη αὐτῆς δούλη καὶ ταπεινοτάτη μου σύζυγος Μαρία προσκυνεῖ δι' ἐμοῦ τὴν Μακαριότητά της, καταφιλοῦσα τὰς ἁγίας της χεῖρας.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ

ΙΑΚΩΒΟΥ

ΙΑ΄.

Τὴν ὑμετέραν σεβάσμιον Μακαριότητα δουλοπρεπῶς προσκυνῶ, καὶ τὴν ἁγίαν αὐτῆς δεξιὰν πανευλαβῶς κατασπάζομαι.

† Ἣν καὶ περιφρουρείη καὶ περισκέποι ἡ ἀνωτάτω πρόνοια τοῦ Θεοῦ ὑγιαίνουσαν ἄκρως καὶ εὐοδουμένην ἐπὶ τοῖς σωτηριώδεσιν ἐφετοῖς καὶ καταθυμίοις μετὰ μακροβιότητος, καὶ νὰ τὴν ἀξιοῖ τοῦ διαπεράσαι τὸ ἱερὸν στάδιον τῆς νηστείας ὑγιῶς τε καὶ θεαρέστως, καὶ προσκυνῆσαι χαρμοσύνως τὰ κοσμοσωτήρια τοῦ δεσπότου ἡμῶν καὶ ἄχραντα πάθη καὶ τὴν αὐτοῦ τριήμερον ἔγερσιν εἰς πολλὰ ἔτη. Τὸ ἀκατάστατον τοῦ καιροῦ, ὁ φόβος τῶν ἀρβανιτῶν, διὰ τὸν ὁποῖον περιετριγυρίζομεν ἔνθεν κακεῖθεν, καὶ μάλιστα ἡ σπάνις τῶν αὐτόθι παραγινομένων διὰ τὴν πληγὴν τῆς πανώλης μὲ ἔκαμαν νὰ ἀπαντήσω ὑπερημέρως εἰς τὰ σεβάσμια καὶ προσκυνητά μοι αὐτῆς γράμματα, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἐνταῦθα ζαμπίτης καὶ μαλικιανετζῆς μετὰ τῶν προεστώτων, ὅταν ἐμίσευσαν διὰ τὴν βασιλεύουσαν, ἐγὼ τότε διέτριβον εἰς Λειβαδείαν τανῦν δὲ εὐκαιρίας τυχών, μετὰ τὰς ἐδαφιαίας μου προσκυνήσεις, ἀποκρίνομαι εὐλαβῶς, ὅτι εἰς μὲν τὰς πατρικὰς αὐτῆς προσταγὰς εἶμαι ἕτοιμος πάντοτε νὰ ὑπακούω, μετὰ προθυμίας, ὡς γνήσιον τέκνον τοῦ Παναγίου καὶ ζωοδόχου Τάφου. Περὶ δὲ τῆς τοῦ ταξειδίου μου καταστάσεως μοὶ φαίνεται, δέσπότη μου, ὅτι νὰ εἶναι γνωστὴ ἐξ ἀκοῆς καὶ εἰς τὴν ὑμετέραν Μακαριότητα ἡ ἄκρα δυστυχία καὶ ἀθλιότης τῶν ἐνταῦθα μερῶν, καὶ μάλιστα ἡ ἐπαρχία Θηβῶν καὶ Σαλώνων ἦλθεν εἰς παντελῆ σχεδὸν ἐρήμωσιν καὶ ἀφανισμὸν ἀπὸ τὴν καθ' ἑκάστην ἔφοδον καὶ λεηλασίαν τῶν Ἀρβανιτῶν καὶ κλεπτῶν· ὥστε ὁποῦ τινὰς καὶ νὰ ὑπάγῃ μόνον φοβεῖται, πολλῷ μᾶλλον νὰ κάμῃ κἀμμίαν κυβέρνησιν.

Ἐδῶ εἰς Ἀθήνας τὰ ὑποστατικὰ πολλάκις δεν ἐξαρκοῦν εἰς τὰ ἔξοδα ποῦ τοὺς γίνονται, καὶ μάλιστα τὸν ἀπερασμένον χρόνον, ὁποῦ δὲν ἐκάμαμεν καὶ στάρι καὶ λάδι οὔτε διὰ τὴν ζωοτροφίαν μας, καὶ πῶς εἶναι δυνατόν, δεσπότη μου, νὰ ἀπαντήσουν εἰς τὰ βαρύτατα τεφτέρια, ὁποῦ κατ' ἔτος συνεισφέρομεν. Ὅλα αὐτὰ καὶ τἄλλα τὰ κατ' ἐμὲ θέλω τῆς τὰ ἀναγγείλῃ διὰ ζώσης φωνῆς, ὅταν σὺν Θεῷ ἀξιωθῶ μετὰ τὸ ἅγιον πάσχα νὰ ἔλθω αὐτόθι εἰς προσκύνησίν της, καὶ τότε ἐλπίζω εἰς

τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὰς εὐχὰς τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος μὲ ὅλην τὴν δυστυχίαν νὰ εὐδοκιμήσω εἰς τὴν παράδοσίν μου ἴσως καλήτερα ἀπὸ ἄλλους πολλοὺς τοῦ παρόντος ταξειδίου.

Ἀπὸ τῆς ὁμολογίας τῶν τριακοσίων γροσίων τὰ μὲν ἑκατὸν πενῆντα τὰ ἔλαβα ἀπὸ τὸν ἕνα χρεωφειλέτην, λέγω τὸν κὺρ Νικόλαον Πατοῦσαν μετὰ πόνου πολλοῦ, τὰ ὁποῖα ἐξαποστέλλω μὲ τὸν παρόντα γραμματοκομιστήν, ὁμοῦ καὶ ἕτερα ἑκατὸν διὰ νὰ συμπληρωθῇ ἡ ποσότης τῶν πεντακοσίων· παρὰ δὲ τοῦ ἑτέρου ὀφειλέτου, δηλ. τοῦ Ἀντωνίου Ρούτου, μὲ ὅλον ὁποῦ ἐπάσχισα μὲ διαφόρους τρόπους, ὅμως δὲν ἠμπόρεσα νὰ λάβω οὐδὲ ὀβολόν, διότι ὁ ἄνθρωπος εὑρίσκεται εἰς ἐσχάτην πτωχείαν.

Καὶ ταῦτα μὲν δουλικῶς· αἱ δὲ θεοπειθεῖς καὶ μακάριαι αὐτῆς εὐχαὶ εἴησαν μετ' ἐμοῦ ἐν βίῳ παντί.

αψοθ'. Φευρουαρίου ιη'. Ἀθήνηθεν.

Τῆς ὑμετέρας σεβασμίου μοι Μακαριότητος ταπεινὸς δοῦλος καὶ εἰς τοὺς ὁρισμοὺς πρόθυμος

ΙΑΚΩΒΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΒΑΡΘΑΛΟΜΑΙΟΥ

ΙΒ'.

Τὴν ὑμετέραν θεοδόξαστον Μακαριότητα ταπεινῶς προσκυνῶ, σὺν τῷ μετ' εὐλαβείας ἀσπασμῷ τῆς μακαρίας αὐτῆς δεξιᾶς.

† Διατηρῶν περιέποι αὐτὴν ὁ τῶν ὅλων Κύριος ἐρρωμενεστάτην κατ' ἄκρον, εὐημεροῦσαν εὐκλεῶς καὶ ἀμεταπτώτως, καὶ πάντα πανεύθυμον.

Ἀγκαλὰ καὶ προλαβόντως ἔγραψα τῇ Μακαριότητί της τρία γράμματα, εἰς τὰ ὁποῖα τῇ ἐφανέρωνα ὅτι ἀκόμη εἰς Χί=(1) διέτριβα, μὲ τὸ νὰ ἠσθένησα ἐκ δευτέρου καὶ βαρέως· δὲν ἔλειψα δὲ καὶ αὖθις διὰ τοῦ παρόντος μου ταπεινοῦ νὰ ἀποδώσω αὐτῇ τὰς προσηκούσας μου προσκυνήσεις, καὶ νὰ τῇ φανερώσω ὅτι δι' εὐχῶν τῆς Μακαριότητός Της ἀνέλαβον ὀλίγον τι, καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας μελετῶ σὺν Θεῷ διὰ

(1) οὕτως ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ἐν ᾗ δὲν φαίνεται καὶ πόθεν πέμπεται.

τὴν ἐπαρχίαν μου. Ἡ ὅλη διατριβή μου ὅπου ἐδῶ ἦτον ἐν ἀσθενείᾳ, ὡς καθὼς ἦλθα δὲν μὲ ἐδέχθη ὁ τόπος, τὸ πρῶτον ἀνέλαβον, καὶ πάλιν ἐξανακύλησα· δόξα ὅμως τῷ ἁγίῳ Θεῷ, ὁποῦ ἐδῶ διὰ τὰς ἁμαρτίας μας μᾶς παιδεύει.

Παρακαλῶ, δεσπότη μου Μακαριώτατε, νὰ στείλῃ μὲ κανένα της ἄνθρωπον τὸ πρὸς τὸν ἅγιον Δέρκων γράμμα, ὁποῦ εἰς τὸν πιλίκον της περικλείω.

Γνωρίζουσά με δὲ ἡ Μακαριότης της ὅλον ἑτοιμότατον διὰ παντὸς εἰς τὰ πατρικὰ αὐτῆς προστάγματα, τὴν παρακαλῶ κατὰ πολλὰ οὐ μόνον νὰ μὲ ἔχῃ εἰς τὴν πατρικὴν αὐτῆς ἀγάπην καὶ εὔνοιαν, ἀλλὰ καὶ νὰ μὲ χαροποιῇ διὰ τῶν μακαρίων αὐτῆς γραμμάτων, ὁποῦ νὰ χαίρω ἐπὶ τῇ ἐφετωτάτῃ αὐτῆς ἀγαθῇ ὑγιείᾳ, καὶ ταῖς πατρικαῖς αὐτῆς εὐχαῖς, αἵτινες εἴησάν μοι ἀρωγαὶ ἐν βίῳ παντί· ἀμήν.

αψπ΄. Ἰουνίου κγ΄.

Τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος ὅλως εἰς τὰς προσταγὰς πρόθυμος

Ο ΑΘΗΝΩΝ Β.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ

ΙΑΚΩΒΟΥ

ΙΓ΄.

Τὴν ὑμετέραν σεβασμίαν μοι Μακαριότητα δουλικῶς προσκυνῶ, καὶ τὴν χαριτόβρυτον αὐτῆς δεξιὰν μεθ' ὅσης μου τῆς εὐλαβείας κατασπάζομαι.

† Ἣν καὶ περιφρουρεῖ καὶ διέποι ὁ πανάγαθος Θεὸς ὑγιαίνουσαν ἀκροτάτως καὶ πανευδαιμονοῦσαν μετὰ μακροβιότητος, εἰς καύχημα τοῦ ἁγίου μας ὀσπητίου, ἐμοῦ δὲ ἐξαιρετως παρηγορίαν.

Μετὰ τὰς δουλικάς μου ἐδαφιαίας προσκυνήσεις καὶ ἔρευναν τῆς εὐκταιοτάτης μοι καὶ δεσποτικῆς αὐτῆς ὑγιείας, δηλοποιῶ τῇ πατρικῇ καὶ σεβασμίᾳ μοι Μακαριότητι ὅτι, χάριτι Θεοῦ καὶ διὰ τῶν ἁγίων της εὐχῶν, ἐκατευοδώθην εἰς Ἀθήνας, καὶ ἀνταμώθην μὲ τὸν ζαμπίτην τοῦ τόπου, μὲ τοὺς ἀγάδες, καὶ μὲ τοὺς ἤδη εὑρισκομένους προεστῶτας καὶ ἐπιτρόπους τῆς πολιτείας, οἱ ὁποῖοι συμφώνως ὅλοι μὲ ἐπαρηγόρησαν καὶ μοῦ ἔδωσαν καλὰς ἐλπίδας περὶ τῶν μουλκίων μας. Καὶ ἰδού, ὁποῦ ἐξαποστέλλονται ἤδη αὐτόθι ἄνθρωποι τῆς πολιτείας μὲ γράμματα καὶ μὲ ἀρζία μαχζάρια περὶ τῆς ὑποθέσεως τῶν μουλκίων ὅλης τῇ

κοινότητος, καὶ φανερώνουν καταληπτῶς καὶ διὰ τὰ ἐδικά μας μὲ τί λογῆς τρόπον τὰ ἐπῆρε. Καὶ ὅλοι οἱ ἐνταῦθα χριστιανοὶ στέκονται ἐπιπόνως μὲ ζῆλον καὶ προθυμίαν διὰ νὰ μὴν ὑστερηθῇ ὁ Ἅγιος Τάφος τὰ ὑποστατικά του, καὶ χαθῇ τὸ μνημόσυνον τῶν ἀφιερωτῶν, καὶ ἀκολουθῇ εἰς τὸ ἑξῆς ψυχρότης. Οἱ ἀποστελλόμενοι ἄνθρωποι θέλουν ἔλθουν εἰς προσκύνησίν σας, καὶ θέλουν σᾶς πληροφορήσουν. Ὅθεν ἡ ὑμετέρα Μακαριότης ὅ,τι ἤθελε σᾶς φωτίσῃ ὁ ἅγιος Θεὸς καὶ σᾶς ἐνδυναμώσῃ ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Τάφου οὕτω θέλετε μεταχειρισθῇ.

Καὶ ταῦτα μὲν διὰ βραχέων προσκυνητῶς, αἱ δὲ πανάγιαι καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴητάν μοι φυλακτήριον διὰ βίου.

αψπς΄. Μαΐου κε΄.

Τῆς σεβασμίου μοι αὐτῆς Μακαριότητος δοῦλος ἐλάχιστος καὶ ὅλος εἰς τὰς ἐπιταγὰς

ἀρχιμανδρίτης τοῦ Ἁγίου Τάφου

ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἰδοὺ ὁποῦ τῇ περικλείω τὸ παρὸν σημείωμα τουρκιστί, καὶ κατ' αὐτὸ παρακαλῶ νὰ εὔγῃ εἰς φετφᾶς, καὶ κατὰ τὸν φετφᾶν ἓν φερμάνιον, τὸ ὁποῖον θέλει μοὶ σταλθῇ, ἐπειδὴ χρησιμεύει.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΙΝΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΙΔ΄.

Τὴν ὑμετέραν σωφοτάτην θειοτάτην τε Μακαριότητα εὐλαβῶς προσκυνοῦμεν, καὶ τὴν ἁγίαν αὐτῆς δεξιὰν γονυκλιτῶς κατασπαζόμεθα.

† Ἣν καὶ περιφρουρεῖ καὶ διέποι ἡ ἀνωτάτω πρόνοια ὑγιαίνουσαν ἀκροτάτως, καὶ πάσης ἐπηρείας ὑπερκειμένην ἐπὶ τὸν μακαριότατον θρόνον εἰς πολλὰς ἐτῶν περιόδους.

Μετὰ τὰς δουλικὰς ἐδαφιαίας ἡμῶν προσκυνήσεις, τῷ θεοδοξάστῳ ὕψει τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος διὰ τῆς παρούσης ταπεινῆς κοινῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἀναφέρνομεν ὅτι τὰ σεβάσμια γράμματα τῆς Μακαριότητός σας ἐλάβομεν, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ πρέπον τὰ ἐπροσκυνήσαμεν. Ὁμοίως ἐδέχθημεν καὶ τὸν πρωτοσύγκελλον κὺρ Ἀγάπιον, καὶ πολλὰ ἐχάρημεν ὁποῦ μᾶς ἐστείλατε τέτοιον ὑποκείμενον προκομένον καὶ σεβάσμιον, καὶ ἡμεῖς διὰ τὴν πανοσιότητά του θέλομεν κάμῃ τὸ χρέος μας,

δηλαδὴ νὰ συστήσωμεν τὰ κουτία εἰς κάθε ἐφημερίαν, καὶ νὰ παρακινήσωμεν τοὺς χριστιανοὺς τὸ κατὰ δύναμιν νὰ δώσουν ἐλεημοσύνην. Ἂς εἶναι, δεσπότη μου, καὶ ἔνδεια εἰς τὸν τόπον μας, δὲν βλάπτει· οἱ χριστιανοὶ δὲν φεύγουν ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Τάφου τὴν ἐλεημοσύνην, φθάνει νὰ εἶναι τὸ ὑποκείμενον σεβάσμιον, καθὼς εἶναι ἡ πανοσιότης τοῦ κὺρ Ἀγαπίου. Ἐπειδὴ καὶ ὁ πρώην πρωτοσύγκελλος ἀρχιμανδρίτης δὲν ἐπρεύθη εὔμορφα, ὡς ἔπρεπε, παρὰ ἐσίκωσε τὴν εὐλάβειαν τῶν χριστιανῶν· ὁ ὁποῖος, τώρα ὁποῦ ἦλθεν ὁ κὺρ Ἀγάπιος δὲν χρειάζεται νὰ στέκῃ ἐδῶ ἡ πανοσιότης του, παρὰ παρακαλοῦμεν νὰ τὸν προστάξετε νὰ δώσῃ τὸν λογαριασμὸν τοῦ κὺρ Ἀγαπίου, καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Μακαριότη σας ἢ εἰς τὸ μοναστῆρι, ὅπου τὸν προστάξετε.

Πρὸς τούτοις φανερώνομεν τῆς Μακαριότη σας ὅτι πρὸς τὰ αὐτόθι ἔχομεν τρεῖς ἀνθρώπους μας διὰ ὑποθέσεις τῆς πολιτείας, μάλιστα καὶ διὰ τὰ μούλκια, ὁποῦ ἀδίκως καὶ μὲ βία μᾶς ἐπῆρε ὁ τύραννος Χατζῆ Ἀλῆ ἀγᾶς, καὶ παρακαλοῦμεν νὰ τοὺς κράξετε, καὶ νὰ τοὺς ρωτήσετε ἐπάνω εἰς τοῦτο τί ἔκαμαν, καὶ νὰ συμβοηθήσετε καὶ ἡ Μακαριότη σας διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν μουλκίων ὅλων τῆς πολιτείας, καὶ νὰ ἀγρικηθῆτε μαζῆ μὲ τὸν καπιτζεχαγιᾶ τοῦ πασᾶ ἐφέντη μας καπετὰν πασᾶ, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι νὰ γένῃ ἔλεος εἰς ἡμᾶς, καὶ νὰ λάβῃ καὶ τὸ μοναστῆρι τοῦ Ἁγίου Τάφου καὶ μούλκια του. Δὲν σᾶς βαρύνομεν περισσότερον. Ταῦτα καὶ μένομεν δουλικῶς.

αψπϛʹ· Αὐγούστου ηʹ. Ἀθῆνας

Τῆς ὑμετέρας σοφωτάτης θειοτάτης τε Μακαριότητος ταπεινοὶ δοῦλοι καὶ εἰς τὰς προσταγὰς

Μπέλος Τζανμβρῆς.
Πέτρος Πιτάκης.
Χατζῆ Σωτῆρχος Καρόρης.
Γεωργαντᾶς Βλασαρός.
Νικόλαος Μισεραλλιώτης.
Γιαννάκης Λάμπρου.
Ἀντώνιος Ροῦτος.
Δημήτριος Θηβαῖος.
Μανώλης Μακρῆς.
Μῆτρος Κροντηρᾶ.
Γεωργαντᾶς Δανίλης.
Σταῦρος Μαρμαροτούρης.
Ἰω. Μπράβος.
Νικόλαος Μαρμαροτούρης.
Νίκλο Παπᾶ Μάρκο.
Σωτῆρχος Κάλκος.
Νικολὸς Μενιδιάτης.
Κωσταντῆς Λιμπέριος.
Σωτῆρχος Ἀθανάσιος.
Γιάννος Χτενᾶς.
Κωσταντῆς Κορινθίου
Παναγιώτης Λιμπέριος.
Γιαννάκος Σαράντης.
Συμεὼν Κυριγωτή.
Δημητράκης Μποζίτζης.
Σπῦρος Τρίμης.
Φυλαχτὸς Γγίνης.
Κωσταντῆς Τοῦ Μπερδελῆ.
Σπῦρος Ζαχαρίτζας.
Χριστόδουλος Πατούσας
Νικολὸς Ζητουνιάτης,
Ἀγγελάκης Παλολόγου.
Δημήτρης Μπουγιουκλῆς.

('Εν περιθωρίῳ τῆς ἀναφορᾶς ἡ ἑξῆς κεῖται προσθήκη)

Πρὸς τούτοις σᾶς λέγομεν ὅτι ὁ ἅγιος πρωτοσύγκελλος κὺρ 'Αγάπιος δὲν ἠθέλησε μὲ τὸν ἐρχομόν του νὰ μᾶς δώσῃ τὰ γράμματα τῆς Μακαριότης σας λέγοντάς μας ὅτι τὴν πρώτην τοῦ ἐρχομένου σεπτεμβρίου, ὁποῦ θέλει διαβάσῃ τὰ ἐπ' ἐκκλησίας γράμματα κατὰ τὴν προσταγήν, ὁποῦ ἡ Μακαριότης σας τοῦ ἐδώσατε, τότε θέλει μᾶς τὰ δώσῃ· ἡμεῖς ὅμως τοῦ εἴπομεν ὅτι δῶσε μᾶς τα, καὶ δὲν σὲ μέλλει· καὶ τὰ ἐπ' ἐκκλησίας γράμματα τότε ὁποῦ σᾶς ἐπρόσταξε ἡ Μακαριότης του θέλετε τὰ διαβάσῃ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ

ΙΕ'.

Τὴν σεβασμίαν μοι αὐτῆς Μακαριότητα δουλικῶς προσκυνῶ, μεθ' ὅσης μου τῆς εὐλαβείας κατασπαζομένος τὴν χαριτόβρυτον καὶ ἱερὰν αὐτῆς δεξιάν.

† Ἣν καὶ περιφρουροῖ καὶ διέποι τὸ θεῖον ἐν ἀκροτάτῃ ὑγίειᾳ, εἰρηνιαίαν τε ὅλως καὶ πανευδαιμονοῦσαν εἰς πολλῶν ἐτῶν παριππεύσεις.

Εὐθύς, ὁποῦ διὰ τῶν ἁγίων της εὐχῶν κατευοδώθην εἰς τὰ ἐνταῦθα ἔγραψα τῇ Μακαριότητί Της περί τε τοῦ κατευοδίου μου καὶ περὶ τῶν μουλκίων, ὅτι δηλαδὴ ἀπεστάλησαν ἄνθρωποι εἰς τὰ αὐτόθι ἐκ μέρους τῆς πολιτείας μὲ ἄρζια μαχζάρια καὶ ἰλάμια, τόσον διὰ τὰ μούλκια τῆς κοινότητος, ὅσον καὶ τοῦ 'Αγίου Τάφου, καὶ περιμένεται ἡ ἔκβασις ὁποία τις ἔσται. Κατὰ δὲ τὴν β' τοῦ τρέχοντος ἔλαβον διὰ χειρὸς τοῦ ἁγίου πρωτοσυγκέλλου κὺρ 'Αγαπίου σεβάσμιόν μοι καὶ προσκυνητὸν αὐτῆς γράμμα, τὸ ὁποῖον ὡς εἰκὸς προσκυνήσας, καὶ ὑποδεχθεὶς τὴν πανοσιότητά του μετὰ τῆς προσηκούσης περιποιήσεως καὶ φιλοφροσύνης, ὡς παρὰ τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος ἐκπεμφθέντα, ἔγνων καὶ τὰ ὅσα μοὶ ἐντέλλεται πατρικῶς, καὶ εἶμαι ἕτοιμος νὰ δείξω τὴν πᾶσαν εὐπείθειαν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὰς δεσποτικὰς αὐτῆς ἐπιταγάς, κατὰ χρέος μου ἀπαραίτητον. Ὅμως, δεσπότη μου Μακαριώτατε, ἐγὼ εἶμαι βέβαιος πῶς ἡ Μακαριότης της ὡς πατὴρ συμπαθὴς καὶ φιλόστοργος νὰ μὴ θέλῃ τῶν τέκνων της τὴν φθοράν, οὔτε ἄλλους μὲν νὰ κυβερνᾷ, ἄλλους δὲ νὰ ἀπορρίπτῃ, πτωχεύσαντας ἐκ περιστάσεως, καὶ μάλιστα ἱκανοὺς χρόνους ἐκδουλεύσαντας εἰς τὸ ἅγιον ὀσπήτιον. Τὰ κατ' ἐμὲ ἡ Μακαριότης Της ἠξεύρει πολλὰ καλά, ὡσὰν ὁποῦ διὰ ζώσης φωνῆς ἐξήγγειλα πάντα.

'Εγώ, δεσπότη μου, εὑρίσκομαι εἰς χρέος χιλίων γροσίων· διότι,

ἀφίνωντας τὴν ἄκραν δυστυχίαν καὶ ἀκαταστασίαν τοῦ τόπου, καὶ τὰς τόσας περιστάσεις καὶ συμφορὰς ὁποῦ μὲ ἀπήντησαν, δὲν εἶναι ἀκόμι τρεῖς χρόνοι ὁποῦ ἠγόρασα ἑπτὰ πουγγεῖα ἄσπρα τὸ τζιφτιλίκι, ἀγκαλὰ καὶ βιαίως, ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ νέου ὀσπητίου μοῦ ἐπῆγαν ἔξοδα ἱκανά, ὥστε ὁποῦ κατεδαπάνησα εἰς αὐτὰ τῶν τόσων μου χρόνων τὴν δούλευσιν, ὁποῦ ἠμποροῦσα καὶ ἐγὼ νὰ ἔχω διὰ ψαλτικόν μου ὡς παλαιὸς δοῦλος τοῦ Ἁγίου Τάφου. Ἐλθὼν δὲ ἤδη ἀπὸ βασιλευούσης ἐνταῦθα μὲ σκοπὸν καὶ γνώμην [καθὼς εἶχον καὶ προσταγὰς τῆς Μακαριότητός της] νὰ πουλήσω, καὶ ἐκεῖ μέν, ὁποῦ χρεωστῶ, νὰ δώσω, ἐκεῖθεν δέ, ὁποῦ ἔχω λαβεῖν, νὰ λάβω, καὶ οὕτω νὰ συσταθῶ καὶ νὰ ἑτοιμασθῶ διὰ τὴν Ἱερουσαλήμ, τὰ πράγματα τὰ ηὗρα εἰς τόσην δυστυχίαν, εἰς τόσην ταραχὴν καὶ σύγχυσιν, καὶ εἰς τόσην ἀκαταστασίαν, ὁποῦ εἶναι ἀνεκδιήγητος, καὶ μόνον ἀξία δακρύων πολλῶν. Νὰ πουλήσω; καὶ δὲν εὑρίσκω οὔτε τὸ ἥμισυ· οὔτε ὁλότελα ἀγοράζει τινάς· νὰ ζητήσω ὅθεν ἔχω λαβεῖν; Καὶ εἶναι τῶν ἀδυνάτων· ὅτι οἱ μὲν ἐν φυλακῇ καθεκάστην, οἱ δὲ φυγάδες. Εἰς Λιβαδείαν, ὁποῦ εἶχα ἀνάγκην νὰ πηγαίνω, καὶ αὐτῆς ἡ τραγωδία θαρρῶ νὰ ἔγινεν ἀκουστὴ καὶ αὐτόθι. Τὰ χωρία της κατεκάησαν ἀπὸ τὸν ζορμπᾶν ἐκεῖνον Ντελῆ Ἀχμέτη, οἱ ἐντόπιοι, ἄλλοι εὑρίσκονται κατακεκλεισμένοι μέσα εἰς τὸ κάστρον, καὶ ἄλλοι εἶναι φυγάδες ἔνθεν κἀκεῖθεν. Ὄντας λοιπὸν τὰ πράγματα εἰς τοιαύτην ὀλεθρίαν, καὶ ἀκόμι χείρονα ὁποῦ δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς τὴν περιγράψω, κατάστασιν, καὶ ὄντας ἐγὼ περιπεπλεγμένος εἰς λῆψιν καὶ δόσιν, εἶναι τῶν ἀδυνάτων κατὰ τὸ παρὸν νὰ κάμω καμίαν σύστασιν καὶ διόρθωσιν τῶν ὑποθέσεών μου· ὅθεν τοῦ μὲν ταξειδίου [ἀγκαλὰ καὶ ἄκρα δυστυχία καὶ ζάλη καὶ ἀκαταστασία, καὶ κάλλιον ἦτον ἂν εἶχε μείνει ἕνα δύο χρόνους μπατάλικον] παραχωρῶ τῷ ἁγίῳ πρωτοσυγκέλλῳ, χωρὶς ὅλως νὰ ἔχω καμίαν μετοχήν, κατὰ τὴν ἀπόφασιν καὶ προσταγὴν τῆς Μακαριότητός της, τὰ δὲ ὑποστατικὰ καὶ αὐτὰ ὁμοίως μετὰ πάσης εὐπειθείας ἤθελα παραδώσῃ τῇ πανοσιότητί του, κατὰ τὰς σεβασμίας μοι αὐτῆς ἐπιταγάς, καὶ ἤθελα κινήσει μετὰ προθυμίας διὰ τὴν Ἱερουσαλήμ, ὄντας τοῦτο πολλὰ ἐπιθυμητόν εἰς ἐμένα· ἐπειδὴ ὅμως εὑρίσκομαι εἰς τοιαύτην κατάστασιν περιπεπλεγμένος καὶ ἐν ἀπορίᾳ, θαρρῶ ὅτι ἡ Μακαριότης της ὡς πατὴρ συμπαθὴς καὶ φιλόστοργος, μαθοῦσα ἤδη τὰ περιστατικὰ καὶ ὅτι ἀκόμη δὲν ἐξεγλύτωσα, δὲν θέλει τὸ εὕρῃ εὔλογον νὰ παραδώσω τὰ ὑποστατικά, διότι ἐξ αὐτῶν ἐλπίζω, λαμβάνωντας τὰ πράγματα τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολήν, νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὸ χρέος μου, καὶ νὰ λάβω καμίαν σύστασιν καὶ κυβέρνησιν, καὶ οὕτω νὰ κινήσω διὰ τὴν Ἱερουσαλήμ, νὰ ὑπάγω καὶ ἐγὼ ὡσὰν ἄνθρωπος καὶ ὄχι νὰ εἶμαι ἑνὸς καὶ ἄλλου ἐπιδεής· καὶ τοῦτο ἐλπίζω νὰ εἶναι

ἀρεστὸν καὶ δεκτὸν εἰς τὴν Μακαριότητά της, διότι ἐξίσου εἶμαι βέβαιος ἀγαπᾶ νὰ θεραπεύῃ τὸν κάθε ἕνα ἀπὸ τοὺς δούλους της ὡς χριστομίμητος.

Παρακαλῶ οὖν θερμῶς τὴν πατρικὴν αὐτῆς Μακαριότητα, καὶ διὰ τοὺς τόσους κόπους, ὁποῦ ἔχω καταβάλῃ, καὶ διὰ τὴν παροῦσαν ἐνδεῆ κατάστασιν, ὁποῦ εὑρίσκομαι, ἂν ἔχῃ καὶ ἐμένα ὡς παλαιὸν δοῦλον τοῦ Ἁγίου Τάφου νὰ μὲ ἀφήσῃ εἰς τὰ ὑποστατικά, ἕως οὗ νὰ ἀναλάβω καὶ νὰ κυβερνηθῶ, καὶ τότε ἀσμένως καὶ μετὰ προθυμίας θέλω κινήσει διὰ τὴν Ἱερουσαλήμ.

Περὶ τοῦ φιρμανίου ὁποῦ τῆς προέγραφον, τοῦ ὁποίου ἔστειλα καὶ σημείωμα κατὰ τὸ ὕφος, ὁποῦ πρέπει νὰ γένῃ, παρακαλῶ νὴ μοὶ σταλθῇ, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ἀναγκαῖον· ὁμοίως καὶ ἕνα γράμμα παρακαλεστικὸν πρὸς τὸν ἐδῶ Μπεκὶρ μπασιᾶ, διὰ νὰ ἐπιστατήσῃ εἰς τὰς ὑποθέσεις μου καὶ νὰ μοὶ βοηθήσῃ εἰς τὰς ὁμολογίας ἐκείνας ὁποῦ ἔχω νὰ λάβω. Ὡσαύτως καὶ εἰς τοὺς προεστῶτας, ὁμοῦ καὶ ρουφέτια, τὸ νά μὴν ἐνοχλοῦν τὸν Ἅγιον Τάφον εἰς τὰ κοινὰ συδοσίματα.

Καὶ ταῦτα μὲν δουλικῶς· αἱ δὲ ἅγιαι καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴησάν μοι διὰ βίου φυλακτήριον,

αψπς΄. Αὐγούστου ιζ΄. Ἀθήνηθεν.

Τῆς ὑμετέρας σεβασμίου μοι Μακαριότητος δοῦλος εὐτελὴς
καὶ ὅλος εἰς τὰς ἐπιταγὰς
ἀρχιμανδρίτης τοῦ Ἁγίου Τάφου
ΙΑΚΩΒΟΣ

Προσμένω δευτέραν της σεβασμίαν μοι προσταγήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΙΣΤ΄.

Τὴν ὑμετέραν Θεοφρούρητον καὶ σεβασμίαν ἡμῖν Μακαριότητα δουλικῶς προσκυνοῦμεν, τὴν ἁγίαν αὐτῆς δεξιὰν εὐλαβῶς κατασπαζόμεθα.

† Ἣν περιφρουροῖ καὶ διέποι ἡ ἀνωτάτω πρόνοια ὑγιαίνουσαν ἀκροτάτως καὶ πάσης ἐπηρείας ὑπερκειμένην ἐπὶ τὸν πανάγιον καὶ μακαριώτατον Θρόνον εἰς πολλῶν ἐτῶν περιόδους.

Ἀγκαλὰ καὶ προλαβόντως ἐγράψαμεν τῇ σῇ Μακαριότητι, δέσποτα ἅγιε, περὶ τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ πρωτοσυγκέλλου ἡμῶν κὺρ Ἀγαπίου, ὅτι τὸν ἐδέχθημεν μὲ μεγάλην μας εὐχαρίστησιν, ὡς ἀπὸ μέρους τῆς Μακαριότη σας πεμπόμενον, καὶ νῦν διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν ἐπιστολῆς ἐρχόμεθα νὰ σᾶς φανερώσωμεν ὅτι ὁ μὲν κὺρ Ἀγάπιος ὥντας ὑποκείμενον σεβάσμιον καὶ κόσμιον δὲν ἔχασε κανένα ἀπὸ τὰ παλαιὰ κινήματα ὁποῦ οἱ πρώην πρωτοσυγκέλλοι ἐποιοῦσαν, καθὼς ἡμεῖς διὰ ἀγάπην τοῦ ἁγίου σπητίου τὸν ἐσυμβουλεύσαμεν. Ἐν πρώτοις ἐστάθη τὸ κάθισμά του εἰς τὸ παλαιὸν Μετόχι, ὁποῦ τόσοι ἄλλοι πρωτοσυγκέλλοι ἐκεῖ πάντα τὸ ταξεῖδί του ἐτελείωναν, ἀγκαλὰ καὶ αὐτὸ τὸ Μετόχι ὁ κὺρ Ἰάκωβος τὸ ἕνα μέρος τὸ ἐπούλησεν, καὶ δὲν εὐχαριστήθη κἂν νὰ τὸ πουλήσῃ ἑνὸς χριστιανοῦ, παρὰ τὸ ἐπούλησεν εἰς τοῦρκον, εἰς κάποιον μουλᾶ Μουλᾶ Μπεκίρη Φούτουλον, καὶ κοντὰ εἰς αὐτὸ τὸ μετόχι ἦτον καὶ ἕνα λιατρίβιον, ὁποῦ τὸ λάδι ἀπὸ ταῖς ἐληαῖς εὐγαίνουν, καὶ τὸ ἐπούλησεν καὶ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ Μουλᾶ Μπεκίρη, τὰ δύο, σπῆτι καὶ Λιατρίβι διὰ γρόσια τετρακόσια τριάντα, τὰ ὁποῖα αὐτὰ πολλα χρησιμεύουν εἰς τὴν πανοσιότητά του· καὶ παρακαλοῦμεν νὰ γένῃ ἕνα Φερμάνι φανερώνωντας μέσα εἰς αὐτὸ ὅτι μὲ βία τὰ ἅρπαξε αὐτὸς ὁ Μουλᾶ Μπεκίρης Φούτουλος ἀπὸ τοῦ Ἰακώβου τὰς χεῖρας, ὥντας τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ ἀγᾶ τοῦ ἀλιτηρίου φίλος μουίνης καὶ ὄργανον ἐν ταῖς κακίαις του, τὸ ὁποῖον φερμάνι νὰ εἶναι χιταμπέτι εἰς τὸν Βοϊβόνδα τοῦ τόπου, ὁποῦ νὰ λάβῃ τὰ ἄσπρα, ὁποῦ ἔδωσε γρ. 430, καὶ νὰ παρθῇ τὸ σπῆτι καὶ τὸ λιατρίβι.

Ὅθεν, δεσπότη μου, σᾶς λέγομεν ὅτι τὸ μεγάλον μῖσος, ὁποῦ ἐλάβαμεν ἡμεῖς τὰ τέκνα σας εἰς τὸν κύρ Ἰάκωβον ἐστάθη ἡ αἰτία ὁποῦ ἡ ἀναξιότητά του, ἡ ἀμέλειά του, καὶ ἡ τρέλα του, διὰ νὰ δώσῃ τὰ μούλκ̱ια τοῦ Ἁγίου Τάφου εἰς αὐτὸν τὸν ἀλιτήριον Χατζῆ Ἀλῆ ἀγᾶ, ὁποῦ ἠμποροῦσε νὰ κάμῃ μία φυγή, ὁποῦ μάλιστα τόσοι χριστιανοὶ μυστικῶς τὸν ἐλάλησαν συμβουλεύωντάς τον νὰ φύγῃ, καὶ δὲν ἠθέλησε παρὰ ἐστάθη ὡς πέτρα ἀτάρακτος· τοῦ ἐφαίνετο ὁποῦ ὡσὰν φύγῃ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἔχει νὰ χάσῃ τὸν παράδεισον. Ὁμοίως κάνει καὶ τώρα, δεσπότη μου, μόλον ὁποῦ ἡ Μακαριότη σας τὸν γράφετε προστάζωντάς τον διὰ νὰ πάῃ εἰς Ἱερουσαλήμ, καθὼς καὶ εἰς ἡμᾶς τὸ σημειώνετε εἰς ταῖς σεβασμίαις σας ἐπιστολαῖς, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐλείψαμεν νὰ τὸν κράξωμεν τὸν κὺρ Ἰάκωβον καὶ νὰ τοῦ δώσωμεν τὴν εἴδησιν ὅτι, ὅπου ἔχει νὰ δώσῃ καὶ νὰ λάβῃ, νὰ ξεμπερδεύσῃ· καὶ τὴν πρώτην τοῦ νῦν ἐρχομένου σεπτεμβρίου ἔχει νὰ διαβάσῃ τὰ γράμματά του ὁ πρωτοσύγκελλος ἡμῶν κὺρ Ἀγάπιος· καὶ ἡ πανοσιότης σας, κὺρ

Ἰάκωβε — τοῦ ἐλαλήσαμεν— νὰ δώσῃς τῶν μουλκίων τὰ χοτζίτια καὶ τὰ γράμματα, ὁμοίως καὶ τῶν ἁγίων Ἀναργύρων νὰ σκεύη·» αὐτὸς ὅμως, δεσπότη μου, μᾶς ἀπεκρίθη «πῶς ἐγὼ γράφω τοῦ ἁγίου Μακαριωτάτου, διὰ νὰ μὲ ἀφήσῃ ἐδῶ, νὰ κάμω τὰ μούλκια ἡγουμενιὸν, καὶ νὰ ἀποθάνω ἐδῶ». —Πλήν, δεσπότη μου, σᾶς δίδομεν τὴν εἴδησιν ὅτι ἡμεῖς τὸν Ἰάκωβον μὲ κανένα τρόπον δὲν τὸν θέλομεν, καὶ ἂν μᾶς ἐγράψετε διὰ νὰ σταθῇ ἐδῶ νὰ κάμῃ ἡγουμενιὸν τὰ μούλκια, ὁποῦ δὲν τὸ πιστεύομεν, ἡμεῖς θέλομεν τὸν διώξῃ μὲ καταισχύνην ἀπ ἐδῶ ὅτι καὶ ἄλλαις κατηγορίαις καὶ ζημίαν μεγάλην ἐπροξένησεν εἰς τὸ ἅγιον σπῆτι ἀπὸ τὴν κακήν του κεφαλήν καὶ διὰ νὰ μὴ μολύνωμεν τὰς ἀκοὰς τῆς Μακαριότη σας ταῖς σιωποῦμεν.

Διὰ δὲ τὰ μούλκια, ὁποῦ ἔχει παρμέα ὁ ἀλιτήριος Χατζῆ Ἀλῆ ἀγᾶς τοῦ Ἁγίου Τάφου, μὲ τὴν δόσιν τὴν κοινὴν τῶν ἄλλων μουλκίων, ὁποῦ ἐλπίζομεν νὰ γένῃ διὰ μέσου τοῦ ἐφέντη μας καπετὰν πασᾶ, θέλουν παρθῆ καὶ τοῦ ἁγίου σπητίου τὰ ὑποστατικά, πλὴν κατὰ τὸ παρὸν θέλετε στείλῃ εἰς τὸν καπὶ τζεχαγιᾶ τοῦ καπετὰν πασᾶ ἐφέντη μας λαλῶντας περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, κάνωντας βοήθειαν καὶ ἡ Μακαριότης σας. Πρὸς τούτοις θέλετε κράξῃ καὶ τοὺς ἀνθρώπους μας, τὸν κὺρ Νικολάκην Μπάρμπανον καὶ Παναγιώτην Μπερνέαν, νὰ πηγένῃ μαζῆ ὁ ἄνθρωπός σας εἰς τὸν καπὶ τζεχαγιᾶ τοῦ πασᾶ ἐφέντη μὲ τοὺς ἐδικούς μας ἀνθρώπους, καὶ νὰ λαλήσουν τῆς ἐνδοξότης του περὶ τοῦ Ἁγίου Τάφου τὰ μούλκια, ὁμοίως καὶ διὰ τῆς πολιτείας τὰ μούλκια, καὶ μὲ τὸν ἐρχομὸν τοῦ ἐφέντη μας καπετὰν πασᾶ ἐλπίζομεν νὰ πάρῃ τέλος αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις.

Ὅθεν αὖθις παρακαλοῦμεν τὴν Μακαριότη σας περὶ τὸ στάσιμον τοῦ Ἰακώβου, ὁποῦ φαίνεται νὰ θέλῃ νὰ σταθῇ ἐδῶ, ὤντας ἀνόητος. Νὰ τοῦ γράψετε σφοδρῶς, ὅτι νὰ μισεύσῃ μία ὧρα ἀρχήτερα ἀπ' ἐδῶ, νὰ μὴ τοῦ ἀκολουθήσῃ καμμία καταισχύνη· ὄντας ἀπὸ τὴν πανοσιότητά του οἱ χριστιανοὶ πολλὰ πληγωμένοι δὲν δύνονται νὰ βλέπουν τὰ ἀτοπήματά του· τὸ ὁποῖον δὲν ἀγαποῦμεν νὰ ἀκολουθήσῃ νὰ μὴ γελοῦν τὰ ἔθνη μὲ ἡμᾶς, ἐπειδὴ καὶ τὸν ἐγνώρισαν τόσον καιρὸν διὰ τοῦ Ἁγίου Τάφου ἄνθρωπον. Πρὸς τούτοις σᾶς φανερώνομεν, δεσπότη μου, ὅτι ἀφοῦ ἡ γνώμη τοῦ κὺρ Ἰακώβου ἤθελε γένῃ διὰ νὰ ἔλθῃ πρὸς τὴν Μακαριότη σας ἐνδέχεται νὰ σᾶς εἰπῇ ὅτι νὰ στείλετε ἄλλο ὑποκείμενον ἐδῶ διὰ νὰ ἐπιστατήσῃ τὰ ὀλίγα μούλκια, ὁποῦ ἄφησεν ἀπούλητα ὁ Ἰάκωβος, καὶ ἠμπορεῖ νὰ εἰσακουσθῇ ἡ αἴτησις αὐτὴ εἰς τὴν Μακαριότη σας, ὅθεν παρακαλοῦμεν αὐτὸ νὰ μὴ γένῃ, παρὰ νὰ ἀφίσετε τὸν κὺρ Ἀγάπιον, ὁποῦ ἔχει τὸ ταξεῖδι, νὰ ἐπιστατῇ καὶ τὰ μούλκια, νὰ γνωρίζω-

μεν ἕνα πρωτοσύγκελλον· ὅτι αὐτὸ εἰς τὸν τόπον μας δὲν ἐστάθη, καὶ δὲν φαίνεται εὔλογον, ἐπειδὴ ἀκολουθᾶ σύγχυσις εἰς τὸ μέσον.

Δὲν βαρύνομεν τὴν Μακαριότητά σας περισσότερον. Καὶ ταῦτα μὲν δουλικῶς· αἱ δὲ μακάριαι καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴησαν μεθ᾿ ἡμῶν ἀκριβὲς φυλακτήριον.

αψπστ΄. Αὐγούστου κή. Ἀθῆναις.

Τῆς Σεβασμίου ἡμῖν Μακαριότητος ταπεινοὶ καὶ εὐπειθεῖς δοῦλοι καὶ εἰς τὰς προσταγάς.

Ὁ ἡγούμενος Πεντέλης Κύριλλος.
ἡγούμενος Πετράκης.
Συμεὼν ἡγούμενος φοναριάνης (α)
Ἡσαΐας πρωτοσύγκελλος.
παπᾶ Γακύμης (οὕτω)
Γεράσιμος ἱερομόναχος.
Συμεὼν ἱερομόναχος.
παπᾶ Ἰσίδωρος.
Γαβριὴλ ἱερομόναχος.
Σεραφεὶμ ἱερομόναχος.
Ἡσαΐας ἱερομόναχος.
πνευματικὸς Φιλάρετος.
Θεοφάνης ἱερομόναχος.
Νικόδημος.
Παγκράτιος ἱερομόναχος.
Διονύσιος ἱερομόναχος.
Ἀγάπιος ἱερομόναχος.
Ἰω. ἱερεύς.
πνευματικὸς Λαρεύτιος.
Διονύσιος ἱερομόνοχος.
Λεόντιος ἱερομόναχος.
Κοσταπλος ἱερεύς. (β)
Κύριλλος ἱερομόναχος.
Γαβριὴλ ἱερομόναχος.
Μακάριος ἱερομόναχος.
Ἄνθιμος ἱερομόναχος. κτλ.
παπᾶ Κωνστάντιος.
πνευματικὸς Συμεών.
Ἰωαννίκιος ἱερομόναχος.
Κύριλλος ἱερομόναχος
Διονύσιος ἱερομόναχος.
Ἀγαθάγγελος ἱερομόναχος.
Μελέτιος ἱερομόναχος
Μπέλος Τζανμβρίς (;)
Πέτρος Πιττάκης.

Χατζῆ Σωτῆρχος Καρόρης.
Γεωργαντᾶς Βλασαρός.
Ἀντώνιος Ροῦτος.
Σταμάτης Πανταζῆς,
Θεοδωράκης Καντζιλαίρης.
Αναστάσιος Ῥύστος.
Νικόλαος Μισεραλιώτης.
Μιχάλης Πατοῦσας.
Χριστόδουλος Πατούσας.
Γιανάκης Λημπρῆς (;)
Μανολάκης Μακρῆς.
Χατζῆ Παναγιώτης.
Γιαννάκος Σαράντης.
Μῆτρος Κροντιρᾶ.
Γεωργαντᾶς Δανίλης.
Κωνσταντῆς Λιμπέριος
Σπῦρος Σαπουντζίμπασης.
Φυλαχτός Γγίνης.
Παναγιώτης Λιμπέριος.
Φυλαχτὸς Βιζᾶς.
Κωνσταντῆς Κορινθίου.
Σπυρίδων Τρικαλιανός
Γεωργαντᾶς Κροντιρᾶ.
Νικολὸς Ζητουνιάτης,
Μιχάλης Μπαρμπάνου
Πάνος Τζοάνης.
Νικολὸς Δανίλης.
Λάμπρος Μπριθός.
Γίαννης Λελούδας.
Σταμάτης Πασχάλης
Γιαννάκος Καβαλάρης
Παναγιώτης Βλάχος:
Νικολὸς Μπόλματζας.
Χατζῆ Καραούζης.
Γιαννάκης Δημητρίου.

(α) *Βεβαίως Καισαριανῆς*

(β) *ἴσως Κωνστάντιος.*

Σωτῆρχος Ἀθανασίου.
Θανάσης Λιμπέριος
Γεωργάκης Χαημαντᾶς.
Παναγιώτης Χτενᾶ.
Λουκᾶς Ταμπάκης.
Θανάσης Ταπάκης.
Νικολὸς Ταβάνης.
Ἀγγελάκης Λάρης.
Μῆτρος Μουχτίς.
Σπῦρο Τιμιργγί.
Μῆτρος Τρικαλίτης.
Μῆτρος Βλαμᾶς.
Γιάννης Ποθητός,
Σωτήρης Πετρίτης.
Χατζῆ Μπενάρδος Λελσίδης
Στάμος Κοτωγάμις (οὕτω).
Γιανάκης Πράβος.
Νικολάκης Γεαςλονίκης(;;)
Νικόλαος Κορθεός.
Στεφανῆς Λιανοσταφίδα.
Γεωργαντᾶ Κορύδης.
Γιαννάκης Καζαντζῆς.
Ἀργυρὸς Ποῦλος.
Ἀγγελῆς Κοπίδης.
Γιαννάκος Παπαστάμος.
Γιαννάκης Πολυζώης.
Ἀντώνης Σκληρός.
Νικολὸς Μπερνέας.
Σωτῆρχος Κάλκος.
Θανάσης Κοκάλης.
Γεωργάκης Κράνιος.
Νικολὸς Μενιδιάτης.
Σπῦρος Μποζίτζης.
Νικολάκης Γκίκας.
Σιδέρης Μαυρομμάτης.
Δημήτρις Μπουγιουκλῆς.
Μῆτρος Σύγγρας.
Σπῦρος Χαηματᾶς.
Γιάννης Χτενᾶς.
Γιάννης Μπάμπαρης.
Γεωργαντᾶς Κτενᾶς.
Γεωργάκης Ῥέκιας.
Νικόλαος Μήτρου Ταβανᾶ.
Γιάνης Στάμου Ἀργυροῦ.
Ἀποστόλης Ταμπίσκος.
Παναγιώτης Τζόκλιου.
Δημητράκης Ῥοῦτος.
Φυλαχτὸς Ἀρτινός
Σπῦρος Ῥέντας.
Μιχάλης Κουρῆς.
Μῆτρος Σουνκαρᾶς
Παναγιώτης Καρόρη.
Σπῦρος Ἀβράμης.
Λινάρδος Λάρδης.
Μῆτρος Σακλαρᾶς (ἢ Σεκλαρᾶς ;)
Μῆτρος Κο(κ;)μόσης.
Μῆτρος Σουρμελῆς.
Γεωργάκης Χρηστάκης.
Νικολὸς Χατζῆ Δημήτρης.
Μῆτρος Βλάχος.
Μιχάλης Χτενᾶς.
Θοδωρῆς Γελαδάκης.
Ἀργυρὸς Μακρομεσιᾶς (;)
Μῆτρος Δρακάκης.
Ἀγγελῆς Βάσιας (Βάζιας;)
Μῆτρος Γκούκης.
Σπῦρος Μάρκος.
Σιδέρης Μπηρσῆς.
Θανάσης Μπικῦνος,
Μιχάλης Μισαραλιώτης.
Γιαννάκης Κανταράκης.

[Αἱ ὑπογραφαὶ εἶναι εἰς τρεῖς στήλας. Πᾶσαι κάκισται γεγραμμέναι, μετ' ἀνορθογραφιῶν ἐκπληττουσῶν. Κάλλιστα καὶ ὀρθῶς γεγραμμέναι διακρίνονται μόνον αἱ τοῦ ἡγουμένου Πεντέλης Κυρίλλου καὶ τοῦ πρωτοσυγκέλλου Ἠσαΐου, αἱ τῶν δύο Πατούσαδωτ καὶ πρὸ πασῶν ἡ τοῦ Σπυρίδωνος Τρικαλιανοῦ.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔγραφε τὰ ἴδια παράπονα πρὸς τὸν πατριάρχην καὶ ὁ Ἀγάπιος, ἅτινα περιττὸν ἐνόμισα νὰ μεταγραφῶσι].

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΣΥΓΓΕΛΟΥ ΑΓΑΠΙΟΥ

ΙΖ΄.

Τὴν σεβασμίαν ἡμῖν κτλ. Ἣν καὶ περιφρουροῖ [ὡς συνήθως].

Τὸ ἀπὸ κη̄ σεπτεμβρίου δεσποτικὸν γράμμα ἔλαβον τῆς σῆς μακαριότητος τοῦ ἀπελθόντος νοεμβρίου κς΄, καὶ κατὰ τὸ πρέπον ὡς δοῦλος τὸ ἐπροσκύνησα. Ἔγνων καλῶς καὶ τὰ προσταχθέντα περὶ ἐμοῦ, ὁμοίως καὶ ὅσα περὶ τοῦ Ἰακώβου ἐσυμβουλεύσατε πατρικῶς διὰ νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ τῆς συνοδίας του. Ἡ συνοδεία του ὅμως ἐγνώρισε πολὺ καλὰ τὴν δεσποτικήν της προσταγὴν ἀπὸ τὰ πρῶτα γράμματα, ὁποῦ ἐδώσατε εἰς ἐμένα μὲ τοῦ πρωτοσυγγελλάτου μου τὸν ἐρχομόν, καὶ ὡς εὐπειθεῖς δοῦλοι ὑπήκουσαν, καὶ νῦν εὑρίσκονται εἰς Ἱερουσαλήμ· ὁ δὲ Ἰάκωβος ἐπρόσμενεν ἕως τώρα, διὰ νὰ στείλετε δεσποτικόν σας γράμμα ἀφίνωντάς τον ἡγούμενον πρὸς τὰ ἐνταῦθα, μ' ὅλον ὁποῦ ἐδῶ τὴν Ἀθήνα καλῶς ἐγνώρισεν εἰς τί μῖσος τὸν ἔχουν, καὶ τὸ περισσότερον τὴν προσταγὴν τῆς Μακαριότη σας ὁποῦ ἦτον νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀκόμη ἤλπιζε. Τώρα δέ, ὁποῦ εἶδε καὶ τρίτην φορὰν τὴν δεσποτικήν σας προσταγὴν ἀπελπίστη πῶς ἔχει νὰ φύγῃ ἀπ' ἐδῶ, ὡσὰν νὰ τοῦ ἔλεγαν πῶς ἔχει νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν κόλασιν· μὲ τέτοιαν λύπην εὑρίσκεται ὁ ἄνθρωπος, καὶ δὲν γνωρίζει πῶς ἡ εὐσπλαγνία τῆς Μακαριότη σας εἶναι μεγάλη, καὶ ἀπ' ἐκεῖνο ὁποῦ ἤθελε νὰ σταθῇ ἡ ὁσιότητά του ἐδῶ διὰ ἡγούμενος, ὡς ἐκεῖνο τὸ διακόνημα, ὁποῦ θέλετε προστάξῃ εἰς Ἱερουσαλὴμ νὰ τοῦ δοθῇ, μεγάλην διαφορὰν εἶναι εἰς τὸ ἀναμεταξύ. Ὅθεν μυρίας εὐχαριστίας δίδω τῷ αὐθέντῃ καὶ δεσπότῃ μου νὰ τὴν στερεώνῃ ὁ ἅγιος Θεὸς εἰς τὸν μακαριώτατον αὐτῆς θρόνον εἰς γῆρας βαθύτατον, ὁποῦ νὰ τὴν ἔχωμεν σκέπην καὶ βοήθειάν μας· ἐπειδὴ οἱ προεστοὶ τῆς Ἀθήνας ὡς ἔλαβον τὸ δεσποτικὸν αὐτῆς γράμμα μεγάλην χαρὰν ἔλαβον. Παρακαλῶ ὅμως πάντα νὰ ἐνθυμᾶσθε τὸν δοῦλόν σας μὲ δεσποτικά σας γράμματα, ἐγὼ δὲ δὲν λείπω πάντα νὰ κάμω τὸ χρέος μας, καὶ τὴν κατάστασίν μου πάντα νὰ σημειώνω πρὸς τὸν δεσπότην καὶ ἐλπίζω μὲ τὰ δεσποτικὰ καὶ πατρικά σας γράμματα, ὁποῦ πρὸς τοὺς προεστοὺς πέμπετε, νὰ ἤθελαν λάβῃ σέβας καὶ συστολὴν καὶ περὶ τεκλίφια τευτερίων νὰ μὴν ἐνοχλήσουν, ἀφοῦ ὅμως εἶναι τὸ ναζάρι τοῦ δεσπότου μου πρὸς τὸν δοῦλον του.

Πλὴν παρακαλῶ, δεσπότη μου, τὴν Μακαριότητά σας καὶ αὖθις

ὅτι τὸ μέρος τοῦ Μετοχίου, ὁποῦ φαίνεται νὰ λέγεται ὀσπητοκάθησις, ὁποῦ πρῶτον ἦτον ἕνα μὲ τὸ Μετόχι, ὁμοίως καὶ τὸ ἐλιατρίβιον, ὁποῦ εἶναι πλησίον τῆς αὐτῆς ὀσπητοκαθήσεως τοῦ Μετοχίου, τὰ ὁποῖα δύο αὐτὰ τὰ ἐπούλησεν ὁ Ἰάκωβος εἰς κάποιον Μουλᾶ Μπεκήρην Φούτουλον ὀνομαζόμενον διὰ γρόσια 430, δι' αὐτὰ αὖθις παρακαλῶ, δέσποτή μου, νὰ γένῃ ἕνα φερμάνι καὶ νὰ σταλθῇ πρὸς τὸν δοῦλόν σας νὰ εἶναι χιταμπέντι εἰς τὸν Βοϊβόνδα τῆς Ἀθήνας, καὶ ἂν δὲν τὸ ἐνεργήσῃ ὁ Βοϊβόνδας, νὰ ἔχῃ τὸ κῦρος νὰ πηγένῃ εἰς τὸν πασᾶ τῆς Εὐρίπου· αὐτὸ τὸ φερμάνι νὰ γένῃ τώρα νὰ μὲ σταλθῇ, τὸ ὁποῖον νὰ διαλαμβάνῃ ὅτι νὰ λάβῃ ὁ Μουλαμπεκίρης Φούτουλος τὰ ἄσπρα ὁποῦ ἔδωσε γρ. 430, καὶ νὰ δίδῃ τὴν ὀσπητοκάθησιν καὶ ἐλιατρίβιον, ἐπειδὴ τὸ ὑποκείμενον, ὁποῦ τὰ ἔχει ἀγορασμένα, εἶναι ἐντόπιον καὶ θέλει λάβῃ συστολήν, καὶ εὐθὺς βλέπωντας τὸ Φερμάνι θέλει τὰ δώσῃ, ἐπειδὴ καὶ αὐτὰ μὲ δίδουν μεγάλην σύγχυσιν καὶ στενοχωρίαν εἰς τοῦ Μετοχίου τὸ κάθησμα, καὶ ἀφοῦ τὰ λάβῃ λαμβάνω ἀνάπαυσιν. Τὰ δὲ λοιπὰ μούλκια, ὁποῦ μᾶς ἔχει παρμένα ὁ πρώην μαλικιανὲ σαϊπῆς τῆς Ἀθήνας Χατζῆ Ἀλῆ ἀγᾶς, μὲ τὸν ἐρχομὸν τοῦ γαζῆ Χασὰν πασᾶ καπετὰν πασᾶ ἐφέντη μας, θέλετε ἐνεργήσῃ τὴν ὑπόθεσιν, καὶ μὲ τὴν Βοήθειαν τοῦ Ἁγίου Τάφου καὶ δι' εὐχῶν σας ἐλπίζω νὰ τὰ πάρωμεν ὀπίσω, ἔχοντας τὸ ναζάρι καὶ τὴν προστασίαν τοῦ καπετὰν πασᾶ ἀφέντη μας, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ὁποῦ θέλουν ἔλθῃ μαζί του, ἐπειδὴ φαίνεται ὅτι ἀπὸ ταῖς 15 τοῦ ἀπερασμένου νοεμβρίου ἐμίσευσαν δέκα πέντε χριστιανοὶ στελμένοι ἀπὸ τὸ μέρος τῆς κοινότητος διὰ τὸ Βοϊβονδελίκι τοῦ ἐρχομένου χρόνου διὰ τὸν σιλικτάραγα τοῦ καπετὰν πασᾶ ἐφέντη μας, ἐπειδὴ ἡ κοινότης φαίνεται ὅτι εἶναι κατὰ πάντα εὐχαριστημένοι, καὶ ἔχουν νὰ ἔλθῃ μαζί του εἰς Βασιλεύουσαν.

Παρακαλῶ τὸν δεσπότην μου νὰ μοῦ στείλῃ μερικὰ σάβανα, καὶ ἀρκετὰ συγχωροχάρτια, ὅτι δὲν ἔχω τελείως. Ὁμοίως νὰ γράψετε δύο γράμματα εὐχετικὰ εἰς τοὺς καραβοκυρέους τῆς Κούμης Εὐρίπου· ὁμοίως νὰ γράψετε καὶ ἄλλα δύο εὐχετικὰ γράμματα εἰς τοὺς προσκυνητὰς καὶ καραβοκυρέους τῆς Ὕδρας, ἂν εἶναι ὁρισμός σας νὰ πηγένω καὶ ἐκεῖ.

Οἱ χριστιανοὶ ἔχουν ζῆλον νὰ δώσουν ἐλεημοσύνην· ὅθεν τὰ χρέη τοὺς ἐπερικύκλωσαν· καὶ ἡ Μακαριότη σας νὰ κάμετε ἕνα ἔλεος νὰ λαλήσετε διὰ ζώσης φωνῆς τὸν παναγιώτατον δεσπότην, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τὸν παρόντα ἀρχιερέα, ὁποῦ αὐτὸς φαίνεται καὶ προξενεῖ τόσα σκάνδαλα, ἐπειδὴ αὐτὸς ἔχει τρεῖς τέσσαρας ἀνθρώπους μας σκανδαλοποιούς, καὶ ὀργανίζει τόσα κακά· καὶ προσκυνοῦν ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι τὴν Μακαριότητά σας, καὶ νὰ δώσετε καὶ τὸν πλῆκον,

όπου σας περικλείουν εις τον παναγιώτατον καθώς σας γράφουν και ή εύγενεία τους.

Ό δε Ιάκωβος άρχιμανδρίτης μας έπαράδωσε τά χοτζέτια των μουλκίων και τά γράμματα.

Και ταύτα μέν έπι τούτου δουλικώς· αί δε άγιαι και θεοπειθεῖς αύτής εύχαί εἴησαν μεθ' ήμών διά βίου παντός.

αψπς'. Δεκεμβρίου β'. Ἀθήνησιν.

Τῆς σεβασμίας ἡμῖν Μακαριότητος εὐτελὴς δοῦλος καὶ εἰς τὰς ἐπιταγὰς εὐπειθέστατος πρωτοσύγκελλος τοῦ Ἁγίου Τάφου

ΑΓΑΠΙΟΣ

Πρός τούτοις παρακαλῶ ὅταν γράψετε γράμματα πρὸς τὰ ἐνταῦθα κοινῶς νὰ σημειώνετε καὶ πρὸς τὸν Μπεκὶρ πασᾶ χαιρετισμούς, ἐπειδὴ αὐτὸς φαίνεται πῶς εἶναι ἐπίτροπος τῆς κοινότητος, καὶ διαφεντευτὴς τοῦ μοναστηρίου, καὶ εἶναι χρεία νὰ λάβῃ τοὺς χαιρετισμοὺς ἀπὸ τὴν Μακαριότη σας· τὸ ἔχει διὰ καύχημα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΙΗ'.

Τὴν σεβασμίαν ἡμῖν κτλ. Ἣν καὶ περιφρουροῖ [ὡς συνήθως].

Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος νοεμβρίου ἠξιώθημεν τοῦ ἀπὸ κϐ'. σεπτεμβρίου σεβασμίου ἡμῖν εὐχετικοῦ γράμματος τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος, καὶ ἀμέτρως ὑπερεχάρημεν διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς τοὺς εὐτελεῖς δεσποτικὴν εὔνοιαν καὶ κλίσιν καὶ τὰς πατρικὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας της· ὅθεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἤδη θέλομεν δείχνει ὅλην τὴν ὑπεράσπισιν καὶ διαφέυδευσιν καὶ χριστιανικὸν ζῆλον πρὸς τὸν πρωτοσύγκελλόν της κὺρ Ἀγάπιον, ὡσὰν ὁποῦ ἡ πρὸς τὴν πανοσιότητά του παρ' ἡμῶν βοήθεια καὶ ἐπίσκεψις διαβαίνει πρὸς τὸν Πανάγιον καὶ ζωοδόχον Τάφον, τὸ κοινὸν προσκύνημα καὶ καύχημα τῆς εὐαγοῦς καὶ ἀμωμήτου ἡμῶν χριστιανικῆς λατρείας καὶ πίστεως. Εἰς τοῦτο λοιπὸν ἂς μὴν ἔχῃ ὅλως καμίαν ἀμφιβολίαν ἡ Μακαριότης της, ἀλλὰ κατὰ τὸ χριστιανικὸν χρέος ἂς μᾶς γνωρίζῃ ὅλως ἐδικούς της καὶ καλοθελήτας καὶ ὑπερασπιστὰς τοῦ Παναγίου Τάφου ὡς κοινοῦ ἁγίου ἡμῶν ὀσπητίου. Παρακαλοῦμεν δὲ καὶ ἡμεῖς ὅλοι θερμῶς τὴν πατρικὴν αὐτῆς Μακαριότητα νὰ μᾶς ἔχῃ πάντοτε εἰς τὴν δεσποτικὴν αὐτῆς εὔνοιαν καὶ ἀγάπην καὶ προστασίαν, καὶ νὰ μᾶς ἐπιβραβεύῃ ἀδιαλείπτως τὰς πατρικὰς αὐτῆς

εὐχὰς καὶ εὐλογίας, ἀξιοῦσα ἡμᾶς ἐνίοτε καὶ σεβασμίων αὐτῆς εὐχετικῶν γραμμάτων.

Ὁ ἀρχιμανδρίτης κὺρ Ἰάκωβος, μὲ τόσες φοραῖς ὁποῦ εἰς τὸ κονσέγιον τὸν ἐλαλήσαμεν κοινῶς κατὰ τὴν προσταγὴν τῆς Μακαριότητος σας ὅτι νὰ παραδώσῃ ὅλα τὰ γράμματα καὶ χοτζέτια τῶν μουλκίων τοῦ ἁγίου πρωτοσυγκέλλου κὺρ Ἀγαπίου, καὶ νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἡ ὁσιότης του πάντα ἐπρόσμενε διὰ νὰ τὸν ἀφίσετε ἡγούμενον, τέλος πάντων καὶ μετὰ τῆς τρίτης προσταγῆς τῆς Μακαριότη σας καὶ μὲ τόσους ἐλεγμούς, ὁποῦ τοῦ ἐκάμαμεν, ἐδυνήθη νὰ εἰσακούσῃ καὶ νὰ ἀφιερώσῃ τὰ γράμματα καὶ χοτζέτια τῶν μουλκίων τοῦ πρωτοσυγκέλλου κὺρ Ἀγαπίου, καὶ ἀκομη κρατεῖ μερικὰ εἴδη, καὶ εἰς τοσον ἦλθεν εἰς ἀγανάκτησιν ὁ ἀρχιμανδρίτης, ὁποῦ ὅλα τὰ μαλλιὰ καὶ στρώματα καὶ χαλκωματικά, ἕως τὰ τζούπια τοῦ Μετοχίου, τὰ ἐπούλησε καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ τὰ δώσῃ τοῦ κὺρ Ἀγαπίου· τὸ ηὕραμεν ὅμως εὔλογον ὅτι νὰ τὰ λάβῃ ἀπὸ ἐκείνους, ὁποῦ τὰ ἐπούλησε, καὶ νὰ τὰ δώσῃ εἰς χεῖρας τοῦ κὺρ Ἀγαπίου. Παρακαλοῦμεν δὲ νὰ λάβετε τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ὀσπητοκάθησιν αὐτήν, ὁποῦ φαίνεται νὰ ἦτον πρῶτα μὲ τὸ Μετόχι ἕνα, ὁμοίως καὶ τὸ ἐλιατρίβιον, ὁποῦ εἶναι πλησίον τῆς αὐτῆς ὀσπητοκαθήσεως τοῦ Μετοχίου, νὰ γένῃ διὰ αὐτὰ τὰ δύο ἕνα φερμάνι, νὰ εἶναι χιταμπέντι εἰς τὸν βοϊβόνδαν τῆς Ἀθήνας, καὶ ἐξ ἐναντίας εἰ μὲν καὶ δὲν ἤθελεν ἐνεργηθῇ ἀπὸ τὴν ἐνδοξότητά τον, νὰ ἔχῃ τὸ κῦρος νὰ τὸ ἐνεργῇ ὁ πασᾶς τῆς Εὐρίπου, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι ὁ ἀγοραστής, ὁποῦ τὰ ἔχει παρμένα, ὀνομαζόμενος Μουλᾶ Μπεκίρης Φούτουλος εἶναι συμπατριώτης, καὶ βλέποντας τὸ φερμάνι, ἐλπίζομεν νὰ λάβῃ εὐθὺς συστολὴν καὶ νὰ λάβῃ τὰ γρόσια 430, καὶ νὰ δώσῃ ὀπίσω τὴν ὀσπητοκάθησιν καὶ τὸ ἐλιατρίβιον, τὸ ὁποῖον φερμάνι νὰ γράφῃ τοὺς ἐπιτρόπους καὶ προεστῶτας τῆς Ἀθήνας βεκίλιδες τοῦ φερμανίου, καὶ τὸν ἅγιον πρωτοσύγκελλον νὰ μὴν τὸν ἀνακατώνετε περὶ τούτου. Καὶ μὲ τὸν ἐρχομὸν εἰς Βασιλεύουσαν τοῦ γαζὴ Χασᾶν πασᾶ καπετὰν πασᾶ ἐφέντη μας ἀπὸ τὸ Μισίρι, θέλουν ἔλθῃ καὶ οἱ ἄνθρωποί μας πρὸς τὰ αὐτόθι μαζί τον, καὶ τότε θέλετε ἐνεργήσῃ καὶ διὰ τὰ λοιπὰ μούλκια, ὁποῦ ἔχει παρμένα ὁ ἀλιτήριος πρώην μαλικιανὲ σαϊπῆς μας Χατζῆ Ἀλῆ ἀγᾶς.

Ἰδοὺ ὁποῦ ἐξαποστέλλομεν αὐτῇ καὶ μίαν κοινὴν ἀναφορὰν πρὸς τὸν παναγιώτατον, τὴν ὁποίαν ἀφοῦ διαβάσῃ καὶ καταλάβῃ τὴν ὑπόθεσιν, θέλει τὴν σφραγίσῃ μὲ μίαν σφραγίδα ἀνώνυμον, καὶ παρακαλοῦμεν ἐξ ἅπαντος θερμῶς τὴν σεβασμίαν ἡμῖν αὐτῆς Μακαριότητα νὰ ἀναλάβῃ τὸν κόπον ὁποῦ νὰ τὴν ἐγχειρίσῃ ἡ ἰδία τῷ παναγιωτάτῳ,

καὶ πρὸς τούτοις παρακαλοῦμεν νὰ λαλήσῃ ἐπιπόνου εἰς τὴν Παναγιότητά του ὅσα εἶναι γνωστά της, καθὼς τὰ ἐθεωρήσατε εἰς τὴν περικεκλεισμένην ἀναφοράν, καὶ ὁποῦ εἶσθε βέβαιοι ἐξ ἀρχῆς τῆς ὑποθέσεως· καὶ ἂς μὴ ἀκούῃ λόγια ἐπίπλαστα καὶ ψευδῆ γράμματα, ὁποῦ μερικοὶ μετὰ τοῦ κὺρ Ἀθανασίου ἴσως στέλνουν εἰς τὴν Παναγιότητά του, θέλωντας νὰ φέρνουν σκάνδαλα καὶ ἔξοδα εἰς τὴν πληγωμένην καὶ καταχρεωμένην πατρίδα μας, καὶ αὐτὰ ὅλα τὰ γνωρίζομεν ἀπὸ ἕνα πλάνον καὶ ὑποκριτήν, ὁποῦ μᾶς ἐκόλησεν εἰς τὴν πατρίδα μας· δεσπότης μας θέλει νὰ εἶναι [ὁ] κὺρ Ἀθανάσιος, καὶ διεγείρει τόσα σκάνδαλα καὶ ἔξοδα, μ' ὅλον ὁποῦ ἡμεῖς πρὸς τὴν Παναγιότητά του κοινῶς ἐγράψαμεν μύριες φοραῖς ὁποῦ δὲν θέλομεν τὴν πανιερότητά του διὰ ἀρχιερέα μας, καὶ κάνει ἄδικον εἰς τὴν πατρίδα μας ὁποῦ δὲν δίδει πίστιν εἰς ταῖς κοιναῖς ἀναφοραῖς μας. Ἐσημειώσαμεν πρὸς τούτοις εἰς τὴν Παναγιότητά του νὰ στείλῃ πρὸς τὰ ἐνταῦθα ἕνα θεοφοβούμενον ἔξαρχον διὰ νὰ βεβαιωθῇ πόσα κακὰ καὶ ἔξοδα ἀκολούθησαν ἐξ αἰτίας τῆς Πανιερότητός του.

Παρακαλοῦμεν δὲ καὶ αὖθις νὰ μᾶς ἀξιοῖ συνεχῶς τῶν δεσποτικῶν της γραμμάτων προστάζουσα ἡμᾶς ὡς δούλους της εἰς ὅσα μᾶς γνωρίζει ἱκανούς, καὶ θέλει μᾶς εὕρῃ κατὰ πάντα προθυμοτάτους. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος δουλικῶς· αἱ δὲ ἅγιαι καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴησαν μεθ' ἡμῶν διὰ βίου παντός.

αψπς'. Δεκεμβρίου β'. Ἀθήνησιν.

Τῆς ὑμετέρας σεβασμίας ἡμῖν Μακαριότητος δοῦλοι εὐτελεῖς καὶ εἰς τὰς ἐπιταγὰς εὐπειθέστατοι.

[*Ὑπογράφουσιν ὁ πρώην Κορωνείας Διονύσιος, οἱ ἡγούμενοι Πεντέλης, Πετράκη, καὶ Καισαρειανῆς, εἰκοσιεπτὰ ἱερομόναχοι καὶ ἑξήκοντα καὶ εἷς πολῖται, πάντες ἀνορθογράφοι καὶ κάκιστα ὑπογράφοντες, πλὴν τοῦ Σωτηρίου Τρικαληνοῦ, τοῦ Δημητρίου Καλογερᾶ, τοῦ Χατζῆ Δημητρίου Πανταζῆ, τοῦ Χατζῆ Σπυρίδωνος Σαλωνίτου, τοῦ Ἰωάννου Μπενιζέλου, καὶ τοῦ Ἀναστασίου Ῥύστου*]

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΑΓΑΠΙΟΥ

ΙΘ'.

Τὴν ὑμετέραν κτλ. Ἣν καὶ περιέποι [ὡς συνήθως].

Μετὰ τὰς δουλικὰς ἐδαφιαίας ἡμῶν προσκυνήσεις δηλοποιοῦμεν τῷ θεοδοξάστῳ ὕψει τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος ὅτι κατὰ τὴν κθ'. τοῦ παρελθόντος μαρτίου ἔλαβον τὸ ἀπὸ κη. δεκεμβρίου γεγραμμένον σεβάσμιον καὶ πατριαρχικὸν γράμμα της, καὶ ὡς δοῦλος τὸ ἐπροσκύνησα, ἐξ

οὐ ἔγνων τὰ ὅσα πατρικῶς καὶ φιλοστόργως παραινεῖ καὶ μᾶς συμβουλεύει. Πλὴν ἐγώ, Μακαριώτατε αὐθέντα καὶ δέσποτα, ἐρχόμενος ἐδῶ εἰς Ἀθήνας, εἶδα τὰ κινήματα τῶν Ἀθηναίων, ὁποῦ κάνουν πρὸς τὸν ἀρχιερέα τους, ὅτι δηλαδὴ μὲ κανένα τρόπον δὲν τὸν θέλουν, ἐπειδὴ καὶ λέγουν πῶς νὰ ἦτον ἐκλελεμένος ἀπὸ τὸν ἀλιτήριον Χατζῆ Ἀλῆ ἀγᾶν, πρώην μαλικιάνε σαϊπῆ τους, καὶ ἡ πανιερότης του ἐρχάμενος εἰς Ἀθήνας δὲν ἐκοίταζε τὸν κοινὸν λαόν, ὁποῦ μὲ ἐκείνους ἔμελλε νὰ ζήσῃ, παρὰ ἐπρόβλεψε μόνον εἰς πέντε ὑποκείμενα, ὁποῦ αὐτοὶ ἦσαν ὅλως δοσμένοι διὰ νὰ μεταφέρουν τὸν Χατζῆ Ἀλῆ ἀγᾶν εἰς τὰς Ἀθήνας, νὰ κάμουν ταῖς πρώταις κακίαις τους, ζημίαις καὶ φθοραῖς τοῦ τόπου· καὶ ἀφοῦ ἐμπράκτως ἡ πανιερότης του ἔδειξε δύο τρία μεγάλα κάζα, ὁποῦ εἶναι εἰς πολυλογίαν νὰ τὰ διηγηθῶ τῆς Μακαριότη σας, ὡς λέγουν, οἱ Ἀθηναῖοι πλέον μὲ κανένα τρόπον δὲν τὸν ἠθέλησαν. Βλέποντας δὲ ἔτζι ἡ Πανιερότης του ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐσκληρίνθησαν κατ' αὐτοῦ, ἐμίσευσεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας κρυφίως, καὶ ἐπῆγεν εἰς Λιβαδείαν. Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἦλθε καὶ ὁ δοῦλός σας πρὸς τὰ ἐνταῦθα· ἡ Πανιερότης του δὲ ὡς φαίνεται ἤθελε ὅτι νὰ τοῦ ἀκολουθήσω καὶ ἐγὼ εἰς Λιβαδείαν, μὰ αὐτό, δεσπότη μου, ἦτο συμφέρον τοῦ ἁγίου ὀσπητίου; ἀφ' οὗ βλέπω κατὰ πάνω του τόσην ὁρμὴν τῶν Ἀθηναίων κοινῶς, ἐχρησίμευε νὰ πάω εἰς Λιβαδείαν; καὶ ἂν ἀγαποῦσα νὰ πηγαίνω, βέβαια δὲν ἀποκοτοῦσα, ὅτι ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐφύλαγαν τοὺς δρόμους, καὶ ἤθελαν νὰ μὲ φέρουν ὀπίσω κακῶς ἔχωντας, καὶ νὰ χάσω τὸ σέβας, ὁποῦ ἀπὸ καλήν τους διάθεσιν μὲ ἐπρόσφεραν, καὶ νὰ μοῦ κάμουν καὶ μύρια ἀτομήματα, ὅσα δὲν ἔκαμαν τοῦ Ἰακώβου, καὶ νὰ προξενήσω καὶ ζημίαν εἰς τὸ πουγγεῖον τοῦ ἁγίου ὀσπητίου. Εἰς δὲ τὰς ἡμέρας, ὁποῦ εὑρίσκουμουν εἰς τὰς Ἀθήνας, μὲ ἐλάλησαν κοινῶς ὅλο τὸ πλῆθος, ὅτι ἡμεῖς τὴν ὁσιότητά σου ἀγαποῦμεν, καὶ διὰ τοῦτο σὲ παρακαλοῦμεν νὰ γράψῃς τῆς Μακαριότης του νὰ μεσιτεύσῃ πρὸς τὸν Παναγιώτατον νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοῦτο τὸ ὑποκείμενον, ὁποῦ μᾶς ἔστειλε διὰ ἀρχιερέα μας, καθὼς γράφομεν καὶ ἡμεῖς τῆς Μακαριότης του. Ἐγὼ τοὺς ἀπεκρίθην ὅτι φθάνει ὁποῦ γράφετε εἰς τὸν Παναγιώτατον, τί χρεία εἶναι νὰ γράφετε καὶ εἰς τὸν Μακαριότατον; Αὐτοὶ δὲ ὅμως μὲ ἀπεκρίθησαν μεγαλοφώνος ὅλοι ὅτι καὶ ἡμεῖς νὰ τοῦ γράψωμεν, καὶ θέλομεν καὶ τὴν ὁσιότητά σου νὰ τοῦ γράψῃς, καὶ αὐτὸ τὸ γράμμα, ὁποῦ νὰ γράψῃς, νὰ τὸ φέρῃς νὰ τὸ διαβάσωμεν ἐδῶ. Ἐγὼ δὲ πάλιν τοὺς ἀπεκρίθηκα ὅτι μὴν ἀνακατώνετε τὸν Μακαριώτατον εἰς τούτην τὴν ὑπόθεσιν, καὶ αὐτοὶ ἐφώναξαν παμπληθεῖς ὅτι ἡμεῖς τὸν Μακαριώτατον τὸν ἔχομεν ἐδικόν μας καλοθελήτην, καὶ κάμε καθὼς σοῦ λέγομεν. Τί νὰ κάμω τότε, δεσπότη μου μὲ τὸν

λαόν, ἠμποροῦσα νὰ ἀντειπῶ; παρὰ ἔτζι ἐκινήθηκα ὡς καὶ εἶναι γνωστόν σας ἀπὸ τὰ γράμματα, ὁποῦ πρὸς τὴν Μακαριότητά σας ἔστειλα. Καὶ ἐπάνω εἰς αὐτά, ὁποῦ σᾶς ἔδωσαν νὰ καταλάβετε διὰ τὸν δοῦλόν σας, δὲν πταίει τόσον ὁ ἅγιος Ἀθηνῶν, ἐπειδὴ ὁ Ἰάκωβος ἐμίσευσεν ἀπ' ἐδῶ αὐτὰς τὰς ἡμέρας, καὶ ἐπῆγεν εἰς Ὕδρα, καὶ ἐκεῖ ἔρρηξε τὴν ἄγκουράν του, καὶ δὲν ἔπαυε πλέον καθημερινῶς ἀπ' ἐκεῖ ὅσα ψεύματα ἤθελε διὰ τὸν δοῦλον σας νὰ γράφῃ πρὸς τὸν ἅγιον Ἀθηνῶν, ὁμοίως καὶ εἰς τοὺς ἄρχοντας Λιβαδίτας, ὅτι ὁ Ἀγάπιος ἔτζι κάμει διὰ τὴν Πανιερότητά σας καὶ τάχα νὰ ἔγινα εἰς ταράφι· καὶ ἐγώ, μάρτυς μου ὁ Κύριος, δεσπότη μου, καὶ μὲ τὴν κατάρα τῆς Μακαριότη σας, ἔξω ἀπὸ τὸ γράψιμον ἐκεῖνο ποῦ ἐπρόσφερα τῆς Μακαριότης σας καὶ αὐτὸ ἐστάθη ἀπὸ μεγάλην μου βίαν καὶ στενοχωρίαν τοῦ λαοῦ, ἄλλο τίποτες διὰ λόγου ἢ παρακίνησιν ἐναντίον τοῦ ἀρχιερέως νὰ ἔκαμα, μὴ γένοιτο! παρὰ βλέπωντας αὐταῖς ταῖς σύγχυσαις, δὲν ἔχασα καιρόν, μάλιστα ἔχωντας καὶ τὴν ὑπόθεσίν μου ἐπῆγα εἰς Εὔριπον, καὶ ἐσύστησα τὸν παπᾶ μου, καὶ ἐκεῖ διέτριψα ἀρκετὸν καιρόν· ἀπ' ἐκεῖ πάλιν ἐμίσευσα διὰ τὴν Θήβα, ὁμοίως καὶ ἐκεῖ ἐστάθηκα ἀρκεταῖς ἡμέραις, ἕως νὰ συστήσω καὶ ἐκεῖ ἄλλον παπᾶ μου· ὁ δὲ ἅγιος Ἀθηνῶν μὲ ἐπρόσμενε καὶ ἡ Πανιερότης του νὰ πηγένω εἰς Λιβαδείαν, ἐγὼ δὲ ἦλθα εἰς Ἀθήνας· ἐπειδὴ καὶ πρὶν νὰ μισεύσω διὰ τὴν Εὔριπον, μὲ ἐλάλησαν εἰς τὸ κονσέγιον οἱ προεστοὶ τῆς Ἀθήνας καὶ τὰ συνάφια λέγωντας μου ὅτι πήγενε εἰς ὅποιον μέρος θέλεις, ὅμως πρόσεχε νὰ μὴν πηγένῃς εἰς Λιβαδείαν, ὅτι ὁ Ἀθανάσιος ἔχει νὰ σοῦ πάρῃ ἀπὸ ὅσα εἶναι συνήθεια τῶν πρωτοσυγκέλλων περισσότερα, τὰ ὁποῖα πάλιν ἔχεις νὰ τὰ δώσῃς καὶ τοῦ νέου ἀρχιερέως, ὁποῦ μέλλει νὰ ἐλθῇ, καὶ μὴ στοχάζεσαι πῶς μὲ αὐτὸ ἠμπορεῖς νὰ γλυτώσῃς, λέγωντάς μας ὅτι εἶσαι εὐχαριστημένος νὰ δώσῃς καὶ τοῦ Ἀθανασίου καὶ τοῦ ἄλλου, ὁποῦ μέλλει νὰ ἐλθῇ· πλὴν ἤξευρε ὅτι ἐδῶ εἰς τὸν τόπον μας δὲν θέλομεν πλέον νὰ ἐλθῇς οὔτε ἐσύ, οὔτε ἄλλος ἁγιοταφίτης μόνον, ἀφοῦ πάῃς εἰς τὴν Λιβαδείαν, κάθησε πλέον ἐκεῖ, καὶ εἰς τὴν Ἀθήνα φυλάξου πλέον νὰ μὴν ἔλθῃς. Τί νὰ σοῦ κάμω καὶ ἐγώ, δεσπότη μου, ἀπόρησα· ἔχασα τὸν νοῦν μου· πῶς νὰ κινηθῶ δὲν ἠξεύρω. Ὁμοίως μὲ ἐσυμβούλευσεν ὁ ἅγιος Εὐρίπου, ἀφοῦ ἐπῆγα εἰς τὴν Πανιερότητά του, πῶς, παιδί μου, κοίταξε μὴν πηγένῃς εἰς τὸν Ἀθανάσιον ἕως νὰ ἰδοῦμεν τί ἔχει νὰ γένῃ, διὰ νὰ μὴν ζημιώσῃς τὸ ἅγιον σπῆτι, καὶ ἐρχάμενος ἄλλος ἀρχιερεὺς θέλει σᾶς ζητῇ ἄλλα. Ἐγὼ δὲ τοῦ ἀπεκρίθηκα, δεσπότη μου· αὐτὸ τέλος πάντων δὲν μὲ μέλλει· ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι μὲ εἶπαν ἐκεῖνα, ὅπου σᾶς σημειώνω ἄνωθεν· καὶ ἡ Πανιερότης του ἀκούωντας καὶ αὐτὰ μὲ ἀντίσκοψε περισσότερον διὰ νὰ μὴν πηγένω. Ὅθεν ὁ ἅγιος Ἀθηνῶν τὸ γράμμα αὐτὸ ὁποῦ μοῦ ἐστείλατε,

τὸ ἔλαβεν ἡ Πανιερότης του, καὶ ἐκεῖ τὸ ἐκράτησε τρεῖς μῆνες τὸ ὁποῖον τὸ ἄνοιξε, καὶ τὸ ἐδιάβασε· καὶ βλέπωντας αὐτά, ὁποῦ μοῦ γράφετε, διὰ τοῦτο τὸ ἐκράτησεν· ἐνόμιζεν ὅτι ἔχει νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἀφοῦ ἐπῆρε τὴν ἀπόφασιν ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ, μοῦ τὸ ἔστειλεν ἀνοικτὸ τὴν μεγάλην ἑβδομάδα· καὶ μὲ τὸ νὰ εἶδεν ὅσα μὲ ἐπροστάξετε, ἔλαβε δύναμιν, καὶ ἐδῶ ἀκούσαμεν ὅτι ἐδιάβασεν εἰς Λιβαδείαν τὴν καθαίρεσίν μας, διὰ τὴν ὁποίαν καθαίρεσιν, ἀπορῶ, ἀπὸ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν τὴν ἔχει, ἢ ἀπὸ λόγου του τὴν ἔκαμεν· αὐτὸ πλέον δὲν τὸ ἠξεύρω· εἰ μὲν καὶ ἦτον ἀπὸ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν θαυμάζω ὅτι ἡ Μακαριότη σας δὲν μοῦ τὸ ἐσημειώσατε, ἀγκαλὰ παρόμοιον πρᾶγμα νὰ εἶναι ἀπὸ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν δὲν τὸ πιστεύω, ἔχωντας τὴν Μακαριότη σας προστάτην καὶ βοηθόν. Ὁ δὲ Ἰάκωβος ἀπὸ Ὕδρα δὲν ἔπαυσεν ἕως τώρα νὰ γράφῃ πρὸς τὸν ἅγιον Ἀθηνῶν ὅσα ἤθελε τὸν φωτίσῃ ὁ νοῦς του μὲ στοχασμὸν ὅτι νὰ ἐνεργήσῃ μὲ τὸ μέσον τῆς Πανιερότης του νὰ κάμῃ τρόπον διὰ νὰ λάβῃ τὸ ἡγουμενεῖον, ὁποῦ κάλλιον νὰ μοῦ δώσετε ἑκατὸν θανάτους βασανιστικούς, παρὰ νὰ λάβω τέτοιαν κατηγορίαν· μὴ γένοιτο, Χριστὲ βασιλεῦ, καὶ Μακαριώτατε αὐθέντα καὶ δέσποτα· καὶ νὰ ἔλθῃ πάλιν ἡ ὁσιότητά του ἡγούμενος. Εἰς τέτοιαν ἰδέαν εὑρίσκεται ὁ Ἰάκωβος, καὶ διὰ τοῦτο στέκει εἰς Ὕδραν. Τέτοιαν ἀνοησίαν ἀκούσατε, δεσπότη μου, ποτὲ εἰς ἄνθρωπον παρομοίας ἡλικίας καὶ τάξεως; εἶμαι καὶ ἐγὼ ἀνόητος, μὰ ἡ ἀνοησία του νομίζω νὰ μὲ διαβαίνῃ κάτι τί. Καὶ δὲν ἔφθασεν αὐτό, ἀλλὰ ἀφοῦ ἡ Μακαριότης σας μὲ ἐστείλατε τὸ συμβουλευτικὸν καὶ προστακτικόν σας γράμμα, δὲν ἔχασα καιρόν, ἀλλὰ ἐμίσευσα ἐξ Ὕδρας, ἕνα μὲν διὰ νὰ ἀναχωρήσω ἀπ' ἐδῶ κατὰ τὴν προσταγήν σας, ἄλλο δὲ διὰ νὰ κοιτάξω τὴν δουλειάν μου· ὁ δὲ Ἰάκωβος καὶ ἐκεῖ δὲν ἔπαυσε νὰ λέγῃ πρὸς τοὺς Ὑδριώτας ὅτι, φυλάγεσθε νὰ μὴν τοῦ δώσετε ἐλεημοσύνην, ὅτι ὁ πατριάρχης ἔκαμε εἰς τοῦτο τὸ ταξεῖδι ἄλλον πρωτοσύγκελλον· ἐλάβαμεν δὲ ἀπ' ἐκεῖ μερικὴν ἐλεημοσύνην· ὅμως, ἐὰν ὁ Ἰάκωβος δὲν ἔσπερνεν αὐτὰ τὰ ζιζάνια, βέβαια τὸ τριπλοῦν ἔμελλε νὰ πάρωμεν. Ὁ Ἰάκωβος τί δουλείαν ἔχει εἰς τὴν Ὕδραν, ὁποῦ κάθεται εἰς Ὕδρα καὶ ξοδεύει ἄσπρα τοῦ μοναστηρίου, χωρὶς νὰ ἔχῃ καμίαν ὑπόθεσιν ἐκεῖ;

Προσκυνῶ, δεσπότη μου, τὴν Μακαριότη σας, καὶ σᾶς λέγω ὅτι ἐγὼ τὶ ἔχω νὰ κάμω οὔτε μὲ τὸν δεσπότην' οὐδὲ μὲ ἄλλον τινα· ἐγὼ μόνον εἰς ἄλλο δὲν ἀποβλέπω, παρὰ διὰ τὴν κυβέρνησίν μου, καὶ μὲ φαίνεται ὅτι ὅποιος ἀνακατώνετε εἰς πολιτικὲς ὑπόθεσες εὑρίσκεται εἰς μεγαλητέραν τρέλαν ὁποῦ νὰ εἶναι, μάλιστα ἡ ἐδική μου τάξις δὲν ἀπαιτεῖ τέτοιαις ὑπόθεσαις. Ὅθεν παρακαλῶ τὴν Μακαριότη σας, δεσπότη μου, νὰ

μὲ ἀγαπᾶτε καὶ νὰ μὲ ἔχετε εἰς τὸ ναζάρι σας, καὶ νὰ μὴ δίδετε πίστιν ὅτι ὁ δοῦλός σας ἔχει τέτοιαις ἰδέαις διὰ νὰ γίνεται μὲ ταράφια, μὴ γένοιτο· παρὰ πάσχει νὰ εἶναι ἠγαπημένος μὲ ὅλους τοὺς χριστιανούς· ἐπειδή, ἀφοῦ μὲ ἐστείλατε τὸ δεσποτικόν σας γράμμα, τῇ ἀληθείᾳ, δέσπότη μου, ἤμουν εὐχαριστημένος καλλιώτερον νὰ ἐλάμβανα μίαν ἀσθένειαν θανατηφόρον παρὰ νὰ ἰδῶ ἀπὸ τὸν δεσπότην μου μίαν ἐπιστολήν, ὁποῦ νὰ μὲ πληγώσῃ τόσον εἰς τὴν καρδίαν· ὅμως δὲν μὲ ἔκαμε νὰ κακοκαρδήσω πῶς ἐκινήθηκα ἐπάνω εἰς αὐτά, ἐπειδὴ ὁ δοῦλός σας εἶναι ἀμέτοχος ἀπὸ αὐτὰ τὰ κινήματα, ὁποῦ ἡ πανιερότης του ἐφανέρωσε πρὸς τὰ αὐτόθι.

Μὲ τοὺς προεστοὺς τῆς Ὕδρας ἐκουβέντιασα πασχίζωντας νὰ βάλω κουτία εἰς τὰς ἐφημερίας των, καὶ αὐτοὶ μὲ εἶπαν πῶς δὲν εἶναι παρόμοια συνήθεια, ἐπειδὴ καὶ περιέρχεται μόνον τὸ κουτὶ τοῦ μοναστηρίου, ὁποῦ ἔχουν, Παναγία, μόνον· καὶ κοντὰ εἰς αὐτὸ μὲ ἐσυμβούλευσαν ὅτι νὰ γράψω πρὸς τὴν Μακαριότη σας διὰ νὰ πάρετε ἕνα γράμμα ἀπὸ τὸν δραγουμάνον τζελεπῆ Στεφανάκη τοῦ καπετὰν πασᾶ ἐφέντη μας πρὸς τοὺς προεστῶτας τῆς Ὕδρας ἐπάνω εἰς τούτην τὴν ὑπόθεσιν, καὶ νὰ μὲ τὸ στείλετε, καὶ μὲ ἐκεῖνο ἴσως ἠμπορέσωμεν νὰ ἐνεργήσωμεν διὰ νὰ συστήσωμεν τὰ κουτία. Καὶ προσμένω καὶ τὸ φερμάνι διὰ τὴν ὀσπητοκάθησιν καὶ ἐλιατρίβιον τοῦ Μουλᾶ Μπεκίρη Φούτουλου.

Καὶ ταῦτα μὲν ἱκετικῶς τε καὶ δουλικῶς· αἱ δὲ πανάγιαι καὶ θεοπειθεῖς εὐχαὶ τῆς Μακαριότη σας εἴησαν μετ' ἐμοῦ διὰ βίου παντός.

αψπζ΄. Ἀπριλλίου κε΄΄ Ὕδρα.

Τῆς σεβασμίας ἡμῖν Μακαριότητος δοῦλος εὐτελέστατος καὶ εἰς τὰς ἐπιταγὰς εὐπειθέστατος

ΑΓΑΠΙΟΣ

ΚΑ΄.

Τὴν ὑμετέραν κτλ. Ἣν καὶ περιφρουροῖ καὶ διέποι [ὡς σύνηθες].

Μετὰ τὰς δουλικὰς ἡμῶν προσκυνήσεις δηλοποιῶ τῷ ὕψει τῆς σῆς Μακαριότητος ὅτι ἕως τώρα ἔχω πέντε δουλικά μου, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἀξιώθηκα νὰ λάβω τὴν δεσποτικὴν ὑμῶν ἀπόκρισιν, διὰ τὸ ὁποῖον πολλὰ λυποῦμαι καὶ εὑρίσκομαι ἕως θανάτου· καὶ διὰ τοῦτο λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ εἴπω τῷ αὐθέντῃ καὶ δεσπότῃ μου ὅτι εὐχαριστοῦμαι νὰ μὲ παιδεύσῃ μὲ ἄλλον τρόπον, μὰ ὄχι μὲ τὴν ὑστέρησιν τῶν δεσποτικῶν της γραμμάτων· ὅθεν προσκυνῶ τὸν δεσπότην μου εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὲ ἀξιώσῃ εὐχετικὸν δεσποτικόν της γράμμα.

Ὁμοίως θέλετε ἀποκριθῇ καὶ τῆς πόλεως Ἀθήνας, ὁποῦ σᾶς ἔ-

γραψαν κοινὴν ἀναφορὰν οἱ ἄρχοντες καὶ ὅλοι οἱ χριστιανοὶ τῶν Ἀθηνῶν. Πρὸς τούτοις σᾶς ἔγραψε καὶ ὁ Μπεκὶρ ἀγᾶς Μπεκιράκης, ἀγιάννης τοῦ τόπου, καὶ οὐδὲ τῆς ἐνδοξότης του δὲν ἀπεκρίθητε, μάλιστα ὁποῦ σᾶς ἔγραφε διὰ τὸ ἐλατρίβιον καὶ τὴν ὀσπητοκάθησιν, καὶ ἀφοῦ δὲν τοὺς κάμετε τὴν ἀπόκρισιν τῶν γραμμάτων τους προξενεῖ εἰς ἐμένα τὸν δοῦλόν σας μεγάλην ζημίαν, καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ φέρσιμον, ὁποῦ ἀκολουθᾶτε μετὰ τῆς εὐγενείας των, ἠμποροῦν νὰ μὲ ρίξουν καὶ ἐμένα δευτέρι ὁποῦ ὀνομάζουν, ἤγουν δόσιμον, καὶ προξενεῖ ζημίαν τοῦ ἁγίου ὀσπητίου καθὼς ἐδῶ ὅλα τὰ μοναστήρια τὰ ῥίκτουν δόσιμον, καὶ πληρώνουν. Ὅθεν ἐμένα τὸν δοῦλόν σας μὲ ἔκραξαν ἀπόστα οἱ ἄρχοντες, καὶ μὲ εἶπαν ἔτζι ῥητῶς· «διὰ ποίαν αἰτίαν ὁ Μακαριώτατος δεσπότης ἡμῶν δὲν μᾶς ἀπεκρίθη εἰς τὴν ἀναφοράν, ὁποῦ τοῦ ἐπέμψαμεν, ἢ δὲν μᾶς ἔχει εἰς τόπον ἀνθρώπων· καὶ ἐγὼ τοὺς ἀπεκρίθηκα ὅτι οὐδὲ ἐγὼ δὲν ἔλαβα γράμμα ἀπὸ τὴν Μακαριότητά του· καὶ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἐφάνη οἱ ἄνθρωποι πῶς ἐμαλάκωσαν. Ὅθεν, δεσπότη μου, παρακαλῶ νὰ τοὺς γράψετε ἓν εὐχετικὸν γράμμα, ὁμοίως καὶ ἓν γράμμα χαιρετιστικὸν τοῦ Μεκὶρ ἀγᾶ, διὰ νὰ μᾶς ἀγαποῦν καὶ νὰ μᾶς ἔχουν εἰς τὸ ναζάρι τους.

Πρὸς τούτοις, παρακαλῶ νὰ λαλήσετε τοῦ ἁγίου Ἀθηνῶν κὺρ Βενεδίκτου νὰ μᾶς ἀγαπᾷ καὶ νὰ μᾶς ἔχῃ εἰς τὸ ναζάρι του, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν πανιερολογιότητά του ἐλάβαμεν τόσα δεινά, καὶ ἀκόμη τὴν ἀθώωσίν μας δὲν ἐλάβαμεν, διὰ τὴν ὁποίαν παρακαλῶ αὖθις τὴν Μακαριότη σας νὰ μᾶς τὴν στείλετε μὲ πρώτην ὀκαζιῶνε ὁποῦ νὰ τύχῃ, διὰ ἀνάπαυσίν μας. Ἐγὼ δὲ ὁ δοῦλός σας, διὰ νὰ κάμω τὴν προσταγὴν τῆς Μακαριότης σας ἔδωσα τοῦ Ἀθανασίου γρόσια διακόσια μὲ τὰ φαμελιάτικα, τὸ ὁποῖον νὰ τὸ λαλήσετε τοῦ ἁγίου Ἀθηνῶν κὺρ Βενεδίκτου, ἀγκαλὰ ἡ πανιερολογιότης του ἔστειλε ἀπόστα τὸν ἱεροδιάκονόν του πρὸς τὰ ἐνταῦθα διὰ νὰ καταγράψουν ὅλοι οἱ ἐπαρχιῶται τὰ ὅσα ἔχουν δοσμένα τοῦ Ἀθανασίου, καὶ διὰ τοῦτο ἰδοὺ ὁποῦ τὸ γράφω καὶ ἐγὼ τῆς πανιερολογιότητός του.

Ἀκόμη θέλετε μᾶς στείλῃ ἓν γράμμα διὰ Λιβαδείαν πρὸς μίαν γυναῖκα χηρευάμενην, Ἀλεξανδρῖνα τὸ ὄνομά της, διὰ νὰ μᾶς ἐγχειρίσῃ πενῆντε γρόσια, ὁποῦ ἄφισε ὁ ἄνδρας της. Ὁμοίως καὶ ἓν γράμμα εὐχετικὸν διὰ τὴν νῆσον Αἴγιναν, εἰς τὸν κὺρ Παυλάκη, καὶ κὺρ Παντελάκη, διὰ νὰ μᾶς ἀγαποῦν, καὶ νὰ μᾶς ἔχουν εἰς τὸ ναζάρι τους, ὁμοίως καὶ τοῦ ἁγίου Αἰγίνης κὺρ Παϊσίου. Πρὸς τούτοις νὰ μᾶς ἐστείλετε καὶ μερικὰ συγχωροχάρτια, ὅτι δὲν ἔχω τελείως.

Καὶ ταῦτα μὲν δουλικῶς. Αἱ δὲ πανάγιαι καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴησαν μετ' ἐμοῦ ἐν βίῳ παντὶ ἀκριβὲς φυλακτήριον.

αψπζ'. Αὐγούστου ε'. Ἀθήνηθεν.

Τῆς σεβασμίας ἡμῖν Μακαριότητος εὐτελέστατος δοῦλος
καὶ εἰς τὰς προσταγὰς εὐπειθέστατος
ΑΓΑΠΙΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ **ΒΕΝΕΔΙΚΤΟΥ**

ΚΒ'.

Τὴν ὑμετέραν θεοδόξαστον κτλ. Ἣν καὶ περιφρουροῖ (ὡς σύνηθες)

Τὰ ἀλλεπάλληλα δεινὰ καὶ ἡ ἀξιοδάκρυτος τυραννία τοῦ κατὰ παραχώρησιν θείαν ἐνταῦθα τυραννήσαντος σιληκτάρη μᾶς ἔκαμαν οὐ μόνον νὰ ἀλησμονήσωμεν τὰ καθήκοντα, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ζῆν νὰ ἐξαπορηθῶμεν. Διὰ ταῦτα κἀγὼ δὲν ἀνένευσα μέχρι τοῦδε νὰ ἐκπληρώσω τὸν πόθον μου πρὸς τὴν σεβασμίαν μοι αὐτῆς Μακαριότητα· τανῦν δὲ μικρᾶς εὐκαιρίας δραξάμενος, μετὰ τὰς δεούσας προσκυνήσεις καὶ ἔρευναν τῆς δεσποτικῆς ὑγίειας της, δὲν λείπω ἀπὸ τοῦ νὰ τὴν συγχαρῶ ἐκ ψυχῆς ἐπὶ τῷ θεοτιμήτῳ προβιβασμῷ πρὸς τὴν ἱερὰν καὶ ἀποστολικὴν καθέδραν τῆς ἁγίας Πόλεως Ἱερουσαλήμ, ἐπευχόμενος αἰσίαν, ἀστασίαστον, καὶ μακρόβιον τὴν ἐγκαθίδρυσιν.

Ἑπομένως δὲ τῇ δηλοποιῶ περὶ τοῦ ὑμετέρου ἀρχιμανδρίτου κὺρ Ἰακώβου, τοῦ ὁποίου ἡ σεμνὴ διαγωγὴ καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη εἶναι γνωστὰ εἰς ὅλους τοὺς ἐνταῦθα, ὡσὰν ὁποῦ διέτριψεν ἱκανὸν καιρόν· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ φορὰ τριῶν καὶ ἥμισυ χρόνων, δὲν ἰξεύρω ἂν καὶ ἄλλοθι, κατ' ἐξοχὴν ὅμως εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐπροξένησε διωγμούς, ὕβρεις, ζημίας, καὶ διαφόρους ἐπηρείας εἰς ὅλα τὰ τίμια καὶ χρήσιμα ὑποκείμενα, ἀναγκαίως καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης ἐπηρεάσθη καὶ ἐδοκίμασεν οὐκ ὀλίγα δεινά, οὐ μόνον παρὰ τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλὰ μάλιστα παρ' αὐτοῦ τοῦ εὐεργετηθέντος ὑπ' αὐτοῦ ἰδίου του τζιρακίου κὺρ Ἀγαπίου πρωτοσυγκέλλου καὶ ἐπληρώθη εἰς αὐτὸν τὸ προφητόφθεγκτον ἐκεῖνο ῥητὸν «ὁ ἐσθίων ἄρτους μου ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πτερνισμόν». Ἐπειδὴ δὲν εἶχε περάσῃ πολὺς καιρός, ὁποῦ ὁ ἀρχιμανδρίτης καταδικασθεὶς εἶχε δώσῃ ἱκανὴν ποσότητα. καὶ ἠγόρασεν ἓν τζιφτιλίκι, καὶ τὸ ἔβαλεν εἰς τόπον ἐκείνου, ὁποῦ τοῦ ἐπῆραν προλαβόντως. Ὁμοίως καὶ τὸ Μετόχιον τῶν ἁγίων Ἀναργύρων, πρότερον ὂν κοινόβιον, διὰ μόχθων πολλῶν καὶ ἐξόδων του, Μετόχιον τῷ Παναγίῳ Τάφῳ προσήλωσε καὶ ἀποκατέστησεν, ἀνακαινίσας καὶ καλλωπίσας αὐτό· καὶ ὅσα δὲ μούλκια εὑρίσκονται σήμερον εἰς

Ἀθήνας τοῦ Παναγίου Τάφου ὅλα εἰς τὰς ἡμέρας του προσεκτήθησαν καὶ ἠγοράσθησαν δι' ἰδίων αὐτοῦ πόνων. Ἐλθὼν δὲ ἀπὸ Βασιλεύουσαν ὁ κὺρ Ἀγάπιος εἰς τὸ παραλαβεῖν τὸ ταξείδιον [ἡμῶν τότε ὄντων εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος] καὶ συμφωνήσας, καὶ ἐνδυναμωθεὶς μὲ τοὺς τότε παμπονήρους καὶ βαρβάρους καί, κατὰ θείαν παραχώρησιν, προεστῶτας τῆς πολιτείας, μεγάλα δεινὰ καὶ ὕβρεις, καὶ ἀταξίαν, καὶ ἀσπλαγχνίαν πολλὴν ἐνεδείξατο τῷ ἰδίῳ γέροντι καὶ ἀρχιμανδρίτῃ κὺρ Ἰακώβῳ, ὥστε ὁποῦ ἐπροξένησεν ὄνειδος καὶ κατηγορίας εἰς τὸ τάγμα τῶν ἁγιοταφιτῶν, καὶ πολλοὺς τῶν χριστιανῶν ἐσκανδάλισε μὲ τὰ ἄτοπά του κινήματα· ἐπειδὴ διώχνωντάς τον ἀπὸ τὸ Μετόχιον, καὶ κλείωντας τὴν πόρταν, τοῦ ἔδωκεν εἰς χεῖρας τὸ κλειδί, καὶ ἔφερε τούρκους μάρτυρας πῶς τάχα τοῦ τὸ ἐπούλησεν ὁ ἀρχιμανδρίτης· ἔπειτα τὸν ἀνεβοκατέβαζε καθ' ἑκάστην ὡς κατάδικον εἰς τὸ συνέδριον τῶν τότε κακοπροεστώτων, καὶ τοῦ ἐζητοῦσε τὰ πράγματα τοῦ Μετοχίου εἰς καιρόν, ὁποῦ ὁ ἀρχιμανδρίτης εἶχε τοῦ τὰ δώσῃ, ἕως ὁποῦ τοῦ ἐπῆρε καὶ τὰ ἴδια στρώματα καὶ ἀγγεῖα. Τέλος πάντων ἔκαμε καὶ ἓν ἀτοπώτατον καὶ ἀσυνείθιστον πρᾶγμα, διὰ συνεργίας καὶ παρακινήσεως τῶν τότε κακοπροεστώτων εὔγαλεν ἀφοριστικὸν γράμμα, ὀνομάζωντας φθορέα, καὶ κλέπτην καὶ κακοποιὸν ἄνθρωπον τὸν ἀρχιμανδρίτην, καὶ ἀφορίζωντας ὅσους ἠγόρασαν πρᾶγμα ἀπὸ αὐτόν, ὡσὰν νὰ ἦτον κανένας ἀποστάτης καὶ φυγὰς ἀπὸ τὸν Ἅγιον Τάφον εἰς καιρὸν μάλιστα ὁποῦ εἶναι παλαιὸς ἄνθρωπος τοῦ Ἁγίου Τάφου καὶ ἔχει σαράντα χρόνων δούλευσιν. Ἀλλ ατὰ μὲν περὶ τούτου θέλετε πληροφορηθῇ καταλεπτῶς παρὰ τοῦ γραμματοκοκομιστοῦ σιὸρ Σπυρίδωνος Καπετανάκη, ὁποῦ εἶναι εὐπατρίδης τῆς ἐπαρχίας μου καὶ ὑποκείμενον μὲ φρόνησιν καὶ μάθησιν, καὶ παρὰ τοῦ σιὸρ Δημητρίου Καλογερᾶ ὄντος καὶ αὐτοῦ ἑνὸς τῶν παλαιῶν εὐπατριδῶν καὶ προεστώτων, καὶ ἐστολισμένου μὲ πολιτικὴν ἐμπειρίαν καὶ μὲ σπουδήν.

Ἀλλ' ἤδη τὰ μὲν γινόμενα οὐκ ἀπογίνονται· ἴσως καὶ ὁ κὺρ Ἀγάπιος τότε, ἢ βιασθείς, ἢ ἀπατηθείς, ἔπραξέ τινα παράλογα· πρέπον δὲ εἶναι, καὶ δίκαιον, καὶ εὐάρεστον [ὡς ἐλπίζω] καὶ εἰς τὴν Μακαριότητά Της τὸ νὰ οἰκονομηθοῦν τὰ πράγματα. Ὁ μὲν οὖν Ἀγάπιος πρωτοσύγκελλος θέλει ἔχει τὸ ταξείδιόν του ἀνενόχλητον καὶ ἀνεπηρέαστον μετὰ τοῦ παλαιοῦ Μετοχίου, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ κάθηται σήμερον, ἐπειδὴ εἰς τὸ νέον δὲν ἠθέλησε τελείως νὰ ὑπάγῃ. Τὸ δὲ νέον Μετόχιον, ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων [τὸ ὁποῖον εἶναι ἐσφαλισμένον, καὶ γογγύζουσιν οἱ χριστιανοί, ὁποῦ μετ' εὐλαβείας προσέτρεχον εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων εἰς τὰς ἀσθενείας των] ὡσὰν ὁποῦ διὰ μόχθων καὶ ἐξόδων τοῦ ἀρχιμανδρίτου ἠγοράσθη καὶ προσηλώθη τῷ Παναγίῳ

Τάφῳ ὁμοῦ τε καὶ τὰ ὑποστατικά τε καὶ μούλκια, ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς Ἀθήνας τοῦ Παναγίου Τάφου, μὲ τὸ νὰ εἶναι τὰ περισσότερα κόποι καὶ ἱδρῶτες τοῦ ἀρχιμανδρίτου, θέλουν δοθοῦν εἰς τὸν ἀρχιμανδρίτην, καθὼς ἦτον καὶ ἐξ ἀρχῆς· τὸ μὲν ταξείδιον ἐδιοικεῖτο ὑπὸ τοῦ κατὰ καιρὸν πρωτοσυγκέλλου, τὰ δὲ ὑποστατικά, ὁποῦ τότε ἐσώζοντο, τὰ ἐπιστατοῦσεν ὁ μακαρίτης Χατζῆ Λεοβαδίτης καὶ ἔδιδε τὸ ἐτήσιον εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον. Τὴν τοιαύτην λοιπὸν οἰκονομίαν, ὡσὰν ὁποῦ δὲν φέρει εἰς τὸ ἅγιον ὀσπήτιον καμίαν ζημίαν, ἀλλὰ μάλιστα κέρδος [ἐπειδὴ ὁ μὲν ἀρχιμανδρίτης δὲν εἶναι κανένας σπαταλώδης καὶ τρυφηλός, μάλιστα ὅλον τὸ ἐναντίον, οἰκονομικὸς καὶ ἐγκρατής, καὶ θέλει δίδει λόγῳ τῶν μουλκίων καὶ τὸ ἀνάλογον ἐτήσιον δόσιμον εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον, ὁποῦ ἤθελε συμφωνήσῃ μετὰ τῆς Μακαριότητός της, καὶ ἠμπορεῖ χρόνου προϊόντος νὰ κάμῃ καὶ αὔξησιν, καθὼς καὶ ἔκαμεν ἐξ ἀρχῆς, τέλος δὲ καὶ αὐτὸς καὶ ἡ δούλευσίς του, καὶ τὰ μούλκια ὅλα εἶναι τοῦ Παναγίου Τάφου, μόνον κατὰ τὸ παρὸν μὲ τὸ νὰ εὑρίσκεται καὶ εἰς μεγάλην ἔνδειαν, καὶ ἀσθενὴς ἀπὸ ποδάγραν, θέλει, καὶ εἶναι καὶ δίκαιον, νὰ ἀναπαυθῇ εἰς τοὺς κόπους του, ἐνόσῳ εὐαρεστεῖται καὶ εἶναι θέλημα Θεοῦ] παρακαλῶ τὴν Μακαριότητά της νὰ τὴν δεχθῇ καὶ νὰ τὴν στέρξῃ καὶ νὰ τὴν τελειώσῃ. Λοιπὸν θέλει δώσει πρὸς τὸν ἀρχιμανδρίτην σεβασμίαν της ἐπιστολὴν νὰ τὴν φέρῃ τῷ ἐνταῦθα πρωτοσυγκέλλῳ Ἀγαπίῳ, προστάζουσαν αὐτὸν εἰς τὸ νὰ ἐγχειρίσῃ καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ τῷ ἀρχιμανδρίτῃ τὸ νέον Μετόχιον καὶ τὰ ὑποστατικά, καὶ αὐτὸς νὰ κοιτάξῃ μόνον τὸ ταξείδιόν του, γράφουσα καὶ πρὸς ἐμὲ νὰ περὶ τῆς ὑγιείας της καὶ τὰ περὶ τούτου. Ἃς ἦναι δὲ πληροφορημένη ἡ Μακαριότης της ὅτι καὶ εἰς ὅλους τοὺς προεστῶτας καὶ χρησίμους εἶναι ἀγαπητὸς καὶ περιπόθητος καὶ εἰς εὐλάβειαν ὁ ἀρχιμανδρίτης κὺρ Ἰάκωβος.

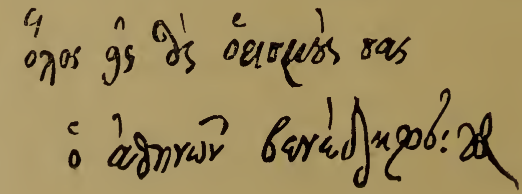
Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως· αἱ δὲ σεβάσμιαι αὐτῆς εὐχαὶ εἴησαν μετ' ἐμοῦ φυλακτήριον.

αψπη'. Ὀκτώβριος.

Τῆς σεβασμίας μοι αὐτῆς Μακαριότητος ὅλος εἰς τοὺς ὁρισμούς σας

Ο ΑΘΗΝΩΝ ΒΕΝΕΔΙΚΤΟΣ

ΠΑΝΟΜΟΙΟΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΒΕΝΕΔΙΚΤΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΑΓΑΠΙΟΥ

ΚΓ΄.

Μακαριώτατε, σοφώτατε, θειότατε κτλ. κύριε, κύριε Προκόπιε....

Δεόμενος τοῦ ἁγίου Θεοῦ μετὰ τοῦ ζωοδόχου Τάφου νὰ σὲ διαφυλάττῃ εἰς ἔτη πολλὰ ἐπὶ τὸν μακάριον καὶ ἀποστολικὸν αὐτῆς θρόνον, νὰ πατῇ ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, ἔρχομαι δουλικῶς νὰ σὲ προσκυνήσω καὶ νὰ σοῦ παραπονεθῶ, ὡσὰν ὁποῦ κοινὸς πατὴρ ἐλεήμων, ἀπ' ἐδῶ εἰς Εὔριπον ἤκουσα ὅτι νὰ σὲ ἔγραψαν οἱ Ἀθηναῖοι διὰ νὰ στείλῃς ἡγούμενον τὸν ἀρχιμανδρίτην κὺρ Ἰάκωβον εἰς Ἀθήνας νὰ ἔχῃ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων ἡγουμενεῖον. Ὅθεν ἐγὼ ὁ δοῦλός σου τὸ πιστεύω πῶς σὲ ἔγραψαν ἀπὸ Ἀθήνα, καὶ ὅτι εἶναι αὐτοῦ φίλος τοῦ κὺρ Ἰακώβου διὰ νὰ σὲ παρακαλέσουν νὰ γένῃ ἡγούμενος εἰς Ἀθήνας· ἐγὼ λοιπὸν μὲ τὸ ταξεῖδι δὲν ἠμπορῶ νὰ ζήσω χωρὶς νὰ ἔχω καὶ αὐτὸ τὸ πολὺ ὀλίγον μοῦλκι, καὶ ἔτζι ἂν ἐλθῇ, βέβαια ἐγὼ φεύγω, ἀναχωρῶ, ἔρχομαι αὐτοῦ, ὡσὰν ὁποῦ ἀπὸ τὸ ταξεῖδι δὲν ἠμπορῶ νὰ ζήσω, ἐπειδὴ ἕως τώρα δὲν ἐπῆρα τίποτες, διότι ἡ Λιβαδεία, Θῆβα ἔχει πανώλη, μάλιστα ἡ Θῆβα δυστυχισμένη, ἡ Ἀθήνα χειρότερη, ὁποῦ κἂν τὸ στάρι, ὁποῦ ἔρρηξαν εἰς τὴν γῆν, μερικοὶ δὲν τὸ ἐπῆραν. Ὅθεν, παρακαλῶ, αὐθέντη μου, νὰ λείψῃ ἀπ' ἐδῶ ὁ κὺρ Ἰάκωβος, διότι ἂν ἐλθῇ βέβαια ἔχει νὰ ἀκολουθήσῃ, πρῶτον, νὰ τοῦ πάρῃ ὁ δεσπότης φιλότιμον, ἀνίσως καὶ μαλώσωμεν, ἔχει νὰ μὲ γκερεμετίσῃ ἐμένα. Ἐγὼ δὲ βλέπωντας τὸν κὺρ Ἰάκωβον, κατὰ τὴν προσταγὴν τῆς Μακαριότη σας, νὰ διδω τοῦ μοναστηρίου τὰ χοτζέτια τῶν μουλκίων, ἔπειτα φεύγω, ἂς εἶναι καὶ πρωτοσύγκελλος· ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ ζήσω μόνον μὲ τὸ ταξεῖδι· ὤντας ἀρχιμανδρίτης ἐδῶ ἐπροσκλέγουνταν εἰς τὸν μακαρίτην κὺρ Ἀβράμιον, καὶ τώρα, ὁποῦ ἦλθα ἐγὼ ὁ δοῦλός σου, γυρεύει νὰ γένῃ ἡγούμενος. Ὅπως τὸ εὕρῃ ἡ Μακαριότης σας εὔλογον, ἂς γένῃ· μοῦ κάμεις τὴν χάριν νὰ ἐρευνήσῃς τὸν γραμματικόν σας κὺρ Ἰακωβάκη τὴν πόσην ποσότητα ἔχει ὁ κὺρ Ἰάκωβος παράδοσιν καμωμένα ὄχι μόνον διὰ τὸ πρῶτον ταξεῖδι, ἀλλὰ καὶ τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὸ τὴν λογιότητά του θέλετε βεβαιωθῇ· διὰ τὸν δοῦλόν σας δὲ θέλετε ἐρωτήσῃ τοὺς εὑρισκομένους Ἀθηναίους τί δυστυχία εὑρίσκεται εἰς Ἀθήνα καὶ Θῆβα τρεῖς χρόνους κατὰ σειράν, ὁποῦ ψωμὶ δὲν κάνουν νὰ φάγουν, ἡ δὲ Λιβαδεία εὑρίσκεται ἀπὸ τὴν πανώλην δια-

σκορπισμένη, καὶ διὰ βεβαιότητά σας πλέον περισσοτέραν ἠμπορεῖτε νὰ στείλετε ἕναν ἱεροδιάκονον νὰ ἐξετάζῃ τοὺς παπᾶδες πόσα μὲ ἔχει δοσμένα καὶ νὰ ἰδῇ καὶ τῶν τόπων τὴν δυστυχίαν.

Παρακαλῶ δὲ νὰ στείλετε πεντακόσια συγχωροχάρτια. Δὲν σᾶς βαρύνω περισσότερον.

Ταῦτα μὲν δουλικῶς· αἱ δὲ πανάγιαι καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴησαν μετ' ἐμοῦ ἐν βίῳ παντὶ ἀκριβὲς φυλακτήριον.

αψπη'. Νοεμβρίου ιθ'. Ἀθήνας.

Τῆς ὑμετέρας σοφωτάτης Μακαριότητος εὐτελέστατος δοῦλος καὶ εἰς τὰς προσταγὰς εὐπειθέστατος

ΑΓΑΠΙΟΣ

[Ἐν περιθεωρίῳ γράφει] Οἱ φίλοι τοῦ κὺρ Ἰακώβου τὸ κάνουν αὐτὸ πρὸς ἰδικόν τους συμφέρον, καὶ πρὸς ἔχθραν ζημίαν ἰδικήν μου· ὅμως ἂς τὸ εὕρουν ἀπὸ τὸν Θεὸν ὁποῦ τὸ ἔβαλλαν καὶ σὲ γράφει μία ψυχὴ ἀπὸ Ἀθήνα.

ΚΔ'.

Τὴν θεορούρητον κτλ. Εἴθε τὸ θεῖον περιέποι καὶ συντηροῖ (ὡς σύνηθες)

Ἐγὼ τωόντι, Μακαριώτατε δέσποτα, οὐ δύναμαι γράψαι σοι λεπτομερῶς, ἐπεὶ ὑπάρχω βεβαπτισμένος ὑπὸ λύπης καὶ ἀθυμίας ἀπὸ τὰς ἀλλεπαλλήλους θλίψεις καὶ συμφοράς, αἵτινες καθ' ἡμέραν πλεονάζουν ἄνευ μειώσεως παντάπασι [καθάπερ δῆλον πέλει]. Διόπερ προσέρχομαι δηλῶσαι δεινοπαθῶς περὶ τῆς ἡμετέρας συμφορᾶς καὶ ἀνιάτου δυστυχίας. Τώρα δέ, σεβασμιώτατέ μοι δέσποτα, γίνωσκε ἐν πρώτοις, ὅτι καθὼς συμβαίνουν εἰς τὴν κοινότητα αἱ δυστυχεῖαι καὶ ἀγγαρεῖαι παρὰ τοῦ ἡγεμόνος, παρομοίως μεταχειρίζονται καὶ ἐμὲ εἰς ὅλα, ὁποῦ δὲν ἐξουσιάζω μήτε δοῦλον, μήτε ζῶα, μήτε τίποτε, ἀλλὰ ὡς λησταὶ ζητοῦμεν νὰ ὑπάγωμεν κρυφίως ἔξω εἰς ὑπηρεσίαν, καὶ μάλιστα τανῦν, ὁποῦ θείᾳ συνάρσει, γίνεται μερικὸν εἰσόδημα παρὰ τῶν δένδρων· δὲν εἶναι τρόπος νὰ λάβω μήτε ὀβολὸν ἀπ' αὐτὸ τὸ λάδι, ἐπειδὴ καὶ μὲ κατέγραψαν κατάστοιχον ξηστεία τετρακόσια πενῆντα, τὸ ξηστὶ τῆς Ἀθήνας περνᾶ πρὸς πεντέμισι ὀκάδες, τὸ ὁποῖον συμποσοῦται ὀκάδες δύο χιλιάδες πεντακόσιες· διόπερ γράφω σοι ὅπως γινώσκῃς τὸ ξηστή, αὐτὸ τὸ μέτρον τῶν πέντε ἥμισυ ὀκάδων κατὰ τὸ παρὸν πολιτεύεται πρὸς ἑξῆντα ὀβολούς· μάλιστα δὲ ὁποῦ ἐγὼ ὁ ἴδιος μίαν ἡμέραν ἀπὸ τὸν

πολὺν θυμὸν καὶ ὀργὴν ὁποῦ μὲ περιεκύκλωσαν ἐπῆγα πρὸς τὸν ἡγεμόνα, φανερώνοντας του καὶ τὰ φιρμάνια καὶ τὰ γράμματα ὁποῦ ἔχω ἀπὸ τὸν γιαζικὴ ἐφέντην, αὐτὸς οὐδαμῶς κατεπείσθη, ἀλλ' ἐφλυαροῦσε, καὶ ἐλοιδοροῦσε καὶ γιαζική, καί ἐπιλοίπους, λέγωντας πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι πειθήνιος καὶ ἐπιχείριος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, τί χρεωστεῖ ὁ Ἱεροσολύμων, εἶναι ὑπογεγραμμένος εἰς καμμίαν χρεωστικὴν ὁμολογίαν διὰ νὰ ἀποκριθῇ; ἢ ὑμεῖς ἀποκρίνεσθε εἰς τὰ χρέη τοῦ Μακαριωτάτου; Ἔπειτα δέ, μεθ' ἡμερῶν τινῶν, ἐπῆγα εἰς τὴν σύνοδον τοῦ ἁγίου Ἀθηνῶν ὄντες συναθροισμένοι καὶ οἱ προεστῶτες καὶ ἐλάλησα τὰ δίκαιά μου πρὸς τὸν Ἅγιον Ἀθηνῶν· αὐτὸς ἄρχισε νὰ τῶν λέγῃ τῶν προεστώτων συμβουλευτικῷ τῷ τρόπῳ διὰ νὰ μὴ μὲ ἐνοχλοῦν, αὐτοὶ ὅλοι ὁμοφώνως ἐλάλησαν τοῦ ἁγίου Ἀθηνῶν ὅτι θέλομεν νὰ τὸ πάρωμεν ὅλον, μάλιστα κάποιος προσκυνητὴς τοῦ Ἁγίου Τάφου αὐτὸς ἐστάθη πολλὰ ἐναντίος, λέγωντας ὅτι ἔγινε κοινὴ ἀπόφασις διὰ νὰ πάρωμεν, καὶ τὸ περισσότερον, δὲν μὲ ἐπλήγωσεν ἄλλο, παρὰ ὁποῦ μὲ ἐπῆραν ὑστηρὰ εἴκοσι δύο κοιλά, καὶ χωριστὰ ὁποῦ μὲ πῆραν πρὸς εἴκοσι ἓξ παρᾶδες τὸ κοιλόν, ὁποῦ γίνονται δώδεκα ἥμισυ γρόσια, καὶ τὸ σιτάρι σταίνει γρόσια ἑξῆντα,

Ἰδού, Μακαριώτατε δέσποτα, τί βοήθειαν μὲ κάμνουν οἱ Ἀθηναῖοι, ἀγκαλὰ ἂς ὄψονται οἱ ἄσπλαγχνοι θῆρες· τοιγαροῦν γίνωσκε ὅτι σὲ δίδω τὴν εἴδησιν, καὶ μετὰ καιρὸν θέλω ἔλθῃ καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος, διότι δὲν εἶναι ἐλπὶς πλέον νὰ ζήσω εἰς τὴν Ἀθήνα, ἔτι δὲ λέγω σοι ὅτι ἂν δὲν ἤθελα ἀποκριθῇ διὰ τὸ λάδι, ὁποῦ μὲ ἔρριψαν, ἔχουν ἀπόφασιν νὰ μὲ βάλουν εἰς τὴν φυλακήν, καὶ θέλουν νὰ μὲ τὸ πάρουν, ταῦτα μὲν καὶ ἄλλα πλεῖστα πάσχω μέχρι τῆς σήμερον.

Ἄκουσον δὲ καὶ ἕτερον παράδοξον συμβάν, ὁποῦ ἐσυνέβη τοῦ Σιναίτου· αὐτὸς ἄρχισε νὰ κατασκευάσῃ ἓν ἐλαιοτρίβιον, διὰ τὸ ὁποῖον μίαν τῶν ἡμερῶν ἔπεμψεν αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν τὰ ἁμάξια καὶ κατεγκρέμισαν ὅλα τὰ ξύλα, καὶ τὰ ἐπῆρε καὶ τὰ κατέσπασε καὶ μάλιστα τὸν ἔγραψαν καὶ αὐτὸν διακόσια ξηστεῖα λάδι. Ποῖοι ἦτον συνεργοί; Αὐτοὶ οἱ σκληροτράχηλοι προεστῶτες· στοχασθῆτε πλέον τὸν Σιναίτην, καὶ πόσον μᾶλλον ἐμέ. Ἠθέλησα νὰ στείλω καὶ ἐγὼ ὁ εὐτελὴς δοῦλός της μερικὸν πεσχέσιον, διὰ τὰς ἐνοχλήσεις καὶ βάρη, ὁποῦ σὲ δίδω, δύω φορτία λάδι, δύω φορτία ἐλαῖς, ἠθέλησα να στείλω, καὶ τὸ ἐμπόδισαν· δὲν ἀφίνων τίποτες νὰ στείλωμεν. Ἐσυμβουλεύθηκα τὸν σιὸρ Ξάνθην, ὁμοίως καὶ τὸν σιὸρ Λογοθέτην καὶ μὲ εἶπον ὅτι δὲν εἶναι τρόπος νὰ στείλετε τίποτε. Λοιπὸν λέγω σοι, σεβασμιώτατέ μοι δέσποτα, ἄλλο δὲν ἠμπορεῖτε νὰ μεταχειρισθῆτε, παρὰ νὰ πέμψετε ἓν ἀφοριστικὸν παρὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου ἐξωκλησιαστικόν, καὶ εἶτα γράφετε καὶ τοῦ ἁγίου Ἀθη-

νῶν, ἂν δὲν ἤθελαν μὲ δώσουν ὀπίσω τὸ πρᾶγμά μου νὰ εἶναι ἔξω τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὡς ἄδικοι καὶ ἅρπαγες πλεονέκται. Οὕτω παρακαλῶ νὰ πράξετε, καὶ ἴσως καὶ γίνῃ καμία θεραπεία, εἰ δὲ ἀπὸ εὐχετικὰ γράμματα δὲν τοὺς μέλλει παντάπασι αὐτούς· καὶ τοιουτοτρόπως γράφετε τοῦ ἁγίου Ἀθηνῶν ὅτι ἂν δὲν ἤθελε νὰ διαβάσῃ ἐπ' ἐκκλησίας νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀργός· διότι αὐτοὶ ἠμποροῦν νὰ τὸν δυναστεύσουν μὲ παντοίους τρόπους νὰ τὸ ἐμποδίσουν καὶ νὰ μὴ τὸ διαβάσῃ. Οὕτω παρακαλῶ νὰ τὸν γράψετε, διὰ νὰ ἔχῃ αἰτίαν νὰ τῶν δεικνύῃ, ὅτι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν εἶμαι ἀργὸς παρὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ παρέβω τὴν ἐντολὴν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ταῦτα μὲν ἐν τοσούτῳ· αἱ δὲ μακάριαι καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴησάν μοι διὰ βίου παντὸς φυλακτήριον.

αψη'. Δεκεμβρίου ι'.

ὁ τῆς ὑμετέρας σεβασμίου μοι Μακαριότητος δοῦλος εὐτελὴς εἰς τὰς ἐπιταγὰς

ΑΓΑΠΙΟΣ

ΚΕ'.

Τῇ 14 Δεκεμβρίου 1791 ἐκ Λεβαδείας γράφων ἐπαινεῖ τοὺς Λιβαδεῖς ὅτι ἐξώδευσαν 380 γρόσια διὰ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ Μετοχίου, πεσόντος διὰ τὴν σαθρότητα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΑΚΩΒΟΥ

ΚΣΤ'.

† Καὶ αὖθις τὴν μακαρίαν μοι αὐτῆς ἁγίαν δεξιὰν δουλικῶς προσκυνῶ.

Ἰδοὺ ὁποῦ τῇ ἀποστέλλω τὸν παρόντα κατάλογον, ἐν ᾧ σημειῶ τὰ παρ' ἐμοὶ εὑρισκόμενα ἅπαντα.

Τὰ ἅγια λείψανα, ὁποῦ ἔχω ἀπὸ τὸ ἅγιον Μοναστήριον : ἕνα σεντεφένιον σεντούκιον, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται καὶ δεύτερον ἀσημένιον, καὶ ἔχει μέσα ἕνα σταυρόν μὲ τίμιον ξύλον· τὸ ἄλλο μέρος ἔχει τὴν ἀνάστασιν μὲ σμάλτο καὶ μὲ πετράδια.

μέρος τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Θεοδώρου.
λείψανον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος·
Δανιὴλ τοῦ στυλίτου·
τῆς ἁγίας Παρασκευῆς.

Καὶ ἀπ' ἔξω εἰς αὐτὸ ἄλλο ἀσημένιον μακρύ, καὶ ἔχει μέσα τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ μέρος τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, καὶ μέρος τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, καὶ αὐτὸ ἀσημοδεμένον.

Καὶ ἕτερος σταυρός, τὸν ὁποῖον ἔλαβον ἀπὸ τὸν ἅγιον γέροντα, ἕνα φελόνιον στόρα, τὸ ὅμοιον πετραχήλιον, καὶ ὑπομάνικα· ἕνα περιζώνιον ἀργυρόχρυσον, καὶ ἔχει ἱστορημένον τὸν Εὐαγγελισμόν, τὸ κολάνι του εἶναι ἁγιοταφίτικον· ἕνα στιχάρι ἀσπροφράγγκινον.

Αἱ ὁμολογίαι ὁποῦ ἔδωσα τοῦ πρωτοσυγκέλλου :

Τοῦ Σωτήρχου Φωκᾶ τῆς Ἀθήνας	γρόσια	332.
Τοῦ Νικολάου Κουτρικᾶ	»	630.
Τοῦ Μιχαὴλ Μπόλπατζα	»	918.
Τοῦ ἡγουμένου τῆς Καισαριανῆς	»	330.
Τῆς πολιτείας	»	290.
Τοῦ Κολίγα Ντέγκλερη	»	30.

Ἀρχιμανδρίτης τοῦ Ἁγίου Τάφου Ἰάκωβος

(ἀχρονολόγητον).

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΩΤΟΣΥΓΓΕΛΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

ΚΖ′.

Τὴν σεβάσμιον καὶ δεσποτικήν μοι αὐτῆς Μακαριότητα κτλ.

Ἥν περ καὶ διασώζοι [τὰ συνήθη].

Μετὰ τὰς ταπεινὰς καὶ ἐδαφιαίας μοι προσκυνήσεις δηλοποιῶ τῇ Ὑμετέρᾳ Μακαριότητι πῶς, χάριτι θείᾳ καὶ διὰ τῶν μακαρίων αὐτῆς εὐχῶν, κατευοδώθην καλῶς ἐδῶ εἰς τὸ ταξεῖδί μου. Ὅμως ἐρχόμενος ἐδῶ ἔμεινα μερικὰς ἡμέρας, χωρὶς νὰ ἀρχίσω καμμίαν μου δουλίαν, προσμένωντας τὰ γράμματα τὰ συστατικὰ τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος· ἀλλ' ἔπειτα βλέπωντας τὴν συνοδείαν μου στενοχωρουμένην καὶ ἀπὸ ἔξοδα καὶ ἀπὸ ἄλλα τινὰ ἀναγκαῖα, ὁποῦ ἔχει νὰ κυβερνήσῃ ὁ καθ' εἷς εἰς τὸ ταξείδιόν του διὰ τὸ ἔξοδον τῆς χρονιᾶς του, ἐσηκώθην καὶ ἐπῆγα μόνος μου, καὶ ἐσύστησα τὸν καθ' ἕνα εἰς τὸ διακόνημά του καὶ εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς· καὶ πρῶτον μὲν ἐπῆγα εἰς τὸν ἅγιον Ἀθηνῶν, ἐπειδὴ καὶ κάθηται ἔξω εἰς ἕνα μοναστήριον διὰ τὸν φόβον τῆς πανώλης, καὶ τὸν ἐπροσκύνησα, καὶ ἐπῆγα τὸ πεσχέσι του, καὶ μοῦ ἐπῆρε καὶ διακόσια πεντήκοντα γρόσια καὶ μοῦ ἔδωσε τὴν ἄδειαν. Ἔπειτα ἐπῆγα εἰς τὸν ἅγιον Θηβῶν, καὶ τὸν ἐπροσκύνησα, καὶ ἐπῆγα τὸ πεσχέσι του, καὶ μοῦ ἐζήτησε τριακόσια γρόσια νὰ μοῦ δώσῃ τὴν ἄδειαν, καὶ ἐγὼ μὲ τόσας παρακαλέσεις, ὁποῦ τοῦ ἔκαμα, ἦλθεν εἰς διακόσια εἴκοσι, καὶ τοῦ ἔδωσα τὰ ἑκατὸν ὀμπρός, τὰ δὲ λοιπὰ ἑκατὸν εἴκοσι νὰ τοῦ τὰ δώσω ἔπειτα· πλὴν παρακαλῶ τὴν Μακαριότητά της ὁποῦ νὰ τοῦ γράψετε

ἕνα γράμμα μὲ ὅ,τι τρόπον ἰξεύρει ἡ σοφωτάτη αὐτῆς καὶ θεία Μακαριότης, ἴσως καὶ μοῦ ἀφήσῃ τὰ ἑκατὸν εἴκοσι, διὰ νὰ κάμω καὶ ἐγὼ ὀλίγην κυβέρνησιν τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν μοναστηρίου διὰ νὰ φανῶ μὲ πρόσωπον εἰς τὴν Μακαριότητά της, ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του δὲν πέρνω κατ' ἔτος μήτε ὀγδοήκοντα γρόσια, ἀγκαλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Θηβῶν ἐπῆρε πέρυσι τοῦ ἄλλου πρωτοσυγκέλλου, τοῦ Ἀγαπίου, ἑκατὸν γρόσια, νὰ πάρῃ καὶ ἐμένα ἐφέτως διακόσια εἴκοσι, τοῦτο εἶναι πολύ, καὶ ἄντικρυς ἄδικον· ἐγὼ τόσα δὲν τὰ συνάζω ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του μήτε εἰς ὅλον τὸ ταξείδιόν μου. Διὰ τοῦτο πάλιν καὶ πολλάκις παρακαλῶ θερμῶς, δέομαι ἐκ καρδίας, ὁποῦ νὰ τοῦ γράψετε, ἴσως καὶ μοῦ ἀφήσῃ τὰ ἑκατὸν εἴκοσι γρόσια, ὁποῦ ἀνέμεινα χρεώστης νὰ τοῦ τὰ δώσω. Ἔπειτα ἐπῆγα εἰς τὸν ἅγιον Εὐρίπου, καὶ τὸν ἐπροσκύνησα καὶ αὐτόν, καὶ ἐπῆγα τὸ πεσχέσι του· μοῦ ἔδωσε τὴν ἄδειαν καὶ αὐτός, πλὴν μοὶ εἶπε «τώρα ἄσπρα δὲν ἔχεις νὰ μοῦ δώσῃς, ἐπειδὴ καὶ εἶσαι νεος, πλὴν ἔπειτα μοῦ δίδεις ἐκεῖνα, ὁποῦ μοῦ ἔδωσε καὶ ὁ ἄλλος ὁ πρότερός σου, δηλαδὴ τριακόσια γρόσια». Εἰς δὲ τὸν ἅγιον Αἰγίνης, καὶ ἅγιον Ταλαντίου, καὶ ἅγιον Σάλωνος, καὶ ἅγιον Μενδενίτζης δὲν ἐπῆγα ἀκόμη, προσμένωντας τὰ σεβάσμιά μοι καὶ πατριαρχικὰ αὐτῆς γράμματα. Ὅθεν παρακαλῶ ὁποῦ νὰ μοῦ σταλθοῦν τὰ γράμματα τὰ συστατικά μου, τόσον εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἄρχοντας ὅσον τάχιστα, καὶ μάλιστα τὰ γράμματα τῶν ἀρχιερέων, νὰ γίνωνται καθὼς οἶδεν ἡ θεία αὐτῆς Μακαριότης, διὰ νὰ ἠμπορεσω νὰ κάμω καὶ ἐγὼ καμμίαν παραμικρὰν κυβέρνησιν τοῦ Παναγίου Τάφου Ἐπειδὴ καὶ ὅσα συνάζομεν ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας των, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι πάλιν μᾶς τὰ πέρνουν, καθὼς ἰξεύρετε τὰ συνήθη τῶν ἀρχιερέων.

Ταῦτα μὲν δουλικῶς καὶ ταπεινῶς· αἱ δὲ μακάριαι καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴησάν μοι ἀρωγαὶ καὶ φυλακτήριον ἐν βίῳ παντί.

αψϞβ'. Ἰουνίου ιά. Λεβαδῆθεν.

Τῆς ὑμετέρας καὶ θεοσώστου Μακαριότητος ὅλος ὅλως εἰς τὰς μακαρίας ἐπιταγὰς ὁ ταπεινὸς καὶ ὑποκλινὴς δοῦλος ὁ πρωτοσύγκελλος τοῦ Ἁγίου Τάφου

ΝΕΟΦΥΤΟΣ

[Ἐν περιθεωρίῳ δὲ γράφει] Τὸν πανιερώτατον καὶ σεβασμιώτατόν μοι ἅγιον Βηθλεὲμ ταπεινῶς καὶ εὐλαβῶς προσκυνῶ.

ΚΗ΄.

Τὴν ὑμετέραν κτλ.

† Εἴθε τὸ τῶν ἁπάντων θεῖον διέποι καὶ διατηροῖ αὐτὴν ἐν τῷ θεοβραβεύτῳ καὶ θεοστηρίκτῳ αὐτῆς θρόνῳ ἄνοσον, ὑγιᾶ, μακρόβιον, εἰς πολλὰς ἡλίου κυκλοφορίας, ὡς ἐφίεται.

Ἀσμένως τε καὶ περιχαρῶς ἐδεξάμην τὰς ἐπιστολάς, ἅς ἀπεστάλκατε πρὸς ἐμέ. Ἔνθεν τοι, σεβάσμιέ μοι δέσποτα, λέγω σοι, ὅτι ὁ γραμματοκομιστής, ἐν ᾧ ἐπεδώκατε τὰ γράμματα, ἵνα ἐν ἐμοὶ προσάξῃ, οὗτος, ἀληθῶς φημὶ ἀπὸ πάντῃ ἀγτζαμιλίκι του, ἐπεὶ μετὰ τὴν ἀπὸ τ' αὐτόθι ἄφιξίν του ἦλθεν εἰς ἕνα μέρος καὶ παρήτησε τὰ γράμματα, χωρὶς νὰ ἔχω παντάπασι λεπτὴν εἴδησιν, καὶ ἀφοῦ τὰ ἄφησεν ἐκεῖ [λέγω] εἰς τὸν Πόρον, καὶ οὕτως ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἐγὼ μὴν ἰξεύρωντας τὰ ἐπρόσμενα ἢ ἐνθάδε εἰς τὰς Ἀθήνας, ἢ εἰς Λεβαδείαν, ἢ εἰς Θήβας, ἢ εἰς Εὔριπον· ἔπειτα δὲ μετὰ ἱκανὰς ἡμέρας ἔλαβον τὰ φερμάνια, τὴν ἀπανταχοῦ, τὸ ἐπιτροπικόν, καὶ τὰς ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας τὰς διέσπειρα, ἐν ἑκάστῳ κατὰ τὰς ἐπιγραφάς των μετὰ τῶν πεσχεσίων τους, οἵτινες μᾶς ἐδεξιώθησαν ὡς καὶ τοὺς πρώην χρηματίσαντας πρωτοσυγκέλλους, πλὴν ἀπὸ τὰς δεινὰς καὶ μεγίστας δυστυχίας, ὁποῦ ἐσυνέβησαν εἰς τοὺς χριστιανοὺς μετέβησαν ἀπὸ τὴν ἔμφυτον ἐκείνην κλῖσιν. Ὅθεν, γίνωσκε ἀκριβῶς ὅτι εἰς τὴν Λεβαδείαν μὲ ἐδεξιώθησαν μὲ κάθε τρόπον εὐμενῆ δίδωντάς των τὰ πεσχέσια ἑκάστου, τῶν ὁποίων καὶ ἁγιασμοὺς ἐποίησα, καὶ μὲ ἐβοήθησαν ἕως ἑκατὸν πεντήκοντα γρόσια, τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦδε τὰ μεταχειρίζομαι αὐτὰ τὰ πρὸς τὸ ζῆν, καὶ ἂς ἔχουν τὴν εὐχήν σου οἱ χριστιανοί, καὶ πάντοτε νὰ τοὺς εὔχεσαι, ὅτι εἶναι ἄνθρωποι φύσει ἀγαθοί, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἐλπίζω ὅτι μέλλει νὰ λάβω μεγίστην βοήθειαν παρ' αὐτῶν, ἂν δὲν ἤθελε συνέβῃ αὐτὴ ἡ νῦν συμφορὰ τοῦ οἴνου, ἐπεὶ μεγάλως ἠτόνησαν οἱ χριστιανοὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀπροσδόκητον δεινόν, καὶ ὁ Θεὸς καὶ ἡ θεοπειθὴς αὐτῆς εὐχὴ γενέσθωσαν ἵλεως. Προσέτι γίνωσκε ὅτι τὰ γράμματα ἦτον γεγραμμένα τρεῖς Ἰουνίου, καὶ τὰ ἔλαβα ὀκτὼ Σεπτεμβρίου, καὶ ὁπηνίκα τὰ ἔλαβον, ἔδωσα καὶ τὰ ἱκανά, κατὰ τὴν προσταγήν της· ὅθεν δέομαί σου καὶ αὖθις, σεβασμιώτατέ μου δέσποτα, νὰ εὑρίσκωμαι εἰς τὴν ἐπίσκεψίν της ὅσον τὸ δυνατόν.

Ταῦτα μέν· αἱ δὲ πανάγιαι καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴησάν μοι διὰ βίου παντὸς φυλακτήριον.

αψϥβ΄. Σεπτεμβρίου Γ΄. Ἀθήνηθεν.

Τῆς σῆς θεοφρουρήτου Μακαριότητος ὅλος ἐγκραιμὴς εἰς τὰς ἐπιταγάς της

[λείπει ἡ ὑπογραφὴ βέβαια

ΝΕΟΦΥΤΟΣ

[Ἐν τῷ περιθεωρίῳ γράφει] Δι' εὐχῶν της ἁγίων τὰς ἐνεστώσας ἡμέρας μέλλω νὰ μισεύσω διὰ τὴν Αἴγιναν καὶ Ὕδραν, καὶ εἴθε ἡ εὐχή σας νὰ τοὺς φωτίσῃ εἰς τὸ νὰ μὲ βοηθήσουν οἱ χριστιανοί. Ἅπασα ἡ συνοδεία μου ἐδαφιαίως προσκυνεῖ ἀσπαζομένη τὴν θεοδόξαστον αὐτῆς δεξιάν.

ΚΘ'.

Μακαριώτατε, σοφώτατε, κτλ. κύριε Ἄνθιμε κτλ.

† Μετὰ πολλῆς εὐλαβείας καὶ χαρᾶς ἐδεξάμην τὸ πατρικὸν καὶ εὐχετικὸν αὐτῆς γράμμα, τὸ ὁποῖον, κοντὰ εἰς τὴν χαράν, ὁποῦ μοῦ ἔδωσε περὶ τῆς ὑγείας της, μοῦ ἐδυνάμωσε προσέτι καὶ τὴν καρδίαν, καὶ πάλιν μοῦ ἐνάδωκε νεάζουσαν δύναμιν· τὸ ὁποῖον καὶ πανευλαβῶς κατησπάσθην καὶ κατεπροσκύνησα. Εὐθύς, κατὰ τὴν προσταγήν της, ἔφερα ἕνα τοῦρκον γραμματισμένον, καὶ ἐδιάλεξα ὅσα χοτζέτια καὶ ταπιά, ἦταν καὶ σᾶς τὰ στέλνω μὲ τὸν διασακτζῆ· ὅμως ἔγραφον τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ δὲν ηὗρα εἰμὴ μόνον ἕνα· τὰ ἐπίλοιπα εἶναι ὅλα παλαιά· ἄμποτες ὁ ἅγιος Θεὸς νὰ σᾶς ἐνισχύσῃ νὰ κατορθώσετε τέτοιον καλόν· καὶ ἐγὼ εἶμαι ἕτοιμος, κατὰ τὴν δύναμίν μου καὶ κατὰ τοὺς καιρούς, ὁποῦ ἀκολούθησαν, νὰ δώσω 1500 γρόσια, μὲ ὅλον ὁποῦ ὁ ἅγιος Ἀθηνῶν ἔχει τώρα εἴκοσι ἡμέρας ὁποῦ μὲ κινδυνεύει διὰ νὰ τοῦ δώσω χίλια γρόσια καὶ τριάντα ξεστῆα λάδι, λέγωντάς μου νὰ τοῦ τὰ δώσω δάνεια, καὶ μὲ εἶχε στεναμένον, καὶ ἤμουν ἕτοιμος νὰ ἀναχωρήσω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα· ὅμως ὁ πανάγαθος Θεὸς καὶ ἡ εὐχή σας ἡ ἁγία, ὁποῦ μὲ ἐφύλαξεν εἰς πολλὰ καὶ μὲ φυλάττει, μὲ ἐγλύτωσε καὶ ἐδῶ διὰ τὴν ὥραν.

Μὲ τὸν ἐρχομὸν τῶν γραμμάτων ἐγώ, δεσπότη μου, δὲν λείπω πάντα νὰ ἐξετάζω καὶ νὰ βρίσκω τόσον χωράφια, ὡσὰν καὶ δένδρα, ὁποῦ τὰ ἔχουν παραπλακωμένα τοῦρκοι καὶ ρωμαῖοι, μὲ τὸ νὰ ἤμουν καινούργιος, καὶ δὲν ἤξευρα, καὶ τὰ ἔκαμα ὅλα ζάπη.

Σ' ἔστειλα μὲ τὸν ἄρχοντα κὺρ Ξάνθη ἕνα τουλοῦμι μέλι, ὀκ. 44, καὶ περικαλῶ, δεσπότη μου, νὰ μοῦ στείλῃς ἑκατὸν συγχωροχάρτια διὰ τὴν συνοδείαν μου καὶ ἐδικά μου.

Παρακαλῶ, ἂν εἶναι ὁρισμός σας, νὰ στείλετε ἕνα εὐχετικὸν γράμμα εἰς τοὺς τέσσαρας ἄρχοντας τῆς Λεβ. δείας Νικολάου Νάκου, καὶ Φίλονη (1), Δημητράκη Χορτροδήμου (2), καὶ Χατζῆ Γεργάκη Δούκα διὰ

(1) Ἡρφίλονι ἢ Ἐρφίλονι, ἀγνοῶ, διότι εἶναι κακιστότατα γεγραμμένον.
(2) βεβαίως Χονδροδήμου.

τὰ κουτία, νὰ περιέρχωνται ξέχωρα, τόσον εἰς τὴν Λεβαδείαν, ὡσὰν καὶ εἰς τὰ χωρία τους, μάλιστα ὁ κὺρ Νικόλαος Νάκου εἶναι πολλὰ καλοθελητὴς τοῦ Ἁγίου Τάφου.

Ἐπῆγαν ἀρκετοὶ χατζῆδες ἐφέτως, ἀπὸ ἐδῶ, λέγω τὴν Λεβαδείαν, καὶ στέλνουν ἀπὸ τὰ σπήτια τους αὐτὰ τὰ γράμματα διὰ τὴν Ἱερουσαλήμ.

Ταῦτα χάριν προσκυνήσεως· αἱ δὲ πανάγιαι καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴησάν μοι φυλακτήριαι ἐν βίῳ παντί.

Ἀθῆνα· 1795. **Νοεμβρίου** 30

Τῆς θεοδοξάστου Μακαριότητος ἐλάχιστος καὶ ὑπουργὸς ὁ πρωτοσύγκελλος τῆς Ἀθήνας

ΝΕΟΦΥΤΟΣ (1)

Τὸν πανιερολογιώτατον ἅγιον Βηθλεὲμ κύριον κὺρ Πολύκαρπον δουλικῶς προσκυνῶ.

Λ΄.

Τὴν σεβασμίαν μοι καὶ σοφωτάτην κτλ. Ἣν καὶ περιφρουροῖ [ὡς σύνηθως]

Προλαβόντως διὰ τοῦ πατριαρχικοῦ γιασακτζῆ ἀπεκρίθην εἰς τὸ σεβάσμιον καὶ προσκυνητὸν γράμμα της, τὴν ὁποίαν ἔβαλλα μέσα εἰς τὸν πλῖκον τῶν κοινῶν γραμμάτων τῆς πολιτείας μετὰ καὶ τῶν σενετίων, ὁποῦ μὲ ἐπροστάξετε· ἦσαν δέ, ὡς ἐβεβαιώθην, καὶ ἄλλα τινὰ γράμματα τοῦ Ἁγίου Τάφου, τὰ ὁποῖα πρὸ πολλοῦ ἐστάλθησαν διὰ χειρὸς τινὸς ἐνταῦθα πνευματικοῦ Λαυρεντίου τῷ ἀρχιμανδρίτῃ κὺρ Ἰακώβῳ· τανῦν δὲ μὲ τὸν κομιστὴν πάλιν τῶν κοινῶν γραμμάτων δὲν λείπω, μετὰ τὰς δουλικάς μου προσκυνήσεις καὶ ἔρευναν τῆς δεσποτικῆς ὑγιείας της, καὶ δηλοποιήσω τῇ Μακαριότητί της ὅτι τῆς περικλείω τὸν κατάλογον τῶν μουλκίων τοῦ Παναγίου Τάφου, ὁποῦ ἐπῆρεν ὁ δυνάστης καὶ τύραννος Χατζῆ Ἀλῆς, ἐκτὸς τοῦ χωρίου Ἀρακλῆ, ἂν ἔδωσεν εἰς αὐτὰ ἄσπρα τίποτες, ἢ δὲν ἔδωσε τελείως, περὶ τούτου ἐγὼ δὲν ἔχω καμίαν πληροφορίαν νὰ σᾶς ἰδεάσω· αὐτὰ εἶναι λίαν γνωστὰ τῷ κὺρ Ἰακώβῳ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὰς χεῖρας τὰ ἥρπασε, καὶ θέλει ἐρωτηθῆ.

Πρὸς τούτοις σᾶς δηλοποιῶ ὅτι κάποιος Ἀγαθάγγελος ἱερομόναχος,

---

(1) πλήρης ἀνορθογραφιῶν ὅλη ἡ ἐπιστολή, δυσχερῶς ἀναγινωσκομένη.

πρώην συνοδεία ἐδική μου, εὑρισκόμενος εἰς Λεβαδεῖαν χάριν τῆς συνήθους ἐλεημοσύνης, ἀπεσκίρτησε. Δὲν ἔλειψα ἐγὼ πολλάκις νὰ τὸν συμβουλεύσω καὶ νὰ τὸν παρακινήσω εἰς τὸ νὰ ἐπαναστρέψῃ εἰς τὸ ταξείδιον, πλὴν δὲν ὑπήκουσεν, ἤδη δὲ περιέρχεται πότε εἰς Θήβας, πότε εἰς Ταλάντι, ζητῶν ἐλεημοσύνην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Τάφου, χωρὶς ὅλως νὰ μοῦ δίδῃ τίποτε καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ μὲ ἰξεύρῃ, ἐπειδὴ αὐτὸς φαίνεται κατ' ἐπιφάνειαν ὅτι τάχα νὰ ἐπροσηλώθη εἰς ἓν μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν Θηβῶν. Εἶναι λοιπὸν εὔλογον, δεσπότη μου, νὰ γράψετε μίαν ἐπιστολὴν πρός τε τὸν ἅγιον Θηβῶν, καὶ πρὸς τὸν ἅγιον Ταλαντίου περὶ τοῦ ῥηθέντος Ἀγαθαγγέλου, ὁποῦ νὰ τὸν προστάξουν νὰ ἡσυχάσῃ εἰς τὸ μοναστήριόν του, καὶ νὰ μὴ περιέρχεται ὡς ἁγιοταφίτης χωρὶς νὰ εἶναι, διότι μὲ αὐτὸ προξενεῖ ἐνόχλησιν καὶ ζημίαν εἰς τὸν ἐκεῖσε εὑρισκόμενον ταξειδιώτην μας.

Καὶ ταῦτα μὲν προσκυνητῶς· αἱ δὲ ἱεραὶ καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴησαν μετ' ἐμοῦ.

αψϙε'. Δεκεμβρίου θ'. Ἀθήνηθεν.

Τῆς σεβασμίου μοι Μακαριότητος ἐλάχιστος δοῦλος καὶ εἰς τὰς ἐπιταγὰς εὐπειθέστατος ὁ πρωτοσύγκελλος τῆς Ἀθήνας

ΝΕΟΦΥΤΟΣ

[Ἐν τῷ περιθεωρίῳ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιστολὴν τρία ὑστερόγραφα :]

Τὸν ἅγιον πανιερώτατον Βηθλεὲμ δουλικῶς προσκυνῶ ἀσπαζόμενος τὴν ἁγίαν του δεξιάν.

Παρακαλῶ, δεσπότη μου, νὰ ἐνθυμηθῆτε μὲ πρῶτον νὰ μοῦ στείλετε τὰ συγχωροχάρτια, διότι μοῦ εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὸ ταξεῖδι.

Περὶ τῶν χιλίων γροσίων, ὁποῦ μοῦ εἶχε ζητήσει ὁ ἅγιος Ἀθηνῶν, καὶ εἶχα σᾶς τὸ φανερώσῃ μὲ τὸν γιασακτζῆ, ἀφοῦ ἦλθον τὰ αὐτὰ γράμματα, πλέον δὲν μοῦ ἐλάλησε τίποτες, ὅθεν θέλει τὸ ἀποσιωπήσῃ καὶ ἡ Μακαριότης της.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΠΕΝΙΖΕΛΟΥ

ΛΑ'.

Τὴν ὑμετέραν θεοδόξαστον κτλ. Ἦν εἴθε περιφρουροῖ (κατὰ τὸ σύνηθες).

Ἡ ἀπό τε τοῦ βίου, ἀπό τε τοῦ λόγου οὐχ ἧττον ἢ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ βαθμοῦ λαμπρὰ φήμη τῆς ὑμετέρας θεοεικέλου καὶ φιλοσόφου Μακαριό-

τητος διήγειρε καὶ ἐθάρρυνε κἀμὲ τὸν ἐλάχιστον νὰ προσέλθω διὰ τοῦ παρόντος μου ἱκετηρίου καὶ δουλικοῦ, καὶ νὰ ἀνακαλύψω τὰ κατ' ἐμὲ εἰς τὸ ἔνθεον καὶ ἱερὸν ὕψος της. Ἐγὼ τοιγαροῦν, Μακαριώτατε δέσποτα, εὑρίσκομαι ἕνας παραμικρὸς διδάσκαλος τῆς ἐν Ἀθήναις πατρίδι μου ἑλληνικῆς σχολῆς, ἥτις ἦτον συστημένη καὶ προικισμένη παρά τινος Ἰωάννου Ντέκα ἀθηναίου, ὁποῦ εἶχεν ἀποθέση ἱκανὴν ποσότητα χρημάτων εἰς τὴν τζέκαν τῆς Βενετίας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐστέλλετο κατ' ἔτος ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου, δουκάτα διακόσια· ἐξ αὐτοῦ λοιπὸν τοῦ ἐτησίου μισθοῦ, ἀγκαλὰ καὶ ὀλίγου εἰς ἄνθρωπον μὲ φαμιλίαν ὡσὰν ἐμένα, πλὴν ποιούμενος τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν, διῆγον τὸν βίον ἐν λιτότητι καὶ εὐτελείᾳ καὶ ἠρκούμην εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν μὴ ἐνοχλῶν τῶν φίλων τινί· ἀλλ' ἡ τῶν Γάλλων πυρκαϊά, ὁποῦ μὲ πολὺ μέρος τῆς Ἰταλίας κατέκαυσε καὶ τὴν εἰς δεκατέσσαρας αἰῶνας ἀνεπηρέαστον διαμείνασαν λαμπρὰν καὶ περίφημον Ἀριστοκρατίαν τῶν Ἐνετῶν, κατέλαβεν ἕως τῶν ἐσχατιῶν τῆς Ἀττικῆς κἀμὲ τὸν τρισάθλιον καὶ μὲ κατέκαυσεν ἐξ ὁλοκλήρου· διότι ἔχωντας νὰ λάβω ἀπὸ τὴν αὐτὴν τζέκαν τῆς Βενετίας δύο χρόνων μισθούς, ὁποῦ συμποσοῦνται γρόσια τούρκικα ὀκτακόσια, καὶ ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ διαστήματος, ὤντας δανεισμένος ἐπὶ τόκῳ τὰ αὐτὰ ἄσπρα, διὰ τὰ ἀναγκαῖα ἔξοδα τῆς φαμιλίας μου [ὡσὰν ὁποῦ δὲν ἔχω ἄλλοθέν ποθεν ἄλλον τινα πόρον καὶ κυβέρνησιν] μὲ ἐλπίδα νὰ τὰ ἀποδώσω λαμβάνωντας τοὺς μισθούς μου, εὑρέθην ἤδη ἐν μέσῳ τῆς ὁδοῦ γυμνός, ἐξηπορημένος, καὶ τοῖς ὅλοις ἀμηχανῶν· διότι ποῦ πρότερον νὰ ἀπαντήσω, εἰς τὰ καθημερινὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαία, ἢ εἰς τὰ ὀκτακόσια γρόσια τὸ χρέος, καὶ μάλιστα ἐκεῖνα ὁποῦ εὑρίσκονται ἐπάνω εἰς ἀλλογενεῖς δανειστάς, οἵτινες δεινῶς μὲ καταπιέζουσι; Καὶ προσέτι δὲν ἠμπορῶ νὰ ἀναχωρήσω καὶ ἀπὸ τὴν πατρίδα μου, τὸ μὲν διατὶ δὲν μὲ ἀφινουσιν οἱ δανεισταί, τοὺς ὁποίους ἐνόσῳ εὑρίσκομαι εἰς τὸ σχολεῖον τοὺς καθησυχάζω μὲ τὴν ἐλπίδα, τὸ δὲ διατὶ λυποῦμαι κατάκαρδα νὰ κλείσῃ τὸ σχολεῖον τῆς πατρίδος μου, καὶ δοκιμάζω εἰς τὸ νὰ παρακινήσω τοὺς συμπατριώτας μου νὰ συστήσουν ἀπὸ τὸ κοινὸν σχολὴν ἑλληνικήν, ὁποῦ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν νὰ ἐκπορίζωμαι κἀγὼ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπιτήδεια, καὶ νὰ μὴ λείψῃ ἀπὸ τὴν πατρίδα μου αὐτὸ τὸ κοινωφελὲς καὶ θεάρεστον ἔργον. Περὶ τοῦ χρέους ὅμως εὑρίσκομαι εἰς παντελῆ ἀμηχανίαν καὶ ἀκυβερνησίαν, διατὶ δὲν στοχάζομαι πουθενὰ καμίαν διόρθωσιν, μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχω τίποτε νὰ πουλήσω, οὔτε τινὰ τὸν βοηθοῦντα.

Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν κατάστασιν εὑρισκόμενος, θεοπρόβλητε, δέσποτα, ἐνεθυμήθην τοὺς μακαριωτάτους πατριάρχας τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ ἀοιδίμους προκατόχους σας, οἱ ὁποῖοι πάντοτε ἀνεφάνησαν μὲ

τὰς δαψιλεῖς εὐποιίας των πατέρες τῶν πτωχῶν, καὶ προστάται καὶ ἀρωγοὶ μάλιστα τῶν δυστυχῶν διδασκάλων καὶ σχολείων, κατὰ μίμησιν τῶν ὁποίων, καὶ ἔτι περισσοτέρως καὶ ἡ ὑμετέρα Μακαριότος. Ὅθεν μὲ ὅλον τὸ σέβας καὶ τὸ θάρρος προστρέχω κἀγὼ εἰς τὰ ἀποστολικὰ σπλάγχνα της, δεόμενος καὶ καθικετεύων εἰς τὸ νὰ λάβῃ οἶκτον τῆς καταστάσεώς μου καὶ νὰ μὲ βοηθήσῃ εἰς αὐτὸ τὸ ὑπέρογκον φορτίον τοῦ χρέους, ὁποῦ διὰ τῆς πατρικῆς αὐτῆς βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως νὰ δυνηθῶ νὰ ἐγκαρτερήσω ἔτι εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐν τῇ πατρίδι μου σχολῆς, ἕως οὗ τελευταῖον νὰ ἰδοῦμεν τί ἔχει νὰ οἰκονομήσῃ ὁ Κύριος.

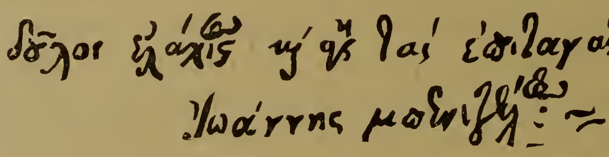
Καὶ ταῦτα μὲν δουλικῶς τε καὶ ἱκετικῶς· αἱ πανάγιαι καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴησαν μετ' ἐμοῦ.

αψιη'. Ἰουλίου κ'.

Τῆς ὑμετέρας σεβασμίου καὶ θειοτάτης Μακαριότητος δοῦλος ἐλάχιστος καὶ εἰς τὰς ἐπιταγὰς

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΕΝΙΖΕΛΟΣ

ΠΑΝΟΜΟΙΟΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΠΕΝΙΖΕΛΟΥ

Σημ. Ἕπεται ταύτῃ σημείωσις ἀχρονολόγητος, ζητοῦσα γράμματα εἰς τοὺς προκρίτους Λεβαδείας Ἰωάννη Φίλωνα, Νεροῦτζον (συγχωρεμένον, ὡς γράφει) καὶ Νικόλαον, καὶ εἰς τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἀθήνας Σπυρίδωνα Λογοθέτην δραγουμάνον τοῦ Ἐγκλέζου καὶ φίλον πολλὰ τοῦ ἡγεμόνος, Δημήτριον Ἀστρακάρην, Κωνσταντάκη Γιαννούλη, Νικόλαον Πατοῦσαν, Σταῦρον Βροτογούνην, Χατζῆ Δημήτριον, καὶ Νικολάκην Καλογεράν, παρακαλουμένους νὰ ἀπαλλάξουν τὸν ἐν Ἀθήναις πρωτοσύγκελλον τοῦ Ἁγίου Τάφου τῶν τοπικῶν δοσιμάτων.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΥ

ΛΒʹ.

Χριστὸς ἀνέστη.

Μακαριώτατε, σοφώτατε καὶ σεβασμιώτατε Πατριάρχα, τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης, τὴν σεβασμίαν αὐτῆς μακαριότητα εὐλαβῶς προσκυνῶ καὶ ἀσπάζομαι τὴν θεοκόσμητον αὐτὴν κορυφήν.

† Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἔγραψα πρὸς τὴν μακαριότητά της περὶ τοῦ Ἁγίου Ἀθηνῶν. Ἰδοὺ ὁποῦ ἔφθασαν καὶ οἱ ἐνάγοντές του· οἱ ὁποῖοι εἰς μὲν τὸ φαινόμενον εἶναι τρεῖς τέσσαρες, εἰς δὲ τὸ νοούμενον εἶναι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς κάποιος Σωτήριχος Λατῖνος καλούμενος. Αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶναι ὁποῦ ἐκίνησ' ἀγωγὴν τῷ τότε καιρῷ καὶ ἐξώσθη ὁ νόμιμος καὶ γνήσιος ἀρχιερεύς τους ὁ Κύριλλος λέγω, ὁ νῦν Παροναξίας, καὶ κατεδικάσθη ἀδίκως καὶ παραλόγως. Πῶς εἰσηκούσθη εἰς τέτοιον παράνομον ἔργον, αὐτὸς ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης οἶδεν, ὅτι πολλὴν ἀγῶνα ἔκαμα ἐκεῖνον τὸν καιρὸν διὰ νὰ μὴν εἰσακουσθῇ, ὅμως, εἰς οὐδείς. Δὲν εἰξεύρω ὁ μακαρίτης Γαβριὴλ πῶς τὸ ἔκαμε αὐτό, καὶ ἀκολούθως καὶ ὁ μακαρίτης Ἀλέξανδρος πῶς τὸ ἐδέχθη, ἂς εἰποῦμεν κρίμμασιν οἷς οἶδε Θεὸς τὰ πάντα γίγνεται. Τώρα ὅπως δήποτε ἐκαλόμαθεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἄρχισε πάλιν νὰ μὴν τὸν ἀρέσῃ ἐκεῖνος, ὁποῦ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐζήτει καὶ ἔλαβεν καὶ ὁμολογεῖ τὸ προγεγονὸς ἄδικον εἰς τὸν Κύριλλον καὶ ζητεῖ τάχα νὰ ἐπανακάψῃ ὁ Κύριλλος ὡσὰν νὰ εἶναι τίποτες εὔκολον πρᾶγμα, τὸν εἶπα πολλὰ νὰ λείψῃ, ὅμως φαίνεται πῶς ἰσχυρογνωμεῖ, προβάλλει καὶ σφάλματα δῆθεν κατὰ τοῦ Μελετίου, ἂν εἶναι ἀληθηνὰ ἄξια διορθώσεως καὶ ὄχι καθαιρέσεως. Τώρα ἐδῶ τάχα μὴ εἰσακουόμενοι φοβερίζουν νὰ ἔλθουν αὐτοῦ νὰ προσβάλλουν εἰς τοὺς ἐξουσιαστάς, καὶ μὲ δύναμιν ἐξωτερικὴν νὰ ἐκτελέσουν τὴν θέλησίν τους. Ἦλθαν εἰς τοῦ λόγου μου τοὺς εἶπα περισά, οἱ ἄλλοι ὀλίγον καταπειθονται· ὁ δὲ Σωτήριχος οὐδαμῶς, τέλος τὸν εἶπα, Σωτήριχε ἡ κρίσις νὰ θεωρηθῇ, κατὰ νόμους χρειάζεται κριτὴν καὶ τοὺς περὶ τὸν κριτήν, ἐνάγοντα, καὶ ἐναγόμενον· τὰ τρία εἶναι, τὸ δ' ἕτερον λείπεται· καὶ ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ γένῃ προσταγὴ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν νὰ ἔλθῃ ὁ ἐναγόμενος· καὶ τότε θέλετε παρασταθῇ ὁμοῦ· καὶ θέλει γένῃ τὸ δίκαιον· αὐτοὶ καὶ τὸ νὰ ἔλθῃ ὁ Ἀθηνῶν παντάπασι δὲν τὸ δέχονται, καὶ διὰ τοῦτο ἐρχομένων τῶν παρόντων εἰς τὰ αὐτόθι

θαρρῶ νὰ εὑρίσκωνται καὶ ἄλλοι τινες αὐτοῦ. Πρὸ τοῦ νὰ προσβάλλουν ἐξωτερικῶς, ἂν ἦτον τρόπος ἡ Μακαριότητά της, ὡς πνευματικὸς πατὴρ νὰ κράξῃ καὶ νὰ τοὺς ἐλέγξῃ, καὶ νὰ τοὺς νουθετήσῃ; Καὶ ἄλλην δύναμιν ἔχει τῆς μακαριότητός της ὁ λόγος καὶ ἴσως καὶ ἀφεθοῦν καὶ εἰς τὰ ὅσα προβάλλουν θέλει τὰ ἰατρεύσῃ ἡ ἐκκλησία μὲ γράμμα[τά] τινα προστακτικά, καὶ παραγγελίαις, ὁποῦ νὰ μὴν ἠμπορεῖ νὰ τὰ παρέβῃ ὁ Ἀθηνῶν· εἰ δὲ μὴ κἂν θέλει γένει τὸ ὕστερον, νὰ ἔλθῃ ὁ Ἀθηνῶν ἀτός του καὶ ἂς κρισολογιοῦνται, ὡς τόσην βοήθειαν νὰ κάμωμεν τὸν ἀρχιερέα καλὸν εἶναι.

Τίποτες ἀπὸ ἐδῶ νέα δὲν ἔχομεν, παρὰ ὁ Ἅγιος Ἡρακλείας δὲν ἔμαθεν νὰ ἡσυχάζῃ καὶ κινεῖται ἀδίκως, δὲν μὲ τυχαίνει νὰ τὰ περιγράφω εἰς πλάτος, ἴσως καὶ σᾶς τὰ ἔγραψαν, δὲν λέγω ἄλλο παρὰ ὁ Ἅγιος Θεὸς νὰ δώσῃ σύνεσιν τὸν αἴτιον τῶν σκανδάλων νὰ παύσῃ, ὅτι μάρτυς ὁ κύριος εἰς ἐσχάτην ἀδυναμίαν ἦλθεν ἡ ἐκκλησία, καὶ ἡ Μακαριοτητά της δὲν θέλει λείψει ἀπὸ τοῦ νὰ ὑπερασπίζεται τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν, καθὼς καὶ εἶμαι βέβαιος, καὶ ἂς εἶναι διὰ τὴν ψυχὴν τῶν γονέων της. Ταῦτα μέν· οἱ δὲ χρόνοι τῆς σῆς Μακαριότητος εἴησαν πολλοί τε καὶ ἀγαθοί.

αψιγ΄. τῇ Ἀπριλλίου κβ΄.

Ὁ τῆς σῆς Μακαριότητος, ταπεινὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως εἰς τοὺς ὁρισμούς της

ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ ΚΩΣΤΑΝΤΙΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΝΟΤΑΡΑ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΑΘΗΝΩΝ ΜΕΛΕΤΙΟΝ

ΛΓ΄.

Χρύσανθος ἐλέῳ Θεοῦ, πατριάρχης τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης.

†. Πανιερώτατε καὶ σοφώτατε Μητροπολῖτα τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Ἀθηνῶν κύριε Μελέτιε, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε πάσης Ἑλλάδος, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφέ, καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, τὴν ὑμετέραν λογιότητα ἀδελφικῶς ἀσπαζόμενοι, περιχαρῶς χαιρετοῦμεν, καὶ παρακαλοῦμεν Κύριον τὸν Θεόν, ὅπως διαφυλάττῃ αὐτὴν ἐν ὑγείᾳ καὶ σωτηρίᾳ εἰς ἔτη πολλὰ σὺν πᾶσι τοῖς καταθυμίοις.

Καὶ πρὸ τῆς ἐντεῦθεν ἀποδημίας ἡμῶν πρὸς τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ, κακεῖθεν, ἐγράψαμεν τῇ ἀδελφικῇ αὐτῆς ἀγάπῃ, οὐδαμῶς μέν τοι ἀποκρίσεως ἠξιώθημεν, πρὸς οὐδὲν δὲ ἄλλο ἀνενεγκεῖν τὸ πρᾶγμα δίκαιον ἡγούμεθα, ἢ ἐν τῇ συνεχῇ ἐπιρροῇ τῶν ποικίλλων, καὶ ἀλληλοδιαδόχων φροντίδων, καὶ περιστάσεων, καί τοι καὶ τὰ τῶν ἐκτοπισμῶν οὐ μικρὸν κώλυμα τυγχάνουσι πρὸς ἀλλήλους, ἔμπης γε οὐκ ἐν τῷ συχνὰς κομίζεσθαι ἀποκρίσεις τὸ εἰλικρινὲς τῆς φιλίας τιθέμεθα, ἀλλ' ἐν τῇ κατὰ Χριστὸν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπῃ ἐγκαυχώμεθα, ἣν δὴ σώζεσθαι ἀλώβητον, καὶ πάντῃ ἀπαραχάρακτον εὐέλπιδες ἐσμέν, τῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ ἐμφύτῳ αὐτῆς πεποιθότες φρονήσει, καὶ τῇ τῶν τρόπων εὐσεβείᾳ.

Ἐντεῦθεν σημειωτέον οὐδὲν ἄλλο μοι δοκεῖ, ἢ ὅτι ὁ τῶν Σφαίκων ῥὴξ ἄχρι τοῦδε ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐπικρατείᾳ ποιεῖται τὰς διατριβάς, ἐν ἄστει λεγομένῳ Πενδερίῳ, κειμένῳ κατὰ τὴν Μολδαβίαν, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τύρα ποταμοῦ, ἅτε δὴ πάντοθεν τῶν πρὸς τὴν ἰδίαν ἀγουσῶν ὁδῶν διαληφθεισῶν παραδόξως ὑπὸ τοῦ τῶν ὑπερβοραίων δυνάστου, καὶ διατειχισθεισῶν στρατοπέδοις οὐ τοῖς τυχοῦσι, τὰ δὲ τῆς ἐκβάσεως τοῦ πράγματος ὁποτέρως ἕξει, Διός, φασίν, ἐν γούνασι κεῖται.

Ἡμεῖς ἀπελθόντες ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει, πολλὰς ὑπέστημεν κακοπαθείας, καὶ σχεδὸν ἀνυποίστους, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐπανέλευσιν, νόσῳ θάνατον ἀπειλούσῃ ὡμιλήσαμεν· ἀλλὰ χάρις τῷ ἀναρρώσαντι Θεῷ. Ὅσα δὲ καθ' ὁδόν, καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἁγίᾳ Πόλει ἐδαπανήσαμεν, οὐχ οἷόν τε τό γε νῦν ἔχον δηλῶσαι σαφῶς, ὧν τὴν αἰτίαν ἐν τῇ τῶν ἐκεῖσε ἀκορέστων τυράννων διαθέσει ἀναφέρομεν.

Ἀνηνέχθη ἡμῖν παρὰ καὶ ἄλλων οὐκ ὀλίγων, καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ πρωτοσυγγέλου ἡμῶν πνευματικοῦ κὺρ Νικηφόρου, ὃς καὶ μετὰ πολλῶν δακρύων ἔγραψεν ἡμῖν, ὡς ἡ ὑμετέρα Πανιερότης κωλύει τὴν ἐλεημοσύνην τοῦ δεσποτικοῦ μνήματος, ὃ δὴ καὶ οἱ αὐτόθεν παραγενόμενοι πατέρες πολυειδῶς ἐπιστώσαντο σχεδόν, προσάπτουσι δὲ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις τισὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, οἵτινες δύνανται παρ' αὐτῇ. Καί τοι γοῦν ἐν τοῖς τοιούτοις οὐ προχείρους παρεχόμενοι τὰς ἀκοάς, οὐδαμῶς πεπείσμεθα, οὐδὲ πιθανὸν ἡμῖν ἔδοξε, τό τε πεμφθὲν τοῦ πρωτοσυγκέλλου γράμμα, καὶ οἱ ἀφικόμενοι πατέρες, λογιζομένοις μήτε φιλικά, μήτε θεοσεβῆ εἶναι τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' αὖθις τὴν καιρικὴν περιπέτειαν, καὶ ἀνωμαλίαν πολλὰ τοιαῦτα καινοτομεῖν εὖ εἰδότες, τῆς ὑπονοίας ἐγενόμεθα, καὶ ἐν ἀμφιβόλῳ ἐσμὲν ἤδη, μὴ τὰ λεγόμενα ἀληθῆ εἴη· εἰ οὖν οὕτως ἔχει, ἀντιβολοῦμεν τουντεῦθεν ἐκ μέσου γενέσθαι τὸ τοσοῦτον ἄτοπον, εἴγε τὸ κωλύειν τὸ πρὸς τὸν πανάγιον Τάφον ἔλεος τῶν εὐσεβῶν, οὔτε ὠφελείας τινος

αὐτῇ γίνεται παραίτιον, μήτε μὴν συμβάλλεται, μικρὸν ὅσον πρὸς ἀνακουφισμὸν τῶν πολλῶν, καὶ ἀπαραιτήτων εἰσπράξεων τοῦ σωτηρίου μνήματος, ἐξουθενισμὸς μέν τοι σαφὴς ἐστὶν ἡμῶν, καὶ καταφρόνησις.

Ἔπειτα, εἴ τις φιλοκρινεῖν ἐθελήσειε, οὐδαμῶς ἔχεσθαι εὐσεβείας καὶ ὁσιότητος τὸ τοιοῦτον ἂν εἴποι, ἐπεὶ ἡ πρὸς τοὺς θεοβαδίστους τόπους γινομένη ἐλεημοσύνη, ὡς οἶδεν ἡ ὑμετέρα ἀγχίνοια, ὀφειλὴ ἐστὶν ἀτεχνῶς, καὶ θεοσεβείας οὐ μικρὸν μέρος λογίζεται, ὃ δὴ ἐν πολλοῖς ἡ θεία Γραφὴ παραινεῖ καὶ προτρέπεται. Πῶς δ᾽ οὐκ ἐξουθενισμὸς σαφὴς καὶ ἐναργέστατος, τοὺς λειτουργοὺς τοῦ δεσποτικοῦ μνήματος ἐπιτάττεσθαι ἐκβάλλειν τὸ ἐπιτραχήλιον ἐν ταῖς πρὸς Κύριον ἐκδημίαις τῶν εὐσεβῶν καὶ ἀποπέμπεσθαι, καὶ γίνεσθαι ἐν τῇ αὐτῆς ἐπαρχίᾳ ὅπερ ἐν ἄλλαις οὐδαμῶς ἤκουσται;

Παυσάσθωσαν τοιγαροῦν τὰ τοιαῦτα τοὐντεῦθεν, ἀδελφὲ προσφιλέστατε, διὰ τὸν Κύριον, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ ἁγίου Τάφου τὴν προσήκουσαν ἐχέτωσαν περιποίησιν καὶ ὑπεράσπισιν, ὡς καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν συναδελφῶν ἁγίων ἀρχιερέων, καὶ πλείονος μᾶλλον παρ᾽ αὐτῆς ἀξιούσθωσαν, ἅτε διαφερούσης καὶ πράξει, καὶ θεωρίᾳ, καὶ τὸ χρήσιμον τοῦ πρὸς τοὺς ἱεροὺς τόπους ἐλέους εὖ εἰδυίας, οὕτως οὖν αὖθις, καὶ πολλάκις ἐκλιπαροῦμεν αὐτὴν ἐνεργεῖν, καὶ διακεῖσθαι πρὸς τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο ἔδαφος φιλίως, καὶ παροτρύνειν τοὺς εὐσεβεῖς προσφέρειν πρὸς ἐκεῖνο τὸν δυνατὸν ἔλεον, καὶ τὴν προσήκουσαν εὐλάβειαν, ἥ,τε γὰρ παρ᾽ ἀνθρώπων τιμὴ ἀπαντήσει πρὸς αὐτὴν ἐντεῦθεν, καὶ ἡμεῖς ὀφειλέται χάριτος ἐσόμεθα, οὐ μὴν δέ, ἀλλὰ καὶ πολλαπλάσιον ἕξει τὸν μισθὸν παρὰ τοῦ ἁγίου Θεοῦ.

Τοὺς ὑπὸ τὴν ἱερὰν αὐτῆς ποίμνην εὑρισκομένους τιμιωτάτους κληρικούς, εὐλαβεστάτους ἱερεῖς, εὐγενεστάτους ἄρχοντας, καὶ τοὺς λοιποὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς εὐχόμεθα, καὶ εὐλογοῦμεν. Κύριος ὁ Θεὸς διαφυλάττοι τὴν αὐτῆς Πανιερότητα ἐν ὑγείᾳ, εὐτυχίᾳ, καὶ εἰρηνικῇ καταστάσει, εἰς ἔτη πάμπολλα.

Ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως

αψι. Ἰουνίου κά.

[1710, Ἰουλίου 21. Ἐκ τοῦ ὑπ᾽ ἀριθμὸν 182 χειρογράφου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κωνσταντινουπόλει (Φαναρίῳ) Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου.]

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΜΕΛΕΤΙΟΥ, ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΝ ΤΑΡΩΝΗΤΗΝ

ΛΔ΄.

αψλά.

Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν εὐγενέστατον ἄρχοντα κύριον Νικόλαον Ταρωνήτην τὸν ἐξ Ἀθηνῶν, διὰ τὴν ἐλεημοσύνην ὁποῦ μᾶς ἔγραψεν ὁ ἐπίτροπός μας παπᾶ κὺρ Γρηγόριος πρωτοψάλτης ἀπὸ τὴν Μύκωνον, ὁποῦ ἔστειλεν ἡ εὐγενία του μὲ τὸν ἀδελφὸν τοῦ γαμβροῦ του χατζῆ κὺρ Μιχελῆ εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον, ἀπὸ Βενετίας τετρακόσιαις πετάκαις.

† Εὐγενέστατε, λογιώτατε, καὶ τιμιώτατε ἄρχων κύριε Νικόλαε Ταρωνήτη, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι υἱὲ ἀγαπητέ, καὶ περιπόθητε τῆς ἡμῶν μετριότητος, ἡ χάρις τοῦ παναγίου Πνεύματος εἴη μετὰ τῆς ὑμετέρας εὐγενείας. Εἰς κάθε καιρὸν ὁποῦ γίνεται ἡ συνεργασία καὶ ἡ βοήθεια, ὡσὰν ὁποῦ εἶναι πρᾶγμα ἀναγκαῖον, εἶναι καλὸν καὶ ἐπαινετόν· ἀμὴ ὅταν γίνεται εἰς καιρὸν ὁποῦ περικλείουσι χρεῖαι σχεδὸν ἀνυπόφοροι, τότε ἡ βοήθεια ἐκείνη καὶ ὁ ἀνακουφισμὸς ὡσὰν ὁποῦ εἶναι μία παρηγορία, εἶναι πολλῷ τῷ μέτρῳ τιμιωτέρα.

Τοιαύτη βοήθεια ἐστάθη καὶ τῆς φιλοχρίστου σας ψυχῆς εἰς τούτους τοὺς δυστυχεῖς καιροὺς εἰς τὸν πανάγιον καὶ Ζωοδόχον Τάφον, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται σχεδὸν εἰς βάρη χρεῶν ἀνυπόφορα, καὶ διὰ νὰ εἰπῶ ἔτζη εἰς κυβέρνησιν ἀκυβέρνητον. Ξεχωριστὰ τὰ διάφορα τοῦ βαρυτάτου χρέους, τὸ ὁποῖον δὲν ἐπροξενήθη ἀπὸ ἄλλο καθὼς δὲν σᾶς λανθάνει παρὰ ἀπὸ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ἁγίου Τάφου. Πρᾶγμα ἀναγκαῖον μέν, διότι ἔγινεν εἰς καιρὸν ὁποῦ ἄλλην φορὰν δὲν εὑρίσκετο, δόξα δὲ καὶ καύχημα τοῦ γένους, ἐπειδὴ καὶ ἔγινε μὲ τὴν ἄδειαν τῶν ἀνατολικῶν ὀρθοδόξων, καὶ ξεχωριστὰ πάλιν τὰ καθημερινὰ δοσίματα τῶν δυναστῶν, καὶ προσέτι αἱ πολλαὶ ἐνοχλήσεις τῶν Ἀράβων, ἐπειδὴ καὶ τὸ νομίζομεν ἀτιμίαν τοῦ γένους νὰ τοὺς ἀφήσωμεν νὰ ἐκκλίνωσι τῆς εὐθείας, ὅθεν καὶ τοὺς κυβερνῶμεν ἐκ τοῦ ὑστερήματος ὅσον δυνόμεθα· καὶ ἐπὶ πάντων ἡ γεγονυῖα πυρκαϊά, ἡ ὁποία ἐπροξένησεν ζημίαν ὑπέρμετρον, τόσον εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ ἐφθάρησαν, ὅσον καὶ εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ νεωστὶ ᾠκοδομήθησαν· ἀνάμεσα δὲ εἰς τὰς τόσας δυστυχίας, ἐσυνέβη, κρίμασιν οἷς Κύριος οἶδεν, ὁ θάνατος τοῦ μακαρίτου ἐκείνου καὶ σοφωτάτου κοινοῦ πατρὸς κυρίου Χρυσάνθου, καὶ ἔγινε καὶ τοῦτο μία ἄλλη συμφορὰ τοῦ παναγίου Τάφου, ἐπειδὴ καὶ

ἐστερήθη ἑνὸς τοιούτου στύλου καὶ φωστῆρος τῆς Ἐκκλησίας. Ἂν καλὰ καὶ μὲ τὴν νουνεχῆ καὶ σοφωτάτην του προμήθειαν, καθὼς καὶ εἰς τὴν ζωήν του ἐστοχάζετο τὴν ἀβλαβῆ κυβέρνησιν τῶν σεβασμίων προσκυνημάτων, οὕτω καὶ μετὰ θάνατον σοφώτατα στοχαζόμενος τὰ ἐμπίπτοντα μᾶς ἐπροβίβασεν ἔτι ζῶν εἰς τὸν πατριαρχικὸν τῶν Ἱεροσολύμων θρόνον κατὰ τὰ πάτρια καὶ νόμιμα ἔθη τῆς τῶν Ἱεροσολύμων Ἐκκλησίας.

Ἀναμεταξὺ λοιπὸν εἰς τόσας χρείας μᾶς ἐπρόφθασεν ὡς ἀναγκαιότατον βοήθημα τὸ ἔλεος τῆς εὐγενείας της ἡ τετρακόσιαις δηλαδὴ πετάκαις ὁποῦ ἐνεχειρίσετε τῷ τιμιωτάτῳ Χατζῆ Μιχελῇ νὰ ταῖς ὑπάγῃ εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ. Ὅθεν μανθάνοντές το καὶ ἡμεῖς καὶ ὡς εἰκὸς ἐπαινέσαντες τὴν φιλελεήμονα αὐτῆς προαίρεσιν εἴμεθα παντοτινοὶ εὐχέται πρὸς Θεὸν ὑπὲρ τῆς ὑγείας αὐτῆς καὶ εὐτυχίας, γράψαντες προσέτι καὶ τὸ εὐγενὲς ὄνομα τῆς εὐγενείας της νὰ μνημονεύεται διηνεκῶς ὡς καὶ τῶν λοιπῶν ὑπερασπιστῶν καὶ βοηθῶν τοῦ παναγίου Τάφου. Φθάνωντας δέ, σὺν Θεῷ, καὶ εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλὴμ ὁ ῥηθεὶς χατζῆ Μιχελῆς, καὶ λαμβάνοντες οἱ πατέρες τὸ πεμφθὲν παρ' αὐτῆς ἔλεος, ἂς εἶναι βεβαία πῶς θέλει λάβει καὶ παρ' αὐτῶν μετὰ τῶν προσηκόντων ἐπαίνων καὶ τὰς πρὸς Θεὸν εὐχὰς καὶ εὐλογίας.

Καὶ λοιπόν, ἐπειδὴ καὶ δὲν σᾶς λανθάνει τὸ βάρος τοῦ χρέους τοῦ παναγίου καὶ Ζωοδόχου Τάφου διὰ ὅσα ἀνωτέρω ἀπαριθμήσαμεν, καὶ προσέτι ἠξεύρωντας ὅτι ἁπλῶς μὲν ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ βοήθεια εἶναι πρᾶγμα θεάρεστον, πολλῷ μᾶλλον θεαρεστώτερον εἶναι ὅταν γίνεται εἰς τὰ σεβάσμια προσκυνήματα, ἐπειδὴ καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸν πανάγιον καὶ ζωοδόχον Τάφον, καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐν αὐτῷ ταφέντα καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀναστάντα Κύριον ἡμῶν· καὶ λοιπὸν ἂς μὴ λείπῃ τὴν παρακαλοῦμεν ἡ φιλελεήμων αὐτῆς προαίρεσις νὰ εὐεργετῇ τὰ σεβάσμια ἐκεῖνα σκηνώματα, καὶ ἂς εἶναι βεβαία ἡ εὐγενεία της πῶς ἡ χάρις τοῦ παναγίου Τάφου θέλει τῆς τὰ δώσει ἑκατονταπλάσια, παρακαλοῦντές την προσέτι νὰ μᾶς σημειώσῃ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν τρισμακάρων γονέων της διὰ νὰ μνημονεύωνται ἀκαταπαύστως, καὶ ἐνταῦθα, καὶ ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλήμ.

Τοὺς εὐγενεστάτους καὶ λογιωτάτους ἀνεψιούς της κὺρ Ἀγγελάκην καὶ κὺρ Διονύσιον ἐκ ψυχῆς εὐχόμεθα καὶ εὐλογοῦμεν, παρακαλοῦντες τὸν ἅγιον Θεὸν νὰ τοὺς διαφυλάττῃ ὑγιεῖς καὶ εὐτυχοῦντας. Ἡ δὲ χάρις κ. λ.

Φεβρουαρίου ΙϚ'.

Ἐκ τῆς Βιβ. τοῦ Ἁ. Τάφου ἐκ Φαναρίῳ Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἐπιστολὴ ἐστὶ τοῦ Μελετίου Ἱεροσολύμων.

(*χειργρ.* 605).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΘΗΝΑΙΟΥΣ

ΛΕ′.

Γράμμα πεμφθὲν εἰς τὴν Ἀθῆνα.

Τιμιώτατοι, εὐγενέστατοι καὶ φιλόχριστοι ἄρχοντες κὺρ Μπενιζέλω, κὺρ Σωτήριχε, κὺρ Ἀντώνιε Παλαιολόγε, κὺρ Σταμάτη Λιβαδίτη, κὺρ Μπενάρδε Καπετανάκη, κὺρ Γιαννάκη Καΐλα, κὺρ Σταμάτη Κωλέτα, κὺρ Νικόλα Μπάρπανε, κὺρ Δημήτριε Χειλᾶ, καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχοντες καὶ γέροντες καὶ πάντες οἱ εὑρισκόμενοι εἰς τὴν πολύφημον Ἀθήνα, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴτε ὑμῖν, καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ ἁγίου Θεοῦ παρ' ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία, καὶ συγχώρησις.

Ἡμεῖς, ἐντιμότατοι ἄρχοντες, ἀφοῦ ἐβάλλαμεν μετάνοιαν εἰς τὸν ἅγιον Τάφον ἕως τοῦ νῦν, εἶναι σαρανταεννέα χρόνοι καὶ πλὴν τοῦ μακαρίτου παπᾶ Μακαρίου τοῦ ἀσκητοῦ, ἄλλος ἐκ μέρους τοῦ ἁγίου Τάφου οὐκ ἀπεστάλη εἰς τὰ αὐτόθι, ἡμεῖς δὲ διὰ πολλὰς καὶ εὐλόγους αἰτίας ἐπέμψαμεν τὸν παρελθόντα ἱερομόναχον, καὶ μετὰ ταῦτα, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, πέμψομεν καὶ τιμιώτερον καὶ ἐνάρετον ἄνθρωπον, ὅτι ἡ ἐντιμότης σας εἶστε γειτόνοι τῆς πατρίδος μας. Ἴδομεν τινὰς ἐξ ὑμῶν, καὶ εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ ἐνταῦθα, καὶ ἐγνωρίσαμεν αὐτοὺς τιμίους, καὶ ὅλως εὐγενεῖς καὶ φιλοχρίστους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἔγνωμεν ὅτι καὶ ὑμεῖς οἱ ἐπίλοιποι ἐστέ, εὐλαβέστατοι καὶ θεοφιλέστατοι.

Πρὸς τούτοις, εὐδόκησεν ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὴν πολιτείαν ἀρχιερέα τιμιώτατον, σοφώτατον, καὶ εὐγενῆ κατά τε ψυχὴν καὶ σῶμα, ὁποῦ τὴν σήμερον βέβαια εἰς πᾶσαν τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ὑπερβαίνει πάντας τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τὴν σοφίαν, καὶ εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ζωήν· καὶ λοιπόν, εὔλογον καὶ δίκαιον ἐκρίνομεν νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὰ αὐτόθι ἄνθρωποι τοῦ ἁγίου Τάφου εἰς τιμὴν καὶ καύχημα ὑμέτερον, καὶ εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ὑμῶν τε καὶ τῶν μακαρίων πατέρων καὶ προπατόρων ὑμῶν εἰς τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλήμ, οἱ ὁποῖοι χρειάζονται καὶ καμίαν κατοικίαν, ὄχι δοξοφανῆ καὶ μετὰ κόμπου, ἀλλὰ ταπεινήν, καθὼς πρέπει ἁγίοις, καὶ μάλιστα τοῖς ἐκ τοιούτου τόπου, τὴν ὁποίαν ἐχάρισε καὶ αὐτὴν ὁ Θεὸς καὶ εἶναι, καὶ διὰ κυβέρνησίν της. Ἐμάθομεν πῶς εἶναι δύο γείτονες ἐν αὐτῇ τίμιοι καὶ εὐλαβεῖς ἄρχοντες, ὁ κὺρ Σταμάτης Λιβαδίτης καὶ ὁ κὺρ Νικόλα Μπάρπα-

νος, καὶ ἐγράψαμεν καὶ ἐπαρακαλέσαμεν τὴν ἐντιμότητα αὐτῶν νὰ εἶναι ἐπίτροποι τοῦ παναγίου Τάφου, καθὼς διαλαμβάνει ἡ πρὸς τὴν ἐντιμότητα αὐτῶν πεμφθεῖσα ἡμετέρα ἐπιστολή· καὶ παρακαλοῦμεν τὴν ἐντιμότητά τους νὰ δεχθοῦν τὸν κόπον τοῦτον τῆς πρὸς τὸν ἅγιον Τάφον διακονίας, καὶ παρακαλοῦμεν καὶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην νὰ παρακινήσητε τὴν ἐντιμότητά τους νὰ εἶναι εἰς τὴν ὑπακοήν, ἵνα καὶ ὁ μισθὸς πάντων ὑμῶν εἴη πολὺς ἐν οὐρανοῖς.

Ἔτι παρακαλοῦμεν πάντας ὑμᾶς νὰ ἐνθυμηθῆτε τὴν τιμὴν καὶ τὴν φήμην τῆς Ἀθήνας, τὸν ἔπαινον καὶ τὸ καύχημα τῶν πατέρων καὶ προπατόρων ὑμῶν, καὶ νὰ κάμετε τρόπον νὰ εὐγάλετε τὰ σκάνδαλα ἀπὸ ἀναμεταξύ σας, πολλάκις ἐσυνέβηκαν τῶν Ἀθηναίων σκάνδαλα καὶ ταραχαῖς καὶ διχόνοιαις, ἀλλὰ πάλιν οἱ Ἀθηναῖοι τὰ εἰρηνοποίησαν καὶ τὰ κακὰ τὰ ἔσβυσαν ὡσὰν νὰ μὴν ἦτον ποτέ. Ἕως πότε ἀδελφοὶ αὐτὰ τὰ ξένα καὶ μαχλούλικα νὰ ταράττουν τὴν πολιτείαν σας; Ἀφῆτε, ἀδελφοί, καθένας τὸ θέλημά του, καὶ προαιρεθῆτε νὰ κάμετε τὸ θέλημα τοῦ κοινοῦ, ὅπερ ταὐτὸν ἐστὶ τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ, καὶ γὰρ τοῦ μακαρίου Παύλου ἐστὶν ὁ λόγος, «μηδεὶς ζητείτω τὰ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὰ τοῦ πλησίον». Μή, ἄρχοντές μου, μή, φιλόχριστοι καὶ περίφημοι Ἀθηναῖοι, διδετε τὰ τίποτέ σας νὰ τὰ τρώγουν οἱ ἐθνικοί, καὶ νὰ ἔχετε ἀναμεταξύ σας ἔριδας, ἀλλὰ γενόμενοι τῆς ἀγαθῆς μερίδος, συμβουλευθῆτε καὶ εὑρῆτε τὸ μέσον τῆς εἰρήνης, ὥστε, μήτε ἡ ἐντιμότης σας νὰ χάνετε τὸ τίποτέ σας, μήτε οἱ πτωχοὶ νὰ ἀδικῶνται. Τῶν δικαιοτάτων καὶ ἀγαθῶν οἰκονόμων Ἀθηναίων ἐστὲ ἀπόγονοι, καὶ λοιπὸν εὑρῆτε τὸ δίκαιον, καὶ ἂν δὲν τὸ εὑρῆτε σωστόν, εὑρῆτε τὴν καλὴν οἰκονομίαν, μὴν ἀφήσετε νὰ μακρύνουν τὰ κακά, ἀλλὰ βιασθῆτε καὶ εὑρῆτε τὴν εἰρήνην, διὰ νὰ δοξασθῇ ὁ Θεὸς εἰς τὴν καλήν σας κυβέρνησιν, διὰ νὰ ἐπαινέσῃ ὁ κόσμος τὴν καλήν σας προαίρεσιν, διὰ νὰ εὐφραίνωνται οἱ φίλοι σας, καὶ νὰ τήκωνται οἱ ἐχθροί σας, καὶ τέλος πάντων, διὰ νὰ εὐλογῇ ὁ Θεὸς τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ὑμῶν, οἴκους καὶ τέκνα ὑμῶν, καὶ τέως, ἵνα, ἐν μὲν τῷ παρόντι αἰῶνι παρέχῃ πᾶσιν ὑμῖν πλούσια τὰ ἐλέη καὶ τοὺς οἰκτιρμοὺς αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι ἀξιώσῃ ὑμᾶς τῆς ἐκκλησίας τῶν πρωτοτόκων τῶν ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς, ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

αψϚʹ. Ἰαννουαρίου.

(Ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 605 χειρογράφου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Φαναρίῳ Ἁγιοταφικοῦ Μετοχίου).

ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤ/ΠΟΛΕΩΣ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΛΣΤ'.

'Αθανάσιος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας 'Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† 'Ιερώτατοι μητροπολῖται ὅ,τε 'Αθηνῶν, Θηβῶν, καὶ ὁ Εὐρίπου, ὁ μὲν ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης 'Ελλάδος, ὁ δὲ πάσης Βοιωτίας, ὁ δὲ πάσης Εὐβοίας, καὶ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, ὅ,τε Σκιάθου καὶ Σκοπέλου, καὶ οἱ ὑποκείμενοι πάντες τοῖς ἀνωτέρω ἀρχιερατικοῖς θρόνοις, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοί, καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ χρήσιμοι ἄρχοντες τῶν πολιτειῶν αὐτῶν, καὶ οἱ λοιποὶ ἐγχώριοι καὶ γέροντες χριστιανοί, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ.

Πολλοὶ μὲν εἰσὶν οἱ τὴν θείαν καὶ ἄφθονον πλουτήσαντες χάριν ἱεροὶ καὶ σεβάσμιοι τόποι· ἔχει μέν τοι τὸ ὑπερέχον καὶ ὑπέρτερον κατεξοχὴν ὁ ὑπεράγιος καὶ Ζωοδόχος ἐν 'Ιεροσολύμοις Τάφος τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ. 'Εκεῖσε γάρ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν τὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ὑπὲρ ἡμῶν πληρώσας μυστήριον, πάντας ἡμᾶς ὑπερφυῶς ὡς παντοδύναμος ἐκ τοῦ ᾅδου καὶ θανάτου ἐξήρπασε τῷ ἰδίῳ θανάτῳ θανατώσας τὸν ἡμέτερον, διὰ τοῦτο καὶ πᾶσαι φυλαὶ καὶ γλῶσσαι ἀεννάως πρὸς τὸ θεοβάδιστον ἐκεῖνο προστρέχουσαι ἔδαφος, ὡς πρὸς αὐτὸν τὸν παράδεισον, τὰ οἰκεῖα δῶρα μετ' εὐλαβείας καὶ προθυμίας προσάγουσιν, ἐντεῦθεν βεβαίως τὰς θείας ἐπαγγελίας ἀπεκδεχόμεναι· ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἐν μόναις ταῖς ἐπαρχίαις ὑμῶν ταύταις οἱ πολιτευόμενοι χριστιανοί, τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην, φόβον τε καὶ τὴν εὐλάβειαν ἀποσεισάμενοι, μεγάλην τὴν ἀψηφησίαν ἤρξαντο δεικνύειν πρὸς τὸν ἅγιον αὐτόν, καὶ Ζωοδόχον τοῦ Κυρίου Τάφον, ἔνθα κατὰ χρέος ἔδει πάντας τὴν μείζω προσάγειν φιλοτιμίαν καὶ συνδρομητικὴν προμήθειαν, αὐτοὶ δὲ μάλιστα τἀναντία φαίνονται πράττοντες, καὶ γάρ, ὡς ἐμάθομεν ὑπὸ τοῦ ὁσιωτάτου πρωτοσυγκέλλου τοῦ ἁγίου Τάφου ἐν ἱερομονάχοις παπᾶ Νικηφόρου καὶ τῶν πατέρων τῆς συνοδείας αὐτοῦ, τῶν διατριβόντων εἰς τὰ αὐτόθι μέρη χάριν ταξειδίου, ὡς αὐτοῖς σύνηθες, πολλοί τινες εὐλαβεῖς χριστιανοὶ ἀφιεροῦσι κατὰ καιροὺς διάφορα καὶ πολυειδῆ πράγματα τῷ Ζωοδόχῳ Τάφῳ, ὑπὲρ ψυχικῆς αὐτῶν

σωτηρίας· κρυφίως τε καὶ φανερῶς, οἱ μὲν ἀκίνητα ὑποστατικά, εἴ τε ὀσπήτια, ἀμπέλια καὶ κήπους καὶ χωράφια, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· οἱ δὲ ἐκ τῶν κινητῶν, σκεύη ἱερὰ καὶ ἄμφια, ἀργυρᾶ τε εἴδη καὶ μαλαγματικά, ὁμοῦ καὶ χαλκωματικά, καὶ ἄλλης παντοίας ὕλης. Εἶτα ἐκείνων τῶν ἀφιερωσάντων ἀποθνησκόντων ἐν Κυρίῳ, οἱ συγγενεῖς ἐκείνων ἁρπάζουσιν ληστρικῶς τὰ ἀφιερώματα ἐκεῖνα, ὁποῖα ἂν ὦσιν, εἴτε ἄσπρα ἕτοιμα, εἴτε ἀργυρᾶ, καὶ μαλαγματικά, καὶ ῥουχικά, εἴτε ἐκ τῶν ἀκινήτων, εἶτ' οὖν ὑποστατικά, καὶ ἰδιοποιούμενοι ὡς οἰκεῖα, ἔχουσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ διοίκησιν αὐτῶν· δύο τινα δυσεβῆ ποιοῦντες ἔργα οἱ ἀντίθεοι, τοὺς μὲν συγγενεῖς, εἴτε γονεῖς αὐτῶν, εἴτε καὶ τοὺς πόρρω, ἀποστεροῦντες τοῦ μνημοσύνου αὐτῶν, καὶ τοῦ καλοῦ ἐφοδίου, ζημιοῦντες δὲ καὶ ἀδικοῦντες οἱ ἀπάνθρωποι τὸν ἅγιον Τάφον, ὅπερ μεγίστης ἐστὶ φρίκης καὶ τρόμου ἄξιον,

Τούτου χάριν γράφοντες, ὡς ἐζήτησαν, ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ὅσοι χριστιανοὶ μικροὶ ἢ μεγάλοι νέοι ἢ γέροντες, ἄνδρες ἢ γυναῖκες, κατεκράτησαν ἀπὸ τῶν ἀφιερωμάτων, ὧν οἱ συγγενεῖς αὐτῶν τῷ Ζωοδόχῳ Τάφῳ προσήλωσαν, πολλὰ ἢ ὀλίγα, ὅσα ῥητῶς καὶ κατ' εἶδος ἀνωτέρω ἀπαριθμήσαμεν, οἱ μέν, οἱ διακατέχοντες ἀδίκως, καὶ κατὰ τῶν ἑαυτῶν κεφαλῶν, ἐπιστρέψωσιν καὶ ἀποδῶσιν ἅπαν τοῖς ἁγιοταφίταις πατράσιν, οἱ δὲ γινώσκοντες τοὺς τοιούτους ἱεροσύλους μαρτυρήσουσιν αὐτοὺς παρρησίᾳ, οὐδεὶς λόγος, ἂν δ' ἄλλως ποιήσουσιν, ὡς ἐθνικοὶ καὶ μισόθεοι, πάντες ὁμοῦ ἀφωρισμένοι εἴησαν ἀπὸ τῆς ἁγίας, καὶ ὁμοουσίου καὶ ζωοποιοῦ, καὶ ἀδιαιρέτου καὶ ἀσυγχύτου Τριάδος, τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου τῇ φύσει Θεοῦ, καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι, καὶ ἄλυτοι μετὰ θάνατον· αἱ πέτραι καὶ ὁ σίδηρος λυθήσονται, αὐτοὶ δὲ οὐδαμῶς· κληρονομήσειεν τὴν λέπραν τοῦ Γιεζῆ καὶ τὴν ἀγχόνην τοῦ Ἰούδα, καὶ εἴησαν στένοντες καὶ τρέμοντες ἐπὶ γῆς ὡς ὁ Κάϊν, σχισθείη ἡ γῆ καὶ καταπίη αὐτοὺς ὡς τὸν Δαθὰν καὶ Ἀβειρών, ἐξαλειφθείησαν τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐκ βίβλου ζώντων, καὶ εὕροιεν τὸν Θεὸν μαχόμενον αὐτοῖς ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ἔχοντες καὶ τὰς ἀρὰς πάντων τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων Πατέρων, ἕως οὗ ποιήσωσι πάντες ὡς γράφομεν, καὶ τότε τύχωσι συγχωρήσεως.

Ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ Ἰνδικτιῶνος γ΄.*

† *Ὁ Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ Νεόφυτος.*
† *Ὁ Νικομηδείας Παρθένιος.*

† *Ὁ Χαλκηδόνος Κωνστάντιος.*
† *Ὁ Δρύστρας Ἀθανάσιος.*
† *Ὁ Ἀγκύρας Μακάριος.*
† *Ὁ Δέρκων Νικόδημος.*
† *Ὁ Δράμας Ἄνθιμος.*

* *δηλ. τῷ* 1710, *κατὰ Ἰούνιον. Μετεγράφη ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμ.* 605 *χειρογράφου τῆς Βιβλ. τοῦ ἐν Φαναρίῳ Ἁγιοταφ. Μετοχίου. (Κωνσταντινουπόλεως)*

ΕΤΕΡΟΝ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΕΛΕΤΙΟΝ

ΛΖ΄.

Ἀθανάσιος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Ἱερώτατε μητροπολῖτα Ἀθηνῶν, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε πάσης Ἑλλάδος, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ Μελέτιε, χάρις εἴτε σου τῇ ἱερότητι καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ.

Γράμματα εἴδομεν ἁγιοταφιτῶν τινῶν πατέρων, τοῦ πρωτοσυγκέλλου Νικηφόρου καὶ ἄλλων, ἀποσταλλέντα πρὸς τὸν δεσπότην αὐτῶν, τὸν μακαριώτατον πατριάρχην τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἀγαπητὸν ἡμῶν συναδελφὸν κὺρ Χρύσανθον, ἐν οἷς πρὸς τοῖς ἄλλοις ὀλοφύρονται καὶ προσκλαίονται πικρῶς, διαπονούμενοι καὶ λέγοντες, ὅτι ἐν τῇ διακονίᾳ τοῦ ταξειδίου αὐτῶν ἔχουσιν μεγάλην κωλύμην παρὰ τῆς σῆς ἱερότητος· ἐμποδιζόμενοι φορεῖν ἐπιτραχήλιον ἐν λειψάνοις χριστιανῶν, καὶ μὴ συγχωρούμενοι ἐκτελέσαι λειτούργημα ἁγιασμοῦ, ἢ ἄλλου τοιούτου, ὅτε παρ' εὐλαβῶν προσκαλοῦνται χριστιανῶν, ἀλλ' οὔτε δύνανται λαβεῖν ἐλεημοσύνην παρά τινος τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ σου εὑρισκομένων, οὔτε ἔχουσιν ἀνάπαυσιν καὶ ἐλευθερίαν, ὡς καὶ ἄλλοτε ἀνέκαθεν, ἀλλὰ διάγουσιν ἐν ἐνοχλήσει καὶ στενοχωρίᾳ, μηδαμῶς αὐτῇ πταίσαντες ποτὲ κατά τι, οὔτε ἀταξίαν τινα ποιήσαντες, ἢ ἀψηφησίαν καὶ ἀπείθειαν ἐνδειξάμενοι· μάλιστα ὅτι καὶ ὁ ἐπίσκοπός σου Ταλαντίου ἰδὼν τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐναντιότητα καὶ ἀποστροφὴν τῆς ἱερότητός σου, καὶ παράδειγμα τοιοῦτον λαβών, τὰ χείρω καὶ περισσότερα δεινὰ ἐποιήσατο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ, καὶ γὰρ αὐτοὺς μὲν ἐξουθένησε καὶ ἀπέβαλε μετὰ αἰσχύνης καὶ ἀτιμίας, μὴ προσδεξάμενος τὰ συνήθη δῶρα αὐτῶν, εἰς πᾶσαν δὲ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ γράψας παρήγγειλε καὶ ἐπετίμησε μηδένα τολμῆσαι ἀποδεχθῆναι αὐτούς, καὶ οὕτως ἐμπαίξας καὶ λοιδορήσας ὑβριστικοῖς

λόγοις, εἰς τέλος καὶ τὴν ἐλεημοσύνην τοῦ ἁγίου Τάφου παρὰ πάντων ἀπέκοψε τῶν χριστιανῶν καὶ τὴν προαιρετικὴν προθυμίαν κατέσβεσε, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀνοίκεια δεινὰ αὐτοῖς προσέτριψεν ἀναιτίως, ἅτινα μαθόντες οὐκ ἐπιστεύσαμεν ὡς παράλογα καὶ ἔξω τοῦ δικαίου καὶ καθήκοντος· καὶ γὰρ οὐδεὶς ποτὲ τῶν ἁπάντων ἐτόλμησε τοὺς περιηγητὰς πατέρας τοῦ ἁγίου Τάφου παρεμποδίσαι λαμβάνειν παρὰ τῶν αὐθαιρέτως διδόναι ἐλεημοσύνην εὐλαβουμένων καὶ θελόντων χριστιανῶν· διότι ἐξαιρέτου προσκυνήματος ὄντος τοῦ Ζωοδόχου Τάφου τοῦ Κυρίου ἡμῶν, πάντες ὀφείλομεν οὐ μόνον τὰ πλήθη τῶν χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ οἱ πατριάρχαι, καὶ μητροπολῖται, ἀρχιεπίσκοποί τε καὶ ἐπίσκοποί, καὶ πᾶς ὁ ἱερατικὸς σύλλογος. Πῶς οὖν ἐξέσται τοῖς ἐξ ἰδίων ὀφείλουσιν φιλοτιμᾷν τὸν ἅγιον Τάφον, ἐμποδίζειν τὰ παρὰ τῶν ἄλλων, τὸ δὲ μετὰ τὸ ἀφιερῶσαι πρὸς τὸν ἅγιον Τάφον τοὺς ἀποιχομένους ἐν Κυρίῳ, ἀφιέρωμά τι ἢ ὑποστατικόν, ἢ ἄσπρα ἢ ἄλλ' ὁποιονοῦν εἶδος; Εἶτα τῶν κληρονόμων κατακρατούντων καὶ ἰδιοποιουμένων τολμηρῶς τοιοῦτον, μὴ συνηγορεῖν καὶ βοηθεῖν τοῖς ἁγιοταφίταις, ἀλλὰ συναινεῖν καὶ συμπράττειν τοῖς ἱεροσύλοις, τοῦτο ποίαν χώραν ἕξει τοῖς ἐπαγγελομένοις δικαιοσύνην καὶ εὐλάβειαν φέρειν πρὸς τὸν ἅγιον Τάφον; Μή, ἀδελφέ, μή, διὰ τὸν Κύριον; Παυσάσθωσαν τὰ τοιαῦτα ἀπὸ τοῦ νῦν, οὐ γὰρ ἠκούσθησαν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, οὔτε ἐν τοῖς ἡμετέροις καιροῖς γίνεσθαι συμφέρει, ὡς ἁπάσης καταγνώσεως καὶ κατακρίσεως ἄξια, καθὼς ὡς σοφὸς τὰ πλείω καλῶς οἶδας, καὶ οὐδὲν σὲ λανθάνει. Εἴπομεν οὖν ἀνωτέρω ὡς ἔχομεν εἰς αὐτὰς ἀμφιβολίαν, πλήν, ἐὰν οὕτως ἔχωσιν, ὡς οἱ ἁγιοταφῖται διϊσχυρίζονται, ἀδελφικῇ προτροπῇ ποθοῦμεν, καὶ παρακινοῦμεν αὐτήν, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι, ἵνα παύσωσιν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἐκλείψωσιν ἐκ μέσου τὰ τοιαῦτα ἐμπαθῆ παράλογα· διὰ δὲ προμηθείας καὶ συνεργείας τῆς σῆς ἱερότητος, ὡς ποιμένος κατὰ τόπον καὶ ἀρχιερέως, πάλιν οἱ ἁγιοταφῖται πατέρες, ἔχωσι τὴν προτέραν αὐτῶν ἐλευθερίαν, καὶ ἄδειαν τοῦ ἐπισκέπτεσθαι τὴν ἑαυτῶν διακονίαν, καὶ συνάγειν καὶ παραλαμβάνειν ἀκωλύτως παρὰ τῶν χριστιανῶν, τά τε ἀφιερούμενα πάντα καὶ τὴν ἐλεημοσύνην, ἣν ἀγαθῇ προαιρέσει καὶ θελήσει παρέχουσι, καθὼς καὶ ἐνταῦθα τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις καὶ πανταχοῦ τὴν αὐτὴν ἔχουσιν ἐλευθερίαν καὶ ἄδειαν. Ἐπιτιμήσεις δὲ καὶ τῷ ἐπισκόπῳ σου Ταλαντίου μηκέτι αὐθαδιάζειν καὶ ποιεῖν ἀναιδῶς τοσαύτην περιφρόνησιν καὶ καταισχύνην τοῖς ἁγιοταφίταις, ἣν οὐδεὶς ἄλλως προπετῆσαι οὕτω διέγνωσται. Πατριαρχικῷ γὰρ θρόνῳ καὶ οὗτοι ὑπουργοῦσι καὶ ὑπόκεινται, καὶ ἐπαξίως τιμῆς καὶ εὐλαβείας ὅ,τι πλείστης. Οὐκοῦν δυσωποῦμεν ὅπως διοικήσῃ ὡς σοφὸς

οὕτως τὴν ὑπόθεσιν ταύτην· ἡ δὲ χάρις τοῦ Θεοῦ εἴη μετὰ τῆς σῆς ἱερότητος :

Ἰουνίῳ.

τῷ 1710. *Ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ.* 605 *χειρογράφου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Φαναρίῳ Ἁγιοταφικοῦ Μετοχίου.*

ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΕΜΙΟΥ

ΛΗ'.

Ἱερεμίας ἐλέῳ Θεοῦ κτλ.

† Ἱερώτατοι μητροπολῖται, οἵτε Ἀθηνῶν, Θηβῶν καὶ ὁ Εὐρίπου, ὁ μὲν ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Ἑλλάδος, ὁ δὲ πάσης Βοιωτίας, ὁ δὲ πάσης Εὐβοίας, καὶ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι ὅ,τε Ταλαντίου καὶ Διαυλίας, ὁ Σκύρου, ὁ Σάλωνος, ὁ Μεδενίτζης, καὶ ὁ Σκιάθου καὶ Σκοπέλου, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῶν αὐτῶν ἐπαρχιῶν, καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς μετὰ πάντων τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς χωρίων, χρήσιμοι ἄρχοντες καὶ γέροντες, καὶ λοιποὶ χριστιανοί, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ· εὐχὴ δέ, εὐλογία καὶ συγχώρησις παρ' ἡμῶν.

Ὁ πλούσιος ἐν ἐλέῳ Θεὸς διὰ στόματος τοῦ θεοπάτορος Δαυΐδ, ἔλεον, εἶπε, θέλω καὶ οὐ θυσίαν, σημαίνων τὴν συνήθη θυσίαν τοῦ παλαιοῦ νόμου, καθότι ἔμελλε τῇ προαιωνίῳ βουλῇ, ποιῆσαι μέγα ἔλεος εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, ὥςπερ καὶ ἐποίησε, γεννηθεὶς ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου τέλειος ἄνθρωπος, ὁ πρὸ τῶν αἰώνων τέλειος ὑπάρχων Θεός, ὅστις διὰ τὴν κοινὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν ὑπέμεινε τὰς πολλὰς ἐκείνας ὕβρεις, τοὺς ἐμπαιγμούς, καὶ τὰς μάστιγας, ὑπὸ τῶν ἀχαρίστων Ἰουδαίων, καὶ τέλος πάντων ἔπαθε καὶ τὸν σταυρικὸν θάνατον, θυσίαν ἑαυτὸν προσαγαγὼν τῷ Θεῷ καὶ πατρί, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου πάθους, ἠλευθέρωσεν ἡμᾶς ἐκ τῆς δουλείας τῶν ἐχθρῶν, καὶ τοῦ θανάτου, καὶ μᾶς ἀποκατέστησεν υἱοὺς φωτός, καὶ ἀθανάτους μὲ τὴν θεϊκὴν αὐτοῦ χάριν καὶ δύναμιν· καὶ λοιπὸν ἐπειδὴ ἔμελλε νὰ κάμῃ εἰς ἡμᾶς τὸ τοσοῦτον ἔλεος, διὰ τοῦτο προεῖπε διὰ μέσου τοῦ προφήτου, ὅτι ζητεῖ καὶ ἀπὸ λόγου μας τὸ ὅμοιον, κατὰ δύναμιν ἔλεος, θέλωντας τοιουτοτροπως νὰ εἴμεσθεν καὶ ἡμεῖς εὐκολοκίνητοι εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἐλέους μιμούμενοι τὴν θεανδρικήν του πολιτείαν, τὴν ὁποίαν ἀκολουθήσαντες τοσοῦτοι ἅγιοι, οἱ μὲν διὰ μαρτυρίου θυσίαν

ἑαυτοὺς προσέφερον τῷ Θεῷ, οἱ δὲ ζῶντες, καὶ νεκρωθέντες τῆς αὐτῆς δόξης ἠξιώθησαν, οἱ περισσότεροι δέ, καθὼς ὁ καιρὸς ἐκάλεσε, μὲ ἱλαρὰν προαίρεσιν τὰ ὑπάρχοντα, καὶ πλούτη τους ὥς τινας ἀπαρχὰς τῶν πόνων τους προσέφερον ἀντὶ ἑαυτῶν δῶρα τῷ Θεῷ εὐπρόσδεκτα, καὶ τοῦτα ὅλα τὰ ἔκαμαν δι' ἀγάπην ἐκείνου, ὁποῦ ἐποίησε τὸ μέγα ἔλεος μεθ' ἡμῶν· τὰ ὁποῖα ἐλογίσθησαν θυσίαι καθαραὶ καὶ πλήρη πνευματικῆς εὐωδίας ἐνώπιον Κυρίου. Θυσία γὰρ ὄντως τῷ Θεῷ τὸ συντετριμμένον πνεῦμα, ἀπὸ τοῦ τοιούτου καὶ γὰρ ἀναβλύζει πᾶν εἶδος οἰκτιρμῶν καὶ ἐλέους. Ὥστε, εὐλογημένα τέκνα τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἠξεύρετε ὅτι κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ὅλοι οἱ εὐσεβεῖς Χριστιανοὶ ἔχετε τὸ χρέος ἀπαραίτητον νὰ κινῆσθε εὐκόλως μὲ προθυμίαν εἰς τὴν τοιαύτην ἐλεημοσύνην, εὐεργετοῦντες ἐκείνους, ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς ἀνάγκην καὶ στενοχωρίαν, μὲ ἐλπίδα καλὴν διὰ νὰ τὰ εὑρῆτε αἰώνια καὶ παντοτεινὰ εἰς τὴν ἄλλην ζωήν, καθὼς ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίοις μᾶς ἐβεβαίωσε. Καὶ ἂν καλὰ τοῦτο τὸ ψυχοσωτήριον ἔργον τοῦ ἐλέους συμφέρει νὰ γίνῃ πρὸς πάντας τοὺς δεομένους ἀδιαφόρως, ὡσὰν ὁποῦ ἐξιλεοῖ τὸν Θεὸν καὶ ἐξαλείφει ἁμαρτίας, πλὴν κατά τινα προτιμώτερον λόγον δίκαιον εἶναι νὰ δίδεται συνεχέστερον πρὸς τὸν ἅγιον καὶ Ζωοδόχον τοῦ Κυρίου μας Τάφον, τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς ἡμῶν, εἰς ἐκεῖνο λέγομεν τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, ὅπου οἱ θεῖοι περιεπάτησαν πόδες, καὶ τὰ φρικτὰ ἐτελέσθησαν μυστήρια, ὅθεν ἤρξατο τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, καὶ ἐξηπλώθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, ὡσὰν ὁποῦ εἶναι τὸ πρῶτον καὶ κοινὸν προσκύνημα πάντων τῶν ὀρθοδόξων τὸ ὁποῖον ἐξ ἀρχαίων χρόνων εἶχε τὴν κυβέρνησίν του ἀπὸ τὰ πλούσια ἐλέη καὶ φιλοτιμήματα καὶ ἀφιερώματα τῶν τότε ἀξιωματικῶν καὶ εὐσεβῶν προσώπων, ἀφ' οὗ δὲ ἐταπεινώθη καὶ ἐδουλώθη τὸ γένος ἡμῶν, τῶν μὲν προτέρων ἐκείνων πολλῶν εἰσοδημάτων ἐστερήθη, ὑπέπεσε δὲ ὑπὸ κάτω πολλῶν καὶ μεγάλων ἐξόδων καὶ δοσιμάτων μὲ τὸ νὰ ἀπόμειναν ἐν μέσῳ διαφόρων ἐθνῶν, καὶ ἔκτοτε μὴ ἔχων ἄλλην βοήθειαν, εἰ μὴ τὴν εὐλαβῆ τῶν χριστιανῶν προμήθειαν, διοικεῖται καὶ σώζεται μέχρι τῆς σήμερον· τὸ ὁποῖον εἶναι ἕνα ἀπόκρυφον μυστήριον τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρώπου προνοίας, διὰ νὰ προξενῆται σωτηρία εἰς τοὺς ποιοῦντας ἐλεημοσύνην εἰς τὸν ἅγιον Τάφον, διότι προέγνωκεν ὁ Θεός, ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων ἔμελλον συμβαίνειν πολλαὶ ἀναγκαῖαι αἰτίαι διαφόρων ἐξόδων καὶ ἤδη καθ' ἑκάστην αἱ αὐταὶ συμβαίνουσιν ἐξ ἀλλεπαλλήλων ἀναγκῶν καὶ περιστάσεων, καὶ μάλιστα κατὰ τοῦτον τὸν καιρόν, ὁποῦ ηὐδόκησεν ὁ ἅγιος Θεὸς καὶ ἀνεκαινίσθη ὁ ἅγιος Τάφος ἔνδοθεν καὶ ἔξωθεν ὅλος καὶ ὅλον τὸ ἁγιώτατον ἐκεῖνο Πατριαρχεῖον μὲ

τὰς περιεχομένας ἐν αὐτῷ ἱερὰς ἐκκλησίας, καθὼς μάρτυρες εἶναι οἱ ἀπερχόμενοι ἐκεῖσε θεοφιλεῖς προσκυνηταὶ ὡς αὐτόπται τῶν τοιούτων θαυμαστῶν οἰκοδομημάτων, τὰ ὁποῖα ὅλα ἐκατορθώθησαν πρῶτον μὲν μὲ τὴν βοήθειαν, καὶ τὸ ἔλεος τοῦ ἁγίου Θεοῦ, δεύτερον δὲ μὲ πολυάριθμα ἔξοδα, τὰ ὁποῖα μὴ δυνάμενος ὁ θρόνος νὰ τὰ καταπονέσῃ, ἠναγκάσθη ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης νὰ πέμψῃ πρὸς ὑμᾶς πάντας τὸν ἐπιφέροντα τὸ παρὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις, καὶ πνευματικοῖς πατράσι κῦρ Εὐγένιον πρωτοσύγκελλον μετὰ τῆς συνοδίας αὐτοῦ, χάριν ἐλεημοσύνης, συνδρομῆς τε καὶ βοηθείας.

Τούτου χάριν γράφοντες, ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, καὶ συλλειτουργῶν, καὶ λόγῳ πνευματικης χάριτος ἐντελλόμεθα πᾶσιν ὑμῖν, καὶ πατρικῶς διεγείρομεν καὶ σᾶς παρακινοῦμεν νὰ τὸν ἀποδεχθῆτε μετὰ ἀγάπης καὶ εὐλαβείας ὡς πρόσωπον πατριαρχικὸν ἐπιφέροντα καὶ ἀποστελλόμενον ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ζωοδόχου Τάφου, ἔπειτα ὅλοι σας, καθὰ δυνάμεως ἔχει ἕκαστος νὰ δείξετε προθύμως τὴν ἣν ἔχετε πίστιν καὶ ἀγάπην, καὶ ἐλπίδα πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, δίδοντες ἐλεημοσύνην πλουσίαν, ὁ μὲν σαραντάριον δηλαδή, ὁ δὲ πρόθεσιν, ὁ δὲ τεσσαρακονταλείτουργον, ὁ δὲ παρρησίαν, ἕτεροι δὲ πάλιν διαφόρων πραγμάτων ἀφιερώματα, καὶ τὰ τῶν ἀποθανόντων ἀφιερώματα, ὁποῦ ζῶντες ἐκεῖνοι εἶχαν ἀφιερώματα, καὶ οἱ μὲν ἔχοντες ἀπεκεῖνα ὁποῦ ὁ Κύριος τοὺς ἐχάρησε, νὰ δώσωσι καὶ αὐτοὶ μερίδιον τῷ ἁγίῳ Τάφῳ, οἱ δὲ μὴ ἔχοντες, λόγῳ κἂν καὶ προσπαθείᾳ ἂς βοηθήσουν. Δεκτὸν γὰρ καὶ τοῦτο τῷ Θεῷ, καὶ παντοίοις τρόποις νὰ συνδράμετε τὸν ῥηθεντα πρωτοσύγκελον διότι ὅσην εὐποιίαν κάμετε, βεβαιότατα θέλετε τὰ εὕρει πολλαπλάσια ἐν τῇ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἐπειδὴ καὶ μὲ πίστιν τὰ ἐδώκετε εἰς τὴν κάτω. Ἀκόμη καὶ τοῦ ἁγίου Τάφου, οὐ μόνον τὰ ἐξ ἀρχῆς διατεταγμένα εἰς τὰς ἐπαρχίας ταύτας ἀποφαινόμεθα νὰ περιάγουν κατὰ τὸ δίκαιον ἀναντιρρήτως, μηδενὸς ἐναντιουμένου ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πολιτείας καὶ χώρας ὁποῦ πρότερον δὲν ἦσαν κουτία, καὶ τώρα οἱ χριστιανοὶ βούλονται ἀπὸ εὐλαβητικήν τους προαίρεσιν νὰ βάλλουν καὶ ταύτην τὴν ἄδειαν τὴν δίδομεν, πλὴν μὲ εἴδησιν καὶ βουλὴν καὶ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, χωρὶς νὰ ἀντιλέγῃ ἄλλος τις ἀνευλαβής, ὡσὰν ὁποῦ ὁ Κύριος ἀγαπᾷ νὰ ἐνεργοῦνται πανταχοῦ τὰ καλὰ ἔργα, διὰ νὰ δυνηθῇ ὁ ἁγιώτατος αὐτὸς τῶν Ἱεροσολύμων θρόνος μὲ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ προμήθειαν ὑμῶν νὰ κυβερνήσῃ τὰ χρέη καὶ ἀνάγκας του, ὁποῦ δὲν διαλείπουν.

Ἡμεῖς δὲ οἱ φρόνιμοι οἰκονόμοι, ὁποῦ μὲ τὴν ἐλεημοσύνην ἀποκτᾶτε ἀπ' ἐδῶ τὸν ἀρραβῶνα τῆς οὐρανίου βασιλείας, ἔχετε ἀποκείμενα τὰ ὄντως αἰώνια ἀγαθὰ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀνταποδόσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, αὐξάνοντος καὶ πληθαίνοντος τὰ ὑπάρχοντα καὶ πλούτη σας, εὐλογοῦντος τὰς ἐσόδους καὶ ἐξόδους ὑμῶν, καὶ διαφυλάττοντος ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς κακοῦ, καὶ κινδύνου ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις τῆς ζωῆς ὑμῶν, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος, καὶ ἡ παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

αψκα΄ ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ Ἰνδ. ιδ΄. *

* 1721. *Ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ.* 605 *χειρογρ. τῆς βιβλιοθ. τοῦ ἐν Φαναρίῳ Κων]πόλεως Ἁγιοταφικοῦ Μετοχίου.*

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Δ. ΚΟΛΕΤΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΧΡΥΣΑΝΘΟΝ

ΛΘ΄.

Πανιερώτατε καὶ σοφώτατε κύριε κὺρ Χρύσανθε.

Ἰδοὺ πάλιν ὁποῦ ἐπαναστρέφω μὲ τὸ παρὸν πρὸς τὴν ὑμετέραν πανιερότητα διὰ νὰ τὴν προσκυνήσω καὶ νὰν τῆς φιλήσω πανευλαβῶς τὸν κράσπεδον τῶν πανιέρων της ἱματίων. Ἡ γλυκεῖα μνήμη τῆς ἀξιοπρεπεστάτης σας θεωρίας, καὶ τῶν λοιπῶν της ἐξαισίων προτερημάτων, ὁποῦ βαθειὰ μοῦ ἐτυπώθη μέσα εἰς τὴν καρδίαν ἀφόντις ἔλαβα τὴν τύχην νὰ τὴν γνωρίσω, μὲ θαρρύνει δειλὸν καὶ μὲ παρακινεῖ ἀεννάως, ἢ νὰ κηρύττω μὲ τὴν γλῶσσαν τὰ πανένδοξά της μεγαλεῖα, ἢ καὶ νὰ τῆς χαρακτηρίζω μὲ τὸν κάλαμον τὴν κατὰ χρέος εὐλαβητικήν μου διάθεσιν, ὁποῦ τῆς ἐπαγγέλλομαι, καὶ νὰ ἔρχωμαι καμμίαν φορὰν (κατὰ τὴν ἄδειαν δηλαδὴ ὁποῦ μοῦ δίδουσιν ἡ πολυμέριμναις πραγματείαις) νὰν τῆς ζητῶ εὐχὴν καὶ εὐλογίαν καὶ νὰν τῆς εὔχωμαι, εἰ καὶ ἀνάξιος, τὴν πᾶσαν εὐδαιμονίαν κατὰ τὸν διπλοῦν ἄνθρωπον. Μὲ τοῦτο εὔλογον μοῦ φαίνεται νὰν τῆς στείλω ὀκτὼ βιβλιόπουλα, τὰ ὁποῖα ἐπεμελήθη εἰς τὸν τύπον καὶ τὰ ἐστόλισε μὲ τὴν συνειθισμένην του εὐγλωττίαν ὁ συμπολίτης μου καὶ συγγενὴς ἐν ἱεροδιδασκάλοις Ἰωάννης Πατούσας. Εἰς τὰ τρία, ὁποῦ ἐτύπωσεν ἡ περίφημος θεοσεβεία τοῦ ἐκλαμπροτάτου μας ἱππέως Βερνάρδου Μάκολα, θέλει διαβάσῃ μάλιστα τὴν θαυμαστὴν εὕρεσιν τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ὑπεραγίας Δεσποίνης τῆς Σπηλαιώτισσας. Εἰς τὰ ἐπίλοιπα θέλει ἰδῇ τὴν προθυμίαν ὁποῦ ἔχουν οἱ ἀρχιερεῖς τῆς

Ῥώμης νὰ μὴν ἐνοχλῶνται ποσῶς τὰ ἐκκλησιαστικά μας σεβάσματα, ἱεραῖς τάξες καὶ ἀκολουθίαις. Τὰ πρῶτα θέλει τὰ δεχθῇ ἀσπασίως ὡς φιλομητροπάρθενος, καὶ φιλαθηναῖος, τὰ δὲ τῆς δευτέρας τάξεως ὡς γενναῖος καὶ φιλαλήθης ὑπέρμαχος τῶν ἐκκλησιαστικῶν μας τελετῶν καὶ ἱεροπρεπῶν παραδόσεων, ὅλα δὲ ὡς μικρὸν σημεῖον τῆς μεγάλης μου πρὸς τὴν ἀρχιερωσύνην της εὐλαβείας.

Ἐδῶ δὲν λείπουν νὰ μοῦ ζητοῦσι κάποια ἀπ' αὐτὰ τὰ νεοτυπωμένα αὐτοῦ βιβλία· ἂν ἦτον τρόπος καὶ δυνατὸν νὰ ἐλάβαινα ὀλίγα, ἤθελα τὸ ἀριθμήση ὡς εὐεργέτημα ἀνάμεσα εἰς τὰ μεγαλήτερα, ὁποῦ ἀξιώθηκα ἀπὸ τὴν δαψιλεστάτην σας καλοκαγαθίαν.

Τέλος δὲ προσφέρνωντάς της τὸν ἐμαυτόν μου πανέτοιμον εἰς τὰ τίμια καὶ ποθεινά της προστάγματα μνέσκω ὑπογραφόμενος:

Θέλει τὰ μεράση αὐτὰ τὰ εἰσερχόμενά σοι βιβλία: οἷα ἡμῖν ὁ κὺρ Ἰωάννης ὁ Δαμαλὰς προσφέρνει, ὡς διαλαμβάνουν αἱ ἀπανωγραφαὶ αὐτῶν.

Ἐνετίηθεν αψϚ' δικεμβρίου (;)

Τῆς ὑμετέρας πανιερότητος πανευλαβὴς καὶ προθυμότατος δοῦλος

Δημητριος Κολεττης

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Δ. καὶ Λ. ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Μ'

Μακαριώτατε καὶ πανσεβάσμιε δέσποτα, τὴν ὀφειλομένην εὐλάβειαν καὶ προσκύνησιν.

Μὲ ἕνα της συστατικὸν γράμμα, γεγραμμένον κϚ' ἀπριλίου αψθ', μὲ ἐπαρακίνα ἡ πατριαρχική σας φιλοστοργία καὶ εὐμένεια νὰ δεχθῶ πρεπόντως καὶ νὰ περιποιηθῶ τὸν ὁσιώτατον κὺρ Ἄνθιμον πνευματικὸν καὶ πρωτοσύγκελλον τοῦ παναγίου καὶ ζωοδόχου Τάφου. Ἐγὼ δὲ ἀσπαζόμενος μετὰ χαρᾶς τὸν ἱεράν της ἐπιστολήν, εὐχαρίστησα τὸν πανάγαθον Θεόν, ὁποῦ μοῦ ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ δείξω τὴν εὐλαβητικήν μου διάθεσιν, ὁποῦ ἔχω πρὸς τὴν ὑμετέραν μακαριότητα, μὲ τὸ νὰ δεχθῶ φιλοφρόνως καὶ ἀσπασίως τὸν ἄνωθεν πνευματικὸν ὡς γνήσιόν της καὶ πιστὸν φίλον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον μανθάνωντας τὰ περὶ τὴν ὑγείαν της ἐχάρηκα κατὰ πολλά. Ὅμως ἔχωντας ἀνάγκην νὰ ἔλθω ἐδῶ εἰς τὴν Βενε-

τίαν δὲν ἐδυνήθηκα νὰ τοῦ παρασταθῶ ἐγὼ ἀτός μου διὰ πολὺν καιρόν· μόνον ἐπαρακάλεσα τοὺς φίλους μου νὰ τὸν περιποιηθοῦν ἀπὸ μέρους μου καθὼς ἔπρεπε, καὶ μετὰ τὸ Πάσχα γυρίζωντας ἐγὼ εἰς τὸν Μωρέαν, καθὼς ἐλπίζω εἰς τὸν Θεὸν μὲ τὴν δύναμιν τῶν ἁγίων σας εὐχῶν, θέλω κάμῃ τὸ κατὰ δύναμιν διὰ νὰ ἀπομείνῃ εἰς ὅλα εὐχαριστημένος. Καὶ κάμνωντας τέλος παρακαλῶ τὸν Κύριον νὰ τὴν διαφυλάττῃ μακροημερεύουσαν μὲ πᾶσαν εὐτυχίαν εἰς δόξαν καὶ ὠφέλειαν τοῦ γένους μας, καὶ ζητῶντας πανευλαβῶς τὴν εὐλογίαν της, ὑπογράφομαι.

Ἀπὸ Βενετίαν θ′ ἰανουαρίου ͵αψια′

τῆς ὑμετέρας μακαριότητος προθυμότατος καὶ παραμικρὸς δοῦλος

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗΣ

ΜΑ′.

Μακαριώτατε καὶ θεοπρόβλητε δέσποτα εἴης κατὰ τὸν διπλοῦν ἄνθρωπον πανευδαίμων.

Ἔλαβον καὶ τρίτον εὐλαβητικὸν γράμμα τῆς ὑμετέρας μακαριότητος, γεγραμμένον μαΐου ιδ′, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔμαθον τώρα πρῶτον πῶς ἐλάβετε τὰ ὀκτώηχα, τὰ Ψαλτήρια καὶ δισκοπότηρα ὁποῦ σᾶς ἔστειλα. Μοῦ φανερώνετε πῶς ἐλάβετε καὶ τὰ τρία μου γράμματα εἰς τὰ ὁποῖα σᾶς ἐδηλοποίουν τὴν γνώμην μου περὶ τῶν πέντε παρθένων· ὁμοίως καὶ ἡ μακαριότης σας, μοῦ παρασταίνετε καὶ εἰς τὰ τρία σας προσκυνητὰ γράμματα, πῶς δηλαδὴ σᾶς φαίνεται εὐλογώτερον καὶ σωτηριωδέστερον, μία τοιαύτη ἐλεημοσύνη νὰ διορισθῇ διὰ τοὺς πτωχοὺς τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ μὲ τὸ διάφορον νὰ πληρώνωνται τόσα χαράτζια τὸν κάθε χρόνον ἀνθρώπων ἐνδεῶν, καὶ διὰ ἕνα τέτοιο ψυχικὸν νὰ μνημονεύωνται ἀεννάως τὰ ὀνόματα, ὁποῦ σας ἔγραψα, καὶ νὰ γίνωνται καὶ ἱεραὶ μυσταγωγίαι μὲ ἀρχιερέα, καὶ ὅλως τὸ διάφορον νὰ τρέχῃ πρὸς δέκα τὰ ἑκατόν. Ἐγὼ οὖν παρακινημένος ἀπὸ τὴν σοφὴν καὶ συνετήν σας παραίνεσιν, ἰδού, ὁποῦ μεταβάλλω τὴν γνώμην μου, καὶ ὑποτάσσομαι κατὰ πάντα εἰς ἐκεῖνο, ὁποῦ ἡ μακαριότης σας γνωρίζει διὰ πλέον συμφέρον, ἀφίνωντας κάθε πρᾶγμα εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς μακαριότητός σας. Τοῦτο μόνον σᾶς παρακαλῶ νὰ γίνωνται ἕξη ἱεραὶ μυσταγωγίαι ἀπὸ τὸ αὐτὸ διάφορον αἰωνίως μὲ ἀρχιερέα, δηλαδὴ ἡ πρώτη εἰς τὰς 14 σεπτεμβρίου, ἡ δευτέρα εἰς τὰς 21 νοεμβρίου, ἡ τρίτη τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, ἡ τετάρτη τοῦ δικαίου Λαζάρου, ἡ πέμπτη τὸ σάββατον τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ ἡ ἕκτη τῇ κυριακῇ τῶν Ἁγίων Πάντων, καὶ τὰ ὀνόματα ὁποῦ σᾶς ἔγραψα νὰ μνημονεύωνται εἰς κάθε μίαν. Τὰ δὲ ἐναπολει-

φθέντα, ὁποῦ μνήσκουσιν ἀπὸ τῆς ἄνω ἱερουργίας, νὰ μοιράζωνται εἰς πτωχοὺς ἱερεῖς τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς πτωχοὺς καὶ ὀρφανὰ τῆς αὐτῆς θείας πόλεως. Σᾶς παρακαλῶ περιπλέον νὰ γράψετε εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ τῶν ἐπιτρόπων σας, νὰ τὰ βάλλουν εἰς τὸν κώδηκα, καὶ νὰ στείλουν τὰ γράμματα τῆς μακαριότητός σας νὰ τὰ ὑπογράψετε καὶ νὰ μᾶς τὰ στείλετε. Ὑποθέτωντας οὖν ταῦτα δίδω εἴδησιν τῆς μακαριότης σας, πῶς τὴν στέλνω μὲ τὴν παροῦσαν μίαν γραφὴν ἀνοικτὴν νὰ λάβετε αὐτοῦ ἀπὸ τὸν Ἰσραὴλ καὶ Ἰσάχαρ Κονεγιὰν τζεκίνια βενέτικα σωστὰ 333, ἤτοι τριακόσια τριάντα τρία, τὰ ὁποῖα ἐμέτρησα ἐδῶ τοῦ Signore Κυρίου Βερνάρδου Μάκολα καὶ στέλνω τὴν γραφὴν ἀνοικτήν. Ὁ ἄνωθεν Signor Μάκολας γράφει καὶ τοῦ νέου Μπάϊλου καὶ τοῦ Ῥαγιονάτου του, ὁποῦ ἔρχονται τώρα αὐτοῦ, καὶ τοὺς ῥακομαντάρει τὰ αὐτὰ σολδία νὰ δοθοῦν μὲ ποντουαλιτά· ταῖς ὁποίαις ἐπαράδωσα τοῦ ἐκλαμπροτάτου Signore Νικολάου Καραγιάννη διὰ νὰ ταῖς λάβετε, καὶ νὰ ἔχωμεν τιμίαν της. Ταῦτα καὶ δουλικῶς τὴν προσκυνῶ.

1723 ἰουλίου 21

ταπεινὸς δοῦλος τῆς μακαριότης σας

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗΣ

ΜΒ΄.

Μακαριώτατε καὶ σοφώτατε αὐθέντη δέσποτα· τὴν μακαριότητά σας δουλικῶς προσκυνῶ καὶ ἀσπάζομαι τὴν δεξιάν της.

Τῆς ἀπερασμέναις ἔλαβα δύο εὐλαβητικαῖς της ὅμοιαις γραμμέναις ’ς ταῖς 10 τοῦ νοεμβρίου τοῦ ἀπερασμένου καὶ ἐχαρήκαμεν ταῖς ὑγείαις σας· ἐκατάλαβα τὰ ὅσα ἐγράφετε καὶ ὑπερευχαριστῶ τὴν μακαριότητά σας. Ἐγράψατε προτήτερα πῶς ἐλάβαμεν καὶ τὰ γράμμα[τα] ὁποῦ μᾶς ἐστείλατε ὅλα καὶ ἔμεινα εὐχαριστημένος εἰς κάθε πρᾶγμα, καὶ ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Τάφου νὰ μοῦ δώσῃ τὴν χάριν διὰ νὰ ἔλθω αὐτοῦ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν νὰ σᾶς ἀπολαύσω διὰ νὰ λάβω τὴν εὐλογίαν της. Ἐκατάλαβα ὁποῦ μᾶς γράφετε ’ς τῆς ἄνωθεν, γραμμένη ’ς τῆς δέκα νοεμβρίου, πῶς ἔχετε νὰ μισέψετε διὰ τὴν Χίον καὶ πῶς διὰ τοῦ μισεμοῦ μου νὰ ἔχω ἀκόμη τὴν ὑπομονὴν· ἔμαθα καὶ ἀπὸ τὸν κὺρ Νικόλα Καραγιάννη πῶς νὰ ἐκοπιάσατε εἰς τὴν Σμύρνην, καὶ ὕστερα διὰ τὴν Χίο, καὶ ἐλπίζω ἕως τώρα νὰ ἐκοπιάσατε εἰς τὴν Χίο· ἀκαρτέρανα καμίαν σας εὐλαβητικὴν διὰ νὰ μάθω Θεοῦ θέλοντος, πότες ἔχετε γνώμην διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν· ὁ ἀδελφός μου ὁ κὺρ Μπενάρδος δεύτερος ἀπὸ λόγου μου ἦλθε ἀπὸ τὴν πατρίδα ἐδῶ διὰ ὑπηρεσίαν του, καὶ ἂν εἶναι

ἀπὸ τὸν Θεόν, τὴν ἐρχομένην ἄνοιξιν εἰς ἐτέτοιον καιρὸν διὰ νὰ στείλω τὴν συμβίαν μου μὲ τὸν υἱόν μου Λεονάρδον, εἶναι τώρα 15 χρόνων, νὰν τοὺς ἐστείλω νὰ πᾶνε ὁμμαζὴ μὲ τὸν ἀδελφόν μου εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἐγὼ ὕστερα θέλω πάγῃ· μὰ πρὶν νὰ πάγω εἰς τὴν πατρίδαν, πρῶτον ἂν εἶναι ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ ἔλθω αὐτοῦ εἰς τὴν Κωνσταντινόπολιν νὰ λάβω τὴν εὐλογίαν σας καὶ ὕστερα πάω καὶ εἰς τὴν πατρίδαν· ἐκεῖ ἔχω γνώμη ἂν εἶναι ἐκ Θεοῦ· ὡς τόσῳ πάλιν ἀκαρτερῶ καμίαν σας εὐλαβητικὴν νὰ μᾶς γράψετε μὲ πρῶτο τὰ πάντα καὶ πότες Θεοῦ θέλοντος μισέβετε διὰ τὴν Κωνσταντινόπολιν, καὶ παρακαλῶ τὴν μακαριότητά σας νὰ ἔχωμεν πρῶτον κάθε εἴδησιν εἰς τὰ πάντα. Διὰ τὴν ὧρα μὴ ἔχωντας ἄλλο καὶ δουλικῶς προσκυνῶ τὴν μακαριότητά σας καὶ ἀσπάζομαι τὴν δεξιάν της, μένω ταπεινὸς δοῦλος σας

1725 μαΐου 4

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗΣ

ΜΓ΄.

Μακαριώτατε αὐθέντα καὶ δέσποτα.

Ἐτελείωσαν σὺν Θεῷ πρὸ ἤδη ἱκανῶν ἡμερῶν τά τε ἀντιμίνσια τὰ ἀρχιερατικὰ καὶ τὰ Συνταγμάτια. Τὰ μὲν ἀντιμίνσια εἰσὶ τὸν ἀριθμὸν πεντακόσια, τὰ δὲ Ἀρχιερατικὰ διακόσια, καὶ τὰ Συνταγμάτια ὁμοίως διακόσια, σταλμένα εἰς τρία σεντούκια, τὰ ὁποῖα θέλετε λάβῃ ὅταν δι' εὐχῶν της φθάσῃ εἰς τὰ αὐτόθι ὁ σιὸρ Καπετάνιος Φρατζέσκος Κουβαρᾶς, ὁποῦ εἰς αὐτὸν τὰ ἐπαράδωσα καὶ εὐχαριστήθη νὰ τὰ πάρῃ χωρὶς ναῦλον, διὰ νὰ ἀξιωθῇ τῶν ἁγίων αὐτῆς εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν. Ἰδοὺ ὁποῦ τῆς περικλείω καὶ τὴν πόλιτζαν δὲ κάρικο· μὲ τὴν πόσταν θέλω τῆς ἐξαποστείλῃ καθαρὸν λογαριασμὸν εἰς ὅλα τὰ ἔξοδα ὁποῦ ἔγιναν εἰς τελείωσιν τῶν αὐτῶν ἀντιμινσίων καὶ βιβλίων, καὶ ἐλπίζω πῶς θέλετε εὐχαριστηθῇ, ἐπειδὴ καὶ ἐπιμελήθηκα νὰ γίνωσιν ὅσον δυνατὸν εὔμορφα καὶ καλὰ διὰ νὰ τὴν εὐαρεστήσωσιν.

Λογιάζω νὰ ἐλάβετε ταῖς τρεῖς χιλιάδες διακόσια γρόσια, ὁποῦ εἰς δύω πόλιτζαις σᾶς ἐγκιράρισα κατὰ τὴν κδ΄ ἰαννουαρίου, καὶ θαυμάζω πῶς ἕως τώρα δὲν ἔλαβα εἴδησιν τῆς τούτων περιλαβῆς διὰ ἡσυχίαν μου.

Ταῦτα μὲν προσκυνητῶς, ἧς αἱ εὐχαὶ καὶ εὐλογίαι εἴησάν μοι ἐν βίῳ παντί.

Βενετία 1778 ἰουνίου πρώτη, ἔτει νέῳ.

Τῆς ὑμετέρας μακαριότητος δοῦλος ταπεινὸς καὶ εὐπειθὴς

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ ΤΟΥ ΠΟΤΕ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗ

[1]) δηλ. 21 μαΐου.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΤΙΚΑΙ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Τῷ φιλτάτῳ Δημητρίῳ Καμπούρογλου.

Προσαρτήσατε εἰς τὰ ἐκτυπούμενα βεβαίως ἔγγραφα, τὰ πρὸς ὑμᾶς σταλέντα, τὸν ἐπιστελλόμενον διὰ τὰ ὑμέτερα «Μνημεῖα» σήμερον φορητὸν τῶν χαρτίων, ὅσα διέσωσεν ἡ φιλογενὴς μέριμνα τῶν μοναχῶν καὶ τῶν πατριαρχῶν τῆς Ἁγίας Γῆς, καὶ ἀπεθησαύρισεν ἐν ταῖς *καμάραις* τοῦ ἐν Φαναρίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἁγιοταφικοῦ Μετοχίου. Εὐνοίᾳ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου τῆς ἁγίας Σιὼν κ. Γερασίμου, συνδρόμῳ δὲ προθυμίᾳ τοῦ ἐνταῦθα διαπρεποῦς ἐπιτρόπου τοῦ Παναγίου Τάφου πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτου κ. Γερμανοῦ Ἀποστολάτου ἀνερευνῶ τὰ χειρόγραφα, ἐν οἷς εἰκάζω ὅτι δυνατὸν εὑρεθῆναι πληροφορίας περὶ Ἀθηνῶν. Εἴ τι δ' εὗρον, εἴ τι δ' εὑρήσω ἐν τῷ μέλλοντι ὑμέτερον ἔσται. Βιώσας ἐν Ἀθήναις πρὸ δέκα καὶ τεσσάρων ἐτῶν ἐπὶ μῆνας ὀκτὼ καὶ πλέον, αἰσθάνομαι καθῆκον ὅπως ἐξοφλήσω πᾶν χρέος πρὸς τὴν φιλοξενήσασάν με πόλιν, ὅθεν καὶ κοπιῶ, γράφων καὶ ἐρευνῶν ἔτι, κατὰ τὸ ἐνόν, διότι τοῦτο καὶ ποθῶ, καὶ θέλω εἰλικρινῶς· cum desiant vires, tamen est laudanta voluntas.

Πέμπω λοιπὸν ἐν πρώτοις πρᾶξιν ἐκλογῆς μητροπολίτου Μάρκου Ἀδριανουπόλεως, μεταγραφεῖσαν ἐκ χειρογράφου κουβαρᾶ, γραφέντος, ὡς φρονῶ, κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐν τοῖς αἰῶσι ΙΕ'—ΙϚ' ὑπὸ διαφόρων γραφέων ἐπὶ χάρτου καὶ φέροντος ἀριθμὸν 160. Ἡ πρᾶξις τῆς ἐκλογῆς ἐγένετο τῷ ἀπὸ κοσμογονίας ἔτει 6973, ἤτοι ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως 1465, χρησιμωτάτην δ' ἡμῖν θεωρῶ διότι μανθάνομεν ἀπ' αὐτῆς ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο παρεκάθητο ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καὶ μητροπολίτης τις Ἀθηνῶν· ἀρκετὴ ἀπόδειξις ὧν προεῖπον, ὅτι δῆλον οὖν ἡ χειροτονία μητροπολιτῶν ὀρθοδόξων Ἀθηνῶν οὐδέποτε διεκόπη ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς πόλεως μέχρι τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ΙϚ' ἑκατονταετηρίδος, ὡς φρονεῖ ὁ κ. Νεροῦτσος. Τὸ πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν τοῦτο γράμμα, γραφὲν ὑπὸ χειρὸς συγχρόνου ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 160 χειρορογράφῳ, ἀναγράφω εἰς τὸν πατριάρχην Ἰωάσαφ Α' τὸν Κόκκαν, τὸν κατὰ τοὺς πατριαρχικοὺς ἐπιτόμους καταλόγους διαδεξάμενον ἐν τῷ θρόνῳ Σωφρόνιον Α' τὸν Συρόπουλον, ὅστις γνωστὸν[1] ὅτι διετέλει πα-

[1] Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη, τόμ. Γ', προλεγόμενα σελ. ϰς'. Μ. Ι. Γεδεὼν Πατριαρχ. πίνακες· σελ. 480.

τριάρχης ἔτι κατὰ αὔγουστον τοῦ 1464, εἰ καὶ παρασιωπῶσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ τὰ Πάρια μάρμαρα τοῦ Παγκρατίου Δημάρου[1]. Ἐν τῷ αὐτῷ χειρογράφῳ *κουβαρᾷ*[2], φέρεται ἀμέσως μετὰ τὴν «Πρᾶξιν» τοῦ μητροπολίτου τῆς Ἀνδριανουπόλεως[3] Μάρκου, γράμμα τι γραφὲν μὲν κατὰ ἰούνιον τοῦ 1466, ὡς βλέπει τις[4], ὑπό τινος πατριάρχου Κωνσταντιπόλεως πρὸς τοὺς κληρικοὺς τῆς μητροπόλεως Δέρκων καὶ τῆς ἐπισκοπῆς Μετρῶν, ἐπιτιμῶν δ' αὐτούς, ὅτι *τοσούτου καιροῦ παραδραμόντος*, οὐδέ τι τῶν χρηματικῶν δικαιωμάτων τῷ πατριάρχῃ ἔπεμψαν, οὔτε τὸ μνημόσυνον ἐποιοῦντο τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κατὰ τὰς ἱερὰς τελετάς· εἰκάζω ὅτι ὁ γράφων εἶχεν «ἐπιδόσεως λόγῳ» τὰς ἐπαρχίας ταύτας ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ διοίκησιν ἀθροίζων τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν, καὶ ὅτι οὗτος ἦν ὁ τοῦ Ἰωάσαφ διάδοχος Μάρκος Β' ὁ Ξυλοκαράβης, ἀνελθὼν τὸν θρόνον ἐν μέσῳ κληρικῆς ἀταξίας, ἀτασθαλίας οἰκτίστης, καὶ συγ-

---

[1]) «Ἐκκλησιαστ. Ἀλήθεια», τόμ. Δ', σελ. 398

[2]) Κουβαρᾶδες ὀνομάζω, κατὰ τοὺς πρὸ ἡμῶν, τὰ πολυσέλιδα ἐκεῖνα χειρόγραφα, ἐν οἷς περιέχονται ποικίλαι διατριβαὶ ἐξ ἀντιγραφῶν, ἄνευ εἱρμοῦ καὶ συστήματος γεγραμμέναι. Τοὺς ὀγκωδεστέρους τῶν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῇ κουβαράδων πλουτεῖ, καθ' ὅσον γινώσκω, ἡ ἐν Ἁγίῳ ὄρει Μονὴ τῶν Ἰβήρων, ἐπιγεγραμμένους, τὸν μὲν «Ὠκεανόν», τὸν δὲ «Χάος».

[3]) Ἡ παλαιὰ συνήθεια οὕτως ἔγραφε, διὰ τοῦ ν, πλεονάζοντος, ὡς ἔγραφε καὶ Προύσσης διὰ δύο σ, καὶ Ἀγγύρας, διὰ δύο γγ. Συνηθέστατα δὲ καὶ ἀμαθεῖς ἀντιγραφεῖς ἔγραφον Μήλου καὶ Κιμύλου, ἀντὶ Κιμώλου, καὶ Οἰκονίου Τυγάνων καὶ τὴν μητρόπολιν Ἰκονίου καὶ Τυάνων κτλ.

[4]) Ἰδοὺ τὸ σπουδαιότατον διὰ τὴν πατριαρχικὴν ἱστορίαν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἔγγραφον.

† Οἱ ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ τῆς Δέρκου μητροπόλει καὶ τῆς τῶν Μετρῶν ἐπισκοπῆς ἐντιμότατοι κληρικοί, κατὰ Πνεῦμα υἱοὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος· χάρις ὑμῖν εἴη καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ καὶ ἔλεος. Τοσοῦτος παρέδραμε καιρός, καὶ οὐδεὶς αὐτόθεν παραγέγονε πρὸς ἡμᾶς ἐνταῦθα, ἀλλ' οὐδὲ γράψαντες ἀνηνέγκατε περί τινος ἐκκλησιαστικοῦ πράγματος ἢ δικαιώματος· διὰ τοῦτο ἀποστέλλομεν αὐτόθι τὸν παρόντα τιμιώτατον ἱερομόναχον κὺρ Ἰωακείμ, τὸν ἀπὸ τοῦ κελλίου ἡμῶν, ἔξαρχον καὶ αὐτόθι, καὶ εἰς τοὺς Δέρκους, καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου ἂν ᾖ δίκαιον τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ δότε πρὸς αὐτὸν ἐγγράφως καὶ ἐμμαρτύρως μετὰ βάρους ἀφορισμοῦ πᾶν ὅ,τι ἔνι δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῶν κανονικῶν, καὶ ἀπὸ γαμικῶν συνοικεσίων, καὶ λοιπῶν ἄλλων· καὶ μνημονεύετε καὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς τῆς ἡμῶν μετριότητος, ὀνομαστικῶς, κατὰ τὸν κανόνα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν. Εἰ δέ τις στερήσει τι τῶν δικαίων, καὶ μάλιστα καταφρονήσας μὴ μνημονεύῃ τοῦ ὀνόματος τῆς ἡμῶν μετριότητος, ἔσται ὑπὸ καθαίρεσιν καὶ ἀφορισμὸν καὶ ἀνάθεμα, κατὰ τὸν ΙΓ' τῆς Α' καὶ Β' Συνόδου κανόνα, καὶ ΛϚ' τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ Ι' τὴν ἐν Καρθαγένῃ καὶ Ϛ' τῆς ἐν Γάγγρᾳ Συνόδου· ἀλλ' ὑμεῖς ὡς τέκνα τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ εὐλαβεῖς ἱερεῖς, τηρεῖτε τὴν ὑμετέραν κανονικὴν τάξιν καὶ ἀρχαίαν συνήθειαν· ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἔλεος, καὶ ἡ εὐχὴ ἡμῶν, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, εἴη μεθ' ὑμῶν.

Ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ, Ἰνδικτιῶνος ΙΔ'. (=1466).

χύσεως, ἣν ἐδημιούργησαν οἱ ἀνώτεροι λαϊκοὶ ὀφφικιάλοι τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς, οἱ λεγόμενοι κληρικοί, οἱ πρὸ μικροῦ διὰ τὰς ἀταξίας ταύτας, ἵνα μή τι χεῖρον εἴπωμεν, ἀναγκάσαντες τὸν Ἰωάσαφ 'να προβῇ εἰς αὐτοκτονίαν. Τὴν εἰκασίαν μου ὅτι τὸ γράμμα τοῦτο ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ Μάρκου Β΄ συμπληροῖ τρίτον ἔγγραφον, ὅπερ ὧδε παρατίθημι[1], ὄν ἐπιστολὴ τοῦ πρώτου μετὰ τὴν ἅλωσιν σχολάρχου τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας Ματθαίου τοῦ Καμαριώτου, μένοντος ἐν Θεσσαλονίκῃ, πιθανῶς μετὰ τὸ 1466, γράφοντος δὲ πρὸς τὸν Μάρκον Β΄, ἀρχιεπίσκοπον Ἀχριδῶν γενόμενονμετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου πτῶσιν.

ξ

Τρία μετὰ τοῦτο πατριαρχικὰ γράμματα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῆς Ἄνδρου παροικίαν· τὸ πρῶτον ἀπελύθη ὑπὸ Τιμοθέου

---

1) Τὸ γράμμα τοῦτο τοῦ Καμαριώτου ἔχει ὧδε·

« Παναγιώτατε δέσποτα, καὶ οἰκουμενικὲ πατριάρχα, καὶ τοῦ κατ' Ἀχρίδα ποιμνίου ἐκ βασκανίας πρόεδρε· εἴη μοι ἔχειν τὴν μεγάλην ἁγιωσύνην σου κατὰ πάντα ὡς αὐτὴ ἂν εὔξαιτο περὶ ἑαυτῆς. Ζῶ καὶ αὐτὸς ἔτι, καθ' ἑκάστην οὐχ ἡμέραν μόνον ἀλλὰ καὶ ὥραν προὐφθαλμῶν τὸν θάνατον ἔχων, διὰ τὸν ἐνσκήψαντα ὀλεθριώτατον τῇ Θεσσαλονίκῃ λοιμόν· ὅς τῶν πρόποτε μνημονευομένων ὀξύτατός τε καὶ δεινότατος ὢν ἴσως μον[ος;] παρήκμασεν ἤδη. πᾶσαν μετελθὼν ἡλικίαν, καὶ τῶν οἰκιῶν οὐκ ὀλίγας ἐκκενώσας τελείως· οὔπω δὲ τελείως ἔληξεν· ὁπότε δὲ λήξειεν, γένοιτο δὲ τάχιον, ὁ Κύριος οἶδεν· ἴσως δὲ καὶ [διὰ] τὸ μὴ πεπληρωκέναι ὃ ἐπηγγείλω, δηλαδὴ τὸ ἐγγύς που παραγενόμενον ἡμῶν ἡμᾶς πρὸς ἑαυτὸν μεταπέμψασθαι, ὁ λοιμὸς οὗτος ἐγένετο αἴτιος δυοῖν θάτερον· ἢ καὶ ἀμφότεροι φοβηθέντ[ες]· καὶ τὸν αὐτὸν ἐγγὺς γενέσθαι τοῦ ἐνοχλουμένου τόπου, καὶ τὸ ἡμᾶς ἀπὸ τοιούτου ἐν καιρῷ τοιούτῳ μεταπέμψασθαι τόπου· μηκέτι συμβαίη τῶν ἀνηκέστων, ἀλλὰ δή ποτε καὶ συγγενέσθαι ἀλλήλοις ἡμᾶς, εἰ μὴ προαρπασθείην τοῦ βίου, καὶ κοινολογήσασθαι περὶ πολλῶν, ὡς γράφων ἔφησθα καὶ αὐτός· καὶ οὕτω κείσθω ἐπὶ σοὶ ὁπότε βούλοιο, διὰ τὸ ἡμῖν ἄδηλον εἶναι ὁπότε ταῖς Ἀχρίσιν ἐπιδημεῖς, μόνον μετὰ τὸ ἐλθεῖν, ὡς τελείως ἔληξεν ὁ λοιμός. Ἐπειδὴ ἵππος οὐκ ἔστι μοι, καλὸν ἂν εἴη, διὰ τὸ εὐχερέστερον, ἢ διά τινος ἐλθόντος αὐτόθεν πεμφθείη τι παρίππιον, ᾧ χρησάμενος ἀφίξομαι, καὶ αὖθις ἀποκαταστῆσαι τῷ πεπομφότι. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἐπὶ τούτου εἴη ὡς ἔστι σοι δι' ἀποδοχῆς, μᾶλλον δὲ ὡς τῷ Θεῷ μέλλει φίλογε (;) εἶναι· ἐγὼ δὲ τὰ γράμματά σου δεξάμενος ἐκ μακροῦ, ὅμως οὐκ ἀπεκρινάμην ἐκ τῆς τοῦ λοιμοῦ αἰτίας, οὐ δυνάμενος τὸν διακονιοῦντα εὑρεῖν, καὶ νῦν μόλις ἀποκρίνομαι, εὑρὼν τὸν πορόντα πατέρα τοῦ σὺν ἐμοὶ ὄντος παιδίου, ὅπερ καὶ αὐτὸ εἰς ᾄδου πέταυρον σχεδὸν καταντῆσαν ἀνεκομίσθη Θεοῦ χάριτι, καὶ ἔτι κεῖται νοσηλευόμενον. Σύγγνωθι οὖν ἀξιῶ τῆς ὑπερημερίας τῆς ἀκουσίου, καὶ γράψον ὅπερ σοι δι' ἀποδοχῆς. καὶ περὶ τοῦ καθαρτηρίου δέ, εἰ χρήζεις αὐτοῦ, ἑτοίμου ὄντος ὅτε βούλοιο, εἰμὴ παρῆλθεν ἡ χρεία, διὰ τὸ ἀνεπιτήδειον τοῦ καιροῦ· ὁ γὰρ Βρανᾶς ἔχει σοι εὐνούστατα, καὶ ὁ αἰδεσιμώτατος ἐν μοναχοῖς κύρ Ἰωσήφ, καὶ εἰ βούλει, θαρρούντως γράφε αὐτῷ. Αἱ ἅγιαι εὐχαὶ τῆς μεγάλης ἁγιωσύνης σου μεθ' ἡμῶν· Ἀμήν.

Νομίζων εἶναί σοι ἵππον γράφω οὕτως· εἰ δὲ ἵ[ππος] μὴ εἴεν, ἤ, ὄντος, ἄλλως οὐ ῥάδιον, δηλωθήτω μοι καιρός τε καὶ τόπος, καὶ ἵππος φροντισθήσεταί μοι ἢ ὠνητός, ἢ μισθωτός.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ὁ ΚΑΜΑΡΙΩΤΗΣ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος ἀχρεῖος.

Β΄ τοῦ ἀπὸ Παλαιῶν Πατρῶν, οὐχὶ καθ' ὃ ἔτος φαίνεται ἐκδοθέν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ΙΑ΄ ἰνδικτιῶνα. Σπανίως, ἀγαπητέ, ἐν τοῖς ἐγγράφοις τῆς «Νομικῆς Συναγωγῆς» εὑρίσκω γραφόμενα συνακριβῶς τὴν ἰνδικτιῶνα καὶ τὸ ἔτος· λόγου χάριν, ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν γράφεται ἔτος 7120, μὴν ἰανουάριος, Ἰνδικτιὼν δὲ ΙΑ΄, ἐνῷ ὁ μὲν κύκλος τῶν ἰνδικτιώνων ἤρξατο τῷ 1602 κατὰ σεπτέμβριον, ὁ δὲ ἰανουάριος τοῦ 7120, ἤτοι 1612, ἐστὶν ὁ τῆς Ι΄ καὶ οὐχὶ ΙΑ΄ ἰνδικτιῶνος· ἄλλως, γνωστὸν ὅτι μετὰ τὸν ἰανουάριον τοῦ ἔτους τούτου ἐξελέγη πατριάρχης ὁ Τιμοθεος, καὶ λοιπὸν τὸ γράμμα ἀπελύθη κατὰ τὸ 7121 ἤτοι 1613. Ἐπανώρθου δὲ διὰ τούτου ὁ Τιμόθεος ἀκανόνιστόν τινα πρᾶξιν τοῦ πρὸ αὐτοῦ πατριάρχου Νεοφύτου, αὐθαιρέτως καὶ ἐφ' ὕβρει τῶν ἱερῶν Κανόνων παύσαντος τὸν Ἄνδρου Βενιαμίν, καὶ τὸν ἐπίσκοπον τῆς Σκύρου Νεόφυτον λόγῳ μεταθέσεως εἰς Ἄνδρον μεταγαγόντος. Ἐκ τούτου τοῦ γράμματος φαίνεται ὅτι ἡ Ἄνδρος ἦν ἕως τότε ἐπισκοπὴ τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν.

Ἀλλ' ὑμεῖς ἐπιθυμεῖτε νὰ μάθητε πότε προήχθη εἰς ἀρχιεπισκοπήν, καὶ εἴπερ ἀληθὲς ἐστὶν ὅτι Κύριλλος ὁ Λούκαρις προήγαγεν αὐτήν. Ἐσημείωσα ἀνωτέρω ὅτι τῇ 20 ἰουνίου 1619 ἐπίσκοπός τις Ἄνδρου[1] παρῃτήσατο τὴν ἐπισκοπὴν εἰς τὸν Ἀθηνῶν, μὴ δυνάμενος φέρειν τὰ βαρέα χρέη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης παροικίας· τρίτον δὲ πατριαρχικὸν γράμμα τῶν ᾧδε δημοσιευομένων νῦν, ἀπολυθὲν ἐπὶ τῆς τρίτης πατριαρχείας Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, ἀφορᾷ εἰς τὴν καθαίρεσιν τοῦ Ἄνδρου Γρηγορίου, τέταρτον δέ, ἐστιν ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς Μακαρίου τοῦ τὸν Γρηγόριον διαδεξαμένου· ἀλλὰ τὸ μὲν ὑπόμνημα φέρει χρόνον ἐκδόσεως τὸν δεκέμβριον, τοῦ 1626, καὶ Ι΄ ἰνδικτιῶνα, ἡ δὲ καθαίρεσις τὸ ἀπὸ κοσμογονίας ἔτος 7136 καὶ τὴν αὐτὴν ἰνδικτιῶνα· ἀλλ' ἡ Ι΄ ἰνδικτιὼν ἄρχεται κατὰ τὸν μῆνα σεπτέμβριον τοῦ 1626, καὶ συνεπῶς τὸ ἔτος τὸ σημειούμενον ἐν τῷ τῆς ἐκλογῆς ὑπομνήματι ἐστὶν ὀρθότερον. Τοῦτο δὲ ὁρίζει τὸ μικρὸν χάος, ἐν ᾧ συμπίπτει ὁ προβιβασμὸς τῆς ἐπισκοπῆς Ἄνδρου εἰς ἀρχιεπισκοπικήν, γενόμενος μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1619—1626, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπὸ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως.

---

[1]) Βλέπε ἀνωτέρω ἐν τοῖς ἐμοῖς προλεγομένοις, ὅπου τὴν λέξιν ἀρχιεπισκόπου ὡς ἐξ ὑστέρων γραφομένην, διόρθου, ἂν ᾖ ἀνάγκη, ἐπισκόπου. Εἰρήσθω ὅτι παρὰ Κ. Σάθᾳ, Μεσαιων. βιβλίου. Γ΄. σελ. 561, στίχῳ 9 ἐγράφη κακῶς Ταλαντίου, ἀντὶ Ἄνδρου· ἐσφαλμένως ὡσαύτως ἐπιγράφεται εἰς τὴν πατριαρχείαν τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως. Ἡ παρὰ Σάθᾳ περίληψις τῶν ἐγγράφων τῆς «Νομικῆς Συναγωγῆς» ἐν πολλοῖς δεῖται διορθώσεως.

§

Αἱ λοιπαὶ τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν ἐπισκοπαὶ ἔμενον τοσαῦται τὸν ἀριθμόν, ὅσαι καὶ πρότερον ἦσαν, κατὰ τὰ πρῶτα δ' ἔτη τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος ἀναφέρονται πέντε μόνον· 1) Ταλαντίου καὶ Διαυλείας· 2) Σκύρου· 3) Σάλωνος· 4) Μενδενίτζης· 5) Κορωνείας· περὶ δ' ἧς ἐρωτᾶτέ με Λεβαδείας ἀγνοῶ τί πρέπει 'να εἴπω, ἐφ' ὅσον ὁ κ. Νεροῦτσος προφυλάττεται 'να μὴ καταστήσῃ γνωστὰς ἡμῖν τὰς πηγάς, ἀφ' ὧν ἠρύσατο τοσαύτας εἰδήσεις. Εἰρήσθω ὅτι ἔδει 'να μάθωμεν πόθεν γινώσκει ὅτι «λήγοντος τοῦ ΙϚ' αἰῶνος ἡ Δαυλίας ἐν Φωκίδι καὶ ἡ τοῦ Ταλαντίου ἐν Λοκρίδι» ἀπετέλουν δύο ἐπισκοπάς, ἐνῷ γράμματα πατριαρχῶν πολλῷ προγενεστέρων ἀναφέρουσι τὰς δύο ταύτας ὡς μίαν· ὡσαύτως δὲ πόθεν ἔχει μαθὼν ὅτι μετὰ τὴν προβίβασιν τῆς ἐπισκοπῆς Ἄνδρου εἰς ἀρχιεπισκοπὴν «ἀντ' αὐτῆς ὑπεβλήθη τῇ μητροπόλει Ἀθηνῶν ἡ ἐπισκοπὴ Λεβαδείας»· ἔχει κώδηκά τινα τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ, καθ' ὃν καὶ γράφει ταῦτα, ἢ ὁρμώμενος ἀπὸ τῶν παρὰ Κ. Σάθᾳ ἐν Μεσαιωνικῇ βιβλιοθήκῃ» τόμ. Γ., σελ. 574 εἰκοτολογεῖ; Ἀλλὰ τὸ πατριαρχικῇ κυρώσει ἐμπεδούμενον γράμμα τοῦ Σωφρονίου Ἀθηνῶν ἔστι τοῦτο, ὅπερ κατωτέρω παρατίθεται, ἐξαγάγετε δ' ὑμεῖς ἐξ αὐτοῦ συμπέρασμα:

« Ἐπειδὴ ἡ ἱερὰ τῶν ἀρχιερέων σύνοδος ἀπεφήνατο κοινῇ γνώμῃ πῶς διαφερομένου μου μετὰ τοῦ κὺρ Δανιὴλ τοῦ ἱερωτάτου μου συναδέλφου, διὰ τὴν μητρόπολιν τῆς Ἀθήνας, καὶ διὰ τὰ χρέη αὐτῆς, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπάνω εἰς τὸν κὺρ Δανιήλ, εἰς τρεῖς ἡμέρας, ἤγουν, τὴν πέμπτην, ὁποῦ ἔχει ὁ μῆνας ὀκτώ, νὰ ἔλθω νὰ δώσω τελείαν ἀπόκρισιν εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον, ἢ νὰ διορθώσω τὰ χρέη ὅλα νὰ τὰ δεχθῶ ἀπάνω μου, νὰ εὐγάλω ταῖς ὁμολογίαις του ἀπὸ τοὺς δανειστάς, καὶ τὰ χοτζέτια νὰ τὰ δίδω εἰς τὰς χεῖράς του καὶ νὰ τὸν ἀφήνω ἐλεύθερον, ἂν θέλω δυνηθῇ, καὶ νὰ στέρξω τὴν ἀπόφασιν ὁποῦ θέλουσι κάμῃ οἱ αἱρετοὶ κριταὶ διὰ τὴν ἀφορμὴν τῆς Λιβαδείας, τοῦ Σώλονος, καὶ τῶν μερικῶν χρεῶν τῶν μικρῶν, καὶ νὰ μὴν εὔγω ἀπ' ἐκείνην, ἢ μὴ δυνομένου μου νὰ τελειώσω τὴν ἄνωθεν ὑπόσχεσιν, νὰ τοῦ δίδω πίστιν εὐαγγελικὴν καὶ ἔγγραφον ἐν τῷ παρόντι ἱερῷ κώδικι, καὶ ὀψέποτε τῇ ἡμέρᾳ τῆς πέμπτης παρεύω τὰς ἀποφάσεις ταύτας νὰ εἶμαι αὐτοκαθαίρετος καὶ ἀναπολόγητος.

Ἐν ἔτει ᾳχλθ', μηνὶ αὐγούστῳ η', ἡμέρᾳ δευτέρα Ἰνδικτιῶνος Ζ'.

† *Ὁ μητροπολίτης Σωφρόνιος στέργω τὰ ἄνωθεν»*

ς

Παρασυνάπτω τοῖς πεμπομένοις, ὅπως ἐκδοθῶσι καὶ αὗται, ἐπιστολὰς ἀναφερομένας εἰς τὸν Μελέτιον Ἀθηνῶν, τὸν ἐν τοῖς κάτω χρόνοις τὴν τοῦ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου καθέδραν κλείσαντα· ἀφ' ὧν πολλὰ καὶ καλὰ περί τε τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ ἑτέρων λογίων γνωστὰ γενήσονται.

Ταῦτα ἐν βίᾳ καὶ ὡς εἰπεῖν ἐκ τοῦ προχείρου γράφων, βεβαιῶ καὶ πάλιν τὴν ἐμὴν προθυμίαν ὑπὲρ συμπληρώσεως τοῦ ὑμετέρου συγγράμματος. Εὐχῆς ἔργον ἦν ἂν εἴπερ εἴχομεν ὅμοιον περὶ Κωνσταντινουπόλεως. Περὶ δέ τινων ὑμῶν ἐρωτήσεων περὶ Δωροθέου ἐξάρχου Ἀθηνῶν κτλ. πρὸς τὸ παρὸν *οὐδὲν δύναμαι* γράψαι σαφηνιστικόν· πιθανῶς ὁ Δωρόθεος οὗτος ἀποσταλλεὶς ὡς ἀπεσταλμένος πατριαρχικὸς εἰς Ἀθήνας, ἔμεινε διοικῶν τὴν μητρόπολιν ἐπιτροπικῶς. Ἀλλὰ ταῦτα γράφονταί μοι πιθανῶς, ἡ δὲ Ἱστορία οὐδαμῶς ἀπαιτεῖ πιθανότητας πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν καὶ τῶν ἀγνοουμένων.

Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τῇ 15 ἀπριλίου 1891

Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

ΕΚΛΟΓΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

τῷ 1465.

(Σχετικὸν ἔγγραφον).

ΜΔ΄.

† Ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, κατὰ τὴν ἄνωθεν δοθεῖσαν αὐτῇ Χριστοῦ χάριτι ἀήττητον ἰσχύν τε καὶ δύναμιν, ἐπὶ τὸ λυσιτελέστερον ἀεὶ τὰ πάντα διοικονομουμένη, καὶ εἰς πάσας μὲν τὰς ἁπανταχοῦ εὑρισκομένας ἁγιωτάτας μητροπόλεις ἐπιμελῶς ἐνδείκνυται τὴν φροντίδα καὶ ἐπίσκεψιν, ὅπως ἂν αὗται καλῶς καὶ κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου νόμον διοικοῖντο καὶ διεξάγοιντο· τῶν δέ γε καὶ πλείοσι τοῖς ἀπὸ Χριστοῦ καλουμένοις εὐθυνουσῶν καὶ ἑτέροις χρηστοῖς πλεονεκτήμασι τῶν ἄλλων διαφερουσῶν πολλῷ πλέον φροντίζει καὶ προμηθεύεται. Διὰ ταῦτα, καὶ τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Ἀνδριανουπόλεως τοῦ πρώην αὐτῇ εἰς προστάτην χρηματίσαντος χηρευσάσης, καὶ τοῦ γνησίως ἀρχιερατεύσειν ἐν αὐτῇ δεομένης, ἡ μετριότης ἡμῶν διὰ πολλῆς ἔσχε φροντίδος ἕτερον ἐγκαταστῆσαι ἐν αὐτῇ ἀρχιερέα, εἰς τὸ ποιμαίνειν καλῶς καὶ κατὰ τὸν προσήκοντα λόγον τὸν ἐν αὐτῇ χριστώ-

νυμον τοῦ Κυρίου λαόν· ἐνθέν τοι, καὶ συνδιασκεψαμένης τῆς ἡμῶν μετριότητος τῇ καθ' ἡμᾶς ἱερᾷ καὶ θείᾳ συνόδῳ τῶν καθευρεθέντων ἐνταῦθα ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, τοῦ τε Ἡρακλείας καὶ προέδρου τῶν ὑπερτίμων, τοῦ Σεβαστείας καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντος τοῦ Ἀγκύρας, τοῦ Πισιδείας, ***τοῦ Ἀθηνῶν***, καὶ τοῦ Μελενίκου, καὶ ψήφων γενομένων κανονικῶς, ἐπεὶ ἐφάνη καὶ ἐξελέγη εἰς τὴν τοιαύτην τῆς Ἐκκλησίας χρείαν ὁ πρὶν τιμιώτατος ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Μάρκος ἐπιτήδειος καὶ ἁρμόδιος εἰς τὴν τῆς τοιαύτης μητροπόλεως προστασίαν, τοῦτον γνήσιον μητροπολίτην Ἀνδριανουπόλεως κεχειροτόνηκεν ἡ μετριότης ἡμῶν, τῇ ἐπικλήσει τοῦ παναγίου καὶ ζωαρχικοῦ Πνεύματος, καὶ προστάτην καὶ ποιμένα πνευματικὸν τοῦ ἐκεῖσε χριστωνύμου πληρώματος ἐγκατέστησεν. Ὀφείλει τοίνυν οὗτος ὁ εἰρημένος ἱερώτατος μητροπολίτης Ἀνδριανουπόλεως, ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος Θράκης Αἱμιμόντου, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸς ἀδελφὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ συλλειτουργὸς κὺρ Μάρκος ἀπελθεῖν εἰς τήνδε τὴν λαχοῦσαν αὐτῷ ἁγιωτάτην μητρόπολιν ἐπιλαβέσθαι αὐτῆς καὶ πάσης τῆς ἐνορίας αὐτῆς, καὶ πάντων προσόντων αὐτῇ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς κτημάτων τε καὶ πραγμάτων, καὶ τῶν λοιπῶν δικαίων καὶ προνομίων, καὶ εἰσηγεῖσθαι καὶ διδάσκειν τὸν ἐν αὐτῇ χριστώνυμον τοῦ Κυρίου λαὸν πάντα τὰ ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια καὶ ἐνάγειν ἐπὶ τὸ βέλτιον ταῖς τε ἀφ' ἑαυτοῦ πνευματικαῖς εἰσηγήσεσι καὶ τῷ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγματι, πᾶσι τὰ πάντα γινόμενος, κατὰ τὸν μακάριον ἀπόστολον, ἵνα πάντας ἢ τοὺς πλείονας κερδήσῃ καὶ παραδῷ τῷ Θεῷ λαὸν περιούσιον, ἡγιασμένον ἔθνος, ἵνα καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν δεδομένων αὐτῷ παρὰ Θεοῦ παιδίων εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν εἰσέλθῃ βασιλείαν· πρὸς τούτοις ἔχει ἄδειαν ἱερουργεῖν ἐν αὐτῇ καὶ πάσῃ τῇ ἐνορίᾳ αὐτῆς ἀκωλύτως μετὰ καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως, ἀναγνώστας σφραγίζειν ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ καὶ πάσῃ τῇ ἐνορίᾳ αὐτῆς, ὑποδιακόνους καὶ διακόνους χειροτονεῖν καὶ εἰς πρεσβυτέρους προβιβάζειν, πνευματικοὺς πατέρας ἐγκαθιστᾶν, ἐπισκόπους χειροτονεῖν ἐν ταῖς ὑπὸ τὴν τοιαύτην ἁγιωτάτην μητρόπολιν τελούσαις ἐπισκοπαῖς, καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ ποιεῖν ἀκωλύτως ὡς γνήσιος μητροπολίτης Ἀνδριανουπόλεως καὶ ὢν καὶ ὀνομαζόμενος, τηρῶν ἐν ἅπασι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πραττομένοις τὴν κανονικὴν ἀκρίβειαν καὶ τὰς ἐκκλησιαστικάς τε καὶ νομικὰς παραδόσεις, ὡς λόγον ὀφείλων ὑπὲρ πάντων Θεῷ καὶ τῇ ἡμῶν μετριότητι· ὀφειλόντων καὶ πάντων τῶν εὑρισκομένων ἐν αὐτῇ καὶ πάσῃ τῇ ἐνορίᾳ αὐτῆς ἱερωμένων τε καὶ λαϊκῶν τὴν προσήκουσαν καὶ ὀφειλομένην ἀπονέμειν αὐτῷ τιμὴν καὶ αἰδῶ καὶ

ὑποταγὴν καὶ εὐπείθειαν, καὶ ὑπείκειν καὶ ὑποτάσσεσθαι αὐτῷ, καὶ ὑπακούειν ἐφ' οἷς ἂν λέγοι πρὸς αὐτοὺς ἀφορῶσιν εἰς ψυχικὴν αὐτῶν λυσιτέλειαν, καὶ στέργειν καὶ ἀγαπᾶν αὐτὸν ὡς ποιμένα πνευματικὸν καὶ διδάσκαλον· ἡ γὰρ πρὸς αὐτὸν τιμὴ καὶ εὐλάβεια εἰς τὴν ἡμῶν μετριότητα διαβήσεται καὶ δι' αὐτῆς εἰς Θεόν, οὗ τύπον σώζει ὁ ἀρχιερεὺς ἐπὶ γῆς· «ὁ ἀκούων, γὰρ φησίν, ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν πέμψαντά με*.» Εἰ δέ τις ἀντιλέγειν τολμήσει καὶ ἀντιπράττειν, ἢ κατά τι δι' ὄχλου γενέσθαι αὐτῷ εὐθύνην ὑποστήσεται κανονικὴν παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, ὡς αὐθάδης, καὶ ἀλαζών, καὶ ἀνυπότακτος, καὶ ἀθετητὴς τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Τούτου γὰρ χάριν καὶ ἡ παροῦσα συνοδικὴ πρᾶξις τῆς ἡμῶν μετριότητος ἀπολυθεῖσα ἐπιδέδοται τῷ διαληφθέντι ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ [Ἀνδριανουπόλεως] ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ Θράκης Αἱμιμόντου κυρίῳ Μάρκῳ, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῷ αὐτῆς ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ, δι' ἀσφάλειαν.

Ἐν ἔτει ϛϡογ'.ᵠ Ἰνδικτιῶνος ΙΓ'.

* ἄνω τῆς λέξεως ταύτης ἡ αὐτὴ χεὶρ ἔγραψεν: ἀποστείλαντά με.

ΓΡΑΜΜΑ ΑΘΩΩΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΝΔΡΟΥ ΒΕΝΙΑΜΙΝ

(1612 (;))

ΜΕ'.

Τιμόθεος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης:

Εἰ καὶ ἄλλα πολλὰ προέβησαν καὶ ἐγένοντο ἀπερισκέπτως, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πρὸ ἡμῶν πατριάρχου κὺρ Νεοφύτου, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν ἄλλων, τοῦτο τὸ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἄνδρου ὑπερέχει· καὶ γὰρ αὐτοῦ τοῦ πτωχοῦ Βενιαμὶν ἀταράχως διάγοντος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ, καὶ εἰρηνικοῦ ὄντος μετὰ τοῦ γέροντος αὐτοῦ ἱερωτάτου πρώην Ἀθηνῶν κὺρ Ἀνθίμου, ὁ πατριάρχης ἐκεῖνος κὺρ Νεόφυτος, εὑρὼν τὸν ποτὲ Σκύρου, ὀνόματι καὶ αὐτὸν Νεόφυτον, ὀρεγόμενον καὶ διψῶντα τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης Ἄνδρου, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ φλωρία ὅσα ἠθέλησε, καὶ πρῶτον μέν, μὴ οὔσης τελείας συνόδου ἀρχιερατικῆς, καθαίρεσιν κατὰ τοῦ Ἄνδρου κὺρ Βενιαμὶν παρὰ κανόνας κατεψηφίσατο, καὶ ταῦτα ἀπόντος αὐτοῦ τε τοῦ ἐπισκόπου Βενιαμίν, καὶ τοῦ ἱερωτάτου αὐτοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ἔπειτα δὲ δι' οἰκειοχείρου αὐτοῦ γράμματος, διεμήνυσε τῷ ἱε-

ρωτάτῳ αὐτῷ Ἀθηνῶν συνᾶξαι τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους, εἰς τὸ ἀναπληρωθῆναι τὸν δωδέκατον ἀριθμὸν τῆς συνόδου καὶ βεβαιωθῆναι τὴν ἐκφωνηθεῖσαν καθαίρεσιν, καὶ εἶτα λόγῳ μεταθέσεως ἀποκαταστῆσαι αὐτὸν τὸν Σκύρου Νεόφυτον ἐπίσκοπον Ἄνδρου, ὡς ψηφισθέντα καὶ ἐκλεγέντα δῆθεν παρ' αὐτοῦ, ὅπερ καὶ ἐγένετο, μὴ δυναμένου ἀντιπεῖν τοῦ μητροπολίτου αὐτοῦ Ἀθηνῶν, ὡς ἐπιστώθημεν ἐπὶ συνόδου ἀπὸ ζώσης φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐπειδὴ ἐκ τούτων πάντων ἐφάνη καὶ ἀπεδείχθη, ὅτι πάντα ταῦτα κακῶς καὶ παρὰ κανόνας ἐγένοντο, τούτου χάριν ἡ μετριότης ἡμῶν, γνώμῃ κοινῇ συνοδικῇ, τοῦ τε μακαριωτάτου καὶ σοφωτάτου πάπα καὶ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ κριτοῦ τῆς οἰκουμένης κὺρ Κυρίλλου, καὶ τῶν παρατυχόντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων, καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, καὶ τῶν τιμιωτάτων καὶ λογιωτάτων κληρικῶν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, τῶν καὶ γνώμας ἀρχιερατικὰς ἐχόντων, καὶ κατὰ Πνεῦμα υἱῶν ἀγαπητῶν αὐτῆς, γράφει καὶ ἀποφαίνεται ἐν ἁγίῳ Πνεύματι, ἵνα ὁ μὲν θεοφιλέστατος κὺρ Βενιαμίν, ὡς παρὰ κανόνας καθαιρεθείς, εἴη συγκεχωρημένος, καὶ λελυμένος τῆς κατ' αὐτοῦ καθαιρέσεως, καὶ ἔχῃ τὸ ἐνεργοῦν τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ καλῆται, καὶ ὀνομάζηται γνήσιος καὶ καθολικὸς ἐπίσκοπος Ἄνδρου, ὡς καὶ πρότερον, μενούσης ἀκύρου καὶ ἀνισχύρου τῆς ὅπως δήποτε ἐκφωνηθείσης καθαιρέσεως· ὀφειλόντων καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ εὑρισκομένων, ἐντιμοτάτων κληρικῶν, εὐλαβεστάτων ἱερέων, χρησιμωτάτων ἀρχόντων, καὶ παντὸς τοῦ χριστωνύμου λαοῦ, αὐτὸν καὶ μόνον τὸν Θεοφιλέστατον κὺρ Βενιαμὶν γινώσκειν γνήσιον, καὶ καθολικὸν ἐπίσκοπον Ἄνδρου, καὶ τιμᾶν, καὶ ἀγαπᾶν αὐτόν, καὶ πᾶσαν εὐπείθειαν καὶ ὑποταγὴν ἐπιδεικνύειν καὶ παρέχειν πρὸς αὐτὸν εὐγνωμόνως, καὶ εὐπειθῶς, ἅπαντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτοῦ εἰσοδήματα, καὶ δικαιώματα, τὰ ἀπό τε κανονικῶν τῶν ἱερέων, συνοικεσίων, πανηγύρεων, ζητίας, καὶ τῶν λοιπῶν συνήθων τῷ τόπῳ, ἔχοντα καὶ ἄδειαν ἐκτελεῖν ἐν αὐτῇ ἅπαντα τὰ ἀρχιερατικά, καὶ χειροτονίας ποιεῖν, καὶ ἱερουργεῖν, μετὰ καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως, κατὰ τὴν περίληψιν τῆς πράξεως ἑαυτοῦ, ὁ δὲ προρρηθεὶς ποτὲ Σκύρου Νεόφυτος, ὡς μηδεμίαν μετοχὴν ἔχων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῇ Ἄνδρῳ, μακρὰν ἀπέχῃ ἀπ' αὐτῆς· ὃς δ' ἂν ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπαρχιωτῶν αὐτοῦ, ἐναντίος φανῇ τούτῳ τῷ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ Ἄνδρου κὺρ Βενιαμίν, καὶ σκάνδαλόν τι προξενήσῃ, ἢ ταραχήν, ἢ οὐ πληρώσῃ πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτοῦ δικαιώματα, ἢ συνδράμῃ καὶ συμβοηθῇ αὐτῷ τῷ ποτὲ Σκύρου Νεοφύτῳ, ὁ τοιοῦτος, ἱερεὺς μὲν ὤν, ὡς ἄξιος καθαιρέσεως, ἀργὸς ἔστω πάσης ἱεροπραξίας, λαϊκὸς δέ, ἀφορι-

σμένος ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος, καὶ κατηραμένος, καὶ ἀσυγχώρητος, καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος, καὶ ἔξω τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας· οὕτως ἀπεφάνθη συνοδικῶς, καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου δήλωσιν καὶ ἀσφάλειαν. ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν συνοδικὸν ἀθωώσεως γράμμα, καὶ ἐπεδόθη τῷ θεοφιλεστάτῳ αὐτῷ ἐπισκόπῳ Ἄνδρου κὺρ Βενιαμίν.

Ἐν ἔτει ζρκ΄. μηνὶ Ἰανουαρίῳ. Ἰνδικτιῶνος ΙΑ΄.

ΚΑΘΑΙΡΕΣΙΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΝΔΡΟΥ

(1627 ;)

ΜΣΤ΄.

Κύριλλος, ἐλέῳ Θεοῦ, ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἐπειδὴ οἱ ἀπὸ τῆς νήσου Ἄνδρου κληρικοί, ἱερεῖς, καὶ ἔγκριτοι, ὅ τε οἰκονόμος παπᾶ κὺρ Γεώργιος, ὁ χαρτοφύλαξ παπᾶ κὺρ Δημήτριος, ὁ δικαιοφύλαξ παπᾶ κὺρ Νικόλαος, ὁ παπᾶ κὺρ Ἀντώνιος, ὁ παπᾶ κὺρ Γεώργιος, ὁ παπᾶ κὺρ Κυριακὸς ὁ κὺρ Νικόλαος Ζουριάρης, ὁ κὺρ Ἰωάννης Χαζάπης, ὁ κὺρ Ἰακουμῆς Στέφανος, ὁ κὺρ Δημήτρης Κατζουρίδης, ὁ κὺρ Νικολός, ὁ Νικόλαος Γραστός, ὁ κὺρ Λοΐζος Χαρᾶς, ὁ (γγίκας) Γκίκας Κακιότης, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐνταῦθα ἀφικόμενοι χρείας αὐτῶν πολλῆς ἕνεκα ἀναγκαίας, καὶ κοινοῦ συμφέροντος, καὶ διορθώσεως τῶν ἐκεῖσε συμβάντων, καὶ εἰρηνικῆς καταστάσεως, προσέδραμον καὶ ἐν τῷ ἱερῷ ἐκδικίῳ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, τῆς ἡμῶν μετριότητος συνοδικῶς προκαθημένης, καὶ τῇ ἀγανακτήσει καὶ καὶ δυσφορίᾳ, ἀνήνεγκον τὰ ὅσα περ ἐπράξατο κατὰ τόπον ὁ ἀρχιεπίσκοπος αὐτῶν Γρηγόριος ἀδεῶς καὶ ἀνερυθριάστως, ἀδικίας φημί, οὐ τὰς τυχούσας, παρανομίας, ἁρπαγάς, πλεονεξίας, ἱεροσυλίας, καὶ ἄλλα, ἃ οὐκ ἔξεστι τοῖς ἀρχιερεῦσιν, ὡς καὶ ἄλλοτε πρὸς τὴν ἡμῶν μετριότητα τρανῶς ἐδηλώθη καὶ λέλεκται, καὶ τὸ χείριστον τὴν τῆς ἀσθενείας λώβην τὴν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ, ἱερὰν νόσον καλουμένην, ἣν ἔχει ὁ αὐτὸς ἀρχιεπίσκοπος, ὡς ἐπὶ πᾶσιν ὁρᾶται, σεσηπὼς ὢν ὑπ' αὐτῆς, καὶ τὰ μάλιστα ταλαιπωρούμενος· καὶ εἶπον ὅτι τ' ἀποτοῦδε οὐδέναν διαλέγεσθαι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀρχιερατικήν τινα χρείαν ἐπωφελῆ λαμβάνειν, καὶ συναναστρέφεσθαι αὐτῷ, ὡς ἔθος τῷ χριστιανικῷ πληρώματι, ἢ καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀσπάζεσθαι, ῥερυπωμένην οὖσαν καὶ ὄζουσαν ὑπὸ τῆς νόσου, καὶ εὐλογίαν καὶ ἁγιασμὸν δέχεσθαι, καὶ κατά τι ὁρᾶν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἅτε βδελυρόν· καὶ ἐδεήθησαν μεγάλως ἀπαλλαγῆναι ἐξ

αὐτοῦ, καὶ ἤροντο εἰ δίκαιόν ἐστι, καὶ εὔλογον ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσι ἀρχιερατεύεσθαι ὑπὸ τοιούτου καθάρματος καὶ λελωβημένου· τούτου χάριν, ἡ μετριότης ἡμῶν, ὡς χρέος ἔχουσα ἀπαραίτητον, πόῤῥω ἀποσοβεῖν πάντα ἄτακτον καὶ ψόγου ἄξιον, καὶ τὰ δέοντα χορηγεῖν, καὶ διδόναι τοῖς εὐσεβεῦσι, κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἱερῶν καὶ θείων ἀποστόλων, τὰ μὲν ἄλλα τοῦ ἀρχιεπισκόπου αὐτοῦ παρεῖδε, μηδὲν ἀποφήνασα, διὰ δὲ τὴν νόσον αὐτοῦ τῆς λώβης, ὡς καὶ οἰκείοις ὀφθαλμοῖς ἐθεάσατο μὴ εἶναι τοῦ λοιποῦ ἄξιον αὐτὸν ἀρχιερατεύειν, ἢ τοῖς χρ στιανοῖς συναναστρέφεσθαι, ὡς γέγραπται ἐν τῷ δεκάτῳ τρίτῳ κεφαλαίῳ τῶν λευϊτικῶν, τὸν τὴν ἀσθένειαν ταύτην κεκτημένον, μακρὰν ἀπέχεσθαι τοῦ λαοῦ, καὶ ἐν ἐρημίᾳ περινοστεῖν τοῦ μὴ γίνεσθαι μετάδοσις πρὸς αὐτοῖς τῆς νόσου, γράφει καὶ ἀποφαίνεται ἐν ἁγίῳ πνεύματι, γνώμῃ συνοδικῇ, ἵνα, ὁ αὐτὸς ἀρχιεπίσκοπος αὐτὸς Ἄνδρου Γρηγόριος ὡς μέτοχος γεγονὼς τῆς βδελυρᾶς ταύτης καὶ ἀνιάτου λώβης, εἴη καθῃρημένος καὶ γεγυμνωμένος πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως, καὶ μηδεμίαν ἀνάκλησιν ἔχῃ εἰς τὸν ἑξῆς χρόνον, καὶ ἔκπτωτος τῆς ἀρχιεπισκοπῆς αὐτῆς Ἄνδρου καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτῆς εἰσοδημάτων καὶ δικαιωμάτων· χειροτονηθῇ δ' ἕτερος ἐν αὐτῇ τῇ ἐπαρχίᾳ νομίμως καὶ κανονικῶς· ἐπὶ γὰρ τούτῳ ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα αὐτοῦ καθαίρεσις καὶ κατεστρώθη καὶ ἐν τῷ παρόντι ἱερῷ κώδηκι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας·

Ἐν ἔτει ,ζρλϛ'. μηνὶ δεκεμβρίῳ, Ἰνδικτιῶνος Ι'.

ΕΚΛΟΓΗ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΝΔΡΟΥ

(1626)

ΜΖ'.

Ἐπειδὴ τῆς ἁγιωτάτης ἀρχιεπισοπῆς Ἄνδρου, ἀπροστατεύτου μεινάσης, ἅτε τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος Γρηγορίου, καθαιρέσει νομίμῳ καὶ εὐλόγῳ καθυποβληθέντος, καθὰ φαίνεται καταντικρὺ τὰ αὐτὸν τοῦ εἶναι καὶ λέγεσθαι τοῦ λοιποῦ ἀρχιερέα κωλύοντα, τούτου χάριν, προστάξει τοῦ παναγιωτάτου καὶ σοφωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, κυρίου, κυρίου Κυρίλλου, συνήχθημεν ἡμεῖς οἱ παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς ἐν τῷ πατριαρχείῳ, ἐν τῷ ναῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, καὶ ψήφους κανονικὰς θέντες, ἐξελεξάμεθα, πρῶτον μὲν τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις, καὶ πνευματικοῖς κὺρ Μακάριον· ἔπειτα τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς κὺρ Τι-

μόθεον, τὸν ἐν Ταταοῦλα, καὶ τρίτον τὸν εὐλαβέστατον ἐν ἱερεῦσι καὶ πρωτοσύγκελλον τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας κὺρ Ἀντώνιον τὸν ἀπὸ Χίου. Ὅθεν καὶ εἰς δήλωσιν κατεστρώθη ἐν τῷ παρόντι κώδηκι τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ διηνεκῆ μνήμην.

Ἐν ἔτει 1626 δεκεμβρίῳ 19. Ἰνδικτιῶνος Ι΄.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Α. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ καὶ Α. ΣΠΑΝΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΧΡΥΣΑΝΘΟΝ

ΜΗ΄.

Τῷ μακαριωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ πατριάρχῃ τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης, κυρίῳ, κυρίῳ Χρυσάνθῳ καὶ ἡμετέρῳ αὐθέντῃ καὶ δεσπότῃ προσκύνησιν δουλικὴν ἐκ κέντρου ψυχῆς ἀπονέμομεν.

Παῦλος ὁ μέγας τοῦ Κυρίου ἀπόστολος, μακαριότατε, καὶ σοφώτατε ἡμῶν αὐθέντα καὶ δέσποτα, ὁ αἰθέριος ἄνθρωπος, ἡ οὐρανομήκης ψυχή, βουλόμενος τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας, παροίκους καὶ παρεπιδήμους εἶναι ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ, καὶ εἰς οὐρανὸν ἀποβλέπειν, ἀποφαίνεται ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους αὐτοῦ ἐπιστολῇ, (Ἑβρ. ιγ 14.) λέγων «οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν». Ἔμπης γε καὶ ὁ παρὼν οὗτος κόσμος, ἡ πρόσκαιρος ἡμῶν κατοικία, τοῖς εὐφρονοῦσιν οὐ σμικρᾶς θεογνωσίας πρόξενος γίνεται· «ἐκ γὰρ μέγεθους καλλονῆς, καὶ κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖται», ὁ σοφὸς φησὶ Σολομών, (Σοφ. ιγ. 5) διότι ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος στοχαζόμενος τὰ πλάτη τῆς οἰκουμένης, τὰ ὑψηλότατα ὄρη, τὰς κοιλάδας καὶ τὰς νάπας, τὰ ποτάμια ῥεῖθρα, τὰ ἀτλαντικὰ πελάγη, τὴν μεσόγειον θάλασσαν, τὰς διαφόρους νήσους, τὰς σατραπείας τῆς οἰκουμένης, τὰ βασίλεια τῶν αὐτοκρατόρων, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἅπασαν τὴν περίγειον λῆξιν, τὴν πρόσκαιρον κατοικίαν τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀδάμ, δὲν ἤθελεν ὑμνήσῃ τὸν ποιητήν; δὲν ἤθελε δοξάσῃ τὸν πλάστην; καὶ οἱονεὶ ἐνθουσιαστικὸς δὲν ἤθελεν εἰπῇ μὲ τὸν προφήτην Δαβίδ, ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σοῦ Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας;

Τοῦτον λοιπὸν τὸν περίγειον καὶ αἰσθητὸν κόσμον ἔκαμεν ἡ μεγαλώνυμος σοφία τοῦ Πατρός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ μέγας καὶ σοφὸς ἀρχιτέκτων, ὄχι πρὸς ἐπίδειξιν, διὰ νὰ φανερώσῃ δηλαδὴ τὴν

σοφίαν του, ἢ τὴν παντοδύναμόν του ἰσχύν, ἀλλ' ὅσον ἦτον ἀρκετὸν καὶ ἱκανὸν εἰς κατοικίαν σύμμετρον, καὶ ἀπόλαυσιν τοῦ ἀνθρώπου· διότι ἀνίσως ἤθελε κάμη πρὸς ἐπίδειξιν τῆς σοφίας τυχὸν τῆς κατ' αὐτόν, ἢ ἐνδοξότητος, ἢ μεγαλοπρεπείας, ἤθελες εἰδῆ μυρίους ἀνθ' ἑνὸς κόσμου· μᾶλλον δὲ οὐδὲ οἷος ὁ νῦν ὁρώμενος, ἀλλὰ τινὰς ξένους, ὑπερφυεῖς, καὶ ποικίλους, καὶ ὑπὲρ νόησιν, καὶ ἀπειράκις ἀπείρως ἀπ' ἀλλήλων διαφέροντας, καὶ τούτους αὐθωρόν, καὶ μόνη ῥοπῇ τοῦ οἰκείου θελήματος. Ἔκαμε λοιπὸν τὸν παρόντα κόσμον ὄχι πρὸς ἐπίδειξιν, ὡς εἴρηται, ἀλλ' ὅσον ἦτον ἀρκετὸν εἰς πρόσκαιρον κατοικίαν τοῦ Ἀδάμ, καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ γεννησομένων, ὅθεν καὶ κοσμοπολίτης ὁ ἄνθρωπος λέγεται.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ παρὼν οὗτος κόσμος πρόσκαιρος κατοικία τοῦ ἀνθρώπου ἔστι καὶ λέγεται, ἄπρεπον εἶναι εἰς τὸν κοσμοπολίτην ἄνθρωπον νὰ εἶναι μωρὸς καὶ μάταιος παντελῶς, καὶ μάλιστα παράφρων, ὁποῦ νὰ μὴν ἠξεύρῃ μήτε τὰς πύλας τῆς πόλεως ταύτης, μήτε τὰς ὁδούς, μήτε τὰς πλατείας, μήτε τοὺς στενωπούς, μήτε τὰ περίφημα καὶ ἐξάκουστα παλάτια, καὶ τὰ παραπλήσια· τί αἰσχρότερον τῷ ἀνθρώπῳ, νὰ ὀνομάζεται κοσμοπολίτης, καὶ ἔπειτα νὰ μὴν ἠξεύρῃ τὰς εἰσόδους καὶ ἐξόδους τῆς πόλεως, τὰς πηγάς, τοὺς κήπους, τοὺς παραδείσους, καὶ εἴτι ἄλλο ἀξιόλογον ἤθελεν εἶσται εἰς αὐτήν, καὶ θαύματος ἄξιον;

Διὰ τοῦτο καὶ πολλοὶ οὐ μόνον ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς οἷός ἐστιν Ὅμηρος, Ἀναξίμανδρος, Ἡρόδοτος, Σκύλαξ, Δικαίαρχος, Ἀρτεμίδωρος, Στράβων, Πτολεμαῖος καὶ οἱ λοιποί, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς νεωτέρους, ἔβαλον σκοπὸν διὰ μεγάλων ἐξόδων καὶ ὁδοιποριῶν νὰ ἐγνωρίσουν τὰ μέρη, καὶ τὰ βασίλεια τοῦ παρόντος κόσμου, καὶ νὰ ἀφήσωσιν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους οἷόν τι πολύτιμον δῶρον τὴν Γεωγραφίαν. Ἐπειδὴ δι' αὐτῆς ἄνευ ἐξόδων, ἄνευ κινδύνων ἐν τῇ γῇ καὶ θαλάσσῃ περιερχόμεθα ἅπασαν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, θεωροῦμεν τὴν ἔκτασιν τοῦ ὠκεανοῦ, διαβαίνομεν τὰς ἐπαρχίας τῶν αὐτοκρατόρων, στοχαζόμεθα τὰ πέρατα καὶ τοὺς ὅρους αὐτῶν, γινώσκομεν τὰς πηγὰς καὶ τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν, περιπολεύομεν τὰς πόλεις τόσον τὰς παλαιὰς ὅσον καὶ τὰς νέας, βλέπομεν τὰς κωμοπόλεις, τὰ κάστρα, τὰ πολίχνια, καὶ εἴτι ἄλλο εἶναι καὶ ἀκούεται· διακρίνομεν τὰ ἀκρωτήρια, τοὺς λιμένας, τοὺς πορθμούς, τοὺς κόλπους, τοὺς αἰγιαλοὺς καὶ πάντα τὰ περὶ τὴν θάλασσαν· ἀναβαίνομεν εἰς τὰ ὄρη, καὶ κατοπτεύομεν τὰς κοιλάδας, τοὺς δρυμούς, τὰς ὑπωρείας, καὶ τὰ παραπλήσια.

Κατὰ μίμησιν λοιπὸν τῶν παλαιῶν τούτων καὶ νέων γεωγράφων ἠθέλησε καὶ ὁ μακαρίτης κὺρ Μελέτιος, ἀνὴρ φιλόπονος ὡς εἴτις ἄλλος καὶ ἀγχίνους καὶ πολυμαθὴς νὰ συνθέσῃ γεωγραφικὴν βίβλον εἰς ὠφέ-

λειαν καὶ τιμὴν τοῦ ἡμετέρου γένους τῶν ὀρθοδόξων, ἵνα μὴ ἐξ οὗ, καὶ δι' οὗ πᾶσα ἐπιστήμη καὶ μάθησις, εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ παρόντος κόσμου ἐφηπλώθη, ἄμοιρον ἐκ τῆς τοιαύτης χρηστομαθείας καὶ γνώσεως· καὶ δὴ Θεοῦ συμβοηθοῦντος, εἰς τέλος ἦλθε τῆς ἐφέσεως, Γεωγραφίαν ἐκτολυπεύσας ἁπάσης τῆς περιγείου λήξεως, ἡ ὁποία διὰ νὰ εἶναι χρήσιμος εἰς ὅλους τοῦ ἡμετέρου γένους σοφούς τε καὶ ἀσόφους, δι' αὐτὸ τοῦτο, καὶ κατὰ τὴν κοινὴν τοῦ ἡμετέρου γένους διάλεκτον αὐτὴν συνεγράψατο.

Ἀλλ' ἐπειδή, μακαριώτατε καὶ σοφώτατε δέσποτα, ἓν μόνον οὐκ ἠξιώθη ἀποπληρῶσαι, νὰ τὴν ἀφιερώσῃ δηλαδὴ εἰς τὸ ὕψος τῆς ὑμετέρας πανσόφου μακαριότητος, ὅπερ ἡμῖν συνοῦσιν αὐτῷ πολλάκις ἔλεγεν, ἔστωντας καὶ νὰ ἀνέβη, Θεοῦ καλέσαντος, ἀπὸ τὰ φθαρτὰ εἰς τὰ ἄφθαρτα, ἡμεῖς οἱ σοὶ δοῦλοι, τῷ λόγῳ τῆς κληρονομίας, ἀνεψιοὶ ἐκείνου τυγχάνοντες, ἀποπληροῦμεν, καὶ ἀφιερώνομεν αὐτὴν τῇ ὑμετέρᾳ θεοσόφῳ καὶ πανσόφῳ μακαριότητι· τίνι γὰρ ἄλλῳ ἔπρεπεν ἀφιερωθῆναι τὰ τοῦ σοφοῦ Μελετίου συγγράμματα; εἰ μὴ τῷ σοφωτάτῳ πατριάρχῃ κυρίῳ, κυρίῳ Χρυσάνθῳ· τὰ τῶν μουσῶν, τῇ χαριεστάτῃ μούσῃ, τὰ τοῦ λογίου, τῷ λογιωτάτῳ, τὰ τῆς ἐμπειρίας, τῷ ἐμπειρικωτάτῳ, τὰ τῆς πολυμαθείας, τῷ πολυμαθεστάτῳ, τὰ τῶν σπουδαίων, τῷ σπουδαιοτάτῳ, τὰ τῶν πόλεων, τῷ περὶ πάσης πόλεως φροντίζοντι.

Ἄλλως τε, μακαριώτατε δέσποτα, ἐπειδὴ ἡ παροῦσα βίβλος γεωγραφικὴ ὑπάρχει σφαῖρα, ἡ δὲ σφαῖρα κατὰ τοὺς μαθηματικοὺς ἔν τινι κέντρῳ ὀφείλει ἐρείδεσθαι, ὅπερ ἐστὶ τὸ μέσον, καὶ κατὰ τοῦτο ἄρα τῇ ὑμετέρᾳ ἀνήκει μακαριότητι, ἡ ὁποία πατριαρχεύουσα ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλήμ, ἔνθα τὸ ὑπερφυὲς τοῦ Θεοῦ λόγου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ᾠκονομήθη μυστήριον, καὶ ἐξ αὐτῆς ὡς ἐκ κέντρου καὶ μέσου τῆς γῆς, ἐφ' ἅπασαν τὴν ὑφ' ἥλιον ἡ σωτηρία ἐξῆλθεν, εὐλόγως καὶ κέντρον οὐ μαθηματικόν, ἀλλὰ μυστικὸν ῥηθῆναι δύναται.

Ὑπὸ τὴν πατριαρχικὴν λοιπὸν πορφύραν τῆς ὑμετέρας πανσόφου μακαριότητος καταφεύγουσα ἡ παροῦσα Γεωγραφικὴ βίβλος τοῦ μακαρίτου Μελετίου, δὲν φοβᾶται οὔτε τὴν ὑλακὴν τῶν ἐχθρῶν, οὔτε τὰ δήγματα τῶν συκοφαντῶν. Ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἕτερος Ζωΐλος ἀναστῇ, ὅς δὴ ὁ μηρομάστιξ λέγεται, ἐπισκώπτων τὰ τοῦ μακαρίτου Μελετίου, τῇ πατριαρχικῇ ῥάβδῳ τῆς ἡμετέρας μακαριότητος ἐκδιωχθείς, εἰς κενὸν κοπιάσει. Ταῦτα μὲν δουλικῶς καὶ μετ' εὐλαβοῦς προσκυνήσεως γράφομεν τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι· αἱ δὲ μακάριαι καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴησαν οὐ μόνον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς εὐσεβέσι ποδηγέτιδες εἰς ἔργα σωτηριώδη, ἀμήν.

Ἀπὸ Ἰωαννίνων κατὰ τὸ αψιϛ'. ἔτος τὸ σωτήριον Νοεμβρίου α'.

Τῆς ὑμετέρας μεγαλοπρεπεστάτης καὶ σοφωτάτης
μακαριότητος Ἐλάχιστοι δοῦλοι

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ἱερέως ὁ ἐξ Ἰωαννίνων ΑΛΕΞΙΟΣ ΣΠΑΝΟΣ
ὁ ἐξ Ἰωαννίνων

ΜΘ΄.

Τῷ μακαριωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ πατριάρχῃ τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης, κυρίῳ, κὺρ Χρυσάνθῳ, τῷ ἡμετέρῳ αὐθέντῃ καὶ δεσπότῃ προσκύνησιν δουλικήν.

Ἐσκοτισμένοις ἡμῖν ἔτι οὖσιν τῇ νεφέλῃ τῆς ἀθυμίας διὰ τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀφ' ἡμῶν ἀποδημίαν τοῦ μακαρίτου κὺρ Μελετίου ἁγίου Ἀθηνῶν καὶ ἡμετέρου θείου, ἐνήστραψεν ἡ φωτιστικὴ τωόντι ἐπιστολὴ τῆς ὑμετέρας πανσόφου μακαριότητος, καὶ δίκην ἡλιακῆς ἀκτῖνος τὴν νεφέλην τῆς ἀθυμίας διασκεδάσασα, ἐνέπλησεν ἡμῶν τὰς ψυχὰς ἁγιασμοῦ, φωτοφανείας, καὶ χάριτος τοῦ ἁγίου ζωοδόχου τάφου, ἐν ᾧ κατέδυ ὁ νοητὸς ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὗτινος ἡ πολυωρία ἐπεβίβασεν ἐν τῷ πατριαρχικῷ καὶ ἀποστολικῷ θρόνῳ τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, τὴν ὑμετέραν μακαριότητα δικαίᾳ πλάστιγγι· ἅτε δὴ ὀρθοδοξίᾳ ὑπερλάμπουσαν, σοφίᾳ τῇ ἱερᾷ καὶ τῇ θύραθεν ὑπεραυγάζουσαν, καὶ τῇ πατρικῇ στοργῇ κατὰ Παῦλον τὸν μέγαν πάντας προσδεχομένην, καὶ πᾶσι προσιοῦσαν· ἀμέλειτοι καὶ ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ δοῦλοι τῆς ὑμετέρας μακαριότητος ἀξιωθέντες ἐν ἀπολαύσει γενέσθαι τῶν πανσόφων καὶ μεγαλοπρεπῶν αὐτῆς γραμμάτων, πάλαι ἂν αὐθωρὸν τὴν αἴτησιν ὑμῶν ἐδεξάμεθα, καὶ τῷ ὑμετέρῳ ἐπιτρόπῳ κὺρ Χρήστῳ Μπίτζινῳ ἐγράψαμεν ἀποδοῦναι τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι ἣν ἐξυφάνατο Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν ὁ μακαρίτης κὺρ Μελέτιος, εἴ γε μὴ κατεῖχεν ἡμᾶς ζῆλός τις ἱερός, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἔρως τῶν συγγραμμάτων τοῦ μακαρίτου ἡμῶν θείου· οὗτινος τὰ μὲν ἄλλα ἃ συνεγράψατο βιβλία, τό,τε Ἀστρονομικὸν δηλονότι, καὶ Γεωγραφικὸν σώζεται παρ' ἡμῖν, ἅτινα καὶ ἀντιγραφῆς ἀξιώσαντες ἀποστελοῦμεν τῇ σοφωτάτῃ ὑμῶν μακαριότητι, εἴ γε αὐτὰ δι' ἐφέσεως ἔχει. Μόνη δὲ αὕτη ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ὑπὲρ ἧς πολλάκις διενυκτερεύσαμεν ἀντιγράφοντες καὶ μεταγράφοντες κατὰ τὰ προστάγματα τοῦ μακαρίτου, κινδυνεύει συναποδημῆσαι τῷ ἐξυφάναντι καὶ ἐκτολυπεύσαντι· καὶ γὰρ συνεκτείνετο μέχρι τοῦ χιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ σωτηρίου ἔτους· ὥστε δυοῖν θάτερον, ἢ ὅτι ἀποδεξάμενοι ἡμεῖς τὴν ῥηθεῖσαν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν καὶ ἀντιγραφῆς ἀξιώσαντες ἀναπέμψωμεν τῷ ὕψει τῆς ὑμετέρας μακαριότητος μετὰ τῆς προσηκούσης ἀφιερώσεως, ἀποπληροῦντες ἃ οὐκ ἔφθασε ποιῆσαι ὁ μακαρίτης κὺρ Μελέτιος· ἢ ὅτι ἀντιγράψασα ταυτην ἡ ὑμετέρα μακαριότης καταπέμψει ἡμῖν, οἱόν τινα υἱὸν ἐν γήρατι τοῦ μακαρίτου Μελετίου, ὅντινα

ἡμεῖς ἐνιδόντες ἐνστερνισόμεθα καὶ ὑπερφιλήσομεν, καὶ τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι καὶ πατρικῇ στοργῇ πολλὰς τὰς χάριτας ὁμολογήσομεν, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς γλῶτταν καὶ κάλαμον ἐν ὅσῳ ζῶμεν συγκινήσομεν· εἰ δὲ παρὰ ταῦτα καὶ τρίτον τι ἀρέσκει τῇ σοφωτάτῃ σου ψυχῇ καὶ ἡμῖν πάντως ἀρέσει· οὐ γὰρ ἐμάθομεν ἀντιτείνειν τοῖς πατρᾶσιν, οὐδὲ παρὰ τὰ προστατπόμενα ποιεῖν· σύγγνωθι ἡμῖν, μακαριώτατε δέσποτα, διὰ τὸ ὑπερήμερον καὶ βραδὺ τοῦ παρόντος γράμματος, φιλογώνιον καὶ γὰρ ἀγαπήσαντες βίον οὐ γινώσκομεν τοὺς ἀφ' ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐρχομένους, ὅθεν καὶ βραδύτερον τοῦ προσήκοντος τὸ παρὸν ἐπιστέλλεται εἰς προσκύνησιν τῆς ὑμετέρας μακαριότητος· ἧς τινος αἱ ἅγιαι καὶ θεοπειθεῖς εὐχαὶ εἴησαν ἡμῖν ποδηγέτιδες εἰς ἔργα σωτηριώδη· ἀμήν.

Ἀπὸ Ἰωαννίνων κατὰ τὸ αψιε' ἔτος τὸ σωτήριον, Ὀκτωβρίου κη'.

Τῆς ὑμετέρας μεγαλοπρεπεστάτης μακαριότητος ἐλάχιστοι δοῦλοι

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ἱερεὺς ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ἱερέως

ἐλάχιστος δοῦλος

ΑΛΕΞΙΟΣ ΣΠΑΝΟΣ

Σημ. Ἐν ὑποσημειώσει ὑπάρχει ἡ ἑξῆς διασάφησις ἐπὶ τοῦ χειρογράφου.

«Οὗτοι πρῶτοι ἐξάδελφοι, καὶ ἀδελφιδεῖς ἀπὸ ἀδελφὰς τοῦ μακαρίτου Μελετίου, ὧν ὁ μὲν ἱερεὺς καὶ 6ος διδάσκαλος τῆς (λείπει) σχολῆς, ὁ δὲ πραγματευτὴς σπουδαῖος καὶ μουσικός».

Ν'.

Τῷ μακαριωτάτῳ καὶ σοφωτάτω πατριάρχῃ τῆν ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης, κυρίῳ, κυρίῳ, Χρυσάνθῳ. τῷ ἡμετέρῳ αὐθέντῃ καὶ δεσπότῃ προσκύνησιν δουλικὴν ἐκ κέντρου ψυχῆς ἀπονέμω, ἀσπαζόμενος πανευλαβῶς τὴν μακαρίαν αὐτοῦ δεξιάν.

† Διὰ τοῦ παρὰ τῆς ὑμετέρας μακαριότητος ἔναγχος πεμφθέντος τῷ ἐντιμοτάτῳ ἄρχοντι κυρίῳ κὺρ Πάνῳ Καραϊωάννῃ, καὶ ἐπιτρόπῳ τῆς ἡμετέρας σχολῆς, πατριαρχικοῦ γράμματος δεξάμενος τὴν εὐλογίαν καὶ τὸν παρὰ τοῦ ζωοδόχου Τάφου ἁγιασμόν, χάριτας ἀπείρους ὁμολογῶ τῇ ὑμετέρᾳ πανσόφῳ μακαριότητι· τοῦτο μὲν δι' ἣν παρέχει εὐλογίαν, ἡμῖν τοῖς σοῖς δούλοις· τοῦτο δέ, ὅτι καὶ οὐκ ἀπαξιοῖ ἀμέσως, καὶ ἐμμέσως γράφειν πρός με τὸν εὐτελῆ αὐτῆς δοῦλον, καὶ ζητεῖν παρ' αὐτοῦ τὰ φιλοπονηθέντα τῷ μακαρίτῃ Μελετίῳ βιβλία· ὅπερ ἐστὶν ἐμφανῶς φιλοστόργου καὶ πατρικῆς τεκμήριον διαθέσεως, οὐ μήν, ἀλλὰ καὶ

φιλοχρίστου καὶ ἐναρέτου ψυχῆς γνώρισμα· διά τοι τοῦτο κἀγὼ οὐκ ἐνάρκησα αὐτοσχεδίως γράψαι τῇ ὑμετέρᾳ πανσόφῳ μακαριότητι, τοῦ καιροῦ μὴ συγχωροῦντος διὰ τὸ σύντομον, καὶ δοῦναι ἀπόκρισιν περὶ ὧν ἂν αὐτὴ ζητεῖ βιβλίων. Γινωσκέτω τοίνυν ἡ ὑμετέρα μακαριότης, ὅτι ἀφ' οὗ ἐδεξάμην τὸ παρ' αὐτῆς ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως πρός με πεμπόμενον γράμμα, παρέδωκα εἰς ἀντιγραφὴν τὸ γεωγραφικὸν τοῦ μακαρίτου κὺρ Μελετίου, ὀξυγράφῳ καὶ καλλιγράφῳ σπουδαίῳ· ὅστις καὶ εὑρίσκεται ἤδη περίπου τὰ τέλη τῆς βίβλου, ἥτις πέρας λαβοῦσα, ἥξεται πάντως μικρὸν ὅσον τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι, μετὰ τῶν προσηκόντων αὐτῇ συστατικῶν· ἡ δὲ Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ἐχθὲς καὶ πρώην ἀφίκετο πρὸς ἡμᾶς, καί τοι ἐλλειπὴς οὖσα διὰ τὴν ἔλλειψιν τινῶν τετραδίων, ἀλλὰ γὰρ σωζομένων παρ' ἡμῖν τῶν πρωτοτύπων, λήψεται τὸ προσῆκον αὐτῆς τέλος, καὶ οὕτω μετὰ ἀφιερωτικῆς ἐπιστολῆς τῇ ὑμετέρᾳ πανσόφῳ μακαριότητι ἐλεύσεται καὶ αὕτη εἰς προσκύνησιν αὐτῆς, ὡς ὑποσχόμεθα. Περὶ δὲ τοῦ Ἀστρονομικοῦ, εἰ καὶ εὑρήσει αὐτὸ ἡ ὑμετέρα μακαριότης ζητοῦσα παρὰ τῷ λογιωτάτῳ ἀρχιδιακόνῳ τοῦ ἁγίου Λαρίσσης κὺρ Ἰακώβῳ τῷ Κυπρίῳ, μέντοι γε, ἐπειδὴ ὁ μακαρίτης κὺρ Μελέτιος καὶ ἄλλο ***πολλῷ ἐντελέστερον*** τοῦ ῥηθέντος συνεγράψατο, καὶ τῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Ἰωαννίνων ἐναπέθετο, ἵνα φυλάττηται, εἰ ἀρεστὸν δόξει τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι, ἀντιγραφὲν καὶ τοῦτο ἀφίξεται εἰς προσκύνησιν τῆς ὑμετέρας μακαριότητος· ἵνα ὁ μακαρίτης Μελέτιος οὐ μόνον ζῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον ὑπείκει τοῖς ὑμετέροις προστάγμασιν. Ἡ δὲ Συμφωνία ἢ Συστοιχία τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Θείας Γραφῆς, φιλοπονηθεῖσα τῷ λογιωτάτῳ ἐν ἱερεῦσι διδασκάλῳ κυρίῳ Γεωργίῳ τῷ Σουγδουρῇ, ἐν πολλοῖς ἔτεσι, διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καιροῦ προσφόρου καλοῦντος, ἐπὰν ζητηθῇ παρ' αὐτῆς, ἐλεύσεται καὶ αὕτη ὅπου ἂν ᾖ ἡ ὑμετέρα μακαριότης. Ταῦτα μὲν δουλικῶς τῇ ὑμετέρᾳ γράφω μακαριότητι, αἱ δὲ ἅγιαι καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴησάν μοι τῷ σῷ δούλῳ ἐν βίῳ παντί· ἀμήν.

Ἀπὸ Ἰωαννίνων κατὰ τὸ αψιϛ ἔτος τὸ Σωτήριον Ὀκτωβρίου η'.

Τῆς ὑμετέρας μεγαλοπρεποῦς μακαριότητος ἐλάχιστος δοῦλος.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ἱερεὺς

ΝΑ'.

Τῷ μακαριωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ πατριάρχῃ τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, καὶ πάσης Παλαιστίνης, κυρίῳ, κυρίῳ Χρυσάνθῳ προσκύνησιν δουλικὴν ὁλοψύχως ἀπονέμω.

† Τοῦ ἡλίου εἰς τὸν ὑπὲρ γῆς ὁρίζοντα πλησιάζοντος, μακαριώτατε δέσποτα, καὶ τὰς ἀκρωρείας διαυγάζοντος, οὐ μόνον τὸ σκότος ὑποχωρεῖ

τῆς νυκτός, ἀλλὰ καὶ τὸ ταύτης ψύχος νάρκην ἐμποιοῦν τοῖς τῶν ἀνθρώπων σώμασιν, ἀποσκεδάννυται, καὶ οἱ ἄνθρωποι τῷ ἡλιακῷ φωτὶ διεγειρόμενοι, προθυμότερον τῶν οἰκείων ἔργων ἐφάπτονται· τοῦτ' αὐτὸ φαίνεται νὰ ἐσυνέβη κἀμοί, σοφώτατέ μοι αὐθέντα καὶ δέσποτα, ἐπειδή, περιερχομένης τῆς ὑμετέρας πανσόφου μακαριότητος τοὺς θετταλικοὺς κάμπους, καὶ εἰς Λάρισσαν παραγενομένης καί τινα τρόπον δίκην ἡλίου πλησιαζούσης εἰς τὴν ἡμετέραν παροικίαν, ἀνέτειλαν αἱ φωτιστικαὶ καὶ θερμαντικαὶ αὐτῆς ἀκτῖνες (οὕτω γὰρ ἐγὼ καλῶ τὰ παρ' αὐτῆς πρός με πεμπόμενα γράμματα) καὶ τοῦτο μὲν φωτίσασαι διὰ τῶν μακαρίων της εὐχῶν, τοῦ τε δὲ καὶ θερμάνασαι διὰ τῆς ἀποστολῆς τῶν ἐξόδων, προθυμότερόν με πεποιήκασιν εἰς τὰ προστάττομενα παρ' αὐτῆς περὶ τῆς ἀντιγραφῆς τῆς Γεωγραφικῆς βίβλου τοῦ μακαρίτου Μελετίου.

Λοιπόν, μακαριώτατε δέσποτα, διὰ νὰ ἀντιγραφῇ ταχύτερον ἡ ῥηθεῖσα βίβλος, τὴν ἔλυσα καὶ ἔδωσα τὰ μήπω ἀντιγραφέντα τετράδια εἰς ἓξ ταχυγράφους, οἱ ὁποῖοι ἀγκαλὰ καὶ δὲν εἶναι καὶ τόσον καλλιγράφοι, ὅμως μετέχουσι σπουδῆς καὶ ἐγὼ ἀναγινώσκοντος ἑτέρου παραβάλλω τὰ ἀντιγραφθέντα εἰς τὸ πρωτότυπον ἕνεκεν διορθώσεως· ὅθεν ἐλπίζω σὺν Θεῷ, ἂν μή τι ἐναντίον ἀκολουθήσῃ, εἰς τὰς ἐπομένας δύο ἑβδομάδας, νὰ ἀποπληρωθῇ ἅπασα ἡ βίβλος, καὶ νὰ πεμφθῇ εἰς προσκύνησιν τῆς μεγαλοπρεποῦς ὑμῶν μακαριότητος. Τούτου γεγονότος, λήψομαι ἀνὰ χεῖρας καὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, ἡ ὁποία διορθωθεῖσα σὺν Θεῷ, καὶ ἀποπληρωθεῖσα ὡς εἰκός, θέλει πεμφθῆ καὶ αὕτη εἰς προσκύνησίν σας, κατὰ τὴν ἡμετέραν ὑπόσχεσιν, συντροφιασμένη μὲ ἐκείνην ὁποῦ ἠξιώθη ἀντιγραφῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐπέμφθη παρὰ τῆς ὑμετέρας μακαριότητος εἰς χεῖρας μου, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ πεμφθήσεται σὺν αὐτῇ καὶ ὅπερ ζητεῖτε δεύτερον ἀστρονομικὸν τοῦ μακαρίτου Μελετίου, ἐντελέστερον ὂν τοῦ προτέρου.

Ἐσημειώνετε πρὸς τούτοις, μακαριώτατε δέσποτα, ὅτι ἔχετε σκοπὸν νὰ τυπώσητε καί τινας ὁμιλίας εἰς βοήθειαν τῶν ἱεροκηρύκων, ἔργον πατριαρχικὸν καὶ ἅγιον, καὶ πρέπον τοῖς νυμφοστόλοις τῆς Ἐκκλησίας· διὰ τοῦτο δίδω εἴδησιν τῇ ὑμετέρᾳ σοφωτάτῃ μακαριότητι, ὅτι εὑρίσκονται παρ' ἐμοὶ ὑπομνήματα εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον ἅγιον Εὐαγγέλιον, ἐν ὁμιλίαις τρισὶ πρὸς ταῖς πεντήκοντα, τὰς ὁποίας μετωχετευσάμην ἐκ τῆς Λατινίδος φωνῆς ἐπὶ τὴν Ἑλληνίδα διάλεκτον αὐτοσχεδίως, καὶ οὔπω εἰσὶν ἀπηκριβωμέναι εἰς τὸ ἑλληνικόν· πλήν, μακαριώτατε δέσποτα, παρ' ἐμοὶ κριτῇ, ἔχουσι νοήματα εὔμορφα, ὑψηλὰ καὶ θεολογικὰ καὶ ἠθικὸν τύπον εὔμορφον, ὁποῦ ἂν εὕρωσι καὶ ψυχὴν ἀσώτου ἰσχύουσι νὰ τὴν μεταφέρωσιν εἰς θείαν ἀλλοίωσιν, εἰς τόσον ὁποῦ νὰ εἴπῃ τινὰς

τὸ τοῦ ψαλμῳδοῦ, «αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου»· τὰ ῥηθέντα ὑπομνήματα εἶναι ἀνώνυμα· καὶ λέγουσι τινὲς τῶν Λατίνων ὅτι νὰ εἶναι τοῦ Χρυσοῤῥήμονος· πλὴν ὡς εἶπον μοῦ φαίνονται ἔγκριτα, καὶ τελειώνωντάς τα τὰ στέλνω εἰς τὴν ὑμετέραν μακαριότητα νὰ τὰ εἰδῇ, καὶ νὰ τὰ δοκιμάσῃ καὶ ὡς ἤθελε τῆς φανῇ, ἂς κάμῃ.

Ἔλαβον καὶ διὰ χειρὸς τοῦ ἐντιμοτάτου ἄρχοντος κὺρ Πάνου Καραϊωάννου τὰ εἴκοσι φλωρία βενέτικα καὶ εἶμαι τώρα πλούσιος εἰς τὸ νὰ ἐξοδιάζω διὰ τὰ προστάγματά της, καὶ νὰ κυβερνηθῶ καὶ ἐγώ· ὁ κύριος νὰ σᾶς διαφυλάττῃ καὶ νὰ σᾶς περισκέπῃ, μακαριώτατε δέσποτα, ἔστωντας καὶ νὰ ἐλεῆτε καὶ τοὺς πτωχοὺς σπουδαίους, οἱ ὁποῖοι φιλογώνιον ἀσπασάμενοι βίον, δὲν εὐποροῦσι μήτε τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα. Περὶ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ἠπείρου τοιαύτη τις διαφορὰ εὑρίσκεται παρὰ τοῖς ξυγγραφεῦσιν· οἱ ὁποῖοι τὴν μὲν παλαιὰν οὕτως ὁρίζουσι, νὰ εἶναι δηλαδὴ ἐκείνη ἡ ἐπαρχία ἡ ὁποία πρὸς ἀνατολὰς μὲν ὁρίζεται μὲ τὸν Ἀχελῶον, ἤτοι τὸ Ἀσπροπόταμον, πρὸς δυσμὰς μὲ τὰ Κεραύνια ὄρη, ἤτοι τῆς Χειμάρας τὰ βουνά, πρὸς ἄρκτον μὲ τὸν Πῖνδον, τουτέστι τοῦ Μετζόβου τὰ βουνὰ καὶ πρὸς μεσημβρίαν μὲ τὴν νῆσον τῶν Κορφῶν τῆς Ζακύνθου, τῆς Κεφαλληνίας, τῆς Ἰθάκης καὶ ἄλλων μικρῶν. Ἡ δὲ νέα Ἤπειρος ἀρχίζει ἀπὸ τὰ ῥηθέντα Κεραύνια ὄρη, καὶ ὑπάγει ἐκεῖθεν πρὸς δυσμάς, ἐμπεριλαμβάνουσα τὴν Ἀλβανίαν ἢ Ἀρβανιτίαν, τὸ Δουῤῥάτζο ἢ Δυρράχιον, ὅπερ καὶ Ἐπίδαμνος ἐκαλεῖτο· τὴν Κρόϊαν, τὴν Ἀπολλωνίαν, τὸν Αὐλῶνα καὶ ἄλλας τοιαύτας χώρας ὁποῦ κατοικοῦνται τανῦν ὑπ' Ἀλβανιτῶν.

Ἐρώτησα τὸν ἄρχοντα κὺρ Πάνον διὰ τὰ βιβλία ὁποῦ ἐστείλετε εἰς αὐτὸν ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μοῦ εἶπεν ὅτι τὰ ἐδέχθη, καὶ ἔγραψε καὶ ἀπόκρισιν πρὸς τὴν ὑμετέραν μακαριότητα· μοῦ ἔταξε νὰ δώσῃ καὶ εἰς ἐμὲ ἕνα, διὰ νὰ ὁμολογῶ χάριτα τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι· πρόσταξέ με, μακαριώτατε δέσποτα, εἰς ὅ,τι ὁρίζετε, καὶ θέλετε μὲ ἔχει πρόθυμον δουλευτὴν εἰς τὰ προστάγματά της.

171ϛ, νοεμβρίου ζ'. ἀπὸ Ἰωαννίνων

Τῆς ὑμετέρας μεγαλοπρεποῦς μακαριότητος ἐλάχιστος δοῦλος

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ἱερεὺς

Δέσποτα μακαριώτατε πάλιν τὴν ξαναπροσκυνῶ, μὲ τὸ νὰ ἦλθεν σήμερον ὁ πεζοδρόμος, τὸ μὲν βιβλίον ὅλον πλὴν δύο τετραδίων ἀντεγράφθη, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ μὴν ἐδιορθώθη ἀκόμη ὅλον, δὲν τῆς τὸ ἔστειλα ἀλλὰ μόνον αὐτὰ τὰ δώδεκα τέτραδα· τὰ λοιπὰ εἶναι δὶς τόσα καὶ περισσότερα καὶ ἀποδιορθώνωντάς τα τὰ στέλνω ἢ εἰς Λάρισσαν ἢ ὅπου

καὶ ἂν ἦστε· διὰ τὰ ἄλλα τεσσαράκοντα γρόσια ὁποῦ ἐστείλετε, αὔριον τὰ λαμβάνω ἀναμφιβόλως, καὶ ὁ Κύριος νὰ σᾶς πολυετῇ ὁποῦ μὲ ἐγνοιάζεσθε· σύγνωθί μοι βιαίως γράφοντι.

Νοεμβρίου 10

ΝΒ΄.

Μακαριώτατε καὶ σοφώτατέ μοι αὐθέντα καὶ δέσποτα πατριάρχα τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης κύριε, κύριε Χρύσανθε.

† Τὸ ὕψος τῆς ὑμετέρας μεγαλοπρεποῦς καὶ σοφωτάτης μακαριότητος δουλικῶς προσκυνῶ καὶ πανευλαβῶς ἀσπάζομαι τὴν μακαρίαν καὶ ἁγίαν της δεξιάν.

Εὐλόγως ἐν ᾗ παροικοῦμεν Ἤπειρος τοῖς ἀρχαίοις προσηγόρευται, μακαριώτατε καὶ σοφώτατε δέσποτα· ἔστι γὰρ οἷόν τις ἀπέραστος ἐσχατιὰ ἀνθρώποις σοφοῖς καὶ ἁγίοις· ἐπειδὴ οὔτε καθ' ὃν χρόνον οἱ Ἀπόστολοι, οἱ ἐργάται καὶ γεηπόνοι τοῦ Εὐαγγελίου, διήρχοντο τὴν οἰκουμένην, σπείροντες ἐν αὐτῇ τὸν σπόρον τῆς πίστεως ἐπλησίασέ τις εἰς τὰ Ἰωάννινα, οὔτ' ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ὁ ὀπαδὸς ἐκείνων καὶ συνέκδημος, τρισκαιδέκατος ἀπόστολος Χρύσανθος, πάνυ, ὁ τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ πατριάρχης, ἡ χρυσῆ τῷ ὄντι περιστερά, ἧς τινος ψαλμικῶς αἱ πτέρυγες περιηργυρωμέναι, καὶ τὰ μετάφρενα αὐτῆς ἐν χλωρότητι χρυσίου· ἀλλὰ διελθὼν τὰς πόλεις τῆς Θράκης καὶ Θετταλίας, εὐαγγελιζόμενος ἐν αὐταῖς τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ παραγενόμενος ἐν τῇ Τρίκκῃ περὶ τὸ σύνορον οὔσῃ τῆς Ἠπείρου, οὐ διέβη τὸν Πῖνδον, ὅστις τοῦ Μετζόβου τὰ βουνά, κατὰ τὴν κοινὴν γλῶτταν καλεῖται, ἵνα παραγένηται κἂν τοῖς Ἰωαννίνοις· ἀλλὰ παλίνδρομος ἐπὶ τὰ ἐξ ὧν τὴν πορείαν ἐποιήσατο ἀνῆλθεν, ἔρημα ἀφεὶς τῆς πατριαρχικῆς αὐτοῦ εὐλογίας τε καὶ διδασκαλίας τὰ Ἰωάννινα. Προσηκόντως ἄρα ἐθρήνησε καὶ θρηνεῖ τό γε νῦν εἶναι τὰ Ἰωάννινα, καὶ ὅσοι Μουσῶν τρόφιμοι παροικοῦσιν ἐν αὐτοῖς· ἀλλ' ἐπειδὴ πατριαρχικὴ καὶ ἀποστολικὴ νουθεσία ὑπάρχει, τὸ ἐξαγοράζεσθαι τὸν καιρόν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσίν, ᾗ τινι πειθαρχήσασα καὶ ἡ ὑμετέρα μακαριότης, τὴν πορείαν ἀνεχαίτισεν, ἂς ἔχωμεν καὶ ἡμεῖς παρηγορίαν, καὶ εἴπωμεν, ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν οὕτω καὶ ἐγένετο· καὶ ταῦτα μὲν οἷόν τις μονῳδία ἔστω ὡς ὑπὸ πολλῶν παρ' ἐμοῦ τοῦ σοῦ δούλου.

Περὶ δὲ τῆς ἀποπληρώσεως τῆς ἀντιγραφῆς τῆς Γεωγραφικῆς βίβλου τοῦ μακαρίτου Μελετίου, γινωσκέτω ἡ ὑμετέρα μακαριότης ὅτι ἔλαβε τέλος κατὰ τὴν η΄. τοῦ παρελθόντος μηνός· ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ μὴν ἦσαν

ἕτοιμοι πραγματευταὶ ὁποῦ νὰ ἔρχωνται εἰς Ἀδριανούπολιν ἔμειναν ἄχρι τῆς σήμερον τὰ ἀπογραφθέντα τετράδια· ἅτινα καὶ ἐνεχείρισα τῷ ἐντιμωτάτῳ ἄρχοντι κὺρ Πάνῳ Καραϊωάννῃ ὃς καὶ ἀσφαλισάμενος αὐτὰ ἀκριβῶς, ἐνεχείρησε τῷ παρόντι κὺρ Ἀναστασίῳ Μάρκῳ, γαμβρῷ ὄντι ἐπ' ἀνεψιᾷ τοῦ μακαρίτου κὺρ Μελετίου· οὗτος ἄρα ἐγχειρίσει αὐτὰ τῇ ὑμετέρᾳ σοφωτάτῃ μακαριότητι.

Περιέχουσι τοίνυν τὰ ἤδη πεμπόμενα τετράδια ἀκόλας (*οὕτω*) 166, αἳ πᾶσαι παρεβλήθησαν καὶ τῷ πρωτοτύπῳ, διορθωθεῖσαι ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοὶ ἀκριβῶς, ἀλλὰ μετ' ἀγανακτήσεως διὰ τὴν ψευδογραφίαν τῶν ἀντιγραφέων· προσετέθησαν ἤδη εἰς αὐτὰς καὶ ἕτεραι 28, ἡ ὁποίαις περιέχουσιν ἐν εἴδει πίνακος κατὰ τὴν τάξιν τῶν στοιχείων, τὰς ἐπισημοτέρας πόλεις, ποταμούς, χώρας καὶ τὰ παραπλήσια ὁποῦ εἶναι γεγραμμένα ἔξωθεν εἰς τὸ περιθόριον, διὰ νὰ γραφθῶσι μὲ τοὺς ἀριθμοὺς τῶν σελίδων εἰς ῥᾳοτέραν εὕρεσιν τῶν ζητούντων εὑρεῖν τὰ τοιαῦτα ἐν τῇ βίβλῳ.

Μακαριώτατε δέσποτα, τὰ τετράδια τῆς Γεωγραφικῆς βίβλου ὁποῦ ἔστειλα πρότερον εἰς τὴν ὑμετέραν μακαριότητα, διὰ νὰ μὴ φανῶσιν ἀκέφαλα, ἔγραψα αὐτοσχεδίως καὶ βιαίως τὴν εἰς αὐτὴν ἀφιέρωσιν· ὥστε ἀναγκάζοντος τοῦ πεζοδρόμου, δὲν ἐπρόφθασα νὰ στοχασθῶ καὶ δεύτερον τὰ γραφθέντα· ἰδοὺ λοιπὸν ὁποῦ ἔγραψα καὶ δεύτερον σχέδιον, ὅπερ ἐχέτω τὸ κῦρος, ἐν ᾧ προσετέθησαν καί τινα ἐπιγράμματα, τόσον εἰς προσκύνησιν τῆς ὑμετέρας μεγαλοπρεποῦς μακαριότητος, ὅσον καὶ εἰς μνήμην τοῦ μακαρίτου κὺρ Μελετίου. Ἑπομένως ἐπιμεληθήσομαι νὰ λάβῃ τὴν προσήκουσαν ἐπιδιόρθωσιν καὶ ἀντιγραφήν, καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία· τὴν ὁποίαν μετερχόμενος ἀφ' ὧν ἡμερῶν ἠλευθέρωμαι τῆς διορθώσεως τῶν γεωγραφικῶν τετραδίων, εὗρον καί τινα ἀτελῆ, καὶ μὴ τὴν προσήκουσαν ἔχοντα ἀκρίβειαν κατὰ τόσον τακτικόν· τοῦδε δὲ συνέβη, μὲ τὸ νά μὴν ἔφθασεν ὁ μακαρίτης, νὰ δευτεροθεωρήσῃ τὰ γραφθέντα καὶ νὰ δώσῃ τὴν πρέπουσαν εἰδοποίησιν εἰς τὰ συναχθέντα. Ὅθεν πειράσομαι, Θεὸν ἔχων συμβοηθοῦντά μοι, διὰ τῶν μακαρίων καὶ ἁγίων σας εὐχῶν, νὰ εἰδοποιήσω ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοὶ τὴν ὕλην ταύτην τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας· ὅπερ οὐκ ἔφθασεν ὁ μακαρίτης ἀποπληρῶσαι, διὰ τὴν μετάβασιν ἐκ τῶν προσκαίρων, ἐπὶ τὰ ἄφθαρτα.

Τούτου χάριν ἔκρινα, νὰ τὴν ἀντιγράψω πρῶτον ἰδιοχείρως (ὅπερ καὶ ποιῶ) καὶ μετὰ προσοχῆς ἀπειπὼν εἰς τὴν ἀτελογραφίαν τῶν καλλιγράφων μέν, ἀλλὰ ψευδογράφων, ὅπερ γενήσεται σὺν Θεῷ ταχέως καὶ ἐπιμελῶς καὶ πέμψω τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι ἣν ἀντιγράφω ἤδη, εἰ φανῇ αὐτῇ ἀρεστόν, καὶ ἥδεται τῇ ἡμετέρᾳ κακογραφίᾳ, ἢ ἐκδώσω αὐτὴν ἀντιγραφθῆναι ὑφ' ἑτέρου· πλὴν εἴτε οὕτως, εἴτε ἄλλως, ἐλεύσεται

καὶ αὕτη εἰς προσκύνησίν σας μετὰ τῶν προσηκόντων αὐτῇ, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν, συνεπιφέρουσα καὶ τὸ ἀστρονομικόν. Ταῦτα μὲν δουλικῶς καὶ πανευλαβῶς γράφω τόγε νῦν ἔχον τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι, ἧς τινος αἱ μακάριαι καὶ θεοπειθεῖς εὐχαὶ εἴησάν μοι φυλακτήριον ἐν βίῳ παντί· ἀμήν.

Ἀπὸ Ἰωαννίνων κατὰ τὸ ᾳψιστ΄. ἔτος τὸ Σωτήριον Ἰαννουαρίου ά.

Τῆς ὑμετέρας μεγαλοπρεποῦς μακαριότητος ἐλάχιστος δοῦλος

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ἱερεὺς ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ἱερέως.

Δεσπότη, λαμβάνωντας τὰ ἤδη πεμπόμενα τέτραδα, παρακαλῶ, προστάξατε νὰ γραφθῇ πρός με ἡ εἴδησις τῆς ἀποδοχῆς, διὰ νὰ ἑορτάσω τὰ τῆς ἀφίξεως, καὶ πάλιν εἰς τὸ ἑξῆς προστάξετέ με εἰς ὅ,τι ὁρίζητε.

ΤΙΤΛΟΣ ΕΥΓΕΝΕΙΑΣ

ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΡΟΙΔΟΥ *

Ἀλοΐζιος Μοτσενίγος θείᾳ χάριτι Δοὺξ τῆς Ἑνετίας κ.τ.λ.

Πρὸς ἅπαντας γενικῶς καὶ ἰδιαιτέρως πρὸς οὓς ἤθελε φθάσῃ αὕτη ἡ ἡμετέρα γνωστοποιοῦμεν, ὅτι ἐν τῷ ἡμετέρῳ συμβουλίῳ ἐλήφθη μέτρον ὡς ἑπομένως.

Προκύπτει καὶ ἐκ τῶν ἐνόρκων πληροφοριῶν τῶν ἀναγνωσθεισῶν πρὸ ὀλίγου παρὰ τῶν συνεδριασάντων ἀνακριτῶν συνδίκων ἐν Μωρέᾳ, ἡ πάντοτε τὰ μάλιστα διακεκριμένη ἀξία τῶν Γεωργίου καὶ Βενιζέλου Ῥοΐδου, οἵτινες ἐγκαταλείψαντες τὰς Ἀθήνας εἰς ἃς ἐγεννήθησαν καὶ καταντήσαντες νὰ κατοικήσωσιν ἐν Μωρέᾳ ὡς ἑκούσιοι ὑπήκοοι, ἔδοσαν, καὶ διὰ προσφορῶν εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον καὶ διὰ τῆς προσλήψεως ἀνδρῶν καὶ μετέπειτα ἄλλου πλήθους δι᾽ ἰδίων ἐξόδων, τρανὰς ἀποδείξεις πιστῆς καὶ σταθερᾶς ὑπακοῆς εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας.

Ἐπειδὴ δὲ ἐξαιτοῦνται οἱ αὐτοὶ πρᾶξιν τινὰ τῆς δημοσίας μεγαλοδωρίας δυναμένην νὰ ἀνταμείψῃ αὐτοὺς τῆς αὐθορμήτου ὑπακοῆς, ἀπεφασίσαμεν ἵνα οἱ εἰρημένοι *Γεώργιος* καὶ *Βενιζέλος* *Ῥοΐδαι* μετὰ τῶν τέκνων καὶ νομίμων διαδόχων αὐτῶν, χάριν τῆς εὐνοίας τοῦ συμβουλίου τούτου τιμηθῶσι διὰ παντός, *διὰ τοῦ τίτλου* ΚΟΜΗΤΩΝ, ὅπως ἐκ τῆς ἀποδείξεως ταύτης τῆς δημοσίας γενναιότητος δυνηθῶσι ἔτι πλέον νὰ θερμανθῶσιν εἰς τὴν διακεκριμένην αὐτῶν ὑπακοήν. Κατ᾽ ἐξουσίαν τοῦ εἰρημένου συμβουλίου διατάττομεν Ὑμᾶς ἵνα δώσητε ἐκτέλεσιν.

Ἐδόθη ἐν τῷ ἡμετέρῳ Δουκικῷ Παλατίῳ τὴν ἡμέραν πέμπτην Φεβρουαρίου ἰνδικτ. XIII (;) 1704.

Τὴν δεκάτην Μαρτίου 1725 ἔτος παλαιὸν ἐν Ζακύνθῳ προσήχθη ἡ παροῦσα παρὰ τοῦ κυρίου Κόμητος Γεωργίου Ῥοΐδου ὅπως λάβῃ νόμιμον καὶ ἐπίσημον ἀντίγραφον αὐτῆς πρὸς γενικὴν χρῆσιν του.

Ἀντίγραφον { **Μαρία Ἄγγελος Νέγρης.**

* Τὸ ἔγγραφον τοῦτο κατέχεται ὑπὸ τῆς ἀξιοτίμου κυρίας Ἑλένης χήρας τοῦ μακαρίτου Εὐστρατίου Ῥοΐδου ἀπογόνου τῆς ἀρχοντικῆς ταύτης Ἀθηναϊκῆς οἰκογενείας. Μετεφράσθη κατὰ λέξιν ὑπὸ Γ. Μαρτινέλη.

Αὐθημερὸν ἐξήχθη ἀντίγραφον καὶ παρεδόθη μετὰ τοῦ παρόντος ἐπισήμου τῷ αἰτοῦντι.

Ἐκ τοῦ δωματίου ὑπ' ἀριθμὸν 30 κατὰ διαταγὴν τῆς Α. Ε. Νικόλας Τιέπολος πάρεδρος εἰς τὴν Τράπεζαν.

Τῇ 13 Ἀπριλίου 1730 ἔτος παλαιὸν ἐν Ζακύνθῳ.

Προσήχθη ἡ παροῦσα εἰς τὰς πράξεις ἐμοῦ τοῦ ὑποφαινομένου συμβολαιογράφου παρὰ τοῦ Κυρίου Κόμητος Γεωργίου Ροΐδου ἵνα ἐξαγάγω ἐπίσημον καὶ νόμιμον ἀντίγραφον αὐτῆς ὅπως μεταχειρισθῇ αὐτὸ κατ' ἀνάγκην.

Αὐθημερόν.

Ἐξήχθη τὸ ἀντίγραφον καὶ παρεδόθη μετὰ τοῦ ἐπισήμου τῷ αἰτοῦντι.

Ἀντίγραφον { Δημήτριος Μάνεσης συμβολαιογράφος

1721. 24 Ἰουνίου † 6 Ἰουλίου ἐν Ζακύνθῳ.

Ἐξήχθη τὸ παρὸν ἀντίγραφον ἐκ τοῦ Δουκικοῦ Πρωτοτύπου, γεγραμμένης τῆς παρούσης γραμμῆς διὰ χρυσῶν χαρακτήρων καὶ φερούσης τὴν Ἀργυρᾶν σφραγίδα, καὶ ἐπεδόθησαν ἀμφότερα εἰς τὸν αἰτοῦντα Εὐγενῆ Κύριον Κόμητα Ἀντώνιον Ῥοΐδην ποτὲ Εὐγενοῦς Κυρίου Κόμητος Νικολάου, ὅστις ἦτο τοῦ ποτὲ Εὐγενοῦς Κυρίου Κόμητος Γεωργίου προειρημένου, ὅπως μεταχειρισθῇ αὐτὴν ὅπου δήποτε.

Ἀντίγραφον.

Γραδενῖγος Π. Σιμάρης, δημόσιος Συμβολαιογράφος, ἐπιτετραμμένος ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ἐν Ζακύνθῳ,

Ὁ ἐκλαμπρότατος Κύριος Δόκτωρ Φραγκῖσκος Οὔμπερζαν, ἔπαρχος τῆς νήσου Ζακύνθου ἐπικυροῖ τὴν ἀνωτέρω ὑπογραφὴν τοῦ Κυρίου Γραδενίγου Π. Σιμάρη δημοσίου συμβολαιογράφου καὶ ἐπιτετραμμένου ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ταύτης τῆς νήσου Ζακύνθου.

Ἐκ τοῦ Ἐπαρχείου Ζακύνθου τῇ 9 Ἰουλίου 1721.

Ἀντίγραφον { Φ. Οὔμπερζαν Δ. Λενιμαλᾶς

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΕΓΓΡΑΦΟΝ ΡΟΙΔΟΥ

[Ἡ ὁμολογία ὁποῦ ἀγόρασα τὸ χωράφη ἀπὸ τὴν γυνὴ τοῦ ποτὲ Σταματίου Χαλκανδύλη].

1694 (*φλεβαρίου* — 24) *εἰς τὴν ἀθήναν.*

Διὰ τοῦ παρόντος γράμματος τὴν σήμερον ὁμολογεῖ ἡ Λασκαροῦ ἡ Θυγάτηρ τοῦ ποτὲ Νικολάου Ῥοίδη, γυνὴ δὲ τοῦ ἀπεχομένου Σταματίου Γιανακάκη πῶς οἰκίᾳ της βουλῇ καὶ θελήσει ἐπούλησε τὸ χωράφι ὅπερ

εἶχε ἀπὸ τὸν πατέραν της ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῆς χαμοστρένας σύμπλιον τὸ ἕν μέρος οἱ παῖδες Ἰωάννου Μπερτζουγάνη καὶ τὸ ἄλλο οἱ παῖδες ἀχμὲτ κελεπὶ μάλαμαν ἐκ δὲ τὰ ἕτερα δύω μέρη ἡ ὁδὸς, τὸ ὁποῖον χωράφι εἶναι στρέματα μεγάλα τεσσεράμισυ στρ. 4 ½, τὸ ὁποῖον χωράφι τὸ ἐπούλησεν εἰς τελείαν πούλησιν τοῦ κὺρ Ἀναστάση Τουρναβιώτη διὰ ρηάλια τὸν ἀριθμὸν ὀκτὼ ἀρ. 8, καὶ ἔλαβε τὰ ριάλια ἐπὶ χεῖρας τῆς αὐτῆς ὥρας καὶ ἐξεπληρώθη καὶ ἐξενώθη ἀπό, καὶ ἀπὸ τὴν σήμερον ἐγρηκάτε καὶ εἶνε ἴδιος νοικοκύρης ὁ ἄνωθι Ἀναστάσις νὰ κάμῃ εἰς αὐτὸ εἴτι θέλει καὶ βούλεται εἰς τὴν ἐξουσίαν του ὡς μούλκι ἐδικό του, καὶ ὀψέποτε καιρὸς ἤθελε ἔχει ὁ ἀγοραστὴς ἀπὸ τινῶν πείραξιν νὰ ἀποκρένεται ἡ ἄνωθεν πουλήτρια ἡ Λασκαροῦ εἰς κάθεν τινὰ ἰντερέσα ὁμπληγάροντας τὰ ἐπίλοιπά της μούλκεια καὶ ροῦχα καὶ διὰ πλέον συγουρητὰ τοῦ αὐτοῦ Ἀναστάση βαίνει ἐπίτροπον ὡς τὸ ἴδιόν της κορμί τὸν κὺρ Μπενάλδον Ἰωάννου Παλαιολόγου νὰ πηγένῃ εἰς τὸν ἀγᾶ μου τὸν βοϊβόντα καὶ τοῦ δίδει καὶ μαραφέτη, καὶ διὰ πίστωσιν τῆς ἀληθείας ἔγεινε το παρὸν ἐμπρὸς τῶν κάτωθεν γεγραμμένων μαρτύρων εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν.

† Ἰωάννης. . . μαρτυρῶ
† Νικολεὶς Σκληρὸς μαρτυρῶ
† Ἰωάννης Λατῖνος μαρτυρῶ καὶ ὑπέγραψα.

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΑΣΣΟΥ Δ. ΝΕΡΟΥΤΣΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΡΑΧΩΜΑΤΟΣ

Ἐν Ῥάμλει Ἀλεξανδρείας τὴν 6 *Ἰανουαρίου* 1891.

Φίλε κύριε Δ. Γρ. Καμπούρογλου.

Ἐν σελίδι τοῦ Α΄ τόμου τῶν Μνημείων τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων 173, ἀναγινώσκω ἀνώνυμον στιχούργημα ἐπιγραφόμενον «προτροπὴ εἰς τοὺς νέους ἕνεκα γάμου καὶ κατὰ τοῦ *τραχώματος*». — Τὸ στιχούργημα τοῦτο εἶνε σύγχρονον τοῦ ἐν ἔτει 1737, μηνὶ Ἀπριλίῳ, ἀπολυθέντος πατριαρχικοῦ γράμματος «περὶ ὅρου προικοδοσίας» τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νεοφύτου ϛ΄ τοῦ Πατμίου, πατριαρχεύοντος τὸ πρῶτον τῷ 1734 μέχρι τοῦ 1740, καὶ τὸ δεύτερον ἕνδεκα μόνον μῆνας ἐν ἔτει 1742.

Ὁ περὶ προικοδοσίας ὅρος ἀπηυθύνετο τῷ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν Ζαχαρίᾳ (1731—1741), καὶ ἀπέβλεπε τὴν ἐν Ἀθήναις συνειθιζομένην τότε ὑπερβολὴν καὶ ἀμετρίαν ἐν ταῖς διδομέναις προικοδοσίαις παρὰ τῶν γονέων ταῖς θυγατράσιν αὐτῶν, ἃ ἐγίνετο ἀφορμὴ νὰ μὴ δύνωνται νὰ ὑπανδρευθῶσιν αἱ πλεῖσται τῶν Ἀθήνῃσι νεανίδων, ὡς μὴ προικοδοτούμεναι ὅπως αἱ ἄλλαι ἐκ τῶν ἀρχοντικῶν οἰκογενειῶν.

Ἡ ἐν τῷ στιχουργήματι φράσις «ἕνεκα γάμου καὶ κατὰ τοῦ τραχώματος» μοὶ εἶνε ἀνεξήγητος, ὅπως καὶ παρ' ὑμῖν καὶ πολλοῖς ἄλλοις*· ἡ ἡ ἔννοια τοῦ ποιήματος μένει σκοτεινὴ καὶ μεθ' ὅλην τὴν ὑπονοουμένην παράφρασιν «ἐσηκώθηκε ἀπ' τὴ μέση εἰς τὸ γένος τόσους χρόνους *τρά-* » *χωμα* τὸ ὠργισμένον, ἡ πηγὴ τῶν συμφορῶν μας· αὐτὸ ἦτον ἡ αἰτία » ὁποῦ φόβον προξενοῦσε, νέοι ὅλοι νὰ τρομάζουν, κι' ὅλην τους τὴν » ἡλικίαν ἄσπρα γύρευαν, ζητοῦσαν, τὰ κορίτσια δὲν ψηφοῦσαν». Τί σημαίνει τ ρ ά χ ω μ α; Δὲν εἶνε βέβαια ἡ γνωστὴ νόσος τῶν βλεφάρων τοῦ ὀφθαλμοῦ. — Ἀλλὰ τί εἶνε; ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λεξικοῖς δὲν ἀπαντᾷ ἄλλη ἐξήγησις, ἀλλ' οὐδὲ ἐν ἐκείνοις τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν γλώσσης καὶ τοῦ ἰδιώματος τῶν Βυζαντίνων. Καὶ ἐμὲ ἡ λέξις *τράχωμα*, συνήθης ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ φρασεολογίᾳ τῆς μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐποχῆς εἶνε συνώνυμος τῆς λέξεως *προικοδοσία* καὶ σημαίνει ἴσως ἰδίᾳ τὰ *ἀντίπροικα*.

---

* Περὶ τραχώματος ἱκανὰ θέλομεν γράψῃ ἐν τῷ οἰκείῳ τμήματι τῆς *Ἱστορίας Δ. Γρ. Κ.*

Πράγματι ἡ τελευταία ἀπάντησις τῶν πατριαρχείων τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν νέαν διακοίνωσιν τῆς Πύλης, μεταξὺ ἄλλων, φέρει αὐτολεξεὶ τὰ ἑξῆς: « ὑψηλὰς διαταγάς... ἀφορώσας ὅρους τινας » σχετικοὺς πρὸς τὰ πνευματικὰ ἡμῶν συμβούλια, ἐν οἷς διεξάγονται αἱ » περὶ γάμου, προικός, *τραχώματος*, διατροφῆς καὶ διαθηκῶν ὑποθέσεις ». Ἐκ τούτου ὑπολαμβάνω ὅτι *τράχωμα* σημαίνει πιθανὸν τὰ ἀντίπροικα, προγαμιαίαν δωρεάν, ἢ τὴν ὀφειλομένην διαζευχθείσῃ συζύγῳ χορηγίαν διατροφῆς, τὴν λεγομένην φραγκιστὶ traitement.

Τ. Δ. ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΕΓΓΡΑΦΟΝ ΝΕΡΟΥΤΣΟΥ

1819 *Ὀκτωβρίου* 26 *ἀθῆναις*

» Ἐπειδὴ καὶ οἱ παῖδες τοῦ ποτὲ γιωργάκι νερούτζου συμφώνως καὶ ὁμογνώμως ἐμοίρασαν τὴν πατρικήν τους εὑρεθεῖσαν περιουσίαν του, λέγω ὁ παππᾶ δημήτριος, μὲ τὸν ἀδελφόν του νικολό, καθὼς διαλαμβάνουν τὰ πατρικά τους γράμματα, καὶ ἐπῆρεν εἰς μερίδιόν του ὁ νικολὸς τὴν ὀσπιτοκάθησιν ὅλην τὴν πατρικὴν εὑρισκομένην εἰς τὸ μαροῦσι, μέσα τῆς αὐλῆς χαμόσπητα δύρικτα δύο μὲ τὰ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἀχούργια τους, καὶ πατητήρια τους, καὶ λάκκους τους, καὶ πηγάδι καὶ γοῦρναν, καὶ αὐλὴν καὶ ἐμβασίαν, καὶ φοῦρνον, καὶ μουραίαν, καὶ ἕτερα κρέδια, καὶ τὸ ἥμισυ περιβόλι τὸ βορινὸν ἀπὸ τὸν ἄγγονα τοῦ θεμελίου τῆς λεμονιᾶς, νὰ πηγαίνῃ τὸ μεσσάρι νὰ κολᾶ ἀντίκρυ εἰς τὸν ἀνατολικὸν τεῖχον τοῦ αὐτοῦ ἀνάμεσα ἀμηγδαλιᾶς, καὶ ἀχλαδιᾶς ἀποστολιάτικαις. πλησίον τοῦ ὀσπητίου, τὸ ὤμπρος τὸ μονόρικτον τῆς μητρός των μαρδίκηας. τὸ ἄλλον παῖδας λάμπρου ἀτζαμή, τὸ ἄλλο κωνσταντὶ κάρλος μὲ θανάσι πλιάκα. ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου ὁ ἀδελφός του Π: δημήτρης. μέσα τοῦ αὐτοῦ περιβολίου ἐλαιόδεντρα δύο, καριδαία μία, ἀχλαδαία μία, βερικοκιαῖς δύο, ῥοδιαῖς τέσσεραις, σίκυνα δύο, καὶ μερικὰ κλήματα ἐπῆρε καὶ ὁ ἀδελφὸς του π: δημήτριος ἀπὸ τὸ νότιον μέρος ἀπὸ τὸ αὐτὸ περιβόλι, καὶ ἀπὸ τὸν ἄγγονα τοῦ αὐτοῦ μεσσαρίου τῆς λεμονιᾶς νὰ πηγαίνει νὰ κολᾶ εἰς τὸν τοῖχον κάτω τὸν ἀνατολικὸν ἀνάμεσα τῆς ἀμηγδαλιᾶς, καὶ ἀχλαδιᾶς ὁποῦ εὐγαίνει σπορίαις τρεῖς, καὶ βήματα διακόσια ὀγδοήντα πέντε, καθὼς εὑρίσκεται μὲ δένδρα δύο, καὶ ἀχλαδιαῖς πέντε, καὶ σίκηνα ἕξ, καὶ ῥοδιαῖς ἕξ, καὶ κορομηλιαῖς δύο: καὶ μὲ τὰ κλήματά του. καὶ δύο μηλιαῖς. καὶ νὰ ἔχει νὰ πορεύεται ἐν ὅσον καιρὸν εἶναι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ἐμβασίαν τοῦ αὐτοῦ

όσπητίου. εἰς δὲ νὰ τοῦ ἀφίνη ἐμβασίαν ἀπὸ τὸ μέρος ὁποῦ τοῦ χρησιμεύει· ἔτι ἐπῆρε καὶ ἐλαιόδενδρα εἰς τὸ πρόθυρον ρίζαις δεκατρεῖς, πλησίον χρῆστος ταβάνης, τὸ ἄλλο φυλακτὸς λούης, μὲ σταῦρο μπούκρα, καὶ τὰ ἄλλα δύο μέρη ἡ ὁδός· πέρνοντας λοιπὸν καθένας ὡς εἴπομεν ἄνωθεν τὸ μερίδιόν του, ἔμεινεν εὐχαριστημένος καὶ ἐξωφλημένος, νὰ τὸ κάμῃ ὡς βούλεται εἰς τὴν ἐξουσίαν του, μὴν ἠμπορῶντας ποτὲ νὰ πηραχθῇ ὑπό τινος, ἢ νὰ κάμῃ δευτέραν ἀναζήτησιν, ἢ νταβὰν κάμνοντας ἀναμεταξύ τους καὶ σοῦλφι, ἐμπρᾶ ἐζιμέτ ἀμέϊ νταβαντάν, ἤγουν παντελή τους ἐξώφλησιν ἀπὸ τὰ χίλια ἕως τὸ ἕν, καὶ ἀπὸ τὸ ἓν ἕως τὰ χίλια· διὰ τοῦτο ἔκαμαν καὶ δύο γράμματα ὅμοια διά νὰ βαστᾶ ὁ καθ' εἷς τους τὸ ἕν εἰς ἀσφάλειαν

παπᾶ δημήτριος νερού:ζος ὁμοῦ καὶ ὁ ἀδελφός μου νικολὸς στέργω τὰ ἄνωθεν
νικολὸς καρβελᾶς μαρτυρεῖ
γοργας λέκας μαρτυρεῖ
ἀργιρὸς κόσκορος μαρτυρεῖ
ἀποστόλης λέκας μαρτυρεῖ
παπᾶ γεωργάκης χαϊμαντᾶς μαρτυρῶ
χριστος ταβάνης μαρτυρῶ
Λάμπρος Νέρης Νοτάριος μαρτυρῶ:

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ

ΑΡΧΑΙΑΙ ΚΑΙ ΝΕΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

ΥΠΟ

GUILLETIERE

(Συνέχεια σ 192)

Τὰ πάντα εἶναι πλήρη ἐρειπίων πρὸς τὸ μέρος ἔνθα κατοικοῦσιν οἱ Γενίτσαροι, πλὴν τῆς ὁπλοθήκης, ἥτις οἰκοδομηθεῖσα ὑπὸ Λυκούργου τοῦ Λυκόφρονος, φαίνεται εἰσέτι διαφερόντως μεγαλοπρεπής, ἔχουσα ὕψος ἐξαίσιον καὶ μάλιστα μέγας πύργος, τμῆμα ταύτης τῆς οἰκοδομῆς. Εἶναι ἐκ τῶν πρώτων οἰκοδομημάτων, ἐξ οὗ διακρίνουσι τὸ φρούριον οἱ εἰσπλέοντες εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἐνζίας (Σαρωνικόν) . . . .

Εἰς ἅπαντα τὰ οἰκήματα τῶν Γενιτσάρων δὲν βλέπει τις ἄλλο ἢ ἐρείπια κτιρίων ἄλλοτε μεγαλοπρεπῶν.

. . . .

Οἱ περιφανεῖς οὗτοι τόποι, ἔνθα αἱ ἀρχαῖαι θεότητες ἐδέχοντο τὸ θυμίαμα τῶν εὐσεβῶν, σήμερον μολύνονται ὑπὸ τοῦ καπνοῦ τῶν Γενιτσάρων, τῶν μεγίστων ἤδη καπνιστῶν (fumeurs) τοῦ κόσμου.

Εἰσῆλθον εἰς ἓν τῶν ἀρχαίων τούτων ἐρειπίων. Οὐδέποτε ἐπὶ ζωῆς μου εἶδον τοσοῦτον πλῆθος γλαυκῶν. Τὰ πτηνὰ ταῦτα εἶναι κοινότερα ἐν Ἀθήναις ἢ τὸ πάλαι, ἀλλὰ δὲν ἐκτιμῶνται τοσοῦτον πλέον

. . . .

Ἐξερχόμενοι τοῦ φρουρίου ἐνοήσαμεν ὅτι ἦτο μεσημβρία, διότι οἱ Τοῦρκοι παρεσκευάζοντο διὰ τὴν μεσημβρινὴν αὐτῶν προσευχήν. Ἄνθρωπός τις ὃν ὀνομάζουσι *μουεζίν*, ἕνεκα τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ ὕψους τοῦ Τεμένους ἤρξατο προσκαλῶν τοὺς πιστοὺς εἰς προσευχήν. Ὅ,τι ἔλεγε σημαίνει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι μέγας, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος Θεὸς ἢ ὁ Θεὸς καὶ ἕκαστος ἂς ἔλθῃ νὰ σκεφθῇ περὶ τῆς σωτηρίας του. Ἐνταῦθα σᾶς ἐξηγῶ τὴν γλῶσσαν κώδωνος· διότι ἐν Τουρκίᾳ διὰ τοὺς Μωαμεθανοὺς δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλοι κώδωνες. Οὕτω οἱ Τοῦρκοι τῶν Ἀθηνῶν σκώπτοντες τὴν ματαίαν εὐγλωττίαν τῶν Ἑλλήνων ἢ μᾶλλον τὸ λάλον αὐτῶν, συνειθίζουσι νὰ λέγωσι γελῶντες εἰς αὐτούς: Ἔχομεν κώδωνας δυναμένους νὰ σᾶς διδάξωσι νὰ ὁμιλῆτε. Καὶ οἱ ἀρνησίθρησκοι φρονοῦσιν ὅτι εὐφυολογοῦσιν ὁσάκις καυχῶνται ἐνώπιον ἡμῶν,

ὅτι αἱ γυναῖκες των φέρουσι κάλλιον τὰς ἀναξυρίδας των ἢ οἱ ἄνδρες ἡμῶν, ὅτι οἱ ἄνδρες των εἶναι κάλλιον πεταλωμένοι ἢ οἱ ἵπποι μας, καὶ ὅτι οἱ κώδωνές των ὁμιλοῦσι κάλλιον ἢ οἱ δικηγόροι μας· διότι αἱ γυναῖκες τῶν Τούρκων φέρουσι πάντοτε ἀναξυρίδα μεταξίνην· οἱ ἄνδρες φέρουσιν ὑπὸ τὰ ὑποδήματά των πέταλον, ἔχον σχῆμα ἡμισελήνου, καὶ οἱ κώδωνές των ἀρθροῦσι λόγους.

Ἐξελθόντες τοῦ Φρουρίου ἀφήσαμεν ἀριστερὰ τὰ ἐρείπια τοῦ Λυκείου, ἐπειδὴ δὲ τῆς ὥρας τοῦ δείπνου ἐπιστάσης, ἐσπεύδομεν, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἡμετέραν κατοικίαν χωρὶς οὐδὲν τῶν κατὰ τὴν ὁδὸν ἡμῶν ἀπαντώντων νὰ παρατηρήσωμεν . . . .

Μετὰ τὸ γεῦμα ἐξήλθομεν, ὅπως εἴδωμεν τὰ ἐκτὸς τῆς πόλεως πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Λυκείου καὶ τοῦ Ἀρειοπάγου. Διήλθομεν παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Ζιρῶ, καὶ κατόπιν ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας ἣν ᾤκουν οἱ Πατέρες Ἰησουῖται, πρὸ τῆς καταδρομῆς ἣν ὑπέστησαν ἐν Ἀθήναις. Ἀπὸ τοῦ 1641 ὁ πατὴρ Φραγκῖσκος Βλεζῶ διεκρίθη ἐπὶ ζήλῳ καὶ ἱκανότητι, ἀγωνιζόμενος κατὰ τῶν πλανῶν τοῦ Σχίσματος· καὶ ἐκτὸς τῶν ἄλλων πατέρων ταύτης τῆς Ἑταιρίας οὓς ἡ ὑπηρεσία τοῦ Θεοῦ ἐκάλεσεν ἐνταῦθα, οἱ πατέρες Ῥιχάρδος καὶ Θεσσιέρος ἠγωνίσθησαν εὐκλεῶς ἐνταῦθα τὸν ἀγῶνα τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας, μέχρις οὗ Ἀθηναῖοί τινες παπάδες, φθονοῦντες αὐτοὺς διὰ τὴν πρόοδον τοῦ δόγματός των, ἄλλως δὲ διεγειρόμενοι ὑπὸ τῶν σκευριῶν ἐμπόρων τινῶν τῆς θρησκείας τῶν διαμαρτυρομένων παρεπιδημούντων τότε ἐν Ἀθήναις, ἐκίνησαν εἰς στάσιν τὸ σκυλολόγιον τῆς πόλεως κατὰ τῶν πατέρων. Πολιορκηθέντες ἐν τῇ κατοικίᾳ των, λεηλατηθείσῃ ἐπὶ τέλους;, ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς Χαλκίδα ὅπου ὁ πατὴρ Ῥιχάρδος εἶχεν ἤδη κατηχήσῃ πολλὰς ἑλληνικὰς οἰκογενείας, ἀσπασθείσας τὸ λατινικὸν δόγμα πλὴν τῶν πληρωμάτων τῶν *γαλερῶν* τοῦ βέη ὄντων ἁπάντων σχεδὸν δούλων φράγκων.

Περὶ τούτους τοὺς χρόνους συνέβη τῷ πατρὶ Ῥιχάρδῳ ἀξιοσημείωτόν τι. Ὁ πασᾶς Κατιρτζῆ-Ὀγλοῦ Καραμὰν βεγλέρβεης, ἦτο ἐν Θήβαις καὶ ἐπέστρεφεν εἰς Κρήτην, ἔνθα εἶχε τὴν γενικὴν διεύθυνσιν τῶν πολιορκητικῶν ἔργων ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Μεγάλου Βεζύρου. Ὁ πατὴρ ἐλθὼν εἰς Θήβας εὗρεν αὐτόν, καὶ ἐξητήσατο τὴν προστασίαν του κατά τινων διαβολῶν, ἃς οἱ παπάδες τοῦ Νεγρεπόντε (Χαλκίδος) κατ' αὐτοῦ ἐχάλκευσαν, καὶ ἔτυχε ταύτης ἐπίσημως. Ὁ πασᾶς ἄνθρωπος λίαν ἀγαθός, διελέχθη χρόνον τινὰ μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ τὸν ἠρώτησεν ἐὰν ἦτο ἀληθές, ὅτι οἱ Φράγκοι ἱερεῖς δὲν ἔπινον οἶνον εἰμὴ κατὰ τὴν λειτουργίαν, ἐπαινῶν αὐτοὺς διὰ τὴν ἐγκράτειάν των.

Ὁ ἱερεὺς τῷ ἀπεκρίθη μεθ' ἁγίας τόλμης ἀξίας τοῦ ζήλου τῶν

πρώτων τῆς Ἐκκλησίας χρόνων. Ἐὰν μόνον κατὰ τὴν λειτουργίαν ἐπίνομεν οἶνον, οὐδέποτε θὰ ἐπίνομεν, διότι ὁ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου ὑφ' ἡμῶν πινόμενος, δὲν εἶναι πλέον οἶνος, ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς αἷμα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Εἰς ταῦτα προσέθετο ὑπὸ εὐσεβοῦς ζήλου ἀγόμενος ὅτι πᾶσα ἄλλη δόξα ἦτο ἀξιοκατάκριτος. Τὸ πλῆθος τῶν περὶ τὸν Παπᾶ ἀξιωματικῶν ἠθέλησε νὰ ἐξεγερθῇ κατὰ τῆς θρασείας ταύτης ἀποκρίσεως· ἀλλ' οὗτος μετριοπαθὴς καὶ μεγαλόψυχος ὢν ἤρξατο μειδιῶν καὶ ἐπέσχεν αὐτοὺς διὰ τούτων τῶν λόγων. Δὲν βλέπετε, εἶπεν, ὅτι εἶναι ξένος δυστυχής, ὅστις δὲν εἰξεύρει ἀκόμη νὰ ὁμιλῇ καλῶς τὴν ἐπιχώριον γλῶσσαν. Ἄγωμεν νὰ κυριεύσωμεν τὴν Κρήτην, καὶ κατὰ τὴν ἐπάνοδόν ὑμῶν τὸν προσκαλοῦμεν νὰ ἐξηγηθῇ. Ἄνευ τοῦ πασᾶ ὁ στέφανος τοῦ μαρτυρίου θὰ περιέβαλε τὴν κεφαλὴν τοῦ μοναχοῦ.

Παρὰ τὴν οἰκίαν τῶν πατέρων Ἰησουϊτῶν, ὑπάρχει Μετόχιον, ἐν ᾧ καταλύουσιν οἱ μοναχοὶ τῆς Πεντέλης, ὁσάκις κατέρχονται εἰς Ἀθήνας, καὶ τὸ μέγαρον τοῦ Σαρδὰρ κεῖται ἐν τῇ ἄκρᾳ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ. Τὸ Σεράγιον τοῦ Σαρδὰρ κεῖται ἀντικρὺ τοῦ μεγάρου του, ὅλοι δὲ οἱ *Τσελεμπῆδες* τῶν Ἀθηνῶν ἕκαστοι ἔχουσιν ἀπέναντι τῆς κατοικίας των τὰ σεράγιά των.

Ἐκεῖθεν στρεφόμενός τις πρὸς δεξιάν, ὡς διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας, εὑρίσκει τὸν ναὸν τοῦ Διός, θαυμάσιον τὴν κατασκευήν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πάλαι ὑπῆρχον πέντε ἢ ἕξ τοιοῦτοι, πλὴν τοῦ Ὀλυμπίου, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ διακρίνωμεν τίς ἦτο . . . . Εἶναι μεταπεποιημένος εἰς ἐκκλησίαν χριστιανικὴν καὶ κεῖται εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῆς ὁδοῦ.

Ἐπὶ τούτου ῥητέον ὅτι αἱ ὁδοὶ τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἔχουσιν ἄλλο ὄνομα ἢ ὅπερ ταῖς ἀποδίδοται ἔκ τινος Ἐκκλησίας ἢ μουσουλμανικοῦ Τεμένους ἢ οἰκίας ἐπιφανοῦς ἀνδρὸς κειμένων ἐν αὐταῖς.

Ὁ *Βεκιάδος* Καπετανάκης, ὅστις εἶναι γείτων τῶν Καπουκίνων δὲν ἐγνώριζε τὸ ὄνομα τῆς ὁδοῦ ἐν ᾗ κατῴκει καὶ τὴν ὠνόμαζεν ὁδόν του, ἡμεῖς δὲ διεκρίνομεν τὴν τῆς Ἑστίας, τῶν ἱερῶν Τριπόδων, καί τινων ἄλλων, ὧν τὰ ὀνόματα ἀπαντῶσιν ἐνιαχοῦ τῆς Ἱστορίας. Μόνη ἡ τοῦ Κεραμεικοῦ διασώζει ἔτι τὸ ὄνομα αὐτῆς, ἴσως δὲ μετ' οὐ πολὺ καὶ αὐτὴ τὸ ἀλλάξῃ, διότι πολλοὶ ἤδη τὴν ὀνομάζουσιν ὁδὸν τῆς Ἀγορᾶς. Πλὴν ταύτης δὲν ὑπάρχουσιν ἕτεραι ὡραῖαι καὶ εὐθεῖαι καὶ αἱ ἀλλόκοτοι περιστροφαί των δικαιοῦσιν ὅ,τι τὸ πάλαι ὁ γεωγράφος Δικαίαρχος εἶπε περὶ αὐτῶν . . . .

Τὰ ἐκτὸς τῆς πόλεως, ἔνθα περιπατοῦμεν, τὰ πρὸς Ἀνατολὰς τοῦ Λυκείου, κατέχονται ὑπὸ χλοερῶν καὶ τερπνῶν κήπων ἐκτεινομένων

μέχρι τῆς ἀρχαίας συνοικίας τῆς πόλεως . . . .

Ἐπεστρέψαμεν εἰς τὴν πόλιν, εἰσελθόντες διὰ τῆς πύλης τῆς κειμένης παρὰ τὴν Μονὴν τῶν Καπουκίνων, ἀλλ' ἠδυνάμεθα νὰ εἰσέλθωμεν ὁποθενδήποτε ἠθέλομεν· τμήματα μόνον τειχῶν ὑπάρχουσι νῦν ὀρθὰ μήκους ἓξ ἢ δώδεκα ποδῶν ἑκατέρωθεν τῶν Πυλῶν, αἵτινες ἐν ἀξιοθρηνήτῳ καταστάσει διατελοῦσαι πόρρω ἀπέχουσι τοῦ ἀρχαίου αὐτῶν κλέους, πλὴν μιᾶς περὶ ἧς λόγον μετ' οὐ πολὺ ποιήσομαι. Κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως δεξιᾷ τῷ εἰσερχομένῳ ὑπάρχει Μονὴ καλογραιῶν, ἧς ἡ Ἐκκλησία διοικεῖται ὑπὸ ἑνὸς μοναχοῦ. Πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τῆς ὁδοῦ ἦτο ἡ Μονὴ τῶν Καπουκίνων. Ἐπειδὴ ἦτο κλειστὴ τότε, ἀφέντες αὐτὴν πρὸς ἀριστεράν, διήλθομεν ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας τοῦ *Βεκκιάδος* Καπετανάκη, ἔνθα εἴδομεν ἕνα τῶν υἱῶν του. Τὸ ἦθος αὐτοῦ οὐδόλως ὁμοιάζει πρὸς τὸ τοῦ πατρός του, οὗ προφανῶς δὲν θ' ἀναβῇ ἀντάξιος.

Μετέβημεν, ὅπως εἴδωμεν ἐγγύς που μικρὸν οἰκοδόμημα, ὅπερ οἱ Ἀθηναῖοι καλοῦσι : *Τὸ Φανάρι τοῦ Διογένους*· οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν αὐτὸ Ἀναλόγιον . . . .

Ἐκεῖθεν πρὸς ἀριστερὰν πάλιν στραφέντες διέβημεν ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας· κεῖται ἐν τῇ γωνίᾳ τριόδου· ἡ αἴθουσα ἐξέχει εἰς τὸν δρόμον στηριζομένη ἐπὶ στύλων· ἐπὶ τοῦ τοίχου ὑπάρχει καλλίστη κρήνη καὶ ὑπ' αὐτὴν μέγα ἀρδευτήριον.

Οἱ ἐν τῷ προξενείῳ διηγοῦνται λῆρόν τινα ὃν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀθηναίων χλευάζουσι. Λέγουσιν ὅτι πάσας τὰς νύκτας εἰς τὸν ἱππῶνα τῆς οἰκίας ἔρχονται *στοιχειά*, ἅτινα ψήχουσι τοὺς ἵππους, μαστιγοῦσιν αὐτούς, καὶ τοὺς ἄγουσι πρὸς ἄρδευσιν εἰς ἄλλην κρήνην κειμένην ἐν τῇ αὐλῇ.

Ὑπεράνω τῆς οἰκίας τοῦ προξένου πρὸς τὴν Ἀγορὰν εἴδομεν τὸ δεύτερον μουσουλμανικὸν Τέμενος τῆς πόλεως. Τὸ πάλαι ἦτο ναὸς Ἀφροδίτης τῆς Οὐρανίας κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Αἰγέως καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ ἀνακαινισθείς. . . Ὁ ναὸς τοῦ Ἡφαίστου, καλούμενος σήμερον τὸ Καθολικόν, ὅπερ εἶναι ἡ ἀρχιεπισκοπικὴ Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν, δὲν ἀπέχει πολὺ ἐκεῖθεν, καὶ ἐχάρημεν ἰδόντες ὅτι νῦν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασις συμφωνεῖ πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου λεγόμενα.

Μετὰ τὸ Τέμενος τοῦτο μετέβημεν, ὅπως εἴδομεν τὸ κτίριον τῶν Ἀνέμων, τὸ ὁποῖον ὁ λαὸς ὀνομάζει *Ἀνέμοι*. Εἶναι ὁ Πύργος Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρήστου κεῖται παρά τινα διάσημον τόπον περὶ οὗ ἔπειτα θὰ ὁμιλήσω. Ὁ πύργος οὗτος εἶναι ἐκ μαρμάρου καὶ τὸ σχῆμα ὀκτάγωνον. Ὁ Κύρρηστος διέταξε καὶ ἐλάξευσαν ἑκάστης τῶν πλευρῶν αὐτοῦ

τὴν μορφὴν τοῦ ἀνέμου ὅστις πνέει ἐκεῖθεν. Ἡ ἐργασία τῶν ἀναγλύφων εἶναι ἐξαισία. Σήμερον δὲν ὑπάρχει πλέον ὁ ἐκ χαλκοῦ Τρίτων, ὅστις ἐπὶ τῆς ὀροφῆς αὐτοῦ ἱδρημένος ἐστρέφετο ὑπὸ τοῦ ἀνέμου καὶ ἐδείκνυε διὰ ῥάβδου σιδηρᾶς ἣν ἐκράτει τὸν πνέοντα ἄνεμον. Ἀλλ' οὔτε οἱ ὀκτὼ ἡλιακοὶ γνώμονες, ὧν ἕκαστος ἦν τεθειμένος ἐπὶ ἑκάστης τῶν πλευρῶν τοῦ ὀκταγώνου ὑπάρχουσιν ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει. Ἐκ τῶν ὀκτώ, ἑπτὰ κεῖνται ἐν τῇ ὁδῷ, εἷς δὲ εὑρίσκεται ἐν τῇ οἰκίᾳ τούρκου κειμένῃ ἀπέναντι. Ἀλλὰ δὲν ἔχουσι πλέον τὴν βελόνην ἥτις ἐδείκνυε τὴν ὥραν.

. . . .

Ἡ οἰκίᾳ τοῦ Βεκκιάδου Παναγιώτου Καβαλλιέρη κεῖται ἀπέναντι τοῦ κτιρίου τῶν Ἀνέμων, καὶ ὁ διάσημος τόπος περὶ οὗ σοὶ ὡμίλησα εἶναι μικρὸν ποῤῥωτέρω πρὸς τὸ Κεραμεικόν. Εἶναι ἡ Στοὰ ἡ καλουμένη Ποικίλη. . . . .

Ἡ Ποικίλη ὑπῆρξε τὸ τέρμα τῆς ἐκδρομῆς ἡμῶν. Οὕτως ὀνομάζω τὸν περίπατον ἡμῶν· διότι δὲν πρέπει νὰ ὑπολάβητε ὅτι ἱστάμεθα μακρὸν χρόνον θεώμενοι θέσεις κενὰς εἰ καὶ περιφανεῖς, ἐξετάζοντες ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα τὰ ὑπολειπόμενα συντρίμματα. Ἐὰν ἐπράττομεν τοῦτο, θὰ συνηθροίζοντο περὶ ἡμᾶς ὅμιλοι πυκνοὶ ἀνθρώπων οἵτινες θὰ μᾶς ἐχλεύαζον καὶ ἴσως δὲν θ' ἀπερχόμεθα ἐκεῖθεν ἁπλῶς μόνον μυκτηρισθέντες.

. . . .

Τὴν πρωίαν τῆς 24 Ἀπριλίου μετέβημεν, ἵνα ἀκροασθῶμεν τὴν λειτουργίαν, ἣν θὰ ἐτέλει ὁ πατὴρ Σίμων ἐκ Κομπιέγνης, ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τῶν Καπουκίνων, οἵτινες ἀποτελοῦσι νῦν τὴν ἐν Ἀθήναις ἱεραποστολήν. Ὁ ἐκ Παρισίων πατὴρ Βαρνάβας ὅστις κατοικεῖ ἐν Ναυπλίῳ τῆς Ρωμανίας, εἶναι ὁ προϊστάμενος. Ἀναμφιβόλως δὲ ἡ διακυβέρνησις τῆς ἁγίας ταύτης Ἀδελφότητος καὶ ἡ φροντὶς τοῦ πολεμῆσαι τὸ Σχίσμα δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀνατεθῶσιν εἰς κληρικὸν δραστηριώτερον, εὐσεβέστερον καὶ πολυμαθέστερον τοῦ πατρὸς Βαρνάβα.

Ὁ πατὴρ Σίμων περιέλαβεν ἐν τῷ Μοναστηρίῳ του εἰς Ἀθήνας οἰκοδόμημά τι ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, μικρὸν μέν, ἀλλὰ κομψότατον τὴν ἀρχιτεκτονικήν. Ὁ χύδην ὄχλος ὀνομάζει αὐτὸ ἀδιαφόρως διὰ δύο ὀνομάτων, *τὸ Φανάρι τοῦ Δημοσθένους* καὶ *τὸ Παλάτι* τοῦ *Δημοσθένους*. Οἱ Ἀθηναῖοι ὁμιλοῦντες περὶ αὐτοῦ οὐδέποτε ἐπιλανθάνονται νὰ εἴπωσιν ὅ τι αναφέρει ὁ Πλούταρχος περὶ τῆς τραυλότητος τοῦ Δημοσθένους δι' ἣν ἐστερεῖτο τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς χάριτος τοῦ ἀπαγγέλλειν. Διατείνονται ὅτι ἐνταῦθα ὁ περιφανὴς ῥήτωρ ἐτίθει χάλικας ἐν τῷ στόματι πρὸς διόρθωσιν τοῦ φυσικοῦ αὐτοῦ ἐλαττώματος. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ *Φαναριοῦ* καὶ οἱ παρὰ τὴν βάσιν αὐτοῦ λαξευτοὶ λίθοι εἶναι ἐξαίσιόν τι,

Ὁ πατὴρ Σίμων τὸ ἠγόρασε παρά τινος Ἕλληνος ἀντὶ ἑκατὸν πεντήκοντα σκούδων· ἀλλ' οὗτος μετὰ μικρὸν στρεψιδικῶν δὲν ἠθέλησε νὰ παραδώσῃ τὸ *Φανάρι*, λέγων ὅτι ἀρτίως εἶχε μάθει ὅτι κατὰ τὰ ἐν Ἀθήνας κρατοῦντα ἔθιμα δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον εἰς τοὺς ξένους νὰ ἀποκτῶσιν ἀρχαῖα οἰκοδομήματα ἐν Ἀθήναις, καὶ ὅτι τὸ ἔθιμον ἐβασίζετο ἐπὶ τοῦ φόβου, μήπως οἱ ξένοι θὰ ἐποιοῦντο χρῆσιν τινα δυναμένην νὰ καταστρέψῃ τὸ κτισθὲν οἰκοδόμημα. Μάτην ὁ πατὴρ διϊσχυρίσθη ὅτι δὲν ἦτο πλέον ξένοι· καὶ πράγματι ἐπολιτογραφήθη Ἀθηναῖος καὶ ἐφοδιάσθη μὲ τὰ ἀπαιτούμενα ἔγγραφα πρὸς ἀντίκρουσιν τοιούτων ἐνστάσεων. Ἐδέησεν, ἵνα ἡ δίκη ἐκδικασθῇ ἐνώπιον τῶν *Βεκκιάδος* οἵτινες κατεδίκασαν τὸν Καπουκῖνον· ἀλλ' οὗτος ἐφεσίβαλεν αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ *Καδή*, ὅστις ἐπεδίκασεν αὐτῷ τὴν νομήν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅμως νὰ μὴ προξενήσῃ βλάβην τινὰ εἰς τὸ *Φανάρι* καὶ νὰ ἐπιτρέπῃ εἰς τοὺς βουλομένους νὰ ἐπισκέπτωνται αὐτό· ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι περὶ πολλοῦ ποιοῦνται ἔτι οἱ ἐν Ἀθήναις τὰς ἀρχαιότητας. Ἀλλ' ὁ Πατὴρ ἐκ φρονήσεως μὴ θέλων νὰ ἐκπτοήσῃ τοὺς Ἀθηναίους καὶ πειρώμενος νὰ προσελκύσῃ τὴν εὔνοιαν αὐτῶν μετεκόμισεν εἴς τινα αἴθουσαν ταπεινὴν τὸ θυσιαστήριον καὶ τὸ παρεκκλήσιον αὐτοῦ.

Ἡ πρώτη αὕτη ὑποχώρησις αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους δὲν ἀπήλλαξεν αὐτὸν τῶν διωγμῶν, ἃς κατ' αὐτοῦ ἐπεχείρησαν κατ' ἀρχὰς οἱ αὐτοὶ αὐθάδεις οἱ κακομεταχειρισθέντες καὶ τοὺς πατέρας Ἰησουΐτας· διότι τοῦ Καπουκίνου ἀφικομένου ἐνταῦθα ἀκριβῶς κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καθ' ὃν ὁ Μέγας Βεζύρης εἶχεν ἐξορίσει τοὺς Δερβίσας ἐκ τῶν πόλεων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, οἱ ἐν Ἀθήναις παῖδες οἵτινες εἶχον συνειθίσει νὰ βλέπωσι συχνὰ πολλοὺς τῶν ψευδῶν τούτων Μοναχῶν, ἐξέλαβον τὸν πατέρα ὡς Δερβίσην μετημφιεσμένον, καὶ νομίζοντες ὅτι δὲν ἤθελε νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Βεζύρου ἔτρεχεν κατόπιν καὶ ἐλιθοβόλουν αὐτόν. Ἀλλ' ἐκ τῶν Ἑλλήνων οἱ φρονιμώτεροι καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι, ἰδίᾳ δὲ ὁ Δισδάρ, ἐπέσχε ταύτας τὰς βιαιότητας. Καὶ ὁ πατὴρ δὲ καλιεργεῖ ἐπιμελῶς τὴν φιλίαν των φροντίζων περὶ τῶν τέκνων αὐτῶν. Διδάσκει αὐτὰ ἀνάγνωσιν, γραφήν, ἀριθμητικὴν καὶ τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν. Καὶ τὸ κάλλιστον πάντων διδάσκει αὐτὰ τὴν κατήχησιν τῆς ἐν Τριδέντῳ Συνόδου, μεταγλωττισμένην εἰς τὴν κοινὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τετυπωμένην ἐν Βενετίᾳ. Εἰ καὶ αἱ πλάναι τῶν ἑλλήνων καταδικάζονται ἐν αὐτῇ διαρρήδην, οἱ γονεῖς ἀδιαφοροῦσι καὶ οὐδεμίαν ἀκρόασιν δίδουσιν εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον βαρέως φέροντα τοῦτο. Πρὸς τούτοις τὰ παιδία ταῦτα ᾄδουσι τὸ κατὰ τὸ ἡμέτερον δόγμα σύμβολον τῆς πίστεως, καθ' ἑκάστην δὲ

ἐν πάσῃ στιγμῇ ἀκούονται ᾄδοντα τοῦτο ἀνὰ τὰς ὁδούς. Οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι τοῦτο εἶναι καρπὸς τῶν ἔργων τοῦ πατρός. Ἐκτὸς τῆς εὐσεβείας του, εὐπροσηγορία τις, ἥτις φαίνεται χαρακτηρίζουσα τοὺς Μοναχοὺς τοῦ τάγματος αὐτοῦ, κατέστησεν αὐτὸν λίαν ἀγαπητὸν ἐν Ἀθήναις, Τοῦρκοι δὲ καὶ Χριστιανοὶ προσκαλοῦσιν αὐτὸν συχνότατα εἰς τὰς οἰκίας των ἔχοντες τοσοῦτον ἀγαθὴν ἰδέαν περὶ τῆς σωφροσύνης αὐτοῦ, ὥστε κατὰ τὰς ἐπισκέψεις του δὲν ἀπομακρύνουσι τὰς γυναῖκας οὐδὲ τὰς θυγατέρας των, ἐξ ἐμπιστοσύνης ἣν δὲν ἔχουσι οὔτε πρὸς τοὺς καλογήρους οὔτε πρὸς τοὺς ἰμάμηδες. Πρὸς τούτοις δὲ βεβαιοῦται ὅτι δὶς τοῦ ἔτους ἐπισκέπτονται αὐτὸν αἱ *Καντῖναι*, τουτέστιν αἱ μουσουλμανίδες δέσποιναι τῆς πόλεως καὶ τοῦ φρουρίου, κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ τὰς ἐλευθερίας τῶν δύο *Μπαϊραμίων* αὐτῶν, παρασυρόμεναι δ' ἐκ τῆς εὐθυμίας ἣν ἐμπνέουσιν αὐταῖς αἱ ἑορταὶ συνειθίζουσι νὰ ἔρχωνται εἰς τὸ μοναστήριον καὶ νὰ φέρωσι τὰ πάντα ἄνω κάτω· ὅπως ἀπαλλαγῇ, ἀνοίγει εἰς αὐτὰς τὴν θύραν τοῦ κήπου, οὗ τὰ ἄνθη ἐγκαταλείπει εἰς τὴν διάκρισιν αὐτῶν. Ἔχει ἕτοιμα ἀναψυκτικὰ ποτὰ διὰ τὰς θεραπαινίδας αὐτῶν, ἀπὸ τούτων δὲ τῶν ποτῶν οὐδὲ αἱ ἴδιαι *Καντίναι* ἀπαξιοῦσι νὰ πίνωσι. Πολλάκις τῷ παρέσχον τὴν προστασίαν τῶν συζύγων καὶ πατέρων αὐτῶν κατὰ τῶν πολεμίων τῆς Καθολικῆς Θρησκείας· ἀνθ' ὧν ἀπαιτοῦσι παρ' αὐτοῦ νὰ ταῖς ἐπιτρέπῃ νὰ ἐπισκέπτωνται τὸν κῆπόν του.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Παραδίδομεν εἰς τοὺς φιλίστορας καὶ τὸν Δεύτερον τόμον τῶν *Μνημείων τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων*· αἱ ἐν αὐτῷ πολυπληθεῖς, νέαι καὶ ἄγνωστοι πληροφορίαι, ἃς τῇ συνεργασίᾳ διαπρεπῶν καὶ φιλοτίμων ἀνδρῶν συνεκεντρώσαμεν, συμπληροῦσι τὸ ἔργον τῆς ἀναδημιουργίας τριῶν καὶ ἡμίσεος αἰώνων τοῦ Ἀθηναϊκοῦ βίου, σχεδὸν ἀνυπάρκτου τέως, ὅπερ ἀνελάβομεν.

Ἐν τῷ ἑπομένῳ *τρίτῳ καὶ τελευταίῳ τόμῳ* θέλουσι δημοσιευθῇ τὰ ὑπολειπόμενα ἀνέκδοτα ἔγγραφα καὶ πᾶσα ἄλλη ἱστορική, ἐθνογραφική, τοπογραφική, γλωσσική, φιλολογική, κ.λ. ὕλη, ἀναγομένη εἰς τὴν Τουρκοκρατίαν· ἀνακοινώσεις διαφόρων, αἱ ἐθνογραφικαὶ συλλογαὶ τῆς ἡμετέρας πολυκλαύστου μητρός, αἱ ἴδιαι ἡμῶν πολυποίκιλοι ἔρευναι καὶ μελέται καὶ αἱ πολυνληθεῖς σημειώσεις, ὅ,τι παρελείφθη ἢ ὅ,τι πρέπει νὰ προστεθῇ εἰς τὰ μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντα, εἰδικωτέρα ἀνάπτυξις θεμάτων τινῶν, βιβλιογραφικαὶ πληροφορίαι, σημειώσεις περὶ τῶν ἐν τοῖς *Μνημείοις* συνεργατῶν ἡμῶν κλ.

Ἐν τῷ τρίτῳ τούτῳ τόμῳ θέλουσι δημοσιευθῇ καὶ ἔγγραφά τινα τῆς Ἐπαναστάσεως πολύτιμα· ὡς καὶ ὁ ἀναλυτικὸς πίναξ τῶν τριῶν τόμων.

Μετὰ τὴν δημοσίευσιν καὶ τοῦ τρίτου τόμου, ἐὰν ἐξακολουθήσωμεν τὴν ἔκδοσιν τῶν *Μνημείων*, θὰ πράξωμεν τοῦτο ὑπὸ ἄλλους ὅρους, μετατρέποντες δηλ. ταῦτα εἰς *Ἱστορικὸν περιοδικὸν* ἀποβλέπον εἰς τὴν μελέτην τῆς Ἀθηναϊκῆς ἱστορίας καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας.

Δ. Γρ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ΟΥΣΙΩΔΗ ΤΙΝΑ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σ. 49 στ. 27 γραπτέον, αὐτῶν στ. 30 οἰκείαις, σ. 53 στ. 3 μετὰ τὸ Νεκτάριον θετέον οἵτινες στ. 5 γραπτέον ὑποσχέσεσιν στ. 12 ἠξίωσαν, στ. 16 καθευρεθείσης 23 σὺν πᾶσι, στ. 27 ἐσομένων στ. 30 αὐτῇ, σελὶς 270 Δονποῦ καὶ οὐχὶ Δοντοῦ.